הכל שוחטין. כל היכא דתנינן הכל מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרשינן התם בכלהו הכל לאתויי מאי ובגמרא נמי פליגי אמוראי הכל דמתני' לאתויי מאי: ומקשינן בגמ' היכי תנן הכל שוחטין דמשמע דהוה דמרבינן מהכל לכתחלה מרבינן ליה והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דוקא דיעבד ומתרץ רב אשי [דף ג.] למתני' הכי הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא דאמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק סכין ונתן לו לא ישחוט ואם שחט יבדוק סכין

נר מצוה

אחריו אם נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן דאפי' דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו. והכין פירושו דמומר זה אינו מומר אלא לתיאבון דאי לא משכח היתרא אכיל נבלות הילכך כל שאין לו סכין בדוקה לא טרח לאהדורי בתר סכין יפה אבל כל שבדק סכין ונתן לו כי שחיט שפיר קא שחיט דכל כמה דמלי למיכל היתרא לא אכיל איסורא ודוקא לתיאבון הוא דבודק סכין אחריו אבל אוכל נבלות להכעיס אפי' נמצאת

רש"י

הכל שוחטין. כל היכא דתנינן הכל מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין לאיתויי מאי והכל דמתני' פליגי בה בגמ' לאיתויי מאי איכא למ"ד לאיתויי טמא בחולין ואיכא למ"ד לאיתויי מומר ואיכא למ"ד לאיתויי שאין מוחזקין שלא שחטו לפנינו שתים או ג' פעמים לראות אם יש בהן כח שאין מתעלפין בשחיטה שיבואו לידי שהייה או אם יודעין לאמן ידיהם ואיכא למ"ד לאיתויי שאין מומחים שאין ידוע אם יודע הלכות שחיטה וכולן מפורשין בגמ'

הכל

*שוחטין א ושחיטתן כשרה חוץ מחרש ב שוטה תרפב וקטן שמא יקלקלו בשחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה:

סכינו יפה מועד הוא לנבל בכוונה ובידים. והכל שוחטין דמתני' דמשמע דהוה דאתרבי מהכל לכתחלה מרבינן ליה היינו ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון דבודק סכין ונותן לו ושוחט לכתחלה ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד קאי אהיכא דלא בדק סכין מתחלה שאם בדק סכין ונמצאת סכינו יפה שחיטתו כשרה ומתני' הכי קתני הכל שוחטין לכתחלה בבודק סכין ונותן לו ושחיטתן כשרה בדיעבד כששחט בלא בדיקת סכין ונמצאת סכינו יפה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו ופרכינן עלה דרב אשי וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אישראל מומר אי בדק סכין ונתן לו הא אמרת שחיט לכתחלה אלא דלא בדק אי דאיתיה לסכין ליבדקיה אי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה קא שחיט ואסיקנא בקשיא: ולענין הלכה אע"ג דסלקא אוקימתיה דרב אשי בקשיא שמעתיה דרבא דישראל מומר הלכתא היא והכי מוכח בגמרא [דף ד:] וש"מ דבדיקת סכין לא מעכבא אלא לפני שחיטה אבל לאחר שחיטה לא דהא אפילו בישראל מומר לא בעי בדיקת סכין אחריו אלא כשלא בדק סכין מתחלה. ומיהו כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה ולפנינו נצריך עוד בזה בס"ד וא"ת אפילו כי לא בדק סכין ונתן לו למה לא ישחוט על סמך שיבדוק סכין אחריו ואם נמצאת סכינו יפה יאכל משחיטתו ואם לאו לא יאכל יש לומר דכל שהשחיטה תלויה בבדיקה שבסוף ואילו לא היינו יכולין לבדוק כגון דליתיה לסכין קמן תהא שחיטתו אסורה אין מוסרין לכתחלה לשחוט על סמך אותה בדיקה שמא יחשבו הרואים שאין אנו צריכין לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו ונמצאו אוכלים נבלות. כיון שבדיקתו מעכבת ושמעינן נמי ממלתיה דרבא דלא חיישינן שמא יתרע קלקול בשחיטה דהא ישראל מומר לא מהימן לן ואם איתא דחיישינן אע"ג דבדקינן סכין ויהבינן ליה היכי סמכינן עליה שישחוט ביט לבין עצמו דילמא אתרמי ליה דשהה ודרס אלא ודאי היינו טעמא דכיון שהוא מתכוין לשחוט חזקה יפה שחט ומסתברא דדוקא מומר לאכול נבלות הוא שצריך לבדוק לו את הסכין כיון שהוא מומר לאותו דבר עצמו אבל מומר לעבירה אחרת לא דכיון דקי"ל [דף ד:] דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה הרי הוא לענין שחיטה כישראל כשר אלא שהר"מ במז"ל כתב בפרק ד' מהלכות שחיטה ישראל מומר לעבירה אחת מן העבירות שהיה מומחה ה"ז שוחט לכתחלה וצריך ישראל כשר לבדוק הסכין ואח"כ יתננו למומר זה לשחוט בה מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק. ולענין מומר להכול נבלות אפילו שלא לתיאבון אם בדקו סכין ונתנו לו ועמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו כשרה דכיון דקיימא לן [דף ד:] מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה איתיה בשחיטה ושחיטתו כשרה אבל לא עמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו פסולה דכיון שהוא מומר אפילו שלא לתיאבון חיישינן שמא שהה שמא דרס אבל מומר להכעיס אפילו לדבר אחד וכן מומר לעבודת כוכבים הרי הן כעובדי כוכבים גמורין שאינן בשחיטה כלל ואפילו עמדו על גבן מתחלה ועד סוף שחיטתן פסולה שאין שחיטה אלא בישראל כדתנן לקמן [דף יג.] שחיטת עובד כוכבים נבלה וכן הדין למומר לחלל שבתות בפרהסיא והכי איתא בגמ' [דף ה.] וכותי נמי שחיטתו פסולה דהא קי"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים וכדאיתא התם [דף ו.] (א): ורבינא אוקי לכתחלה ודיעבד דמתני' בתרי אוקימתי אחריני כדאיתא בגמ' [דף ג:] באוקימתא קמייתא אוקי לכתחלה דמתני' לומר דכל שהן מומחין כלומר שבקיאין אנו בהן שיודעין הלכות שחיטה שוחטין אע"פ שאין מוחזקין לנו שלא יתעלפו בשעת שחיטה מתוך רכות. לבם אבל כל שאין אנו בקיאין בו שיודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ובאוקימתא בתרייתא אוקמה איפכא דהכי קתני הכל שהן מוחזקים לנו שאינן מתעלפים בשעת שחיטה מפני רכות לבם שוחטין אע"פ שאין אנו בקיאין בהן אם יודעין הלכות שחיטה והיינו לכתחלה דמתני' אבל כל שאין מוחזק לנו שאינו מתעלף לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ואמרי' בגמ' [שם] דהנהו אמוראי דמוקמי לה למתני' באוקימתי אחריני נאדו מהני תרי אוקימתי דרבינא מאוקימתא קמייתא נאדו משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ומאוקימתא בתרייתא נאדו משום דלעלפויי לא חיישינן וקי"ל הכי דלא חיישינן לא לעלפויי ולא לשאינן מומחין וכמ"ש הרב אלפסי ז"ל לפנינו וכמו שנכתוב שם בס"ד ומיהו אע"ג דמכשירין ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בבודק סכין ונותן לו דוקא דידעינן דיודע הלכות שחיטה הא לאו הכי אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר ביה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן והיכא מ"ד דכי היכי דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וסמכינן בהמחהה שלו הכי נמי סמכינן עליה ששחט רובן של סימנין שרוב מצויין אצל שחיטה חברים הם וחזקה עליהם שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידן אבל מדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק בסימנים: וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה. מוכח בגמ' דלכ"ע האי וכולן אחרש שוטה וקטן נמי קאי דדוקא דיעבד מכשירין לשחיטתן אבל לכתחלה אין מוסרין להם לשחוט אפילו באחרים עומדין על גבן דכיון שהן מועדין לקלקל חוששין שמא ישהו או שמא ידרסו מעט ולאו אדעתייהו דהני אחרים שרואין אותן. ולענין נשים כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה וליתא דאפילו במוקדשין שוחטין לכתחלה מדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ומקשינן התם [דף לב.] דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה וכו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה ומשום דבעי למתני טמאין דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ואם איתא דנשים אין שוחטות לכתחלה הו"ל משום דבעי למתני נשים דתני להו ברישא אלא ודאי משמע דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ד:) גבי ביעור חמץ דכיון דמדרבנן הוא הימניהו רבנן בדרבנן דהלמא הא בדאורייתא לא מהימני הא אמרינן התם טעמא בירושלמי מתוך שהנשים עצלניות הן בודקות כל שהוא כלומר מתוך שאין שם חמץ ידוע תולות לומר שאין שם חמץ ומקילות ואי דאורייתא לא מהימני אבל בשאר מילי מהימני אפילו בדאורייתא ומעשים בכל יום שסומכין עליהן במליחה ובניקור הבשר אע"פ שיש בו טורח מרובה מפני שהן יודעות מקומות החלב והחוטין. ולא אמרו בודקות כל שהוא אלא במה שאין שם איסור ידוע ויכולות לתלות כמו שפירשנו:

שחיטת

שיטת התלמוד כדבריו שלא נאמר זה אלא בישראל החשוד לאותו דבר: ב כתב רמב"ם ז"ל מומחה שנשתתק והוא מבין ושומע שוחט לכתחלה וכן מי שאין שומע הרי זה שוחט. בנשתתק כתב שוחט לכתחלה אבל באין שומע כתב הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה לפי שאין שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדתנן בריש תרומות חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה והכי אמרי' בברכות פ' היה קורא אהא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ר' יוסי אומר לא יצא אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות יצא ותניא לא יברך אדם בהמ"ז בלבו ואם בירך יצא ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא ובה"ז כתב שאין לאכול משחיטת חרש המדבר ואינו שומע ועוד כתב שהאלם ועירום לא ישחטו לכתחלה מפני שאינם יכולין לברך כדתנן בפ"ק דתרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והערום וכו' ומפרש בירושלמי דאלם וערום משום ברכה ואין אחר העומד על גבם יכול לברך על שחיטה אבל שנים ששוחטין א' מברך על שניהם כדאיתא בתוספתא דברכות עשרה שהיו עושין עשר מצות אחד מברך לכולן:

המאור הגדול

[דף ב ע"ב] האי טמא דאיטמי במאי אילימא דאיטמי במת פחלל חרב אמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל וכו'. פי' אלומי הוא דקא מאלים ליה לקושיא כלומר דאזיל סכין וטמיתיה לבשר ושוייה ראשון (א) ואי נמי לא הוה ליה חרב כחלל מ"מ קשיא דהא אי נמי מטמיא סכין לבשר ומשויא ליה שני הרי שני פסול בחולין גרידא וכ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש וה"ר יוסף בן מיגש ז"ל האריך במגילת סתרים שלו בענין הזה ללא צורך. ואסיקנא דאיטמי בשרץ ומלתא פסיקתא קאמר דלא משכחת ביה לעולם בשרץ דמטמא ליה גברא לסכין משום דהוה ליה ולד הטומאה ואין ולד הטומאה מטמא אדם וכלים וה"ה לטמא שנטמא בטמא מת דלא אמרי' חרב הרי הוא כחלל עד שיגע כלי של המתכת במת עצמו או במי שנגע במת דהוה ליה אב הטומאה כי ההיא דאמר בפסח ראשון בגר שנטמא בטמא מת ואוקימנא בגר של מתכת אבל אי נגע הכלי של המתכת בדיקרב במיתא שלא בהיבורין טהור הוא:

[דף ג ע"ב] אבל לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו. פי' אבל לכתחלה לא סמכינן אבדיקה דלאחר שחיטה דלמא משתלי ולא בדק מאחר דלא רגילינא בעלמא למבדק סכין אחר שחיטה ומהא שמעינן דלא בדקינן בעלמא סכין אחר שחיטה כי יש מחכמי הדור מי שמצריך לבדוק סכין אחר שחיטה וגם יש מי שאומר אם נאבדה הסכין לאחר השחיטה קודם שיבדוק אותה אע"פ שבדקה קודם שחיטה שחיטתו פסולה ואין שורש וענף לכל הדברים האלו ועוד נוסיף בזה ביאור בענין שוחט בסכין ונמצאת פגומה: [שם] והא דאמרי' אלא רבא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה איכא דקשיא ליה והא רבא תרוייהו אמר דהא אמר רבא לקמן בגמ' הכל שוחטין חדא לאיתויי כותי וחדא לאיתויי ישראל מומר (ג) ויש לומר דהכי קאמרי' מאי טעמא לא אקדמה לשמעתיה דבדין הוא דתקדים שחיטת ישראל מומר לשחיטת כותים שהרי עשאום לבסוף עובדי כוכבים גמורים ומעיקרא נמי יש לומר כותים גרי אריות הן ושנינן האי דאקדמה רבא לשחיטת כותים משום דלדבריו דאביי קאמר:

[דף ד ע"ב] סברוה הא מני ר' יהודה היא דאמר חמץ לאחר הפסח דאורייתא. פי' ואזיל הדין סברא אליבא דרב אחא בר יעקב [פסחים דף כט.] כדסבר למימר מעיקרא דיליף ר' יהודה שאור דאכילה משאור דראיה וכדאיתא בפ' כל שעה ואע"ג דהדר ביה רב אחא בר יעקב מסברא דנפשיה הדר ביה ולא משום דקשיתיה מתני' או ברייתא והא דסברינן הכא למימר הא מני ר' יהודה היא אזיל כסברא קמא דרב אחא בר יעקב דסבר מעיקרא למימר אליבא דר' יהודה דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר באכילה ובמסקנא אוקימנא להא אפי' כר' שמעון:

ושחיטות כותי לא הזכירה הרי"ף ז"ל ואסיקנא בגמ' (דף ו.) לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים ובמעמד ר' אמי ור' אסי היה המעשה ואע"ג דר' [אסי] אכל משחיטת כותי יש לומר לא קשיא כאן קודם גזירה כאן לאחר גזירה [illegible] לפי שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים ומאחר שאכל בתחלת ימיו משחיטת כותי דלא כר' מאיר א"א לומר שחזר בו בסוף ימיו:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור ושחיטת כותי לא הזכירה הרב אלפסי ז"ל ואסיקנא בגמ' לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים ובמעמד ר' אמי ור' אסי היה מעשה: אמר הכותב אשמיטתיה מה דכתב רבינו הגדול ז"ל בפ"ח של מס' גיטין והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים ועבדים בין בשאר שטרות דגרסי' בשחיטת חולין בפ"ק לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים בין לשחיטה בין ליין נסך ואפי' ליתן רשות וכ"ש לעדות דינו כעובד כוכבים כל זה כתב רבינו הגדול ז"ל:

א מיי' פרק ב מהל' [illegible] סמג [illegible] טור [illegible] סי' א:

חדושי אנשי שם
ד"ה (א) [illegible]

הגהות הב"ח
(א) ב"ב וכן פירש"י: (ב) ב"ב וכן פי' התוס':

שלטי הגבורים
א בהלכות ארץ ישראל כתוב דאין נשים שוחטות מפני שדעתן קלה עליהם והתוס' והאשר"י השיגו עליהם וכתבו והוכיחו דיכולות לשחוט לכתחלה היכי שיודעות הלכות שחיטה שפיר וכ"כ הר"ן בראיות ברורות וכמה איסורים יש כגון ניקור חלב וגיד הנשה וכיוצא בהן דסמכינן על הנשים שפיר דבכל מקום שיש בו איסור ידוע ואינן יכולות להלות שמא לא היה כאן איסור סמכינן עלייהו ולזה הסכימו כל הפוסקים דאשה יכולה לשחוט לכתחלה אם היא מומחה והמרדכי בשם רבינו ברוך האריך לכתחלה להביא כל דברי הלכות ארץ ישראל שכתב אלדד הדני כי כמה וכמה דברים יש בהן בענין שחיטה שלא הביאם התלמוד שלנו ואדרבה מן התלמוד משמע היפך דבריהם ובסוף כתב רבים בחוץ כי כל דבריהם אלה הם חומרות יתירות ולא נהגינן כוותייהו ובשום פוסק שלנו לא תמצא שום אחד מהם. אמת כי ראיתי בדורינו כמה בעלי תורה שמחמירין שלא לשחוט שום אדם לשחוט עד שימלא י"ח שנה כדברי [illegible]

*שחיטת א העובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא: *השוחט בלילה וכן סומא ששחט שחיטתו כשרה *°השוחט בשבת וביום הכפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה:

גמ' *אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח ב שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מאי קמ"ל כלהו תנינהו לא צריכא אע"פ ששחט לפנינו שנים ושלשה פעמים ושחט שפיר מהו דתימא הא איתחזק קמ"ל דכיון דלא גמיר זמנין דשהי ודריס ולא ידע ואמר רב יהודה אמר שמואל הטבח ג צריך שיבדוק הסימנין לאחר שחיטה *לא בדק מאי אמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי טרפה במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה °נשחטה הרי היא בחזקת ד היתר עד שיודע לך במה נטרפה כלומר שכל זמן שהיא בחיים הרי היא אסורה משום אבר מן החי ואינה ניתרת אלא בשחיטה כשרה וכמו כן בסכין שאין בה פגם הילכך אם לא נתברר שנשחטה שחיטה כראוי בין בסימנין בין בסכין יפה הרי היא בחזקת איסור עד שיודע לך במה:

שחיטת עובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא. אפילו (ג) כהלכתה ואחרים רואין (ג) אותה שאין שחיטה אלא בישראל אבל עובד כוכבים כיון דלאו בתורת שחיטה הוא כששחטה הויא ליה כמתה מאליה אבל בהנאה שרי דלא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והכי איתא בגמרא [דף יג.]: השוחט בלילה וכו'. לקמן אפרשנה בס"ד: השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה. ודוקא בשוגג או אפילו במזיד בששחט בצנעא דאילו בפרהסיא ובמזיד הא קיימא לן [דף ה.] דמומר לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה וכדכתיבנא לעיל אבל בתוס' נר מצוה כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה שאינו נעשה מומר אלא משחיטה הראשונה ואילך והביאו לזה ראיה וכתבתיה בחידושי ואין כאן מקום להאריך: גמ' גרסי' בגמ' (דף ד.) אמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ועתקנו ומותר לאכול משחיטתו מאי טעמא כיון דאיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק היתרא ואכיל איסורא. וכמו שפרשתיה במשנתנו. ואמרי ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין. כלומר חמצן של עוברי עבירה שאין מבערין חמצן בפסח מפני הפסדן: מותר מיד. לאכול אע"ג דודאי עבר עליו הפסח דהא לא שהה כדי לאפות: מפני שהן מחליפים בשל עובד כוכבים דכיון דמטו למיכל בהתירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור דלא שביק התירא ואכיל איסורא. וכתב רש"י ז"ל ואע"ג דהשתא נמי אסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לאו דיהביה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפי' הכי כמה דמאי למעבד בהיתרא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס את חליפיו חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דה"כ מאינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רלה למוכרו לעובד כוכבים מותר ותנן [פסחים דף לה:] האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומים ומדמי עצים אלו דברי רש"י ז"ל. ואיכא למידק עליה דהרי ערלה שאסורה בהנאה ותנן [בפ' האיש מקדש דף נו:] ושם כפול בפריסת הר"ן] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסור הנאה מותרים אף למחליף עצמו דאי לא היאך אשה מתקדשת בהן וי"ל דלעולם למחליף עצמו אסורין* ואפ"ה כיון שהאשה יכולה ליהנות בהן ממילא היא נקנית אבל הרמב"ן ז"ל כ' דאפי' לדידיה אם עבר והחליפן מותרין כיון שאין תופסין דמיהן לפי שכיון שלא היה לו רשות להחליפן ואיסור הנאה הן דמיהן וחליפיהן אינן אלא כגזל ביד המוכר וכשהוא נהנה בהן לא מאיסורי הנאה הוא נהנה אלא מגזל שבידו וכדגרסינן בירושלמי עלה דההיא דמכרן וקדש בדמיהן ר' חגי בשם ר' זעירא בשאין דמיהן [כלומר לפי שאין זה דמיהן שאין תופסין דמיהן] א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזלה כלומר היא מקודשת במעות אלו לפי שאינן דמי ערלה וכלאי כרם דהא אינן תופסין דמיהן וגזל בעלמא הן ביד המוכר ומה שהקשה רש"י ז"ל שא"כ מאינו דמים לחמץ בפסח לא קשיא דודאי אין לאיסורי הנאה דמים כלל שהרי אין לו בהן כלום ואינו יכול למכרן הילכך האוכל אותם אינו מזיק לו כלום דהא עומדין לישרף הם אלא שאם מכרן הוא מותר בדמיהן וכטעם הירושלמי וכ"כ הר"מ במז"ל שהדמים מותרין: גרסי' תו בגמ' (דף ו.) הנותן לשכנתו. כלומר אשת עם הארץ: עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר. כלומר שאם מסר לה שאור ותבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאינן מתוקנין שאע"פ שחשודה לאכול דבר שאינו מתוקן אינה חשודה להחליף: בד"א בשאמר לה עשי לי משלי אבל אם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר. ומפרשינן בגמרא דאע"ג דהכא תערובת דמאי הוא דהיינו שאור ותבלין שהן מעורבין בעיסה זו ותערובת דמאי שרי שהרי לא גזרו עליו חכמים אלא בעיניה אפ"ה כיון דאמר לה משליכי כמאן דעריב איהו בידים דמי. שהרי על פיו עשתה ונעשית שלוחו. ומכאן למד הרשב"א ז"ל שאסור לומר לחנוני עובד כוכבים שיעשה לו מרקחת או לפלטר לעשות לו פת דטעמא דשרי ליקח מהן מרקחת ופת היינו משום דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן כדמוכח בע"ז (דף לח:) והוי נותן טעם לפגם ובדיעבד שרי אבל כשאומר להם לעשות לכתחלה הרי הוא כמבשל [בכליהם] לכתחלה ואסור כדאמרינן הכא דכיון דאמר לה עשי לי משליכי כמאן דערב בידים דמי. וכתב שאפשר שעל זה נהגו היתר בדורות הללו בכך לפי שכיון שהן אומנין והכל לוקחין מהם מיחדים כלים לאומנותם כדי שלא תפגם מלאכתם בחליפת כליהן. ומדאמרינן דבזמן דאמר לה עשי לי משלי אינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר שמעינן מינה שמותר להפקיד גבינה של ישראל וכיוצא בה אצל מי שהוא חשוד לאכול של עובד כוכבים דנהי דלההוא איסורא חשיד לא חשיד לחלופי ומיהו מוכח בגמ' [דף ו.] דהאי חמותו או אצל פונדקית שהוא סומך עליה ורוצה בתקנתו חיישינן לחלופי שאע"פ שאינה חשודה להחליף לתועלת עצמה איכא למיחש שמתוך שהיא רוצה בתקנתו תחליף כלומר שיתקלקל לה משל מפקיד ולאסבירא לה דבכי האי גוונא איכא איסורא שהרי לטובה מתכוונת אבל אצל אדם אחר שאינו רוצה בתקנתו של מפקיד מפקידים אצלו שאע"פ שהוא חשוד לאותו דבר לא חשיד לחלופי. ומכאן נראה שמותר לתת לחייטים ישראלים החשודים לתפור בחוטי פשתן חוטי קנבוס דלחלופי לא חיישינן. אע"פ שהרשב"א ז"ל מפקפק בדבר ואומר שאע"פ שמצד החוט בעצמו אינן חשודין להחליף שמא מתוך שתפירת הפשתן קלה אצלן הן מחליפין ולא מחוור דמ"מ מאיזה צד שיהו מחליפין גזל הוא בידם ועל הגזל לא נחשדו. מיהו בחשודין על הגזל הדבר ברור שאין מפקידין אצלן דכ"ש שהן חשודין להחליף כדאמרי' בגמ' [דף ו:] השתא מגזל גזלה חלופי מיבעיא אלא שאפשר לי לדון להלכה ולומר דכל שהוא אומן בין עובד כוכבים בין ישראל שרי מדאמרי' בפרק התכלת (דף מב:) גבי ציצית דנקחים מן המומחה ולא חיישינן לקלא אילן: אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה וכו' ואלו הן הלכות שחיטה. שהייה שהפסיק בשחיטתו כדי שחיטת בהמה אחרת עד שלא גמר אותה ואח"כ גמרה: דרסה. ששחט בלא הולכה והבאה: חלדה. שנטמן הסכין כששחט ולשון חלדה מלשון חולדה הנכנסת בעיקרי הבתים. בחורים: הגרמה. ששחט למעלה ממקום שחיטה: ועיקור. פרש"י ז"ל דעיקור היינו פסוקת הגרגרת ותנינן לה במתני' דהשוחט (דף לב.) תנן שחט הושט ופסק את הגרגרת ר' ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה. ולא מחוור מדאמרינן לקמן בגמ' בפרקין [דף כ.] תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף ואם איתא דעיקור היינו פסוקת הגרגרת בעוף ודאי איתא כדתנן בהדיא (דף נו.) ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ועוד דאם איתא דשמואל מיירי במידי דמטרפי סימנין ליתני נמי נקובת הושט לפיכך פי' הרמב"ן ז"ל [וכן בה"ג] דעיקור סימנין היינו שנתדלדלו כולן או רובן בדבר שאין עושה אותה טרפה כדאיתא בפ' אלו טרפות (דף מב:) והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת שחיטה מבהתחיל [בסימנים שתהא] נבלה לפי שכיון שנשמטה באותה שעה אי אפשר שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין והיינו דהוה ס"ל לרמי בר יחזקאל שאין עיקור סימנין לעוף לומר שדבר זה אינו בעוף כלל ואינו לא טרפה ולא נבלה ומאי דאמרי' לקמן [דף ס.] בסמוך מאי קמ"ל כולהו תנינהו פי' רב שמעון בעל הלכות ז"ל דעיקור נפקא לן מדתנן (דף פה.) הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואילו השוחט את הטרפה חייב לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כדאיתא לקמן [דף פה.] אלמא עיקור לאו שחיטה היא כלל: מאי קמ"ל כולהו תנינהו. במתני' בהדיא לקמן ועיקור כדפרישית: זימנין דשהי ודריס ולא ידע. כתבו בתוס' שאפילו שאלוהו לאחר שהודיעוהו הלכות שחיטה שהית או דרסת ואמר ברי לי שלא שהיתי ושלא דרסתי אין סומכין עליו חוששין שמתוך שלא היה מקפיד לא הרגיש ולא ידע: הטבח צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה. אם נשחטו כראוי ומדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק גם כן אם שחט בסימנין פקורים ולא הודו לו דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקרו סימניה קיימא: לא בדק. בסימנין אחר שחיטתו מאי: טריפה. כטרפה שחוטה שאינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב (דף קכח:) וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה והך נמי אסורה באכילה אבל אינה מטמאה במשא דבהמה בחייה בחזקת איסור אכילה *קיימא ולא קיימא בחזקת טומאה הילכך כשלא בדק בסימנים מוקמינן לה אחזקה קמייתא ואסורה באכילה: נבלה ומטמאה במשא. דבהמה בחייה בחזקת שאינה שחוטה עומדת וכיון דבחזקת שאינה שחוטה מחזיקינן לה והשתא מתה מטמאה במשא: דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. שהרי אסורה משום אבר מן החי: נשחטה הרי היא בחזקת היתר. אע"פ שנולד בה ספק טרפות כל שיש לתלותו לאחר שחיטה מוקמינן לה בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טרפות ותלי' בלאחר שחיטה וכשרה. ומהאי טעמא הוא דלא מצרכינן למבדק בשמונה עשר טרפות אלא בסרכות הריאה מתוך שהן מצויות ומיהו בדליתא קמן מוקמינן לה בחזקת היתר ומכשירינן לה ולפנינו נאריך בזה בס"ד

רש"י

בתלמודא: שחיטת עובד כוכבים. אפילו שחט כהלכתו ואפילו אחרים רואין אותו נבילה: גמ' מאי קמ"ל כולהו תנינהו. שהייה תנן בהשוחט אם שהה כדי שחיטת בהמה אחרת היינו שהייה. שחט והתיז את הראש בבת אחת שלא הוליך ולא הביא היינו דרסה. שחט את הושט ופסק את הגרגרת היינו עיקור או שהחליד הסכין תחת הסימן השני ופסקו היינו חלדה כחולדה זו הנכנסת לחורים. השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש (א) לשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ למקום הכשר שחיטה וכיון דאינו בקי בהן פשיטא דאסור לאכול משחיטתו: והוא לא ידע. אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: טריפה. ואינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה שנשחטה: נבילה. דלאו בחזקת שחוטה מוקמינן לה: בחזקת איסור. שהיתה אסורה משום אבר מן החי לכך אם נולד ספק בשחיטה ובאתה להעמידה על חזקתה שהיתה בתחלה נמצאת שהבהמה זו אסורה כי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק באתה להתירה ולומר שמא כראוי נשחטה אל תתיר אותה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי: אבל אם נשחטה הרי היא בחזקת היתר. דרוב בהמות שנשחטו

שלטי הגבורים

א ואפי' ראו אחרים ששחטו יפה ופי' ר"י טעמא משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו והרמב"ם פי' משום דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור וכתב הרא"ש ואינם דברים של טעם שהתורה הזהירה שיקרא לך שלא תאכל מזבחו ממה שהוא בתוך ביתו:

ב סמ"ג סי' ס"ג כתב בשם ד"ת וכן כתב האשר"י ומרדכי והר"ן דאם יודע עיקרי הדינין אפי' אינו יודע הדקדוק שלהן ואם יסתפק ישאל לחכם דשחיטתו כשרה והגהות אשר"י בשם ר"י ומהרי"ת כתבו צריך שידע כל דקדוקי ההלכות וההספקות כולן ואם לאו אסור לאכול משחיטתו:

לשון ריא"ז

מי שהיה יודע לפני אחרים יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו בין הוא בין אחרים ואפי' ראיתו פעמים רבות ששחט בפנינו כראוי הואיל ואינו יודע ענין השחיטה פעמים מקלקל שחיטתו ואינו מכיר בדבר ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור. משפטי הלכות אלו ושיעוריהן וביאוריהן יתבארו לפנינו. ונראה בעיני שאם יודע הטבח הלכות הללו שכתבנו אע"פ שאינו בקי בכ"כ הדקדוקים ובשיעוריהן מותר לאכול משחיטתו שאם יבא ספק לידו הוא שואל לחכם ממנו. כמבואר בקונטרס הראיות:

ג הר"ן הביא דעת בעל הלכות שמצריך לבדוק גם אם נשמטו הסימנין ושאר הפוסקים הסכימו דא"צ לבדוק אם נעקרו הסימנין או נקבו דהכא סמכינן ארובא כמו א"ת טרפות:

לשון ריא"ז

אם לא בדק הסכין לאחר שחיטה ושבר בה עצמות שאין הפגם בבירת העצמות ואין מספקין בשחיטה בסכין פגומה הואיל והיתה הסכין בדוקה קודם שחיטה ואבדה הסכין ולא נבדקה אחר השחיטה כלל אין חוששין שמא פגומה היתה אלא הרי היא בחזקת בדוקה הואיל ונבדקה קודם שחיטה:

ד לפירש"י הבהמה כשרה י"ש אם הבהמה גדולה או קטנה דכיון דנשחטה בחזקת היתר עומדת והמרדכי שם הביא כמה דעות דפליגי עליה ועבדי הלכה למעשה לאיסור. ור"פ כתב דהסומך על רש"י בגדיים וטלאים קטנים דלא שכיחי בהו טריפות לא הפסיד והר"ן האריך בזה:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' יח וכס:

דף יג.

דף יג:

[דף רנה ע"ב]

דף מ.

[דף רנו ע"א]

עי' בנדרים דף מז. בר"ן בד"ה בעי רמי בר חמא כו' ועמוד ב' שם בד"ה ת"ש המקדש בערלה ע"ש (ג"א)

עי' בתוס' בפ' אין נדין (דף כה. ד"ה בחזקה) (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) והתם מפרש לה ואזיל ולשון הגרמה כצ"ל:

(ב) נ"ב שחט: (ג) אותו כצ"ל:

בס"ד: מנקר. נוקב: שמא במקום נקב. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות: גרסי' בגמרא (דף ח.) אמר רבי זירא ליבן סכין. כלומר בחור ושחט בה שחיטתו כשרה דחידודה קודם לליבונה. כלומר דלא אמרינן שריפה היא זאת ולא שחיטה לפי שחדודה מקדים וממהר לחתוך קודם שיכוו הסימנים מן החור: ומקשינן והא איכא לצדדין. כלומר דנהי דחדודה קודם וחותך מכל מקום לצדדי הסכין שורפין את הסימנין ומיטרפה בהכי דושט נקובתו במשהו ושריפה הרי היא כנקב: ומתרצינן דבית השחיטה מרווח רווח. ואין לצדדי הסכין שורפין את הסימנין. ומהא שמעינן שאם נכוה הושט או ניקב כנגד מה שנשחט ממנו קודם גמר שחיטה שנאסרת בכך דאם לא כן מאי קא מקשינן והא איכא לצדדין והרי אינן נכוין אלא כנגד מה שנשחט אלא ש"מ כדכתיבנא. והא דרבי זירא לא כתבה הרב אלפסי ז"ל בהלכות משמע דסבירא ליה דלא קיימא לן כוותיה מדאמרינן לקמן בפרקין [דף יז:] צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא רב ייאמר אומר אבשרא ואטופרא צריכה ואתלת רוחתא לא צריכה מדרבי זירא דבית שחיטה מרווח רווח אלמא דאם איתא לדרבי זירא איתא נמי לרב ייאמר ומדלא קי"ל כרב ייאמר דהא אסיקנא דצריכה בדיקה נמי אתלת רוחתא שמע מינה דליתא לרבי זירא ואע"פ שאפשר לחלוק ולומר דלא דמי דאע"ג דבית השחיטה מרווח רווח עד שאין הסימנין נכווין מחמת חום הסכין אפשר דלא רווח כל כך שלא תהא מורשא של סכין שיולחה ומתפשטת חוץ לסכין נאחזת בלידי בית השחיטה וקורעתן אע"פ שכותלי בית השחיטה מתרחקין לכאן ולכאן אלא אילו היה הדבר כן היו אומרים בפירוש בגמרא דלא דמיא (אבל) [וכן] הר"מ במז"ל פסק *[דלא] כרבי זירא בפ"א מהלכות שחיטה והראב"ד ז"ל תירץ דע"כ לא קאמר רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומשום הכי אסיקנא דלכתחלה צריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב ייאמר הוא שהיה עומד לכתחלה מדיעבד דרבי זירא ואנן לא סבירא לן כוותיה: גרסי' תו בגמ' [דף ח.] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של עבודת כוכבים כלומר שנשתמש בה לקרבנות עבודת כוכבים אסורה בהנאה כדאמרינן במס' עבודה זרה (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו בהם לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: מותר לשחוט בה דמקלקל הוא. כלומר שאין זה הנאה שבחייה מרובים דמיה מלאחר שחיטה שבחייה היא מיוחדת לשלשה דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: ואסור לחתוך בה בשר. דמתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא: אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. דבכה"ג הוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחוט תמות: ופעמים שמחתך מותר באטמי דקיימן לקורבנא. כגון נתחים טובים ירך וכתף שהיה מקיימן לדורון לאדם חשוב דבכה"ג כי חתיך להו הוי מקלקל: ומקשינן ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא. כלומר דאע"ג דמקלקל הוא אסור לחתוך בה משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלע בסכין: ומפרקינן כגון שליבנה באור דמשום שמנונית ליכא. ומקשו הכא היכי אמרינן מותר לשחוט בה מקלקל הוא והא אמרינן בפסח שני בסוף פרק אלו דברים (דף עג.) השוחט בשבת חטאת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ופרכינן מאי תקן תקן להוציאה מידי אבר מן החי אלמא שוחט מתקן הוא והכא חשבינן ליה מקלקל. איכא למימר לא דמי דגבי שבת במלאכת מחשבת תליא מילתא וכיון דאיתעבידא מחשבתו ובמה שחשב איכא תיקון קצת חייב אבל לגבי עבודת כוכבים בהנאה תליא מילתא וכיון שהפסדו מרובה משכרו אינו נהנה וכדאמרינן בעבודה זרה (דף מח:) מה שמשביח (בדמיה) [בנכיה] פוגם בגל: ב ודאמרינן אסור לחתוך בה בשר מתקן הוא ה"ה דאפי' חתך *ממנו אסור דהא מתהני *מע"ז אלא משום דאמרינן ברישא מותר לשחוט דעדיפא ליה לאשמעינן כחא דהתירא בלכתחלה נקט סיפא נמי לישנא דלכתחלה ומיהו בהולכת הנאה ליס המלח סגי דקי"ל כרבי אליעזר דאמר בפרק כל הצלמים (דף מט:) גבי אשרה אפה בו את הפת יוליך הנאה ליס המלח ואיפסקא התם בגמרא הלכתא כוותיה. ואיכא למידק אמתניתין דמדאמרינן הכא כגון שליבנה באור משמע דסכין אסורה בעיא ליבון והכי נמי משמע בתוספתא דעבודת כוכבים דגרסינן התם הסכינין והשפודין והאסכלאות מלבנן באור והן טהורין ואילו בפרק כל שעה (דף ל:) משמע דבהגעלה בעלמא סגי להו וכדגרסינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון תירץ ר"ת ז"ל דהכא בסכינים גדולים שדרך בני אדם להשתמש בהם לפעמים ע"י האור כעין שפודין ומש"ה בעו ליבון שכל שתשמישו ע"י האור אינו יוצא מידי דפיו אלא ע"י האור ובפרק כל שעה מיירי בסכינין קטנים שאין משתמשין בהן באור והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם ר' בא בשם רב יהודה הדא דתימא בסכין קטנה אבל בסכין גדולה צריכה ליבון והליבון צריך שיהו ניצוצות ניתזין ממנה אבל רש"י ז"ל כתב בתשובה דלא שנא גדולה ולא שנא קטנה בהגעלה סגי לה ובודאי דהכי משמע דהא ההיא תוספתא דעבודת כוכבים מייתינא לה בסוף מכילתין דעבודה זרה [דף עה:] ולא הזכירו בה סכינין כלל משמע דלדידן ההיא ברייתא משבשתא היא ולית בה סכינין ועוד דאם איתא דסכין גדולה צריכה ליבון כי אמרינן בפרק כל שעה [דף ל:] מעייל קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא ובתר הכי פסקינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון הוי לן לפרושי ולמימר דבגדולה צריכה ליבון אלא ודאי מדפסקינן סתמא שמע מינה דאפילו גדולה בהגעלה סגי להו והא דאמרינן הכא כגון שליבנה באור לרווחא דמילתא קאמרינן הכי שלא ללמד על דיני ההגעלות באו כאן ולפיכך תפש לו דרך קצרה לומר שטיהר אותה טהרה גמורה: איתמר השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף. כלומר קולף בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין: רבה בר בר חנה אמר מדיח. מדיח את בית השחיטה במים ומקשו הכא לרב למה קולף דהא קי"ל דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן וכדמוכח בעבודת כוכבים (דף לח:) מדשרינן שמן וכוספן של עובדי כוכבים וכיון שכן הוה ליה נותן טעם לפגם וקי"ל כמאן דאמר (שם סח:) מותר תירלו בזה דאע"ג דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן הני מילי בשאר כלים אבל סכין מתוך שתשמישו תדיר חוששין לבן יומו ואין זו סברא מחוורת וכמו שכתבתי בפרק אין מעמידין בס"ד. אלא היינו טעמא דסכין מפני שדרכו להשתמש בו בלא הדחה חיישינן לשמנונית שטוח על פניו וכי אמרינן דכלי שאינו בן יומו הוי נותן טעם לפגם היינו דוקא באיסור הבלוע לפי שהוא נפגם בדפני הכלי אבל איסור שהוא בעין אפילו אינו בן יומו ודאי לא פגים ותדע לך דסכין חוששין לו למה שטוח על פניו מדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא:) כגון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח אלמא חוששין לממשות של בשר שעל פני הסכין (א) דאי לא הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם דשרי למיכליה בכותח וכמו שאמרו שם דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ואם תאמר והא אמרינן בפרק אין מעמידין (דף לט.) גבי חלתית דאיסוריה משום דמפסקי ליה בסכינא דא־מאי ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר חורפא דחלתיתא מחליא ליה אלמא אי לאו חורפא דחלתיתא איסורו של סכין של עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא. תירץ הרב רבי יונה ז"ל דהתם מיירי בחנוני שדרכו לקנח כליו כדי לעשות מלאכתו בנקיות הילכך אי לאו חורפא דחלתיתא שרי שהרי אין איסור נשאר על פניו ומה שבלוע בו הוי נותן טעם לפגם ושרי. *ואחרים פירשו שכשאמרו כאן קולף. בסכין שהוא בן יומו בידוע אלא שלא פירשו משום דלמ"ד נותן טעם לפגם אסור אפילו אינו בן יומו ולפיכך (א) *תירלו הדבר סתם. מיהו לדידן דקי"ל נ"ט לפגם מותר לא מצרכינן קליפה אלא בסכין שהוא בן יומו בידוע: ומקשו תו הכא לרבה בר בר חנה דאמר מדיח תיפוק ליה דבלאו הכי נמי הדחה בעי דהא צריך הוא להדיחו מידי דמו וכדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיג.) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה ומדיחו יפה יפה ואיתמר רב הונא אמר מולח ומדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא. יש מי שתירץ דהתם לקדרה מיירי אבל לצלי לא בעי הדחה ואתא רבה בר בר חנה למימר דמשום גיעולו של סכין זה צריך הדחה אפי' לצלי אבל (הרמב"ן) [הרשב"א] ז"ל כתב דמסתברא דאפילו לצלי נמי אמרו דבעי הדחה לפי שדם שעל פני הבשר אינו הולך ע"י האש אדרבה נקרש הוא ומתיבש ונשאר על הבשר והרב ר' יונה ז"ל תירץ דאי משום דם בשפשוף במים עד שילאו המים בלא מראה דם סגי אבל השתא משום שמנונית הסכין של איסור בעיא שפשוף

במה נשחטה ומטמאה במשא כנבלה ואם נתברר לך שנשחטה שחיטה כשרה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה *ואפי' [תרפד] בא זאב ונטל את בני מעיה והחזירן כשהן מנוקבין לא חיישינן שמא במקום נקב נקב אלא הרי היא בחזקת היתר ואין מטריפין בזה הנקב וכן הלכה וה"מ באיסורא אבל [ב] בסכנתא [תרפה] כגון שראה צפור מנקר בתאנה ועכבר מנקר באבטיח *חיישינן שמא במקום נקב נקב ואסור משום סכנת נפשות: *איתמר [ג] השוחט בסכין של [תרפו] א עובדי כוכבים רב אמר קולף רבה בר בר חנה אמר מדיח והלכתא מדיח ולקולא ואיכא מאן דפסק

רש"י

הרי הן בחזקת כשרות: לא חיישינן שמא במקום נקב. שהיה בו מתחלה איתרמי ליה השתא שהכנים בו שיניו דניקבו הדקין משמנה עשר טריפות הן: שראה צפור מנקר. לשון נוקב: חיישינן שמא במקום נקב. של הנחש נקב ואסור: קולף. בית השחיטה מפני שבלע שמנונית איסור שעל הסכין: מדיח. במים את בית השחיטה וקאמר בגמ' לימא בהא קמיפלגי מר סבר בית השחיטה רותח ומר סבר בית השחיטה צונן כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנח בו שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שאי אפשר לדופני הסכין בלא שמנונית וקאמר דכולי עלמא בית השחיטה רותח למ"ד קולף שפיר למ"ד מדיח איידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי איכא דאמרי דכ"ע בית השחיטה צונן מ"ד מדיח שפיר מ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא שמשפשף אותו בבשר בדוחק בלע וכיון דלא איפסק' הלכתא ואיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כה:
ב מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש סמג עשין סט טוש"ע יו"ד סי' קיז:
ג מיי' פרק יז מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' י:

דף ט:

דף ח:

כ"ה בנוסחאות המיימוני וכן הביאו האשר"י

נ"ל בה והאשר"י לא כתב כן ע"ש

הגהות הב"ח

(א) אמרו כצ"ל: (ג) תו"ג:

ו פי' התוס' ס"א הניחו

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ומיירי בידוע שהוא בן יומו אבל אם אין ידוע לא בעי קליפה דסתם כלים של עובדי כוכבים אינן בני יומן אבל לכתחלה לא ישחוט בסכין של עובדי כוכבים על סמך שיקלוף או ידיח דזימנין דמבהלי ולא קליף וכן פסק ר"ת הלכה כרב דאמר קולף ומכאן יש מגריך ריב"ם לאחר שנקרו ותתכו שהלב לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין דאע"ג דצונן הוא אגב דוחקא דסכינא בלע ואין ראיה מכאן דבית השחיטה חם קצת ובהא אמרי' אגב דוחקא דסכינא בלע אבל בצונן גמור לא:

שייך לפירוש הר"ן

ב כתב הרא"ש ז"ל יראה דאסור לחתוך בה בשר לכתחלה ולא שיאסר הבשר משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם שהוא נהנה מעבודת כוכבים ולא דמי לנטל הימנה עלים והסיק בו תנור חדש שאסור הפטור או אפה בו את הפת בתנור ישן שהפת אסורה ונטל סימנה כרכר וארג בו הבגד דאסור הבגד כולו נעשה באיסורא אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בסכין של עבודת כוכבים לא נעשה כל הבשר באיסור.[תדע לך מדפריך ותיפוק ליה משום שמנונית ואי ס"ד דנאסר כל הבשר א"כ מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית הא אתא לאשמעינן שנאסר כל הבשר] ואי משום שמנונית לא נאסר אלא מקום החתך ומיהו נ"ע במסוכנת אם ראוי לדמותה להיסק תנור חדש ולאפיית הפת ולאריגת הבגד דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה או דלמא כיון שכבר גדלה הבהמה ואינה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"י שחיטה אע"ג שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסורי הנאה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד וכן מסתבר וסכריע זה בראיות ע"ש:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וזהו לשון ראשון של רש"י ז"ל בפ' כל הבשר אבל ללשון אחרון של רש"י איכא למימר חורפא דלמן מחליא ומשויא לשבח כדאמרי' גבי חלתית ואפי' מקונתא יפה ואינם בני יומא וע"ע בתוס':

המאור הגדול

[דף ח ע"א] ליבן סכין ושחט בה. לא הזכירה הרי"ף ז"ל ומדאשכחן ליה לרב אשי דהוא בתרא דאמר צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא דאלמא לא ס"ל דשמואל דאמר בית השחיטה מרווח רווח שמעינן מיניה דליתא דשמואל: והא דאמר ר"נ סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה וכו' גם זו לא הזכירה הרי"ף ז"ל וזה קל באיסורי עבודת כוכבים מאיסורי שבת לפי שאסרה תורה בהם מלאכת מחשבת כלומר במחשבה תיקון כל דהו הוי מלאכה (ג) זו לפיכך השוחט בשבת חייב כל היכא דלא הוי מקלקל גמור בתיקון כל דהו כדאמרי' בהשוחט חטאת בחוץ לעבודת כוכבים מה תיקן תיקן להוציא מידי אבר מן החי ובאיסורי עבודת כוכבים כל היכא דלא הוי מתקן גמור כגון שוחט את המסוכנת מותר:

[דף ח ע"ב] והשוחט בסכין של עובדי כוכבים פסק בה ה"ר שלמה ז"ל כרב דאמר קולף ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בסכין טרפה כמ"ד אפי' בצונן שאני התם דלא אשתמשו ביה באיסורא אלא לצורך שעה אבל סכין של עובדי כוכבים שחוקבע תשמישה באיסור חמור הוא כרב דאמר קולף נקיטינן אבל לבליעת דם בסכין לא חיישינן שהסכין קשה ואין הדם נבלע בו לפי שעה אלא השמנונית היא שנבלעת ברך ובקשה אלו דברי ה"ר שלמה ז"ל ונראה מדבריו של הרב שזה שאמרו בגמ' בסכין טרפה לטהרו טהרה גמורה נאמרו הדברים ואנו לא כך אנו סוברין אלא נראה לנו שהדברים אמורים בבא לשחוט בסכין ששחט בה טריפה הלכך אין לחוש לדם שע"ג הסכין שאינו חמור מדם הבהמה עצמה היוצא מבית שחיטתה וסוף הבשר הוא שיוציאנו מידי דמו במליחה והדחה הלכך אין לחוש לדם שעל גבי הסכין בבא לשחוט בה ולענין טהרת הסכין אנו עתידין להוסיף ביאור בפ' כל הבשר:

[דף ט ע"ב] אמר רב אשי ת"ש צלוחית שהניחה מכוסה וכו' כתב ה"ר שלמה ז"ל טעמא שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה אבל הניחה מגולה ובא ומצאה כשות שהניחה לא טומאה איכא ולא פיסול איכא. ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסי' ואנן לא אשכחן לה להא גירסא בשום ספר בעולם ודוקיא דדייק הרב ז"ל לא נהירא טובא דאיכא למימר היא גופא קמ"ל שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות ואכתי לא שמעינן מינה היכא חמירא סכנתא מאיסורא ודוקיא דרב אשי מהיכא ונ"ל דוקיא דרב אשי מפשטא דמתניתא דקתני שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכסהו ודכוותה אמרי' בקרדום שאבד בבית חבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו כדאיתא בפסחים בפ"א ובמס' נדה בפ"א תניא ככר נתונה ע"ג חדף ומדף טמא נתון תחתיה אע"פ שאם נפלה א"א לה אא"כ נגעת טהורה שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה ואיכא דקשיא ליה מ"ש בככר דתלינן באדם טהור ובקרדום ובצלוחית תלינן באדם טמא ואנו רגילין לומר בפירוק קושיא זו הכל לפי מה שהוא תולין בו בככר שהיא טהורה ומדף טמא נתון תחתיה אנו אומרים אדם טהור סלקה כדי שלא תפול על המדף ויטמאנה שאילו היה אדם טמא עושה כן לא הועיל כלום שהרי טמא את הככר ולא נתנה בו כלום ונמצא שלא הועיל מעשיו כלום ובקרדום שאבד בבית אני אומר לצורך תשמישו גנבו מי שלקחו ושמא אדם טמא היה ומ"מ הועיל מעשיו להנאתו וכן בצלוחית של מי חטאת אני אומר שמא אדם טמא מצא אותה מגולה וחשש לסכנת מים מגולים וכסה אותה ולא חשש לטומאתו שטמא את מי החטאת שכתוב בהן למשמרת מפני שהסכנה חמורה מן האיסור:

אמר

נר מצוה

דפסק כרב לחומרא °סכין ששחט בה טריפה א פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מריחה בחמין וחד אמר מריחה בצונן והלכתא מריחה אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא לא צריך אלא מכפרה בבליתא דפרסא תיכף ששחט בה בהמה או עוף ואינה צריכה הדחה: אמר רב יהודה אמר רב הטבח צריך ״שיהיו לו ג׳ סכינין ב אחת ששוחט בה ואחת שמחתך בה בשר ואחת שמחתך בה חלבים ונתקין ליה חדא ונחתוך בה בשר ואח״כ נחתוך בה חלבים גזרה שמא יחתוך חלבים ואח״כ בשר ואמר רב יהודה אמר רב הטבח צריך שיהיו לו שני כלים של מים אחד שמדיח בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים ונתקין ליה חד ונדיח בו בשר ואחר כך נדיח בו חלבים גזירה שמא ידיח חלבים ואח״כ ידיח בשר אמר אמימר משמיה דרבא לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא דדאיב תרבא ובלע בישרא אי הכי כי תריצי נמי דאיב תרבא ובלע בישרא קרמא פסיק מתתאי אי הכי *מעילאי נמי איכא קרמא איכא וקליש ואיידי דממשמש ביה ידא דטבחא °מיפתת: אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה ורב חיננא בר שלמיה משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שכיחן והני לא שכיחן: *איתמר ג׳השוחט בסכין ג ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפי׳ שיבר בה עצמות כל היום כולו פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה אימור בעצם המפרקת

(רבינו נסים)

גדול כדי שיסור ממנו שומן הסכין שנדבק בו בחומד הדעת. ובשם הרא״בד ז״ל הקשו לרבה היכי סגי ליה בהדחה תבעי גרידה וכענין שאמרו (חולין דף קיב) בקישות ואבטיח שחתכו בסכין דגריד לה לבי פסקי תירץ הרב רבינו יונה ז״ל דגרידה דהתם במקום הדחה קיימא דמשום דלא מהניא הדחה לדבר לח דאדרבה כל אימת דמדיח מבליע בו האיסור אמרו שאין לו תקנה עד שיגרוד מקום החתך אבל בדבר שאינו לח ושיוסר חלב הנדבק בו בהדחה כמו בשר בהדחה סגי ליה: ואמרי׳ בגמ׳ [דף ח:] לימא קסבר רב בית השחיטה רותח ורב״א סבר בית השחיטה צונן ואמרינן דכולי עלמא בית השחיטה רותח ומש״ה רב דאמר קולף שפיר ומ״ד מדיח סבר איידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי ואיכא לישנא אחרינא בגמרא דכ״ע בית השחיטה צונן מ״ד מדיח שפיר דאע״ג דקי״ל בסוף פ״ז [דף עו:] דסכין לחתוך בו צונן בעי שיפה או נעיצה בקרקע עשר פעמים היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד בהדחה סגי ורב דאמר קולף משום דאגב דוחקא דסכינא בלעי סימנין. ולענין פסק הלכה פסק הרב אלפסי ז״ל כרבה [כב״ח] דאמר מדחי ולא משום דבית השחיטה צונן דהא אמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא:) סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח מדקאמרינן אסור סתמא משמע עד שיכשיר הכשר גדול כהכשרו של כלי שבלע ברותחין דדכוותה נמי אמרינן האסקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה דאמר מליח הריהוא כרותח אלמא כל היכא דאיתמר אסור סתם משום שהוא רותח הוא הלכך מדאמרינן סתמא סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח ש״מ דבית שחיטה רותח אלא דהא דקי״ל מדיח משום דאיידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי וכן פסק הר״מ במז״ל בפ״ז מהלכות מאכלות אסורות. ואיכא מאן דפסק כרב לחומרא וכן דעת רש״י ז״ל: **סכין** ששחט בה טרפה. שבא לשחוט בה: והלכתא אפילו בצונן. והכי איפסיק בהדיא בגמ׳ ואפ״ה איכא למימר דקי״ל כמ״ד בשוחט בסכין של עובדי כוכבים קולף לפי שהסימנין רכין וקלין לבלוע איסורו של סכין אבל הסכין קשה הוא מלבלוע שמנונית של טרפה וכן כתב רש״י ז״ל: מכפרה בבליתא דפרסא. מקנחו בחתיכת בגד ישן של וילון שהוא קשה. ואיכא למידק והיכי סגי בהדחה או בקינוח והא תנן הסכין שפה והיא טהורה ואמרינן בסוף ע״ז [דף עו:] דלחתוך בה צונן קאמר תירץ רבינו תם דשאני התם דבלעה סכין מרותח גמור ואיכא מאן דאמר דשאני הכא שלא בלעה מן האיסור אלא פעם אחת: **הטבח** צריך שיהיו לו שלשה סכינים אחת ששוחט בה. פירש״י ז״ל שלא יחתוך בה ד״א שלא תפגם ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה. והקשו עליו דהא ודאי כל שעה ששוחט צריך לבדוק ואין לו לסמוך בשחיטה או בבדיקת סכין שבדק בשחיטה אחרת שהרי עשוי לפגום מעצמו וכיון שכן למה הוא צריך ליחד סכין אם בדק ומצא סכין כשר מוטב ואם לאו הרי היא אסורה. לכך פירשו דהיינו טעמא דבעינן שלא יחתוך בשר בסכין ששחט בה משום דם שעל פניו וכן נמי בעינן שתהא סכין מיוחדת לחתוך בו חלבים מפני שמנונית שעל פני הסכין דאע״ג דצונן הוא ובהדחה סגי וכי מלח ליה לבשר ודאי מדיחו דהא קי״ל בפ׳ כל הבשר (שם) מדיח ומולח ומדיח הא אמרינן דהיינו היכא דלא חלליה בי טבחא אבל חלליה בי טבחא לא צריך והכא נמי זמנין דבתר דחלליה טבחא מחתך בה הבשר ואיכא משום דם או משום חלב: **ונתקין** ליה חדא ונחתוך בה בשר ואח״כ נחתוך בה חלבים. כלומר דאע״ג דבתר הכי צריך לחתוך בה בשר התם בשעתא אחריתא מסתמא לא משתמש בה אלא בהדחה אבל בשעה שמשתמש בה לאו אדעתיה להדיח בין בשר לחלב: ופרכינן בגמ׳ השתא נמי מחלפי ליה. ומתרצינן כיון דאצרכיניה תרתי אית ליה היכרא. ופירש״י ז״ל עושה בהן סימנין ויש שלמדו מכאן שהמנקר בשר צריך ב׳ סכינין אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו חלב ואינו נראה שא״כ אין לדבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לחתוך במקום החלב אסור מיד אלא ודאי לא צריך והכא שאני שהוא חותך חלב גמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקר נותן בגדו על ירכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו בבגד: **גזרה** שמא ידיח חלבים. ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע״י שפשוף המים ויהא נדבק בבשר: **לא** ליסחוף איניש כפלי. הכסלים שחלב הכליות דבוק בו לא יהא כופה אותם על גב בשר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר כך פרש״י ז״ל ונראה מדבריו דאפי׳ דיעבד הבשר נאסר ומיהו משמע דבקליפה סגי דהא אינו רותח גמור ודי שיהא כרותח דבית השחיטה דאפילו לרב סגי ליה בקליפה והר״ם במז״ל כתב בפ״ז מהלכות מאכלות אסורות שכל אלו אינן אלא לכתחלה נראה שהוא מפרש מטעם שמא ישכח מלשפשף היטב אבל בדיעבד בשפשוף סגי ליה: **אי** הכי כי תריצי נמי. כשהן מונחין על הדף כדרכן והחלב למעלה הא קא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק שם: קרמא. קרום מפסיק בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו טולין מכסלים הקרויים פלאנק״ש ועב וחזק הוא ולכך הוא אסור שהחלב נבלע בו אבל אינו נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו: מעילאי נמי איכא קרמא. כי סחיף להו על גבי בשר יש קרום מפסיק שאין לך חלב שאין לו קרום דק מלמעלה: מיפתת. לשון פתות אותה פתים וכתבו בתוספות דכי אמרינן דלא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא דוקא בעוד שהם חמים אבל לאחר שנצטננו מותר ומקרא מלא דבר הכתוב וישימו את החלבים על החזות: **צריך** שילמוד שלשה דברים. כתב. לכתוב שידע לחתום שמו אם ישב בדין או בעדות: שחיטה. לאמן את ידיו בכך ואע״פ שבקי בהלכותיה: קשר של תפילין. יש בו אומנות שעשוי כעין אות יו״ד ודלי״ת שיהא נראה בהם שדי. השי״ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי״ן ורצועה קטנה כפולה תלויה בהן כעין יו״ד והקשר כמין דלי״ת: **איתמר** השוחט בסכין. ולאחר מכן נמצאת פגומה ויודע הוא שכששחט בה בדקה קודם שחיטה והיתה יפה אבל לא בדקה אחר שחיטה מיד: אפי׳ שבר בה עצמות. בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למתלייה בעצמות: פסולה. השחיטה שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנין אלא נקרעו שהפגם קורע וקרא וזבחת כתיב. וטעמיה דרב הונא משום דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת לעולם איכא יוצאה מחזקתה עד שיודע לך שנשחטו הסימנין כראוי בסכין בדוקה ולפיכך כל שנמצאת פגומה אע״פ ששבר בה עצמות א״כ שנאבד הסכין ולא נבדק אחר שחיטה לרב הונא פסולה: ורב חסדא אמר כשרה אימור בעצם נפגמה. באותו ששבר בה ואמרינן בגמרא דלרב חסדא אפילו בשלא שבר בה עצמות ונמצאת פגומה כשרה דתלינן דילמא בעצם המפרקת איפגימא לאחר שנגמרה שחיטה והיינו דאמרי׳ בסמוך והלכתא כוותיה דרב חסדא בששבר בה עצמות דאלמא רב חסדא אפילו בשלא שבר מכשר דתלי בעצם דמפרקת וטעמיה דרב חסדא דכיון דהאי

ריעותא

רש״י

קאמר: ח״א בחמין. פי׳ בחמין צריך להגעילה לסכין (א) מפני שבלעה שמנונית הטריפה דקסבר בית השחיטה רותח: וחד אמר בצונן. דקסבר בית השחיטה צונן ולא בלע (א) סכין שלא נתחמם: והילכתא אפילו בצונן. ואע״ג דפסק הלכתא דבית השחיטה צונן ה״מ גבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דקשה הוא לבלוע אלא ע״י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובד כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שסכין הוא של איסור והבשר רך לבלוע: בליתא דפרסא למיכפריה. חתיכת בגד ישן של וילון שהוא קשה ויפה לקנח: אחת ששוחט בה. ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים יבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה: חלבים. למכור בשוק: ונתקין חדא לחלבים (ב) ובשר. ויחתוך בה בשר (ב) כשיגיע בהמה אחרת לידו דכיון דחלבים צונן הן בהדחה סגי להו או בקינוח: גזירה שמא יחתוך חלבים ואח״כ בשר. בבהמה אחת שטרוד במלאכתו וישכח ולא יקנח: שמא ידיח חלבים. תחלה ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע״י שפשוף הידים ואע״פ שהוא צונן ואח״כ ידבק בדופני הבשר ואע״פ שאין נבלע בתוכו נדבק הוא מבחוץ: לא ליסחוף איניש כפלי. הכסלים שחלב הכליות דבוק בהן לא יהיה כופה אותם ע״ג (ג) בשרא שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר: כי תריצי נמי. כשהן מונחין על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק: קרמא. קרום מפסיק בין חלב לבשר והוא אותו קרום שטולין אנו מן הכסלים שקורין פלאנק״ש דעב וחזק הוא ולכך הוא אסור שהחלב נבלע בו ואינו נבלע כל כך שיהיה זב לבשר שתחתיו: מעילאי נמי. כי סחיף ליה על גבי בשר יש קרום מפסיק שאין לך חלב שאין לו קרום למעלה: מיפתת. נשבר: כתב. לכתוב שידע לחתום שמו בדין או בעדות: שחיטה. לאמן ידיו לכך אע״פ שבקי בהלכות שחיטה: קשר של תפילין. יש בו אומנות שעשוי כמו אות דלי״ת שיהא נראה כהן שדי. הש״ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי״ן וקשר עשוי כמין דלי״ת [ורצועה קטנה כפולה ותלויה כעין יו״ד]:

והלכתא

שלטי הגבורים

א ודוקא שרוצה לשחוט בה אבל לחתוך בה רותח אפי׳ סכין ששחט בה כשרה אסור אם לא הודח הסכין מדם אבל לשחוט בה בהמה אחרת לא מיתסר הסכין ששחט בה כשרה אפי׳ בלא קנוח דבלאו הכי מלא הטהר דם וטרידי סימנין לאפוקי דמא. ומיהו אם הודח הסכין או נתקנח בבליתא דפרסא מהני אפי׳ לחתוך בו רותח ואפי׳ שחט בו טרפה ודוקא שנאסר הסכין ע״י שחיטה אבל סכין של עובדי כוכבים אפי׳ לחתוך בו צונן לא סגי בהדחה אלא נעיצה י׳ פעמים בקרקע קשה כיון שנשתמש בו איסור כמה פעמים ור״ת היה אומר דסכין של עובדי כוכבים כיון שנכנס בו האיסור ע״י רתיחה לא סגי ליה בהדחה אפי׳ להשתמש בצונן:

ב מרדכי פ״ק דחולין כתב בשם ראב״ן דהמנקר החלב ממש לא יחתוך באותו סכין אח״כ הבשר וצריך סכין אחר לבשר אבל בסכין שמנקר בו שמנונית הגיד יכול ג״כ לחתוך הבשר וכן הר״ן הביא דעת האומר שהמנקר צריך ב׳ סכינים והטור כתב בשם ב״ה ובשם הרשב״א דהמנקר א״צ ב׳ סכינים ודי לו בסכין א׳ כי מ״מ מהגין להדיח הבשר אח״כ ולא הצריכו ב׳ סכינין אלא למחתך החלבים בעצמו וכן הוא דעת רש״י שפי׳ מחתך חלבים למכור בשוק משמע דוקא באותו סכין הוא דאסור לחתוך בו בשר אבל בסכין שמנקר חלב הגיד מותר לחתוך בו גם הבשר וכתב הר״ן מיהו נהגו שמנקר יש לו בגד אבל הבשר שמשפשף בו הסכין בכל פעם שחותך החלב ואם חתך הבשר בסכין שחתך בו החלב ממש או שם החלב חם על הבשר איכא פלוגתא. מיי׳ כתב דלא נאסר הבשר בשביל כך וכן הטור וש״מ הביא דעת הרשב״א וחולקין עליו דכיון דהחלב נבלע בבשר נאסר הבשר אפי׳ דיעבד והכן הלידנא שהעובד כוכבים הוא הטבח והוא מחתך הבשר בסכין שמחתך בו החלבים וגם מניח החלב של הפרה כשהוא חם על גב ירכי הבהמה מיד אחר

ועוד בעצם המפרקת ונמצאת אח״כ הסכין פגום שחיטתו כשרה דהוי כאילו שבר בו עצמות ורוב פוסקים הסכימו לאסור בזה דלא תלינן לקולא אלא היכא ששבר בו עצמות להדיא ויש פוסקים שאם שבר בודאי עצם המפרקת בשעת שחיטה בסכין ונמצאת אח״כ הסכין פגומה דהוי שחיטה כשרה דהא הוי כאילו שבר בו עצמות והביא מרדכי דעות והלכה למעשה כך והרשב״א וב״ה והר״ן והטור האריכו לבטל דעת זה וסברי דאפי׳ חתך להדיא עצם המפרקת כיון דדרך שחיטה נפגם לא דמי לשבר בו עצמות ואפי׳ שבר עצמות דרך הולכה והבאה כעין שחיטה כתב הרשב״א דלא הוי כשבר בו עצמות דדוקא שבר הוא דתלינן בעצם נפגם אבל חתך דרך שחיטה לא עביד פגימה. וכתב הרא״ש ואם שחט בסכין שאינה בדוקה ונאבדה שחיטתו פסולה ויראה דעבה שיש לו סכין מיוחדת ומקום מיוחד שמניחו שם תמיד בחזקת בדוקה תמיד עומדת ואם שחט בה בלא בדיקה ונאבדה שחיטתו כשרה:

המאור הגדול

[דף י ע״א] **אמר** לך רב חסדא עצם ודאי פגים עור ספק פגים ספק לא פגים הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. פי׳ ולאו למימרא שספק פגימת העור אינו מוציא מידי ודאי פגימת העצם דהכא נמי לאו הוצאה היא דהא איכא למימר עור פגמיה מעיקרא ואתא עצם נמי ואוסיף ביה ופגמיה ואין זה מוציא מיד זה ולא זה מוציא מיד זה והיינו דלא מייתינן עלה ההיא דתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות ולא ההיא דתניא מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור דסוגיין בעלמא משום דלא דמי הדין ספק דאינו מוציא מידי ודאי לכל אין ספק מוציא מידי ודאי דאמרי׳ בעלמא אלא הרי הוא כמו שאמר מוטב נתפוש את הודאי ונניח את הספק ודוגמתו במדרש אגדה אמר להן יהודה לאחיו המתינו לו לזקן עד שתכלה פרוסה מן הבית כדכתיב ויהי כאשר כלו לאכול את השבר אמר ליה יהודה ליעקב אם אין בנימין הולך עמנו כלנו מתים ברעב ואם הוא הולך עמנו שמא ימות שמא לא ימות מוטב נניח את הודאי ונתפוש את הספק ואף זה בחלוף דוגמתו כלומר מוטב לתלות בעצם שהוא ודאי פוגם מלתלות בעור שאין פגימתו מצויה ונעמיד שחיטה בחזקתה בהיתר ואע״ג דטבילה בכה״ג לא מוקמינן טבילה בחזקתה שאני התם דהא איתילידא בה ריעותא אבל הכא סכין אתרעי בהמה לא אתרעי:

ריעותא בסכין הוא דאיתיליד ולא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם: והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שבר בה עצמות. דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור היא עומדת ואיתיליד ריעותא בסכין הרי היא בחזקת איסור דכמאן דאיתיליד ריעותא בבהמה דמי: והלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות. דבכה"ג כי נמצאת פגומה לאו ריעותא היא כלל דעלם ודאי פוגם הילכך צריכה בדיקה וכו' כדכתוב בהלכות: ומדפסקינן כרב חסדא בששבר בה עצמות שמעינן מינה שאם נאבד הסכין ולא נבדק לאחר שחיטה דכשרה דכיון דאפילו בנמצאת פגומה מכשירין לה בששבר בה עצמות משום דס"ל דבכה"ג לא מיקריא ריעותא כ"ש בשנאבד דליכא ריעותא כלל ומיהו (א) כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה וכמו שאמרו הגאונים ז"ל במי ששחט ואין ידוע מה טיבו דאע"ג דקי"ל [דף ג:] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפ"ה כל היכא דאיתיה קמן כיון דאיכא למיקם עליה דמלתא בדקינן

דף י. והלכתא כרב הונא בשלא שיבר. דחיישינן לעור: והלכתא כרב חסדא בששיבר. דלאו היא כשירה ותלינן בעצם נפגמה: תליסר חיותא. שלא בדק בין זו לזו ואחר שחיטת כולן נמצאת פגומה: כר"ה. דחיישינן שמא בעור נפגם:

המפרקת נפגמה *והלכתא כוותיה דרב הונא א בשלא שיבר בה עצמות והלכתא כוותיה דרב חסדא בששיבר בה עצמות הילכך צריך בדיקה בין כל חדא וחדא דאי לא בדיק בין כל חדא וחדא ונמצאת הסכין פגומה כל מאי דשחיט בה אסור כדאמרי' הוה עובדא וטריף רב יוסף תליסר חיותא ואפי' קמייתא כדרב הונא דאמר חיישי' שמא בעור נפגמה וכי קא שחיט לדהו

ליה ובבדיקת סכין נמי דכותה אבל שבר בה עצמות אי נמי נאבד דליכא למיקם עליה מעמידין אותו בחזקת בדוק ושחיטתו כשרה וכן כתב הר"ס במז"ל בפרק ראשון מהלכות שחיטה ואיכא מאן דאמר דכיון דפסקינן הלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות ה"ה בשנגע ודאי בעצם דמפרקת דכששבר בה עצמות (ודאי) דמי ואמרינן בעצם דמפרקת ודאי פגים (א) ואיכא בהא מילתא קולא וחומרא. קולא שאם שחט בהמה אחת בלבד ונגע בודאי בעצם דמפרקת ונמצאת הסכין פגומה שחיטתו כשרה דכשבר בה עצמות דמי וליכא ריעותא בפנימה כלל היינו קולא. וחומרא שאם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם דמפרקת דקמייתא ואח"כ נאבד הסכין או ששבר בה עצמות כולן אסורות חוץ מן הראשונה דכיון דאמרי' דבנגיעה בעצם דמפרקת כשבר בה עצמות דמי ודאי פגמה דמכי נגע בעצם דמפרקת דקמייתא אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ובסכין פגומה קא שחיט. ומסתברא דליכא למסמך אהא מילתא לקולא דכיון שלא נפסקה הלכה כרב חסדא אלא בששבר אין להקל בכך אא"כ שבר העצם לגמרי אבל בנגיעה לא וכן דעת הרמב"ן ז"ל ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו שבר עצם דמפרקת ממש שחיטתו פסולה ולא דמי לשבר בה עצמות משום דעצם דמפרקת רך הוא ועוד שאפילו שאר עצמות אם שבר אותן כעין עצם דמפרקת לא תלינן בהו דדוקא שבר אמרינן אבל חתך דרך הולכה והובאה כדרך שהוא עושה בעצם דמפרקת לא וכן דעת הרשב"א ז"ל הילכך השוחט בהמה אחת ונמצאת הסכין פגומה אפילו נגע ודאי בעצם דמפרקת ושברו שחיטתו פסולה שאין אומרים דעצם דמפרקת ודאי פוגם. אלא מיהו היכא ששחט בהמות הרבה ולאחר ששחט את כולן שבר בה עצמות אי נמי נאבד הסכין יש להחמיר ולומר שכל שנגע בעצם דמפרקת של אחת מהן כל האחרות אסורות מאותו ואילך דמכי נגע בעצם דמפרקת אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ויש לזה הוכחה בגמרא. הלכך נקיטינן דהשוחט בסכין ונמצאת פגומה אפילו נגע ושבר בה עצם דמפרקת שחיטתו פסולה כרב הונא דהא לא איפסיקא הלכתא כרב חסדא אלא בששבר בה עצמות דעלמא אבל עצם דמפרקת רך הוא ועוד שחתך אותו בהולכה והובאה. וכן אם שחט בהמות הרבה ולא בדק בין כל אחת ואחת ולבסוף נמצאת פגומה כולן אסורות ואפילו ראשונה. אבל אם שבר בה עצמות או שנאבד הסכין כולן כשרות והוא שלא ידע שנגע באחת מהן בעצם המפרקת אבל אם ידע אסורות מאותו שנגע ואילך דשמא בו נפגם: **תניא** בגמ' [דף י.] שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם אחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ואמרינן בגמ' דכל ספק בשחיטה לאיתויי ספק שהה ספק דרס. כלומר דלא אמרינן הלך אחר הרוב שרוב שוחטין אין שוהין ואין דורסין. וכתב הרב ר' יונה ז"ל דמהא שמעינן דהיכא שנשמטה גף העוף או נשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה דאזלינן לחומרא והוא הדין לכל שאר טרפות דכל היכא דאיתיליד ריעותא אזלינן לחומרא וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא.) דההיא אימרתא דהוות משגרא כרעא בתרייתא אמר רב ייבר האי שגרונא נקטה מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק אלמא מדאתקיף עליה רבינא האי ש"מ דכל היכא דאיתיליד ריעותא לחומרא אזלינן ואע"ג דפסק תלמודא התם כרב ייבר הא קאמר טעמא התם משום דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא דאי תרוייהו שכיחי או תרוייהו לא שכיחי לחומרא תלינן. והא דאמרינן התם (דף נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ואמרינן נמי [דף נג:] ספק קניא ספק שונרא אימר קניא התם היינו טעמא משום דלא שכיח שונרא דדרים ותדע לך דהא קי"ל חוששין לספק דרוסה אלמא היכא דתלינן לקולא כגון ספק כלבא ספק שונרא טעמא דמילתא משום דמסתבר טפי למיתלי בהיתירא ולא תקשי לך הא דאמרינן בפרק אלו טרפות (דף מט.) אינקבה ליה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא מי תלינן או לא תלינן ומסקינן דתלינן דהא תלינן בזאב אלמא בספק טרפות לקולא תלינן דהתם היינו טעמא לפי שיש דבר לפנינו לתלות בו להיתר ואין דבר לתלות בו לאיסור הלכך כל היכא שיש לפנינו דבר לתלות בו להיתר כגון שדרס על העוף או פרכס ונלחץ אל הקיר ואיכא אומדנא דאפשר שנשמטה גפו מחמת כך תלינן לקולא דהא תלינן בזאב וכך פי' הרב ר' יונה ז"ל: **גרסי'** בגמ' [דף יא.] מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא. ושקלי וטרו בה אמוראי טובא דמר נפקא ליה מהא. ומר נפקא ליה מהא. ורבה בר רב שילא אמר אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא ושחט ושרף מה שחיטתה כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה. וליחוש דילמא טריפה היא אלא לאו משום דאמרינן דאזלינן בתר רובא וכ"ת אי טרפה היא מאי נפקא לן מינה חטאת קרייה רחמנא. כלומר דכי היכי דקרבן טרפה פסול וכדאמרינן בריש מנחות [דף ה:] ה"נ פרה אי טרפה היא פסולה אלא דסמכינן ארובא. ואיכא למידק דילמא טעמא דפרה משום דאיכא רובא וחזקה דהא פרה [ריש מ' פרה] בת שתי שנים היא וקי"ל [דף מג.] דטרפה אינה חיה י"ב חדש הילכך כיון שחיטה שתי שנים איגלי מילתא למפרע דלאו טרפה הוות ואוקמה אחזקה וארובא אבל רובא לחודיה אי נמי חזקה לחודה לעולם אין הולכים אחריה. תירצו בתוספות דכי אמרינן דאזלינן בתר חזקה הייני דוקא בחזקה אלימתא שהיה לה זמן מבורר שבאותו זמן הוא כן כגון חזקת פנויה שבשעה שנולדה היתה ודאי פנויה או חזקת נשואה שבשעה שנשאת היתה ודאי נשואה. אבל חזקת פרה אינו כן שלא עמדה שום זמן שהייט יודעים ודאי באותו זמן שלא היתה טרפה אלא שלמפרע הוא שאנו יודעין משעברו עליה שנים עשר חדש שלא היתה טרפה וכל כה"ג לאו חזקה היא דלא מיקריא חזקה אלא בשיש ידיעה ודאית בזמן הזה ולא בזמן עבר. ואומר מכאן שגביות שנעשו מבהמה שנמצאת טרפה בשעת שחיטה אסורות ואפילו יש לבהמה זו יותר משנים עשר חדש לא אמרינן כיון שזו ודאי בשעה שנולדה לאו טרפה הות העמידנה על חזקתה ועכשיו הוא שנטרפה. שחזקה שאינה מבוררת בזמנה כגון זו אינה חזקה. ובשם רבינו שמשון ז"ל אמרו שאין לאסור גביות מטעם זה שאפילו תמצא לומר שאין הולכין אחר חזקה כזו מכל מקום שאני הכא דהוה ליה חזקה דאתי מכח רובא דרוב בהמות כשרות הילכך אמרינן דעכשיו הוא דנטרפה וכמו שאמרו בענין חזקה בכתובות (פ"ק דף יב:) גבי הכונס את האשה ולא מצא לה בתולים ובפרק המדיר (דף עה:) גבי מומין ואף ה"ר יונה ז"ל הסכים להתירם מדאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אלמא בהמה בחייה בחזקת שאינה טרפה היא הלכך אם מצינו אותה עכשיו טרפה אמרינן השתא הוא דאיתרעי ומיהו ה"מ בטרפות דאיכא למימר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה אבל בטרפות (ב) סירכא או שאר טרפיות שאי אפשר לתלות בשעת שחיטה בהא ודאי אסורה דכיון דילאה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן מליאה ילאתה ואין אנו יודעין כמה אוסרים אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמים* דכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא מצאתי בו כתם או עד שעת הכיבוס אלמא כיון שכתם זה יבש הוא ואי אפשר לומר עכשיו ראתה מטמאין אותה למפרע ולא אמרי' העמידנו על חזקתו שלא יהא מטמא למפרע אלא בכדי שיוכל [הכתם] להתיבש אלא אמרינן משעת כיבוס ראתה הכא נמי דכותה ואע"פ דאמרינן בכתובות (שם) גבי מומין העמד האשה על חזקתה ואמרינן דברשות הבעל נולדו ואע"פ שמומין הללו שנולדו בה מומין שאי אפשר לומר שעכשיו ממש נולדו. התם שאני דכיון שברשות הבעל נמצאו אמרינן כאן נמצאו וכאן היו לפי שאין מחזיקין מומין מרשות לרשות. ומיהו אע"ג דאסיקנא בשמעתין דאזלינן בתר רובא אפילו היכא דאפשר למיקם עליה דמילתא דהכי אסיקנא בגמ' [דף יב.]. הני מילי היכא דרובא ומיעוטא תרוייהו תלו במעשה א"נ לא תלו במעשה וכ"ש היכא דמיעוטא תלי במעשה ורובא לא תלי במעשה אבל היכא דרובא תלי במעשה ומיעוטא לא תלי לא אזלינן בתר רובא דלא עדיף רובא דתלי במעשה ממיעוטא (דלא תלי) [דהוי ממילא]. וראיה לדבר מדתנן בבכורות פ"ג (דף יט:) הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה אם לא. רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה לכהן מכאן ואילך ספק והוינן בה מכאן ואילך ספק ניזיל בתר רובא ורוב בהמות מתעברות ויולדות. ופריק עליה רבינא [שם דף כ.] כי אזלינן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל ברובא דתלי במעשה לא. כלומר דכיון דרובא דמתעברות תלי במעשה לא עדיף ממיעוטא דאין מתעברות דהוי ממילא. ושמעינן משמעתין דאפילו בבדיקת סרכות הריאה אזלינן בתר רובא דהא בפרה אדומה לא מלינן למיבדק ומעמידין אותה בחזקת כשרה הלכך בא זאב ונטל את הריאה ולא נבדקה או שנפלה סבה ואבדה כשרה. והכי מוכח בירושלמי בפרק אין לדין דגרסינן התם באו זאבים ונטלו בני מעיה והכלוס כשרה. ואם לומר שמא ניקבה הריאה. חזקת בני מעים [כשר]. והכי נמי אמרינן בפרק אלו טרפות (דף מט.) דאמרינן אינקיבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן. מר אמר תלינן ומר אמר לא תלינן. ואסקינן הלכתא תלינן דהא תלינן בזאב אלמא אפילו בריאה תלינן ומעשה בא לפני רש"י ז"ל והתיר

המאור הגדול

[דף י ע"ב] **ואסיקנא** הלכתא כרב הונא בשלא שיבר ולא תלינן בעצם המפרקת שאין אדם עשוי לשברה בכח אלא שנגע בה בהולכה והובאה דרך שחיטה ובכי האי גונא לא תלינן בה פגימה והא דרב כהנא דמצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא דייקינן עלה כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא ואי משתכחא פגומה לבתר שחיטת כולן מיפסלן כולהו אפי' קמייתא ואי משתכחא ביני וביני מפסלא ההיא דמשתכחא עלה ודחינן לה לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא דלא מיתסרן וכההיא שניא דשנינן לעיל בגמ' לא כרב חסדא ולבר מקמייתא דאמר בעצם דמפרקת דקמייתא איפגמה ולא תלינן לקולא והא דחויא בעלמא היא ולא סמכינן עלה ואדרב הונא סמכינן בשלא שבר ואע"פ שמצריך רב (ג) התנא בדיקותא בין כל חדא וחדא וריוות יתירא היא מפני שחיטת רוב בהמות שלא יפול בהם ספק דלמא אגב דנגע סכינא בכל עצם ועצם דמפרקת מפגמה אבל לאחר שחיטת בהמה אחת אין לנו ראיה להצריך לבדוק את הסכין ואפי' בשחיטת הרבה בהמות אם לא נזהר ולא בדק בין כל אחת ואחת ולא אחר שחיטה אין פוסלין שחיטתו בכך מאחר שבדק בתחלת שחיטה והא דאמרי' בגמ' א"ה תבעי נמי בדיקת חכם פירשה ה"ר שלמה ז"ל דקושיא היא על מאי דאמרי' לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא כלומר אי אמרת בשלמא כרב הונא הויא לה בדיקה דלאחר שחיטה ובדיקה דלאחר שחיטה לא בעיא חכם מפני שהיא סוף בדיקה כלומר תלויה היא בבדיקתו שבתחלה אלא אי אמרת כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא הויא לה בדיקה דקמי שחיטה ותבעי נמי בדיקת חכם ולדעתי אין לנו צורך לפי' הזה אלא בין לרב חסדא בין לרב הונא קא פריך (ג) היכא דמשתכחא סכין פגומה לבסוף בתר שחיטת כולהו (ד) ואמר השוחט בדקית לה בין כל חדא וחדא דליתכשרן לרב הונא כולהו לבר מבתרייתא ולרב חסדא דתתכשר אפי' בתרייתא אם איתא לדרב כהנא דמצריך לכתחלה למבדק בין כל חדא וחדא תיבעי נמי בדיקת חכם ואסיקנא לא אמרו אלא מפני כבודו של חכם וכיון שחלקו לו כבוד פעם אחת בתחלת השחיטות כולן דיו ומכאן ואילך עד אחד נאמן באיסורין:

שלטי הגבורים

א פרש"י וז"ל שלא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה עכ"ל וכן כתוב בהגהת אשר"י בשם א"ז והשתא שמעינן מדבריהם דמי שיש לו סכין מיוחד לשחוט בו ובכל פעם לאחר בדיקה מצניעו דשרי לשחוט בו בלא בדיקה אחרת אלא יסמוך על בדיקתו דבפעם הלנעה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם(א) והיינו מעשה דמגנזא דאיתא במרדכי ובהגהת אשר"י ששחטו את הפרה ונמצאת הסכין פגומה וזה ריב"ק והדיחו הדם מן המפרקת ונמצא חתך בעצם המפרקת שהסכין נכנס שם והתירו וכן העיד על רבינו שמריה שהתירו ופלוגתא דרב הונא ורב חסדא כשנגע ודאי בעצם המפרקת אבל לא חתך ולא נכנס בו הסכין והיינו כמסתברא דכתב הר"ן וכדעת הרמב"ן ז"ל ולא כאחרים המחמירין ולא כהלכך נקיטינן כו' וגם מה שכתב לחומרא שאם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם המפרקת הראשונה וגמר לשחוט כל הבהמות אחר לפניו בלא בדיקה בינתים גם בסוף כולן לא בדק ונאבד הסכין שאוסר את כל האחרות מן הנוגע ואילך גם בזה כתב האשר"י ולא מסתבר דבנגיעה כל שהוא שנגע במפרקת לא שכיח דפגים ולא מחזקינן ריעותא עכ"ל ושמא אפי' נכנס הסכין במפרקת ונתך בו כההוא מעשה דמגנזא רוצה לומר האשר"י דלא עבידא דפגמא ולא מחזקינן ריעותא ומיהו הרשב"א כתב בספר ת"ה שלו שהורו רבותיו שחוששין לכל אותן שנשחטו אחר כך ע"כ וכתב עליו הר"י קארו בנימוקי יו"ד סי' י"ח ח"ל ולענין הלכה למעשה נראה דהכי נקטינן וכן הסכים בש"ע:

(ב) והתוס' כתבו ז"ל ומיהו בטריפות מחמת שבריאה שיש סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שכיח לה סיתר אין לאסור דה"ל ספק ספיקא ספק אינה טריפה ואת"ל טריפה אימא דאח"כ נטרפה עכ"ל תוס':

הגהות הב"ח

(א) ומיהו דוקא כשנאבד אבל כל היכא כנ"ל: (ב) נ"ב כהגה: (ג) נ"ב דפסלי: (ד) ואמר השוחט הא"נ ונ"ב ומש"ס בדקית:

מסכת נדה דף נז.

והתיר והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירין בדבר אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטריפה מיהו היכא דאיתיה לריאה קמן ואפשר למיבדקה אסור לאכול מן הבהמה עד שתבדק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אין צדין (דף כה:) נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ובועלי נדות · כלומר שנטיעה זו הכל ממתינין אותה שלש שנים וקצבים אין ממתינים לבהמה עד שתבדק הריאה אלמא צריכין הן להמתין. ועוד ראיה מדאמרינן בירושלמי במסכת ביצה ר' יונן בעי דמאי מדבריהם ודאיית טריפה מדבריהם כמאן דתימא רואין את הטרפה ביו"ט דכותה מפרישין את *התרומה ביו"ט והא ודאי בספק טריפות הריאה היא שאם תאמר שנולד ריעותא בבהמה הא איקרא ליה זו מדבריהם אלא מדאורייתא. ועוד הביא הרמב"ן ז"ל ראיה ממה שאמרו בילמדנו אמר רבי יהודה בן פדיא מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת לעמוד בנסיונך אפילו שעה אחת והרי בניך משמרים את כל המצות שניתנו להם וס' אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כבש או שור ושוחט ומפשיט רוחץ בודק בריאה ומצאת טריפה מונע ואינו אוכל. הדא אמרה אמרת ה' צרופה. ובדיקה זו מדבריהם היא ולא מדאורי'. דהא אמרינן בפרק אין צדין (דף כה.) דהתירו לו לשחוט בהמה מסוכנת ביום טוב אם יכול לאכול כזית חי מבית טביחתה אלמא מדאורייתא יכול לאכול בלא הפשט ונתוח וכיון דמדאורייתא' אינה צריכה בדיקה כיון דמסוכנת אי אפשר לו לשחוט אא"כ יאכל בלא בדיקה שריין ליה למיכל כדשרינן אלב בלא בדיקה [משום דלא אפשר ובשאינה מסוכנת מדרבנן צריכה בדיקה] וכדכתיבנא וה"מ בסרכות שבריאות לפי שהן מצויות אבל בשאר טרפיות אפילו לכתחלה אינו צריך לבדוק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא:) נפלה מן הגג צריכה בדיקה אלמא דוקא דאיתיליד בה ריעותא הא לאו הכי לא חיישינן לה ולא בדקינן לה כלל. והכי אמרינן נמי גבי ההיא אימרתא דהות משגרא כרעא בתרייתא דשריא ותלינן בשגרונא ואינה צריכה בדיקה וכ"ש היכא דלא איתילידא בה ריעותא כלל וכן נמי אמרו שם (דף מז:) האי אטום בריאה מייתי סילוא *ובזעינן לה אית לה מוגלא מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גילא או גדפא אי מבלבלא כשרה ואי לא טרפה. וכן נמי אמרו בריאה דאושא. אלמא אי לאו ריעותיהו לא בדקינן להו:

נר מצוה

להו לסימנין בסכין פגומה קא שחיט להו °והיכא *דראה(א) אחד ששחט א ואזל ליה לעלמא ולא ידע אי גמיר אי לא גמיר אותה שחיטה מותרת דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דתניא* הרי שמצא ב תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא ושחוט לי והלך ומצאו שחוט חזקתו שחוט אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכן הלכתא ואיכא מרבוואתא דס"ל כרבינא דאמר בלישנא קמא* אבל אם אין יודעין אם יודע הלכות שחיטה אם לאו לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור וקאמרי דהילכתא (ב) כרבינא משום דבתרא הוא ואנן לא סבירא לן הכי דקי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הלכה היא דהכין מסקנא דגמרא (א) *)כלישנ"א בתר"א דרבינא ואי קשיא לך הא דאמר רב הונא *בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכו' דשמעת מינה דספק שחיטה לחומרא וקי"ל דהלכתא הוא התם כגון דאיתילידא ריעותא בסכין אבל הכא כיון דקי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן [*כמאן דאיתיידע במה נשחטה היא] הילכך איתא להא ואיתא להא ולא קשיאן אהדדי: ג'חוץ מחרש שוטה ג וקטן שמא יקלקלו בשחיטתן: *שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבה זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה: °וכולן ד ששחטו וכו': תני ר' אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנעצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תאני לה והוא אמר לה הלכה כרבי נתן ודוקא דזרקה הוא אבל (ג) נפלה מאיליה ושחטה כדרכה פסולה: *ה השוחט בלילה וכן הסומא וכו': ודוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ישחוט ואי איכא אבוקה כנגדו שוחט בלילה לכתחלה

*) גי' מהר"ס בתר דרבינא [וכ"ה הב"ח]

רש"י

דמן חבריא. בני הישיבה: כדרכה. כהוגן: הוא תני לה. דאשכח מתני' וגרסה: והוא אמר לה. דהלכה כר' נתן: לכתחלה לא ישחוט. בלילה גזרינן שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע

והיכא דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא וכו'. נראה מדברי הרב אלפסי דדוקא היכא דאזיל לעלמא ולא איפשר למבדקיה הוא דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל כל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכן כתב בעל הלכות ראשונות ז"ל וטעמא דמילתא דנהי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיח טובא והוה ליה כטרפיות דריאה דאסיקנא לעיל דכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכי ליתיה קמן סמכינן ארוב בהמות דכשרות נינהו ודכותה נמי אשכחן בפ"ק דפסחים (דף ד.) דאמרינן התם המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. ומתמהינן למאי נפקא מינה. ומהדרינן דליתיה קמן דלישייליה [ולאטרוחיה להאי מאי] אלמא דאי איתיה קמן לא סמכינן אחזקה אלא בדקינן ליה. והכי נמי מוכח בריש פרקין דשקלו וטרו אמוראי בפירושא דמתניתין ואיכא התם [דף ג:] תרי לישני דרבינא. בלישנא קמא אמר דכל שאין אנו יודעין בו שיודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וללישנא בתרא אמרינן דכל שאין אנו יודעין בו שאינו מתעלף מתוך רכות לבו בשעת שחיטה אסור לאכול משחיטתו. ואמרינן התם דהנהו אמוראי אחריני דמוקמי לה למתניתין בגוונא אחרינא נאדו מהני תרתי לישני. נאדו מלישנא קמא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ונאדו מלישנא בתרא משום דלעלפויי לא חיישינן. וכיון דלא אמר דלשאין מצויין לא חיישינן כי היכי דאמרינן דלעלפויי לא חיישינן. ש"מ דלאו כי הדדי נינהו אלא דלעלפויי לא חיישינן כלל ואפילו איתיה קמן לא צריכינן למיבדקיה. אבל לשאינן מומחין נהי נמי דכל היכא דליתיה קמן שרינן ואמרינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין (א). כל היכא דאיתיה קמן חיישינן ובדקינן ליה. והכי נקיטינן והר"ם במז"ל החמיר עוד בפרק רביעי מהלכות שחיטה לחוש לעלפויי לכתחלה. אבל הר"ז הלוי ז"ל סובר דאפילו איתיה קמן ולא ידעינן ביה אי יודע הלכות שחיטה לא צריך למבדקיה ואין דבריו נכונים: ומוכח בגמרא [דף יב.] דכשנמצאת התרנגולת בבית כ"ע מודו דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכשנמצאת באשפה שבשוק כ"ע מודו דבכה"ג לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם דכיון שנמצאת שם [שהוטלה שם] חזקתה נבלה. וכשנמצאת באשפה שבבית פליגי תנאי. דר' יהודה אוסר משום דס"ל דאדם עשוי להטיל נבלות באשפה שבבית. ורבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. דסבירא ליה דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אלא באשפה שבשוק הוא משליכה ומוכח בתוספתא דכי היכי דפליגי באשפה שבבית הכי נמי פליגי בשוק עצמו. והכי נמי משמע בפרק אלו מציאות (דף כד:) דגרסינן התם ר' חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי אלמא בשוק דוקא לר' חנינא הוא דשרי אבל לר' יהודה לא. ולענין הלכה מסתברא דקי"ל כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי כיון דאמרינן בפרק אלו מציאות דעבדו [עובדא] כוותיה וקי"ל מעשה רב וכן נראין דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות. הלכך מצאן בבית ובאשפה שבבית וכן בשוק שרי. ומיהו דוקא בשוקי ישראל אבל ברוב עובדי כוכבים אסור. ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ"ד מהל' שחיטה דמצאן באשפה שבבית וכן בשוק אסורין הרי שפסק כר' יהודה וצריך טעם למה כיון דעבדו עובדא כר' חנינא: **מתני'** וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשרה. ואע"ג דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו: **גמ'** תני רבי הושעיא זעירא. הושעיא זעירא שמו. דמן חבריא מקום ששמו חבריא דבבראשית רבה אמרי' אבימי חבריא מבקר בישיה הויא. ואיכא דמפרש קטן שבחבורה ולא נהירא דלא הו"ל למימר דמן חבריא אלא מן חבריא: כדרכה. כהוגן: רבי נתן מכשיר. דלא בעי כוונה כלל: וחכמים פוסלין. דבעי כוונה לחתיכה: אבל אם נפלה ושחטה כדרכה פסולה. דנהי דלא בעי בחולין אפילו כוונה לחתיכה.(ב) בעי מיהא שתהא השחיטה מכח אדם. [דף לא. במשנה] דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל: **מתני'** השוחט בלילה וכו' שחיטתו

לשון ריא"ז

ואין מוסרין לשחוט לכתחלה לחרש שוטה וקטן ואפי' אם אחרים רואים אותם לפי שאינן בני דעת ודרכן לקלקל וכן הסומא לא ישחוט לכתחלה ואע"פ שאחרים רואין אותו שמא יקלקל שחיטתו כמבואר בק"ה. ואם שחט ולא קלקל שחיטתו כשרה ואע"פ שאין אחרים רואין אותו וכן לא ישחוט אדם בלילה שמא יקלקל ואם שחט ולא קלקל שחיטתו כשרה ואם היתה אבוקה כנגדו שוחט בלילה לכתחלה: כתב רש"י בתשובותיו על דבר העופות שהובאו שחוטין ביד העובד כוכבים בלא סימן וכה מעשה לפני רבותי והתירו ואין לי ראיה להתיר דלא נחלקו הכא אלא במקום שהטבחים רובן ישראל שהרי טעם המתירין לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואי בעיר שרובה עובדי כוכבים אמרו מה לי מומחין מה לי אינן מומחין הרי שחיטתן נבלה ואחרי שידענו שיש הרבה עובדי כוכבים וערביים שוחטין ואין שחיטת ישראל ניכרת בין שחיטתם לא חלקו בין ארמאי לארמאי ואם סמכו על אתוכה דעובד כוכבים מידע ידיע בטוח אני שלא באה תקלה ע"י בהמתן כ"ש ע"י עצמן ומכאן ואילך [אל] ינהגו כן: לשון ריא"ז ד ישראל שהוא תאוד לאכול נבלה כשאינו מוצא בשר שחוטה והוא הנקרא מומר לאכול נבלה להיאכון הרי ישראל כשר (זה) בודק סכינו ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו ואע"פ

מלחמת ה'

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל ליה לעלמא ולא ידיע אי גמיר אי לא גמיר וכו'. יש מדקדקים מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא וכו' ואף בעל ההלכות ראשונות כתב כך וכו' אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה וכו': **אמר** הכותב הואיל וקבלה הוא ביד רבותינו הגאונים נקבל בסבר פנים יפות שזה הרוב אינו כודאי דהא איכא חזקה כנגדו ממה שאמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואע"פ שסמכו על הרוב במקום דלא אפשר משום דאמרי' הרי שחוטה לפניך ובהמה לא אתרעאי היכא דאפשר ודאי לעמוד על האמת כדאיפסקא הלכתא בסכין שסבר בה עמוה כרב הונא וה"ה לאבד שהרי שניהם לא נבדקו ובשלא שבר כרב חסדא ואפשר שה"ה צריך לבדקו כשנמצא וכן כתבו ב"ה ורש"י ז"ל ולא סמכו אף על בדיקה הראשונה שבדק סמוך לשחיטה וק'ו לנו מעתה ואפי' אם יש חולק בזו מפני שסומכין על בדיקה ראשונה שסמוך לשחיטה לפניה הכל מודים כאן שאין לסמוך על כיוצא ברוב זה כל זמן שאפשר לעמוד עליו וכן מצינו בכל מקום שחוששין לכתחלה ברוב שמיעוטו מצוי ואפי' במקום שאין חזקה כנגדו כגון בדיקת טריפות בסירכא כדאמרי' במס' ביצה נטיעה מקטעת רגליהון דקצביא ודבועלי נדות דפירושו דקצביא אוכלין קודם הפשט ונתוח ואין ממתינין לבדיקת ריאה וכדאיתמר נמי התם הפשט ונתוח בעולה וכ"ה לקצבין שאינו לאוכלי טריפות עצמן אין נטיעה מקטעת להם כלום שאין נטיעה מקטעת אלא בדבר שיש היתר לאיסורו ובילמדנו*) בענין אגדה אמרו כן א"ר יהודה בן פדיא מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת לעמוד בנסיונך אפי' שעה אחת והרי בניך משמרין כל המצות שנתנו להם ועומדין בהם. אחד מהם עומד וטועם מעדר מנכש מזמר חורש ומשקה ורואה פירות נטועות לפניו כשהן מבכרות וקופץ ידו ואינו טועם מהם עד ובניך גלמוו את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו וביותר אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כבש או שור ושוחט ומפשיט רוחץ בודק בריאה ומצא טרפה מונע ידו ואינו אוכל הוי אמרת ה' צרופה וגו'. בודאי שזו הבדיקה מדבריהם היא

*) תנחומא סוף פ' שמיני

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל לעלמא ולא ידיע אי גמיר אי לא גמיר וכו' יש שמדקדקין מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא כל כמה דאיתיה קמן צריך למבדקיה ואף בעל ההלכות ראשונות כתב כך ואף אנו כתבנוה בחיבורנו בהלכות שחיטה בלשון יש מי שאומר מפני שחששנו לדברי הראשונים ז"ל אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה הלכך לא בעי' בדיקה לומר אם יודע הלכות שחיטה אפי' איתיה קמן שהרי אין בודקין אותו כלישנא בתרא דרבינא אלא בעילוף בלבד ועוד מדאמר רב נחמן ראה אחד ששחט וכו' ודייקינן עלה היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי ראה אי דידע דלא גמיר פשיטא אי דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר נימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואם איתא נימא נמי מאי אסור דקאמר רב נחמן אסור עד שיבדוק דהא איתיה קמן אלא לאו ש"מ דאפי' איתיה קמן לא צריך בדיקה ולא מידי:

[דף יב ע"ב] **והא** דאמר רבא אין מוסרין להן חולין לכתחלה לא הזכירה הרי"ף ז"ל ולא פי' דין שחיטת ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון ומומר להכעים ושחיטת עובד כוכבים ואנו כבר ביארנו דיניהן בחיבורנו בהלכות שחיטה:

[דף יד ע"ב] **לאו** איתמר עלה אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה ר' יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים כיון דלשחיטה קיימי יהיב דעתיה עלייהו וגזרינן שמא ישחוט הכא נמי כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה וגזרינן בה שמא ישחוט ובדין הוא דמצי פריך ליה אכתי מי דמי עד כאן לא גזרו רבנן אלא במידי דאפשר דאתי ממילא כגון משקין שזבו וכגון פירות הנושרין דאי שרית ליה ממילא אתי למעבד בתחלה אבל שחיטה דלאו מידי דאפשר דאתי ממילא הוא לא גזרינן בה בדיעבד דלמא אתי למעבד לכתחלה אלא מדרב אדרב אלימא ליה לאקשויי מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר חלוק היה ר' יהודה אפי' בסלי זיתים וענבים

הגהות חות יאיר (א) מרחוק ולאו דוקא ראה. הרא"ש: (ב) ולא ידעתי מזה סתירה דההיא בדאיתא לפנינו מיירי משא"כ באזיל לעלמא ס"ל לרבינא כפי' בגמ' דשרי וני"ל שהרי"ף קיצר ור"ל דללישנא קמא אי ליתא קמן לא השר רק באחרים רואין אותו עי' גמ' ובהרא"ש: (ג) משנה לקמן פ"ב (דף לא.):

שלטי הגבורים

א מה שכתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה אחד ששחט כתב עליו הרא"ש ז"ל לאו דוקא ראה דהא מייתי ראיה ממצא תרנגולת שחוטה בשוק אלא משום דבעי לסיומי ואזיל ליה לעלמא ולאשמועינן דאי לא אזיל לעלמא לא סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ובעי למבדקיה וראה אחד ששחט דקאמר פי' שראהו מרחוק ולא היה יכול לידע אם שחט יפה דאי הוי באחרים רואין אותן אפי' לרבינא נמי אי ליתיה קמן דלבדקיה שחיטתו כשרה. ומדברי הרי"ף אין להוכיח אי בעינן מוחזקין. ומתוך דבריו משמע דדין אחד למומחה ומוחזקין היכא דאיתיה לקמן צריך לבודקו וגם לשאול אם נתעלף והיכא דליתיה קמן שחיטתו כשרה מהביא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק:

לשון ריא"ז

ב מצא תרנגולת שחוטה בשוק ואינו יודע מי שחטה הרי זו מותרת לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואין חוששין שמא עובד כוכבים שחטו שאין דרכו של עובד כוכבים לשחוט אלא לנחור וכן מי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו ומצאן שחוטין בשוק מותרין והוא שמצאן בבית או בשוק אבל מצאן באשפה שבביתו וכל שכן באשפה שבשוק אסור שי"ל מפני שנתנבלו השליכו באשפה ורבינו משה אוסר אפי' בשמצאן בשוק ואין שיטת התלמוד כדבריו כמבואר בקונט' הראיות. והקשה בא"ז היאך נאמין לשוחט והא עד א' אינו נאמן באיסורין היכא דאיתחזק איסורא ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והר' אליעזר ממיץ תירץ דהא דאמרי' דעד א' אינו נאמן היכא דאתחזק איסורא היינו דוקא באנשים ריקים ופוחזים דומה דשנים שהאמינה תורה כמו שהן ובכהא אין עד א' נאמן אבל בעד נאמן וכשר סמכינן עליה ואפי' אשה כדאמרי' בפ' בא סימן ר' ישמעאל מוסר לאמו כללו של דבר כל שהוא בחזקת איסור מה"ת אין קטן נאמן ולא אשה ולא גדול דלא מהימן ככי הרי אבל בדרבנן כגון בשר שנמצא שדם מלוח אינו אלא מדרבנן ויין נסך וכיוצא בו אפי' קטן וכל אדם מהימן כדאמרי' בפ"ק דפסחים גבי בדיקת חמץ:

ג הרא"ש כתב דקטן מומחה היודע לאמן ידיו אם גדול עומד על גביו שוחט לכתחלה. בינו לבין עצמו בדיעבד שחיטתו כשרה והגהות אשר"י בשם א"ז כתבו דאפי' מומחה ויודע לאמן ידיו אם אין גדול עומד על גביו שחיטתו פסולה:

עין משפט

א מיי' פ"ד מהל' שחיטה טוי"ד סי' א:

גי' ד"ת סדמאי

ב מיי' פ"ב ופ"ד שם טוי"ד סי' ב וסי' ג:

ג מיי' פ"ק שם סמג עשין סג טוי"ד סי' יא:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב הן: (ב) מיהא בעי כצ"ל:

דף ט.

גי' ס"י מאי ריעותא אתיליד

[דף רנח ע"א]

נ"א וקרעינן

חדושי אנשי שם
מהר"ם(א) כן נוסחת האשר"י בהאלפס דהכין מסקנא דגמ' מבתר רבינא ולאו אשנויי דשמעתא קמייתא די"ל דהתם שינויי בעלמא נינהו אלא אפיסקא דר"נ במצא תרנגולת:

שחיטתו כשרה . אבל לכתחלה לא שמא לא ישחוט יפה והוא לא ידע : **גמ'** בין בראש הגג בין בראש הספינה . ואע"ג דתנן בהשוחט [דף מא.] אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות כי היכי דלא לימרו לשרו של ים הוא שוחט. ולא לתוך כלים כי היכי דלא לימרו שהוא מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים. אפ"ה בראש הגג שוחטין ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט . ובראש הספינה נמי לא חיישינן לחשדא שמא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט . ומיהו דווקא בההוא גוונא דאמרינן בסוף פ' השוחט [דף מא:] מוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה :

א מיי' פרק ו מהל' שבת ופ"ב מהלכות שחיטה סמג לאוין סה טור א"ח סי' שיח :

רש"י

ידע : בין בראש הספינה . ואע"ג דתנן אין שוחטין לא לתוך הים ולא לתוך נהרות דלא לימא לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך הכלים דלא לימא הואיל ומקבל הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטנף את גגו ואין כאן חשד ובראש הספינה נמי הכל יודעין כיון דבספינה הוא מה שהוא שוחט ליס זהו שלא לטנף הספינה : באבוקה כנגדו . ומתני' שאין אבוקה כנגדו : השוחט לחולה בשבת . [לחולה] מבעוד יום (א)מותר לבריא:באומצא.לכוס חי וכגון שנחלה החולה מערב שבת דאין כאן איסור מוקצה וגם אין כאן איסור שבת דלדעתא דחולה קא שחיט וליכא למיגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית לחולה בעי למישחט לכוליה : גזירה שמא ירבה בשבילו . לבשל :

דף טו:

לכתחלה כדתניא לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה ואוקמא רב פפא כשאבוקה כנגדו : *השוחט תרנג א בשבת וביום הכפורים וכו' : *אמר רב דימי מנהרדעא הילכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מאי טעמא כיון דלא איפשר לבזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט והמבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזרה שמא ירבה בשבילו :

נר מצוה **מתני'** השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו. בשבת סקילה וביוה"כ כרת . ודייקינן בגמ' [דף טו.] דמדקתני שבת דומיא דיוה"כ משמע דכי היכי דביוה"כ אסורה באכילה ליומיה שהרי אסור לאכול ביוה"כ ה"נ השוחט בשבת אפילו בשוגג אסורה באכילה ליומיה ומוקמינן נמי מתני' בשוגג ור' יהודה היא דס"ל הכי דתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל אבל במזיד לא יאכל דברי ר"מ . ר' יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית . ר' יוחנן מתני'
הסנדלר אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת לאחרים ולא לו . במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים . וה"פ המבשל בשבת בשוגג יאכל . אפילו המבשל עצמו ואפילו בו ביום . במזיד לא יאכל . כלומר בו ביום לא יאכל לא הוא ולא אחרים אבל במוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלין . ור' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת . בין לו בין לאחרים ובשבת בין לו בין לאחרים אסור כמזיד דר"מ . כללו של דבר מזיד דר' מאיר הייני שוגג דרבי יהודה . ומזיד דרבי יהודה היינו שוגג דרבי יוחנן הסנדלר . ומוכח האי פירושא ממאי דאיתמר הכא בגמ' ובדוכתין טובא *בתלמודא . ואמרינן בגמרא [שם] דכי מורה להו רב לתלמידיה מורה להו כר' מאיר וכי דריש בפירקי' דריש כר' יהודה משום עמי הארץ . הילכך לענין פסק הלכה במבשל בשבת איכא מ"ד דכרבי מאיר קי"ל כיון דרב מורי להו לתלמידיה כותיה וקי"ל כרב באיסורי הלכך במבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים אבל למוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלים . ומיהו כי אמר רבי מאיר דמבשל בשבת דבשוגג יאכל ואפילו בו ביום דוקא במבשל הוא דאמר הכי דלית ביה משום מוקצה דהא הוה חזי מערב שבת לאומצא אבל שוחט בשבת אפילו בשוגג מודה רבי מאיר דלא יאכל דהא הו"ל מוקצה מערב שבת אא"כ היה לו חולה מבעוד יום דבכה"ג כיון דליכא משום מוקצה דהא הוה דעתיה עילויה אע"פ שהבריא בשבת ושחטו באיסור בשוגג יאכל הוא עצמו ואפי' בו ביום . אבל רב אחא משבחא והרב אלפסי ז"ל פסקו כרבי יהודה דע"כ לא מורי להו רב לתלמידיה כר' מאיר אלא משום דס"ל דלא איתמר *(הלכה) בדרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה אלא מטין איתמר כדאיתא בעירובין [דף מז:] . אבל אנן כר' יהודה נקטינן דקיימא לן כר' יוחנן דאמר התם [דף מו:] הלכה איתמר . ועוד דרב גופיה כי דריש בפרקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ואנן הא שכיחי ע"ה גבן . וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק ו' מהלכות שבת הילכך במבשל בשבת במזיד יאכל לאחרים במוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם (ואם שחט בשוגג מותר למוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם) ואם בישל בשוגג מותר במוצאי שבת בין לו בין לאחרים : מיהו כתב בעל הלכות ז"ל דדוקא בכדי שיעשו . וכן דעת רש"י ז"ל וטעמא דמילתא דכיון דאסרינן לה ביומא כדי שלא יהנה ממעשיו הרעים אם אתה מתירה לערב מיד הרי הועילו לו מעשיו . ויש מי שפירש דלמוצאי שבת מותר מיד דלא אמרו בכדי שיעשו אלא בדבר הנעשה ע"י עובד כוכבים כגון שהביא דורון לישראל (ביצה סוף דף כד:) ויש מאותו מין במחובר לקרקע משום דאי שרית ליה לערב מיד אתי למימר ליה בשבת הבא לפי שאמירה לעובד כוכבים קלה היא בעיניו . וכן נמי החמירו בדבר הנעשה על ידי ישראל כשנעשה מאליו וכדתניא בפרק קמא דשבת (דף יח:) לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמוסין ערב שבת עם חשכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו לפי שכיון שהדבר נעשה מאליו קל הוא בעיניו ויבא לעשות כן לכתחלה . אבל במבשל ליכא למיגזר דחילול שבת חמיר להו לאינשי ואפילו שרית ליה למוצאי שבת מיד לא אתי למיעבד לכתחלה . וכן כתב הר"ס במז"ל בפרק הנזכר למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד . ומ"מ הדבר ברור במבשל לחולה בשבת דמותר לבריא במוצאי שבת מיד דלא בעינן בכדי שיעשו אלא כשנתחלל שבת או בשוגג או במזיד . אבל מבשל ברשות שאינו אסור לבריא אלא משום גזירה שמא ירבה בשבילו לא בעי' בכדי שיעשו : **גמ'** השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא . בשר חי ומיהו דוקא בשהיה חולה מבעוד יום הא לאו הכי אסור משום מוקצה . ב ומהא שמעינן דבשר חי לאחר הדחה אפילו בלא מליחה שרי דהא אמרינן הכא דמותר לבריא באומצא ובמליחה ליכא למימר שהרי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק כלל גדול (דף עה:) האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד ואע"ג דאמרינן התם דה"מ דקא בעי לה לאורחא שהיא מליחה גדולה . התם לאיתויי חטאת קאמרינן אבל בכל דהו ודאי פטור אבל אסור לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו כדאמרינן פרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלח לא ממלחנא טבולי מטבלנא . וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר חי דהא מתקן ליה . וכ"ש דאי אסרת ליה בלא מליחה דאיכא תיקון טפי דהא משוי ליה אוכלא . אלא ודאי כי אמרינן הכא דשרי באומצא . בלא מליחה קא אמרי' דדם האברים כל שלא פירש שרי וכן כתב רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דויקרא . והא דאמר בפרק כל הבשר (דף קיג.) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע את הדם של האברים ובעי עלה מהו למיכל מיניה באומצא .

עיין בירור הדברים בתוס' וכן פרש"י

נד"ק ובד"ס ליתא

ר"ם מ"ז

הגהות הב"ח

(א) מבעוד יום ס"ד ואח"כ מס"ד מותר לבריא באומצא: (ב) ומוחזקין הן או לשאין מצויין לעלפויי לא חיישינן ולעלפויי דאלמא לעלפויי לא כצ"ל :

שלטי הגבורים

ששחט בים לבין עצמו שאינו חשוד לנבל בשיכול לשחוט בהיתר והוא שיודע הלכות שחיטה ואם לא בדק לו הסכין קודם שחיטה בודק אחר שחיטה ואם לא נמצאת פגומה שחיטתו מותרת ואם לא בדק לו סכין לא קודם שחיטה ולא אחר שחיטה אסור לאכול משחיטתו לפי שאינו חושש לתקן סכינו אם היא פגומה שאינו טורח לחזר אחר ההיתר כשאינו מצוי לו וכן כל בדיקה המעכבת השחיטה כגון לבדוק בסימנין אחר השחיטה צריך ישראל כשר לבדוק שחיטתו כמבואר בק"ה . היה השוחט מומר לאכול נבלה להכעיס שאף כשההיתר מצוי לו מניח ואוכל האיסור אסור לאכול משחיטתו אע"פ שבדק לו הסכין אא"כ היה ישראל כשר עומד על גביו בשעה ששחט ואין צריך שיראהו מתחלה ועד סוף אלא אפי' אם היה יוצא ונכנס עליו הואיל ויודע השוחט הלכות שחיטה ירא הוא לנבל מפני ישראל כשר הנכנס עליו כמבואר בק"ה . היה השוחט הזה מומר לערלות שאינו רוצה למול או שהיה חשוד לאי' מכאר העבירות הרי הוא כישראל כשר לענין שחיטה שאם נחשד לאותה עבירה לא נחשד לשחיטה ולשאר מצות ואם היה מומר לחלל שבת בפרהסיא או שהיה מומר לעבודת כוכבים הרי הוא מומר לכל התורה כולה ושחיטתו אסורה. ונראה בעיני שאף המסורות הם כמומר לכל התורה כולו כמבואר בק"ה . ורבינו משה מצריך לבדוק לו סכין למומר לאחת מן העבירות ואין שיטת התלמוד כדבריו שלא נאמר בודק לו סכין אלא במומר לאכול נבלה לתיאבון שהוא חשוד לאותו דבר כמבואר בק"ה . עובד כוכבים ששחט שחיטתו נבלה הואיל ואינו מצווה על השחיטה הרי שחיטתו כנחירתו . היו ישראל ועובד כוכבים אוחזים בסכין זה מצד זה וזה מצד זה ושוחטים כאחת שחיטתן כשרה שהרי אף בלא כח העובד כוכבים היתה נעשית שחיטה זו ע"י ישראל כמבואר בק"ה:

ישראל המומר לכל התורה כולה אינו כעובד כוכבים לפי שזה מצווה הוא על כל המצות כישראל גמור אלא שהוא פושע לפיכך אם היה ישראל כשר עומד על גביו ורואהו ששחט בהכשר שחיטתו כשרה כמבואר בק"ה . וכן בדברי מז"ה ולא כדברי רבינו משה שעושה אותו כעובד כוכבים : לשון ריא"ז א השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ודינו כמבשל בשבת שוגג שוגג אם מזיד מזיד כמבואר בקונטרס הראיות : ב לכך היה אומר ר"ת דא"צ למלוח בשר לצלי דאף אם לא פלט כל דמו שרי באכילה ואין לאסור משום שנכנס בו הדם מצד זה לצד זה ותשיב כדם האברים שפירש דלא מבעיא אם נגלה יפה דאז נפלט הדם לחוץ אלא אפי' לא נגלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ שרי כי מה שיוצא לחוץ נורא מבליע שליב ליה ומשרק שריק ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש ולא חשיב כפירש מה שהולך מצד זה לצד זה כדחזינן בככר שחתך עליו בשר שהככר אסור מחמת דם הבשר אלמא לא נגלה כל צרכו אפ"ה בשר מותר הלכך לא בעי מליחה לצלי ולא הדחה מיהו צריך שפשוף לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים . ובריש כיצד צולין גבי מולייתא שרי פי' רש"י אע"פ שלא מלחו אלא מעט לצלי משמע מדבריו דצלי בעי מליחה קצת ולא כולי האי כמו לקדרה ודבר תימה הוא דמה מהניא מליחה קצת ועי' בהרא"ש באורך :

המאור הגדול

וענבים ובדין הוא דמצי מהדר ליה הא לא דמיא למכניסן לאוכלין שהיוצא מהן מותר אלא למכניסן למשקין שהיוצא מהן אסור דאית בהו גזירה שמא יסחוט הכא נמי בהמה דלשחיטה קיימא איכא למיגזר שמא ישחוט אלא משום דלא דמיא שחיטת בהמה לסחיטת זיתים וענבים כדאמרי' משום דלאו מידי דאתי ממילא הוא ועוד משום דאיכא לאקשויי עלה בהא ר' יהודה ולא רבנן והא כ"ש רבנן דמחמרי טפי ואמאי נסבין חבריא למימר ר' יהודה היא מש"ה שבקינן ליה לכל הדין שקלא וטריא משום דלא דמי שחיטת בהמה לסחיטת פירות כלל . ואתאן עלה מצד אחר למימרא דר' יהודה דנרות היא ומסקנא אסקה רב אשי ר' יהודה דמבשל היא :

[דף טו ע"א] **והא** דתני תנא קמיה דרב ומשתיק ליה רב משום דלא שני ליה לרב במוקצה מחמת איסור בין היכא דדחייה בידים בין היכא דלא דחייה לה בידים אלא כולן אסורים בין לר"מ בין לר' יהודה שהרי שניהם שוין בנר שהדליקו בה באותה שבת שהוא אסור לטלטל וכן השוחט בשבת שלא היה מבע"י מוכן אסור בין לר"מ בין לר' יהודה ואסיקנא כי קא שרי ר"מ כגון שהיה לו חולה מבע"י והבריא בשבת ואי איכא דקשיא ליה מאי דוחקיה דרב לאוקמיה למתני' כשהיה לו חולה מבע"י והבריא ור' יהודה היא נוקמה בשלא היה לו חולה ואפי' לר"מ איכא למימר מדקתני אע"פ שמתחייב בנפשו משמע ליה לרב דהאי דאסורה באכילה ליומא משום מעשה שבת הוא כר' יהודה שכנגדו מתחייב בנפשו במזיד וכשהיה לו חולה מבע"י והבריא דאי בשלא היה לו חולה מבע"י הא לאו משום מעשה שבת מתסרא ליומא אלא משום מוקצה :

נקיטין מהני שמעתתא דמתאמרין בגמ' בהדין ענינא המבשל בשבת דבר שהיה מוכן מבעוד יום בשוגג יאכל במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים ולערב מותר בכדי שיעשו אורויי מורינן הכי ומדרש בפרקא לא דרשינן אלא כר' יהודה דאמר אסורה באכילה ליומיה ל"ש לו ול"ש לאחרים בין בשוגג בין במזיד ולערב אסור בכדי שיעשה ואח"כ מותר לאחרים ולא לו אם בשל במזיד ואם בשל בשוגג מותר לו ולאחרים . וקוצץ דלעת ובשלה או שלא בשלה כיון שהיתה מחוברת מבע"י ולא היתה מן המוכן אסורה ביומא לכל אדם ולערב בכדי שתעשה וכן המבשל לחולה בשבת אסור לבריא בו ביום בלבד גזירה שמא ירבה בשבילו והשוחט לבריא בשבת דינו כדין קוצץ דלעת ואסורה ביומיה לכל אדם בין לר"מ בין לר' יהודה ולערב אסורה בכדי שתעשה . והשוחט לחולה שחלה מבע"י ולא הבריא מותר לבריא באומצא ואם חלה מבע"י והבריא בשבת דינו כדין המבשל בשבת לר"מ כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה והרי"ף ז"ל לא ביאר דברים הללו כל הצורך ומקצתם שכתבם שלא על אופניהם (כמו שהביאו הרא"ש בסי' כ') וכבר כתבנו בענין הזה במס' שבת פ' כירה :

מלחמת ה'

היא דאילו מדאורייתא אסיקנא התם הפסט ונתוח בעולה ולא נקבין שכיון שנשחטה בחזקת היתר עומדת וכן מפורש שם בירושלמי ראית טריפה מדבריהם ורהיה לדבר נמי דאמרי' בפ"ק דפסחים המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק ומתמסינן למאי נפקא מינה ומהדרינן דליתיה לקמן דלישיילינה ולאטרוחיה להאי . אלמא כל כי האי גוונא לא אזלינן בתר חזקה היכא דאיתיה קמן למבדק אע"ג דבלא אפשר סמכינן ואמרי' נמי בכה"ג בפ' בא סימן קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה ממאנת וחזקה שהביאה שערות ואמרי' עלה כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לענין חליצה בעיא בדיקה וגבי יוחסין מצינו שלא הלכו חכמים אחר רוב עד דאיכא תרי רובי משום דמיעוט פסולי כהונה שכיח והיכא דאפשר דגבי איסור חמור כגון שחיטה סמכו חכמים על הרוב ועשאוהו כודאי לגמרי ואפי' עומד לפנינו אין שואלין אותו וגבי יוחסין לא סמכו עליו כלל אלא ש"מ לכתחלה חוששין וזהו שאמרו בגמ' מנא תרגוגלת בשוק וכו' ולא אמרו שמוסרין חולין לכתחלה לכל אדם בלא בדיקה בסוף . ומה שהשיב המשיב מסוגיין דהיא דלא כרבינא אינו כלום משום דרבינא אפי' ליתיה קמן נמי אסר עד שיבדק כדתנן עלה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ואוקמוה דליתיה קמן דלבדקיה וקא מפרש נמי כרישא אבל אין יודעין בו לא ישחוט דאילו לדידן שוחט לכתחלה ונבדוק שאפי' שכח ולא בדקו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ולא מהוקמא מתני' בהכי דקתני דיעבד שחיטתן כשרה ולא לכתחלה וליסגא בתרא דרבינא הכי פירושא הכל מוחזקין שוחטין לכתחלה ואע"פ שאינן מומחין לנו מוסרין להם חולין לכתחלה ואין חוששין שמא ילך לו ואח"א לבדקו או שמא יאמרו מותר לאכול משחיטת מי שאינו מומחה לנו משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ואין אנו צריכין לבדקו אלא כשהוא לפנינו להסתלק מן הספק אבל לא שחט לפנינו שנים וג' פעמים אפי' מומחה לא ישחוט כלומר אין מוסרין לו חולין לכתחלה ואע"פ שדעתו לבדקו אם נתעלף חוששין שמא יאמרו מותר לאכול משחיטת מי שאינו מוחזק או משום דלמא משתלי ולא בדיק כמו שפי' בה"מ (הזה) ז"ל בבודק סכין לעיל ואם שחט ואינו מוחזק צריך שיאמר ברי לי שלא נתעלפתי ואם הלך לו ולא אמר שחיטתו פסולה עד שיהו אחרים רואין אותו וזהו פי' דברי רבינא וכן דרך כל הסוגיא אבל [לא] עלה על דעת שאם הוא לפנינו ואינו מומחה שלא נבדוק אם בקי אם לאו והיינו דאמרי' בגמ' להך ליסנא דאמרת שאינן מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם . להך ליסנא דאמרת מוחזקין אין שאין מוחזקין לא . לעלפויי לא חיישינן ולא אמרי' (או) בתמייהו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ומוחזקין הן (ב) דאלמא לא חיישינן אע"ג דאיתיה קמן ולשאינן מומחין חיישינן דהיינו דאיתיה קמן אלא דסמכינן ארובא כי ליתיה קמן וכן מה שהשיב מדאמר רב נחמן רואה אחד ששחט וכו' ודייקינן עלה היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי רואה וכו' ואם איהא נימא נמי מאי אסור דקאמר רב נחמן אסור עד שיבדוק דהא איתיה קמן . אינה תשובה חדא דאם לאו אסור לגמרי משמע דהוה ליה למימר בודקין אותו ועוד למה לי רואה מתחלה ועד סוף בבודקים אותו סגי כדאקשינן לעיל בגמ' אשאין מומחין ואשאין מוחזקין בבודקין אותו סגי אבל לעולם אימא לך בדאיתיה קמן שואלין אותו ואין סומכין על האומדות ולא אמרו לסמוך על רוב כגון זה אלא בדליתיה קמן כדברי ר' יצחק וכ"כ רב אחא משבחא ודבר מוסכם ומקובל הוא מן הגאונים ועם שונים אל תתערב :

ועוד נקיטין מהני שמעתתא דמיתאמרן בגמ' בהדין ענינא המבשל בשבת וכו' עד וכבר כתבנו בענין הזה במס' שבת בפ' כירה : **אמר** הכותב גם אנחנו כתבנו שם ופירשנו דברי רבינו הגדול ובירדנו שהם נכונים בראיות נכונות וכך הסכימו הגאונים שהלכה כר' יהודה למדרש ולאורויי ומה שכתב בסתם השוחט לחולה בשבת מותר לבריא בו ביום באומצא ולא פירש דוקא בשהיה לו חולה מבע"י זה ודאי מספק עלינו את השמועה הזאת שאנו סבורים דכל מוקצה מחמת איסור לר"מ אית ליה (כל מוקצה מחמת איסור) וכ"ש לר' יהודה ואע"פ שלא דחאו בידים אסור כסבריה דרב דהא מסקנא דשמעתין וכיון דקי"ל כוותייהו במוקצה מחמת איסור בשבת וביו"ט אפי' במוקצה שהם ממילא שמעינן לשוחט לחולה שחלה בשבת שהוא אסור לבריא ורב דימי לא פליג מידי אלא בגזירה דשמא ירבה בבשבילו איירי וכן מצינו כדעה הזה לראשונים כגון רב אחא ובעל הלכות אלא שנראה מדברי רבינו ז"ל שהוא סובר דרב דימי לית ליה מוקצה מחמת איסור אלא כשדחאו בידים כקושיין לעיל ולא סבירא לן כרב דלא שני ליה דאיהו מדאית ליה מוקצה אזיל ביה להומרת וכבר ראינו לו ז"ל שהוא כותב בפירות שנשרו דאיסורן משום גזירה שמא יעלה ויתלוש וכן הוזכר בגמ' במס' ביצה ב' וג' פעמים ולא אמרו שהם מוקצים מחמת איסור דומיא דכוס וקערה ועששית שאפי' ר"ש מודה באיסורן אלא שאני התם דהתחה בידים וזה דבר ברור הוא לדעת ר"ש דאפי' במקום שהמוקצה מחמת איסור טפג בו כגון שאין דעתו עליו אין איסורו אלא כשדחאו בידים וכבר ביארנו זה בתחלת פ' אין צדין מיהו לר"מ דאית ליה כל מוקצה מחמת איסור וכ"ש לר' יהודה היה נראה לנו דאע"פ שלא דחאו בידים אסור כסבריה דרב אלא שהרב ז"ל סובר דרב לטעמיה דמתמיר במוקצה אבל אנן לית לן מוקצה אלא מאי דאשכחן ביה לתנאי דהיינו דחאו בידים וכיינו סבריה דתנא דהני קמיה שוחט וסברא דגמ' דמקשי ודלמא שאני התם דדחיה בידים ורב דימי מנהרדעא כוותייהו פסק וזו הסברא מסתייעא מפשטי השמועות ממקומות אחרים שהרי אמרו בתחלת מס' ביצה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה וביו"ט שחל להיות אחר השבת עסקינן וכו' ואקשינן אי הכי שבת דעלמא תשתרי ולא אמרו שהיא מוקצה

דוקא בההיא דבליעה ספי הוא דאיבעיא לן דכמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דמי [וכן] חוטים שבלחי אסורים באומצא משום דם דכמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי כדמוכח לקמן בפרק כל הבשר. הא בעלמא שרי וכן נמי ללוי לא בעינן מליחה מדגרס לקמן בפ' הזרוע (דף קנ.) חוטים שבלחי אסורים וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי בטויא אי מידב דאיב. אי לקדרה אדמחתך להו ומלח להו שפיר דמי. ומדלא מדכרינן מליחה בטויה כלל ש"מ בללי לא בעי' מליחה כלל. אלא מיהו איכא למידק מדגרסינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במלח תמלח יכול תבונהו מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה. כלומר שיהא בו מלח עד שיתן טעם בבשר כבינה שנותנת טעם באדם: ת"ל תמלח. כילד הוא עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אביי וכן ללוי. תירץ הרא"ה ז"ל דהתם לא בהכשר מליחה עסקינן דמאי שייכא התם. אלא ה"ק וכן למתנות כהנים שזכתה להם תורה מן הקרבן כריתות מלח שאף הם בכלל על כל קרבנך תקריב מלח. ומש"ה אמרינן וכן ללוי דאי לקדרה בלאו הכי נמי. אלא ללי דבחולין לא בעי מליחה הכא בעי. אי נמי התם וכן לקדרה גרסי': מתני' השוחט במגל יד. מגל יד יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והשנית יש בה פגימות וכי מכשרינן הכא מגל יד בצדו רוח שהוא חלק: הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין. מפרשינן בגמ' [דף יז. ודף ג.] דהכל שוחטין לאיתויי ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון דבודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו. ולעולם שוחטין בין ביום בין בלילה. והוא שאבוקה כנגדו: ובכל שוחטין. בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה ואפילו לכתחלה והוא שתלושין כדאיתא לקמן: חוץ ממגל קציר. שקולרים בה את התבואה ופגימותיה כולן נוטות לצד אחד ואין אדם מרגיש בהן מאותו צד ואפ"ה פסול: והמגרה. שפגימותיה כרגשות לכלב שיג"א בלע"ז: והשיניים. כשהן בתים דבוקות ואפי' הן תלושות: והצפורן. במחוברת: מפני שהן חונקין. שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימה והאי חונקין אשארא קאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמ' [דף יח.] מפני שהוא מחובר: השוחט במגל קציר כדרך הליכתה. מגל קציר כדרך הליכתה איכה קורעת לב"ה מפני שראשיה כפופין מאחד ומפרשינן בגמ' דאף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה שמא ישכח ויביא: ואם הוחלקו שיניה הרי היא כסכין. ומותר לכתחלה ולא גזרינן אטו לא הוחלקו: גמ' גזירה דילמא אתי למיעבד באידך גיסא. דנעץ סכין פגום ושמעינן מהא דסכין שיש בו כדי לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא ... ההיא גיסא גופא פגומה. ומיהו היכא ... לכתחלה ולא דמי למגל יד דהתם כלי ... יטעי אבל הכא לפי שעה ליכא למיגזר: ... ולבסוף חברו דגזרינן אטו מחובר מעיקרו ... דיעבד שחיטתו פסולה בגמ' ילפי' לה: ... הגדל באגמי מים כשהוא יבש חותך ואין קיסמין נבדלין ממנו אבל שאר קנים כשדוחקין אותן קסמים נתזין ונפרכין ... לסימנין: חיישינן שמא ידרוס. מתוך שצואר הבהמה מכביד על הסכין: לצדדין קתני. דהא רישא דברייתא תנא ... בין בתלוש בין במחובר וכי הדר סיים סיפא בין שהסכין למעלה וכו' לאו תרווייהו אמחובר אלא סכין למטה ... דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא בסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר ... אף במחוברת: רב פפא אמר. לא תוקמה בשנויא דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ומחובר קיימי ואפ"ה לא תיקשי לרב ... וצואר בהמה למעלה במחובר בעופא דקליל. שאין לחוש בו שמא ידרוס. ובהמה דקתני לאו דוקא ואיכא נסחי ... למעלה וצואר למטה: תנו רבנן סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגרה. ואפילו כולן מסוכסכות. דמדמפליג ...

נר מצוה

מתני' °השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין חוץ ממגל קציר (א) והשינים והמגרה והצפורן מפני שהן חונקין: *השוחט במגל קציר בדרך הליכתה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואם החליקו שיניה הרי זו כסכין: גמ' השוחט במגל יד *דיעבד אין לכתחלה לא גזירה דילמא אתי למיעבד א באידך גיסא פירוש מגל יד צדו אחד סכין וצדו אחד מגל: בצור ובקנה לכתחלה לא. בתלוש ב ולבסוף חברו אבל במחובר מעיקרו אפילו דיעבד שחיטתו פסולה ובתלוש שוחטין לכתחלה דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה *ומאי ניהו סימוניא דאגמא: תניא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שאנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה א"ר זביד לצדדין קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלושה סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת רב פפא אמר כי תניא ההיא ג בעופא דקליל: תנו רבנן *ד סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה והיכי דמי אוגרת והיכי דמי מסוכסכת א"ר אלעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת: אמר רבה שלש מדות בסכין אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו

רש"י

מתני' במגל יד. יש לו שתי פיות האחת חלקה כסכין והשניה יש בה פגימות: הכל שוחטין. אפי' כותי או ישראל מומר: ולעולם שוחטין. בין ביום בין בלילה ואבוקה כנגדו: ובכל שוחטין. בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של (ב) קנה שקולרין בו תבואה שפגימותיה כולן נוטות לצד אחד בשיפוע: מגירה. סכין מלא פגימות ואינן משופעות כמגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימות מורשין מכאן ומכאן כשתם פגימות אוגרת: שיניים. התחובים בלחי בהמה: והצפורן. במחוברת: שהן חונקין. אין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשארא קאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר: דרך הליכתה. אינה קורעת לב"ה מפני שראשיהן כפופין הן מאד: גמ' דילמא אתי למיעבד באידך גיסא. במקום הפגימות ושמעינן מכאן דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט (ג) בה מן הפגם ולהלן דאסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא כ"ש היכא דיש פגימה בהאי גיסא דגזרינן: מחובר מעיקרו. אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דילפינן מויקח את המאכלת דבעינן שחיטה בתלוש: קרומית. עשב הגדל באגמים וכשהוא יבש הוא חדוד וחותך ואין קסמין נבדלין ממנו והיינו סימוניא דאגמא: נעץ סכין בכותל. והוליך והביא עליו צואר הבהמה: לא שאנו. דנעץ סכין כשרה: אלא שהסכין למעלה. פיו כלפי הקרקע וצואר בהמה למטה ומוליך ומביא צואר הבהמה: חיישינן שמא ידרוס. דמתוך שהצואר מכביד על הסכין חיישינן שמא ידרוס: לצדדים קתני. רישא תני בין בתלוש בין במחובר וכי הדר מסיים בסיפא בין שהסכין למעלה בין למטה לאו אתרוייהו קאי אלא חד אתלוש וחד אמחובר סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף במחובר: רב פפא אמר. לא תוקמה בשנויא דחיקא דאידי ואידי אתלוש ומחובר קאי ואפ"ה לא תיקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה דכשר במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא: שיש בה פגימות הרבה נידון כמגירה. ואפי' כולן מסוכסכות אסורה דמסוכסכת היינו שאין לה לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקצו השני הוחלק במשחזת ומכשרינן לקמן כי ליכא אלא חדא מסוכסכת וכשהוליך והביא שלא פגעה הסכין בשחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין (ד) וקיימא אריש' דסכינא דכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ הסימן בירידתו אבל כאן שיש בו פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא בסימן וקורע והא דתנן במגל קציר דרך הליכתה ב"ה מכשיר (א) היינו משום שמגל קציר עוקצי פגימותיו כפופין מאד מאד ואין קורעין דרך הליכתו כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפילו בירידתו כשהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם: מסוכסכת כשרה. כדמסיק: משתי רוחות. שיש עוקץ לפגם אחת לראשו ואחת לסופו ואוגרת הלפורן בין שני העוקצין לשון אגרה בקיץ לחמה: מרוח אחת. שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת ואינה מעכבת את הלפורן והבשר: מסוכסכת לא ישחוט גזירה שמא יוליך ויביא: עולה

[דף מה ע"ב]

א מיי' פ"ק מהל' שחיטה הל' ... סמג עשין סג טור י"ד סי' ו:

ב מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' יח:

דף טו:

דף טו:

הגהות הב"ח

(א) והשיניים והמגרה תיבות אלו מוקפין וכו"ב ס"א והמגרה והשיניים כו': (ב) קנה הס"ד ואח"כ מה"ד מגל קציר. שקולרין: (ג) כדי לשחוט מן הפגם כצ"ל ותי' בה נמחק: (ד) והוא דקיימא כצ"ל: (ה) אפשר כצ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) אף על פי דלקמן מפרש דאכילה גם ב"ה אסרי היינו משום גזירה:

א לפרש"י ומרדכי שם וכן מלשון הרא"ש והטור משמע להדיא דאסור לשחוט בו אפי' שלא במקום פגימה ואפי' אותו כפגימה בידו דלמא אתי לשחוט באידך גיסא ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד כשרה ואע"פ דאמרי' גבי נעץ סכין בכותל ושחט בה כשצואר בהמה למעלה דשחיטתו פסולה גם בדיעבד ואפי' אמר ברי לי שלא דרסתי התם היינו טעמא דחיישי' לשמא ידרוס פעם אחרת שכיון שקרוב הדבר לבא לידי דריסה וא"א כמעט להמלט ממנו אבל הכא אפשר שפיר לשחוט חוץ לפגימה ועוד שאוחז הפגימה בידו לא גזרינן כולי האי ולפחות בדיעבד שחיטתו כשרה והר"ן והסמ"ג והגהות מיי' כתבו דלכתחלה יש להתיר ע"י קשירת המטלית ע"ג פגימה ואין לגזור כאן שמא ישחוט בלא מטלית דיש סכירא גדולה ולא יטעה:

לשון ריא"ז

השוחט בסכין שצדו אחד חלק בלי שום פגם וצדו השני יש לו פגימות כגון מגל שחיטתו כשרה ולכתחלה לא ישחוט בה שמא ישחוט במקום הפגימות שחיטתו פסולה וכ"ש סכין שיש לו פגם לא ישחוט מן הפגם ולהלן שמא ישחוט במקום הפגם ואם קשר מטלית על הפגם שוחט בו ואין חוששין שמא יתיר המטלית מעל הפגם וישחוט בו כמו שביאר מ"ה בפסקיו:

ב לדעת הרא"ש והטור כל תלוש ולבסוף חברו אם בטלו שחיטתו פסולה אפי' בדיעבד ומיי' פ"ק מהל' שחיטה לא הזכיר חלוק זה כלל:

ג לדברי הרשב"א הא דמכשרינן בעוף בצואר עוף למעלה דוקא בעוף שהוא קל אבל בעוף שהוא כבד כגון אווזא יוונא בהם דין כבהמות והסור והטור פליג עליה וכתב דאין חילוק בין עוף לעוף דכולן כשרין:

ד רש"י והרא"ש והר"ן הסכימו דאפי' ...

במסוכסכת דוקא בשהוליך ולא הביא כלומר ששחט בחותו לד שאין הפגימה נרגשת וכ"ת כיון ששחט בחותו לד אפילו יש בה פגימות הרבה כיון שכולן מסוכסכות למה נידונית כמגירה והרי מורשת הפגימה לא פגעו בסימן ומאי שנא פגימות הרבה מפגימה אחת וי"ל דכל שיש בה פרימות הרבה שמא ישכח ויביא ומהאי טעמא גופא הוא דמסקינן לקמן [דף יח.] גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה שאף כשהכשירו [בית הלל] לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה: עולה ויורדת. כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת וזהו דרכו של הרב אלפסי ז"ל. ואיכא הכא הוייה אחריני

נר מצוה

רש"י

עולה ויורדת. כגון שנפגמה הסכין פגם גדול והוחלקו שני העוקצים במשחזת והוי הסכין נמוך שם. והוא דקיימא אחישא דסכינא דכשהתחיל להוליך לא היה כח בסכין לחלוף עד שעובר הפגם ולא פגע העוקץ בסימן אבל לא קיימא אחישא דסכינא אסורה דחורפא דסכינא מחליש העור והעוקץ בוצע וקורע הסימן בפגעו בו: לסאסא. זקן שיבולת שאינו חלק כך סכין זה שאין פיה חלקה אבל אין לה פגם: בשימשא. נותנין אותה בשמש ורואין בחודה: בישרא אכלה. בשר בא להתוך לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריש לישניה או בבשר האצבע אם בשר זה פוגע בפגם כך יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הוי בדיקה כי שמא דבר אחר קשה עובר על פגם קטן או דבר אחר רך ביותר נכנס לפגם קטן יותר: אבישרא בשר האצבע: אטופרא. אצפורן: ואתלת רוחתא. באמצע חודה ובצדדין כי שמא נפגם בעובי חודה בצדה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: (א) ליבן סכין באור שחיטתו כשרה. ולא אמרינן טריפה היא זו ולא שחיטה: דחידוד קודם (ב). מקדים וממהר לשחוט ולחתוך קודם שתכוה מן האור ולא חיישינן כשהסכין נכנס קודם שישחוט רוב הוושט שלידי הסכין ישרפוהו ונמצאת טריפה קודם שחיטה דוושט נקיבתו במשהו וטריפה בנקב הוא דבית שחיטה מרווח רווח ומתרחק הבשר מלידי הסכין מכאן ומכאן ואינו נוגע בסימן אלא חידוד של הסכין הכי נמי כשנפגמו לידי הסכין אינו נוגע בסימן אלא חידוד הסכין: דלא סר סכינא. שלא הראה סכינו לחכם: מעברינן ליה. מאומנתו שלא *ישחוט עוד בשר: בשנמצאת סכינו יפה משמתינן לו. משום אפקירותא שהחליף פניו דקיימא לן מנדין לכבוד הרב: אבל באכילה אסורה. גזירה הולכה אטו הובאה: מתני' השוחט מתוך הטבעת. בטבעת גדולה איירי שהיא עליונה מכוון שאין טבעת למעלה הימנה: ושייר בה מלא החוט על פני כולה. (ג) נגד הראש שלא הטה הסכין ... מלא החוט. כלומר כל דהו. אבל אם ...

גמרא

שחיטתו כשרה °עולה ויורדת מותר לשחוט בה לכתחלה א ומסוכסכת דקאמר רבא שחיטתו כשרה כשהוליך ולא הביא אבל אם הוליך והביא שחיטתו פסולה. וסכינא חריפא טובא דדמיא ב לסאסא כשרה במערבא בדקי לה לסכינא בשמשא בנהרדעא בדקי לה במיא רב ששת בדיק לה בלישניה רב אחא בר יעקב בדיק לה בשערא בסורא אמרי בשרא אכלה בשרא בדיק לה אמר רב פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא: אמר *רב הונא האי ג טבחא דלא סר סכיניה קמי חכם משמתינן ליה רבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה היא ולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן שלא נמצאת סכינו יפה: השוחט במגל קציר בדרך הולכתה וכו': אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה: **מתני'** °השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה °רבי יוסי ברבי יהודה אומר מלא החוט על פני רובה: **גמ'** *אמר רב פפא משמיה דרבא שייר ד בחוטי כשרה *רב נחמן אכשר משפוי כובע ולמטה

תוספות

לרבנן קמאי ז"ל דס"ל דכי אמרינן מסוכסכת כשרה דוקא בדקיימא אחישא דסכינא דהכי אוקימו לה בגמ' שריותא דמסוכסכת אחישא דסכינא והם מפרשין פגימה מסוכסכת בענין אחר והרב אלפסי ז"ל סובר דכי מסקינן בגמרא דשריותא דמסוכסכת בשהוליך ולא הביא תו לא צריכין למאי דאוקימנא מעיקרא בדקיימא אחישא דסכינא אלא אפי' באמצע הסכין כשרה לפי שהוא מפרש ענין פגימה מסוכסכת על הדרך שפירשנו ולפי שאין מחלוקתן של ראשונים בזה מלוי לענין מעשה ראיתי לקצר בכאן והרוצה לעמוד על עיקרן של דברים יעיין בחדושי:

וסכינא חריפא דמיא לסאסא. אריסט"א זקן השבולים שאינו חלק כך סכין זו אין פיה חלק אבל פגם אין בה אספיר"א בלע"ז: בדקי לה בשמשא. נותנין אותה בשמש ורואין בחודו של סכין אם נפגם: במיא. חודה הופך למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט מעט במים ואם יש שם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה: בישרא אכלה. הוא בא לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר אלבעו אם בשר זה פוגע בפגם. כך יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שאם הוא קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר ואם רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן: אבשרא. בשר האלבע: אבשרא. משום דושט הוא רך: ואטופרא. משום קנה שקשה. ואתלת רוחתא באמצע ...

מטבעת גדולה והוא משופע כלפי הראש וממט ולמטה כשרה דליכא הגרמה בקנה אלא משיפוי כובע ולמעלה : גרסי' בגמ' [דף יט.] הגריס שליש . כלומר שהתחיל לשחוט למעלה ממקום שחיטה : ושחט שליש והגריס שליש רב הונא אמר כשרה רב יהודה אמר טרפה רב הונא אמר כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא ורב יהודה אמר טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא . שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש רב יהודה אמר כשרה אתא שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה . וה"פ דרב הונא ורב יהודה בהא פליגי דרב הונא סבר דהגרמה כמקום הראוי לשחיטה וכנשחט שלא בהכשר דמי והוה ליה כחצי הקנה פגום הילכך הכל תלוי בחתיכת רובו של קנה שאם נגמר בשחיטה כשר ואם נגמר בהגרמה פסולה ומש"ה מכשיר בהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש וטריף בשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש ורב יהודה סבר דהגרמה לאו כמקום שחיטה דמיא אלא כמקום טרפות וכל זמן שנגרם רוב אסורה לא נגרם רוב איכא אסורה מחמת אותה חתיכה ומיהו כיון דלאו מקום שחיטה הוא בעי' רוב קנה בשחיטה בין בתחלה בין בסוף ומש"ה טריף בהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש ומכשיר בשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש : ולענין הלכה הרמב"ם ז"ל פסק בפרק שלישי מהלכות שחיטה כר"י והר"ז הלוי ז"ל והרמב"ן ז"ל אמרו דלא מכרעא מילתא הלכך נקיטינן כחומרי דתרוייהו ולעולם לא מכשרינן עד דאיכא רוב שחוט בבת אחת בין בתחלה בין בסוף דבכה"ג בין לרב הונא בין לרב יהודה כשרה דהא איכא רובא בשחיטה וכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אבל הרשב"א ז"ל החמיר עוד ואמר דכחד לישנא קמא דמייתינן בגמ' דרב הונא אמר רב אסי קי"ל ולא מכשרינן אלא בששחט שני שליש והגריס שליש אבל הגריס שליש ושחט שני שליש פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא והביא ראיה לדבריו מדנקט סוגיא דגמרא כי האי לישנא לאסורא דאמרינן בגמרא לקמן [דף כ.] פסול בשחיטה פסול במליקה לאיתויי מאי ואסיקנא לאיתויי שפוי ראשו כגון דנקט מראשו והגריס ואזיל עד דמטא לתתאי דאמר רב הונא אמר רב אסי הגריס שליש ושחט שני שליש פסולה : מתני' השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה . [לצדי הצואר שחיטתו כשרה] ואף על פי שלא החזיר הסימנין דודאי שחיט להו מקמי דשבר העצם דאי שבר אותו מקמי הכי טרפה וכתב רש"י ז"ל דבדין הוא דלכתחלה נמי אלא איידי דבעי למיתנא המולק מן

ולמטה א"ל רב חנן בר קטינא לר"נ כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי ברבי יהודה א"ל לא חילק ידענא ולא בילק שמענא אנא שמעתתא ידענא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבא בר זבדא א"ר חנינא ואמרי לה א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע ב"ל משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו שייר בחוטי וכן הילכתא : מתני' *השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה והמולק מן *הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה [השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה] שכל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה : גמ' *תאני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף *אמר רבינא אמר לי רבה בר קיסנא הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור סימנין לעוף וקי"ל כרבינא : אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה : *אמר רב יהודה אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה °מטמאה באהל וא"ת מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוה זקנה שאני דכתיב °ויהי כהזכירו את ארון האלהים וגו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר רב יצחק ומגבו אמר חזקיה עשאה גיסטרא נבלה א"ר אלעזר ניטל הירך וחלל שלה [ניכר] נבילה היכי דמי חלל שלה א"ר אלעזר כל שרובצת ונראית חסרה :

הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט אחד א בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו ר' יהודה אומר עד שישחוט את ב הורידין

רש"י

יש ע"פ הקנה ככובע שעל הראש ומשתפע לכאן ולכאן וקאמר קודם שיתחיל הכובע להשתפע כשירה משם ולהלן טריפה: לא כרבנן ולא כרבי יוסי . דאפילו ר' יוסי לא מכשיר אלא היכא דרובא הוי מתוך הטבעת אבל כולהו למעלה מן הטבעת מודה דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא: מתני' השוחט מן הצדדין . לצדי הצואר : שחיטתו כשירה . ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתני מליקה פסולה תני נמי השוחט דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו : השוחט מן העורף . בגמ' מוקי לה תלמודא בשלא החזיר סימנין אחורי העורף אלא (א)חותך המפרקת עד שהגיע לסימנים וקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת מפרקת ואף על גב דבמליקה כשירה התם הכשרו בכך והוי כולו מתחלה ועד סוף מליקה והוי כשאר שוחט שנוקב ווושט מעט מעט עד גמר שחיטה אבל שוחט מן העורף שבירת מפרקת לאו מן השחיטה היא ומטרפה לה ושוחט מן הצדדין דמכשיר ברישא (ב) היינו משום דקא מישחטי סימנין קודם חתיכת מפרקת : המולק מן העורף . וחתך בשר המפרקת עד שלא הגיע לסימנין מליקתה כשירה וזו היא מצות מליקה לכתחלה ואיידי דתנא השוחט דיעבד תנא המולק דיעבד: גמ' אלא במליקה . דהואיל ודרסה וחלדה לא (ג) פסלה עיקור נמי לא פסיל : ורוב בשר . שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסק עמה : נבילה . ומטמאה מיד ואפי' היא מפרכסת דמתה היא ושחיטה דבתר הכי לא מיעקרה מידי נבילה : נשברה מפרקת . גבי אדם : וא"ת מעשה דעלי . דקרי ליה מת דכתיב ותשבר מפרקתו וימת: מטמאה באהל. אפי' אם מפרכס : עשאה גיסטרא . שחתכה לרחבה או בגואר כולו או בשדרה עד לחלל . כל דבר החלוק לשנים קרי' גיסטרא : ניטל הירך . ממקום חיבורו בבוקא דאטמא : וחלל שלה . כלומר לא שניטל העצם עם קצת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או עד שלישיתו וחופה את המכה דהתם טריפה הוא כדתנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה אבל הכא שנראה חסרונה כשהיא רובצת אז היא נבילה :

הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט נקט לשון דיעבד משום אחד בעוף . ושנים בבהמה אפי' לכתחלה דמה ישחוט עוד : רובו של אחד . כלומר רובו של כל אחד ואחד : ורידין . חוטי

הצדדין מליקתו פסולה תנא נמי בשוחט דיעבד ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחלה באמצע צואר הוא דמן הצדדין איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנין ותו כיון דשחיטה בסימנין היא כי שחיט מן הצדדין וחותך מן המפרקת איכא לצער בע"ח לפיכך נראין הדברים דדיעבד הוא דשחיטתו כשרה אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן אמצע הצואר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שחיטה וצריך השוחט שישחוט באמצע הצואר ואם מן הצדדין שחיטתו כשרה : **המולק** מן הצדדין מליקתו פסולה . דממול ערפו אמר רחמנא : השוחט מן העורף שחיטתו פסולה . מוקמינא לה בגמ' בשלא החזיר הסימנין לאחורי העורף ופסולה לפי שכבר שבר המפרקת קודם שיגיע לסימנין אבל אם החזיר הסימנין אחורי העורף כשרה : המולק מן העורף . וחתך שדרה ומפרקת עד שהגיע לסימנין מליקתו כשרה וזו היא מצות מליקה לכתחלה כדתניא בגמ' [דף כא.] כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שהגיע לוושט או לקנה אלא איידי דתנן השוחט מן העורף פסולה ואפילו בדיעבד תנא נמי המולק דיעבד : מן הצואר . תחת הגרון קרוי צואר : וכל העורף . מול העורף דהיינו כל הצואר מאחוריו כדכתיב ממול ערפו ועורף מיקרי מה שיש כנגד הפנים מאחריו כדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים . ומול העורף הייט כל הצואר מאחריו : **גמ'** לא אמרן אלא במליקה . דכיון דדרסה לא פסלה בה עיקור סימנין נמי לא פסיל בה : נשברה מפרקת . דאדם מטמא באהל לאחר : וא"ת מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוה . ומת דכתיב ותשבר מפרקתו : מטמאה באהל . ואפילו מפרכס : עשאה גיסטרא . שחתכה לרחבה או בצואר או בשדרה עד החלל . כל דבר חלוק לשנים קרי גיסטרא בלשון יון : ניטלה ירך . ממקום חבורה בבוקא דאטמא : וחלל שלה . כלומר לא שניטל העצם עם קצת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהוי כדתנן [דף עו.] בהמה שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אלא בשניטל הבשר עד שנראית גומא של מקום חתך כעין חלל : נבלה . ואפילו בחייה מטמאה : כל שרובצת ונראית חסרה . דרך הבהמה לרבוץ על ירכה ומתכסה ברבילתה ואם נראה חסרונה כשהיא רבוצה נבילה : **גרסי'** בגמ' (דף כד:) ת"ר נתמלא זקנו ראוי לעשותו ש"צ ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו . ופירש רש"י ז"ל ש"צ לכל צרכיהם לתקוע שופר לנדות ולמנותו פרנס ושאר צרכי צבור לאו ש"צ מיקרי אלא חזן הכנסת אלא ודאי חדא קתני למנותו ש"צ לירד לפני התיבה והאי דנקט האי לישנא ולא תנא לירד לפני התיבה בלחוד משום דדוקא למנותו ש"צ קבוע הוא דבעינן שיהא נתמלא זקנו אבל דרך עראי בשאין שם אלא הוא כל שהוא גדול יורד וראיה לדבר מדתנן בפרק הקורא את המגילה (דף כד.) גבי קטן הכל אינו יורד לפני התיבה ואינו נושא את כפיו מכלל דכל שהוא גדול יורד והייט דרך עראי וכך השיב רב נטרונאי ז"ל וא"ת דמ"מ הכא והתם משמע דקטן אינו נושא כפיו ואילו בסוף פרק לולב הגזול (דף מב.) אמרינן קטן היודע לנענע חייב בלולב וכו' קטן היודע לפרוש כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות תירצו בתוספות שהוא פורש עם הגדולים כדי לבסס את הקול כמו שהיו בשיר כדאמרינן בפרק ב' דערכין (דף יג:) בין רגלי הכהנים היו עומדין *ולועזי הלוים היו נקרים אבל בפני עצמו קטן אינו נושא את כפיו : הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה וכו' . בגמרא [דף כז:] מפרש מאי טעמא סגי ליה לעוף בחד ובבהמה בעינן שנים : ורובו של אחד . של כל אחד ואחד . ובגמרא פריך [דף כז.] שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט וילך ומשני אי בעית אימא אאחד בעוף . כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן תרווייהו ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו . כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן סימנין שלמים והני

מלחמת ה'

אכשר לה כר' יוסי בר' יהודה והיינו מוגרמת דבתר טבעות דמספקא ליה לרב דאילו טבעת גדולה הא רב ושמואל תרווייהו אמרי הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואנן השתא הא קי"ל כרבה בר בר חנה דסמיך אגמריה ברוב חללה ומכיון ששחט רוב חללה אם רצה מגריס דתנן ורובו של אחד כמוהו וזה פי' נכון וברור ואפשר שעל כן השמיטה רבינו הגדול ז"ל ולא הוצרך לפסוק בה הלכה :

המאור הגדול ליסני

שליש כיון דמספקא לן הלכתא אי כרב הונא אי כרב יהודה נקיטינן בתרוייהו לחומרא ואע"ג דאינהו פליגי אליבא דר' יוסי בר' יהודה ואנן קי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס נקיטינן במוגרמת משיפוי כובע ולמעלה לפום מאי דכתיבנא וכן אם הגרים שליש ושחט שליש ועמד פסולה ואינו דומה לחצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו לפי שזה הוא מקום שחיטה וזה אינו מקום שחיטה וכבר ביארנו זה בחבורנו בהלכות שחיטה והרי"ף ז"ל לא הזכיר מכל זה כלום גם ה"ר שלמה ז"ל כתב בענין הזה בשוחט מתוך שאר טבעות דברים שאינן ברורים אצלנו :

[דף כא ע"א] הא דתנן הותזו ראשיהן ואע"פ שמפרכסין טמאין כזנב הלטאה שמפרכסת ה"ר שלמה ז"ל פירשה בח' שרצים ולא כך היא הצעה של משנה ומפורשת היא באדם ובהמה וחיה במס' אהלות בפ"א דתנן אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' מגוייד וכו' וכן בהמה וחיה אינן מטמאין עד שתצא נפשן הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאין הא למדת שבפירוש היא שנויה באדם ובהמה וחיה ואיכא דקשיא ליה הא דתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה וכ"ת שאני הכא שהרי הותזו ראשיהן בהבדלת העוף אי הכי תיפוק ליה משום שדרה ומפרקת ורוב בשר אפי' לא נחתכו הסימנים וכדזעירי דאמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה ונ"ל שבעולת העוף לא היה צריך לחתוך רוב בשר כי הבדלת שני סימנין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה קיימא במקום רוב בשר והא דמקשינן אחיזת הראש בגוף דעולה לחטאת לאחיזת הסימנים היא שהם הם עיקר אחיזת הראש בצואר אבל לרוב בשר לא הוקשו :

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' כג :
ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' כד :

תורה אור

חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה : (א) גמ' ורובו של אחד כמוהו ודוקא רוב הנראה לעינים ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה (ב) מיבעי ליה למישחט כולי סימנין : *תני בר קפרא °זאת תורת הבהמה והעוף וכל (ויקרא יא) נפש החיה הרומשת במים הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום לא אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד : *תניא רבי אומר °וזבחת וגו' כאשר (דברים יג) צויתיך °מלמד שנצטווה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב סימן אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה : השוחט אחד בעוף וכו' : איתמר רב נחמן אמר או ושט או קנה אחד תנן או האי או האי רב אדא בר אהבה אמר ושט בלא קנה ומאי אחד המיוחד שבשניהם והילכתא כרב נחמן דאמר או ושט או קנה (תרנח) *ההוא בר אווזא דהוה בי רבא דנפק ואתא כי ממסמס א קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד *נשחטיה והדר ניבדקיה דילמא במקום נקב שחיט ניבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אמר ליה רב יוסף בריה ניבדקיה לקנה ונשחטיה ונכשריה והדר נהפכיה לושט ונבדקיה אמר רבא חכים יוסף ברי בטריפות כרבי יוחנן : *תנו רבנן (תרנט) ב שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת שחיטתו כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט שחיטתו פסולה. שחט את הושט ואח"כ נמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או אחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה : *שמוטה ושחוטה כשרה שאי אפשר לשמוטה (פ' ה"ט דף נד.) שתעשה שחוטה פירוש שהגרגרת עצמה נמצאת שמוטה ושחוטה רבי יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף ר"נ אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנין ושחט אבל תפס בסימנין ושחט טרפה אפשר לשמוטה שתשחט : גרסינן בפרק מפנין *אמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעא בארעא אי נמי נידלינהו (דף קכח:) דילמא מקהה להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנין : *רבי יהודה אומר עד (דף כח:) שישחוט

רש"י

חוטי לואר המקלחין דם : גמ' הרומשת במים. אלו דגים : על הוושט ועל הקנה כו'. לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטווה: המיוחד שבסימנין. היינו וושט שחיות כל בהמה תלויה בו דנקב משהו מיטרפא ולא בקנה דבעי פסיקת רוב : כי ממסמס קועיה דמא. שצוארו מלוכלך שנקרע צוארו (דף כז:) וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדק דתלינן בקניא או בכלבא כדאמרינן לקמן : והדר ניבדקיה. למעלה ולמטה מבית השחיטה : אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שבנקב משהו נטרף ואינו ניכר (ג) טיפת דם נכנסת לו אבל בפנים קרום הפנימי לבן הוא וטיפת (דף כח.) דם ניכרת בו אבל החיצון אדום הוא : נבדקיה לקנה מבחוץ. שאינו נטרף כי אם ברובו וזה ([דף רסא ע"א]) ניכר מבחוץ : ונשחטיה. ושחיטה כשירה בסימן אחד ואח"כ יטלו כל הוושט מן הלחי (ד) ויהפכו ויבדוק : שחט את הוושט. בעוף שהכשרו בסימן אחד ותו לא חיישינן בעיקור של השני : נשמטה הגרגרת. תחלה הרי נטרפה והא דנקט שחיטה בוושט ושמוטה בגרגרת ה"ה איפכא אלא משום דגרגרת עבידא לישמט: שחט את הוושט ואח"כ נמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם לאחר שחיטה או קודם שחיטה נשמטה : ויקיף. ישחטנה (דף כח:) ואח"כ ישמטנה ויסמכה זו אצל זו אם ידמו (כשרה) כשרה ואם לאו טרפה ורש"י פי' שיחתוך אותו סימן עצמו במקום אחר ואם דומין מראה החתכין זה לזה טריפה דהואיל ודומין י"ל שאף חיתוך הראשון לאחר עקירה נעשה: לכבשינהו לכרעיה. ידחוק רגלי העוף למטה לארץ : אי נמי נידלינהו. יגביהנו : דילמא מקהה להן לטופריה. יטעון לפרניו (דף כח.)

רבינו נסים

לישני תרווייהו איתנהו בין בעוף בין בבהמה דלכתחלה שניהם שלמים בעינן ולאו משום [כדי שיצא כל הדם] דבקדשים בלחוד הוא דאמרינן [דף כט. ודף לג.] דלדם הוא צריך אלא משום שמא יפחות מן השיעור ומדרבנן בעלמא הוא דאילו מדאורייתא בכל מקום רובו ככולו ולא שאני לן בין בתחלה לדיעבד והראב"ד ז"ל וה"ר משולם הכהן ז"ל החמירו ואמרו שאם לא שחט כל הסימנין צריך לחתכן בשעה שהדם חם כדאמרינן לקמן [דף כח:] בורידין אם לא עשה כן אפילו בעוף צריך חתיכת אבר אבר והביאו ראיה [מדאמרינן בגמרא] [דף כט.] אבל קדשים דלדם הוא צריך אימא לא תיסגי ליה ברובא ועד דאיכא כוליה קמ"ל דאלמא ברוב סימנין אין הדם יוצא יפה זו היא ראייתם ואינה מכרעת : רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין. חוטי הצואר שמקלחין את הדם ואמרי' בגמ' [דף כח:] דלא אמר רבי יהודה הכי אלא בעוף. ומסתברא דלרבי יהודה חתיכת ורידין בשעת שחיטה מעכבת אפילו בדיעבד דהא מתני' בדיעבד קתני כדכתיבנא ורבי יהודה עלה קאי לומר דאפילו בדיעבד חתיכת ורידין מעכבת והכי נמי מוכח בגמ' [דף כח:] דתניא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין והא הכא אפסולה קאי וקאמר עד שישחוט את הורידין ועוד דודאי כי קתני שחיטת ושט ורידין דיעבד היא דאילו לכתחלה אפי' בעוף שני סימנין בעינן וכדכתיבנא אלא ודאי אדיעבד קאי ואפ"ה קאמר עד שישחוט את הורידין ובתוספתא תניא בהדיא ר' יהודה פוסל עד שישחוט את הושט ואת הורידין ובגמ' דילן הייט טעמא דלא תני פוסל בהדיא משום דכיון דבחתוך אבר אבר סגי וכדאיתא לקמן [דף כח:] לאו פיסול גמור הוא מיהו עיכובא הוא שאם ללאו כולו נאסר אא"כ חתכו אבר אבר וקי"ל בורידין כרבי יהודה דסוגיין כוותיה ואמרינן בפרק קמא דברכות (דף ח:) הזהרו בורידין כר' יהודה מיהו דוקא בעוף אבל בבהמה כיון דמנתחא אבר אבר לא צריך וכדאיתא בגמ' : חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה. משום בהמה נקטה לאשמעינן דאחד וחצי לא מהני כרוב כל אחד ואחד : רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה. בגמ' [דף כט.] פרכינן הא תנא ליה רישא ורובו של אחד כמוהו ומתרצינן דחדא בחולין וחדא בקדשים וצריכי : גמ' יש נוסחי הלכות שכתוב בהן גבי ורובו של אחד כמוהו ודוקא רוב הנראה לעינים והכי איתא בגמרא [דף כט.] ואין פירושו דבעינן רוב גדול שיהא נראה למרחוק כענין שאמרו בברכות (דף מט.) גבי שבעה שאכלו דגן דרובא דמינכר בעינן דליתא אלא כי איתמר הכא בגמרא הייט לאפוקי ממ"ד דמחצה על מחצה כרוב והאי רוב אינו נראה לעינים אלא שאנו דנין אותו כאילו הוא רוב ומשום הכי כי מסקינן דמחצה על מחצה אינו כרוב אמרינן דבעינן רוב הנראה לעינים כלומר דבעינן רוב גמור הנראה לעין ותדע לך דהכי הוא דבגמרא נמי אמרינן דבטרפה בעי רוב הנראה לעין ואין ספק שכל שהוא יותר ממחצה בין בקנה פגום בין בחוט השדרה טרפה ותניא נמי בתורת כהנים ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור אין צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין חציו לרובו כמלא חוט השערה : תני בר קפרא וכו' לחייבו בשני סימנין כבהמה. דנפקא לן מקראי בגמ' : אי אפשר שכבר הוקש לדגים. דלאו בני שחיטה נינהו כלל כדמפקינן בגמרא משום דכתיבא אסיפה דידהו במקום שחיטה דאחריני דכתיב הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ומדשני קרא בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא : מלמד שנצטווה משה לאו מקראי יליף אלא ה"ק מלמד שנצטווה משה. על הלכות שחיטה ואלו הן הלכות שחיטה רוב אחד בעוף וכו'. ובתוס' כתבו דדורש בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של א' כמוהו וראשי תיבות למפרע רובו של א' כמוהו הוי כאשר : ושט ולא קנה. ומאי אחד מיוחד שבסימנין דהייט ושט שחיות הבהמה תלוי בו יותר דהא בנקב משהו מטרפא ואילו קנה עד דמפסיק רובא : ההוא בר אווזא וכו' ממסמס. מלוכלך : קועיה. צוארו שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן לקמן בפרק אלו טריפות (דף נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא : והדר ניבדקיה. למעלה מבית השחיטה ולמטה : אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שהוא טרפה בנקב משהו ואינו ניכר בחוץ לפי שקרום החיצון אדום וטיפת דם נכנסת בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן וטיפת דם ניכרת בו : ניבדקיה לקנה. שהקנה נבדק מבחוץ שאינו נטרף אלא ברוב : והדר נשחטיה. לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטול הוושט כולו ומהפכו ויבדק : חכים יוסף ברי בטריפות כרבי יוחנן. דאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צה:) דשדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי טריפתא למבדקינהו בגוייהו ל"א כר' יוחנן בכל מילי : ומקשן הכא מאי פרכינן מדרבה דאמר הושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דהא רבה כי אמר הכי לענין ספק דרוסה קאמר וכדאמרינן עליה לקמן בפ' אלו טריפות (דף מג.) למאי נפקא מינה לספק דרוסה והייט טעמא משום שעור החיצון של ושט אדום והרא דדרוסה נמי אדום אבל בנקב ודאי יש לו בדיקה אפי' מבחוץ דאי לא לא הוה לן למימר לקמן דנפקא מינה לספק דרוסה דלנקב נמי נפקא מינה והכא ודאי לא משום ספק דרוסה חיישינן וכדכתיבנא לעיל וי"ל דאין הכי נמי דושט יש לו בדיקה בנקב אפילו מבחוץ והכא שאני דמאחר שנואר מלא דם חוששין שמא כסה הדם את הנקב ונקרש בתוכו שאינו יוצא ע"י הדחה ואי אפשר להכירו מבחוץ כלל אי נמי כי אמרינן לקמן למאי נפקא מינה לספק דרוסה היינו לאפוקי ספק נקב שהוא במקום ידוע דיש לו בדיקה אפילו מבחוץ אבל כל שאינו במקום ידוע ה"ה נמי דאפילו נקב אין לו בדיקה מבחוץ אבל אחרים אומרים דכי אמרינן לקמן עלה דרבה נפקא מינה לספק דרוסה ה"ה דנפקא מינה לספק נקב אלא דנקט דרוסה לרבותא וכמו שאכתוב עלה דההוא בס"ד : ת"ר שחט את הושט. פי' בעוף שהכשרו בסימן אחד ואמרינן בגמ' דלהכי נקט שחיטה בושט והשמטה בגרגרת משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי : שמוטה ושחוטה. לקמן איתא בגמ' בפרק אלו טריפות (דף נד.) ורב הוא דאמר לה וה"פ. כמצאת הגרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה : כשירה. שאם נשמטה תחלה יורדת היתה למטה ושוב אינה נשחטת : ר' יוחנן (אמר) [לא סמיך אהא אלא] יביא בהמה אחרת וישחוט אותה ויקיף אם דומין החתכין זה לזה לפי שאין חתך הסימן השמוט [הולך ביושר כשל מחובר שהחותך דבר השמוט ע"י שנשמט לכאן ולכאן אין החתוך ישר] : רב נחמן אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנין. איכא מאן דאמר דרב נחמן אדרבי יוחנן קאי וה"ק אפילו בשלא תפס בסימנין צריכא הקפה לר' יוחנן וקי"ל כוותיה לגבי רב וכן דעת בעל הלכות והרמב"ן ז"ל אבל אחרים אומרים דרב נחמן אדרב קאי וכל שלא תפס כשרה אפילו בלא הקפה אבל תפס פסולה לעולם והוו להו רב ורב נחמן רבים לגבי רבי יוחנן והלכתא כוותייהו : לכבשינהו לכרעיה בארעא. ידחוק רגליו בארץ : אי נמי נדלינהו. יגביהם : דילמא מקהה הוא לטופריה בארעא. שמא יטעון לפרניו בקרקע :

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דאפי' לא הייט מסופקים באותו לכלוך דם שהיה משום ספק דרוסה כי הייט סולין אותו בכלבא או קניא גרמו לאותו הדם שיצא מ"מ היה צריך בדיקה משום חשש נקובת הושט או פסוקת הגרגרת ומש"ה לא היה צריך בדיקה כי אם במקום הקנה או הושט ולא כנגד כל חלל הגוף וכן אם לא היה הקנה רובו פסוק לא הייט מטריפין אותו מה שלא היה הדין כן אילו הייט חוששין לספק דרוסה וריב"א כתב דהא דהצריך לאותה אווזא בדיקה הייט משום ספק דרוסה דאלו' כן לא הייט מצריכין בדיקה לסימנין משום ספק נקובה והלכך לדידיה שף הכא לפינו וצוארו מלוכלך בדם וברור לנו שאין להוש לדרוסה כלל יש לנו להכשירו זולת בדיקה כלל דלא חייבינן לנקובה :

הגהות הב"ח

(א) כאן נמחק הציון גמ': (ב) מיבעי וכו' סימנין תיבות אלו מוקפין וכ"כ הרא"ש שהעתיק לשון אלפסי בעי למשחטיה כולי' סימן וע"ש וכאן כ"ב גמ': (ג) ואינו ניכר אבל טיפת וכו' לו בפנים וקרום הפנימי כצ"ל : (ד) ויפכוהו ויבדקוס כצ"ל :

הואיל

הואיל וצולהו כולו כאחד. לפיכך צריך להוציא כל דמו : מנקבן בקוץ בשעת שחיטה. שאין צריך לשחטן בסכין שאינן משיעור שחיטה ולא הוזכרו אלא להוציא מהן דם. וכתב הרא"בד ז"ל דמדנקט צולהו ולא נקט מבשלו משמע דשחיטת ורידין לא סגי אלא בצלי משום דטרא מישב שאיב ליה לדמא ולא בעינן חתיכת שאר חוטין כדאמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלג.) אמר רב הונא חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי בטווייא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו מידב דייבי הילכך נגלי הוא דסגי בשחיטת ורידין אבל לקדרה דבעינן חתיכת חוטין אפילו שחט את הורידין צריך לחתוך את העוף אבר אבר ולחתך ג"כ כל החוטין שבגוף ולמלוח במקום חתך ובבהמה נמי דאמרינן דבניתוח אבר אבר סגי ולא בעי למחתך חוטין גופייהו הייט נגלי אבל לקדרה לא סגי עד דחתיך להו לכולהו חוטין והביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צג.) חמשה חוטי הן תלתא משום תרבא ותרי משום דמא וקאמר התם ודאי בשנחתכו ורידין היא דאי לא נחתכו כלל מאי שנא הני דנקט אלא ודאי דההיא לקדרה קאמר דאפילו בשנחתכו ורידין בעוף א"נ בבהמה שנחתך אבר אבר לא סגי אלא בחתיכת החוטין והא דנקט הני תרי לאו לאפוקי שאר חוטין שבגוף אלא רבותא קמ"ל דאע"ג דהני סמיכי לורידין אין יוצאין מידי דמן להתירן לקדרה וכ"ש שאר החוטין שהן רחוקין מן הורידין זהו דעת הרא"בד ז"ל באיסור משהו שלו ולא נהירא מדאמרי' תרי משום דמא משמע דתו ליכא דומיא דתלתא משום תרבא דליכא טפי ועוד שלדבריו אי אפשר לבשל עוף שלם וכבר פשט המנהג בהפך ומנהגן של ישראל תורה היא. אלא ודאי כל ששחט את הורידין בין עוף בין בהמה מותר לבשלו שלם כמות שהוא דאע"ג דאמרי'

נר מצוה

תב "שישחוט את הורידין *אמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אלא לעוף הואיל וצולהו כולו כאחת אבל בהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך. תניא כותיה דרב חסדא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ושני ורידין אמר רבי יוחנן ורידין לרבי יהודה מנקבן ואפילו בקוץ בשעת שחיטה וכשרין ומאי שנא בשעת שחיטה הואיל ודם חמים הוא ונפיק. שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק: °מתני' *השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתן כשרה : גמ' *אמר רב יהודה אמר רב השוחט א בשנים ושלשה מקומות כשר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי בעינן שחיטה מפורעת וליכא והלכתא כרב דקיימא לן

דף ל: הילכתא כרב באיסורי ועוד *דההוא תורא דאישתחוט בשנים ושלשה מקומות שאל רב יצחק ושקל משופרי שופרי מיניה אמר ליה רבי זירא למדתנו רבינו משנתנו בשני סכינים ושני בני אדם. וכן שחיטה העשויה כמסרק ושחיטה העשויה כקולמוס כשרה אמר רב יהודה אמר רב *החליד סכין בין סימן לסימן תכג [ופסקו] פסולה. תחת העור כשרה מאי קא משמע לן תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא רבי עקיבא אומר טרפה אי ממתני' הוה אמינא הני מילי מלמטה למעלה דלא עביד כדרכה דשחיטה אבל הכא מלמעלה למטה דעביד כדרכה דשחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל בי רב אמרי תחת העור איני יודע וכן תחת המטלית וכן תחת צמר מסובך ולא

רש"י

בארץ : הואיל וצולהו כאחד. לפיכך צריך להוציא כל דמו : מתני' שנים אוחזין בסכין ושוחטין. בהמה אחת : גמ' בשנים ושלשה מקומות. כגון שחותך כאן וחוזר והתחיל לשחוט למעלה או למטה : מפורעת. מגולה והיינו במקום אחד : למדתנו רבינו. בלקיחה זו : משנתנו. דקתני שנים אוחזין בסכין אפי' בשני סכינין ושני בני אדם כשר : כמסרק. היינו ב' וג' מקומות : כקולמוס. באלכסון דכוליה חד מקום הוא דמפורעת קרינא ביה כגון שהתחיל למעלה בקנה וחתך באלכסון בשיפוע כלפי מטה : ופסקו. לתחתון כהלכתו אלא שהחליד וחזר והוציא הסכין וחתך העליון כדרכו : תחת השני. שכבר שחט הראשון : נבילה. ומטמאה במשא : מלמטה למעלה. דכיון דתחת השני מחליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה : תחת מטלית. הכרוכה לה סביב צואר : ולא איפשיטא. דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקא ביה משום חלדה הכא נמי לא שנא :

דף ל.

החליד

לא אמר ר' יהודה אלא בעוף היינו לומר דבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך אבל אין הכי נמי שאם רצה לנהוג בה כעוף הכשרה כעוף והיא דגיד הנשה בשנשחטו ורידין ודאי הוא ודוקא הני תרי הוא דבעו חתיכה משום דקים להו לרבנן שהדם שהוא כנוס בתוכן אינו נשפך דרך הורידין אבל בשאר החוטין כולן לפי שהן מתמצין דרך הורידין אין צריכין חתיכה והאי דנקט הכא צולהו אורחא דמלתא קתני וה"ה לקדירה ובלבד שיחתוך דידה ודלועא אי נמי קא משמע לן דאפילו נגלי כל שלא שחט את הורידין אסור ולא אמרינן דשאיב ליה נורא ואע"ג דנבי בישרא דאסמיק וכן ביעי וכן מיזריקי איפלגו לקמן בפרק גיד הנשה (דף צג:) אי מלמת למית ליה נורא אי מידב דייב ומסקינן דמידב דייב הינו (א) כשהורידין עצמן מונחין על פני האש אבל חוטין אלו שבתוך הגוף אין רואין פני האש ולפיכך אין כח באש להוציאן מידי דמן. ולענין הלכה קי"ל כר' יהודה דהכי אמרינן בפ"ק דברכות [דף ח:] והזהרו בורידין כר' יהודה וכבר כתבו במשנתנו דרבי יהודה אפילו דיעבד מצריך חתיכת ורידין כלומר שאם לא חתך את הורידין צריך שינתח אבר אבר. ונמצינו למדין שבהמה או עוף שנשחטו ורידיו צולה אותן וכן שלימין בלא חתיכת חוטין כלל דלגלי לא בעינן חתיכת חוטין כדמוכח ההיא דפרק הזרוע [דף קלג.] [ולקדרה חתיכת חוטין דידה ודלועא כמי בעי ודשארא לא בעי] ג"י מהר"ם לא שחט את הורידין צריך לנתח אבר אבר · עבר ולאן בלא חתיכת אבר אבר צריך לחטט אחר כל החוטין בכל מקום שהן אבל הבשר עצמו אינו נאסר דדם מסרק שריק ואינו מפעפע בגלי ולפיכך אינו אוסר אלא כדי קליפה זהו דינו של גלי אבל לקדרה אף על פי ששחט את הורידין או שחתך אבר אבר צריך לחתוך שביד ושבלחי ואין חתיכת הורידין מועלת להם לפי שאין נשפכין דרך שם וכמו שכתבתי. ויש מי שאומר שלא נאמרה חתיכת שני החוטין אלו אלא בבהמה אבל בעוף אינו צריך שחוטי העוף רכין הן ודמן יוצא על ידי מליחה ונראה שאין כן דעת ר"ח ז"ל. עבר ובשלן שלמים בלא חתיכת ורידין אם יש בקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטין שהי ואי לא אסור ובין כך ובין כך צריך לחטט אחר החוטין ולהוציאן שהן עצמן אסורין לפי שאין יוצאין מידי דמן. והיכא שנסתפק לו אם נשחטו ורידיו אם לאו. בעוף צולהו ומבשלו כולו כאחת שהואיל והוא צריך לשחטן חזקה נשחטו אבל בבהמה שאין צריך לשחוט את הורידין לפי שדרכה לנתחה אבר אבר אסור לצלותה או לבשלה שלימה עד שיודע לו שנשחטו : **מתני'** השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה. הא דמשמע ממתני' דשוחט שני ראשים דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא. מוקמינן לה בגמרא [דף כט.] בקדשים אבל בחולין אפילו לכתחלה : שנים אוחזין בסכין ושוחטין. כל אחד אוחז בסכין שלו ושוחט והכי מסקנא בגמרא [עי' דף ל:] : אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה. אע"פ שאין השחיטה במקום אחד כיון שבין שניהם שוחטין רוב סימנין שחיטתן כשרה : **גמ'** השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה. כתב רש"י ז"ל שחתך כאן מעט וחזר והתחיל לשחוט למטה או למטה ואין לשון זה ברור שאם חתך מיעוט סימנין למעלה ומיעוט למטה היכי מצטרפי והא ליכא רוב חללו של סימן ולא רוב היקפו אלא הנכון ששחט בשנים ושלשה מקומות בהיקפו של סימן בין שאותן שחיטות הן זו כנגד זו בין שאחת למעלה ואחת למטה גי' ד"ם [כיון] שכולן בהיקפו של סימן ואילו תצרפם במקום אחד יהיה בהן רוב בהיקפו של סימן כשר. וכ"כ רב אחא משבחא בשאלתות בפרשה בשעלותך והיכא דשחט מקצת סימנים בחדא דוכתא ואידחי ידיה בדוכתא אחריתא ושחיט הנך סימנין באידך גיסא בין זה כנגד זה בין זה שלא כנגד זה כשר ע"כ. וכן נמי שחט הושט כלפי הראש והקנה כלפי הגוף כשר והכי מוכח בברייתא בגמ'. ושמואל פליג עליה דרב משום דס"ל דבעינן שחיטה מפורעת. כלומר מגולה וניכרת דהייט במקום אחד והלכתא כרב וכו' : למדתנו רבינו. בלקיחה זו : משנתנו בשני סכינין ושני בני אדם. דלא תימא כי תנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין הייט דוקא בסכין אחד ומאי אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה אע"פ שהן שוחטין באלכסון ומ"מ השחיטה כולה מחוברת דליתא אלא מלקיחה זו אנו למדין דאפילו בשני סכינין ושני בני אדם מכשר במתני'. וכן שחיטה העשויה כמסרק כגון זו וכשנשחט רוב חללו של סימן : ושחיטה העשויה כקולמוס. באלכסון : **החליד** הסכין בין סימן לסימן. כגון שהחליד הסכין בין קנה לושט ושחט את הושט ואח"כ הוציא את הסכין ושחט את הקנה כדרכו מלמעלה למטה : תחת השני. ששחט כבר הראשון : הני מילי מלמטה למעלה. דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה : קמ"ל. רב דאפילו מלמעלה למטה שחיטתו פסולה ומתני' דנקט מלמטה למעלה לרבותא נקטה שאע"פ שכבר נשחט הראשון בהכשר שחיטתו פסולה ונקט נמי אורחא דמילתא דכששחט סימן ראשון בהבאה כשחוזר לעשות הולכה נתחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר : **תחת** העור איני יודע. דאע"ג דעור לאו בכלל שחיטה הוא אפשר כשהחליד הסכין מתחתיו ושחט את הסימנין חלדה מיקריא וכן מטלית הכרוכה לה סביבות צוארה : וכן תחת צמר מסובך. ואף על פי שאינה מגופה של בהמה. ומיהו אמרי רבוותא ז"ל דדוקא כשכרוך על צואר הבהמה אבל מטלית וצמר דעלמא לא :

גרסינן בגמרא [דף ל:] בעי רב פפא החליד במיעוט סימנין מהו תיקו. פי' רש"י ז"ל החליד במיעוט סימנין לאחר ששחט רובן בהכשר מהו מי אמרינן הא איתשחיט שפיר ברוב סימנין או דילמא חדא שחיטה היא והא אית בה חלדה וסלקא בתיקו ולחומרא וכן פרש"י ז"ל בעיא דשהה במיעוט סימנין דאמרינן בסמוך וכתב ז"ל דלענין הגרמה נמי כך היא דהגרמה פוסלת אפילו במיעוט בתרא דסימנין הלכך אפי' שחט שני שלישים והגרים שליש מחמרינן ומטרפינן אלו דברי רש"י ז"ל ולפי פירושו היה לו לרב אלפסי ז"ל להביא בהלכות אלא שאין דברי רש"י ז"ל צ"ל חוב [וכ"ה בד"ק ובד"ם] מחוורין דמאחר ששחט "סימנין למה יפסלו במעוט אחרון והלא אם רצה לעקרן ביד הרשות בידו ועוד דמה שכתב גם כן דהגרמה פוסלת בהן ליתא דהא אמרינן בפרק קמא (דף יט.) דשחט שני שלישים והגרים שליש כשרה לכולי עלמא וליכא מאן דפליג בה אלא רבנן דלית להו בשחיטה רובו ככולו אבל לדידן דקיימא לן פסקה מתני' דרובו של אחד כמוהו שחט שני שליש והגרים שליש כשרה ותו קשיא עליה דתניא בתוספתא בהדיא שחט רוב אחד בעוף אף על פי ששהה זמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה אלא עיקרן של דברים גי' ד"ם קמא כדברי רבינו ת"ס ז"ל דהחליד הסכין במיעוט "בתרא דסימן קמא [בבהמה] קא מבעי ליה ואליבא דרב יהודה דאמר תחת העור כשרה :

החליד

שלטי הגבורים

א לדעת רש"י אם לאחר שהתחיל אחד לשחוט מעט הניח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד עצמו ויש רוב במקום אחד אפי' אין הרוב במקום הראשון אלא במקום השני או במקום השלישי כשר ואע"פ שאין השחיטה מפורעת ובתוס' פירשו דהיכא שלא שחט הרוב במקום אחד כגון שהתחיל לשחוט ונתפס הסימן וגמר שם ובין שניהם רוב כשרה בין בקנה בין בושט ובין אם שני כתכים שוים נפיק אחד בין אם היו שני בני אדם ששחטו בשני סכינין ואחד שחט הושט בלבד ואחד שחט הקנה בלבד וגם שלא כנגד זה כשרה וזה דעת הרא"ש והטור וסמ"ג והר"ן והרשב"א ומרדכי והגהות מיי' ורוב הפוסקים כן הסכימו דכל עוד שרוב הסימן שחוט ברוב חללו או רוב היקפו אפי' אין הרוב כולו שחוט במקום אחד כשרה דמצטרף כרוב הלוע וכן עשו מעשה הרבה מן הפוסקים להתיר כמבואר בהגהות אשר"י שם שבפרא"ג ובמהר"ג לא היה מעשה שהתחיל השבח לשחוט ונדחה ידו מאותו מקום וגמר השחיטה למטה והכשירו גאוני הדור :

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' כא כב :
ב מיי' פ"ג שם סמג שם טור י"ד שם :
ג מיי' פרק ב שם סמג שם טוי"ד סי' כא :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ר"ל טעות סופר ובמקום ורידין צ"ל חוטין ובמקום חוטין ורידין דק"ל מ"מ לא אמרי' בורידין נגלי דטרא שאיב דמא ומיהו בא"ר"י כתב דמהמת ריבוי דם שבתוכן אין האור מספיק לשואבו :

החליד במיעוט סימנין מאי . מי אמרינן כיון דלא מעכבי בשחיטה כעור דמו וכשרה או דילמא לא דמי דמיעוט סימנין איתנהו בשחיטה הילכך החליד בהן חלדה מיקריא אי נמי דאפילו לבי רב נמי מיבעיא ליה מי אמרינן נהי דמספקא להו בתחת העור . במיעוט סימנין פשיטא להו דחלדה גמורה היא הואיל ואיתנהו בשחיטה או דילמא אף במיעוט סימנין מספקא להו וסלקא בתיקו ולחומרא *ולפי שיטה זו לא הולרך הרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות דכיון דתחת העור נקטינן דאסורה מספיקא כ"ש תחת מיעוט הסימנין : **מתני'** התיז את הראש בבת אחת . כאדם המתיז את

רש"י

החליד במיעוט סימנין . לאחר ששחט רוב בהכשר מי אמרינן כבר נשחטו רוב הסימנין שפיר או דילמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא דכולה הוא תיקו . וכל תיקו לחומרא וגבי הגרמה נמי בין שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש בין שהם שני שלישים והגריס שליש מספקא לן דילמא קי"ל כרבנן מרופאי ועבדינן לחומרא וכן בשהייה אם שהה בפלגא דקנה לא מיפסל מידי דהוה כחצי קנה פגום אבל במיעוט בתרא בין קנה בין וושט או במיעוט קמא דוושט מיפרפא : **מתני'** התיז את הראש בבת אחת . כדמפרש בתר הכי בגמ' : היה שוחט . במשיכה והתיז את הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או איפכא : אם יש בסכין מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כדמפרש בגמ'. אבל כשאין באורך הסכין כל כך דרסה היא שאין הסימנין נחתכין ע"י משיכה לבד בלא דרסה : איזמל . תער קטן ודק : **גמ'** שאין לו קרנים . רגילים לעשות כמין קרנים קטנים לנוי על גבן נוטין לצד ראשיהן ומתוך שהוא קטן מאד נשמטין מן הצואר וכשמוליך ומביא יש לחוש שמא ינקבו קרנ"ס בסימן : **מתני'** נפלה הסכין והגביהה. ושהה בהגבהה זו : וכן כליו. בגדיו : השחיז הסכין . קודם השחיטה : ועף. נתייגע ולא היה בו כח לגמור שחיטתו ופסק ובא חבירו וגמרה : כדי ביקור . בדיקת סכין : **גמ'** בהמה לבהמה (ג) . כלומר כדי שחיטת בהמה אחרת משערינן (ד) שהיית [בהמה

תורה אור　　נר מצוה

ולא איפשיטא (א) (בעי רב פפא °החליד
א במיעוט סימנין מהו תיקו ולחומרא עבדינן
דף ל: דאיסורא הוא) : **מתני'** *°התיז את הראש
בבת אחת פסולה היה שוחט והתיז את הראש
בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר כשרה
היה שוחט והתיז שני ראשים כאחד אם יש
בסכין כמלא צואר אחד כשרה בד"א בזמן
שהוליך ולא ב הביא או שהביא ולא הוליך אבל
אם הוליך והביא אפילו כל שהוא ואפי' באזמל
כשר : **גמ'** התיז את הראש ג בבת אחת וכו' :
פירוש כגון שדקר את הצואר כמו שעושין בסייף
או שהניח את הסכין על הצואר ודחקו למטה
בתוך הצואר כמו שחותכין את הצנון פסולה
שאין זה דרך השחיטה דבעינן הולכה והבאה
בשחיטה וליכא : היה שוחט והתיז את הראש
וכו' אם יש בסכין מלא צואר (א) אחד כשרה :
דף לא. *אמר ר' זירא מלא צואר וחוץ לצואר ואסיקנא
דבעינן כמלא צואר וחוץ לצואר [כמלא צואר]
דהוו להו כשני צוארים וכן הלכתא : בד"א
בזמן שהוליך ולא הביא וכו' . אמר רב מנשה
ד ובאזמל שאין לו קרנים ואיכא מ"ד ה"מ בעוף
שצווארו דק אבל בהמה לא : **מתני'** נפלה
הסכין ושחטה אפילו שחט כדרכה פסולה שנא'
דברים °תזבח ואכלת בשר מה שאתה זובח אתה אוכל:
דף לב. *נפלה הסכין והגביהה נפלו כליו והגביהם
השחיז את הסכין ועף ובא חבירו ושחט אם שהה
כדי שחיטה אחרת פסולה . ר"ש אומר אם שהה
דף לא. כדי ביקור: **גמ'** טעמא *דנפלה הא הפילה הוא
כשרה ואע"ג דלא מיכוין הוא לשחיטה ואע"ג דתנינן חדא זימנא וכולן ששחטו
ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה דאלמא לא בעינן כוונה לשחיטה (ג) איצטריך
הכא לאשמעינן נפלה הסכין ושחטה דאי אשמעינן התם גבי חרש שוטה וקטן
הוה אמינא התם הוא משום דקא מיכוין לחתיכה בעלמא אבל גבי נפלה (א) דלא
מיכוין לחתיכה בעלמא אימא לא צריכא ואי אשמעינן הכא הוה אמינא הכא הוא
משום דקא אתי מכח בן דעת אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא קמ"ל :
השחיז *את הסכין ועף ובא חבירו ושחט וכו' : מאי כדי שחיטה אחרת [רב אמר
כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף] שמואל °אמר אפילו בהמה לעוף וכן
אמר רבי יוחנן אפילו בהמה לעוף (ורב אמר כדי שחיטת בהמה אחרת בהמה
לבהמה ועוף לעוף) במערבא אמרי משמיה דר' יוסי ברבי חנינא (אפילו) כדי
שיגביהנה

הדלעת שדוחק את הסכין בכח ופוסק והיינו דרסה : היה שוחט . במשיכה והתיז הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה התיז את הראש עד שלא הספיק להביא: אם יש בסכין מלא צואר . מפרשינן בגמ' [דף לא.] דמלא צואר חוץ לצואר קאמר ...

וכתב הרמב"ן ז"ל שאפשר לחזקה בהתיז את הראש הוא דבעינן מלא צואר חוץ לצואר לפי שאי אפשר להתיז הראש כולו אלא בדרסה כל היכא דליכא בסכין כי האי שעורא אבל בחתיכת סימנין לא בעינן כולי האי דבכל שהוא הן נחתכין . ולא מיחוור אלא להתזת שני סימנין קרי התזת הראש וכדאמרינן בגמ' [דף כז.] בריש פרקין מנין לרבות את הראש שכבר הותז והיינו בחתיכת הסימנין בלחוד ורישא דמתניתין נמי מוכח הכי דקתני התיז את הראש בבת אחת פסולה והיינו דרסה ממש וכיון שכן ודאי אע"פ שלא חתך אלא סימנין פסולה ואפ"ה תני לה בלשון התיז את הראש וכן דעת הרשב"א ז"ל הלכך כל שהביא ולא הוליך או הוליך ולא הביא בעינן חוץ לצואר כמלא צואר : ודאמרינן הכא דבשוחט שני ראשים בעינן מלא צואר חוץ לשני צוארים דהיינו שיעור שלשה צוארין כתבו בתוס' שאם אין בו אלא שיעור שני צוארין בלבד האחת כשרה [כגון אם הוליך ולא הביא הפנימית כשרה] שהרי יש לה מלא צואר חוץ לצוארה והחיצונה אסורה ואפשר שאתיקן אסורות דהואיל ושחיטתן כאחת ועל כרחך אי בשניה דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בבת אחת ובעינן אחד העביר הסכין על שתיהן: **גמ'** ואסיקנא

דבעינן [חוץ] לצואר כמלא צואר דהוו להו שני צוארין . כלומר בשוחט שני ראשים : שאין לו קרנים . רגילים היו לעשות כמין קרנים לאיזמלים הקטנים לנוי על גביהן נוטין לצד ראשו ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הקרנים או ינקבו : איכא מאן דאמר דה"מ בעוף וכו' . דברי ר"ח ז"ל הם ואין להם עיקר בגמרא : **איבעיא** לן בגמרא [דף לא.] מחטא מאי . כלומר מאי דמכשרינן במתניתין אפי' כל שהוא בזמן שהוליך והביא אי אפילו מחטא הוי בכלל כל שהוא וכשר או לא ומהדרינן דכי האי גוונא פשיטא דפסול דמחטא מבזע בזע . כלומר שמתוך שהוא חד כל כך נוקב וקורע ואינו חותך : אלא מחטא דאושכפי מאי . כלומר שהיא רחבה בראשה קצת וקטנה מן האיזמל ורגעינן מיפרין בה את העור ויש לה בראשה מקום חתך מאי ואתינן למפשטה מדקתני מתני' אפי' כל שהוא ואפילו באיזמל ודחינן דילמא פירושי קא מפרש מאי כל שהוא איזמל ולא איפשיטא הילכך אזלינן בה לחומרא וכיון דלא ידעינן כמה הוי מקום חתך של איזמל השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן ואזלינן לחומרא : **מתני'** נפלה סכין ושחטה וכו' מה שאתה זובח אתה אוכל . דבעינן שחיטה מכח אדם : נפלה סכין והגביהה . ושהה בהגבהה זו : כליו . בגדיו : השחיז את הסכין . אחר שהתחיל לשחוט : ועף . מועף כלומר שנתיגע : ובא חברו ושחט . שגמר השחיטה : כדי שחיטה אחרת . בגמ' מפרש לה : אם שהה כדי ביקור . כדי ביקור הסכין אם כשרה לשחוט : **גמ'** טעמא דנפלה . דלא אתי מכח אדם : הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין לשחיטה . והכי קי"ל ואמרינן בגמרא דנדה שנאנסה וטבלה בלא כונה לכולי עלמא אסורה לאכול בתרומה דטבילת תרומה בעיא כונה אבל אי טהורה לבעלה או לא איפליגו בה רב ורבי יוחנן דרב אמר טהורה לביתה דס"ל דחולין לא בעו כונה ורבי יוחנן סבירא ליה דאף לביתה אינה טהורה ופסק הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות מקואות כרב דאמר טהורה לביתה ומסתברא כותיה משום דסוגיין מוכח בגמרא דרב נחמן בר יצחק כרב סבירא ליה ועוד דסוגיין בפרק אין דורשין (דף יח:) כרב דאמר חולין לא בעו כונה ולא מדכרינן התם דרבי יוחנן כלל : **אפילו** בהמה לעוף . קולא היא שנתנו לשוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו :

המאור הגדול　　מלחמת ה'　　לקה

דקה לדקה. לשחיטת בהמה דקה משערינן בכדי בהמה דקה לכותה ור' יוסי בר' חנינא פירושי קא מפרש מלתייהו דרב ושמואל ור' יוחנן דבכלל כדי שחיטה הוי כדי שיגביהנה וירבילנה הילכך נקיטינן דשיעור שהיית בהמה הוא כדי שיגביהנה וירבילנה דקה לדקה וגסה לגסה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שחיטה: ולענין שהיית עוף כתב רש"י ז"ל דמפלגינן בבהמה גופה בין דקה לגסה הוא הדין דמפלגינן בין בהמה לעוף הילכך נקיטינן כרב דאמר ועוף לעוף דקס ליה רבי יוסי ברבי חנינא כותיה אבל הגאונים סוברים דרבי יוסי בר' חנינא לא איירי בשיעור עוף כלל הילכך הוה ליה רב יחיד לגבי שמואל ורבי יוחנן וקי"ל כוותייהו דאמרי אפילו בהמה לעוף וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל (א) וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר מיהו איכא לעיוני שיעור שחיטה אי משערין בשחיטת סימנין בלבד או אף בחתיכת העור. ובסימנין עצמן אי בכדי שחיטת טלה או רובן ומסתברא דסימנין ברובן כיון דמדאורייתא אפי' לכתחלה בהכי סגי וכמו שכתבנו בריש פרקין אבל בעור ודאי משערינן לשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחלה ואיכא מאן דאמר שאף בכדי כל הסימנין משערים דמכל מקום איתנהו בשחיטה:

אמר רבא השוחט בסכין רעה. שאין חדודה חותך יפה: אפילו כל היום כולו. מאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו: שהיות מהו שילטרפו. הפסיק שתים ושלש בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם: מדידיה. השוחט בסכין רעה אלמא לא מיצטרפי דקא סלקא דעתן דאפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחד כשיעור: התם. בדלא שהה כלל: שהה במיעוט סימנין מהו. פרש"י ז"ל שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו: מהו. מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דילמא כיון דהדר גמרה כולה חדא שחיטה היא ולא איפשיטא ולחומרא ולפיכך כתב ז"ל דמי ששחט רוב הסימנין והשליך העוף מידו ושוהה למות אסור לחתוך המיעוט בתורת שחיטה מוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות ואין זה מחוור שמכיון שנשחטו רוב הסימנין איטו בדין שיפסלו בשהייה וכמו שכתבתי למעלה בבעיא דהחליד במיעוט סימנין ומדברי הר"ס במז"ל בפרק הנזכר נראה דהכי קא מיבעיא ליה שהייה דאמרינן דהוי כדי שחיטה שהה במיעוט סימנין [כלומר כדי מיעוט סימנין] מהו ואף זה איטו מחוור דשחיטת מיעוט הסימנין לא מיקרי שחיטה אלא הנכון דשהה במיעוט בתרא דסימן קמא ולאו שהייה ממש דאי הכי פשיטא דהיינו עיקר שהייה אלא בשוחט בסכין רעה ומוליך ומביא קא מיבעיא ליה ואדרבא סמיך והכי קא מיבעיא ליה שוהה בחתיכת אותו מיעוט בשיעור שהייה מאי מי אמרינן דאע"פ שהוליך והביא שחיטתו פסולה דכיון דאיטו מעכב בשחיטה כמחתך בבשר בעלמא הוא או דילמא כיון דאף מיעוט הסימנין איתיה בשחיטה לא פסיל וסלקא בתיקו ולחומרא: מתני' שחט את הושט וכו' ופסק את הגרגרת. היינו עיקור ובבהמה קאי: תחת השני. בין הסימן לצואר: ופסקו. מלמטה למעלה: גמ' גרסי' הכא בגמרא [דף לב:] אמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה כלומר שניקבה בין שחיטת קנה לשחיטת ושט אמר רבא לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוים בקנה אבל בבני מעים לא. כלומר כיון דחיי ריאה תלויין בקנה ושחט את הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בדיקולא דתו לא מיטרפא בהמה בה והרב אלפסי ז"ל [לא] הביאה בהלכות וכן הרמב"ם ז"ל כתב שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה טריפה נראה שהם דוחין אותה מדרבי זירא דפליג עלה בגמרא לפי דעת קצת מפרשים כמו שכתבתי בחידושי ואין כאן מקום להאריך אבל יש מפרשים אחרים שפסקו הלכתא כר"ל:

תניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה. משום דמעלי לגופא וכדאיתא בגמרא: חותך כזית בשר מבית טביחתה. שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת הנפש: וממתין לה עד שתצא נפשה. דאמרינן בפ' ארבע מיתות ב"ד (דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם: אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו. שאע"פ שבני נח מוזהרין על אבר מן החי ולא שריא להו בהמה בשחיטה דשחטי איהו אלא במיתה תליא להו מילתא הכא בשחיטת ישראל מיגו דאישתריא לישראל אישתריא נמי לדידהו ומקשו הכא האי כזית בשר למאי קא בעי ליה אי לקדרה דבעי מליחה מאי ממתין לה עד שתצא נפשה דקאמר הא ודאי בשיעור מליחה ובישול כבר יצאה נשמתה ואי לאומצא וגלגי מאי מולחו יפה יפה דקאמר והא לא בעו מליחה וכמו שפירשתי למעלה י"ל לעולם לאומצא אי נמי לגלגי ואע"ג דבעלמא לא בעו מליחה הכא בעו כיון דמבית שחיטתה קא חתיך ועד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמצה דרך שם: מתני' השוחט בהמה חיה ועוף וכו' בידים מסואבות. בלא נטילה דגזרו עליהן להיות שניות ובגמ' פריך אפילו הוכשרו נמי דהא אין שני עושה שלישי בחולין ומוקמינן לה בחולין שנעשו על טהרת הקודש: הוכשרו בשחיטה. דמגו דשריא שחיטה להאי בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה ומקשו הכא נהי שלא הוכשרו בדם על כרחין קודם אכילה הוכשרו במים דאי לקדרה הרי הוכשרו במים שבה ואי לגלי הוכשרו נמי בהדחה דודאי אפילו לגלי הדחה בעי מפני הדם שעל פני הבשר דכי אמרינן [בדף גג:] דגורא משאיב שאיב הני מילי דם הנבלע באיברים אבל דם שהוא בעין איטו יוצא ע"י האש דאדרבה מתייבש הוא שם ולאומצא נמי ודאי בעי הדחה מפני הדם שעל פניו דלא מיקרי דם האיברים שלא פירש אלא דם הבלוע בבשר אבל מה שעל גביו ודאי אסור וצריך הדחה י"ל משכחת לה דאכיל ליה לגלי בלא הדחה וא"ת דדם שעל פניו אוסר ליתיה [דף קיא.] דדם מסרק שריק ואיטו אוסר אלא כדי קליפה הילכך קולף את החיצון והשאר מותר אי נמי משכחת לה כשהודחו ע"י גשמים שלא מדעת דכיון דלא אחשבינהו לא מכשרי: וכתב הרשב"א ז"ל דהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם אף על פי שלא שחט את הורידין איטו צריך שינתחם אבר אבר דכי בעינן שחיטת ורידין או חתיכת אבר אבר ה"מ בילא מהן דם שהדם פורש ואיטו מולא מקום לצאת והוה ליה פורש ממקום למקום ואסור אבל בשלא יצא מהן דם הדבר מוכיח שלא פירש דמו ממקום למקום: השוחט את המסוכנת וכו' עד

שיגביהנה א וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה והלכתא כשמואל ורבי יוחנן דהוו להו תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים אמר רבא השוחט בסכין רעה אפי' הוליך והביא כל היום כולו שחיטתו כשרה: בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו ותפשוט ליה מדידיה התם בדלא שהה בעי רב הונא בר נתן שהה ב במיעוט סימנין מהו תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: מתני' [תנו] ^א שחט את הושט ופסק את הגרגרת שחט את הגרגרת ופסק את הושט או ששחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא רבי עקיבא אומר טרפה כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע כל שנפסלה בשחיטתה נבלה וכל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גורם לה להפסל טרפה והודה לו ר' עקיבא: גמ' [תנו] [דף לג.] *^ב תניא הרוצה לאכול מבהמה (א) קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית טביחתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו: מתני' [תסה] ^ג השוחט בהמה [חיה] ועוף ולא יצא מהן דם כשרין ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה [דף לו.] *^ס השוחט המסוכנת רבן גמליאל אומר עד

נר מצוה

רש"י

אפי' לעוף): בסכין רעה. שאינו חותך יפה אפי' אם הוא מאריך כל היום בשחיטה.כשירה הואיל וכל שעה מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטה: מהו שילטרפו. אם הפסיק שתים ושלש פעמים בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן שיעור שהייה: מדידיה. השוחט בסכין רעה: שהה במיעוט סימנין. במיעוט האחרון: תיקו. ולחומרא כדפי' לעיל ונראה דהשוחט רוב הסימנים ואח השליך העוף מידו והעוף שוהה למות אין לו לגמור ולחתוך מיעוט סימן בתורת שחיטה דמוטב שיכה על ראשה בסכין או שימתין עד שימות: מתני' ופסק הגרגרת. היינו עיקור: תחת השני. בין הסימנין לבשר: גמ' הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה. מפני שהוא יפה לגוף: מבית השחיטה. שאינה מחוסר הפשטה ויכול לחותכה: וממתין לה עד שתצא נפשה. דאמרי' פ' ארבע מיתות מניין שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם: אחד עובד כוכבים כו'. ולא אמרי' לעובד כוכבים במיתה תליא מילתא ולא בשחיטה והויא אבר מן החי: ומדיחו יפה יפה. שעדיין הדם נבהל לצאת ולא יצא: מתני' ונאכלים בידים מסואבות. כלומר בלא נטילה דגזרו עליהן להיות שניות: הוכשרו בשחיטה. דמגו דשריא שחיטה להך בשר להוציאו מידי אבר מן החי משוי ליה נמי אוכל לגבי טומאה:

עד

[דף לב ע"ב] ...

לשון ריא"ז

א ור"ת פוסק כדברי המיקל בשיעור שהייה לשער כדי שיגביה הבהמה וירבילנה וישחטנה וכן בה"ג ורוב הגאונים פוסקים כדברי המחמיר לשער בבהמה רבולה כדי שישחטנה לבד ובגל תורה הלך אחר המחמיר כמבואר בקונט' הראיות: ב רש"י פסק דאפי' שהה במיעוט בתרא דסימנים דהוי שהייה ופסול ומ"מ כתב דהשוחט רוב אחד בעוף או רוב שנים בבהמה ושוהה למות מוטב שיכה על ראשה במקל ממה שיחזיר וישחוט דאילו חזר ושחט הויא שהייה ופסולה. כתב המרדכי דיש ליזהר כשהתחיל אדם לשחוט עוף ותקע מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר יש לו ליזהר שלא לגמור שחיטתו לפי שיש לחוש שמא חתך משהו מן הושט קודם שהגביה סכינו ושהייה פוסלת במיעוט קמא דושט לכ"ע ואפי' לא הגביה סכינו כי אם מעט יש לחוש דשהייה בעוף מועטת הוא מאד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא מעט מכר ואפי' אמר השוחט ברי לי שלא תהכתי אלא מן העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואע"ג דקנה סמוך לעור הוא ובקנה אין לחוש במיעוט קמא מ"מ גם השוחט לפעמים הוא סמוך לעור ע"י אחיזת סימנין שתופס בהן כשבא לשחוט ואם בא לישאל אחר שהגביה סכינו כיצד יעשה אמרי' לו שחוט הקנה לבדו ולאחר שחיטה יהפוך את הושט ויבדקוהו דושט אין לו בדיקה אלא מבפנים ואם איטו בקי בבדיקה ימכרנו לעובד כוכבים וימיתנו בפניו כדי שלא ימכרנו העובד כוכבים לישראל אחר דטרפה היא עד י"ב חדש:

לשון ריא"ז

ומ"מ האומר שאף אם שהה קצת מן השהיות הללו בשחיטה מיעוט האחרון של סימן הואיל והתחיל בשהיות קודם ששחט רוב הסימנין אף זו אסורה מספק אבל אם שחט רוב הסימנים בלא שהייה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכיון דשהיית עוף הוי כדי שחיטה בהמה כ"ש שישער גסה לדקה ולמאי הלכתא מייתי הרי"ף הא דר' יוסי בר' חנינא שאינה הלכתא אלא ללמד מיהו מרים מילתיה כדי שיגביהנה וירבילנה בהמה לבהמה כדפי' הר"ן ולמשוי בהמה לעוף דאי"ל כדי שיגביהנה וירבילנה דדוקא כדי שיגביהנה וירבילנה דקה לדקה ולא גסה לדקה וכ"ש בהמה לעוף דלא כדפי' בתשר"י:

ז"ל כיון

א מיי' פרק ג ופ"ד מהל' שחיטה סמג עשין סג ולאוין קלג טור י"ד סי' כז:
ב מיי' פרק ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלג טור י"ד סי' כז:
ג מיי' פרק ד שם סמג לאוין קלד טור י"ד סי' כח:
ד מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' יז:

הגהות חוות יאיר

(א) פי' מבשר שפירש ממנה קודם וכו' כי במיתה מכחיש כח הבשר כ"ל:

[דף סג ע"א] תשט

מלחמת ה'

ועוד וכן הא דאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה לא הזכירה הרי"ף ז"ל וכו' ולטעמיה דר"ל ה"ה אם שחט את הושט כו' עד כך חיי בני מעים תלוים בושט: אמר הכותב וכן הדבר אלי שהלכה כל התוספה דר"ז חולק הוא על ר"ל והוא סובר שיש טרפה לחצי חיות ומעיקרא אמרי' והדר ביה ר' זירא מהא דקאמר מה לי בריאה מה לי בבני מעים בכל מותרת מדקא מבעיא ליה בני מעים שניקבו וכו' דאלמא אית ליה טרפה לחצי חיות והרגומה בנקבה ריאה בין ושט לקנה ונקבו שאר בני מעים בין קנה לושט דאסורה באכילה כדרכ' ודאי לעולם לא הדר ביה ועדיין קושיתו במקומה עומדת שלדברי ר"ל אין חילוק והפרש בין ריאה לבני מעים אלא

המאור הגדול

מפורש להכשיר ושלא כדברי ה"ר יעקב ז"ל מפורש לפסול שחט בה אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה לזמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה שחט מיעוטו של ושט. ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ומן החכם ר' יהונתן בר' אשר ז"ל שמעתי פי' דבר זה והנאני דכי קא מיבעיא לן שהה במיעוט סימנין בשחיטת בהמה איבעיא לן ובשוחט מיעוט אחרון של סימן ראשון ושוהה בו באותו מיעוט בדרך שחיטתו כשיעור שהייה מי אמרי' כמחתך בבשר בעלמא הוא ואין זו שחיטה אלא חתיכת בשר בעלמא והויא לה שהייה או דלמא כיון דקי"ל דלכתחלה בעינן שחיטת כולהו סימנין בשחיטה קא עסיק ולאו שהייה הוא וסלקא בתיקו:

[דף לב ע"ב] וכן הא דאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה לא הזכירה הרי"ף ואע"ג דפליג עליה ר' זירא דאמר וכי מאחר שנולד בה סימני טרפה והתרתה מה לי בריאה מה לי בבני מעים משום דס"ל לר' זירא דאין טרפה לחצי חיותא של בהמה אפ"ה הלכתא כר"ל חדא דהוא מחמיר ועוד דמפרש רבא טעמיה ואמר לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוין בקנה ועוד דהא הדר ביה ר' זירא ולטעמיה דר"ל ה"ה אם שחט את הושט ואח"כ נקבו בני מעים שבשם שחיי ריאה תלויה בקנה כך חיי בני מעים תלוין בושט וכבר כתבנו זה בחבורנו בהלכות שחיטה:

[דף לד ע"א] מאן הבריא רבה בר בר חנה הוא דאמר מאי אהדר ליה ר' יהושע לר' אליעזר אף אני לא אמרתי אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה מפני שטהרת תרומה טומאה היא אצל הקדש דאלמא בהנהו הוא דאית בהו שלישי אבל בחולין שנעשו על טהרת הקודש לית בהו שלישי משום דלא נפישי אוכליהן ומלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בהו רבנן טומאה כולי האי לשמויי בהו שלישי דאילו ס"ל לרבה בר בר חנה כעולא דאמר לא מבעיא קאמר לא היה אומר אף אני לא אמרתי דאלמא ליכא שלישי בחולין אא"כ נעשו על טהרת תרומה ועוד היה לו לפרש דין האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש אם הוא שני או שלישי או שנפסל גופו מלאכול את הקודש דמכדי בקודש קא מיירי דהא אמר שלישי שני לקודש אמאי לא פריש דין אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש כי היכי דפריש דין אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה אלא לאו ש"מ חולין שנעשו על טהרת הקודש לית בהו שלישי והיינו דקאמר אף אני לא אמרתי מתיב רב הונא בריה דרב נתן השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי שבתרומה מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש דה"ל רביעי בחולין שנעשו על טהרת הקודש איתא בהו רביעי דין הוא שיעשה שלישי שלהם רביעי בקודש שהרי תרומה שאין בה רביעי ושלישי שלה עושה רביעי בקודש כ"ש הכא דאית בהו בנפשייהו רביעי בקודש והשיא לרב יצחק דאמר אין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש בלבד אמר לך ר' יצחק תנאי היא דאשכחן תנא דלא ס"ל כי האי תנא דמקשינן ליה מיניה והוא ר"א בר' צדוק דאמר הרי הן כתרומה דלית בהו רביעי ומאחר דאשכחן תנא דלא ס"ל כההוא דמותיב ליה ר' הונא מיניה אנא מתריצנא אליבא דידי דה"ק הרי הן כתרומה ולא כתרומה ממש דאילו כתרומה ממש שלישי שלה עושה רביעי בקודש מפני שטהרתה טומאה היא אצל הקודש ואילו חולין שנעשו על טהרת הקודש לא עבדי רביעי בקודש עד שיהא קודש מקודש:

[דף לה ע"ב] והא דתנן ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר ודם מגפתו אינו מכשיר פירשה ה"ר שלמה ז"ל בדם בהמה שמתה מאליה ובדם נגוף של בהמה שהוא דם המכה ולא כך הוא הצעה של משנה זו ומפורשת היא בסוף מס' מכשירין שבאדם היא שנויא ואפ"ה קא דייקינן מינה לדם שחיטה של בהמה כסבורים לומר שקרוב להיותו כדם חללים יותר מדם המת ודם מגפתו של חי והא דאמרי' בגמ' בהשוחט ונתז דמו על הדלעת ה"ק כגון זאת תולין לא אוכלין ולא שורפין יש שפירשו בה להכי איצטריכא ליה לרב אשי למימר בהא כגון זאת משום דדלעת חולין הוא וה"ק בתרומת דגן כה"ג כיון דמדאורייתא הוא תולין לא אוכלין ולא שורפין:

[דף לז ע"א] אלא מדבא חלב נבלה וחלב טרפה וכו' ואמרי' למאי הלכתא עיקרה בזבחים פ' חטאת העוף אמרה תורה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב והתם נמי אמרי' וצריכא דאי

עין משפט

י מיי' פרק ב מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד ס:

רבינו נסים

עד שתפרכס. דאי לא מפרכסא קים להו לרבנן דניטלה נשמתה קודם שחיטה כדאמרינן בגמרא [דף לח.]: אם זינקה. כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח ומזנק בכח. זינוק קילוח: השוחט בלילה. בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס ולא ידע אי פרכסה אם לאו ולמחר השכים ומצא הכותלים של בית שחיטת האוצר מלאים דם כשרה מפני שזינקה. וכמדת ר' אליעזר. דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש: אחת בהמה גסה ואחת בהמה דקה. צריכה פרכוס אם היא מסוכנת: שפשטה ידה. בגמר שחיטה: ולא החזירה פסולה. אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פרכוס שכן דרכה בצאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי: אפילו אין בה אחד מכל הסימנין הללו. שלא זינקה ולא פירכסה: גמ' היכי דמי מסוכנת. שהיא צריכה פרכוס: אפילו אוכלת בקעיות. כלומר שיש לה כח בשיניה עד שאוכלת בקעיות דהיינו חתיכות של עץ אפ"ה כיון דאינה עומדת מסוכנת היא: בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה. אם היא מסוכנת שדרכה לעשות כן בהוצאת נפש ומוכח בגמ' דהא החזירה כלומר שהיתה ידה פשוטה וכפפתה כשרה: אבל בגסה וכו'. משום דגסה לאו אורחה בהכי וחיותא היא: ריפרף. בציר מכשכש: ולא כשכש אלא בזנבו. הוא הדין לבהמה דסגי לה בהכי כדתנן במתני' ואשמעינן הכי בעוף לרבותא שאפילו עוף שדבר קל הוא לו לכשכש בזנבו הוי פרכוס והכי מוכח בגמ': ופרכוס שאמרו בסוף שחיטה. למעוטי קודם גמר שחיטה דלא דכל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה ממנה קודם לכן: מתני' השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה. דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כיון דלא שמעי' דחשיב: ר' אליעזר פוסל. כיון דבהמת עובד כוכבים הויא אע"ג דישראל שחיט לה מהני בה מחשבת עובד כוכבים וסתם מחשבתו לעבודת כוכבים: חצר כבד. טרפשא דכבדא אוברי"ש בלע"ז: אמר רבי יוסי ק"ו. דלא מהניא ביה מחשבת בעלים אע"ג דשמעיניה דחשיב כיון דישראל שחיט ליה: ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין. פרש"י בגמרא [דף לט.] דה"ק ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט על מנת לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר בפיגול הרי זה פסול ואפ"ה אין הכל הולך אלא אחר העובד שאין הבעלים פוסלין את הקרבן במחשבתן אלא כהן בלבד כדכתיב המקריב אותו לא יחשב וקרי ביה לא יחשב: מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין. כלומר שאין המחשבה פוסלה בחולין בכל ד' עבודות אלו אלא בשתים מהן שהשוחט בהמת חולין וחשב עליה לזרוק או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים פסולה אבל חשב בשחיטתה לקבל דמה או להוליך דמה לא מיפסלא דהולכה וקבלה לעבודת כוכבים לאו כלום נינהו דבקדשים היינו טעמא דפסלה מחשבת קבלה והולכה משום דכיון דמצות הזבח נינהו חשיבי מעשה אבל בעבודת כוכבים לאו כלום וכיון שכן ק"ו הוא שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט. והוי יודע דזריקה והקטרה נמי דאמרינן דפסלי בעבודת כוכבים דוקא בשחשב עליה בשעת שחיטה לזרוק דמה ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים אבל נשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אע"פ שזרק דמה או הקטיר חלבה לעבודת כוכבים דאע"ג דבהמת קדשים מיפסלה בד' עבודות התם היינו טעמא לפי שכולן מכשירי קרבן הן אבל חולין שכל היתירן אינו תלוי אלא בשחיטה מכיון שנשחטו כראוי א"א שיפסלו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר זה מחשב וזה עובד לא אמרינן. כלומר כשזה שוחט דהיינו עובד אין הבעלים פוסלין שחיטתו בשום מחשבה ודקתני במתני' דהשוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ה"ה דאפילו לכתחלה אלא דלא מצי למתני שוחטין לעובד כוכבים דלאו הכי הוה משמע דלמשרי למשחט לעובד כוכבים הוא דאתא דלית ביה משום לפני עור לא תתן מכשול אבל לא שתהא שחיטתו כשרה לכך הוצרך לשנות שחיטתו כשרה אבל אין הכי נמי דאפילו לכתחלה: מתני' השוחט לשם הרים וכו'. מפרש בגמ' שחיטתו פסולה לאסור באכילה אבל בהנאה שריא: ורמינן עלה בגמ' [דף מ.] פסולה אין זבחי מתים לא. כלומר לאסור בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסור כמת ומה אסור בהנאה כדנפקא לן בע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה: ורמינהו השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם מדברות לשם נהרות לשם ימים לשם חמה לשם כוכבים לשם מזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן. כלומר לשם דבר גדול שבכל הבריות או אפילו לשם דבר קטן שבכולן: הרי אלו זבחי מתים. ומפרקינן הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר. והכי פירושא דמתני' בשוחט לשם הר ומש"ה לא מיתסרא בהנאה ולאו במתכוין לעבודת כוכבים דאי הכי אפילו בהנאה מיתסרא אלא בשוחט לשום רפואה או לשם כשפים ודברי הבאי ומשום מראית העין בלחוד הוא ומתסרא באכילה מפני שנראה כמתכוין לעבודת כוכבים אלא לפי שאין דרכן של עובדי כוכבים לעבוד הרים וגבעות ומדברות לא החמירו לאסרה בהנאה וברייתא דקתני הרי אלו זבחי מתים דמשמע דאפילו בהנאה מתסרא מיתוקמא בדאמר לגדא דהר כלומר לשרו של הר שאפילו כששחט לשמו לשם רפואה כיון שדרך העובדי כוכבים לעבדו עשאוהו מדבריהם כתקרובת עבודת כוכבים ממש וכן נראה פי' זה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות שחיטה:

משנה וגמרא

נר מצוה

עד שתפרכס ביד וברגל רבי אליעזר אומר דיה אם זינקה אמר רבי שמעון אף השוחט בלילה ובשחר עמד ומצא כתלים [מלאים] דם כשרה שזינקה כמדת רבי אליעזר וחכמים אומרים עד שתפרכס ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה. אחת בהמה דקה ואחת בהמה גסה. בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד במה דברים אמורים שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל הסימנין האלו כשרה: גמ' *היכי דמי מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפי' היא אוכלת בקעיות רב הונא בר שלמיא משמיה דרב אמר אפילו אוכלת קורות: *אמר רבא הלכתא כי הא מתניתא דתניא בהמה א דקה שפשטה ידה ולא כפפה פסולה במה דברים אמורים ביד אבל ברגל בין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין שכפפה ולא פשטה בין שפשטה ולא כפפה כשרה ועוף אפי' לא ריפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא בזנבו הרי זה פרכוס: וגרסינן בעבודה זרה בפרקא קמא* אמר רב חנן בר אבא אמר רב חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס: *אמר רבא פרכוס שאמרו בסוף שחיטה: מתני' **השוחט תוס' לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ור' אליעזר פוסל אמר רבי אליעזר אפילו שחטה שיאכל העובד כוכבים מחצר הכבד שלה פסולה שמחשבת העובד כוכבים לעבודת כוכבים אמר רבי יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין המחשבה

דף לט: פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט: גמ' *א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי דסבר זה מחשב וזה עובד לא אמרי': מתני' השוחט ב לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה

שנים

רש"י

עד שתפרכס. דאי לא מפרכסת קים להו לרבנן דניטלה נשמתה קודם גמר שחיטה: דיה אם זינקה. כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח ומזנק בכח. זינוק קילוח: השוחט בלילה. בהמה מסוכנת ולא ידע אם פרכסה: ולמחר השכים ומצא כתלים. כותלי בית השחיטה באוצר מלאים דם כשרה מפני שזינקה: כמדת אליעזר. דמכשיר לה בזינוק אמרה ר' שמעון: אחת בהמה גסה ואחת בהמה דקה. צריכה פרכוס אי הויא מסוכנת: שפשטה ידה. בגמר שחיטה ולא החזירה פסולה לפי שאין זה פרכוס אלא כך דרכה בצאת נפשה אבל גסה

דף לז: לאו אורחה בהכי: גמ' אפי' אוכלת בקעיות. כלומר שיש לה כח בשיניה שאוכלת בקעיות עצים דיש לומר שמא מחמת דוחק של מיתה הוא דכיון דאינה עומדת היא מסוכנת: ריפרף. בציר מפרכוס וכשכוש: מתני' ור"א

דף לח: פוסל. כיון דבהמת עובד כוכבים היא אע"ג דישראל קא שחיט לה מהניא (א) מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבי' וזה מחשב וזה עובד פסול: מחצר הכבד. טרפשא דכבדא: א"ר יוסי ק"ו. דלא מהניא (ב) מחשבת בעלים הואיל וישראל שחיט לה: ומה במקום שהמחשבה פוסלת. דהיינו גבי מוקדשין דכתיב לא יחשב: אין הכל הולך אלא אחר העובד. דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי (ג) כי קא מקריב (הוא) כהן: מקום שאין המחשבה פוסלת. כגון בחולין ומפרש בגמ' שאינה פוסלת אלא

דף עז. בשתי עבודות כגון שחיטה וזריקה שחיטה דכתי'

דף לח. זובח לאלהים יחרם. זריקה דכתיב בל אסיך

דף לח: נסכיהם מדם אבל קבלה והולכה (ד) במוקדשין לא כתיבי: לשם ימים. שעשה הים עבודת כוכבי':

שלטי הגבורים

שהייה אע"פ ששהה אח"כ שהייה גדולה וחזר ושחט מיעוט הסימנים שחיטתו כשרה שאין לך דבר פוסל בשחיטה אחר ששחט רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף. השוחט בסכין רעה שאינה חדה ואין בה פגם אפי' הוליך והביא כל היום כולו שחיטתו כשרה שהרי לא פסק ולא שהה בתוך שחיטתו ולפי מה שכתוב בספר התרומה בשם רבינו אלפסי צריך ליזהר השוחט בסכין רעה שלא יתעכב כשיעור שהיה בתחילת מיעוט האחרון של סימן ראשון ששוחט ואע"פ שאינו פוסק שחיטתו כלל שהרי שהה במיעוט סימנין שנסתפקו בו חכמי התלמוד וכן נ"ל נכון כמבואר בקונט' הראיות:

א הטור כתב דאם היתה פשוטה וכופפתו דהוי פרכוס וכ"כ מגיד משנה בשם הרשב"א. והרי"ף ומיי' וסמ"ג לא הזכירו זה לפסק כלל: לשון ריא"ז ונראה בעיני שאין כשכוש הזנב פרכוס אלא בעוף כמבואר בקונט' הראיות:

ב נר"י שחיטתו פסולה אם מכוין לעבדה ומיי' והר"ן כתבו דאפי' אינו מכוין לעבדה אלא לרפואה וכיוצא בזה בדברי הבאי שחיטתו פסולה אבל אם היה מכוין לעבדה הוי תקרובת עבודת כוכבים וכן השוחט לשם שר של הרים וגבעות וכו' פליגי נר"י אינו תקרובת עבודת כוכבים אא"כ נתכוין לעובדו ולמיי' והר"ן אפי' לא נתכוין לעובדו הוי תקרובת עבודת כוכבים:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ביה: (ב) דלא מהניא בה מחשבת כצ"ל: (ג) אבל בעלים לא פסלי במחשבתו כי קא מקריב לה כהן כצ"ל ותי' הוא נמחק: (ד) אבל קבלה והולכה לא כתיבי בהו כצ"ל ותיבת במוקדשין נמחק:

המאור הגדול

דאי כתב רחמנא נבלה משום דמטמיא אבל טרפה אימא לא ואי כתב רחמנא טרפה משום דאסורה מחיים אבל נבלה דלא אסורה מחיים אימא לא והשתא הכא הכין קאמרינן אס"ד טרפה היינו מסוכנת כלומר מסוכנת אסורה בעשה וטרפה בלאו לכתוב רחמנא חלב טרפה לא תאכלוהו ואנא אמינא מה טרפה דמחיים לא מטמיא אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב נבלה דלאחר מיתה דמטמיא מבעיא דהשתא כיון דמסוכנת אסירה לא מצית אמרת דאיצטריכא נבלה דלא אתיא מטרפה משום דאסורה מחיים משא"כ בנבלה דהא נבלה נמי אסורה מחיים כשהיתה מסוכנת אלא ודאי מדכתב רחמנא נבלה משום דלא אסירא בחיים ולא אתיא מטרפה דאסורה מחיים ואי משום דמסוכנת בעשה וטרפה בלאו ליכא למיחש להכי דמ"מ מחיים היתה נבלה אסורה אם באנו לומר דמסוכנת אסורה אלא לאו ש"מ דמסוכנת שריא ש"מ:

[דף לז ע"ב] מתקיף לה מר בר רב אשי ודלמא לעולם אימא לך היינו טרפה היינו מסוכנת כלומר מסוכנת אסורה בעשה כשם שטרפה בלאו ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא למה לי דהא מטמיא ואסורה נמי מחיים מפני שהיתה מסוכנת קרוב למיתתה לאו בההיא נבלה איצטריך רחמנא למכתב אלא בהך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת כגון שעשאה גסטרא דההיא לא אתסרא מחיים מעולם ומשני א"א דלא הוי מסוכנת פורתא מקמי דליפסקיה לרובא זה הוא הפי' הנכון והר"ר שלמה ז"ל כתב בפירושו ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה אתי וחייל אאיסור חלב נבלה גופה שהגיעה כבר למיתה מבעיא ולפי הפי' הזה בטעם ק"ו וזה שכתב הרב ז"ל לא מתרצא אתקפתא דמר בר רב אשי דאמר ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא ל"ל להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת והא מ"מ ק"ו איתא כמ"ש הרב בפירושו ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינה אלא מחמת קירוב למיתה וכו' אלא הפי' הראשון שכתבנו הוא הנכון:

[דף לח ע"א] א"ר חסדא מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד הא החזירה כשרה אימת אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחוי ותיזיל ה"ר שלמה ז"ל פי' כל היכי תיחוי ותיזיל דלאחר שחיטה לא תסגי ליה בפשיטות יד בלא כפיפה וקשיא לן על הדין פירושא אי הכי למאי איצטריכא ליה דרב חסדא למיפשטה מסתני' ומה דוקיא דקא דייק מסתני' והא לא מדוקיא דמתני' אתיא ליה אלא מסברא דנפשיה אי בסוף שחיטה כל היכי תיחוי ותיזיל אלא הפי' כך הוא דוקיא דרב חסדא מדתנן שאינה אלא הוצאת נפש ואם בסוף שחיטה היא מוציאה את נפשה הלא די לה שגמרה שחיטתה מחיים קודם שתצא נפשה אלא לאו באמצע שחיטה והיא פסולה מפני שיצאה נפשה קודם גמר שחיטתה הא החזירה כשרה ודחי' רבה ואמר לעולם בסוף שחיטה וה"ק כל שפשטה ידה ולא החזירה בסוף שחיטה פסולה שאני אומר אין זה אלא הוצאת נפש דמעיקרא שבידוע שנטלה נשמתה ממנה קודם לכן ומסוכנת שהיתה ידה פשוטה וכפפתה לא נתברר בדברי הרי"ף ז"ל שהוא פרכוס ונ"ל דהלכתא בהא כשמואל ומוסיף הוא על דברי רב ואין רב חולק עליו בפירוש ומדוקיא דמתני' דפסק רבא הלכתא כוותיה נראין הדברים כשמואל שאם כפפה ולא פשטה אפי' ביד כשרה:

[דף לט ע"א] הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות כתב ה"ר שלמה ז"ל בפירושו הא דקתני אין המחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות והכי קאמר ומה מוקדשין שנפסלין במחשבת ארבע עבודות שחיטה וזריקה קבלה והולכה אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד חולין לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשתים בשחיטה וזריקה דהכי הוא דכתיבן בעבודת כוכבים דכתיב זובח לאלהים יחרם וכתיב בל אסיך נסכיהם מדם אבל קבלה והולכה לא כתיבן בה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט אלו דברי ה"ר שלמה ז"ל ואינן מתיישבין על דעתנו

מלחמת ה'

שנים

אלא שבוא מתחלה לא אמרה אלא לדברי רבא דסבר כר"ל אבל הוא חולק עליו וסובר שיש טרפה לאחי חיות בין בריאה בין בבני מעים וכדקאמר ליה וכי מאחר שנולדו בה סימני טרפה והתרת כלומר לדבריך שהתרת במקולת התיר בכל אבל הוא אוסר בשהיכן ולפיכך שאל מהו לסברה מידי נגלה בין נקבה בין בושט ולבן הגמ' מוכיח כן ועוד דבעיא דר' זירא סתם נאמרה ולא על דעת רבא נשאלה וכן פי' ר"ח ז"ל כלשון הזה ומסקינן לעולם לא הדר ביה ור' זירא לדבריו דרבא קאמר כלומר לדבריך שאתה מתיר בריאה התיר כל נקב שניקבו שאר בני מעים אבל ר' זירא אפי' נקבה ריאה טרפה ס"ל ועל זה כפי' סמך רבינו הגדול ז"ל שלא הזכירה לדר"ל כלל ועוד השיב ה"ר אברהם ז"ל ואמר דר"ל גופיה הדר ביה דקאמר כאן שבחם במקום חתך כאן שבחם שלא במקום חתך וכיון דקשיא דידיה אדידיה ולא ידעינן כי דאחריתי לא סמכינן עליה כלל ור' זירא כחזרה דידיה סבר לה או תשובה שלא לסמוך על דברי ר"ל בפירושה דרבא דאפי' לדבריו דר"ל לא הדר ביה לעולם ולא קשיא דידיה כלל דהא טעמיה לאו משום כמאן דמנחא בדיקולא היא אלא משום דהאין טרפה לאחי חיות מיהו קשיא אי ס"ל דר"ל וכפירושא דרבא משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא אלא ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן למה להו לאפוקי סתם מתני' דאלו טרפות מהלכה לוקמה שלא במקום חתך אלא איכא למימר מקום חתך ולאו מקום חתך ודאי שבשאה היא דכל שבוא קנה במקום שחיטה כיון שנפסיק רובו מה לי חור וההכו במקום אחר מה לי לא חור וחתכו אבל ריאה אע"פ שהיא תלויה בקנה חייה הלויין נמי בושט דקא ינקי מהדדי מ"מ פי' של ר"ת ז"ל שנתפרש למעלה הוא הנכון שלא לסמוך על דריש לקיש:

שנים אוחזין בסכין ושוחטין . זה בראשו וזה בקתו : לשם דבר כשר . שחיטה סתם : **גמ'** גרסינן בגמרא [דף מ:] רב נחמן ורב יצחק ורב עמרם דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו . ומשמע דהכי הלכתא דסוגיין בגמ' כותייהו . מיהו ר"ח ז"ל כתב דאפילו לדידהו דוקא במעשה זוטא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל במעשה רבה אדם אוסר אבל רש"י ז"ל כתב דאפילו במעשה רבה אין אדם אוסר ופשטא דסוגיא רהטא כותיה הילכך השוחט בהמת חברו לעבודת כוכבים לא מיתסרא בהנאה ומיהו איכא מאן דאמר דבאכילה אסורה ואפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בו סרך לעבודת כוכבים מיתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שרי לה והוה ליה כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה : **מתני'** אין שוחטין לתוך ימים . דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט : ולא לתוך הכלים . שלא יאמרו מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים : אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים . אוגן מלשון אגן וקאמר דאף על גב דלתוך הכלים אסור כל שיש בו מעט מים שרי דתו ליכא משום חשדא : ובספינה יכול לשחוט על גבי כלים . והדם שותת ויורד לתוך המים וליכא ביה משום אין שוחטין לתוך ימים כיון דלא שחיט לתוך הים בהדיא : אבל עושה גומא . משמע שהוא שוחט לתוכה ובגמ' פריך והא אמרת אין שוחטין לגומא וטעמא דגומא מפני שהוא חק למינין לעבודת כוכבים: שלא יחקה את המינין . שלא יחזיק ידיהם בחוקותיהן . יחקה לשון חק : **גמ'** לבבואה . פרצוף שלו הנראה במים : עכורין . לא מינכרא בהו בבואה : והא אמרת אין שוחטין לגומא. והדר תני אבל עושה הוא גומא : כל עיקר . ואפילו בבית דמדת המינין הוא: לנקר . לנקות : מקום . חריץ קטן : ובשוק לא יעשה כן . שאין אדם חש לנקר בשוק : **מתני'** בסוף פירקין השוחט לשם עולה [לשם שלמים] לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה . וטעמא דכל הני משום דכיון דבאין בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדישה ושוחטה וקדשים בחוץ שרו מש"ה גזור בה רבנן ופסולה : ר"ש מכשיר . דלא חיים למראית העין ולא קי"ל כותיה : שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל דבר הנידר והנידב השוחט לשמו פסול ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר . וטעמא דמילתא דכשאינו נידר ונידב מידע ידעי דלאחוכי קא מחייך ולאו קדשים נינהו שהרי אין בידו להקדישן עכשיו ואם איתא דהוו קדשים מביקרא קלא אית להו ופסח נמי היינו טעמא הואיל והפרשתו כל השנה כולה ובגמרא פרכינן דהא אשם תלוי לאו בר נידר ונידב הוא ומתרצינן דהא מני ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום . פירוש לפי שבכל יום הוא עומד בספק חטא ואמרינן בגמרא אמר ר' ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידעי דמשקר ואפילו לשם דבר נידר ונידב כשרה רבי יוחנן אמר אפילו בבעלי מומין נמי לא . זמנין [דרמי ליה] מידי אמומא ולא ידיעא ומינה דשוחט אווזין ותרנגולין וכיוצא בהן כיון דכ"ע ידעי דאין אלו קריבין לגבי מזבח אלא תורים ובני יונה בלבד מידע ידעי דמשקר וכשרה ומפני שאין דינין הללו מלוין השמיטן הרב אלפסי ז"ל ומפני הטעם הזה נ"כ ראיתי לקצר בהן : הדרן עלך השוחט

אלו טרפות בבהמה נקובת הושט . כל נקב במשהו : פסוקה . לרחבה ברובה : לבית חללו . ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא [דף יד:] דכשרה והוא הדין דכולהו נקובין נמי במידי דאיכא חלל כגון מרה וקיבה ודקין דבעינן שיהיו נקובין לחללן ומידי דליכא חלל כגון קרום של מוח בעינן שיהא הנקב מפולש והאי דפריש טפי בלב לבית חללו משום דבלב איכא שני חללים ואתא לאשמעינן דלאיזה מהן שיהא נקב ואפילו לחלל קטן טרפה כדאמרינן בגמ' [דף מה:] לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן : נשברה השדרה ונפסק החוט שלה . חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת חוט ע"י שבירת (ד) חוט השדרה : ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום . הא דמשמע הכא דאי נשתייר הימנה כלום כשרה ליתא דבגמרא [דף מו·] מסקינן דבעינן כזית : או שחסרה . בגמרא פריך [דף מז:] כיון דתנא ניקבה למה לי למיתני חסרה ומפרש דלרבי שמעון איצטריך לאשמעינן דאפילו ר' שמעון מודה בחסרה דלא בעיא שתינקב לבית הסימפונות : סימפונות : קנוקנות קטנים המתפשטים בתוך הריאה שהדם נובע מהן כשחותכין אותה : כרם הפנימית . מפרש בגמרא [דף נ:] : שניקב . במשהו : רוב החיצונה . מפרש בגמרא [שם] וכתבו בתוספות דכולהו הני דתנן בהו דאם ניקבו טרפה כ"ש ניטלו והייט דלא תנן לקמן במתניתין [דף נד.] דואלו כשרות ניטלה הקיבה ניטלה המרה דכל מקום שהנקב פוסל בו כ"ש אם ניטל לגמרי חוץ מן הטחול דאם ניטל כשרה כדתנן [שם] במתניתין דלקמן. וניקב בסומכיה אמרינן בגמרא [דף נה.] דטרפה ומש"ה תנא ניטל הטחול דאם איתא דכל הנקובים שניטלו כשרים מ"ש טחול דנקט אלא ודאי בכל הנקובים אם ניטלו טרפה חוץ מן הטחול ולפיכך שנאו בפירוש לומר שאע"פ שאילו ניקב טרפה ניטל כשרה ולפי זה ניטלה המרה טרפה בין בעוף בין בבהמה וכן כתב הר"מ במז"ל ואע"פ שיש מינין בעופות שאין להם מרה כלל כגון תורים ובני יונה אין למדין ממין על שאינו מינו מיהו הרב בעל הלכות ז"ל כתב האי ריאה דלית בה מרה טעמינן לה בדוכתא דכבד אי מריר כשרה דבלועה היא במקומה ואי לא מריר טרפה דלא הוה ביה מרה לעולם ע"כ ומ"מ הרי הוא מסכים למה שכתבנו שבמה ששניט בו ניטל וכל ששניט בו ניטל כשרה כ"ש ניקב ונפסק ושאר לקיות חוץ מן הטחול והכוליא דבטחול תנן (ה) ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן דאי ניקב טרפה וכדכתיבנא ובכוליא נמי תנן דאילו ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן [שם] דלקתה בכוליא אחת אי מטי לקותא למקום חריץ טרפה : **גמ'** דאי חליף טרפה . פרש"י ז"ל דאי חליף הפנימי באדמימות טרפה דאמרינן דרוסה היא כדאמרינן לקמן [דף מג:] אסכא ביה תרי קורטי דמא וטרפה וליכא למימר דאי חליף זה לאודם וזה ללובן שאי אפשר שהאודם יהיה לבן : ואחרים כתבו דדוקא חליף לגמרי דפנימי אדום וחיצון לבן דכיון דבתרוייהו אתיליד ריעותא הוו להו כניקבו שניהם דפסול אבל שניהם אדומים או שניהם לבנים חד מינייהו הוא דלקי וכניקב זה בלא זה הוא וכשר : **קרום** שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום . שאם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת ולאו דווקא בושט אלא ה"ה בכל הנקובים והכי מוכח לקמן [דף מח.] דגבי קרום שעלה מחמת מכה בריאה מייתי בגמרא הא דתניא [יבמות דף עו.] גבי כרות שפכה ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול החוזר להכשרו

רש"י

[דף מ ע"ב] שנים אוחזין בסכין . זה בראש וזה בקתא : לשם דבר כשר . ששחט בסתם : לתוך ימים . כדאמרינן בגמרא שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט : ולא לתוך הכלים . שלא יאמרו מקבל דם לעבודת כוכבים: האוגן . (ב) כגון אוגיות של נפנים : בספינה . יכול לשחוט על גבי כלים והדם שותת ויורד לים שלא ילכלך הספינה ולא מיחזי כשוחט לים : אבל עושה גומא כו' . בגמרא פריך רישא לסיפא : שלא יחקה . לשון חק כלומר שמחזיק ידיהן בחוקותיהן : גמ' לבבואה . פרצוף צלם דנראה במים : ובמים עכורין . לא מינכר בבואה בהם : והא אמרת אין שוחטין . והדר תני אבל עושה : לנקר . לנקות : מקום . חריץ קטן : ובשוק לא יעשה . שאין אדם חש לנקר השוק ויחקה את המינים כדפרישית : הדרן עלך השוחט

אלו טרפות . כל נקב הוא במשהו וכל פסוקה הוא ברובה לרחבה : לבית חללו . אבל לא הגיע לחלל קתני סיפא דכשרה : נשברה השדרה ונפסק החוט . חדא היא וטרפות דידה משום חוט היא ונשברה השדרה נקט לאורחא דמילתא דפסיקת חוט בא ע"י שבירת שדרה : או שחסרה . מפרש בגמרא : הכרס הפנימית . מפרש בגמרא : רוב החיצונה. מפרש בגמרא : גמ' זה שלא כנגד זה . לרבותא נקט : דמתח ליה . שנמשכין זה עם זה ומתרמו שיהיו מכוונות : אינו קרום . אם (ג) נקבו ועלתה בו

נר מצוה

דף מ. [*]שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה:

דף מא. [*]אין שוחטין לא [א]לתוך הימים ולא לתוך הנהרות ולא לתוך הכלים אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים ובספינה על גבי כלים אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה הוא גומא בתוך ביתו כדי שיכנס הדם בתוכה ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינין : **גמ'** [*]מאי שנא לתוך הימים דלא דאמרינן לשרא דימא הוא דקא שחיט לתוך האוגן של מים נמי אמרינן לבבואה קא שחיט אמר רבא בעכורים שאנו: אין שוחטין א בגומא אבל עושה היא גומא בתוך ביתו: והא אמרת אין שוחטין לגומא [כלל] אמר רבא הכי קתני אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר את חצרו ביצד הוא עושה מקום חוץ לגומא [ושוחט] ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינין :

הדרן עלך השוחט

דף מב. [*]**אלו** [ב]טרפות בבהמה ב נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נשברה השדרה ונפסק החוט שלה ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונות ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין הכרס הפנימית שניקבה או שנקרעה רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה: °**גמ'** [*]אמר רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה וזה בלא זה כשר . למה לי למימר החיצון אדום והפנימי לבן דאי ג חליף טרפה ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה טרפה דזמנין דמתח ליה ומתרמו להו (א) אהדדי והוו להו כנקב (ה) ואסור ואמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום. ואמר רבה ושט אין

דף מג.

א כתב ר"ת דאסור לשחוט בגומא דוקא כשהיא מנוקה מעפר ור"י כתב דאפי' איננה מנוקה מעפר אסור לשחוט בה וסמ"ג והגהות מיימוניות כתבו דנכון להחמיר ובשוחט לתוך גומא בשוק פליגי מיי' כתב דאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא וטור כתב בשם הרשב"א שאע"פ שאסור לעשותו אין שחיטתו פסולה שאין מוציאין את האדם מחזקת כשרות עד שיבדק ונגלה חשוד :

ב בתוס' כתבו דכלהו הני דקתנינן במתני' דאם ניקבו טרפה כ"ש אם נטלו דהוו טרפה דכל מקום שהנקב פוסל כ"ש אם נטל לגמרי חוץ מן הטחול דאם נטל כשרה ואם נקב בעינן טרפה ולפי זה נטלה המרה טרפה בין בעוף בין בבהמה וכ"כ מיי' דכל אבר שאם נקב במשהו טרפה כך אם נטל כולו טרפה בין שנטל בחולי או ביד בין שנבראת חסר חוץ מן הטחול והלכך נטלה המרה טרפה וכ"כ הרא"ש והטור . אמת כי יש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרם כיון שכל המין הוא כך ואין ללמוד מהם להכשיר מינים אחרים שאין להם מרה שחלוקין הן במינים . אין ללמוד מין משאינו מינו והר"ן נמי ס"ל הכי וכהב איהו ג"כ דכל שניטו בו ניקב טרפה כ"ש ניטל וכל שניטו בו ניטל כשרה כ"ש ניקב ונפסק ושאר לקיות חוץ מן הטחול והכוליא דבטחול נטל כשר ונקב בעינן טרפה ובכוליא ניטל כשר וכן ניקב כשר ולקי טרפה . וכן הסכימו כולם דהיכא שאין לה מרה כלל טעמינן לה בדוכתא אם יש בה טעם מרה כשרה בידוע שנבלעה במקומה ואם לאו טרפה [illegible]

ב לפי דברי רש"י שהביאו הר"ן דוקא חליף הפנימי לאדום הוא טרפה אבל האדום ללבן לא אפשר שיתחלף ואחרים כתבו דדוקא חליף לגמרי דפנימי אדום וחיצון לבן [illegible] בין בעוף בין בבהמה הרי הוא כאילו אינו וטרפה משמע דדוקא בכה"ג שנתחלפו לגמרי כו'

א מיי' פרק ג מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' יא יב :

ב מיי' פרק ג שם סמג עשין סג טור י"ד סי' לג :

דף מא:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב זה כנגד זה : (ב) האוגן . גומא כגון כו' ובספינה כנ"ל: (ג) אם נקב ועלתה בו סתימה אפי' סתימה כנ"ל : (ד) תיבת חוט נמחק : (ה) ניטל כנ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) אע"פ שבשני רוחות [illegible] לא פלוג:

המאור הגדול

דעהנו דקאמר שמחשבה פוסלת בעבודת כוכבים בשחיטה ובזריקה ואנן לית לן מחשבת זריקה פוסלת בעבודת כוכבים מאחר שנשחטה בהכשר וראיה לדבר מהנהו טייעי דאתי לציקוניא דאמרו לטבחי ישראל דמא ותרבא לדידן ומשכא ובשרא לדידכו אלמא אע"פ שזורקי הדם והקטירו החלב לעבודת כוכבים אין הבהמה נאסרת בכך ואין לנו מחשבת עבודת כוכבים אוסרת הבהמה אלא בשחיטה בלבד מדכתיב ויאכלו זבחי מתים ופירוקא דפרקי' למתני' בארבע עבודות תרגמה מעבודה לעבודה שלא כדברי ה"ר שלמה ז"ל ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט ע"מ לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו אין הכל הולך אלא אחר העובד כלומר שאין הבעלים מפגלים מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות כלומר מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט לאפיקי מחשבת בעלים דלאו כלום היא ולעולם אין מחשבת עבודת כוכבים אוסרת הבהמה אלא בשחיטה בלבד משום דכתיב זבחי מתים :

[דף מ ע"א] **והא** דא"ר הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים וכו' מכדי רב הונא כמאן אמרה לשמעתיה כעולא ועולא מעשה כל דהו קאמר ורב עמרם ורב נחמן ור' יצחק פליגי ואמרי אפי' במעשה רבה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואוקימנא כתנאי וקמו להו רב הונא ועולא כת"ק הלכך הלכתא כוותייהו ובמס' ע"ז בפ' ר' ישמעאל הוזכרו מחלוקות הללו ובכלים שנשתמשו בבית חוניו נראה דס"ל לרבי כמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולגבוה מיהת מאיסי מדכתיב הכננו גנזום הקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהם ורב אשי שרא למשקל דמי מהאי עובד כוכבים דנסכיה לחמרא דישראל משום דמקלא קלייה אבל לזבוני בהדיא לא שרינן ולא עבדינן בהא עובדא כר"י בן בתירא ור"י בן בבא וישראל אינו אוסר דבר של ישראל חבירו אפי' במעשה רבה דאמרי' לצעורי קא מכוין ואם ישראל מומר הוא אוסר אפי' במעשה כל דהו והרי"ף ז"ל השמיט דברים הללו וכן השמיט מה ששנינו השוחט לשם עולה לשם שלמים וכו' עד סוף הפרק :

אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נפקא מינה *לספק דרוסה דכיון דדם אדום הוא וושט מבחוץ נמי אדום הוא לא מינכר הילכך בעי בדיקה מבפנים שהוא לבן: ההיא ספק דרוסה א דאתאי לקמיה דרבה הוה קא בדיק לה מאבראי אמר ליה אביי והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ (אלא מבפנים מפני שהוא אדום) אפכיה ובדקיה ואישתכח עליה תרי קורטי דמא וטרפה. ורבה לחדודי לאביי הוא דבעא. ואם ישב (א) לה קוץ בושט חוששין שמא הבריא פי' דילמא נפק לברא אבל נמצא קוץ בושט אין חוששין מ"ט כל הני עיזי ברייתא קוצי אכלן *תורבץ הושט שניקב במשהו טרפה אע"ג דלאו מקום שחיטה הוא °הי ניהו תורבץ הושט רב ביבי בר אביי אמר כל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ הושט כל שחותכו וכווץ זהו ושט עצמו. יונה א"ר זירא מבלעתא וכמה אמר רב אויא פחות משעורהא ועדיף מחטתא ואסיקנא ב *למעלה דלא חזי לשחיטה בושט עד כמה א"ר נחמן עד כדי תפיסת יד. ופרשי לה רבנן כדי שיתפוס בשני אצבעותיו. למטה עד כמה הוא מקום שחיטה א"ר נחמן אמר רבה בר אבהו עד כדי שישעיר (ג) ושט פירוש ישעיר דקאי פרצי פרצי דדמיא לכריסא. ובקנה קי"ל *דמקום שחיטה משפוי כובע ולמטה עד *כנפי הריאה התחתונה שהיא העליונה כשמעמידה הטבח ובלבד שלא יאנוס אותה אחר ולא תאנוס היא את עצמה כלומר שלא תמשוך צווארה הרבה באונס אלא כשהיא מושכת צווארה כדרכה ותרעה זהו מקום שחיטה. *אמר ר"נ אמר שמואל ג תורבץ הושט שניטל ברובו מלחי כשר ודוקא דאיפרוק איפרוקי אבל אידלדל אידלדולי או איקפל איקפולי לא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה: ופסוקת הגרגרת: תנא פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר *רוב עביה ואמרי לה רוב חללה והלכתא רוב חללה. ההוא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב יתיב ובדיק לה

רש"י

בו אפי' סתימה עבה דאינו מתקיים: ההיא ספק דרוסה. ועוף היה ובדק תחלה הקנה ושחט (ג) ואחר כך בדק הוושט אבל אם היה בהמה ליכא בה תקנה דדילמא במקום נקב קא שחיט: לחדודי לאביי. כדי שישאל: ישב לו קוץ. כגון שנתחב קוץ בוושט בפנים ואין הנקב נראה מבחוץ וקורט דם אין בו בפנים: חוששין. שמא נקב היה והבריא והוה ליה קרום שעלה בוושט מחמת מכה שאינו קרום ושמעתי שהבריא הוא לשון נוקב כמו וברא אותהן בחרבותם: אבל אם נמצא קוץ בוושט. בלא תחיבה: ברייתא. הרועות באפר: תורבץ הוושט. מקום חיבורו בלחי: וכווץ. שנכפל פי הנקב לצד חללו ונסתם סגול פי החלל ולצד הראש הוא מתקשה וכשחותך אותו אין החלל נסתם ושם נקרא תורבץ הוושט: מבלעתא. מקום בית הבליעה סמוך לראש: פחות משעורה. מאורך השעורה: למעלה. פירוש לנגד הראש: עד כדי תפיסת יד. צריך להניח לנגד הצואר כשתי אצבעות ואני שמעתי כדי אחיזת חודי הצפרנים: למטה. לנגד החזה: עד שישעיר. שיש שם שיער שגורדים בסכין מן הכרס: כנפי הריאה. אונה הריאה תחתונה כשהבהמה תלויה ברגליה דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה: כנפי. כלומר כמו שהן נמתחין ופורשין כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן: ודוקא דאיפרוק איפרוקי. כלומר בנחת: אבל אידלדולי אידלדל. כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט אינו מחובר יחד לכך לא הוי חיבור דלא הדר בריא: אקפול אקפולי.

[illegible]

הוא נפסק ולמאן דאמר רוב עביה מהני עובי התוך לאשלומי לרובא אע"פ שיש במיעוט התחתון חצי חלל או רובו ולמ"ד רוב חללה אינה טרפה עד שיפסוק רוב החלל ועובי התוך אינו משלים לרוב: שדרה רב לקמיה דרבה בר בר חנה וזבין מינה בתליסר אסתרי פשיטי. אסתרי מדינה שהם פשוטים וקלים אסתרי סתם היינו סלעים צוריים שהסלע ארבע דינרים ואסתרי פשיטי הוא סלע מדינה שמיני של סלע צורי דהיינו חצי דינר כדאמרינן בפ' החובל (דף צ:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה סלע מדינה: **חכם** שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר. כי אמרינן (ב) הכי הני מילי במילתא (ג) דתליא בשקול הדעת. ומפרש התם בסנהדרין (דף לג.) דהיכי דמי טועה בשקול הדעת כגון דאיפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא איתמר הלכתא כמאן אלא דסוגיין דעלמא כחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך ומש"ה אינו רשאי להתיר משום דקי"ל דטועה בשקול הדעת קם דינא ולאו אינו רשאי בלחוד קאמרינן אלא אפי' עבר ועשה כן לא עשה ולא כלום אבל אם טעה בדבר משנה או אפילו בדברי האמוראין רשאי חברו להתיר: **שאני** הכא דרב נמי לא אסרה. דכי הוה בעי למבדקיה ברוב עביה לא שבקוה תלמידיו ושדרה לקמיה דרבה: ה"מ מילתא דתליא בסברא. דהתם איכא לספוקי דילמא לא הואי סברא מעלייתא: הכא רבה אגמריה סמיך. דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה: מילתא דתליא בסברא. כגון [דף נ.] מקיפין בריאה דאיכא למימר דילמא לא מידמו שפיר וכגון דמיא [דף מז:] לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא למוריקא דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות ופעמים שאדם טועה במראותיהן: משום חשדא. דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו: **רבה** בר בר חנה אגמריה סמיך. ואפ"ה צריכין לטעמא דאמרי' דרב נמי לא אסרה דאי לאו הכי אע"ג דגמרה רבה בר בר חנה כל היכא דאילו הוה שמיע ליה לרב בשעת הוראתו לא הוה הדר ביה לאו טועה בשקול הדעת מיקרי וקם דינא והכי מוכח בסנהדרין: **דן** את הדין. על שדה או על טלית בין זה לזה וכן עדים שהעידו על שדה או על טלית שהיא של פלוני: כולן רשאין לקנות. אותו חפץ: אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור. שלא יאמרו בשביל כך זיכה לזה שיתנהו לו בזול ומקשו הכא היכי אמרי' דמדינא כולן רשאין ליקח והתנן ביבמות בפרק כילד (דף כה.) את הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו כלומר משום חשדא יש לומר דהתם כיון דחד הוא חיישינן שמא עיניו נתן בה אבל הכא ששנים מעידין ואחד לוקח ליכא למיחש לחשדא שאין השני חוטא ולא לו ומש"ה לית בה אלא משום הרחק מן הכיעור בלחוד ודן את הדין נמי לאו ביחיד קאמר ורבה בר בר חנה נמי אחריני הוו בהדיה דשרו ואפשר דרב כהנא ורב אסי הוו בהדיה ומש"ה אמרינן ותיפוק ליה משום חשדא דאלמא מדינא שרי: **שרא** בוכרא. כשהיה כהן מביא בכור לפניו לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו בשר מאותו בכור. בכור טהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכהן לשוחטו שנמצא שוחט קדשים בחוץ: בשומא. בשר נמכר באומד ולא במשקל כדתנן בבכורות (דף לא.) כל פסולי המוקדשים נמכרים באטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר: מתקלא מוכח. שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמו לאחרים ומקבל המעות מיד: מאי איכא. במה יכולין לחשדני: משום אומצא מעליתא. ששוקלין הליטרא ממיטב הבשר: כל יומא נמי. חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב: **איזהו** ת"ח. דמהדרינן [ב"מ דף כג:] ליה אבדתא בטביעות עינא: זה הרואה טרפה לעצמו. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: שמש ת"ח. גמרא לתרץ טעמי המשנה והמשניות הסותרות זו את זו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. וכיון שעל שלו אינו חומד כ"ש שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול ואחרים פירשו איזהו ת"ח זה הרואה טרפה לעצמו כלומר שהגיע לכלל כך שיודע לפרש אי זו כשרה ואי זו טרפה וכדי לסמוך על עצמו ואינו צריך להוראת אחרים ומש"ה קאמר דעליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל ר"ל שהיגיעה שיגע לו בתורה גרמה לו שאינו מפסיד ממון על הספק: **ניקבה** כנפה מצטרפים לרובא. כלומר שאם נקבה הגרגרת נקבים נקבים קטנים כמין נקבי הנפה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרפים לרובא דאי איכא רוב בין הנקבים ומה שביניהם [טרפה דכיון שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אין מה שביניהם] מתקיים ורואין אותו כאילו אינו: נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר. שכל שיש כאיסר בין השלם והנקוב רואין אותו כאילו חסר כולו וטרפה כדתנן עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי: ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא. דשיעור פסוקת הגרגרת בשאין בה חסרון ברובה ומיהו כי אמרי' דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דוקא בשהנקבים סמוכים כל כך שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש בו יותר מכשיעור הזה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפין לכשיעור: ניטלה הימנה רצועה לארכה. דאיכא חסרון: מצטרפת לכאיסר. אי (ד) מעגלת לה הויא [כאיסר] טרפה: בעופא מאי. אנקבי קנה שיש בהם חסרון קאי דבבהמה בכאיסר אבל בעוף שכל היקף הקנה אינו כאיסר כמה שיעוריה: מקפלו. חותך למטה מן הנקבים ולמעלה מהן עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה הואיל ויש בהן חסרון ומיהא משמע שאפי' מה שיש בין נקב לנקב הרי הוא כאילו אינו ומשלים לשיעור טרפה כדכתיבנא דאי לא הוה ליה למימר משער החסרון של נקבים אם הוא כדי רוב הקנה ומדלא קאמר האי לישנא ואמר אם חופה רוב הקנה משמע ודאי דמה דבין הנקבים ומה שביניהם קאמר ולא שני לן עוף מבהמה אלא שזה שיעורו בחופה רוב הקנה וזה שיעורו בכאיסר אבל בשניהם ודאי מצטרף מה שבין הנקבים:

נפחתה אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו. פי' רש"י ז"ל נפחתה כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו. כדי שיכנס איסר לרחבו ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעי נכנס ויוצא משום דאין חסרון כאן והדלת סותם הנקב ודברי הרב אלפסי ז"ל בכאן בהלכות כתומין הרבה ולא נתבררו והרמב"ם ז"ל כתב כדבריו בפ"ג מהל' שחיטה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל: **נסדקה** לארכה. וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והנותר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים [אבל לארכה כל מה שהנותר נמשך הסדק נסגר והולך הדר חלים]: ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה. בנקב משהו ולא ברוב גרגרת שכל שהוא למטה ממקום

נר מצוה   תורה אור

לה ברוב עביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב למדתנו רבינו ברוב חללה שדרה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מינה [בשרא] בתליסר [אסתרי] פשיטי והיכי עביד הכי והתניא א חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר א אין חבירו רשאי להתיר שאני הכא דרב נמי לא אסר וכיון דאורי בה חכם היכי אכיל מינה והכתיב ° לא בא בפי בשר פגול לא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם ה"מ מלתא דסברא רבה בר בר חנה אגמריה סמך ותיפוק ליה משום חשדא דתניא דן את הדין * זיכה את החייב חייב את הזכאי טיהר את הטמא טימא את הטהור אסר והתיר וכן העדים שהעידו כולן רשאים ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור ה"מ מידי דמזדבן בשומא הכא מתקלא מוכח כי הא דרבא שרא טרפה וזבן מינה בשרא אמרה ליה בת רב חסדא אבא לא עבד הכי ° שרא בוכרא ולא זבן מיניה אמר לה ה"מ (א) מידי דמזדבן בשומא הכא מתקלא מוכח מאי איכא משום אומצא מעליא כל יומא נמי אומצא מעליא משדרו לי. אמר רב חסדא אי זהו ת"ח זה הרואה טרפה לעצמו. דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקרא ושנה ושמש תלמידי חכמים ורואה טרפה לעצמו עליו הכתוב אומר ° יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. * אמר רב יהודה אמר רב ב ניקבה הגרגרת כנפה כלומר נקבים נקבים קטנים כמו נקבי הנפה שאין בכל אחד מהם כאיסר מצטרפים לרובא ודוקא נקבים שאין בהן חסרון אבל נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר דאמר רב חמא בר גוריא נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא ואם ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר (א) בעופא מאי אמר רב יצחק בר נחמני לדידי מיפרשא לי מיניה דר' אלעזר ב מקפלו ומניחו ע"פ קנה אם חופה רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה ואם נפחתה* הגרגרת כגון שניקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו. נסדקה לארכה א"ר יוחנן אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה וכן הלכתא ואם ניקב הקנה למטה ג מן החזה נידון כריאה במשהו

(יחזקאל ד; תהלים קכח; דף סה.; דף סה ע"א)

רש"י

שנקלף מן הבשר: ברוב עוביה. ברוב עובי הקנה משערינן וכשיעור זה נמדד עובי התוך וקודם שיגיע לחצי החלל אי רוב עביו שהקנה עב למעלה וכנגד הנותר אינו אלא קרום דק וסתם פסוקת הקנה הוא מלמעלה למטה הוא נפסק ומהני עובי התוך להשלימה לרובה: רוב חללה. לא הוי טרפה עד שיפסוק רוב החלל ועובי התוך אינו משלים לרוב: לא אסרה. דכי הוה בעא למיבדקיה ברוב עוביה לא שבקוהו תלמידיו ושדרוהו קמיה דרבה בר בר חנה: דתליא בסברא. דהתם איכא לספוקי שמא לא הוה סברא מעלייתא: אגמריה סמך. דהכי גמר מרביה: מילתא דתליא בסברא. כגון מקיפין בבועי ובריאה דאיכא למימר דילמא לא דמי חזותא שפיר וכן דמיא לבישרא וכבדא וביעתא ומוריקא איכא מינייהו טרפות וכשרות ופעמים שאדם טועה במראות: משום חשד. דלא לימרו משום דשריא ניהליה הוא מוזיל לגביה: דן את הדין. על שדה וטלית בין זה לזה: וכן העדים. שהעידו על כך: כולן רשאין ליקח. לקנות אותו חפץ: הרחק מן הכיעור. שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיוזיל גביה: שרא בוכרא. כשהכהן מביאו לפניו לראות מום בכור והיה מתירו לא היה קונה מאותו בשר בכור: בשומא. בכור נמכר באומד ולא במשקל כדאמרינן במס' בכורות כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא חוץ מבכור ומעשר: מתקלא מוכח. שהכל רואין ששוקל לו ליטרא בדינר כמו לאחרים: מאי איכא. לחשדני: משום אומצא. ששוקלין לי ממיטב הבשר: כל יומא. נותנין לי ממיטב נתח טוב: ורואה טריפה לעצמו. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ורואה בה טעם לאסור ולהתיר אינו חס עליה ואוסרה: בעופא. נקבים דחסרון בעוף דליכא בגרגרת דידיה כדי איסר כמה שיעורו: מקפלו. חותך למטה מן הנקבים ולמעלה מהן עד שיוכל לקפל הרצועות שבו הנקבים על פי הקנה ומניחו ע"פ הקנה: אם חופה. בין הנקבים ובין השלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה ואע"פ שבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה: נפחתה. (פרש"י) כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד שם זקוף כמין דלת במזוזה: איסר לרחבו. ושיעור גדול הוא דבעינן נכנס ויוצא דאין כאן חסרון והדלת סותם הנקב: נסדקה לארכה. וקילא מכולהו דהיכא דנפסקה לרחבה ברובה כי מתוך שהריאה מושכת למטה והנותר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים אבל לארכה כל כמה שהנותר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך חלים: למטה מן החזה. מקום שאין ראוי לשחיטה: נידון כריאה. ולא כגרגרת דברובה

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' ממרים סמג עשין סג טור י"ד סי' רמב:

ב מיי' פרק ג מהל' שחיטה סמג שם טור י"ד סי' לד:

זיכה וחייב טימא וטיהר אסר והתיר כו' כ"ה בגמ' (ג"א)

[דף רסה ע"א]

הגהות הב"ח

(א) נ"ל בוכרא: (ב) הכא כצ"ל: (ג) נ"ב עי' בדברי הר"ן פ"ק דע"ז דף ט"ז: (ד) נ"ב פי' כד:

בגמ' אמת נפחתה כדלת אר"נ כדי שיכנס איסר ברחבו כו' (ג"א)

שלטי הגבורים

א כא דאמרי' חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר שינו מסברת עצמו אבל אי גמיר מרבי' רשאי להתיר כדאמרי' לקמן הויא מחתא דאשתכח במפומא רבה דככדא רב הונא בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשר אתו לקמיה דרב הונא אמר זילו שקלו גלימא דטרופאי ואמר נמי בסוף פ"ב דנדה ילא אייתי דמא לקמיה דרבה בב"ח וטמי לה לקמיה דרב יצחק ודכי לה והיכי עביד הכי ומשני אגמריה סמיך וכתב ריא"ז ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא בחכם שהגיע להוראה ונותן טעם לדבריו אבל אם הוא אומר דבריו בלא טעם או שרוצה להורות כדברי היחיד שאין הלכה כמותו אין שומעין לו:

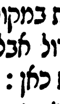
ב לדברי רבינו ומיי' משמע דכל שיש בגרגרת דעוף נקבים שיש בהם חסרון כגון שנטל ממנו רצועה וכיוצא בזה דמשערין את החסרון ורואין אם יש בהן כדי שאילו יניחן על פי קנה יחפו את רובו טרפה ואם לאו כשרה ומשמע להדיא מדבריהם דאם יש בגרגרת העוף נקבים כנפה סביב הגרגרת קרובים הנקבים זה לזה דאין משערין אלא בחסרון הנקבים בלבד ולא בבשר שבין הנקבים עם הנקבים ורש"י והרא"ש והטור ס"ל דגם בבשר שבין הנקבים משערין ואם חופה בין הנקבים והבשר השלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג שבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה וכ"ה דעת הר"ן שם:

ג כתב ריא"ז ניקב הקנה למטה מן החזה נדון כריאה התלויה בו ובמשהו טרפה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון אשרי מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע דהא דאמרי' בעופא לא קאי אנקבה כנפה אלא קאי אשיעור חסרון דגרגרת ומיבעיא ליה בעוף שאין בגרגרת שלו כאיסר מה שיעור חסרונו ומפרש דשיעור חסרונו בחפיית רוב פי קנה שהרי כתב אותו בתר אם ניטלה הימנו רצועה מצטרפת לכאיסר ובנפחתה כתב אם נפחתה הגרגרת כגון שנקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ולפי שהנקב מפולש משני עברי הגרגרת מצטרף כשיעור קטן וקשה לפירושו דהא בעיא היה לו לבעל התלמוד לקבוע אמהני' דלקמן עד כמה תחסר הגרגרת עד כאיסר ועוד מאי מיבעיא ליה האי שיעור היאך משערין בעוף טפי מבאר שיעורין כיוצא בו כגון חסרון דגולגולת שהוא כמלא מקדח וכו"ה כסלע ושיעורא דככד שהוא כשני זיתים ובעוף שאין בכבד שלו ב' זיתים מאי שיעוריה אלא ודאי מלתא דפשיטא היא דלכל הני שיעורין בבהמה גדולה ובבריה קטנה משערינן לפי קטנה כמו שפי' הריב"ם גבי תפסת יד הלכך נראה כפירש"י ומיבעיא ליה על נקבה כנפה דמשערינן השלם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבין כנקבי הנפה בשופן ליאסר ומבעיא ליה בעוף דכי משערינן החסרון שלו כנגד איסר בבהמה גדולה קטן מאד שיעור חסרון אי מהמרינן כשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון ומשני דלא אלא שיעור אחר נתנו לו חכמים מקפלו ומניחו ע"פ הקנה עכ"ל:

ג"י ר"ש

שחיטה נידון כריאה ליטרף בנקב משהו : **קרמא** תתאה. הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו : חיותא. שק כמו [ב"ק דף ס.] חיותא דקיטרא : דמנח ביה מוחא. שהמוח מונח שם : כנגדו בבילים ניכר. בבילי זכר אתה יכול להכיר שגם הם יש להם ב' קרומים לבד הכיס. האחד החיצון והאחד שהבילים מונחים בו ומתוך שהקרום התחתון של מוח דק מאד ואינו ניכר לגמרי ונראה כמוח עצמו הוא נותן לו סימן בבילים ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דאע"ג דלא איניקב אלא תתאה בלחוד טרפה וכן הם דברי הר"ס במז"ל בפ"ו מהלכות (א) שחיטה אבל בחידושי הרמב"ן ז"ל כתוב שלדברי הרב אלפסי ז"ל לא מיטרפא עד דמינקבי תרוייהו ואינו נראה כן מיהו יש נוסחאות בגמרא דגרסינן עד דמינקב קרמא תתאה ולפי גירסא זו הדבר ברור דלא מיטרפא עד דמינקבי תרוייהו : **כל** מה שבקדרה. בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שהרי חוט השדרה מן המוח הוא בא : נידון כמוח. בנקב משהו : לימשך. לצאת מן הקדרה לצד החוט : על פי הקדרה. במקום חבור הצואר והגולגולת : ופולין עצמן. מוח שכנגד הפולין : בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן. חלל גדול חלל האמצעי חלל קטן הרבה חללים קטנים יש לו סביב : חלב שעל גבי דופני הריאה. שמפני שהוא מכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד בין ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב וקרי ליה חלב משום שכל שומן מיקרי חלב בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן על כרחיה קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה: **תלתא** קני הוו. לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לג' : חד פריש לליבא. משמע דאמימר פליג אדרבה [בריה דרב יצחק] (ג) ומפרש קנה הלב דפליגי ביה רב ושמואל דהיינו חלב שע"ג דפנות הריאה ואיהו ס"ל דקנה (ד) הוא דנפיק מגרגרת ופריש לליבא : וחד פריש לריאה. ומתחלק לתוכה והן הן הסימפונות : דריאה כריאה. בנקב משהו : דכבדא ככבדא. דלא מיטרפא אלא עד שלא ישתייר ממנו כזית : דליבא פליגי. רב ושמואל וכתב רש"י ז"ל דכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ואין זו ראיה דדילמא ר' יוחנן קודם שמתחיל להתפצל איירי דלכ"ע נידון במשהו לפיכך נראין דברי הרב אלפסי ז"ל שפסק כחומרי דתרי לישני : **הורה** רבי. שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו : רוב עורו. אם נפסק רוב היקף העור סביב אע"פ שהמוח לא נפסק כלום טרפה ואם רוב עורו קיים והמוח נפסק כשרה דמוח לא מעלה ולא מוריד: הומרך ונתמסמס. אחוט השדרה קאי: המרכה לשון מורך נתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב : אינו יכול לעמוד מפני שהוא נטל אבל לא כל כך שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזים אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל. ואיבעיא לן בגמרא אינו יכול לעמוד מפני כבדו מהו. כלומר שמתוך שהוא עב וכבד אינו יכול לעמוד אבל לא נתרכך מוחו מבפנים מהו כלומר חולי הוא זה שמכבידו או לא וסלקא בתיקו ולחומרא וכל הני המרכה והמסמסה בכלל נפסק החוט (ה) דקים להו לרבנן שמתוך לקות זה עתיד ליקב וליפסק אי נמי אין פיסוק גדול מזה ואע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בנפרד אבל בהמרכה והמסמסה הפסק הוא והני פסולי דהמרכה והמסמסה הוא הדין נמי למוח הראש והכי מוכח בגמרא בהדיא: **עד** היכן חוט השדרה. עד היכן כחו של חוט להיות הבהמה טרפה בפסיקתו. החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב: עד בין הפרשות. עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל לפצולים כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש אחד לירך זו ואחד לזו והאמצעי לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והירכים מעמידין את שדרתה ואינה מתה בכך. והפרשות עשויות כצורה הזו : עד פרשה שניה. כל מקום שיפסק עד סוף פרשה שניה טרפה. ומוכח בגמרא דחוטין שבפרשות הללו עצמן של ראשונה ושניה מספקא לן. ומספקא נידון כחוט השדרה וכן פי' פרשה שלישית : **בעינן** דאישתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה. דהיינו במקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות וכתב הרשב"א ז"ל דשיעור זה אפילו בשור גדול אבל בעוף הכל לפי גדלו וקטנו ובגמרא איבעיא לן בהאי זית מתלקט מהו כלומר שאינו במקום אחד אלא חצי זית כאן וחצי זית כאן : כרצועה מהו. מרודד מהו. כלומר מרוקע ולא איפשיטו ובכולהו נקיטינן לחומרא :

דאגלידא כאהינא סומקא. שנקלף העור העליון ונשאר הקרום התחתון והנה היא כתמרה אדומה : דאושא. כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה : מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא. מושיבין על אותו מקום גדפא כנף שקורין פלומ"ה : גילא. קש : אי מבצבצא. ההוא רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם וטרפה משום ריאה שניקבה : ואי לא ידעינן מהיכא אושא. לפעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע : בדקינן לה במיא דפשורי. מניחין הריאה טולה במים פושרין ונופחין אותה שכל מקום שיהא בה נקב יבצבצו המים : דכווני לה. והנקב נסתם ואין זו בדיקה :

מטרשי

נר מצוה

במשהו : ניקב "קרום של מוח קרמא תתאה טרפה קרמא עילאה א כשרה וסימנך חיותא דמנח ביה מוחא : אמר רבה בר בר חנה א"ר יהושע בן לוי וכנגדו בביצים ניכר פירוש שהתחתון מתפרק מן העליון אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מוח וכל מה שבקדרה נידון כמוח אם ניקב במשהו טרפה התחיל לימשך נידון כחוט השדרה שאם נפסק רובו של עור טרפה ומהיכן הוא מתחיל לימשך אמר רבי יהושע בן לוי כמין שני *פולין הן מונחין °על פי הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן איני יודע ומסתברא דפולין כלפנים: "ניקב הלב לבית חללו . בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן טרפה: קנה ב הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו הי נינהו קנה הלב (אמר רב*) חלב שעל גבי דופני הריאה . אמר *רבא בריה דרב יצחק אמר רב תלתא קני הוו חד פריש לריאה וחד פריש לליבא וחד פריש לכבדא . דריאה כריאה ג דכבדא ככבדא דליבא פליגי . מר בר רב חייא מתני איפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה וכיון דלא אתמר הלכתא בהדיא נקיטינן לחומרא וכולהו במשהו ואע"ג דאמר שמואל אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום הלכתא כרב דקי"ל הלכתא כרב באיסורי : "נשברה השדרה ונפסק החוט שלה . תנו רבנן חוט ד השדרה שנפסק ברובו דברי רבי . רבי יעקב אומר אפילו ניקב . הורה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב אלא עד שיפסק ברובו וכמה רובו רב אמר רוב עורו אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד וכן הלכתא ואם הומרך או נתמסמס פסול פירוש הומרך שנשפך כקיתון . נתמסמס שנמס כדונג מפני האש וכשמעמידו אין יכול לעמוד אבל נתמוטט שהוא מתנדנד כשר . עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה* אמר רב עד בין הפרשות עד בין פרשה שניה אבל שלישית *כשרה בעופא ה ר' ינאי אמר עד בין אגפים ור' שמעון בן לקיש אמר (א) למטה מן האגפים . ניטלה ו "הכבד ולא נשתייר ממנה כלום אוקימנא כרבי שמעון [ברבי] ולאו הכין הלכתא אלא בעינן דנשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה והוא מקום שהיא תלויה בו ואם נידלדלה הכבד ומעורה בטרפשין כשרה דהא איכא כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה : ז הריאה "שניקבה או שחסרה : רב ושמואל ורב אסי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה וסוגיין דאי אנקיב עילאה ולא אנקיב תתאה מגין מדרבה דאמר רבה °האי ריאה דאגלידא *כאהינא סומקא כשרה. אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה עילאה מגין מדרב יוסף דאמר רב יוסף האי ריאה דאושא אי ידעינן (ג) היכא אושא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא אי מבצבצא טרפה ואי לאכשרה ואי לא ידעינן מהיכא אושא בדקינן לה במיא דפשורי בחמימי חמימי לא משום דמיבווצא

רש"י

דברוכה : קרמא עילאה. המחובר לגולגולת מבפנים : חייתא. שק שהמוח מונח בו והיינו קרום התחתון : כנגדו בבילים. בבילי זכר אתה יכול להכיר המוח דבילים גם לכן יש שני קרומים : כל מה שבקדרה. בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט כי חוט השדרה מן המוח בא : על פי הקדרה. מקום חיבור הצואר והגולגולת : ופולין עצמן. מוח שכנגד הפולין: חלל גדול. חלל האמצעי : חלל קטן. הרבה חדרים קטנים יש לו סביב : חלב שעל דופני הריאה. שומן היורד בין שתי הערוגות שבריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב : תלתא קני הוו. לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה : חד פריש לריאה. ומתחלק לתוכו והן הן סמפונות : דריאה כריאה. במשהו: ככבדא. עד שינטל [כולו] כדתנן במתני' : דליבא פליגי. רב ושמואל דלעיל וכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה (ודלא כאלפס): אבא. כך הוה קרי ליה לרב : רוב עורו. אם נחתך רוב עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלום טריפה : ואם הומרך. אחוט השדרה קאי : שנשפך כקיתון. מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב : עד היכן חוט השדרה. עד היכן כח של חוט להיות בהמה טריפה בפסיקתו. [החוט] הוא יוצא מן המוח ומהלך על כל פני שדרה עד סוף הזנב : עד בין הפרשות. עד מקום שמתפצל ומתפרד לפיצולים כי כנגד יריכה הוא מתחיל להתפצל ויוצא ראשו אחד לירך זו וראשו אחד לירך זו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולים כנגד ב' אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהן עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק החוט מן המוח עד פיצול ב' טריפה אבל מפיצול ג' ואילך אם נפסק כבר תשש כח והירכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך : למטה מן האגפיים. למטה מכנפיה הוי כח חוט השדרה דיליה : מקום שהיא תלויה בו. והיינו תחת הכליות : בטרפשין. ביותרת הכבד איבר"ש בלע"ז : ריאה דאושא. כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה : מושיבים. על אותו מקום כנף : גילא. קש : אי מבצבצא. ההוא גילא או גדפא או רוקא טריפה דיש שם נקב שהרוח יוצא משם : ואי לא ידעינן. כי פעמים שאין יכולין להבין היכן קול זה נשמע או בדקינן לה בפשורי שנותנין כל הריאה במים פושרין ובכל מקום שיש בה הנקב יבצבצו המים : דמכוולא. הנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה : דמטרשי. מקשים אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בקרום התחתון מתקרע העליון מחמת שהוא דק ומים הקרים מקשין אותה : ריאה דאגלידא. שניטל קרום עליון והופשט : כאהינא סומקא. שנשאר התחתון והנה היא כתמרה אדומה :

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' לא :
ב מיי' פרק ו שם סמג שם טור י"ד סי' לד ת :
ג מיי' פרק ט שם סמג שם טוי"ד סי' לב :
ד מיי' פרק ח שם סמג שם טור י"ד סי' לו מא :
ה מיי' פ"ז שם סמג שם טור י"ד סי' לו לח :

בס"י ליתא

בס"י איתא אמימר משמי' דרב נחמן וכ"ה בגמ'

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לא נמצא כן בספרו בנוסחא שלנו וכ"כ ב"י ד סי' נ"ה בשם המיי' עד שינקבו שניהם אבל שיטת ר"ת הולכת על דרך האלפס שכתב וז"ל אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים והקרום התחתון אין רוחש ולא קורע דם כשר ע"כ ומפרש"י ורבי' שמשון משמע שבטרפות תלוי בעליון שהתחתון רך ועתיד לנקוב וכן פסק ר"ת ורמב"ן ז"ל כתב דבעינן תרוייהו שפוסק כלישנא בתרא לפי גי' רש"י וכן הרמב"ם ז"ל וכה"ג מטריף בנקב אחד מן הקרומים או העליון או התחתון :

[דף רסו ע"א]

הגהות הב"ח

(א) כ"כ עד : (ב) אי ידעינן מהיכא וכו' לא אי כצ"ל : (ג) דמפרש כצ"ל : (ד) נ"ב הלב : (ה) נ"ב סן :

שלטי הגבורים

טרפה וכן הקנה שתלוי בו הלב וכן הקנה שתלוי בו הכבד אם ניקב בכל שהוא טרפה ובעל הלכות כתב שאם נקב אצל הכבד טרפה ונראה בעיני לקיים דבריו שאצל הכבד הרי הוא כקנה הכבד כמבואר בקונטרס הראיות :

א אבל בה"ג מטריף בניקב א' מן הקרומים או העליון או התחתון ור"ת כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רוחש ולא קורע דם כשרה משמע שסובר כמאן דאמר קרמא תתאה . וטוב להחמיר כדברי ר"ת ז"ל שפסק כלישנא קמא לחומרא דקרמא עילאה בלא תתאה טרפה מא"ז :

ב רש"י פי' דקנה הלב שניקב שנקובתו במשהו שהוא השומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה דבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב ואותו הוי במשהו וכתב בהגהת אשר"י בשם מהרי"ח דאע"ג דבכל קנה הלב כי האי איכא נקבים קטנים דהייט רביתייהו צ"ל לחלק בין היכא שהלב אשר שם הנקב הוא טהור או טמא דמנהג הבהמות שיש להם אלו הנקבים החלב טהור סותם אותם ובהמתה כולם כשרים אבל היכא שיש שם נקב ואין החלב טהור סותם אותו וזהו דאמר דהוי בנקב משהו ועוד שם בהגה"ה מדברי ראבי"ה דדוקא אם יש שום ריעותא על הלב או בשומי הלב שיש שם קורט דם אע"פ בלא נגע להלל אבל אם אין שם ריעותא כלל כשרה ומיי' פי' דקנה הלב הוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה ולדבריו בכל ענין שנקב טרפה :

ג רש"י פסק קנה הלב כמתפצל לכבד שניקב בלנבד עד שינטל כולו כדין הכבד כשר ושאר הפוסקים חושו דאף הוא אם נקב פסול דכל שהוא למטה מן החזה נקובתו במשהו :

ד י"א נפסק חוט השדרה כנגד עובי הפצול של פרשה שלישית שהיא טרפה וי"א שהיא כשרה והטור הביא כל הדעות ולא הכריע :

ה מיי' כתב דהוי עד בין האגפים וכן דעת הרא"ש וטור ופי' הרא"ש וכן הטור דפי' בין האגפים ר"ל מאת אצל המקום שהם מחוברין בו בגוף ומשם ואילך לא הוי חוט השדרה ובתוס' כתוב וכ"כ הרא"ש והטור בשם רבינו שמשון דפי' בין האגפים ר"ל עד מקום כלות חבורן בגוף והוי כאילו אמר עד בין שכיבת אגפים על הגוף הוי חוט השדרה בעוף וסמ"ג פסק דשיעור חוט השדרה בעוף הוי עד למטה מן האגפים דהיינו לפירש"י עד סוף עצם של עוף המחובר לגוף וכן שם בהגהת אשר"י מא"ז שפסק עד למטה מכנפיו אפי' במקום שאינו מחובר לגוף שעוף אלא נכפל ויושב שם :

ו מיי' כתב ואם ניקבו קני הכבד והם המזרקים שבו הדם מהבשל שהיא טרפה בנקיבה זו וכתב הטור דאינו מחוור דהא מכשרינן אפי' בנטל כולן חוץ מכזית במקום מרה וכזית במקום חיותה וכ"ש נקב בכה"ג וכן השיג הראב"ד על מיי' שם :

ז הרשב"א כ' אם ניקבו הקרומים של ריאה זה שלא כנגד זה דהיא כשרה וכ"כ הטור והר"ן כתב דבנפיחה סגי לה אי מפקא זיקא טרפה ואי לא כשרה ובהגהת אשר"י בשם א"ז כתב דטרפה דהואיל וריאה שואבת כל מיני משקה ומשמעת קול גמדא ליה ופשיט ליה עד דאתרמו אהדדי :

מטרשי לה. מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים קרים מותחין אותו. ואחרים פירשו דמטרשי לה שמקשין אותה וסותמין הנקב: אלא בדקינן בפושרין. ונופחין אותה אי מבלבלא כלומר שמתנענעין המים מחמתה טרפה ואי לא כשרה דהאי דאושא מפני שניקב קרוס התחתון והרוח (ג) בין שתי הקרומות: **והיכא** דאינקיבו תרוייהו זה שלא כנגד זה יש מי שכתב דבנפיחה סגי לה ואי מפקא זיקא טריפה ואי לא כשרה: **גופא** אמר רבא האי ריאה דאיגלידא וכו׳. אע״ג דלא מחדשי בה מידי איידי דבעי לאיתויי הנך כלהו הדר אייתי נמי הא: **וכתב** הרב בעל הלכות ז״ל והוא דלא מפקא זיקא משמע דסבירא ליה דצריכה בדיקה דכיון דצילאה איגליד איכא למיחש לתתאה: **ואמר** רבא ריאה שהאדימה וכו׳ מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים קטנים. כגון לפרדעים והדומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת עד שתצא מהם טיפת דם אע״פ שנצרר הדם והאדים עור מבחוץ אין זה נקותא שמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים והכא נמי אמאי חשבת ליה נקותא: וכי תימא הא לשמונה שרצים מדמינן לה. דתנינן בהו בפרק שמונה שרצים (דף קז:) נצרר הדם ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אע״פ שלא יצא הדם וקרי ליה חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו לינקב ולצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש לה התם דבהנך דאית להו עור חשיב להו חבלה ובהנך דלית להו לא חשיב חבלה להך צרירת דם: אלא לא שנא. דבין כולה בין מקצתה כשרה וכן כתב רש״י ז״ל וכן דעת הר״ם במז״ל בפ״ז מהלכות שחיטה:

ואשכחינן מ״ד דבין בכולה בין במקצתה טרפה דברי ר״ת ז״ל הם והוא עצמו פסק באדומה דכשרה כדרבי נתן ולפיכך אמר רבינו אפרים דשאני אדומה מהאדימה דהאדימה משמע שהיא אדומה ביותר מחמת מכה שיש בדופן הריאה אבל אדומה משמע מעצמה ולפום שקלא ופריא דסוגיין לא משמע הכי דכיון דמעיקרא מהדרינן להיתרא דאמרינן מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וקאמר נמי דלשמנה שרצים ליכא לדמויה דאי הכי אפילו מקצתה נמי ובתר הכי נמי אסיקנא אלא [ל״ש] משמע דל״ש וכשרה קאמר:

ריאה שיבשה מקצתה וכו׳. כדי שתפרך בצפורן. שנתיבשה כ״כ שהיא נפרכת בצפורן: משום דהדרא בריא. כיון דלא שליט בה אוירא וכתב בעל הלכות ז״ל דכבד שיבש כולו ונפרך בצפורן טרפה ומסתברא כותיה דכיון שיבש הוה ליה כניטל לגמרי ולא נשתייר ממנו כלום דטרפה ועוד כתב ז״ל דהיכא (ג) דעביא כבדא חזינן לריאה דידה אי (ד) *חורא כפי גופנא טרפה ואי סומקא בריא וכשרה ואין עיקר לדברים הללו בגמרא: **האי** ריאה דקיימא גלדי גלדי. קליפות: דדמיא לכוחלא. מלשון הרב אלפסי ז״ל (ה) הוא דכ״ל דכי מעברין בחוותא חזותא כלומר שיש בה גוונין הרבה דווקא בהנך גוונין דמתכשרא בהו ריאה כדאמרינן לקמן ולפיכך פירש דכי מכשרינן באוכמי אוכמי דוקא דדמי לכוחלא דאמרינן לקמן ככוחלא כשרה לאפוקי כדיותא דאמרינן לקמן דטרפה וכן כתב הר״ם במז״ל בפ״ז מהלכות שחיטה דכי מכשרין חזותא דוקא בגווני דמתכשר בהו ריאה וכן פרש״י ז״ל וקמ״ל שאע״פ שיש בה מראות הללו כיון שאין באחד מהן מראה פסול אין חולין בלקותא וכשרה אבל הראב״ד ז״ל כתב בהשגות דבמראות הפסולים עסקינן ואעפ״כ כשרה לפי שאין מראה פסול פוסל אלא בכולה אבל במקצתה לא והביא ראיה מדאמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה ואם איתא שכל הדברים שפוסלין בריאה אפילו במקצתה פוסלין למה ליה לפרושי מקצתה גבי יבשה אלא ודאי משום דבשאר מראות בעינן כולה איצטריך למימר גבי יבשה דאפי׳ מקצתה פסולה ולא מיחוור דודאי מראות הפסולות בריאה מחמת נקב הוא דפסלי כלומר שעתידין הן לינקב הילכך כי היכי דנקב במשהו ה״נ מראות הפסולות במשהו והכי משמע ודאי דלא שנא בין כולה למקצתה מדאמרינן גבי האדימה מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא והא דאיצטריך למימר גבי יבשה מקצתה משום דלכולה לא בעי יובש דבלמקה בלחוד טרפה דהיינו חרותא דאמרינן לקמן בפירקין והרא״ה ז״ל פי׳ דבמראות הפסולות עסקינן ואפ״ה כשרה לפי שאינן פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו אבל הכא האי שנוי מראה לא מחמת העור הוא אלא מחמת המוגלא שהיא בהני גילדי דהיינו למחים משתנה העור מלמעלה ומש״ה כשרה: **אין** מקיפין בבועי. דאע״ג דאמרינן לקמן [דף נ.] מקיפין בריאה ה״מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועא אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ובמה מראה אחר היה לו ונשתנה: מקיפין. (בריאה) לשון מקרבין זה לזה כמו אין מקיפין שתי חביות במס׳ ביצה (דף לב:) וכתב רש״י ז״ל דכי אמרינן אין מקיפין ואסרינן לה בדאינקיבא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא ומכלל דבריו דהיכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבחא ולאחר שחיטה ולמדנו מדבריו דאע״ג דאיכא ריעותא כה״ג בריאה דאיכא למימר מחמת בועא אינקיב ומחיים תלי׳ בטבחא ולקולא: כתב בה״ג האי בועא דקיימא בשפולי דריאה או על אונא אי מהדר ליה בישרא הדרנא דבועא אפילו משהו בעלמא כשרה ואי לא חסרה היא וטרפה. וכתב הרב בעל התוספות ז״ל ודבר תימה הוא וגם אין לאסור מטעם דנראה כשתי בועות דהא מכשירינן היכא דשפכי אהדדי מ״מ טוב ליזהר לפי שכל דבריהם דברי קבלה והרב בעל העטור ז״ל כתב זה המנהג בכל ארץ אשכנז להתיר ואין לנו להוסיף על הטרפות: **הני** תרתי אוני דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא. לאכשורי דודאי סירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה המשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפא ונעשה קרום ואע״פ שהוא סותם הנקב ואין מוליא רוח הא קי״ל [דף מח.] דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר: שלא כסדרן. כגון ב׳ החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה: היינו רביתייהו. וזו מגינה על

קרירי קרירי לא משום דמטרשי לה אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה. (א) גופא אמר רבא האי ריאה דאגלידא כאהינא סומקא כשרה ואמר רבא ריאה שהאדימה א מקצתה כשרה האדימה כולה טרפה א״ל רבינא מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהן דם וכי תימא האי לשמנה שרצים מרמינן לה דתניא נצרר הדם אע״פ שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא כלומר בין כולה בין מקצתה כשרה. ואשכחינן מאן דאמר בין כולה בין מקצתה טרפה ואנן לא סבירא לן הכי דף מז: דהא אמרינן לקמן* אדומה כשרה מדרבי נתן. דף מו: *ואמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טריפה ועד כמה אמר רב פפי משמיה דרבא כדי שתפרך בצפורן אבל אינה נפרכת בצפורן כשרה משום דהדרא בריא. ואמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי ב אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה משום דהדרא בריא איכא מאן דפריש גלדי גלדי דדמו למצורע אוכמי אוכמי דדמו לכוחלא חזותא חזותא גווני דמתכשרא בהו ריאה כגון ירוקה ככרתי או אדום: אמר אמימר משמיה דרבא תסכג אאין מקיפין בבועי פירוש היכא דאיכא ריאה דאית בה ג תרתי בועי חדא נקובה וחדא לא נקובה ולא ידעינן אי מקמי שחיטה אינקוב אי בתר שחיטה אינקוב לא אמרינן נינקבה להא אחריתי ונחזי אי דמי ניקבא דהאי לניקבא דהאי אלא כיון דאשתכח חדא דניקבה טרפה: °ואמר רבא הני יתרתי אוני ד *דסמיכן להדדי תסכד לית להו בדיקותא אלא טרפה ה והני מילי שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו וכשרה:

רש״י

ושאר שקצים ורמשים. שעורן רך חוץ משמנה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת מפני חבורה: עד שיצא מהן דם. אע״פ שנצרר הדם והאדים שעור מבחוץ אין זה נקותא דמתוך שעורן דק ממהר להאדים הכא נמי אמאי חשבת ליה נקב: וכ״ת לח׳ שרצים מדמינן ליה [דתנא בהו]: נצרר הדם. שנאסף במקום אחד ונאדם העור מבחוץ אע״פ שלא יצא הוי חבורה דסופו לצאת והכי נמי הוי הכא דחשיב ליה כניקבה: אלא לא שנא. (פירש רש״י) בין כולה בין מקצתה כשרה: גילדי גילדי. קליפות מכות מלני״ץ: אין מקיפין בבועי. אע״ג דאי אינקבא ריאה מקיפין הני מילי שלא במקום בועות אבל במקום בועי אינקבא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא אין מקיפין כדמפרש ואזיל כיון דאשכח חדא דאינקיב טריפה משום דאין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחרת היה לו ונשתנה: לית להו בדיקותא. שהסירכא ו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכו ויוצא מעט דרך נקב זה ונעשה קרום ואע״פ שסותם הנקב הא אמרינן קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום שסופו ליסתר: שלא כסדרן. כגון שתים החיצונות שנדבקו ממעל לאמצעית בסירכא או מתחתיה: היינו רביתייהו. וזו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך שסוכבות ז על זו אין מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק וכן הלכה דליכא מאן דפליג. ואונא הסרוכה לאומא והיא אללה מעשה בא לידי ושאלתי את רבינו יעקב בר ר׳ יקר והתיר לי לאכול ויש שאוסרין ואמר לי טעמו וטעמן. האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא מלינו שהותר אלא באונא כדאמר רבא אבל אומא לא אמר רבא וטעמא משום תסכד דאוני עומדות במילר החזה ואית בהו חמימות והדרא בריא מידי דהוה אריאה הסמוכה לדופן דבאוני כשירה ובאומא טריפה וטעם מורי משום דלא מלינו אומא בתלמוד ורבא לא אמר טעמא משום חום אלא משום דהיינו רביתייהו שגדילות זו אצל זו ואינן מתפרקות הילכך לא שנא אונא ולא שנא אומא ורבא דנקט אוני לאשמעינן דאפילו אוני שלא כסדרן טריפה אע״פ שהן שוכבות במילר החלל מכל מקום מתפרקות כיון דהוי שלא כסדרן ולא תימא דוחק הדופן מעמידה אבל אונא ואומא לא איצטריך לומר דכשלא כסדרן טריפה דכיון דברוחב החלל עומדים מי יהזיק אותם שלא יתפרקו ועינוניתא כל היכא דסריכא טריפה דכל גבי

ואמר

המאור הגדול

לגות הריאה ולא בא ממקום נקב וכיוצא בזה מצאנו בתשובת הגאונים פעם אחת נכנסו מר רב צדוק גאון ומר אבימי וכמה גאונים ותלמידיהם אצל מר יעקב גאון ואמרו לו שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך לצומן הלב לפרק ונגפח וכשר אמר להם ח״ו לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושמן הכנסה נסרך לאומות ולאונות ולעינוניתא דורדא והפרשי לאתו סקנה ולנענע את הריאה שלשה וארבעה פעמים יפה יפה אם תנתק הסירכא מאליה אני מכשירה אבל

אמר רבא ריאה שהאדימה כשרה וכו׳ ואסיקנא אלא ל״ש ופי׳ רבינו חננאל ז״ל אחד זה ואחד זה טרפה והרי״ף ז״ל כתב בחלוף (ומנוגל בהל״ס סי׳ י״ג) משום דאמרי׳ לקמן ארומה כשרה מדר׳ נתן וכ״כ ה״ר שלמה ז״ל כדברי הרי״ף ויש מפרשים אלא ל״ש כלומר שאם האדימה ככברא כשרה כבשרא טרפה ל״ש כולה ול״ש מקצתה וה״ר אפרים ז״ל הבריע כדברי הר״ת ז״ל ואמר שהפריש בין האדימה ובין אדומה כי כל לשון האדים מגזרת הפעיל הוא יותר חזק באדמימותו מן האמור על לשון פועל קל וכן מה שכתוב אם יאדימו כתולע אינו דומה למה שכתוב אדמו עצם מפנינים לפי שאדמימות התולע הוא יותר חזק מאדמימות הפנינים וכן ריאה שהאדימה מקצתה שחזק אדמימותה מפני מכה שנמצאת לה בדופן כנגד הריאה ודיקא נמי מדמייתינן עלה מן החובל בשבת בשמנה שרצים או (ו) בשמנה שקצים ורמשים אלמא באדמימות מחמת מכה עסקינן הלכך ל״ש כולה ול״ש מקצתה טרפה אבל אדומה שאינה מחמת מכה אלא שלא נבלע בה דמה כשרה מדרבי נתן ל״ש כולה ול״ש מקצתה ואע״פ שדברי ה״ר אפרים בזה נכונים אנו סומכין על הרי״ף ז״ל ועל ה״ר שלמה ז״ל שהם שני עמודים גדולים:

והא דאמרי׳ ככברא כשרה כבשרא טרפה שמעתי בפירושה שאין הדברים אמורים בחוואתא דריאה אלא בגושתא דריאה והיא ממשות הריאה מדלא אמרי׳ כעין כברא כעין בשרא כי היכי דאמרי׳ כעין מוריקא כעין כשותא כעין ביעתא אלמא בממשות הריאה הדברים אמורים שאם ממש הריאה ככברא כשרה ואם ממש כבשרא טרפה ועל זה הפי׳ סמכנו בחבורנו בהלכות בדיקה. ואנא דסריכא לאומא ה״ר שלמה התירה בפירוש וכ״כ כל הגאונים וכן חכמי ספרד ז״ל ויש מחכמי צרפת ז״ל שאסרין ולא נראה לנו טעם בדברי האוסרין. והיכא דמשתבחן תרתי עינוניתא הורו בריאה הגאונים ז״ל כולם התירוה וה״ר שלמה ז״ל החמיר בה והגאון דברי הגאונים דכיון דלא קי״ל כרבא ביותרת ול״ש תרתי לקולא נקיטינן:

שלטי הגבורים

א רבינו ומיי׳ ורש״י ובה״ג והטור והר״ן והרא״ש וכולם הסכימו דל״ש שהאדימה כולה ל״ש האדימה מקצתה [כשרה] וכתב הרא״ש דמיירי שהאדימה שלא מחמת מכה בדופן אבל אי האדימה מחמת שיש מכה בדופן כנגד הריאה טרפה ור״ת פסק דבין האדימה כולה בין האדימה מקצתה טרפה ודוקא כשנופחים אותה אינה חוזרת לגבונה וכ״כ סמ״ג:

ב וכא דאמרי׳ בסמוך כדיותא טרפה יש לפרש דהיינו כשרובה רך ומעשה בא לפני ר״ת והכשיר בשלא היתה רובה שחורה אבל תימה דכיון דאמר לקמן דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א״כ מה לי רובה מה לי מקצתה כיון שע״י לקותא היא ונראה לפרש דאוכמי דהכא היינו כי כוחלא דאמר לקמן דכשרה וכן פי׳ בה״ג והכי כתב ריא״ז דבתר כדיותא טרפה ככוחלא כשרה:

ג ה״ג פסקו דבועא בשפולי ריאה אם הבשר מקיף מכל צד אפי׳ בכל שהוא כשרה ואי לאו פסולה דהרי היא כיתר וכל יתר כנטול דמי אי נמי הרי היא כאילו נטלה מקום הבועה והויא חסרה וטרפה אי נמי מאחר שנכרת משני הצדדין דומה לשתי בועות ואיכא למיחש למראית העין ולזה הסכימו רוב הפוסקים וי״א דכיון דטרפות זה לא נמצא בתלמוד אין לנו להוסיף על הטרפות ור״י בלאו היה מהמכשירין:

ד רש״י פי׳ שהסירכא באה מחמת נקב שמחמת שהריאה שואבת כל מיני משקה נעשה המשקה בתוכו ונעשה עב ויוצא מעט מעט דרך [illegible]

[illegible] ומתוך נגב ומתודה של אונא לחודה של אונא אצלה ומתוד להתוך טרפה דאין כשר אלא מתוך לתוך כסדרן: כתב הרא״ש ז״ל אע״ג דאסיקנא אין סירכא בלא נקב נביאי להתיר סירכא הלויה לפי שהסירכא הבאה מחמת נקב היא נכרכת למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכה תלויה אינה אלא כפסולת

הגהות הב״ח

[illegible]

עין משפט

א מיי׳ פרק י מהל׳ שחיטה סמג עשין סג טוש״ע יו״ד סי׳ לו:
ב מיי׳ שם סמג שם טוש״ע יו״ד סי׳ לז:

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' לו: ב מיי' פ"ח שם סמג שם טוי"ד סי' לה: [דפרס ז ע"א]

על זו והדרא בריא שמתוך שמוכבות זו על זו אין מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ונסתר כך פרש"י ז"ל פירוש לפירושו דכסדרן היינו טעמא דכשרה משום דכיון דהיינו רביתייהו חברתה מגינה עליה ולא מתפרקא ולא מחמת הקרום בלבד הוא שכשרה דא"כ ה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה ואינו קרום אלא משום דדמיא לריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה [ודוקא סמיכין ולא סריכא] והכא נמי האונא סותמתה. ולפי שיטה זו של רש"י ז"ל שהוא אומר שאין סירכא בלא נקב ראוי לאסור סירכא תלויה בכל מקום שהיא (א) וכן ראוי לאסור אפי' כסדרן כל שהסרכא הולכת מגב לגב או מחתוך לגב אפילו מחתוך לחתוך אם הסירכא יוצאה בשיפולי דאונא ונסרכה במקום מגולה ממנה טריפה לפי שאפשר שבאותו מקום מגולה הוא הנקב ואין האונא סותמת שם וסירכא לא סתמה דה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ואיכא למידק א"כ דכשיש נקב בריאה אפשר לה דהדרא ובריא והדרא ומתכסרה בסירכא בחברתה מחתוך לחתוך א"כ אפילו כי ליתא לסרכא כלל ואית בה נקב היכי מתסרא לעולם והא אמרינן לקמן [דף מד.] דבי

נר מצוה

ואמר רבא הני "תרתי בועי דסמיכן להדדי לית להו א בדיקותא אלא טרפה חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן סילוא ובזעינן לה אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי אינון (ואנקב וסריכי להדדי) וטרפה: ואמר רבא ב"חמשה אוני אית להלריאה (א)כד נפח לה ואפה כלפי גברא [דנפח לה] תלתא מימינא ותרתי משמאלא אי הסיר אי יתיר אי חליף טרפה ולית הלכתא כרבא ביתיר אלא אי משכחת יתיר כשרה והני מילי דקיימא ב בדרא דאונא אבל ביני ג וביני טריפה והני מילי מגווה *אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה

רש"י

לגבי דידה שלא כסדרן ניהו: הני תרתי בועי דסמיכן להדדי. קים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת שהיה נקב בריאה והנקב העלה הבועות סביביו: ואם חדא היא. ונראית כמין סדק ודומה לשנים: סילוא. קוץ: ובזעינן לה. באחת מלדיה טוקבין אותה: תלתא מימינא. כשתלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח או תלתא לימין הטבח: אי יתיר. דכל יתיר כנטול דמי: ולית הלכתא כרבא ביתרת. אבל בחסר וחליף קי"ל כוותיה דליכא מאן דפליג: והני מילי. דיתרת כשירה: אבל ביני וביני. כגון מלמטה לערוגה (ב) כעינוניתא או בין שני הערוגות מלמטה או באמצע האומה: אגבא. שלא כסדר חתוכי דאוני טרפה: ברייתא. רוטות באפר: עינוניתא. כגון אונא קטנה. דוורדא על שם שהיא אדומה: והני מילי מגואי. מתחת: אפילו כטרפא דאסא. קטנה כעלה של הדס ומדסבר רב אשי למיטרפא ש"מ לאו אורחא והכי דידן דאיתא ברובא דידהו אי משכחת ריאה דלית בה

גליון: ס"א אינו. ג' ד"ס. מדברי סר"ן מראה של"ג בכרי"ף וה"מ עד וביני טרפה גם לא גרים הכא ביני וביני וכו' ונ"ע

מנשיא מחו בכוליתא וקטלי ומחו בגידא דנשיא ומקשינן עלה כיון דחזינן דמייתי בהכי אמאי לא חשיבי בטרפות ומתרצינן גמירי דאי מבדרי לה סמי חייא כלומר שאם חובשין סמים במכתה מתרפאת ואע"ג דהשתא ליתנהו להנהו סמים מ"מ מכה זו אין בה כדי להמית כיון שהיתה יכולה לעלות ארוכה הכא נמי כיון שאותו נקב יכול לבא לידי היתר בסירכא אפילו אין שם סירכא אינו בדין שתהא טריפה דטריפה לא הויא אלא היכא שאי אפשר שתהא לה תקנה וכדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף סח:) גבי בשר שילא חוץ למחילתו דכתיב ובשר בשדה טרפה ואמרינן כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה אין לה תקנה אף בשר כיון שילא חוץ למחילתו שוב אין לו תקנה וי"ל אין הכי נמי דכל שאפשר להיות לו תקנה אינה טרפה וכל שנטרפה אין לה היתר אלא שאין כל הנקבים שוים יש נקב שאין ראוי שתעלה בו סירכא ויש נקב שהוא ראוי שתעלה בו סירכא בכסדרן וכל שהוא כן כיון שיש לה תקנה לא נטרפה מעולם ואלו היינו בקיאין בכך אפילו קודם שתעלה בו סירכא היינו מתירין אותה אלא מפני שאין אנו יודעין אם ראוי שתעלה בו סירכא אם לאו אנו אוסרין כל נקב מחמת הספק אבל בשעלתה בו סירכא הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם זו היא שיטת רש"י ז"ל שהוא סובר שאיסור של סרכות מפני שכבר ניקבה הריאה אבל אחרים כתבו שטעם איסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק ולינקב עור הריאה וכל שעתיד לינקב כנקוב דמי והיינו טעמא דמפלגינן בין כסדרן לשלא כסדרן דשלא כסדרן עשויות להתפרק אבל כסדרן כיון דהיינו רביתייהו לא מפרקי ולפי זה היה אפשר להתיר סירכא בכסדרן אפילו מחתוך לגב אי נמי מחתוך לשפולי וכן לפי שיטה זו סירכא תלויה מותרת היא שהרי אינה עשויה להתפרק אלא שהראשונים כתבו שצריכה בדיקה. וטעמא דמילתא שאע"פ שאין איסור סירכא מחמת נקב שיש בה כבר אפילו הכי כיון דאיכא סירכא איתיליד בה ריעותא וחוששין לנקב וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות שחיטה שיש מקומות שאוסרים סירכא תלויה ודבר זה גורם להפסיד ממון של ישראל ואיסור גדול יש במי שעושה כן ולא נהגו כן בספרד ולא נשמע בצרפת ובמערב אלא בודקין אותה אם היא שלימה מן הנקב וכשרה ע"כ. והמנהג פשוט להתירה בלא בדיקה וכך נראה לי שכיון שאנו סומכין להתיר סירכא תלויה על דברי האומרין שאיסור הסירכא מפני שהיא עתידה להתפרק כיון שכן כשם שאנו מתירין כסדרן בלא בדיקה שהטעם לפי שיטה זו מפני שאינה עשויה להתפרק כך ראוי להתיר סירכא תלויה בלא בדיקה. ויש כאן דרך אחרת לראב"ד ז"ל שהוא אומר דסירכא שלא במקום רביתא ודאי משום נקב הוא ואע"פ שהיא עולה בנפיחה אומרין קרום עלה על אותו נקב אבל כשהסירכא במקום רביתא תולין שמפני דוחק רבילתה עליו נעשית הסירכא ולא משום נקב ולפי שיטה זו אומר דאונא הסרוכה לדופן אפילו לגרמא כשרה שהסירכא זו לא מחמת נקב נעשית אלא מפני דוחק רבילתה. ודאמרינן לקמן [דף מח.] והוא דסביך בבשרא דמשמע בבשרא ולא בגרמא דוקא בריאה שניקבה ודאי דבעינן סתימה חזקה דהיינו סביך בבשרא אבל זו לא ניקבה. ולענין כסדרן ושלא כסדרן יש מי שאומר דכי מכשרינן כסדרן ה"מ בבדיקה אבל בלא בדיקה אסורה ודייק לה מדאמרינן שלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע הא כסדרן אית להו בדיקותא אבל בדיקה מיהא צריכה אבל רבינו האי גאון ז"ל כתב דכסדרן לא בעיא בדיקה כלל וכן המנהג ולישנא נמי דאמרינן א"ל כסדרן היינו רביתייהו משמע דכיון דאורחייהו הכי לא בעי בדיקה כלל והאי דנקט בשלא כסדרן לית להו בדיקותא לאו למימר דכסדרן בעי בדיקה אלא לישנא דוקא נקט דאי הוה אמר שלא כסדרן טריפה הוה משמע דלאיסור הסירכות מחמת עצמן הוא והא ליתא אלא או מחמת שיש בה נקב עכשיו או מחמת שסופו לינקב משום הכי נקט לישנא דלית להו בדיקותא ואיכא מ"ד דכי אמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא דוקא שאינן סרוכות אלא בסירכא אבל סמוכות לגמרי אפילו שלא כסדרן כשרה דהו לא מיפרקי ויש מי שכתב בהפך שלא הכשירו כסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפילו כסדרן מפרקי וטריפה ולא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בין סרוכה מעט בין סמוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן טרפה וכתב רש"י ז"ל דשלא כסדרן היינו מראשונה לשלישית ואם בדוקא כתב הרב ז"ל לא משכחת תרתי אוני שלא כסדרן אלא בימינא דאיכא תלתא אבל בשמאלא דליכא אלא תרתי אוני בכל ענין כשרה אבל הרב הנשיא אלברגלוני כתב דאפילו בתרתי דסמיכי להדדי משכחת לה שלא כסדרן כגון שהסירכא מגב לגב או מחתוך לגב וכסדרן מיקרי כגון שאין הסירכא אלא במקום חבור שתי האונות דהיינו מחתוך לחתוך וכן כתבו הגאונים ז"ל ואחרים מוסיפין עוד לומר דלא מיקרי כסדרן אלא בסירכא ישרה אבל אם הולכת באלכסון מראשה של אונא זו לסופה של אחרת אפילו מחתוך לחתוך דסמוכה לה טרפה דכל שהיא כן סופה להתפרק וזו היא חומרא יתירא והמנהג בזה להתיר אבל מגב לגב וכן מחתוך לגב ומשיפולי האונות לשיפולי וכן מחתוך לשיפולי ראוי לאסור כמו שכתבנו טעמו של דבר למעלה לפי שיטת רש"י ז"ל. ואונא הסמוכה לאומא שאללה בכסדרן דהיינו מחתוך לחתוך כתב רש"י ז"ל שיש מי שאוסר לפי שלא מצינו שהתיר רבא בכסדרן אלא באוני הילכך איכא למימר דדוקא באוני שהן עומדות במילר החזה כדאמרינן לקמן מקום רביתא היינו מקום חתוכא דאוני התם שרי משום דלא מפרקי אבל מאומא לאונא לא אבל הוא ז"ל כתב בשם רבו דכשרה שגם האומא אונא שמה ובכלל דברי רבא הוא ורת"ס ז"ל מן האוסרין דודאי אין בכלל דברי רבא אומא דאומא לא מקריא אונא אלא ריאה שמה שאם האומות בכלל האונות היכי אמרינן בסמוך חמשה אוני אית לה לריאה שבעה הוו ואעפ"כ יש לדון כדברי רש"י ז"ל דאע"ג דאומי אינן בכלל דברי רבא משום דאומא לא מקריא אונא אפ"ה איכא למימר דה"ה לאומא ורבא רבותא קמ"ל דאפי' אוני דקיימי במילר החזה ואיכא למימר כיון דבדוחקא קיימי לא מפרקי אפ"ה שלא כסדרן טרפה וכ"ש אומי שהן עומדות בריוח אבל כסדרן כשרה דהיינו רביתייהו ועיקר חידושיה דרבא לאשמועינן איסורא אתא והכי דייק לישנא דפתח ואמר לית להו בדיקותא ומש"ה נקטה באוני לרבותא אבל אין ה"נ דמאונא לאומא נמי כסדרן היינו רביתייהו וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל שהגאונים התירו דבר זה בכטפיה: **ואמר** רבא הני תרתי בועי דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא. פירש"י ז"ל דקים ליה לרבא שאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו* והר"ס במז"ל כתב בפ"ז מהל' שחיטה שהטעם מפני שהדבר קרוב הרבה שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה ואף זו אינו מחוור שהרי אפשר לנקב שתי הבועות זו מכאן וזו מכאן עד שתלא כל הליחה שבפנים וא"כ נראה אם יש ביניהם נקב לפיכך נראה כדברי מי שפירש דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת את חברתה סופו של עור הריאה לינקב והרי היא כאילו ניקב מעכשיו: **חדא** (ג) דמתחזיא כתרתי. ואם אחת היא ונראה כעין סדק באמצעית ונראית כשתים: ובזעינן לה. באחד מלידיה: **תלתא** מימינא. מימין [הריאה] ותרתי משמאלא. והוא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח: אי יתיר טרפה. דסבירא ליה לרבא דכנטול דמי: ולית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת. אבל בחסיר וחליף הילכתא כוותיה דליכא דפליג עליה: וה"מ דיתרת כשרה מקמה. כלומר מגואי א"כ דקיימן בדרא דאוני דהכי אמרינן בגמ': אבל מגבה אפי' כטרפא דאסא טרפה. וכתב הר"ס במז"ל בפ"ח מהל' שחיטה דדוקא כטרפא דאסא טרפה אבל פחות משיעור זה אינה טרפה וכן דעת הרמב"ן ז"ל והביא

שלטי הגבורים

אבל לפרק ביד לא סתרתי והסכימו כל בני הישיבה והורו כן לכל ישראל וכן נוהגין בארץ אשכנז דכל סירכא שהיא ניתקת כשהטבח מכנים ידו בנחת לבדוק את הריאה אומר דלאו סירכא היא אלא ריר בעלמא שאתפשט מלחות הריאה וכשרה והסירכא אם יפ"ך אדם אותה בין אצבעותיו היא הולכת ומתחזקת. ויש מן הגדולים שאומרים דהא דמכשירין כסדרן הייט דוקא ע"י נפיחה ומדקדקים מהא דאמרי' גבי שלא כסדרן לית להו בדיקותא מכלל דכסדרן אית להו בדיקותא. ורב האי גאון כתב דלא בעיא בדיקה וכן מוכיח הלשון דאמר הייט רביתייהו והא דקאמר לית להו בדיקותא כתב רמב"ן דדרך פירוש הוא וטעמא יהיב למלתיה משום דסירכא לאו מחמת עצמה היא באה אלא מחמת נקב ומש"ה קאמר דלית להו בדיקותא אם יש בו נקב אם לאו דאפי' לא מסקא זיקא טרפה דודאי או האי איניקב או האי איניקב ואונא הסרוכה לאומה שאללה יש אוסרין וטעמא לפי שיש נקב ולא מצינו שהותר אלא כסדרן באוני אבל באומא לא משום דטעמא דאוני משום שעומדות במגר החזה ומתחממות והדרן בריא כדאמר בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה אבל באומי לא ורבינו יעקב בר' יקר התיר לפי שלא מצינו אומא בתלמוד ורבא לא פי' טעמא משום חום הלכך ל"ש אוני ול"ש אומי. וענוניתא דורדא כל היכא דסריכא טרפה דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן ניהו. ור"ת היה אוסר אונא באומא:

לשון ריא"ז

אמר מז"ס שמלא כתוב עינוניתא דורדא כל מקום שהיא סרוכה טרפה והוא שיש תחתיה אויר אבל אם אין תחתיה אויר דרך גדילתה היא וכשרה היתה סרוכה בכים שלה ראיתי גאונים שמטריפין ומז"ס מכשיר לפי שמקום רביתה הוא ונראה בעיני שאם היתה הריאה סמוכה במקום רביתה ובלא במקום רביתה כגון שהיתה סרוכה באונא ובאומא יחד בסירכא אחת או שהיתה האונא סרוכה בדופן ובחזה סואיל וקלת הסירכא במקום רביתה תולין נקב הסירכא במקום רביתה וכשרה ובלבד שתבדק הריאה ע"י נפיחה כשמפרקין אותה בנחת ממקום שהיא דבוקה שם ונופחין אותה שמא יצא ממנה רוח שלא במקום רביתה ואם אין רוח יוצא ממנה כשרה כמו שביארט בריאה הסמוכה לדופן ומצאה מכה בדופן כמבואר בקונטרס הראיות. ובסוף דברי הרא"ש ז"ל מסיק ובאשכנז ובצרפת נהגו להטריף הכל:

א התוס' כתבו דאם יש ביניהם הפסק אוש אחד עדיין סמוכות הוו וטרפה אבל אם יש הפסק ביניהם כמלא ב' חוטין לא חשיבי אלא ב' ושאר הפוסקים לא הזכירו חילוק זה גם כתבו התוס' דדוקא טעות שיש בהן מוגלא הוא דטריפה כשהן סמוכות להדדי אבל למחים קשים אפי'

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן משמע בתוספות וז"ל ויש לייבב פי' הקונט' דאע"ג דקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו סרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת לספרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק ומעתה לא לריכין לטעמא דהחבירתה אונא שבגלדה סותמתה דא"כ בכסדרן ס"ל לפלוגי בין סמיכי לסריכי כדפי' התוס' והר"ן ז"ל עיקס עליו דרך ואתה סתבל בשני ראשיו:

ז"ל סביביו ואינו מחוור דס"ע לאשמועי' כאינו שיעור שם קרובים והרמב"ם ז"ל כו'. כן הגיה הגר"א מרגליות בקונטרס ספסיקות סי' לו ס"ק ד' (ג"א)

והטור כתב דאפי' כן מלאות מים זכים אסורה ואפשר דלא פליגי דלמחים קשים משמע שאין בהן מים כלל לא זכים ולא עכורין וכשהבועה בריאה ונכרת בעבר אחר היה מעשה ובקש רבינו שמואל בלוי שעליונה נראית אם ... זו לזו ולא שפכי להדדי והכשיר וכתב המרדכי דהעם נהגו להכשיר בין שפכי להדדי בין לא והר"ס כתב דאין לאוסרה א"כ קיימא הריאה לגד סמפונא ומדברי מיי' משמע דהא דמכשרי' בועא אחת דוקא בשאינה מלאה לחם ... היא מלאה לחה אפי' אבעבוע אחת חוששין שמא נקב הסמפון שתחתיה וצריכה בדיקה: ב (ד) כטור בשם בעל העיטור כתב דלא מכשרינן אלא בששמד ממש בסדר האונות אבל אם הוא ביני וביני שלא כסדר כדרך הורדא ... בין בימין בין בשמאל וכן פרש"י אבל ביני וביני כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דורדא שהיא בין ב' הערוגות מלמטה או שיש אחד באמצע האומה על גבה שלא כסדר חתוכה דאוני טרפה ומיי' כתב דכל מקום שהיא כלפי פנים ... אין התוספת אוסרה אא"כ יהיה בגבה: ג ובשיעור יותרת שהיא ביני וביני התוס' כתבו דביני וביני דטרפה היינו היכא דגדולה כרבה ואינה דומה לעינוניתא דורדא (ה) והטור כתב בשם אביו ז"ל שיש שיתרת על גבה בכל ... אפי' קטן כטרפא דאסא טרפה אבל פחות מכטרפא דאסא אחר שתנפח הריאה לאו יתרון הוא וכתב ב"י שמעינן מהא דשיעור אונא כטרפא דאסא ואם חסר אחד מהאונות ואין בה אלא כטרפא דאסא כשרה ע"כ ומיי' כתב נמי הכי דלריך שיהיה יתרת כטרפא דאסא ואם היה פחות מכאן לאו יותרת היא וכשרה והר"ן כתב דיש אומרים דאפי' פחות מטרפא דאסא הוי יתרת:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב פי' כשאוחז אדם הריאה בידו ומנפח לה ופני הריאה כנגד פניו של האדם אז יהיו שלשה מימין הטופח משמאל הנופח וכן משמע ברמב"ם שכתב כשיתלה אותה אדם בידו ופני הריאה כנגד פניו שלשה מן הימין מן השמאל וכ"כ הרשב"א שלשה מימין הנופח אותה ושנים מן השמאל. אבל בטור כתב אם יתלה אותה האדם ופני הריאה כנגד פניו יהיו לשמאל אדם שלשה ולימינו שתים. כלומר שיתלה גוף הבהמה בידיה של הבהמה כשיתלו אותה ברגלי' כמו שנוהגין אז הוו שלשה לימין האדם וכמו שפירש"י. ואפשר לפרש דברי הרמב"ם אחר דלא מיירי כשתולה אותה האדם בידו ומנפח לה אלא בלא נפיחה קאמר כשתולה אותה האדם בידו בגובה נגד פניו ואוחז בידו בגרגרת ופני הריאה כנגד פניו אז יהיו לימין הבהמה שהוא נגד שמאל האדם שלשה אונות ולימין האדם שהוא שמאל הבהמה שני אונות ודברי הסמ"ג קשה שכתב כשיתלה הבהמה ברגליה ופניו כנגד פניה שלשה מן הימין ושתים מן השמאל וי"ל דאע"ג דכשת ולא אותה ברגליה יהיו בני מעיה כלפי הטבח מ"מ כתב ופניו כנגד פניה להוליא סגב שאם גב הבהמה כנגד פניו אז יהיו שתים לימין האדם: (ב) לערוגה כעינוניתא דורדא שהיא בין שני כל"ל: (ג) ומתחזיא כל"ל: (ד) נ"ב בטור י"ד סי' ל"ה: (ה) ובטור י"ד סי' ל"ט כתב בשם אביו כו"ל:

הביא ראיה מדגרסינן בפרק מי שמת (דף קמו.) אמר רבא דוקא דיכר אבל פחות מדיכר לא ואקשינן פשיטא אפילו דיכר תנן מהו דתימא ה"ה דאפילו פחות מדיכר והא דקתני דיכר אורחא דמילתא קתני קמ"ל ובפ' היה קורא (דף טו.) כמי גרסינן ואפילו מיל ודייקינן מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר אלמא כל שיעורי חכמים כיוצא בזה אע"ג דקתני עלייהו אפילו דוקא ניהו אבל פחות מכן לא אבל יש מי שפירש דאפילו פחות מכן ואורחא דמילתא נקט: **גרסי'** בגמ' ההיא דביני ביני. כלומר דלא הוה קיימא בדרא דאוני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפה א"ל מר בר רב אויא לרב אשי כל הני חיו בריית׳ כלומר הרוצות באפר הכי אית להו וקרו לה טבחי עיטוניתא דורדא. עיטוניתא כמו איטוניתא* של שם שהיא קלושה ואדומה כוורד וה"מ מקמה אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא [טרפה] והך עטוניתא דורדא דקא מכשרינן היכא מאן דאמר דדוקא כשהיא במקום שהיא רגילה להיות אבל אם איכה שם או שהיא גדולה כשאר האונות ואינה דומה לעטוניתא דורדא טרפה *(וכן פסקו התוס' בקבלה) דלא מכשרינן אלא ההיא דקרו לה טבחי עטוניתא דורדא ולא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם וה"מ מקמה אלמא כל מקמה כשרה. והיכא דאיכא תרתי עטוניתא דורדא רש"י ז"ל אוסר משום דהדא גופא לא התירוה אלא משום דכל הני עיזי בריית׳ הכי אית להו אבל תרתי דלית בהו טרפה אבל הגאונים התירוה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם והני מילי מקמה וכן כתוב בתוס' בשמו של רבינו אפרים ז"ל וקא יהיב טעמא דודאי הא דסבר רב אשי למטרפה בתרתי הוה עובדא דאי בחדא כולהו עיזי ואפילו גויאתא הכי איתלהו ומאי קא מספקא ליה אלא ודאי בתרתי ואפ"ה אסיקנא דכשרה ומיהו ליכא דקאמר וקרו לה טבחי עטוניתא דורדא לא דייק הכי אלא שכבר פשט הדבר להתיר *ולענין אשלומי דעת הגאונים ז"ל דאי חסיר חדא אונא מימין עטוניתא דורדא משלימתה אבל לא משמאל שאין דרכה לעמוד בשמאל וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ח מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל אומר דכיון דלא קיימא בדרא דידהו לא משלמת וכתב הרב אלברגילוני ז"ל דכיון שעכשיו יש לכל הבהמות עטוניתא דורדא אי משכחינן דלית לה טרפה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח מהל' שחיטה דבין יש לה בין אין לה כשרה וכל היכא דסריכא הך עטוניתא בין באונות שבימין בין באונות שבשמאל ואפילו לכיס שלה טרפה וכן דעת הגאונים ז"ל דכולהו לגבי דידה לאו הייטו מקום רביתא שאפי' כיס שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה:

ריאה דדמיא לאופתא. בקעת עצים: כגישתא. שקשה משושה כעץ: דשיעא כאופתא. חלקה כבקעת שאין לה חתוך אונות כלל וכתב רש"י ז"ל דדוקא דשיעא לגמרי דלא מינכר בהו חתוכא כלל אבל אם יש בהן היכר כמין סדק כשרה דהני ניכהו אוני דידה אלא דסריכו אהדדי בכסדרן ויש מי שכתב דמייתינן סכינא דחליש פומא ומפרקינן להו אי מתחזיין כתרתין כשרה דודאי מסריך סריכן ואי לא טרפה ובחבור הרב אלברגלוני ז"ל כתוב סריכן מעיקרייהו ועד סופייהו מייתינן סכינא ומפרקינן לה אי כפקא זיקא מבינייהו חדא היא וטרפה ואי לא כשרה וכתב הר"ס במז"ל בפרק שמיני מהל' שחיטה פאם הן דבוקות כולן אלא שיש ביניהן הפרש כטרפא דאסא בלחוד כשרה ויפה אמר דכיון דמפסלא כה"ג ביתרת ש"מ כל כי האי שיעורא אונא הויא: **כבוחלא**. לבע כחול שהוא כמראה לאזור"א בלע"ז לא ירוק ולא שחור: דיותא. קורט דיו יבש והוא שחור: וסימניך דיותא ארמיתא. כלומר שסוף זה הוא הנקרא דיותא והייט דיה האסורה והוא סימן וזכרון לדין זה שמראה דיו פוסל בריאה: דאמר ר' חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה. וזהו לענין דם נדה אלמא לקותא היא וסופה לינקב: ירוקה. כעשבים כדלקמן כשרה ההדרא בריא כר' נתן: המתיני לו. שאין דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים: שיבלע בו דמו. שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמו שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות מת במכה קלה: **כבבדא** כשרה. ריאה שמראה שלה דומה למראה כבד: כבשרא טרפה. דהכי קים להו לרבנן דבהכי הוי לקותא כך פרש"י ז"ל אבל הרז"ה ז"ל פי' דהכא לאו במראה עסקינן דאי הכי לימא כעין כדאמרינן בסמוך כעין כשותא כעין מוריקא אלא בגישתא עסקינן והכי קאמר כגישתא דכבדא כשרה כגישתא דבשרא טרפה ואין בזה הכרע דהא אמרינן לעיל כבוחלא וכדיותא דהייט כחוותא ולא אמרינן כעין אלא פירש"י ז"ל עיקר וכן כתב הר"ס במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה: **כעין** כשותא. ירוקה ולא כעין עשבים אלא כמראה כישות: כעין מוריקא. כרכום: כעין ביעתא. חלמון ביצה וכולם מין ירוק הן אלא משונה זה מזה: **וכתב** רבינו האי גאון ז"ל בתשובת שאלה ששאלתם ומראות האסורות בריאה כשנופחין אותה מתהפכת למראה דכשר כאיזה מראה עושין כמראה ראשון או כמראה שני פשיטא כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה ועומדת להניף אויר על הלב וכמו שנראית כשהיא נפוחה עושין וכ"כ הר"מ במז"ל בפ' הנזכר:

אטום בריאה. אם היה מקום אטום בריאה שאינו עולה בנפיחה באותו מקום: אי מחמת מוגלא כשרה. דמוגלא בריאה כשרה: מותבינן עלה. על אותו אוטם לאחר שנקרע: אי מבצבצא (טרפה) דכיון דנייד עייל זיקא: **קרום** שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום. שסופו ליסתר וכבר כתבתי למעלה דה"ה לכל הנקובים: ריאה דאוושא. פרשתיה למעלה: **ריאה** שנשפכה כקיתון. בשר הריאה נימוח בתוך הקרומות ונשפך מראשה לסופה ומן סופה לראשה ונמצא שחסרה ואפ"ה כשרה: והוא דקיימי סימפונות. שהקנוקנות שלה קיימין שלא נימוחו: היכי עבדינן. היאך נכיר שלא נמוח אחד מן הסמפונות: מייתינן צעא דקוניא. קערה של חרס המחופה באבר שחלקה היא ונראה בה יפה: ושפכין לה בגוה. קורעים הקרום והכל נשפך: שורייקי חיוורי. חוטין לבנים: טרפה. שמחוי הסמפונות הוא: **והקשה** הרשב"א ז"ל ואפי' ליכא שורייקי חיוורי ליחוש דילמא אינקיבו כמפונות חד לחבריה וטריפה [כדאמרינן לקמן דהיכא דאנקיב לחבריה טרפה] ועוד דהכא אפילו ניקב שלא לחברו ה"ל למיסר דמוגלא לא סתמא ותירץ (א) דהא ליכא למיחש דכיון שהריאה נתקלקלה כל כך עד שנשפכה כקיתון אם איתא דנתקלקלו סימפונות שבה כולה אמחויי הוה ממחו ומינכר במנא ומדלא אמחו ודאי לא אינקיבו: **ריאה** שנימוקה. נתרוקנה מאליה במקצתה ואינה נשפכת כקיתון אבל

ההוא ביני וביני דאתא לקמיה דרב *אסי סבר למיטרפה *א"ל הונא בר מר כל הני א חיותא ברייתא הכי אית להו וקרו ליה טבחי עינוניתא דוורדא*): ואמר *רבא האי *ריאה דדמיא לאופתא טרפה איכא דאמרי דנפיחא כי אופתא ואיכא דאמרי כחזותא דאופתא וא"ד כגישתא דאופתא ואיכא דאמרי דשיעא כי אופתא דלית לה ב חתוכא דאוני: אמר רב *אחלאי ג כבוחלא כשרה כדיותא טרפה וסימניך דיותא ארמיתא דאמר רבי חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה: ירוקה כשרה מדר' נתן אדומה כשרה מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר פעם אחת הלכתי לכרכי הים ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת (א) רביעי הביאתו לפני וראיתיו שהוא אדום אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיבלע בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי ושוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא באת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת (ב) רביעי הביאתו לפני וראיתיו שהוא ירוק אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיפול בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי: אמר רב כהנא °כבבדא ג כשרה כבשרא טרפה וסימניך ובשר בשדה טרפה. אמר רב *חמא בריה דרבא ריאה כעין כשותא כעין מוריקא כעין ביעתא טרפה ואלא ירוקה כשרה מדרבי נתן היכי משכחת לה כברתי. אמר רבינא ג אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה אי מחמת מוגלא כשרה ואי לא מותבינן עלה גילא או רוקא או גדפא אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה אמר רב יוסף ד קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ואמר רב יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עלה גילא או רוקא או גדפא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן מהיכא אוושא מייתינן משיכלתא דמליא מיא פשורי ומותבינן לה בגווה. חמימי חמימי לא משום דמבווצי לה קרירי קרירי לא משום דמטרשי לה אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה דתתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דביני ביני היא וכשרה. אמר עולא אמר ר' יוחנן ה ריאה שנשפכה כקיתון כשרה אמר רבא והוא דקיימי סימפונהא אמר ליה רב אחא* בר אשי לרבא היכי עבדינן מייתינן צעא דקוניא ושפכינן לה בגווה אי אית בה שורייקי חווארי טרפה ואי לא כשרה. אמר רב נחמן ריאה ד שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה תניא נמי הכי ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים אפילו

*) בס"י איתא בכאן וה"מ מגואי כו' הכתוב לעיל וכ"ה בגמ'

רש"י

עיטוניתא כשירה ויש אומרים שאם חסרה אחת מן האונות הימין מצטרפת בהדייהו הואיל ויתרת היא וכן כתבו הגאונים ואין נ"ל דהואיל ולא קיימא בדרא דידהו הוה ליה כחליף וטרפה. וכדאשכחן תרי עינוניתא נחלקו בו גדולי הדור ונראה לי שהיא טרפה דהא ביני וביני לאו אורחא ואפילו חדא לא הוה מכשרינן אלא משום דכל הני חיוי ברייתא אית להו: דדמיא לאופתא. בקעת עץ: דנפיחא. ונעשית לבנה והיינו כחזותא נמי: כגישתא. שקשה משושה כעץ: דשיעא. חלקה והיכא דלא מיחתכא חיתוך גמור ויש סדק כמין מראה הפרש ניכר בה כשר דלא שיעא כאופתא היא: ככוחלא. לבע כחול לע"ר לא ירוק ולא שחור: אדומה כשרה. דהדרא בריא: המתיני לו. שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים: ש בלע בו דמו. שיהא (בו) דמו נבלע בבשרו כי הדם היה הולך בין עור לבשר והוי כמו שאין לו דם ומת במכה קלה: ככבדא. שדומה מראה שלה ככבד כשרה דקים להו לרבנן דבהכי לא הוי לקותא ובהכי הוי לקותא: כשותא מוריקא ביעתא. כל אלה מיני ירוק הן: אטום בריאה. דוכתא דלא עייל בה זיקא על ידי שהוא מטומטם: מותבינן עלה. על אותו אטום *(כדפירש לעיל): ריאה דאוושא. כבר פירשנו אותו לעיל: דמבווצי. ומותמין הנקב: דמטרשי. לשון פרסים שמקשין אותה וקרום *חזק כשמתקשה נסתר במישמושו וזימנין דלא אינקיב עילאה ומינקיב כי בדיק לה: שנשפכה כקיתון. בשר הריאה בתוך קרומיה נשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה וחסר הוא זה שמתחלה היא כולה מליאה ועתה חלייה ריקנית: דקיימי סימפונהא. שלא נימוחו הסימפונות: היכי עבדינן. שנדע ודאי שלא נימוח שום אחד מהן: צעא דקוניא. קערה של חרס שמחופה באבר שחלקה היא ונראה יפה יפה: ושפכי ליה בגוה. [קורעין] הקרום והכל נשפך לתוכה: שורייקי חיוורי. מראות לבנים: טריפה. שמראה הסימפונות הוא: שנימוקה. נתרוקנה מאליה במקצתה ואינה נשפכת כקיתון אבל אין שם כלום: אפילו מחוקת

עין משפט:
א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' לה לו:
ב מיי' פ"ז שם סמג שם. טוי"ד סי' לח:
ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לו:
ד מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לה:
ה מיי' שם טור י"ד סי' לו ב:

בגמ' איתי' א"ל ר"ה מר בר אויא כל הני כו' (ג"א)
בגמ' איתא אמר רפרם האי ריאה כו' (ג"א)
בגמ' איתא אמר רבא כבוחלא כו' (ג"א)
נ"ל לאחר שיקרע
נ"א הדק
[דף רסו ע"ב]
רב ספא בריה דרבא כ"ה בגמ' ובהא"ש (ג"א)
א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא כו' כ"ה בגמ' ובהא"ש (ג"א)

שלטי הגבורים:
א מיי' כתב דאם לא נמצאת ורדא מותרת שכך היא דרכם יש בהמות תמצא בהם ויש בהמות לא תמצא בהם וא"כ אם נמצא שם ב' עטוניתא טרפה וכ"כ רש"י והר"ן ז"ל כתב בשם הרב אברגילוני דכיון שעכשיו יש לכל הבהמות עטוניתא דורדא אי משכחת דלית לה טרפה. וסמ"ג והתוס' הסכימו דאם אין לה אחת טרפה ואם יש לה שתים כשרה (ג) והטור כתב דהגאונים מכשירין בין אם אין לה כלל בין יש לה שתים ולזה הסכים הוא וכן נראה מדברי רבים וכ"כ ריא"ז שהעידו לפני מו"ה שהמריאין שנקראין נופ"ל דרכן להמצא בהן ב' עטוניתות והכשיר ואם נמצא הפעוטא בצד שמאל כתבו ר"ת ור"י בתשובה שהיא טרפה ולזה הסכים סמ"ג והרא"ש (ג) והטור ורוב הפוסקין ומדברי מיי' נראה דכשרה וכבר היה מעשה והכשירו ישב"ץ ורבינו קלונימוס ר"י: כתב ריא"ז אמרו הגאונים שאם חסרה אחד מהאונות של צד ימין אותה והעטוניתא שם מצטרפת להשלימן אבל נמצאת העטוניתא לצד שמאל אינה משלמת החסרון של צד ימין והרי היא כאילו נתחלפו להיות שתים בצד ימין ושלש בצד בשמאל וטרפה כמבואר בקונט' הראיות:
ב כתב ריא"ז וכן אני אומר כשתחסר אחד מן האונות ויש סדק באמצעים אחת מכן עד שנראית כשתים כשרה:
ג רש"י פי' שר"ל מראה כעין כבד כשר וכעין בשר טרפה ולזה הסכימו רוב הפוסקים והר"ן הביא דעת מי שאומר דלענין משמוש איתמר שאם משמושה כעין כבד כשרה ואם משמושה כעין בשר טרפה:
ד מיי' כתב דאם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא נקב הרי היא כמו שחסר מנין האונות וטרפה והטור כתב בשם בעל העיטור שהיא כשרה כיון שהעור קיים אע"פ שנפגמה ולזה הסכים הוא:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב וכיוצא בזה צריך לתרץ גבי נפולה דלא חיישינן לניקב ע"ל בדף תרפ"ט סוף ע"א בשורה אתגזוה[סי' תשכ"א ד"ה ונפולה]. (ב) ובטור י"ד סי' ל"ה כצ"ל: (ג) ובטור י"ד כצ"ל:

הגהות חוות יאיר
(א) בפי' ר"ח דמילה גרס שלישי הביאתו לפני וכצ"ל גם הכא לפי מה דפסק רבינא בפ' הבא על יבמתו: (ב) גם בכאן צ"ל שלישי כמו לעיל:

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' מח מה:
ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' לט:

אין שם כלום: אפילו מחזקת רביעית כשרה. אפילו חלל החסרון מחזיק רביעית לוג כשרה דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון: ניטלה שלפוחית. האם שהולד מונח בה: **התליע** הכבד שלה זה היה מעשה ועלו בני אסיא ג' רגלים ליבנה. ששם היו הסנהדרין והיו מתקבצים שם: וברגל שלישי התירוה להם. שסופה להתרפאות ואין דינה כנטולה: **ואיכא** מאן דאמר שאע"פ שהתליעה כולה ולא נשתייר בה כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה אפ"ה כשרה דאי בנשתייר בה כזית פשיטא דכשרה דמי גרע מניטל ולמה לא התירו להם לבני אסיא עד רגל שלישי אלא ודאי התליע כולה קאמר וחושש אני בזה לאיכא מאן דאמר דאפילו בנשתייר בו כזית נסתפקו לפי שסוף כולו לירקב:

אפילו מחזקת רביעית כשרה ^א ניטלה *שלפוחית שלה כשרה התליע הכבד שלה זה היה מעשה ועלו בני אסיא שלש רגלים ליבנה וברגל השלישי התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ^ב ריאה הסמוכה לדופן אין חוששים לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר בין כך ובין כך חוששין לה היכי עבדינן מייתינן סכינא חריפא דחליש פומיה ומפרקינן לה מדופן אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן (ונפחינן לה אי לא מפקא זיקא מחמת דופן הוא) וכשרה ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא במקום רביעתא כשרה ושלא במקום רביעתא חיישינן לה והיכא מקום רביעתא מקום חיתוכא דאוני °אמר רבינא והוא

נר מצוה
תשלב דפמת.
תשלג

[דף רטח ע"א]
ד"ת פ"ז

רש"י

מחזקת רביעית. אותו חלל החסרון: שלפוחית. הוא האם שהולד מונח בו: ועלו בני אסיא שלשה רגלים. ובשני רגלים לא אמרו להו כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוה: הסמוכה לדופן. דבוקה בגלגעות: אין חוששין לה. שמא ניקבה אלא תלינן לריעותא בדופן ואמרינן דופן הזה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה את הריאה אצלה: העלתה. הריאה למחים [מגל"ץ] סביבות סביבות לדופן הואיל וקא חזינן ריעותא בה תלינן את המכה בריאה: דחליש פומיה. שפיו דק וחדוד וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במשכו אותו מן הדופן: ומפרקינן. הריאה מן הדופן: מי אמר רב נחמן הכי. העלתה למחין חוששין לה מכלל דאי פסיקא לן דאינקיב הריאה דלא מהני לה סתימת הדופן: במקום רביעתא. במקום שהריאה והדופן גדלים כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרקא הויא סירכא כשירה וכי אמר רב נחמן חוששין לה היינו למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דהריאה רחוקה היא מן הדופן מיפרקא הויא סתימה ואפ"ה כי לא העלתה למחים כשרה דתלינן בדופן ובהא כאבימי ס"ל דבין כך ובין כך חוששין לה כי בדאורייתא אזלינן לחומרא: מקום חיתוכא דאוני. שהן סמוך לגוף במילר החלל ובהא מילתא הילכתא כר"נ דליכא

שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן המכה היתה בדופן וכשחיתה קלטה הריאה אצלה: העלתה הריאה למחין. אבעבועות סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בריאה: דחליש פומיה. פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במשכו אותו מן הדופן: ומי אמר ר"נ הכי. דהעלתה למחים חוששין לה מכלל דפשיטא לן דניקבה הריאה לא מהניא לה סתימת הדופן: במקום רביעתא. במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד שהמקום צר ונדחק בין האונות ולדופן והואיל וכן אע"פ שיש נקב תחת הסירכא הדופן סותם אותו וכשרה וכי אמר רב נחמן חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא הויא סתימה: ודאמרינן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ל"ש סמוכה לדופן לגמרי ל"ש סרוכה מעט לרב נחמן היכא דלא העלתה למחים אין חוששין לה דתלינן בדופן אבל בהעלתה למחים חוששין לה כיון דליכא מכה בדופן אבל היכא דאיכא מכה בדופן תלי' בדופן כדאמרינן בסמוך ולאבימי אחד זה ואחד זה חוששין כלומר כל היכא דליכא מכה בדופן בין העלתה למחים בין לא העלתה למחים מיהו היכא דאיכא מכה בדופן מודה דתלינן בדופן [ואפילו העלתה הריאה למחים] וכמו שנכתוב טעמו של דבר בסמוך בס"ד וטעמא דרב נחמן דקסבר דכל היכא דלי הדדי ניניהו תלינן בדופן ולקולא. לדברי מי שאומר שטעם הסירכות מפני שסבר יש בהם נקב איכא למימר דס"ל לרב נחמן שאין איסור הסירכות מחמת ודאי נקב אלא משום ספק נקב כלומר שאנו חוששין להם שמא יש בהן נקב והסירכא סותמו הילכך כשהיא סרוכה בדופן איכא תרי ספיקי ספק מחמת דופן ספק מחמת ריאה ואם תמצא לומר מחמת ריאה שמא לא ניקבה והוי להו תרי ספיקי ולקולא אבל כשהעלתה ריאה למחים ודאי מחמת ריאה הוה וליכא אלא חד ספיקא ולחומרא זהו טעמו של רב נחמן לדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מחמת שסבר ניקבה הריאה. ולאבימי סירכא בודאי נקב משוי ליה ומש"ה אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה. ולדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק בהא פליגי דר"נ סבר שיותר הוא מצוי שתסמך ריאה לדופן מחמת סירכא שבדופן משנתלה הדבר בהיפך לפי שהריאה קלה ונוחה לקלוט אל הדופן מחמת הלחות שבו שמושכת משא"כ בדופן שכיון שהוא קשה אינו מסתבך עם הריאה מחמת מכה שבה וכיון שהסירכא זו מחמת דופן היא באה אין חוששין שמא כשתתפרק תנקב הריאה שאינה כל כך דבוקה בה שתנקוב אותה כשתתפרק ממנה אבל בשהעלתה ריאה למחים מחמת ריאה הוא באה ותולין שמלדה תתפרק והנקוב ואבימי סבר לעולם תולין הסירכא בריאה שהיא רגילה בסירכות ומש"ה אמר דאחד זה ואחד זה חוששין לה:

ודאמרינן אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשרה אפילו העלתה ריאה למחים ואפילו אבימי מודה בהכי ולישנא דגמרא הכי דייק דודאי כי אמרינן היכי עבדינן אכל מאי דאיתמר חוששין לה קאי וא"ת בשלמא לר"נ דאמר דכי ליתא מכה לא בריאה ולא בדופן תלינן בדופן וכשרה בדין הוא דלימא דכי איכא מכה בדופן אע"ג דאיכא למחים נמי בריאה דנתלי בדופן דמ"מ כי הדדי ניניהו אבל לאבימי דס"ל דכל היכא דליכא מכה בחד מינייהו חיישינן לה הכי נמי הוה לן למיחש כי איכא מכה בתרווייהו י"ל דכי איכא מכה בתרווייהו ליכא ריעותא לגבי ריאה כלל לפי שהדבר מצוי מפני רביתא שכשיש מכה בדופן אף היא מעלה למחים ואין הדופן מעלה למחים ומכה מחמת למחים שבריאה הילכך הוה ליה כאילו יש מכה בדופן וליכא מכה בריאה ומש"ה מודה אבימי דכשרה: וגרסינן בגמרא עלה דהא דאמרינן מייתינן סכינא דחליש פומיה וכו'. רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ופרש"י ז"ל דהאיכא מכה בדופן קאי דאמרן דתלינן בדופן וכשרה ומשמע כשרה בלא בדיקה ורב נחמיה מצריך לה בדיקה ולא מיחוור דאם כן הוה ליה למימר מצריך לה בדיקותא ועוד דבגמרא מוכח דרב נחמיה לאקולי אתא אלא ודאי רב נחמיה בריה דרב יוסף אליכא מכה בדופן קאי דמעיקרא טרפינן לה לגמרי ולא מהניא לה בדיקה דמדקאמר טרפה לגמרי משמע ועוד שיש גרסאות שגורסין כן בפירוש וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ואי לא מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ורב נחמיה בריה דרב יוסף מכשיר לה בבדיקה. ולענין פסק הלכה בפלוגתא דרב נחמן ואבימי קי"ל דאחד זה ואחד זה חוששין לה [שלא במקום רביעתייהו] כאבימי ובפלוגתא דרבא ורב נחמיה פסק רבינו תם ז"ל כרב נחמיה דמדקא עביד בה מעשה ובדיק לה מעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן בה ואמרינן אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה וכו' ומדשקלינן וטרינן בה בגמרא אהייא איתמר משמע דהלכתא כותיה וכן השיב הוא ז"ל לחכמי מרשיל"א שאין לחוש בדבר דהלכתא כרב נחמיה בריה דרב יוסף ולפי זה כל היכא דסמיכא ריאה למקום שאין הנקב פוסל בו כגון שהיא סרוכה לגרגרת או לשמיניתא דידיה או לטרפשא דליבא או לטרפשא דכבדא או בשמונית הסמפון שקורין קורדוביל"א בכל אלו מפרקין הריאה משם ונופחין אותה ואי לא מבלבלא כשרה שאני אומר מאחד האברים שנסרכה להם שאין הנקב פוסל בהם באה הסירכא וכשרה אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דליתא לדרב נחמיה שהוא ז"ל השמיטה מן ההלכות ומשמע דטעמיה משום דרבא דאמר בגמרא היכי עבדינן מחמיר בשל תורה ומריה דתלמודא הוא טפי מרב נחמיה בריה דרב יוסף ושתיה נקטינן לחומרא הילכך כי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ומכאן אתה למד לכל שאר המקומות דבליכא מכה לא מהני להו בדיקה ואי איכא מכה בדופן משמע לכאורה דלא צריכה בדיקה כלל מדקא פסק רבא ואמר תלינן בדופן וכשרה וכ"ת אם כן סכינא דחליש פומיה למה דהא אי איכא מכה לא צריכה בדיקה ואי ליכא מכה לא מהני ליה בדיקה י"ל דאילו היתה סכין רעה אפשר שתנקוב הריאה מחמתו ויראה כאילו היתה נקובה קודם לכן זה נראה לפי פשטה של שמועה. אבל קצת

המאור הגדול

אמר רב יוסף בר מנומי א"ר נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה פי' הלין תרתי שמעתתא אהדדי איתמר כלומר שאם סמוכה לדופן והעלתה צמחים חוששין לה אבל העלתה צמחים בלא סמוכה לדופן אסיקנא בגמ' דכשרה היא וליכא למיחש להו אפי' בכנדי כנדי טינרי טינרי ופי' סמוכה בין בדבק בין בסירכא ופי' צמחים בועי מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה בין כך ובין כך בסמוכים לה חוששין אף בשלא העלתה צמחים כמו שהעלתה צמחים ופסקו הגאונים ז"ל כמר יהודה משמיה דאבימי משום דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר והא דאמרי' היכי עבדי' לה אמר רבא רבין בר שבא אסברא לי וכו' במקום שחוששין לה לר"נ כדאית ליה ולר"י כדאית ליה וכן רב נחמיה דהוה בדיק לה בפשורי בדאיכא חששא בריאה וליכא מכה בדופן ודרב נחמיה מעשה הוא וקי"ל בכל מקום מעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן בגמ' אליבא דידיה ומסקי' לה לשמעתא כוותיה בשלמא התם בדקינן לה בפשורי דהא אי איכא מכה בדופן תלינן כלומר שכשם שאילו איכא מכה בדופן היינו תולין בדופן אפי' כשהעלתה צמחים הריאה כך בשאין מכה בדופן כיון שבדקנו הריאה בפשורי ולא מבדקה אף היא בחזקת בריאה היא כבריאות הדופן ובתר הדופן תלי' לקולא כך הוא הפי' הנכון ע' לשון הגמ' אע"פ שרבינו שלמה ז"ל כתב לא גרסי' דהא אי איכא מכה בדופן אנו סומכים על לשון רוב הספרים וכך נמצא בספרים הבאים מספרד מן הישיבות דהא (א) איכא מכה בדופן תלי' בתר דופן ור' נחמיה לא פליג מיפלג אלא פרושי קא מפרש ודבריו כדברי רבא בבדיקת סכינא דחליש פומיה שאינם מכריעים לא כר"נ ולא כמר יהודה משמיה דאבימי אלא דברי רבא. עולים לשניהם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לר"נ בהעלתה צמחים ולמר יהודה בין בזו בין בזו וכן רב נחמיה לפרש בא לא לחלוק ובדיקתו כבדיקת רבא שהרי אחד דבריו בא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וא"ת היאך יתכן שלא יהיה ר"נ חולק והרי אמרת שבדיקת ר"נ בשאין מכה בדופן ורבא הא אמר בפירוש אי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא וטרפה. תשובתך כי הרבה נמצא בדברי רבותינו טרפה במקום ספק טרפה כמו שראיית בכור כראיית טרפה הוי מכניף להו לכולהו טבחי דמחוזא והרבה כיוצא באלו אף זו הטרפה האמורה בדברי רבא ספק טרפה היא עד שתבדק בפשורי כר' נחמיה ולפי שנהגו העולם להחמיר בזו שלא לעשות כר' נחמיה יראתי לומר דבר זה בילדותי מפני שלא מצאתי לי חבר וכך מצאתי בחבור הלכות בדיקה ואם תמצא לומר שר"נ חולק הוא כיון דרבא לא מכרעא לא כר"נ ולא כמר יהודה מ"מ עלה בידינו בריאה הסמוכה ולא העלתה צמחים ועלתה צמחים בבדיקת פשורי כרלא מבצבק קאי ר' נחמיה ורב נחמן לקולא ומר יהודה לחומרא ואין דבריו של אחד במקום שנים מאחר שיש לתלות בדופן אפי' בשאין שם מכה אבל ריאה הסמוכה לשאר מקומות של איסור כגון דסמוכה לטרפשא דלבא או לחזה או לטרפשא דכבדא ראוי ויפה להחמיר בהם בכל ענין זה נוסח מה שכתבנו בחבורינו בהלכות בדיקה מפני שהיינו יראים לפרסם הדבר שנהגו בו איסור ואח"כ ראינו בתשובת ה"ר יעקב ז"ל שהשיב בסוף ימיו לחכמי מרשיליי"א שהלכה כרב נחמיה בריה דרב יוסף וכן עושין מעשה בכל סירכא דריאה חוץ מתרתי אוני דסמיכי אהדדי שלא כסדרן כדמפרש בגמ' ודבר ברור הוא ואין לחוש אלו דברי הרב ז"ל ובכל זאת לא מלאנו לבנו לשנות המנהג (ב) ששנינו כאותה ששנינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת:

מלחמת ה' הגאונים

כתוב בספר המאור א"ר יוסף בר מניומי ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה וכו' וא"ת סילך וכו' עד כי הרבה נמצא בדברי רבותינו טרפה במקום ספק טרפה: **אמר** הכותב אולי כן יפרש כדיותא טרפה כשין כשותא ומוריקא טרפה ודמיא כאופתא טרפה ואי תליף ואי חסיר טרפה וכל מה שנזכר בכן בתלמוד א"ו דברי סנאי כן שאם הוזכרו כן בתלמוד על דרך כעברה לא במקום איסורן נאמרו אלא במקום בדיקתן כגון ראיית טרפה שהוא כאומר לראות אם היא טרפה ודאי וכן טרפתה נמי לראות אם היא טרפה אבל מי שמע אדם מורה הוראה בדיני הטרפות ואומר אית לה הכי והכי טרפה ורוצה לומר ספק טרפה א"כ לא (ג) הניח מקום ללשון נספכת דברי אלהים חיים ועוד שרבו הנוסחאות שכתוב בהן ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה וכמ"ש בהל' רבינו ז"ל ולמאי דמתני מר זוטרא נמי רב נחמיה לאפלוגי עליה דרבא אתא ודבר הלמד מעניינו מדלהכיא לישנא מיקל ופליג לישנא (ד) נמי מיקל ופליג וליהא הלכתא כוותיה וא"ת (ה) כרב ר' יעקב שהלכה כר' נחמיה רצונו היה לומר שאע"פ שרבא חולק עליו הלכה כמותו ואין הדבר כן דבשל תורה הלך אחר המחמיר ועוד דרבא מרא דתלמודא דבכל הוא וגברא גברא דסמכא ואין כאן סוגיא אליבא דר' נחמיה שראוי לדחות בה דברי רבא ואין צורך להאריך בזה שכבר פשט איסורן בכל ישראל והדבר מקובל הוא מן הגאונים וחכמי הדורות ואפי' יבא אליהו ויתיר אין שומעין לו שכבר נהגו העם כמו שאמרו בסנדל במס' יבמות ואלמלא שכבר נהגו נכון סדבר כדברי ר' שלמה דכי איכא ריעותא בדופן בדיק לה ר' נחמיה בפשורי ומ"ש בשלמא התם בעי בדיקה דהא איכא מכה בדופן תלי' (ו) ה"פ בשלמא התם יש לסמוך על בדיקתה שהרי יש מכה בדופן והלי' ביה כיון דלא מפקא זיקא ולא גרסי' אי וליתא ברוב ספרים המוגהים בבאים מספרד וכ"כ רבינו האי גאון בתשובה תרתי אוני חדא דימינא וחדא דשמאלא כדתלינן צולי דכפלה מפרקי' לה מן צולי אי (ז) חזר מכה בגולי בדקי' לה לריאה אי לא מבלבלא כשרה אמרי' לאו ריאה הוא דסרך אלא תברא היא דסריך. זה לשון תשובת הגאון אביהן של ישראל ובעל נפש יחוש לעצמו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אי: (ב) נ"ל שנהגו: (ג) א"כ לא הנחת מקום ללשון ונספכת כנ"ל: (ד) נ"ב דרבינא: (ה) נ"ב וא"ה הלא הרב רבינו יעקב פסק כנ"ל: (ו) נ"ב בדופן: (ז) אי חייש מכה בגולי כנ"ל:

שלטי הגבורים

א ריאה שעלו בה בועות רבינו ומיי' כתבו דאם היא מלאה מים עכורים וסרוחים טרפה דלא הוכשר אלא כשהן מלאים מים זכים או שאין שם מים כלל וסמ"ג כתב דאפי' הן מלאות מים עכורים כשרה :

גמ' איתא רב נחמן

נ"א דאי

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' לו :
ב מיי' שם סמג שם טוש"ע סי' לו :
ג מיי' פ"ו שם טוש"ע סי' לו :

הגאונים כתבו דאפילו איכא מכה בדופן לא מכשרינן לה בלא בדיקה ולדבריהם מש"ה בעינן סכינא דחליש פומיה לפי שאי אפשר [להכשירה] בלא בדיקה וראוי לחוש לדבריהם ז"ל ולענין שאר המקומות שהזכרנו אם יש בהם מכה אפשר שדינם כדופן שיש מכה וכשרה בלא בדיקה לפי הסברא הראשונה שהזכרנו או בבדיקה לפי דעת הגאונים וכן כתבו הרבה מן המפרשים אבל הרמב"ן ז"ל כתב דדוקא בדופן הוא דכי אית ביה מכה תלינן בדופן וכשרה שלפי שהדופן הוא קשה אנו תולין שהריאה היא שנסרכה לדופן ולא הדופן לריאה ומחמת דופן הוא וכשרה אבל שאר המקומות רכין הן ואע"פ שיש בהן מכה אפשר שמחמת ריאה ולמחים שלה עלתה בהן מכה וטרפה ואם תשאל ותאמר לכלהו פירושי (ב) מאי מהניא בדיקה אי למ"ד אין סירכא בלא נקב אלא שקרום דסירכא עלה בו אפילו סירכא זו מחמת ריאה לא תפיק זיקא שהרי סירכא זו סותמתה ולמ"ד נמי שאיסור הסירכות מפני שהיא עתידה להתפרק בדיקה זו מאי מהניא בהם והרי על שם העתיד אנו אוסרין אותה ולא מחמת שיש בה נקב עכשיו י"ל *דכי איתא ודאי סירכא מחמת ריאה אה"נ דלא מהניא וכדאמרינן אי אינקיב האי טרפה [ואי אינקב האי טרפה] אבל הכא בדופן הוא דתלינן מיהו כל היכא דאיכא למבדק בדקינן שאפשר שמתוך בדיקתנו יתברר שמחמת ריאה היא דלמאן דמפרש שהסירכא נקב יש במקומו אלא שהסירכא סותמתו שמא ע"י שרייתה בפושרין תקרע ויראה הנקב ואם לא נראה כן נתלה בדופן וכשרה ולמאן דאמר נמי מפני שהיא עתידה להתפרק בודקין לראות, אם נתפרקה כבר מצד הריאה וניקבה ואם לא ניקבה לשמא תתפרק לא חיישינן דכיון דתלינן בדופן אין הסירכא נדבקת כל כך בריאה שתנקב הריאה כשתתפרק ממנה וכמו שכתבתי למעלה. והיכא דאיכא מכה בדופן דתלינן בדופן וכשרה כתב רבינו האי גאון ז"ל. דה"מ כשהסירכא כנגד המכה ממש אבל חוץ למכה אע"פ שיש מכה בדופן תולין בריאה ואפילו כשהסירכא במקום המכה עצמה ויוצא ממנה קצת חוץ למכה אסורה ודאמרינן דבמקום רביתא היינו מקום חתוכא דאוני מסתברא [דהייני] היכא דסירכא אונא לדופן מגבה אבל כלפי פנים כלומר לצד חלל הגוף דלאו היינו מקום חתוכא דאוני טרפה דלאו היינו רביתא והרב הנשיא אלברגלוני ז"ל כתב שאפילו בין חתוך ולדופן טרפה לא הכשירו אלא מגבן כלפי דופן: **והוא** דסביך בבשרא. שנסבכת ונאחזת בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת כך פרש"י ז"ל והיכא דסביך בבשרא ובגרמא הר"ס במז"ל התיר בפ"ז מהלכות שחיטה וטעמא דמילתא שהבשר נסרך יפה ומונע העצם מלהתפרק אבל יש מי שאוסר ורבינו גרשון ז"ל התיר אפילו סביך בגרמא בלחוד וכן דעת ר"ת ז"ל ופירש דהא דאמרינן סביך בבשרא לאו לאפוקי סביך בגרמא אלא לומר דכי אמרינן ודופן סותמתה כשרה דוקא דסביך בסירכא אבל [סמיך] ולא סביך לא וכדבריהם נ"ל מדאמרינן לעיל בסמוך ומי אמר רב נחמן הכי כלומר העלתה למחים חוששין לה והא אמר רב יוסף בר מניומי ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואם איתא דלא מכשרינן אלא בדסביך בבשרא מאי קושיא נימא כי אמר רב נחמן חוששין לה היינו לומר שתולין הסירכא בריאה ובעי עיוני אי סביך [בגרמא אי סביך] בבשרא אלא ש"מ דבכל ענין שהיא סרוכה כשרה אלא שמצאתי בתוספות דרבינא פליג עליה דרב נחמן: **וה"מ** דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה. זו היא סברת הרב אלפסי ז"ל וכ"כ הר"ס במז"ל בפרק הנזכר מהלכות שחיטה ואין סוגיית הגמרא מוכחת כן מדאמרינן בסמוך חזנהו דהוו קיימי כנדי כנדי טינרי ולא אמר להו ולא מידי ולא מפלגינן כלל בין אסרוח ללא אסרוח ולפנינו (ג) נצריך עוד בזה בס"ד וכתב עוד הר"ס במז"ל בפרק הנזכר שכשמוציא הריאה צריך לבדוק הסמפון שהתחיהם אם נמצא נקוב טרפה למדה הרב ז"ל מריאה שנשפכה כקיתון ואינו מחוור דהתם כיון שנמוק בשרה מבפנים ונתקלקלה כל כך חוששין אף לקלקול הסמפונות אבל בלמחים לא איתרעאי ריאה כל כך והיינו דבהנך דקיימי כנדי וטינרי לא בדקינהו בסמפונות כלל וכן דעת הרשב"א ז"ל: **בשוקא** דגלדאי. רלענין: כנדי כנדי. למחים גדולים ככדים בריאה: טינרי. למחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע: **סמפונא** נקט ואתאי. דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא אינקיב ואע"פ שהברזל אוכל כל הבשר שבסביבותיו כששוהה שם ומחסרו הא קי"ל דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל ואיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקיבא על כרחך סמפונא נקט (ד) וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן: דילמא נקובי נקיב ואתאי. חיישינן שמא דרך הושט נכנסה לפי שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנסה לתוכה: וסמפונא דריאה דאינקוב לחבריה טרפה. אבל פלולו שמתפלל מחברו נקב אבל דופן של חברו דכיון דדופן של חברו קשה הוא עומד לעצמו ואינו סותם הנקב אבל נקב בה א' פלולו ברחוק. בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו ודווקא דחזינן ממש דאינקוב לחבריה אבל מחט שנמצא בבשר הריאה ועלתה בנפיחה אע"ג דעל כרחך נקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה לא חיישינן דילמא אינקוב לחבריה דלחזוקי ריעותא לא מחזקינן: כנתא. אנטרי"ל בלע"ז חלב טהור: הדרא דכנתא. דקין הסובבין סביב בעגולא: דאינקוב לחבריה. שניקב באותו צד שבינו לחבירו שלא ניקב חיצון שבכולן: שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. נחתכו רגליה למעלה מצומת הגידין כשרה נחתכו למטה במקום צומת הגידין טרפה כדאמרינן

בפרק

נר מצוה

והוא דסביך בבישרא אבל אי לא סביך
תשלד בבישרא טרפה דהא נקובה היא: *וריאה
שהעלתה צמחין כשרה ואע"ג דמלאין מוגלא או
א מים זכים וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח
טרפה כדבעינן למימר קמן(א): אמר רבא כי הוה
אזלינן בתר *רבה בשוקא *דגילדאי ואמרי לה
בשוקא דרבנן חזנהו דהוו קיימי כנדי ולא
אמר להו ולא מידי: רב אמי ורב אסי כי הוו
עיילי בשוקא דטבריא חזנהו דהוו קיימי °טינרי
טינרי ולא אמר להו ולא מידי צמחי וכנדי וטינרי
כולהו צמחים נינהו מיהו הני רברבי והני זוטרי
תשלה בכולהו כשרה: איתמר ב'מחט שנמצאת בריאה
רבי יוחנן ור"א ורבי חנינא מכשירים והלכתא
כוותיהו וה"מ היכא דאיתא לריאה כשהיא
שלימתא קמן דנפחינן לה אי ליכא בה ניקבא
כשרה דאמרינן האי מחטא דרך סימפונא נקט
ואתאי אבל ליתא לריאה שלימתא קמן לא
מכשרינן לה דחיישינן לה דילמא נקובי נקב
ואתאי וסימפונא דריאה דאינקיב לחבריה טרפה
תשלו ג'והדרא דכנתא דאינקיב לחבריה כשרה דחברי'
מגין עליה ואין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל
תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן
וחיתה

רש"י

מאן דפליג: דסביך בבישרא. דנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמם אין זו סירכא קיימת אלא סופה לינקב: למחי. מלנס"ן: דגילדאי. רלענים: כנדי. גדולים כמו *כד: טינרי. למחים גדולים מכנדי והוקשו כסלע ואלו הן אותן הרגילין לימצא בבהמות שלנו בריאה ואין מראיהן דומה לריאה אלא למליא מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם למח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאינו עולה בנפיחה: מחט שנמלא בריאה. ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין רוח יוצא ממנה: סימפונא נקט ואתאי. דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל ואיתא ריאה קמן ולא חזינן דאינקבה על כרחך סימפונא נקט ועל וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן: נקובי נקיב. דרך הוושט נכנס שאין דרך הקנה לבלוע: דאינקוב לחבריה. אבל פילולים כשמתפלל מחבירו נקב אבל דופן של חבירו וקשה הוא ועומד לעצמו ולא סתים הנקב ולא מגין אבל ניקב לאחר פילולו מרחוק כנגד בשר הריאה שהוא רך מגין עליה וכשר מיהו כל כמה דלא חזינן לא חיישינן דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן: כנתא. אינטרי"ל חלב טהור: הדרא דכנתא. הן דקין הסובבים הכנתא סביב: דאינקוב חד לחבריה. שניקב אותו צד שבין חבירו ולא ניקב צד חיצון שבכולן: חותכה מכאן ומתה. בהמה שנחתכה בשר רגליה למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשר נחתכה למטה במקום צומת הגידין

ז"ל כד

דף מח:

[דף רסח ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בדף תרנ"א ע"א [סימן השס"א]: (ב) נ"ב בדיקה זו מאי מהניא אי: (ג) נ"ב בדף תרנ"א ע"א [סי' תשס"א]: (ד) [illegible] וריעותא כנ"ל: (ה) והוא הד[illegible] כנ"ל: (ו) נ"ב יכולה:

מלחמת ה'

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל וריאה שהעלתה למחים כשרה וכו' עד ולא אתחזי לן שכי וכו' אבל בריאה הכל כשר:
אמר הכותב תמה על עצמך א"כ למה אמרו מים זכים כשר בזה ובזה שהרי אפי' שאינם זכים כשרים
[illegible]בו למימר מים זכים דכשרים בזה ובזה אמר רב אשי לא אמרן אלא דזילי אבל עכירי טרפה ודזילי
[illegible]אלא דלא אסרוח וכו' אלמא עכירי או אסרוח אינם כשרים לא בזה ולא בזה וא"ת אינם כשרים בזה
[illegible]ים בזה ולא בזה היה לו לומר אבל עכורי כשר בכוליא נפסול בריאה ולפי דעתי זהו שהקשו בגמ'
[illegible]הוא וכו' והרי מים זכים דכשרים הכא והכא כלומר שחכמים אמרו זכים כשרים הכא והכא מכלל
[illegible]סולים הכא והכא וקשיא לר"י בר חנינא דאמר כל הפסול בריאה כשר בכוליא וזה מן הקושיות שאתלתן
[illegible]בתלמוד ולפיכך דחאה רב אשי לר"י בר חנינא ואמר אע"פ שניקב בריאה פסול וכשר בכוליא יש פסול
[illegible]כשר בריאה ופסול בכוליא כדמפרש ואזיל ואין נמדין מדין נקב לשאר הטרפות לפי שאין אומרים
[illegible]ה לנו וכן אין אומרים שלא נפסלו מים עכורים וסרוחים אלא מוגלא שאין אומרים בטרפות זו דומה
[illegible]ה בנותן טעם שהדבר ידוע שכל מוגלא קרובה מכה שלא לרפואה יותר מן המים עכורים וסרוחים
[illegible]ר שאין המים נעכרים ומסריחים כל זמן שהסמפונות שלה קיימים שהרות נכנס לה בהן ובריאה וכיון
[illegible]ריאה בידוע שאין הסמפונות שלה קיימים ואין לסמוך על בדיקתה בגעי דקוניא דקים להו לרבנן שכל
[illegible]סרוחים בידוע שאין הסמפונות קיימים והאי דליכא שורייקא תורא מפני שאינן נראין במים עכורים
[illegible]רי וכיון למים ואפי' בדזילי לא מינכרי וכ"מ ממה שאמרו באתרוג סרוח אע"פ שאינו תפוח שהוא
[illegible]לדו בו סימני טרפה משמע דסימן טרפה הוא אפי' בריאה וככי סוגיא דשמעתתא בפ' לולב הגזול
[illegible]אלא כדעת רבינו אלא שיש לדקדק אחר הכל ממה שאמרו למעלה בריאה שהעלתה למחים כשרה והנך
[illegible]די ולא אמרו להו רבנן ולא מידי ואמאי לבדוק בעכורים וסרוחים ואיכא למימר ההיא בפלוגתא
[illegible]ריף ור"ל מכשר ור' ירמיה מסתפק ולא אמר להו ולא מידי ואתא רב אשי הכא ואכרע בעכורין וסרוחים
[illegible]רפה ומסקנא בתרא היא ולדידי איתמר והא מים זכים דכשרים כאן וכאן כדפרישית:

המאור הגדול

וכתב הרי"ף וריאה שהעלתה צמחים כשרה ואע"ג דמליין מוגלא או מים זכים וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה כדבעי' למימר קמן ולא אתחזי לן הכי דכי איתמר אבל אסרוח טרפה בכוליא איתמר אבל בריאה הכל כשר ל"ש מים זכים ול"ש מים עכורים ול"ש סרוחים לא נפסלו עכורים וסרוחים אלא מטעם מוגלא וכשם שהמוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא כך עכורים וסרוחים מוגלא הם ואין לחוש להם בריאה אלא בכוליא: [דף מח ע"ב] **אלא** אמר רב אשי חזינן אי קופא לגו סמפונא נקיט ואתאי ואי קופא לבר נקובי נקיב ועייל פי' אי קופא לגאו אי חדדה של מחט כלפי בית הבליעה וזה הוא כלפי פנים והוא טמון תוך הכבד ועוקצה של מחט תחוב בכבד כאילו רוצה לצאת כלפי חוץ והוא כלפי מטה או שיצא עוקץ המחט לתוך חלל הבהמה דרך סמפונא דכבדא נקיט מחט ואתאי ומתוך חודה של עוקץ המחט נתחב בכבד ואם עוקץ המחט כלפי בית הבליעה טמון בכבד וחודדה כלפי חוץ והיא הוא התתוב בכבד כאילו רוצה לצאת חוץ והוא כלפי מטה או שיצא חודדה של מחט לחוץ לתוך חלל בהמה כיון שאין דרך חודדה של מחט לנקוב ולתחוב מצדו בכבד אמרי' נקובי נקיב הושט או הכרס ונפק מן הושט ומן הכרס ועייל בכבד ואח"כ נסתם הנקב מבחוץ ונמצא חודדה של מחט בכבד וטרפה וה"מ באלימתא שאין דרך חודדה לנקוב אבל בקלישתא ל"ש קופא לבר ל"ש קופא לגאו נקובי נקיב דרך קופא ועייל ונתחב קופא ולעולם דרך סמפונא נקים ואתא ותלי' לקולא כרבנן דמכשרי במחט שנמצאת בריאה (ה) והם ה"נ עבדי' במחט שנמצאת בריאה אי קופא לגאו כשרה והוא שלא יצא ממנה לחוץ כלום והוא דאיתא לריאה כשהיא שלימה קמן ובדיקנא ולא מינקבא ואי קופא לבר טרפה כיון שהוא פנה כלפי חוץ אע"פ שלא יצא עדיין לחוץ ומ"ש ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דמצד אחד כשרה אפי' באלימתא ואע"ג דקופא לבר וחדדה כלפי חוץ ותוא הוא התתוב בדופן הפנימי של בית הכוסות ולא אמרי' כיון שאין דרך חדדה של מחט (ו) לנקוב מבחוץ באה ונקבה הדופן החיצון ונכנסה לתוך הפנימי התם כיון דאיכא אוכלים ומשקים שבתוך הכרס אימר אוכלים ומשקים דחקוה לנקיב אף בחדדה ואף באלימתא ובהא כ"ע מודו דלא נקיבא לבראי מידי משום דאמרי' דרך אוכלים ומשקים נקם ואתאי וההיא קשיאתא דאישתכח במררתא אסיקנא בדויתא דמבזע בזע כמחט ומאן דטריף במחט כרבנן

[illegible]ף נמי בהאי כתבתי פי' שמועות הללו על הדרך שנ"ל מתוך פירושים ותוס' שמצאתי מישיבתו של רבינו שלמה אע"פ שאין הדברים מבוארים כ"כ בפירושו ולא כן נראה מדברי הגאונים שהם פסקו במחט [illegible]ה כרבנן דמכשרי ולא הפרישו בין קופא לגאו ובין קופא לבר ובקשיאתא דזיתא דאישתכח במררתא פסקו לאיסור דאמרי' מבזע בזע ואע"ג דלא קי"ל כרבנן טרופאי ועוד נמצא כתוב במקצת נוסחאות מנחות [illegible]א אבל בקלישתא אע"ג דקופא לגאו נקובי נקיב ועייל ונראה מזה שהיא טרפה שלא כדרך הפי' שכתבנו וכ"כ רבינו חננאל אבל מחט קלישתא בין כך ובין כך טרפה לפיכך נ"ל בפי' השמועות הללו בדרך [illegible]אונים ז"ל כי מחט שנמצאת בריאה לעולם כשרה כרבנן דמכשרי ל"ש קופא לגאו ול"ש קופא לבר ומתוך שהיא קרובה לבית הבליעה אמרי' לא נקוב מידי והוא דאיתא לריאה קמן כשהיא שלימה ובדיקנא [illegible]בל מחט שירדה והגיעה לכבד מתוך ששלשל איתו הכח המושך לחוץ כ"כ עד שהגיעה לכבד חוששין לנקב הושט או הכרס או הריאה והוא דאישתכח קופא לבר כלומר חדדה של מחט כלפי בית הבליעה דרך [illegible]מחוץ כיון דעוקץ המחט פונה כלפי פנים אמרי' נקובי נקיב ועייל בכבדא וטרפה ואם חדדה כלפי פנים כלומר כלפי מטה אין הכח המושך מסייע אותה לנקוב ואמרי' סמפונא דכבדא נקיט ואתאי וכשרה [illegible]א אבל במחט קלישתא דאורחא למינקב דרך קופא אפי' קופא לגאו כלומר שחדדה כלפי מטה נקובי נקיב ועייל וטרפה דחיישי' לה מאחר דאשתלשל כולי האי א"א בלא נקוב וכן בגרעינה של זית שנמצא [illegible]שנשתלשלה הרבה ויש לה עוקץ משני צדדים חוששים לנקב בני מעים או לנקב מרה ע"י הכח המושך אותה לחוץ ושלשלה אותה ע"כ אבל במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כיון דדרך אוכלים [illegible] ואתאי והכח המחזיק גם כח המעכל מעכבים את האוכלין ואת המשקים עד שיתעכלו אמרי' אוכלים ומשקים דחקו את המחט והעמידוהו ומנעוה מלנקוב אע"פ שנמצאת חדדה כלפי חוץ כלומר כלפי בית [illegible]נה כלפי פנים תחוב בצד האחר ולא אמרי' כשם שניקבה הצד האחד והוא הפנימי כך ניקבה הצד השני והוא החיצון זהו שנ"ל לפרש להעמיד דברי הגאונים ז"ל ועל הדרך הזה כתבתי מה שכתבתי בחבורי בענין זה בהלכות בדיקה:

בפרק בהמה המקשה [דף עו.] וכן שניטל צומת הגידין ואע"פ שלא נחתך העצם: **אי** קופא לבר. אם הראש העב שלה שהיא נקובה בו יוצא לחלל הבהמה וחודה שקורין פונט"א לתוך הכבד נקובי נקיב וטרפה דודאי דרך הושט נכנסה תחלה ונקבה הדקין ויצאה ונכנס פיה לכבד שאם דרך הקנה נכנסה לא היה אפשר לה לנקוב דרך קופא: ואי קופא לגו. אם ראשה העב נחבא בתוך הכבד וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואח"כ נקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ. ומקשו הכא ונהי דדרך הקנה נכנסה כיון שחודה יוצא לחוץ היאך כשרה ליחוש שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו וכדאמרי' בקוץ עד שתנקב לחלל ואפילו בבדיקה לא מתכשרה שרש"י ז"ל כתב שם גבי קוץ שיש לחוש עליו שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן תירץ הרשב"א ז"ל שאפשר שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך. וראיה לדבר דהא נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה ולא חלקו בין השברים כלפי חוץ או כלפי פנים ולא חיישינן שמא ראשי השברים נקבו אחד מן האברים הפנימים אע"ג דבקוץ חיישינן ומן הטעם שכתבנו אבל יש מי שכתב דאילו יוצאה חודה של מחט לחוץ אפי' דרך קנה אתאי טרפה מדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל וכי אמרינן קופא לבר וקופא לגו כלפי בר וכלפי גו קאמרינן: **אבל** בחלישתא ל"ש קופא לגו ול"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי. משום דקלישתא עקבת גם כן דרך קופא הילכך כיון [שאפשר] דדרך ושט אתאי תולין בו וטרפה לפי שדרכו לבלוע ואף על גב דבריאה כשרה הכא טרפה דלא מכשרינן בריאה אלא בשלימה דאפשר בבדיקה אבל בחתוכה דלא אפשר בבדיקה חיישינן וכבד נמי אפילו שלם אי אפשר בבדיקה ומאי דמפלגינן נמי בין קופא לבר וקופא לגו בכבדא הוא דמפלגינן אבל בריאה בין קופא לבר בין קופא לגו שלימה כשרה בבדיקה וחתוכה דלא אפשר בבדיקה בכל ענין טרפה וכי תימא היאך אפשר להכשיר בקופא לבר אפילו בשלימה והא אי אפשר לה לנקוב דרך קופא ועל כרחך דרך ושט נקובי נקיב ואתאי וקרום הוא שעלה בנקב י"ל דכי אמרינן הכי ה"מ בכבדא שמתוך שאינו מתנועע אין המחט יכולה לנקוב בו דרך קופא אבל הריאה מתוך שמתנועעת תמיד המחט נכנס בה אפילו דרך קופא וכיון שבדקוה והרי היא שלימה תולין בכך ובחתוכה אפילו קופא לגו טרפה שאע"פ שאי אפשר שבאה דרך ושט [שהרי אי אפשר לה לנקוב דרך קופא] חוששין שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחוריה וכי תימא אם כן אף בכבד ניחוש לכך אפילו בקופא לגו שמא יצאה לחוץ ונקבה הדקין וחזרה לאחוריה ליכא למיחש להכי דכבד אין טריפתו מחמת עצמו אלא מחמת נקיבת שאר האברים ואילו יצאה כל כך עד שניקב אחד מהם לא היתה חוזרת לאחוריה אבל ריאה שטריפותה מחמת עצמה אפשר שהוציאה המחט חודה לחוץ מעט וחזרה ולפיכך אסורה מה שאין לומר כן בכבד: **ומאי** שנא ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. בסוף הכרס יש מקום שהוא עשוי ככובע ושפת דפנו כפולה שתי דפנות אדוקות זו בזו ושומן מחברן: מצד אחד. שנקבה את הדופן הפנימית ולא נקבה השנית. כשרה שחברתה מגינה עליה: משני לדדין. שניקבה השנית ויצא לחוץ לחלל הגוף (ג) טרפה ולא אמרו דהיכא שלא ניקבה אלא אחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלו תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הושט או את הכרס או הדקין ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לתוך עובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את הדופן הפנימי דאם מבפנים באה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות הא אין דרך הקופא לנקוב ונמצאת טרפה: אוכלין ומשקין דחקוה. ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה: **ומחטא** דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא. סמפון גדול שבכבד והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו: כשרה. דכיון דלא נקבה מידי אמרינן דסמפונא נקט ואתאי וה"ה נמי אי אשתכח בסמפונא רבה דריאה דכשרה והכי איתא בגמרא ואפילו איתא לריאה קמן אינה צריכה בדיקה: **ההיא** קשייתא. גרעין של תמרה: סמפונא נקט ואתאי. דרך סמפון הכבד נכנסה ודרך הקנה דאי דרך הושט נכנסה אינה ראויה לנקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך הנקב: ואע"ג דלא קא נפקא. שאינה יכולה לצאת דרך סמפון כשרוצה להוציאה לפי שהסמפון דחוק: מרביל הוא דרבילא ביה · ע"י נענוע הבהמה שמנענעה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט [מעט] במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת. מרביל לשון כברה שמנענעין אותה כמו. אייתי ארבילא וקא מרביל בהלו מליאות (דף כו:): אבל דזיתא מתוך שהיא חדה מבזע בזע. ומקשו הכא אפילו דזיתא אמאי אמרי' דמבזע בזע והא מרה הרי היא כסמפונא רבה והוה לן למימר דסמפונא נקט ואתאי כיון דלא חזינן נקב כלל כדלא חזינא בסמפונא. יש לומר דאין הכי נמי ואין טרפותה משום דחיישינן שמא דרך הושט באה אלא אפילו תמצא לומר דרך הקנה נכנסה מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה נקבה אותה ומש"ה אפילו רבנן דמכשרי בריאה מודו בקשייתא דזיתא במרה דטרפה ומן הטעם שכתבנו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב גבי קשייתא דזיתא דאמרינן מבזע בזע דמאן דטריף במחט טריף נמי בהאי מכלל דמאן דמכשר במחט מכשר בהאי ולא מיתור דהא אנן קי"ל כרבנן דמכשרי במחט ובקשייתא דזיתא מסקנא דגמרא דטרפה אלא ודאי היינו טעמא דמתוך שעור המרה דק חוששין שמא ניקב הילכך מחט שנמצא בחלל המרה טרפה ומן הטעם שכתבנו אבל בשאר האברים כיון שעורן עב אע"פ שנקובתן במשהו אם נמצא בחללן מחט כשרה אא"כ נתחבה שם וכדאמרינן [דף מג:] גבי ישב לה קוץ בושט דדוקא בישב הוא דחיישינן אבל בנמצא לא. אבל הרב בעל הלכות ז"ל כתב במחט דאשתכח בלבא טרפה ויש מי שכתב שלא אמר הרב ז"ל כן אלא בלב בלבד אבל שאר (א) מקומות כגון כרס וקורקבן של עוף כשרה וכן המנהג להתיר מיהו בדקין חיישינן כדחיישינן במרה מתוך שהן הולכין בהיקף וקרומן רך ויש לחוש שמא אוכלין ומשקין שהולכין בהן דחקוה ונקבוה ובנקב משהו אין להם בדיקה כמו שכתבנו למעלה בשם רש"י ז"ל: **רב** אחא בר רב אמר תלינן. שתולין להקל שע"י משמוש הטבח ניקבה לאחר שחיטה: דהא תלינן בזאב. דאמרינן בפרק קמא [דף ט.] בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב: מורנא. תולעת היוצא מן הריאה ונקבה: קודם שחיטה פריש. מן הריאה ונקבה ונטרפה: **כהנים** נהגו בו היתר. כהנים שהקיבה נתונה להם מתנה מאלו זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו: כרבי ישמעאל דאמר משום אבותיו. שהוא מותר כדאיתא בגמ'

וה"מ

נר מצוה

תורה אור

וחיתה [ויקרא ד]

וחיתה ומחטא דאישתכח בחיתוכא דכבדא אי קופא לבר נקובי נקיב וטרפה ואי קופא לגו דרך סימפונא נקט ואתא וה"מ באלימתא אבל בחלישתא לא שנא קופא לבר ול"ש קופא לגו נקובי נקב ואתאי ומאי שנא ממחט שנמצאת *בעובי בית הכוסות (מצד א' כשירה) דלא אמרינן אי קופא לבר אי קופא לגו אמרי התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימור אוכלין [ומשקין] דחקוה. ומחטא דאישתכח בסימפונא רבה דכבדא כשרה. ההוא קשיתא דאישתכח במררתא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמרינן הא ודאי דרך סימפונא נקט ואתאי ואע"ג דלא נפק אימור מירבל הוא דרבילא ביה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע. אינקבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא (א)תליא בידא דטבחא או לא תליא רב אחא *בר יעקב אמר תליא ומר זוטרא בר רב מרי אמר לא תליא והלכתא תליא דהא תליא בזאב. מורנא פליגי בה *אבא יוסי בר ביסא ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר אחר שחיטה פריש והילכתא אחר שחיטה פריש: רבי שמעון אומר עד שתינקב לבית הסימפונות. ולית הלכתא כותיה: ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין: (תנו רבנן) ואת כל החלב אשר על הקרב *להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו רבי עקיבא אומר להביא חלב שעל הקיבה ורמינהו ואת כל החלב אשר על הקרב רבי ישמעאל אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף איפוך) *איתמר א"ר יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שעל גבי הקיבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום (א) אבותיו

רש"י

טריפה: אי קופא לבר. אם ראשה העב לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הוושט נכנס תחלה וניקב הדקין ויצא ונכנס דרך פיה לכבד: ואי קופא לגו. שראשה העב נחבא תוך הכבד וחודה יוצא לחלל הבהמה ודאי דרך הסימפון יצא לכבד וממנה לחוץ: וה"מ באלימתא. מחט עבה: אבל בחלישתא. כגון מחטין שלנו שמנקבין אפילו דרך קופא שלהן: עובי בית הכוסות. סוף הכרס יש בו מעשוי ככובע ושפת הדופן כפולה בשתי דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברן: מצד אחד. שניקבה דופן הפנימית ולא נקבה השניה כשרה שחבירו מגין עליה: ולא אמרינן ניחזי אי קופא לגו אי קופא לבר. שנמצאת קופא כולה תחובה בדופן ופיה כולה תוך הכרס ודאי ניקבה הוושט או כרס או הדקין ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה אל עובי בית הכוסות [ועברה כבר את הדופן החיצון ולא הספיקה לעבור הפנימי] אלא מכשירין בכל ענין אפילו קופא לבר דאמרינן דרך הוושט באה הטעם וכשרה דתלינן להקל: כשרה. כיון דבסימפונא רבה אשכח אמר היאך כיונה לתוך זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה והכבד סמוכים זה אצל זה בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד הם מתחלקין לסימפונות בריאה בראשו האחד וי"ל שנכנסה מסימפוני הקנה לסימפוני הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסימפונות: ההוא קשייתא. גרעיני תמרים: הא ודאי סמפונא. דכבד נקט ועלה דרך הכבד דאי דרך הוושט אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב: ואע"ג דלא נפק. שאינה יכולה לצאת דרך סימפון כשרוצים להוציאה לפי שהסימפון דחוק: מירבל הוא דרבילא. על ידי נענוע שנענע הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנס תמיד מעט מעט במקום דחוק שאין יכול עתה לצאת. מירבל לשון כברה כמו אייתי ארבילא וארביל: מבזע בזע. נוקב כמחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא: היכא דמשמשא ידא דטבחא. שמעתי דהיינו במילר החזה שמתוך הדחק קרע הריאה בציפרניו ולי נראה דבכל מקום שיודע שהוא יכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או תלשה מלמעלה בחזקה ואחרי כן מצא שם נקב: דהא תלינן בזאב. בפ"ק בא זאב ונטל בני מעיה והחזירן כשהן נקובים: מורנא. תולעת היוצא מן הריאה ונוקבה: קודם שחיטה פריש · מן הריאה וניקבה ונטרפה: חלב שעל הדקין. לקמן אמרינן ריש מעיא באמתא בעיא גרידה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילין לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לר' ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין פיי"א מחובר בו אבל חלב שעל הקיבה לר' ישמעאל מותר: קרום ונקלף. קרום דק יש עליו ואותו קרום נקלף: אף כל. דהיינו נמי חלב שעל הקיבה וכל שכן שעל הדקין: תותב. היא שמלתו מתרגמינן תותביה פרוש כשמלה על הקרב וכן על הדקין בראשו אבל חלב הקיבה אינו תותב אלא בחתיכות הוא אדוק ושעל הדקין מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשפורש אותו מהן נשאר מן החלב אלנו ולא תותב הוא אלא אדוק בהן: איפוך. פירוש קמייתא

שלטי הגבורים

א יש מי שאומר שאם חודו לחוץ אע"פ דקופא לגו טרפה דחיישי' שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו ובבדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהם והרשב"א כתב שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך:

ב בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין חוששין שמא היה בהן נקב מתחלה לפי שכל בהמה שנשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה וכתב ריא"ז ונראה בעיני שלא אמרו הרי היא בחזקת היתר אלא במעשה מסופקת כענין שכתבנו אבל אם המעשה ברור וההוראה מסופקת הרי ספקו להחמיר כמבואר בקונטרס הראיות: כתב רש"י ריאה דאתפרקא בלא בדיקה ואין סופה לברר סמכינן ארובא ולא מחזקינן כטרפה וכן פי' ר"ח וכן ה"ר אלעזר מפיהם אבל ר"י ברבי יהודה אסר וכן רבינו שמואל וכן ס"ג מא"ז:

ג כתב ריא"ז אם נמצא שהתולעת תוך הנקב נראה בעיני שהוא טרפה שהרי לא פירש התולעת מן הנקב ולא נעשה הנקב ע"י התולעת כמבואר בקונט' הראיות:

ד רש"י פסק שאינו אסור אלא דוקא באורך אמה שמתחיל לצאת מן הקיבה אבל מכאן ואילך שומן הוא ומותר ומיי' כתב בשם הגאונים דראש המעים שצריך לגוררו הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעים ולקמן נדבר בזה בס"ד:

ה רבינו פסק דשני מיני חלבים יש בקיבה אחד עשוי כקשת ואחד עשוי כיתר ואותו שעל הקשת אסור ואותו שעל היתר מותר וכ"כ מיי' והרמב"ן ורש"י אסר שניהם וכ"כ סמ"ג וכ"כ הרא"ש והטור:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכ"ל לתת טעם נכון בדבר דלא אשכחן דמכשר בגמ' אלא מחט דאשתכח בריאה בשלימה א"כ בכבדא. בריאה משום דאפשר בבדיקה ע"י נפיחה ובכבדא אי קופא לגיו מפני שאין נקב פוסל בעצמה כמו שפי' התוס' הלכך לב או מרה שהנקב פוסל בהם ועוד שרוב הנבלעין אין נבלעים אלא דרך הושט ואינו תלוים בקנה טרפינן להו ולפ"ז כרס וקורקבן גם הדקין אע"פ שהנקב פוסל בהם לא גרע מנמצא לו קוץ בושט ובכרס וקורקבן אע"פ שהיא תחובה בהם אלא שלא עברה לחוץ כשר ובדקים שנמצאת מונחת לאורכן ואינה תחובה במקום נראה להכשיר כמו נמצאת בושט:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' מא ומח:

ב מיי' פרק ז שם טור י"ד סי' מג:

ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לו:

ד מיי' פרק ו שם סמג שם טור י"ד סי' מו ומח:

ה מיי' פרק ז מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלח טור י"ד סי' סד:

[דף רסט ע"א]

גי' מהרש"ל

בגמ' איתא ר"א בר נתן אמר (ג"א)

בגמ' איתא רב יוסף בר דוסאי ורבנן פי' (ג"א)

כל זה אינו מהל' הרי"ף ז"ל

דף מט.

הגהות הב"ח

(א) ז"ל תלינן וכן לקמן:

(ב) טרפה ס"ד ואח"כ מ"ד ולא אמרי' כצ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) ר"ל וליה ס"ל לפי דהיפוך קמייתא. גמ':

וה"מ דאייתרא אבל דאקשתא אסור . הקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי ליה דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי ליה דאייתרא כלומר חלב שבמקום היתר ואמרינן בגמרא [דף נ.] דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסירי כלומר דבין בני בבל בין בני ארץ ישראל אסרי ליה כי פליגי דאייתרא כלומר דבני ארץ ישראל שרו ליה ובני בבל נהגו בו איסור ומיהא מוכח בגמ' דאפילו בני בבל לא אסרי ליה מדינא אלא שנהגו בו איסור וכתב רש"י ז"ל דלדידן תרוייהו אסירן דבני גולה אנן ובתר בני בבל גרירינן אבל הרב אלפס ז"ל פסק דאייתרא שרי וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ז מהל' מאכלות אסורות וכ"כ הר"ס ב"ן ז"ל וכיון דמדינא שרי אע"ג דבני בבל נהגו בו איסור לא חיישינן למנהגא דידהו ובכל דוכתא דלא נהג ביה איסורא שרי : **אמר** רב חלב טהור סותם . כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא : טמא אינו סותם . כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמו אינה סתימה לפי שאין חלב טמא מהודק : וחלב חיה דדכותיה בבהמה אסור אינו סותם . דאע"ג דרחמנא שרייה אפ"ה כיון דלא מיהדקא הרי הוא כשאר חלב אסור ואינו סותם : [חלב העשוי ככובע אינו סותם . משום דלא מהדק] (חלב) : תרגומא חיטי דכרכשא . חלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין טבחי"א ועשוי קורטין קורטין והן מגולגלין כמין כובע ואם ניקבה (ג) אותו חלב שסותמה לא מהני וטרפה : טרפשא דלבא . שומן הלב העשוי ככובע והלב נחבא בו : אינו סותם . אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה לשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואלו היא גדילה ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דהא על כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום : **בני** מעיים שניקבו וליחה סותמתן . היינו אותה ליחה שאדוקה בהם מבפנים ומוציאין אותו מהן בדוחק :

מקיפין בבני מעיים . פירשה הרב אלפסי ז"ל : הגהו בני מעיים . שנמצא בהן נקב ולא נדע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה : ממשמש בהו ואידמו . ממשמש בהם בנקבים האחרים ונהפכו למראה הנקב שנמצא בבני מעיים : מנא לך הא . שידעת לעשות חכמה זו : אמר לו מעלמי הבנתי דאמינא כמה ידים משמשו בנקב מקמי דליתו מקמי דמר : כרבי יוחנן . בכל מילי . לשון אחר חכים כר' יוחנן בטרפות דאמרינן לקמן דשדר ליה שמואל תריסר גמלי שפיקי טרפתא בפרק גיד הנשה (דף צה:) : וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דבכלל בני מעיים לב וקורקבן וכבד הלכך מקיפין בהם דאינהו נמי בני מעיים איקרו כדאמרינן לקמן גבי [דף נו:] נחמרו בני מעיים לא שנו אלא לב וקורקבן וכבד . אבל הרב רבינו יונה ז"ל כתב שאע"פ שבלשון התנאים הכל בכלל בני מעיים אין בכלל בני מעיים בלשון האמוראים אלא כרס ודקין אבל לב וקורקבן וכבד לא . תדע לך דהכא אין לשון בני מעיים כולל הכל דהא בתר דאמרי מקיפין בבני מעיים איצטריכן למימר מקיפין בריאה אלמא אי לאו דפריש ריאה לא הויא בכלל בני מעיים הלכך דוקא בכרס ודקין וריאה הוא דמקיפין אבל בלב וקורקבן לא סמכינן אהקפה כלל : מקיפין בריאה . היכא דליכא למתלי בטבחא : מערוגה לערוגה . פירש הרב אלפסי ז"ל מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת : ומדקה לדקה . היינו מבהמה דקה לבהמה דקה ומגסה לגסה היינו מבהמה גסה לבהמה גסה וכן כתב הר"מ במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל כתב דערוגה היינו דופן הריאה ימיני או שמאלי ומגסה לגסה היינו מאומא לאומא ומדקה לדקה מאונא לאונא : **מקיפין** בקנה . אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסר : באותה חוליא . לענין קדורה בכאיסר נקט חוליא דהיינו ג' טבעות דבטבעת אחת לא משכחת קדורה בכאיסר : ומבר חוליא לבר חוליא . הקנה עשוי טבעות טבעות ואותן טבעות אינן מקיפות כל הקנה ומלבד הטבעות הוא תטך ולדו השני הוא בשר והתטך נקרא חוליא והבשר בר חוליא ומחוליא לבר חוליא היינו ממקום התטך למקום הבשר : **חלחולת** שניקבה . היא כרכשא טבחי"א בלע"ז : מעמידות אותה . סותמות אותה שהרי אדוקה בהן (ג) (בכמה) : וכמה . מקום בחלחולת מעמידין הירכים לדון בו דין זה שלא תפסל בנקב : מקום הדבק ברובו . מקום שהיא דבקה בירכים לא מיתסר אא"כ (ד) ניקבו רובו שלא במקום הדבק אסורה במשהו : כמלא בטדא בתורא . איכא מאן דפריש ארבע אצבעות. זה כתב הרב אלפס ז"ל אבל יש מי שפי' דבטדא היינו אצבע ויש שפירשו שתים . והלכתא כר"נ דמקום הדבק אפי' ניטל כולו כל שנשתייר בו כדי תפיסה כשר הלכך הא דזעירי למעלה (ה) ממקום הדבק מתוקמא ובמשהו כשרה עד דאיכא רובא (א) : **מאי** מפרעתא היכא דפרעי טבחי . כד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא המעיים וכתב רשב"א ז"ל דלפי זה אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו כנגד מפרעתא הוי נקובתו במשהו אבל שאר הכרס שהוא כנגד הצלעות והסדרה ברובו דהיינו כרס החיצונה : **לא** גדולה שבגדולות : כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא וכו'.

נר מצוה

וקי"ל כוותייהו *והני מילי דאייתרא אבל דאקשתא אסור *אמר רב *חלב טהור סותם חלב טמא אינו סותם ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה סותם וקיימא לן כרב וחלב חיה דכותיה בבהמה אסור אינו סותם דאע"ג דשרי באכילה הדוקי לא מיהדק אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם °תרגומא רב נחמן חיטי דכרכשא ובטרפשא דליבא *תנא רבן שמעון בן גמליאל אומר בני מעים שניקבו וליחה סותמתן (א) כשרים ולית הלכתא כותיה : ניקבה המרה : *אמר ר' יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה : *אמר רב שימי בר חייא מקיפין בבני מעים פי' כגון דאשתכח ניקבא בבני מעים ולא ידעינן אם קודם שחיטה א אינקיב אם אחר שחיטה אינקיב נקבינן השתא בההיא מעיא ניקבא אחרינא ומדמינן האי ניקבא להאי ניקבא אי דמי (להאי) לאחר שחיטה אינקיב וכשרה ואי לא דמי קודם שחיטה אינקיב וטרפה . הנהו בני מעים דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא דמו אתא רב משרשיא בריה ממשמש בהו אקפינהו ואידמו אמר ליה אבוה מנא לך הא אמר ליה והא כמה ידי מישמשו בהני מקמי דליתו קמי מר אמר רבא חכים (א) בני בטרפות כר' יוחנן : ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו מקיפין בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפי' מערוגה לערוגה מאי מערוגה לערוגה מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת והני מילי מדקה לדקה ומגסה לגסה כגון צאן לצאן ושור לשור אבל מדקה לגסה ומגסה לדקה לא *רבה ורבא דאמרי תרוייהו מקיפין בקנה אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל ב מחוליא לחוליא לא והילכתא אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא אמר רב זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידין אותה ג וכמה אמר רבי אילעא אמר ר' יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו ורב נחמן *אמר מקום הדבק אפי' ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא ד בטדא בתורא איכא מאן דפריש (ב) ארבע אצבעות והילכתא כרב נחמן : הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה : אי זו היא הכרס הפנימית אמר רבה בר רב הונא ה מפרעתא מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי במערבא אמרי משמיה דר' יוסי ברבי חנינא כל הכרס כולו כרס הפנימית ואי זו היא כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא °ואיכא מאן דאמר הלכה כר' יוסי בר חנינא : ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה . א"ר בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו בגדולה טפח [כל

שנקרע

רש"י

וטעמא מפרש בגמרא בתלמוד : דאייתרא . חלב שבמקום היתר הקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרוי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרוי דאייתרא : חלב טהור סותם . כמו דקין שניקבו וחלב כנתא סותם שנקב כשרה דחלב טהור אדוק מאד והוי סתימה מעלייתא: טמא . כגון כרס או המסס שניקבו וחלב המכסה את הקרב סותמו לא הוי סתימה שאינה חיבור אלא תותב : וחלב חיה המכסה את הקרב אינו סותם . אם ניקב הכרס של חיה : חיטי דכרכשא . חלב שעל חלחולת המוציאה ריאה שקורין טבחי"א ועשוי כמין קרטין קרטין ואם ניקבה ואותו חלב סתמו טריפה ואותן קרטין עשויין כמין כובע דלא מיהדק: טרפשא דליבא. שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם הלב או הריאה נקבו וזה סותמתו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב אף על גב דהוא רביתא ואלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני טריפה דאין סירכא בלא נקב וסתימה זו לא מהני מידי : ליחה . שמבפנים היא אדוקה בהן ומוציאין אותה מהן בדוחק : ממשמש בהן . בנקבים אחרונים והפכו למראה אחד ואידמו לראשונים והכשיר : מנלן . שידעת לעשות חכמה זו : אמר ליה . מעלמי הבנתי : כר' יוחנן . בכל מילי : ערוגה . (פירש רש"י דופן הריאה ימין או שמאל : מדקה לדקה . מאונא לאונא מגסה לגסה מאומא לאומא עכ"ל . ולא כפירוש האלפס כי כתב (ג) אין נראה לי להקל כל כך) : מקיפין בקנה . אם נמצאת פסוקה או קדורה כאיסר : באותה חוליא . שלשה טבעות דטבעת אחת אין בעיגול שלה קדירת איסר וקודרים עוד קדירה אחת באותה חוליא ומקיפין : בר חוליא . הוא קליטות הקנה מתחת הטבעת ומן הצדדין שרטעת בשר מחברת ראשי הטבעות ואף התטך הולך ודק מעוביו על פני כל הקנה . חוליא עוביו בר חוליא . קליטותו : חלחולת . טבחי"א : מעמידות . סותמים אותה כי אדוקה בהן : במקום הדבק . שהיא דבוקה בירכים אפילו ניקדר וניטל דופן שלה העליון או התחתון רובו כשרה כי אין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לחלל הגוף לפי שהמקום שם דחוק : כדי תפיסה . כדי אחיזת יד : בטדא . אצבע : בתורא . אפילו בשור הגדול די בכך : מפרעתא . הוא הכרס הרואה פני הקרקע הנראה כשפותחין הבהמה להוציא הבני מעיים היינו מפרעתא היכא דפרעי טבחי : בשר החופה רוב הכרס . וזהו קרוס עב העובר על כל החלל וקורים אותו שנפנ"א ויושנו מן החזה עד הירכים וכרס שקורין פנצ"ה מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורוב החיצונה דקתני מתני' רואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רובו מה שיש מן הקרוס כנגד הכרס טריפה ואם במקום שהכרס כלה [ולמטה] נקרע אותו קרוס כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובה ולא הוי טפח כו' ואי בכוליה קרוס מטרינן אין לך קטנה שאין הרוב שלה יותר מטפח : ואיכא מאן דאמר הלכתא כר' יוסי בר חנינא . וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס במשהו אם ניקב *בבני מעיים מיהו כל הני טריפות לא טרחינן לבדוק בתרייהו כיון דלא אשתכח אזלינן בתר רובא ובסירכי דריאה כיון דשכיח בדקי' בתרייהו : לא גדולה שבגדולה ממש אלא כל שנקרע בה טפח כו' . כלומר כל היכא דנקרע או רובה

ד"פ מ"ו

אביי ורבא דאמרי תרוייהו כ"ס בגמ' (נ"א)

הגהות הב"ח
(א) כשרים כצ"ל :
(ב) ואותו חלב סותמה כצ"ל :
(ג) בהן סס"ד ואח"כ מה"ד וכמה . וכמה מקום כצ"ל :
(ד) נ"ל ניקב :
(ה) נ"ל במקום :

גי' מהר"ס כבני מערבא

[דף רע ע"א]

א רש"י פי' שאין מדמין מריאה של בהמה זו שנמצא בה הנקב לריאה של בהמה אחרת ואפי' באותה הבהמה דוקא מאונא לאונא ומאומא לאומא אבל לא מאומא לאונא ומאונא לאומא ולזה נוטה דעת הרא"ש ז"ל והטור . והרי"ף פסק שמדמין מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת רק שתהיה בהמה כמותה אם גסה גסה ואם דקה דקה וכ"כ מיי' וסמ"ג הביא דעת שניהם ולא הכריע :
ב רש"י פי' דחוליא הוא ג' טבעות ובר חוליא הוא מחציין של הטבעות ולמטה כשמתחילין להיות דקים וי"מ חוליא היינו טבעות ובר חוליא הוא הבשר שבין הטבעות והטור כתב שיש לחוש לדברי שניהם ומיי' כתב שחוליא היא גדולה ובר חוליא היא קטנה שכל הקנה חוליות חוליות הוא ובין חוליא וחוליא חוליא אחת קטנה משתיהן ודקה :
ג רש"י פי' דשיעור חלחולת אצבע ורבינו ומיי' והרא"ש כתבו ד' אצבעות וי"א ב' אצבעות וי"א כל שהוא ואם נקב באותו השיעור שנשתייר שמה י"א דאפי' במשהו טרפה ורבינו יונה הכשיר עד שינטל הרוב של כד' אצבעות והרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם והסכים לדעת רבי' יונה וכן הטור :
ד כתב רי"ו מלא בטדא היא אצבע א' לפתרון המורה וד' אצבעות לפתרון רבינו חננאל והפתרון המורה עיקר כמ"כ :
ה י"א דכרס הפנימי הוא היכא דפרעי טבחי פי' כל מה שנראה מהכרס כשהפשט פותח ופורע מהירכים עד החזה ולפי זה מה שמגד זה חם מהכרס הנתון תחת הצלעות הוא כרס החיצונה ואינו נאסר בנקיבת משהו ורש"י פי' דכל כרס הוא כרס הפנימי ליאסר בנקיבת משהו וכרס החיצונה הוא בשר החופה רוב הכרס פי' קרום עב העובר על כל חלל ומשך שלו הוא מן החזה עד הירכים וכרס שקורין פנצ"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ורואין כמה יש מן הקרום כנגד אותו הכרס ואם נקרע שם רובו טרפה והר"י לא הכריע בזה כלל ודברי מיי' נוטין שלא כדברי רש"י . וסמ"ג וטור מסכימין לדברי רש"י :

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) נ"ל דלר' יוחנן נקט רובא ומיהו לרב נחמן דהלכתא כוותיה מקילינן עד כדי תפיסה :

הגהות חות יאיר
(א) עיין לעיל סימן תרנ"ח : (ב) עיין לקמן סי' תת"ב : (ג) עיין רש"י כתב כך ונ"ע דנלאה"נ אחר ברש"י פי' ערוגה צד ימין או שמאל איך יתכן פי' מדקה לדקה ופי' בגמ' דל"ג וה"מ וי"ל דה"ק אפי' מערוגה לערוגה ואף מדקה לדקה וכדי שוכח בלשון רש"י :

דכל היכא דמשכחינן או טפח או רובא טרפה וקי"ל הכי דכיון דסקלינן וטרינן אמילתיה דר' יהודה הלכתא כותיה ועוד שאפשר שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכדאידך מתניתין דדרוסת הזאב דקאמר ר' יהודה דרוסת הארי בגסה ודרוסת הזאב בדקה וא"ר בנימין בר יפת עלה בגמ' דרבי יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש ואיכא למימר נמי דרבי בנימין בר יפת אכולה מתניתין קאי וזהו דעת הרב אלפסי והר"ס במז"ל בפ"ט מהל' [שחיטה] : **ואם** נקדרה. כמין ארובה עגולה ורוחב (א) הקדרה כסלע מטבע רחב הוא : שאם תמתח. אם מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמלא בו טפח באותה קדרה : תלת קשייתא. גרעיני תמרה : בליפה. עם האוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלים אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ליפה בהרווחה: **מתני'** המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ. המסס שנפאיי"ש בלע"ז: בית הכוסות. סוף הכרס שקורין פנצ"א והיא עשויה ככובע וקורין לו בית הכוסות והמסס מחובר לו וסביב לחבורו כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לזה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין : שניקבו לחוץ. שהנקב נראה מבחוץ כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן לאפוקי ניקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה : נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפה. ואע"פ שאין שבר נראה בה חוששין שמא נתרסקו ונתפרקו כל איבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הם ובגמ' מפרש שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואף על גב דלא עמדה : נשתברו רוב צלעותיה. בלא שום נפילה טרפה ובגמ' מפרש מאי רוב : דרוסת הזאב. מכה בצפורניו ומטיל בה ארס ושורפה : בדקה. אבל לא בגסה דלא אלים זהריה למקלייה : ודרוסת הארי בגסה. וכ"ש בדקה ות"ק סבר אלים זהריה נמי דזאב למקלייה נמי לגסה : ודרוסת הנץ. אשפרוי"ר בלע"ז: בעוף הדק. כגון לפורים ויונים : דרוסת הגם. אשטו"ר בלע"ז : בעוף הגם. אווזים ותרנגולין : זה הכלל. בגמרא מפרש לאיתויי מאי : כל שאין כמוה חיה טרפה. שלקתה מכה שאין בהמה לקויה בדוגמתה ראויה לחיות : **גמ'** מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. פירוש בית הכוסות זה מקלתו עבה ויש בו שני עורות ומקלתו דק שאין בו אלא עור אחד וקאמר דמחט שנמצאת במקום עבה שבו אם מצד אחד כלומר שלא ניקב אלא העור הא' כשרה: משני צדדין. כלומר שניקבו שני העורות מצד אל צד טרפה וכתבו בתוס' בשם רש"י ז"ל דמדנקט מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בלחוד ושבקיה להמסס דהוה בר זוניה ש"מ דהמסס כיון שאין לו אלא עור אחד כל שניקב מקצתו של אותו עור אע"פ שאין הנקב מפולש טרפה דחיישינן שמא ניקב לחוץ וקרום עלה בו וכבר כתבנו למעלה שקרום שעלה [בכל הנקובים] אינו קרום ולפיכך אפילו בבדיקה לא מתכשר אבל בעובי בית הכוסות כיון דשני עורות יש לו אין חוששין שמא הבריא ואע"ג דבושט חיישינן [דף מג:] אע"פ שיש לו שתי עורות התם היינו טעמא לפי שעורות שלו דקין ודבוקין זה לזה מה שאין כן בבית הכוסות וא"ת הא במתני' תנן בהמסס ובית הכוכות שניקבו לחוץ ואילו אנן אמרינן בהמסס דאע"פ שלא ניקב לחוץ טרפה. י"ל דכיון דמ"מ אין טרפותו של המסס אלא מחמת שאנו חוששין שמא ניקב לחוץ מש"ה קתני לחוץ *ועוד דהכי דבמחט הוא דחיישינן דילמא בזעא ליה לכוליה וקרום עלה בו. בנקב מחמת חולי לא חיישינן להכי ומש"ה קתני לחוץ. א"כ דלאו לחוץ ממש קאמר אלא לאפוקי שאם ניקבו במקום שהם דבוקים זה לזה כשרים דחבריה מגין עליה אבל לעולם מחט שנמצאת בהמסס אפי' מצד אחד טרפה ומן הטעם שכתבנו ורא"ה לדבר מדאמרינן בסוף פרק במה מדליקין [דף לו.] דהני תרתי מילי איפתני שמייהו הובלילא בי כסי בי כסי הובלילא ואמרינן התם דנפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ואם איתא שבין בהמסס בין בבית הכוסות בעינן ניקבו לחוץ למאי נפקא מינה אלא ודאי מפני שאין דינן שוה דבבית הכוסות בעינן שיהא נקב משני צדדין ובהמסס מיטרפא בצד אחד ואשמעינן התם דאיפתני שמייהו דבמאי דקרינן השתא המסס לא מטרפא אלא בשני צדדין ובמאי דקרינן השתא בית הכוסות מיטרפא בצד אחד ואין שטה זו מחוורת דאפילו איכא למיחש להכי מכתייא אי חיישינן לאגרוכי בדיקה אבל בבדיקה ודאי משמע דכשרה דאע"ג דאין נקב משהו ניכר בבדיקה ה"מ בשאין מקומו נודע אבל (ב) כשמקומו נודע ניכר הוא וכאן אין לו לבדוק מצד האחד אלא כנגד המחט וכי תימא דילמא קרום עלה בו אפ"ה מינכר בבדיקה אלא ודאי בית הכוסות והמסס כי הדדי ניניהו וכי קתני בבית הכוסות מצד אחד כשרה ה"ה להמסס וכמו שנכתוב בסמוך בס"ד וכי תימא אכתי איכא לאיפלוגי בין המסס לבית הכוסות דבהמסס בעי בדיקה אפילו מצד אחד ובבית הכוסות אמרינן דכשרה וסתם כשרה בלא בדיקה משמע. לא היא דהא בעובדא דאתא לקמיה דרבי כדאיתא בגמ' מוכח דצריכה בדיקה מדאמרינן עלה בגמ' [דף נא.] דהפכה רבי ונמצא עליה קורט דם אלמא בדיקה מיהא צריכה לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שפירש דה"ה להמסס דמצד אחד כשרה והא דנקט בית הכוסות לרבותא נקטיה דאע"ג דאינקיב אחד מעורותיו לגמרי כשרה עד דמנקיב לחבריה והא דאמרינן התם נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לאו למימרא דשני המסס מבית הכוסות כלל אלא הכי קאמר דהשתא דקרינן להובלילא בי כסי אי לאו דידעינן דאיפתני שמייהו הוה אפשר לן למימר דדוקא בההוא דלית ליה אלא חד עור הוא דלא מטריף עד דאיכא שני צדדין דנקיבת [מקלת] העור (ג) לאו כלום הוא אבל בההוא דאית ליה שני עורות כל היכא דאינקיב חד אע"ג דלא אינקיב חבריה טרפה ומתני' דקתני בתרווייהו ניקבו לחוץ נקיבת עור אחד קרי לחוץ ולאפוקי ניקב חציו להכי איצטריך לאשמועינן דהני תרתי אשתני שמייהו ולמאי דקרינן השתא הובלילא הוה מיקרי מעיקרא בי כסי ואע"פ שיש לו שני עורות קתני אם ניקב זה בלא זה כשר עד שניקבו שניהם ודאמרינן מצד אחד כשרה היינו דוקא כשניקב העור הפנימי אבל אם ניקב החיצון אע"פ שהפנימי שלם טרפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מאבראי אתא הא ודאי טרפה היא דהא קי"ל [דף מג:] בקוץ עד שתנקב לחלל כלומר דכל שנקב לחלל טרפה משום דחיישינן שמא נקב אחד מהאברים הפנימים שנקובתן במשהו וא"א לעמוד על ספקו בבדיקה מאחר שאין מקום ספק הנקב ידוע : **נמצא** עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה וטרפה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה. שאם איתא דקודם שחיטה הוה מסרך הוה סריך דם על המחט כדאמרינן לקמן וכבר כתבתי למעלה דדוקא בבית הכוסות הוא דכי ליכא קורט דם כשרה אבל בושט אפילו אין בה קורט דם טרפה דאפשר דקודם שחיטה הוא אלא שאוכלין ומשקין שעוברין שם בשטיפה לא הניחו הדם להסתרך : **הוגלד** פי המכה. קרוסט"א בלע"ז : בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו המעות : לא הוגלד פי המכה. איכא לספוקי אי קודם מקח הוה אי לאחר מקח הוה ועל הטבח שהוא מוציא מחברו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא מוטל להביא ראיה שקודם מקח היה דמספקא לא מפקינן ממונא מחזקתיה הכי מפרשינן לה בפ' המדיר (דף עו:) וכתב רבינו אפרים ז"ל כי אמרינן בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה והוי מקח טעות ה"מ במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לפי שאין טרפות זה מצוי אבל בסרכא כיון שהיא מצויה לא הוי מקח טעות דהוה ליה לאתנויי ומדלא אתני סבר וקביל אבל הר"ס ב"ן ז"ל כתב דאפי' מידי דשכיח הוי מקח טעות וראיה לדבר דהא קי"ל בפרק המוכר פירות (דף צב.) דהמוכר שור לחברו ונמצא נגחן כל היכא דזבניה לרידיא הוי מקח טעות ואע"ג דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי כלומר שאינם מוחזקין שלא יהו נגחנין (ד) ובמוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס דקי"ל הגיעו אצטריכינן למימר דהיינו טעמא משום דכולהו הכי איתנהו הא רובא לא הגיעו דאע"ג דשכיחי לא הוה ליה לאתנויי ומיהו איכא למימר דטרפות שאנו אוסרין אותו מחמת ספק לא הוי מקח טעות דמצי אמר ליה מוכר ללוקח אייתי ראיה דטרפה היא ומהדרנא לך ודמיא למאי דאמרינן בפרק הגוזל עצים (דף צט:) גבי הא דאמר ר' יוחנן אפילו טבח אומן כטבחי דצפורי חייב ההיא מגרמתא דאתאי לקמיה דרב וטרפה ופטריה לטבחא מלשלומי ואמרינן דמספקא ליה לרב אי כר' יוסי בר יהודה או כרבנן ומאי אמר טבחא אייתי ראיה דמחייבנא לך כרבנן ומשלמנא והכא נמי דכותה. וליתא דהתם אי אפשר לחוביה אמעשה דידיה אא"כ טרפה בודאי אבל הכא אע"ג דמספקא פרשי איניש

מיניה

רש"י

או טפח טרפה : נקדרה. כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה יתר מכסלע מטבע [רחב] הוא: שאם תמתח. שיהא מושכו לכאן ולכאן שיכנס העגול לאורך או לרוחב תמלא בו טפח באותה קדירה: תלתא קשייתא. גרעיני תמרה : בליפה. עם האוכל הנשאר סביב כשאכל אותו יכנסו ג' בדוחק או בלא ליפה ברווחא: **מתני'** המסס ובית הכוסות. סוף הכרס העשוי ככובע קרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב לחיבורן כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס : שניקבו לחוץ. שהנקב נראה מבחוץ שנקבו שלא במקום חיבורן לאפוקי אם נקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה : נפלה מן הגג. ושחטה מיד טרפה אע"פ שאין מכה נראית חוששין שמא נתפרקו איבריה כי שמנה עשרה טריפות הלכה למשה מסיני הן : נשתברו רוב צלעותיה. בלא שום נפילה ובגמ' מפרש מאי רוב : דרוסת הזאב. שהכה בצפורניו ומטיל בה ארס ושורפה : בדקה. אבל לא בגסה דלא אלים זיהריה למיקליה : ודרוסת ארי בגסה. וכ"ש בדקה ות"ק סובר דאפי' זאב דורס בגסה : הנץ. ספרווי"ר : בעוף הדק. צפורים ויונים : בעוף הגס. אווזין ותרנגולין : **גמ'** הוגלד פי המכה. קרוסט"א : בידוע שהוא שלשה ימים לפני שחיטה. ואם לקח טבח תוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו : לא הוגלד פי המכה. איכא לספוקי אם קודם מקח הוי או לאחר מקח הוה ועל הטבח להביא ראיה שהוא מוציא מחבירו כמו שמפורש לקמן דסתמא דמילתא כו' ועליו להביא ראיה שקודם המקח היה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה : ליכא מידי למיסרך. כשימצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא

נר מצוה

שנקרע] רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה רובה ואם נקדרה ביותר מכסלע טרפה שאם המתח תעמוד על טפח וכמה יותר מסלע אמר רב יוסף כגון דקיימן תלת קשיאתא בציפה בדוחקא בלא ציפה ברווחא: *מתני' א *המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ נפלה מן הגג *ונשתברו רוב צלעותיה ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה : **גמ'** *ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה נמצא עליה קורט דם *בידוע שהיא קודם שחיטה וטרפה לא נמצא עליה (א) קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה וכשרה °ב הוגלד פי המכה בידוע שהיא ג' ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה ב המוציא מחבירו עליו הראיה למאי נפקא מינה למקח וממכר שאם היתה טרפה ברשות המוכר יש ללוקח לחזור בו דמקח טעות הוא ומאי שנא מכל ניקבי דעלמא דאע"ג דליכא קורט דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אם איתא דקודם שחיטה מיסרך הוה סריך דם

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח:
ב מיי' פרק ג מהל' מכירה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רלב :

דף מב.

נשתברו [וכ"ס ב"ח]

דף נ:

דף נא.

[דף רע ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) הקדירה כו' באותה קדירה: (ב) כל שמקומו: (ג) דנקיבת העור בצד א' לאו כלום כצ"ל: (ד) ועוד דבמוכר כצ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) פי' כלל אפי' מבפנים או סביב למחט אפי' ניקב משני צדדים כשרה משא"כ בניקב בצד אחד צריך קורט דסמכתון עד פי המחט:

א רש"י כתב דאפי' לא נקב אלא חצי העור טרפה דחיישינן שמא נקב לחוץ וחזר לאחור ועלה בו קרום ואינו סתימה ואין לו תקנה בבדיקה אפי' שידוע לנו מקום הנקב דהא דאמרי' דהיכא שידוע לנו מקום הנקב שיש לו תקנה בבדיקה כדאמרי' לעיל גבי ושט שנקב היינו דוקא שיכא דלא חיישינן שמא עלה בו קרום אבל הכא דחיישינן שמא עלה בו קרום אין לו בדיקה וה"ס דאפי' לא נמצא עליו קורט דם דהוי נמי טרפה מיהו אם עבר המחט מעבר אל עבר מועיל הבדיקה לראות אם קודם שחיטה נקב או לאו בטיפת דם בין בהמסס בין בבית הכוסות ור"ת כתב דבין בהמסס בין בבית הכוסות אם לא שנקבו לחוץ לגמרי אלא שנקב חצי העור כשר והאריך בראיות :

ב פי' על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה ואע"פ שלא נתן מעות דכאן נמצאת כאן היה כדאמר בשילהי המדיר והא דקרי ליה המוציא משום דסתמא דמלתא הכי הוי דכל כמה דלא יהיב דמי לא יהיב ליה חפצא וכתב רבינו אפרים ובעל העיטור דדוקא טרפות דמחמת מכה וכיוצא בה דאינו מצוי ולא סליק אדעתא דאינש לאתנויי אבל טרפות דמחמת סירכא דמשכח שכיח ורמי איניש אדעתיה כיון דלא אתני ודאי אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות והרמב"ן ז"ל הקשה על זה וכתב הרא"ש ול"נ כדברי רבינו אפרים ובעל העיטור דהכי נמי מפליגינן גבי טענת אונס בגיטין דבאונס דשכיח לכ"ע אין טענת אונס מדמיבעי ליה לאתנויי ולא אתני דהכלל כל דבר שאין המוכר יודע כמו שהלוקח אין

גליון אלפס

דברי הר"ן אלו נעלמו לפי שעה מה:און נודע ביסודה מס"ק חלק יו"ד סי' ח' שכתב שם אמנם מ"ש שכ"י בשם הר"ן הביא דע"י חולי לא חיישי' שמא נתרפא. הנה בהפוך כתבת זה שהר"ן אינו מפרש כלל שמא הבריא נתרפא אלא מפרש שבריא ניקב לחוץ וע"ז חילק דע"י חולי לא שייך לחוש שמא ניקב החיצון כו' ולחשש נתרפא לא חיים הר"ן כלל וא"כ לדברי החוששים שמא נתרפא אפשר שגם ע"י חולי ג"כ חיישי'. עכ"ל שנודע ביהודה והרי הכא כתב הר"ן בפירוש דאפי' להחוששים שמא נתרפא ג"כ לא חיישי' ע"י חולי. דהא כתב דנכי דבמחט כו' וקרום עלה בו כו'. דהיינו לפי הפי' הבריא נתרפא כמ"ש רש"י חולין (דף מג:) ד"ה אין חוששין כו' ואפ"ה כתב דבנקב מחמת חולי אין חוששין. גם מ"ש הנודע ביהודה שם בד"ה אמנם מה שרצית כו'. ומה שהמצאת להתולקין על עולא כו' בזמן מועט לא נתרפא וא"כ אם כו' דבר נכון מאד הוא והנאני מאד כו'. סברא זו של התלמיד שקילם הטו"י היא מפורשת בתוס' דשבת (דף לו.) סוף ד"ה למחט כו' והט"ז הביאם בשי' ת"ת ס"ק י' ביו"ד :

מיניה מ"מ אין לך מום גדול מזה וכיון שהמום מבטל מקח כ"ש טרפות אע"פ שאינו אלא מחמת הספק או מקבלתן של גאונים ז"ל דכיון דמ"מ מבדל בדילי אינשי מיניה אין לך מום גדול מזה: נפלה מן הגג. כלומר שאע"פ שאין אנו רואין בה שבר ולא מכה חוששין לריסוק אברים וכל שלא שהתה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה אפילו בבדיקה לא מתכשרא דמדאמרינן בגמ' [דף נא:] עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא מכלל דכי לא עמדה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וכי שהתה מעת לעת ושחטה כשרה כדתנן לקמן [דף נו.] גבי עוף ומיהו דוקא בבדיקה כדאיתמר עלה בגמרא מכלל דכי לא שהתה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וא"ת וכי היכי דמהניא לה בדיקה בתר שהייה אמאי לא מהניא נמי קודם שהייה י"ל דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק איברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו איבריה ולא נפסד מראיתה חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר ואיכא למיחש בה (א) שמא נקרעו איבריה או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהתה מע"ל או שעמדה יצאנו מחשש ריסוק איברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו ומש"ה בעיא בדיקה (א) ולפי שיטה זו א"ל לבדוק אא"כ נפסקו איבריה או נקרעו אבל ריסוק איברים אין לו ענין בבדיקה כלל: **אבל** הר"ם במז"ל כתב בפ' ס' מהל' שחיטה שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנה מראיתן ואפילו באותן היברים שאם ניקבו או נטלו כשרה אם נשתנו מראיתן טרפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילתן ונקיבתן ולפי זה בשני דרכים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מן האיברים שהיא מיטרפא בהן ואם נשתנה אחד מן האיברים הפנימים מפני חשש ריסוק איברים וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד שתשהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה בהיתיתיה והראב"ד ז"ל מסתפק בהשגות באותן איברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר אם שנוי מראיהן פוסל בהן: ונפולה זו שחוששין לה דוקא שנפלה מגובה עשרה אבל פחות מכן אין חוששין לה דאין חבוט בפחות מעשרה טפחים וכדאמרינן בב"ק בפ' הפרה (דף נ:) גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה וטרפיה רב נחמן ואקשינן אלמא קסבר רב נחמן יש חבט בפחות מעשרה ואותביה רבא לרב נחמן תנן היו פחותין מעשרה וכו' ואסיקנא דלעולם אין חבט בפחות מעשרה ורב נחמן דטרפה משום דאריתא דדלאי הוית שיתא ומכריסה ועד ארעא ארבעה והוה ליה עשרה וכן כתב בעל הלכות גדולות ז"ל וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ט מהל' שחיטה שנפולה א שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבהו י' טפחים אע"פ שמדברי הרב אלפסי ז"ל בפרק הפרה משמע דס"ל דיש חבט בפחות מעשרה לא משמע הכי מסוגיא דהתם ומיהו ה"מ בנפלה מעצמה אבל הפילוה אחרים אפילו בפחות מכן חיישינן וכדאמרינן בגמרא בזכרים המנגחין זה את זה דאי נפול לארעא חיישינן: **(גמ')** הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין מחמת ריסוק איברים. משום דלא חיישינן ביה אלא בנפלה ודאי שלא לדעת אבל מסתמא אמרינן דקפלה מדעת וכל לדעת אין בו משום ריסוק איברים משום דאיהי אמדא נפשה ואפילו אנו רואין שאין יכולה לילך אפ"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כל כך שתטרף מחמת [ריסוק] איברים: **ההוא** גדיא דהוה ליה לרבינא בגג. והיתה ארובה בגג: חזא חושלא. שעורים קלופים: מפומא. כנגד פי הארובה למטה בבית: משום דאית ליה מידי למסרך. שלא קפלה דרך ארובה אלא בגידי הגג מסרכת עצמה בכותלים וקופלת ומגיע לה כריכת הכותלים שמסרכת בידיה קלת: והאי לית ליה מידי למסרך. שהארובה אינה סמוכה לכותל: דאמדא נפשה. ואם גבוה לה יותר מדאי אינה קופלת: **ההיא** אימרתא דהות בי [רחבניה] והוה משדרה כרעא בתרייתא. רגליה האחרונים היו נגררים אחריה: זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים. שאין בהכאתם כדי ריסוק אברים להטרף: נפול לארעא ודאי חיישינן. ולאו משום הכאתם אלא משום החבט: ואע"ג דקי"ל בפרק הפרה [שם] דאין חבט בפחות מעשרה טפחים ה"מ בשנפל מעצמו אבל אם היה מכה אחר שדחפו יש חבט: הני דכרי דפתקי גנבי. שגונבין אותן ומשליכין אותן מכותלי החצר לארץ: אמתנייהו. על מתניהם נופלים ואינן נהפכים על גבן שיתפרקו חליותיהן: אהדרינהו. דרך למעלה מן הכותל ודאי חיישינן דלא איכפת להו כל היכי דנפלי:

וכתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דבכל מאי דאיתמר בשמעתין אין חוששין משום ריסוק איברים אין חוששין כלל קאמר ואפילו בדיקה נמי לא בעיא ובהני נמי דאמרינן חוששין לאו דוקא למימר דיהבינן להו דיני נפולה ודאית דמתניתין ובעי שהייה ובדיקה אלא בודקין אותם מעכשיו בלא עמידה ושהייה כלל. ולא מחוור דהכי דודאי כי קאמרינן אין חוששין לה אין חוששין כלל קאמרינן ולא בעינן ולא מידי אפ"ה כי קאמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואע"ג דאמרי' ליכא דחוששין הייט טעמא משום דכולה מילתא דריסוק אינה אלא חששא בעלמא הילכך דינה כנפולה גמורה לשהייה ולבדיקה: **א"ר** (הונא) [נחמן] בית הרחם. עגל שנולד היום שילא מבית הרחם אין חוששין שמא נדחק ונתרסקו איבריו ואין צריך לשהותו מעת לעת ובדקים לן שכלו חדשיו עסקינן דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא וכתבו הראשונים ז"ל דאפילו במקשה לילד קאמר דאי בשאינה מקשה פשיטא דאין בו משום ריסוק אברים דא"כ רוב הנולדים ימותו ואין זה עולה לי לפי סוגיית הגמרא כמו שכתבתי בחידושי ולפיכך נ"ל דאפילו בשאינה מקשה איצטריך לאשמועינן דאין חוששין לריסוק איברים ומאן דדחי סייעתי' כדאיתא בגמרא ס"ל דאפילו בשאינה מקשה איכא למימר דחיישינן וכ"ת אם כן רוב הטולדים ימותו איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא ריסוק אברים אלא מיהו אי מיעוטא דמתרסקי בשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא בשהיית מעת לעת לא סמכינן ארובא כדכתב' לעיל דמהאי טעמא צריך לבדוק בסירכות הריאה דמיעוטא דשכיחא נינהו ומשום הכא קמשמע לן דמיעוטא דמתרסקי בבית הרחם מיעוטא דלא שכיח הוא ולא חיישינן ליה כלל ומאן דדחי סייעתא כדאיתא בגמרא ס"ל דמעוטא דשכיחא הוא: **בית** המטבחים אין בו משום ריסוק אברים. כשמפילין אותו לארץ אפילו ממקום גבוה: ההוא תורא דנפל. בבית המטבחים: קל גניחותיה. כמו גונח מלבו שנשמע קול יללתו כשנפל: צפורניו נועץ בקרקע עד שמגיע לארץ. כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה: **וכתב** הרשב"א ז"ל דאע"פ שגבוה י' קאמר ואע"פ שאחרים מפילים אותו בכח וכדיהיב רב יצחק טעמא משמיה דרב דאמודי אמיד נפשיה ונועץ צפורניו לקרקע עד שמגיע לארץ וגרסינן בירושלמי אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומי דרבי פינחס חבטון תורא בחיליה אמר לון בחייכון שרוניה שרו ליה וערק אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם דאמרי אילין דחבטון תורא בחיליה לית ביה משום ריסוק איברים: **הכה** לה על ראשה במקל והלכה לה כלפי זנבה או על זנבה והלכה לה כלפי ראשה. ולא נגע בשדרה: ואפילו כנגד כל השדרה. שהכה בכל השדרה: ואי שלים חוטרא אפלגא דחרציה. שנשלם המקל וכלה במקלת השדרה:

ומ

נר מצוה

דם עלה פי' משני צדדין נקב מפולש: נפלה מן הגג ונשתברו רוב צלעותיה וכו': אמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוק איברים: ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא דחזא חושלא מפומא דאיגרא נפל מאיגרא לארעא אתא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוק איברים משום דאית לה מידי למיסרך והאי לא הוה לה מידי למיסרך או דילמא משום דאמידא נפשה והאי נמי אמידא נפישה א"ל משום דאמידא נפשה והאי נמי אמידא נפישה. ההיא אימרתא דהוה בי רחבניה והוה משדרת כרעיא בתריאתא אמר רב ייבר האי שגרונא נקטיה כלומר חולי לקה אותה על הירך מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק בדקוה ואשכחוה כרבינא ואפ"ה הלכתא כרב ייבר מ"ט שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח: א"ר הונא זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי נפיל לארעא ודאי חוששין. אמר רב מנשה הני דכרי דפתקי גנבי אין חוששין משום ריסוק איברים מאי טעמא אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמייהו. אהדרינהו ודאי חיישינן וה"מ דאהדרינהו מחמת יראה אבל מחמת תשובה ודאי תשובה מעליתא עבדי: אמר רב נחמן בית הרחם אין בו א משום ריסוק איברים *ואמר רב נחמן בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים. ההוא תורא דנפל ואישתמע קל גניחותיה עאל רב יצחק בר שמואל בר מרתא ושקל משופרי שופרי מיניה אמרי ליה רבנן לא חייש מר משום ריסוק איברים אמר להו הבי אמר רב צפרניו נועץ בקרקע עד שמגיע לארץ *ואמר רב יהודה אמר רב הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה או על גבי זנבה והלכה לה כלפי ראשה ואפילו כנגד כל השדרה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי שלים חוטרא אפלגיה דחרציה

רש"י

מהקנח בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו מקום לידבק בו: למעלה. בגג: למטה. על הארץ הואיל ולא ראינו שנפלה: אין חוששין. שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ודסוקא איברים ובקופלא מאליה לא חיישינן לה להכי: חזא חושלא. שעורים קלופים: באיפומא. כנגד בית ארובה למטה בבית והגדי בגג והיתה ארובה בגג: דגר. קפץ: משום דאית לה מידי למיסרך. שלא קפלה דרך ארובה אלא מצידי הגג ונסרכת בכתלים ונופלת וזה מועיל לה שנסרכת קלת בידיה: והאי לא הוה ליה מידי למיסרך. שהארובה לא היתה סמוכה לכתלים: דאמדה נפשה. אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופלת: משדרא כו'. רגליה האחרונים היו נגררים: שיגדונא. קרנפ"א: הלכתא כרב ייבר. ואין צריך לבדוק בהמה אחרת דשדרו כרעיה בתריה: דפתקי גנבי. ומשליכין אותן למעלה מכותלי החצר ונופלין לארץ: אמתנייהו. על מתנייהו נופלין ואין נהפכין על גבן פן יתפרקו חוליותיהן: אהדרינהו. דרך למעלה מן הכותל ודאי חיישינן דלא איכפת להו היכי נפלי: בית הרחם. עגל שנולד היום שילא מבית הרחם שהוא צר: אין חוששין. שמא הוא נדחק ונתפרקו איבריו וא"צ להשהותו מעת לעת: בית המטבחים. כשמפילין אותו לארץ כדי לשוחטו אפילו ממקום גבוה: קל גניחותיה. כמו גונח מלבו שנשמע קול יללת השור כשנפל: צפורניו נועץ. כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפרניו עד שאינו נופל מגובה: הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה. שהכה במקל ארוך על אורך שדרתה וגוררה ואפילו לא גרסינן דדוקא כנגד כל אורך השדרה קאמר: ואי שלים חוטרא אפלגא דחרציה. שלא היה בו אורך

אינודע איבעי ליה ללוקח לאחווי במידי דשכיח ומדלא אחוי אחולי אחיל וקנה כדרך כל לוקחי בהמות שאין נמנעין לקנות בשביל ספק טרפות:

א רוב הפוסקים הסכימו לפרש"י ז"ל עגל שנולד היום שילא מבית הרחם אין לחוש שמא נדחק ונתרסקו אבריו וצריך להשהותו מעת לעת ובדקים לן שכלו לו חדשיו דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא ואפי' במקשה לילד אין חוששין לריסוק איברים כך פירשו רש"י והרא"ש והטור והר"ן ותוס' ורוב הפוסקים חוץ מהרמב"ם פ"ט מהל' שחיטה ובפי' המשניות שלו שפי' דאם יש חשש ריסוק איברים בבהמה וצריכה בדיקה א"צ לבדוק בית הרחם דאין בו חשש ריסוק איברים וככר תמה עליו הרשב"א בחדושיו דהאיך יפרש כל סוגיות ההלכה אם דלא מכוונה כלל אליביה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ול"נ שזהו דעת רש"י ז"ל שכתב עמדה אינה צריכה שהייה אבל בעיא בדיקה בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא והיכא דלא עמדה אפי' בדקוה ונמצאת שלימה טריפה משום חשש שנתפרקו פרקיה וחוליותיה:

א מיי' פרק ט מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' נג נח:

תענית

בס"י איתא ר' חנינא ובגמ' איתא רב חביבא (ג"א)

[דף רעא ע"א]

דף נא:

דף נא.

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מא נמי שמא:

א מיי' פרק י' מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נד:
ב מיי' פרק י' שם טור י"ד סי' נ:
ג מיי' פרק ט שם סמג שם טוי"ד סי' מח:
ד מיי' פרק ה שם סמג שם טוי"ד סי' נז:

ואי מחייה ופסיק חוטרא אגבה . שהכה אותה לרחבה : א"נ מחייה לאורכה באורך כל השדרה ואית ביה קטרי שהמטה אינו חלק ויש בו קשרים חיישינן לריסוק אברים והוא שלא הלכה ואיכא מאן דאמר דאפילו הלכה בכה"ג בעיא בדיקה בחוט השדרה: **עמדה** אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה . בכל הני דחיישינן לריסוק אברים כל ששהתה מעת לעת כשרה בבדיקה כדאיתא לקמן וקאמר רב דאם עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה ופירוש עמדה שעמדה מעצמה אבל העמידוה אחרים לא מהני ולא מידי דבמסוכנת

נר מצוה

דהרציה חיישינן ואי מחייה אפסקיה אי נמי מחייה לארכה ואית בה קיטרי בחוטרא חיישינן: דף נא:* אמר רב יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה א מעת לעת אבל צריכה בדיקה הלכה אינה צריכה בדיקה וכן הלכה: ונפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל כולו אבל בסימנים אינה צריכה בדיקה דסימנין קשין הן אצל נפילה: °אמר רב יהודה אמר שמואל עוף שנחבט על פני המים כיון ששט על פני המים מלא קומתו דיו ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה אימור מיא אשפילו ואי מיא קיימי לית לן בה ואי שדא ציבי וקדמיה איהו קא מסגי ושרי . גלימא עייף מיעף אין בו משום ריסוק מתוח יש בו משום ריסוק. כללא דמילתא כל שנחבט ע"ג דבר קשה חיישינן . על דבר רך או שריק לא חיישינן . דף נב.*דיבקא אמימר אסר ורב ג"ה אסי *אשי שרי בחד גפא דברי הכל מותר כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר במאי נייח ומאן דשרי אעיקבא דגפי נייח והילכתא בחד גפא שרי בתרי גפי אסיר : תשנג °ונשתברו רוב צלעותיה: ת"ר אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן אי נמי אחת עשרה מכאן ואחת מכאן (א) וזעירי אמר והוא שנשברו מחציה כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אומר נעקרו ברוב צד אחד (או) נשברו ברוב שני צדדין ורבי יוחנן אומר בין נעקרו בין נשברו ברוב שני צדדין וסוגיין כרבי יוחנן ואם ב נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא בוכנא ואסיתא טרפה: תשנג *גוהגולגולת שנחבסה ברובה: בעי *רב אסי ג"מ איתא רבי ברוב גבהה או ברוב היקפה ג תיקו הלכך ירמיה בתרוויהו טרפה: תשנד °ובשר החופה את רוב הכרס ברובו : בין ברוב קרוע בין ברוב נטול: השנה °ודרוסת ד הזאב . אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה בעופות מן הנץ ולמעלה ואיבעיא לן הא דאמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי ואסיקנא למעוטי חתול דלית ליה לחתול דריסה בבהמה דקה ודוקא

רש"י

כל השדרה חיישינן : ואי מחייה אפסקיה . כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה : ואי אית ביה קיטרי . שיש במקל שיורי ענפים חיישינן : עמדה . אמתניתין קאי דאי נפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת : אבל בדיקה בעי . בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעותיה ובעקירת חוליא : והיכא דלא עמדה אפילו בדקנוה ונמצאת שלימה היא טרפה מפני החבט שנתפרקו חליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא אפילו לא שהתה דא"נ שהייה בהליכה : כנגד כל החלל . שמא ניקבו המעים הדקין או נקרע רוב החיצונה : עוף שנחבט . שנפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק איברים : כיון ששט מלא קומתו . לאחר נפילה הוי כהליכה שאין צריכה בדיקה : ואי מיא קיימי . כגון אגמים : לית לן בה . דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי : ואי שדיא גילא . שהיה מושלך בנהר : וקדמיה . העוף אפילו מלמעלה למטה ואפילו במיא דלא קיימי כיון דקדמיה איהו דקא שיים ושרי : גלימא . פרוש על יתידות באויר ומתוח שפיר ונפל עליו חיישינן לריסוק איברים ובעי שהייה : עייף מיעף . טלית כפולה אפילו מתוח לא חיישינן שאינה נמתחת יפה : או שריק . שאינו נדבק ונכבש יחד כגון חול הדק ובכה"ג לא חיישינן כי הנופל עליו משתמיט והולך ואין בו חבט : דיבקא . לימ"א שטחין אותו בדף קטן והעוף שכן עליו ונדבק בו ופורח עם הדף ונופל : בחד גפא . שלא נדבק אלא בכנף אחד שרי דפרח בשניה : במאי נייח . במה ינוח שישא את עצמו לכך נופל ונחבט : אעיקבי דגפי . בעיקבי הגפים הוא נושא עצמו קלת : בתרי גפי אסור . אא"כ הולך : אלו הן רוב צלעות . כ"ב צלעות הן שיש בהן מוח י"א מכאן וי"א מכאן וי"ב הם רוב ורוב עצמות קטנות של צד האליה לא חשיב : מחציין כלפי שדרה . ולא מחציין כלפי חזה : נעקרו . כיון שנעקרו שש מהן דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בשנשתברו לא מיטרפה אלא בי"ב שהן רוב ב' צדדין : וחצי חוליא עמה . והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי החוליא הקיימת : בוכנא . צלע ואסיתא חור שבחוליא שהצלע תחוב בתוכו : שנחבסה . נתרוצצה ולא נפחתה : רוב גובהה . מן העגם ולמעלה: רוב היקיפה. גדול מרוב גובהה : ברוב נטול . שניטול ונחסר רובה : מן הזאב ולמעלה . וזאב בכלל אבל מזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות : בעופות . הגדרסין מן הנץ ולמעלה יש בו כח לדרוס עוף חברו : ודוקא

בלחוד הוא דאיתמר הלכה אינה צריכה בדיקה ואע"פ שהטרפות אות י"ב חדש ומהלכות שאני הכא דאם איתא שמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך ובגמרא פליג רב חייא בר אשי בשם רב אדרב יהודה אמר רב ואמר אחד זו ואחד זו צריכה בדיקה והרב אלפסי ז"ל פסק כרב יהודה אמר רב וכן פסק הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות שחיטה (א) ותימה הוא למה *דהו רב חייא בר אשי אמר רב דמחמיר ואמר אחד זה ואחד זה צריכה בדיקה ואפשר שסמכו על סוגיא שבפ' התערובות [זבחים דף עד:] דהתם אמר ר"ל עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ואמרינן עלה כלהו כר"ל לא אמרי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה ורבי ינאי ורבי ירמיה הוא דפליגי עליה דר"ל התם וקי"ל כותייהו דרבים נינהו ועוד דר' ינאי רביה דר' יוחנן ורבי יוחנן רביה דר"ל הילכך ליתא לדר"ל קמיה : **גרסי'** בגמ' [דף נא: ע"ש] אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב (ב) עקרה יד לעמוד ואף על פי שלא עמדה (ג) רגל להלוך ואע"פ שלא הלכה רב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה. כלומר ואינה צריכה שהייה והרב אלפסי ז"ל והר"ס במז"ל לא כתבוה משמע דס"ל דעמדה והלכה ממש בעינן ואפשר שסמכו בזה על הלשון הכתוב בגמרא במקצת נסחי והלכתא עמדה צריכה בדיקה הלכה אפילו בדיקה אינה צריכה (ד) הייט כרב יהודה ולא סיימו בה ננערה לעמוד ועקרה רגל להלוך . ואין זה מספיק שזה הלשון אינו מעיקר גמרא אלא מלשון האחרונים פוסקי הלכות אבל אפשר לסמוך זה מעובדא דאימרתא דבי רחבניא דאע"ג דאשתכח דהוה פסיק חוט השדרה היתה מהלכת ועוקרת יד ורגל ודוקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיישינן לחוט השדרה אבל הכא כיון שיש לחוש לה וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין הלוכה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקרעו דקים וכדם וכיוצא בהן כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא אבל מהלכת שלא כדרכה א"נ עוקרת רגל להלוך מאי ראיה הוא שלא תחסר אם (ה) תבדק ואי אפשר לומר דההיא אמרתא נפולה היתה ואפ"ה כיון דהות מהלכת כלל לא חששו לה דא"כ היכי מסיימינן דחוט השדרה לא שכיח *שגרונא שכיח והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס ההיא אמרתא דהות בי רחבניא דנפל מאיגרא מסיים בה הכי ואע"ג דאשתכח כרב יימר הלכתא כרבינא דחוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח אלמא נפולה אין מחזיקין אותה בחזקת בריאה אלא בהילוך יפה וכיון שכן עקרה רגל להלוך אינו הוכחה כלל : **ונפולה** שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל טולו . שצריך לבדוק ריאה ובני מעים וצלעות וחוט השדרה וחליותיה אבל מוח לא דלא בכלל חלל הוא ובדיקה זו הייט אם נפסקו אבריה או נקרעו ולדעת הרמב"ם ז"ל צריך לבדוק גם כן איברים הפנימים אם נשתנה מראיהם וכמו שכתבנו למעלה וא"ת וליחוש לנקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן [דף נג:] דקוץ כל שניקב לחלל טרפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו איבריה קרע גדול היה וניכר היה: **עוף** שנחבט על פני המים . שנפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק אברים: כיון ששט מלא קומתו . הוה ליה כהלכה שאינה צריכה בדיקה: ואי מיא דקיימי . כגון אגמים לית לן בה דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי : ואי שדא ציבי וקדמיה איהו הוא דקא מסגי . אם היו קליפות עצים מושלכין בנהר וקדמיה איהו לציבי אפילו מלמעלה למטה ואפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה לציבי איהו הוא דקא מסגי ואין המים מוליכין אותו : גלימא עייף מיעף אין בו משום ריסוק איברים . אם נפל העוף על גבי גלימא והיתה כפולה : מתוח . כלומר שאינה כפולה : או שריק . מחליק : דיבקא . גלוט"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ונדבק בו ובורח עם הדף וטפל לארץ : בחד גפא . שלא נדבק אלא בכנף האחת ופורח בשניה: מאן דאסר במאי נייח במה הוא נח ובמה הוא מסתייע בנפילתו שלא יהא נחבט : ומאן דשרי אימא אעיקבא דגפיה נייח . בעקבי כנפיו הוא נח ומסתייע : **אלו** הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן . עשרים ושתים צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב : והוא שנשתברו מחציין כלפי שדרה . ולא מחציין לצד החזה : נעקרו ברוב צד אחד כיון שנעקרו ששה מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל כשנשתברו לא מיטרפה אלא בי"ב דהייט רוב ב' צדדין : ור' יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב ב' צדדין וסוגיין כר' יוחנן . כתב זה הרב אלפסי ז"ל מדפרכינן עליה דרב בגמרא מדרבי יוחנן דאמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדים ולא מהדרינן דרב דאמר כבן זכאי אלמא איתא לדר' יוחנן : **ואם** נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא כבוכנא ואסיתא טרפה . קשר השדרה נקרא חוליא ויש בו בית קבול שנכנס הצלע לתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהוא המכתשת והיד שלה נקרא בוכנא וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע הרי היא טרפה אע"פ שגופו של קשר השדרה נשאר קיים : והגלגולת שנחבסה ברובה טרפה . שנתרוצצה : ברוב גובהה של גלגולת דהייט כלפי העינים או ברוב הקיפה של כל הראש והוא שיעור גדול מרוב גבהה : ובשר החופה את רוב הכרס ברובו . קרוס עב העובר על כל החלל וקורין לו טירפ"ה ויושב מן החזה ועד הירכים והכרס שקרוי פנצ"א נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ואמר דרואין כמה יש מן הקרוס כנגד [אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרוס כנגד] הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרוס כשרה: בין ברוב קרוע בין ברוב נטול . דלא בעי ניטל רובו אלא בנקרע רובו בלחוד טרפה: ודרוסת הזאב וכו' ודרוסת הנץ בעוף הדק . פירוש כגון תורים ובני יונה : ודרוסת הגס בעוף הגס . פי' דרוסת הגס הייט עוף ידוע הנקרא אסטו"ר וה"ק ודרוסת הגס שבמיני הנץ בעוף הגס שאין לפרש ודרוסת הגס שכל שהוא גס מן הנץ יהא לו דריסה בעוף הגס מדאמרינן בגמרא בעופות מן הנץ ולמעלה כמו שיתבאר בס"ד: (גמ') אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה. פירוש הזאב וכל שהוא למעלה ממנו יש להם דריסה בבהמה אבל כל שהוא למטה מן הזאב אין לו דריסה בבהמה ואיבעיא להו הא דאמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי ואסיקנא למעוטי חתול דלית ליה

שלטי הגבורים

א הרא"ש פסק דנפולה אפי' לא עמדה תוך מעת לעת רק פשטה ידה לעמוד יצאה מכלל ריסוק אברים כאילו שהתה מעת לעת ודי לה בבדיקה וכן אפי' לא הלכה רק שעקרה רגליה לילך מותרת מיד אפי' בלא בדיקה וכן פסק טור י"ד והכי כתב הרא"ש בשם בעל העיטור ובעל הלכות ומדברי רבינו ומיי' משמע דאינו מועיל כלום וכ"כ הרשב"א דלא מהניא פשטה ידה להתירה תוך מעת לעת עד שתעמוד ולא מהני עקרה רגלה לילך להתירה עד שתלך וגם בעל העיטור כתבו דאנן האידנא ליכא מאן דבדיק ובעינן הלכה :
ב כתב הרשב"א דאם נעקר צלע וחצי חוליא עמה טרפה ודוקא מהצלעות הגדולות אבל הקטנות שאין בהן מוח אפי' נעקר צלע וחצי חוליא כשרה ושאר הפוסקים לא חלקו כלל וככל ענין טרפה :
ג כתב רמב"ם נחבט רוב גבהה והרי רוב הקיפה קיים או שנחבט רוב הקיפה והרי רוב גבהה קיים הרי זו ספק טרפה ויראה לי שאוסרין אותה. וריא"ז כתב ורבינו משה מתיר ואין טעם לדבריו כמבואר בקונט' הראיות:
ד הרא"ש והטור כתבו דכל שאר חיות חוץ מארי וזאב ונמיה ושועל ותולדה וחתול אין להם דריסה שאע"פ שהדוב שכול וכו' אין דורסין והרשב"א והר"ן כתבו דכל חיה שמתה שאינה גסה מן הזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה בכבשים או בעזים אפי' היא גסה כזאב אבל יש דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב *) ויש אומרים הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל וכן יראה קצת מלשון מיי' שכתב ובבהמה דקה ואיה דקה מן הזאב ולמעלה וכן יראה לשון סמ"ג שכתב דרוסה טרפה והוא שידרוס הארי וכיוצא בו את הבהמה ·
*) נ"ל למעלה

נ"א והא בדנפלה שכיח ושכיח והרי כו'

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נראה שלא היה כתוב בספרו של ר"ן בגמרא פסק ההלכתא והלכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפי' בדיקה נמי לא צריכה אע"פ שהיתה כתובה גם בנוסח בספרי התוס' ובסמוך הביאה וכתב שאינה מעיקר נוסח הגמ' :

הגהות הב"ח

(א) וזעירי כצ"ל: (ב) פשטה ידה כצ"ל : (ג) נ"ב עקרה רגל : (ד) והיינו כצ"ל: (ה) נ"ב לא :

ליה דריסה לחתול בבהמה דקה. פי' בגמ' איכא תרי לישני בחד לישנא אמרינן דרב לא אתי למעוטי אחתול דממתניתין שמעינן ליה מדתנן ודרוסת הזאב דמשמע זאב אין חתול לא אלא אתא לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס ורב ה"ק בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר דזאב כלמעלה ממנו דהיינו ארי ואפילו בגסה דריס ולא בא למעט למטה הימנו אלא טומר שדינו כלמעלה ממנו שלא תאמר דרבי יהודה דאמר במתני' דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה לא בא אלא לפרש דברי חכמים קמ"ל דליתא דר"י לחלוק בא וזאב לת"ק אפי' בגסה דריס שדינו כלמעלה ממנו והיינו דקאמר מן הזאב ולמעלה. ומיהו כי אמר בעופות מן הגנן ולמעלה ליכא לפרושי ממש כדפרשינן בבהמה מן הזאב ולמעלה שהרי הגנן הכל מודים שאין לו דריסה אלא בעוף הדק ולא הוי כלמעלה ממנו לגמרי דהא גם יש לו דריסה בעוף הגס אלא כי קאמר מן הגנן ולמעלה מן הגנן ועד הגס קאמר שכל העופות שהם למעלה מן הגנן עד הגס דינן כגנן ואין להם דריסה אלא בעוף הדק. ומכאן משמע דגם דמתניתין שם עוף ידוע הוא דליכא לפרושי גם שיהא גם מן הגנן דא"כ כל שהוא גם מן הגנן יש לו דריסה בעוף הגס והיכי לימא רב בעופות מן הגנן ולמעלה [שזהו ודאי לדרוסת עוף הדק] דודאי כי היכי דבבהמה מן הזאב ולמעלה בא להשוות למעלה מן הזאב לזאב ה"נ בעופות מן הגנן ולמעלה בא להשוות למעלה מן הגנן לגנן ואי גם דמתני' כל שהוא גם מן הגנן קאמר שיהא לו דריסה בעוף הגס לא משכחת לה דרב אלא על כרחין עוף ידוע הוא וכמו שכתבנו. האי הוא לישנא קמא דאיתמר בגמרא ובלישנא בתרא אמרינן ואי בעית אימא לעולם למעוטי חתול כלומר דלא אתא רב לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס דליתא דזאב אין לו דריסה אלא בדקה דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כר' בנימין בר יפת דאמר הכי בגמרא ורב למעוטי חתול אתא שלא תאמר דכי תנן במתניתין ודרוסת הזאב אורחא דמילתא קתני אבל אין הכי נמי דחתול יש לו דריסה בדקה קמ"ל רב דלא ועל זה הלשון סמך הרב אלפסי ז"ל דכיון דלישנא קמא רב ורבי בנימין בר יפת פליגי ולהאי לישנא בתרא לא פליגי נקיטינן הכי דליכא למידחי פשיטותא דרבי בנימין ברבי יפת משום ספיקא דרב אי פליג אי לא פליג וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' חמישי מהלכות שחיטה אבל בתוספות כתבו דכיון דאיכא תרי לישני בגמרא דחד אמר דפליגי וחד אמר לא פליגי הויא לה ספיקא דאורייתא נקיטינן בה לחומרא וזאב אפילו בגסה נמי דריס כרב ודברי הרב אלפסי ז"ל והרב רבינו משה ז"ל נראין עיקר: ודוקא בגדולים דבהמה דקה וכו'. הכי אמר רב חסדא בגמרא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים: וכן יש לו דריסה בעופות. אפילו בדרברבי מיניה. פירוש בגמרא איבעיא לן שאר עופות טמאים יש להן דריסה או אין להן דריסה ומסקינן הגנן אפילו בדרברבי מיניה ומש"ה תנן ודרוסת הגנן אבל שאר עופות טמאים דוקא בדכוותייהו ופירש רש"י ז"ל וכן רוב הראשונים דכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הגנן והגס קא מסתפקא ליה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות שחיטה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל ואין זה מחוור דהא אמר רב יהודה אמר רב לעיל בעופות מן הגנן ולמעלה ומשמע שכל העופות שהן למעלה מן הגנן דינן כגנן ומינה נמי שכל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס לפיכך נראה דודאי פשיטא ליה דעופות שמן הגנן ועד הגס דינם כגנן וכן אותן שלמעלה מן הגס דינן כגס אלא בעופות שלמטה מן הגנן קא מבעיא ליה מי אמרינן כיון דדרוסת הגנן תנן אותן עופות שהן למטה מן הגנן אין להן דריסה כלל או דילמא כי היכי דבבהמה קתני דרוסת הזאב ואפ"ה אסיקנא [דאית להו] דהני דאותן שהן למטה מן הזאב כחתול ונמיה אין דריסתם שוה עם הזאב מ"מ דריסה אית להו דהיינו בגדיים וטלאים. בעופות נמי נהי שאותן שהן למטה מן הגנן אין דריסתן שוה עם הגנן דריסה מיהא אית להו ומהדרינן דאין ודאי אלא מש"ה תנן דרוסת גנן וגם משום דאיכא אית להו דריסה אפילו בדרברבי מינייהו וכן אותן שמהן ומעלה. אבל שאר עופות טמאין שלמטה מהן אין להן דריסה אלא בדזוטרי מינייהו: ודרוסת הגנן בגדיים וטלאים וכו' לבית חלל פסולה. בגמרא אמרינן הכי דדרוסת הגנן בבהמה עד שתנקב לחלל כלומר דלא גרע מקוץ דאם נקבה לחלל פסולה דחיישינן שמא ניקבו בני מעיים אבל אי לא אינקיבה לחלל כשרה לפי שאין ארס שלו מזיק אפילו לגדיים וטלאים כך פירש רש"י ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר נראה דנקיבת חלל בגנן משום דריסה נגעו בה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהם סוברים דזיהרא דידיה קלי כשהוא מטילו מבפנים: ובגמרא שקלינן וטרינן במימריה דרב חסדא דאמר דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים דהי אמרינן הכי דוקא במקום שיש מגלין לגדי מיד הדורס שמתוך כך הדורס כועס וארס שלו יותר חזק או שנאמר דאע"פ שאין מגלין אמר רב חסדא הכי דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים וללישנא בתרא מסקינן דאפילו באין מגלין אמר רב חסדא הילכך ליכא פלוגתא בין יש מגלין לאין מגלין אלא חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים אפילו באין מגלין אבל לא באימרי רברבי אפילו ביש מגלין וזאב בדקה וארי בגסה אפילו באין מגלין וחולדה בעופות ואפילו בעוף הגס וכן נמי נץ בעוף הדק וגם בעוף הגס בכל ענין יש להם דריסה בין יש מגלין בין אין מגלין דלא חזינא פלוגתא דמגלין ואין מגלין בעופות כלל וזהו דעתם של הרב אלפס ז"ל והרמב"ם ז"ל שלא חלקו בשום מקום בין מגלין לאין מגלין: **שועל** איתמר דאית ליה דריסה וכו' וכל ספיקא דאיסורא לחומרא ואית ליה. ומיהו דוקא כחתול דהיינו בגדיים וטלאים אבל באימרי רברבי לא דהא דרוסת הזאב בדקה תנן וכי היכי דממעיטי' מינה חתול ממעטינן נמי מינה שועל דתרוייהו למטה מן הזאב ניניהו ועוד דסוגיין בגמרא מוכחא דלא עדיף שועל מחתול דבלישנא קמא בגמרא דאיכן ההוא חתול הוה כלומר דעדיף משועל אבל בשועל אין דריסה הילכך אפילו לההוא לישנא דאמר דיש דרוסה לשועל אין להחמיר בשועל יותר מחתול: אין דריסה לכלב. לפי שאין לו ארס כלל ונמצא עכשיו כללן של דורסים שהזאב יש לו דריסה בבהמה דקה ואפילו באימרי רברבי אבל בגסה לא ואפילו בקטנה שבגסה כגון עגלים שכיון ששנינו דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל כלל לא וכן עיקר אע"פ שיש מי שכתב שהזאב יש לו דריסה בקטנה שבגסה דהיינו עגלים. וכל החיות שמן הזאב ועד הארי דינן כזאב. הארי דורס אפילו בגסה וכל החיות הדורסות שלמעלה מן הארי דינן כמוהו. חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים ואין נ"ל בעופות ואפילו בעוף הגס אבל לא באימרי רברבי ועכשיו טהגים היתר באלו חתולים שנכנסין בלול של תרנגולים ואף על פי שהיה ראוי לחוש בדבר והם סומכים בכך מפני שהחתולים שלנו בני תרבות הן וכל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חיישינן ושועל יש לו דריסה כחתול בגדיים וטלאים אבל הכלב אין לו דריסה כלל זהו כלל הדורסים בבהמות. ובעופות הנץ הנקרא אישפרווי"ר דורס בעוף הדק ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות הטמאים שמן הנץ ועד הגס דינן כנץ. הגס הנקרא אסטו"ר או פלקו"ן דורס אפילו לעוף הגס ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס ושאר עופות טמאים שהן למטה מן הנץ דורסין בדכוותייהו אבל בדרברבי מינייהו לא. ולפי שיטתו של רש"י ז"ל כל שאר עופות טמאים חוץ מן הנץ והגס ואפילו שלמעלה מהן אינן דורסין אלא בדכוותייהו. החולדה יש לה דריסה ואפילו בעוף הגס וכל אלו אין להם דריסה בבהמה כלל ואפילו דקה ביותר. איזהו עוף גס ואיזהו עוף דק [עוף הדק] תורים ובני יונה. עוף הגס תרנגולת היא ולמעלה הימנה. דהכי מוכח בגמרא כמו שכתבתי בחידושי. ובין בבהמה בין בעוף אין הפרש בין שיש מגלין לאין מגלין אלא כל שיש לו דריסה אפילו באין מגלין יש לו. וכל שאין לו דריסה אפילו ביש מגלין אין לו. ומכל מקום אפילו באותן שאין להם דריסה אם ניקבו לפרניו לחלל טרפה ואפילו הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים ואין בדיקה לנקב במשהו כל שאין מקומו ידוע וכדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל: **אין** דריסה להני דדרסי אלא ביד לאפוקי רגל האחרונה דלא. דאין בו ארס אלא הרי הוא כקוץ: לאפוקי שן דלא עד דמנקיב לחלל. כקוץ בעלמא: לאפוקי שלא מדעת דלא. כגון שנפל על בהמה ונעץ בה לפרניו שלא לדעת ובכה"ג אין מטיל שם ארס: דבהדי דשקיל לכיחופיה הוא דשדי. שהארס עם נטילת לפרניו הוא זורקו ואפילו האדים בשר כנגד בני מעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא בדלא מספקא לן בדרוסה כלל ויש אומרים דמינה נמי דהיכא דשחטיה לנדרס מקמי דלישקליה דורס לסחופיה כשרה כיון דאיטו לדריסה אלא בסוף ההיא שעתא כבר נשחטה מיהו הני מילי היכא דידעי דמכי מחייה לא שקליה לכחופיה דכל כי האי גוונא ודאי אכתי לא שדא זיהריה אבל כגון אלו העופות שמכין ונשמטין וחוזרין ומכין ואע"פ שעכשיו לא סלק ידיו חוששין שמא בתחלה כשהוא מכה וחוזר ומכה מטיל בה ארס ואחרים מחמירים עוד לומר שכיון שהיו מגלין אותם ממנו דילמא ההיא שעתא שדי ליה זיהריה דכל היכא שמגלין אותם ממנו הוא כועס יותר וזורק מרה:

ואחרי

°ודוקא בגדולים (א) בבהמה דקה אבל בגדיים א וטלאים אף לחתול יש דריסה וכ"ש בעופות שיש לו דריסה ונמיה כחתול דמי ובבהמה גסה קי"ל כרבי יהודה דמפרש דברי חכמים הוא ואינו חולק הילכך אין לזאב ב דריסה בבהמה גסה *וחולדה יש לה דריסה בעופות ואין לה דריסה בגדיים וטלאים ונץ יש לו דריסה ג בעופות ואפי' בדרב מיניה. שאר עופות טמאים בדכוותייהו אית להו דריסה בדרב מינייהו לית להו דריסה ודרוסת הנץ ד בגדיים וטלאים אינקיב לבית חלל פסולה אבל אי לא אינקיב לבית חלל כשרה: שועל איתמר דאית ליה דריסה ואיתמר דלית ליה דריסה וספיקא דאיסורא לחומרא ואית ליה דריסה ·אמר רב יוסף נקיטינן אין דריסה לכלב כל עיקר אמר אביי נקיטינן אין דריסה להני דדרסי אלא ביד לאפוקי רגל דלא ואין דריסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא עד דמינקיב לחלל שלה ואין דריסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא ואין דריסה אלא מחיים לאפוקי לאחר מיתה דלא. השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר מיתה מבעיא לא צריכא כגון שדרסה ומקמי דלישקליה לסחופיה קטליה והא קמ"ל דליכא לדריסה אלא לבסוף דזיהרא בהדי דשקיל לסחופיה הוא ה דשדי

רש"י

ודוקא בגדולים. כגון כבשים ועזים וכה"ג: נמיה. הוא מין חיה ויש מפרשים שהוא מרטרי"ן: ואפילו ברברבי מיניה. אפילו אותן שגדולין יותר ממנו: שאר עופות טמאים. חוץ מנס ונץ: ביד. שהכהו בידו רגל ראשונה לאפוקי רגל אחרונה: שלא מדעת. כגון שנפל מן הגג על הבהמה: כגון שדרסה. מחיים ולא הספיק לשלוף צפרניו ממנו עד שפסקו וקצצו את ידו. ומתה דקאמר פירוש מיתת האבר שנחתך דמהו דתימא מיד כשהוא מתחיל לדרוס ומכה עליו בידו אז זורק הארס קמ"ל דאינה לדריסה אלא לבסוף: בהדי דשקיל לסחופיה. כשחולץ צפרניו מגבה:

[דף רעב ע"א]

דף נג.

הגהות הב"ח
(א) דבבהמה כצ"ל:

א רבינו ומיי' לא הלקו בין אם בהו להג"ל סדרב בידם או אין באין לבגילם בכל ענין כהנו שהן דורסין וסמ"ג והרא"ש והטור כתבו בשם ספר התרומה דחתול אין לו דריסה אפי' בעופות של הרנגולין [אלא אם כן במגלין] וכתבו הרא"ש והטור שטוב להחמיר והרשב"א כתב שאפשר שהחולין שלנו כמי הרבות הם עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהן והכה אין חוששין לו ורהוי לחוש להם ע"כ:

ב ודריסת הזאב בגסה רבינו ומיי' והרא"ש והטור והרשב"א והר"ן כתבו דאין לזאב דריסה בבהמה גסה ואפי' בקטנה שבגסות כגון בעגלים הרכים וסמ"ג והר"ן והגהות מיי' הביאו דעת ספר התרומה שמחמיר ואומר דיש לזאב דריסה גם בבהמות גסות:

ג ודריסת שאר עופות טמאים רבינו ומיי' וסמ"ג כתבו דהנץ יש לו דריסה בעופות אפי' גדולים ממנו אבל שאר עופות טמאים בדכוותייהו אית להו דריסה בדרבה מינייהו לית להו דריסה ונראה דאע"פ שלא הזכירו הגס דה"ה דרוסת הגס בעוף הגס שהרי היא משנה שלימה וכן הוא דעת רש"י דכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הנץ ומן הגס אינן דורסים אלא בדכוותייהו משמע מדבריהם דאפי' עופות שהן למטה מן הנץ שיש להן דריסה והרא"ש וטור כתבו דעוף הגס שקורין אסטו"ר או פלקון וכל שלמעלה ממנו יש לו דריסה בכל העופות אפי' בגס שבגסים ושאר העופות שהן למטה מהן עד הנץ יש להן דריסה בכל העופות וכמיתם אבל לא במינין הגדולים מהם והנץ שהוא אשפרווי"ר יש לו דריסה בכל עופות הדקים כגון יונים וכיוצא בהן וכ"ש בצפורים ואפי' הם גדולים ממנו אבל לא בגסים והווזים והרנגולין גדולים אבל בקטנים יש לו דריסה וכל שלמטה מן הנץ אין לו דריסה כלל אפי' במינין שלמטה ממנו וכ"כ הר"ן כדברי הרא"ש אלא דס"ל דעופות שהן למטה מן הנץ יש להן דריסה בדכוותייהו ובדזוטרי מינייהו:

ד רש"י פי' דרוסת נץ בגדיים וטלאים היינו כלום שאין הארס כל כך הזק שיוכל לבלוע בהן ודינו כקוץ בעלמא שאם נקב לחלל חיישינן שמא נקב אחד מן הדקים וטרפה ורבינו ומיי' וסמ"ג והרא"ש והטור כתבו דארס שלו מזיק אם נקב לחלל בגדיים וטלאים ודינו כדרוסה: כתב ריא"ז הנץ יש לו דריסה בעוף הדק אבל לא בעוף הגס וכל שכן בגדיים וטלאים שאין לו דריסה כמבואר בקונטרס הראיות ועוף הגס הן אווזין ותרנגולין כדברי המורה ול"נ שתרנגולין עוף הדק הן כמבואר בקונטרס הראיות: כתב הרא"ש יש להסתפק לפי המסקנא דאמר נץ וגם ברברבי מנייהו ושאר עופות בדכוותייהו אם יש דרוסה מן הנץ ולמטה כי היכי דמן הזאב ולמעלה אתא למעוטי חתול באימרי רברבי ואפי' הכי דריס באימרי זוטרי ה"נ מן הנץ ולמעלה דהיינו גס דרסי אף ברברבי מנייהו ושאר עופות טמאים בדכוותייהו או דלמא אי מפרשי' הכי לא הוה למימר מן הנץ ולמעלה כיון דלמעלה ולמטה שוין ולא דמי למן הזאב ולמעלה דאתא למעוטי חתול מבהמה וגם למעלה מן הזאב אין דריסה כי אם באלי ומסתבר דאין דריסה מן הנץ ולמטה מטעמא דפרישית: ה ואין לסמוך על זה לשחוט העוף בעוד שהנץ יושב עליו לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף הוא מכהו בצפרניו דרך

ואר"י שנכנס לבין השורים וכו' ספק שונרא ספק כלבא אימר כלבא . והא אמרן דאין דריסה לכלב לפי שאין לו ארס אע"ג דחזינן מקום צפורן ליכא למיחש : ספק עאל ספק לא עאל אימר לא עאל . פירוש דוקא היכא דאיכא למתלי בלא עאל הוא דשרי אבל היכא דודאי עאל אלא דלא ידעינן כי הוה בינייהו אי הוה איהו שתיק ואינהו מקרקרן או כלהו שתקי כשמואל ודאי חיישינן והיינו דתלינן הכא היתרא בלא עאל : אימר שלמא עבוד . שלום עשה עמהם כדרך כל חיות שעומדות ועושות תרבות עם בני אדם ובהמה ואינן מזיקות : נח רוגזיה . ולא חיישינן לדריסה דאיך ולא חיישינן שמא בתחלה דרס את אחרים ואחר כך הרגו לזה דכיון שהן עומדין במקום שיכול לדרוס אי זה מהן שירצה אני אומר זה דרס ראשונה והרגו מיהו דוקא כשנכנס לתוך ועומד עמהן דכיון שהוא יכול לדרוס

נר מצוה

ואר"י שנכנס לבין השוורים ונמצאת צפורן בגבו של אחד מהן חוששין שמא ארי דרסו ואף ע"ג דאיכא למימר בכותל נתחכך כיון דקיימא לן דחוששין לספק דרוסה אסור דאיתמר רב אמר א אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין דכולי עלמא ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא . ספק עאל ספק לא עאל אימור לא עאל . עאל ואיתיב בינייהו הוא שתיק ואינהו. שתקי אימא שלמא הוא דעבוד . קטע רישא דחד מינייהו אימור נייח רוגזיה . הוא צווח ואינהו מקרקרן אימור בעותי הוא דמבעתי אהדדי *כי פליגי דאיהו שתיק ואינהו מקרקרן מר סבר אזוקי מזיק להו ומר סבר מחמת בעתותיה הוא דמקרקרן להדדי אמר אמימר הילכתא חוששין לספק דרוסה א"ל רב אשי לאמימר הא דרב מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי : ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי עאל ואזל לבי קניא נפק ואתא כד ממסמס קועיה דמא אמר רב אשי לאו מי אמרינן התם ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא ה"נ אמרי' ספק קניא ספק שונרא אימור קניא . אמר רב יהודה *דרוסה שאמרו עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו היכי דמי נתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב *שימי כי הוינן בי רב כהנא א*כדמייתו ריאה לקמן ומותבינן לה והוה יתבה שפיר וכד הוה מדלינן לה הוה מיתלחא ונפלה תילחי תילחי הוה טריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע. אמר רב נחמן ב ב*בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים רב זביד מתני הכי רב כהנא מתני ג בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים ובסימנין משיאדימו סימנים עצמן וסימנים *בין ושט בין קנה דרוסתם במשהו מ"ט זיהרא מיקלא קלי יתיב רב יצחק ברבי שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן ויתיב וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל אמר ליה האלהים מורה בה רב °מכפא דמוחא עד אטמא : **מתני'** גאלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או שנסדקה עד כמה תחסר ר"ש בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ניקב הלב ולא לבית חללו נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה ניטלה הכבד ונשתייר *ממנה כל שהוא המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה ניטל הטחול ניטלו הכליות ניטל הלחי ד התחתון ניטלה האם שלה חרותה בידי שמים כשרה הגלודה רבי

האדים בשר זהו הארס וטרפה שסופו לינקב עד שינקוב בני מעיה ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דריסה אלא כנגד בני מעים אבל הרא"ה ז"ל כתב דדוקא בספק דרוסה הוא דסגי בבדיקה אבל ודאי דרוסה אפילו לא האדים בשר אסורה שהרי דרוסה לפנינו והכי מוכחא מתניתין דקתני סתמא דרוסת הזאב ודרוסת הגן ואילו בדיקה לא קתני : נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו . ואם יש בו טרפות בנטול כגון נומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי : כל שהרופא גורדו . אם בא לרפאות גורדו : מיתלחא . מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות : מדרב הונא בריה דרב יהושע . דאמר כל שהרופא גורדו קרי המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה :

בקוץ עד שתנקב לחלל ולאו משום מקום נקב דהא לא תנן במתניתין בהדי טרפיות נקובת חלל אלא דחיישינן שמא נקב אחד מן האיברים הפנימיים שנקובתן במשהו וכיון שהספק אינו במקום ידוע לא סמכינן אבדיקה דמהאי טעמא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי מחטא דאשתכח בחוטרא דכבדא דכי איכא למיחש דילמא נקובי נקיב ועייל אסרינן לה ולא סמכינן אבדיקה (א) [ולעיל [דף נא:] גבי נפולה דסמכינן אבדיקה] הייט טעמא משום דאם איתא דמחמת נפולה ניקבו אבריה קרע גדול וניכר היה וכמו שכתבתי למעלה (ב) : ובסימנין משיאדימו סימנין עצמן . אבל האדים בשר כנגד סימנין לא חיישינן שמא נתחלחל הארס משום דסימנים קשין הן אצל דריסה : זיהרא מקלא קלי . שורף הוא ודינו כניקב טלו : מכפא דמוחא ועד אטמא . רגיל היה להורות שצריכה בדיקה מגולגולת המוח עד הירך ולאתויי נואר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור : **גרסי'** בגמרא [דף נג:] ההיא טרפא דספק דרוסות כלומר של אלא עופות שנכנס הגן ביניהם דאתאי לקמיה דרב שדריה לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא וכתב רש"י ז"ל שמפני שהעופות היו דקים ומרובים לא היה יכול לבדקם ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחד מהם אי נמי איידי דקליש זיהריה דגן לא מאדים בשר ולא מינכר בו ע"כ ובתשובת הראשונים ז"ל דהני עופות איידי דקטיני לא מינכרא אדמימות עלייהו : **מתני'** ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת . בלא חסרון איסר כדמפרש : או שנסדקה . לארכה [כדאמרינן] שאם נשתייר הימנה משהו למעלה ולמטה כשרה : נפחתה הגולגולת . העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום : זה לתוך זה . (ג) סמוכין הם ודופני שניהם אדוקים זה לזה סביב ובאמצעיתם הם נקובים זה לזה ואם חזרו וניקבו במקום אדיקת דפניהן ואין הנקב (ד) לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי : ניטל לחי התחתון . מעל הבשר והסימנין מחוברים בבשר : האם של בהמה שניטל . שהולד מונח בה : וחרותה בידי שמים . מפרש בגמרא שלמקה ריאה שלה : בידי שמים . כגון שנבעתה (ה) בקול רעם וברקים : חרותה . קשה כחריות של דקל ובגמרא מפרש מנא ידיע אי בידי שמים אי בידי אדם : הגלודה . שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ובגמ' מפרש

נר מצוה

רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים: **גמ'** אמר רב מתנה האי *בוקא א דאטמא דשף מדוכתיה טרפה והני מילי *דאיתעכול ניביה אבל אי לא איתעכול ניביה כשרה: עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי: אמר אביי והויא כמעתא זוטרתא דמשתכחא ביני פשיטי דפומבדיתא יהיינו שיעורא דדינרא קורדיאנא אמר רבי יוחנן פתוראה לעילא מיני הוה קאי בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדיאנא לשעורי בה טרפתא ובעאי למיקם מקמיה ולא שבקן אמר לי שב בני שב לפי שאין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני ת"ח בשעה שעושין מלאכתן: °א"ר נחמן ב כסלע ביותר מן הסלע כאיסר ביותר מן האיסר אלמא קסבר עד ולא עד בכלל: *גניטל הטחול: אמר רב עוירא משמיה דרבא לא שאנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה והני מילי בסומכיה אבל בקולשיה כשרה ובסומכיה נמי לא אמרן דטרפה אלא דלא נשתייר מיניה כעובי דינר זהב אבל נשתייר מיניה כעובי דינר זהב כשרה: ‏גניטלו הכליות: אמר רפרם בר פפא משמיה דרב לקתה

תוס' דף נה. הגה"ה הגה"ה

רש"י

ותהא כשרה: **גמ'** בוקא דאטמא. ראש עלם קולית הירך: דשף מדוכתיה. דשף ממקומו חור שבעלם האליה שתחוב בו כמו בוכנא עלי זה שראשו עגול שתחוב במכתשת: דאיעכול. שנרקב: ניביה. גיד שבראשו שבו מחובר בחור וקטן הוא מאד: והוי. איסר האיטלקי: כדינרא קורדיאנא. אותו מטבע היו מכירין והוא מהרי אררט: פתוראה. שולחני והיו הרבה מטבעות לפניו: אין בעלי אומניות. העסוקין במלאכת אחרים והוא היה שולחני ומשתכר בשל אחרים למחצה וצריך לתת את עיניו לשאול לכל עוברים מה צריכים: כסלע. היכא דשיערו רבנן כסלע גבי חסרון של גלגולת כי הוי כסלע מלומלם דיש כיתר מכסלע וטרפה וכן כאיסר דמתניתין: עד ולא עד בכלל. עד כאיסר כשרה ולא איכר עצמו בכלל כשרה אלא טרפה: בסומכיה. למעלה בעוביו: שלא נשתייר. בעובי דופנו שלא יצא המחט להוץ: אבל נשתייר. בגבה כנגד

מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה. ואיכא למידק למה ליה למיתני כל הני דכשרות ממילא ידעינן דמדתנא ואלו טרפות מכלל דכלהו אחריני כשרות יש לומר דכיון דתנא בואלו טרפות [דף מב.] זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה לאיתויי מאי דדמי ליה סד"א ניטל הטחול והכליות ולחי התחתון והאם נמולי נמי ניניהו ודמיא לניטולה הכבד וטרפה קמ"ל. וא"ת תינח הני אבל אחריני דנפקי מדיוקא דרישא מאי איכא למימר דהא מדתנן לעיל פסוקת הגרגרת טרפה מכלל דניקב כשרה ומדתני נמי ניקב הלב לבית חללו מכלל דניקב ולא לבית חללו כשרה ואחריני נמי דכוותייהו ואמאי אילטריך למיתנינהו יש לומר כולהו צריכי ניקבה הגרגרת אילטריך לאשמעינן שיעורא דעד כמה תחסר ואיכא למימר נמי דאיידי דאתא לאשמעינן דנסדקה לארכה כשרה פחות בניקבה. נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח נמי אילטריך כ"ד אמינא כי קתני רישא ניקב קרום של מוח בלא פחת גולגולת קאמר והוא הדין נמי דכי נפחתה הגולגולת בלא קרום טרפה קמ"ל דנפחתה הגולגולת כשרה מיהו לא בכל פחת כשרה שאם נפחתה כסלע אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טרפה וכמו שיתבאר בגמרא בסייעתא דשמיא ניקב הלב ולא לבית חללו אע"ג דתנא ברישא ניקב הלב לבית חללו מכלל דכל שלא לבית חללו כשרה אילטריך סלקא דעתך אמינא כל נקב מפולש לבית חללו מיקרי ולא אתא למעוטי אלא נקב שאינו מפולש להכי הדר ותני דכל שנקב שלא לבית חללו כשרה. נשברה השדרה ולא נפסק חוט שלה אי לא תני הכי הוה אמינא דרישא דקתני נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או או קתני דכי היכי דכי נפסק החוט שלה בלא שבירת שדרה טרפה ה"נ נשברה שדרה בלא חוט טרפה קמ"ל דכשרה. ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כל שהוא אי לא תנא הכי הוה אמינא מאי לא נשתייר הימנה כלום דקתני רישא דליכא כזית דכל פחות מכזית כמאן דליתיה דמי להכי תנא נשתייר הימנה כל שהוא לאשמעינן (א) דאפילו פחות מכזית כשרה. המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה אילטריך סד"א מאי לחוץ דקתני רישא נקב מפולש וכל שהוא כן אפילו במקום חבורן טרפה קמ"ל דכשרה ומאי לחוץ שלא במקום חבורן ודאמרינן ניטל הטחול ניטל הכליות כבר כתבתי בתחלת הפרק דכל מקום ששנינו ניטל כשרה אין אחד ממיני הטרפות פוסלין בו והיינו דבמתניתין דואלו טרפות קתני ניקב כלומר וכ"ש ניטל ובבבא דאלו כשרות קתני ניטל לומר דכ"ש ניקב וחדוש הוא שחדשו בטחול וכליות דטחול שניקב בסומכיה טרפה ולקתה בכוליא נמי אי מטי לקותא למקום חרין טרפה כדאיתא בגמרא. ומיתבר נמי דנטולה וחסרה בידי שמים דינן שוה בכ"מ ובכל מקום שהנטולה טרפה אע"פ שהנקב אינו פוסל באותו מקום אם חסרה טרפה הילכך חסרת כבד טרפה כאילו ניטלה דהא אמרינן לקמן [דף נח:] לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה מפום דכל יתר כנטול דמי כלומר כנטול האחד והוה ליה כחסר בידי שמים שהרי לא ניטל כלל אלא שרואין אותו כאילו ניטל ואפ"ה טרפה אלמא חסר בידי שמים כחסר בידי אדם: **גמ'** אמר רב מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. ראש הקולית התחוב בחור בראש עלם האליה שקורין אנקא: וה"מ דאיעכול ניביה. שנרקב גיד שבראשו שהוא מחובר בחור וקטן הוא מאד: אבל לא איעכול ניביה כשרה. דהדרא ובריא ומסתברא דאם ניטלה הירך טריפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דכי מכשרינן כי לא איעכול אע"ג דאיפסיק היינו משום דהדרא ובריא והכא לא אפשר כיון דניטלה: והיינו שיעורא דדינרא קורדינאה. כתב הרב בעל העטור ז"ל דלדידן דלא מהחמי לן אזלינן לחומרא: **אמר** ר' יוחנן פתוראה. שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: אין בעלי אומניות רשאין לעמוד בפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתן. פרש"י ז"ל בשעה שעוסקין במלאכת אחרים ורבי יוחנן פתוראה שכיר היה ונבדתניא בתוספתא [פ"ד דב"מ] המושיב את אחרים בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו שאין עינו בחנות בשעה שעוסק באומנותו ולשון רשאין הזקיקו לכך ומיהו התם בפ"ק דקדושין (דף לג.) משמע דאף בשל עצמו [קאמר] דאמרינן התם מקים קימה להדור מה הדור שאין בו חסרון כים אף קימה שאין בה חסרון כים מכאן אמרו אין בעלי אומניות רשאין וכו'. ואפשר דהתם נמי במלאכת אחרים קאמר דכיון דבשלו אינו חייב דמקים קימה להדור בשל אחרים אינו רשאי שאילו היה חייב בשל עצמו אף בשל אחרים היה חייב אלא כיון דבשל עצמו אינו חייב בשל אחרים אינו רשאי ואחרים פירשו דבשל עצמו קאמר וכי קתני אין רשאין לומר שאינן צריכין וכדתניא בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כח:) כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להקריבו עולה אע"פ שאינו רשאי כלומר אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן [שמות כב] לא תהיה לו כנושה כרשיא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות תלמוד תורה דבמלאכת עצמן קאי ואין חייבין קאמר ואפשר עוד לומר דאף בשל עצמו אין רשאין ממש קאמר דכיון דמדינא פטור דמקים קימה להדור כדאמרינן התם אין בעלי אומניות עומדין מפניהם ואם זה עומד יראו הללו כמבזין תלמידי חכמים: **אמר** רב נחמן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון השדרה וכו'. ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח ובה"א כדי שיטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל לעיל בפרקין [דף מב:] וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפרק על אלו מומין [דף לז:] כמה יטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואשמעינן רב נחמן (א) דכי שיערו רבנן כסלע (ב) היינו כסלע מלומלם דכי הוי סלע מלומלם דייה כיותר מסלע וטרפה כך פרש"י ז"ל מכלל דס"ל ז"ל דכי אמר שמואל וכן לטרפה עלה דההיא דכמה חסרון בשדרה (ג) ולא אחסרון דשדרה בלחוד קאי אלא אחסרון דגולגולת נמי ולפ"ז הא דתנן במתניתין דנפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח כשרה דוקא בשלא נפחתה כסלע אבל כסלע טרפה וכמו שכתבתי במשנתנו והאי דנקיט לה סתמא נפחתה הגולגולת היינו טעמא שלפי שבינו ניקב קרום של מוח טרפה אשמעינן שאין נקב פוסל בגולגולת כמו שפוסל בקרום של מוח ומיהו נפחת גולגולת שיעורא אית ליה אע"ג דלא יהיב ליה תנא דהא בנסדקה הגרגרת נמי קתני כשרה ולא יהיב שיעור ובגמרא בעינן חוליא מכאן וחוליא מכאן או משהו מכאן ומשהו מכאן אליבא דהילכתא וראיה לדבר דאיכא פחת בגולגולת דמטרפא ביה מדאמר רב הונא לקמן [דף נז:] בפרקין סימן לטרפה י"ב חדש ואוקימנא כתנאי דתניא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך ואפילו יש בה נקבים הרבה מלטרפים למלא מקדח ואמר רבי יוסי בן המשולם מעשה בעינבול באחת שנפחתה גולגלתה והטיל עליה רופא חידוק של קרויה וחיתה ואמר לו רבי שמעון (ד) משם ראיה ימות החמה היו וכיון שנכנסו ימות הגשמים נכנסה בה צינה ומתה אלמא פחת הגולגולת יש לו שיעור וזה שלא כדברי מקצת חכמי צרפתים שכתבו דכי קאמר שמואל וכן לטרפה אשדרה בלחוד קאי ולא אגולגולת דגולגולת אפילו חסרה כמה כשרה וכדפסיק תנא ותני נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ומדלא יהיב שיעורא כדיהיב בגרגרת ש"מ אפילו בכמה וכן דעת הרב ר' יונה ולא מיחוור וכדכתיבנא ועוד דמדקתני לענין טומאה כדי שיטל מן החי וימות אלמא דבכדי שיעור זה נעשית טרפה אלא ודאי עיקרן של דברים דשמואל אכולה מתניתין קאי: כאיסר ביותר מכאיסר. גבי מתניתין דתנן [דף נד.] עד כמה תחסר ותימא אכתי כשרה היא דהא גבי אלו כשרות קיימא וקתני עד כמה היא כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהויא כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה: אלמא קסבר. הא דקתני מתניתין עד כאיסר כשרה לא עד ועד בכלל קאמר [אלא עד ולא עד בכלל] והכי קאמר עד כאיסר כשרה אבל כאיסר בכלל כאיסר עצמו טרפה: והני מילי בסומכיה. בעוביו למעלה: אבל אישתייר מיניה כעובי דינר זהב. כלומר שנשתייר בעוביו מלבד הנקב כעובי דינר זהב כשרה ובגמרא מקשינן עליה דרב עוירא דאמר ניקב טרפה מדתנן חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר שחתיכת העובר ניתרת בשחיטת אמו. מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה שאותה חתיכה אינה נתרת בשחיטה ודייקינן טחול וכליות הוא דאסירי הא בהמה גופא שריא ומפרקינן ניקב לחוד [נחתך לחוד] כלומר דדוקא ניקב הוא דטרפה אבל חותך כשרה ובתר הכי מפלגינן בטחול בין קולשיה לסומכיה ואיכא מאן דאמר דהשתא דאתינן להכי לא צריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך כלל דמעיקרא דלא מפלגינן בין קולשיה לסומכיה כי היכי דלא תקשי לן מתניתין דמן הטחול ומן הכליות אסור דמשמע בהמה גופא שריא אילטריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך אבל *הכא בין ניקב בין נחתך בסומכיה טרפה בקולשיה כשרה ומתני' בקולשיה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות שחיטה וכן עיקר אבל בעל העטור ז"ל כתב דאפילו בסומכיה דוקא ניקב אבל נחתך כשרה וכתב הרמב"ם בפרק ששי מהלכות שחיטה דאין נקב פוסל בטחול של עוף כלל לפי שטחול של עוף עגול הוא ודומה לענבה ואי אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה הילכך אינו בכלל מה שאמרו [דף נו.] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדם בעוף שאילו היה אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה ולדמותו לבהמה היה ראוי שיפסל בעוף אבל כיון שאי אפשר לחלק בו אלא כולו או (ה) בקולשיה או בסומכיה ואין אנו יכולין להשוותו לבהמה אינו בכלל טרפות שמנו חכמים כנגדן בעוף וכיון שלא הוזכר אלא בבהמה בעוף כשר ובודאי שזה

נ"ל השתא

שלטי הגבורים

א כפי' בוקא דאטמא פי' רש"י שהוא עלם הקולית התחובה בחור עלם האליה וכן נראה דברי מיי' וסמ"ג דשניהם השוו דין זה לדין שמוטת הירך ובוליא אותה בלבון שמוטת הירך ומדברי הרא"ש שהשיג על מיי' גם נראה שהוא ראש התחתון של אותו עלם:

ב היכא דנפחת כסלע לפי פי' רש"י היא טרפה וכ"כ מיי' באם חסרה כסלע היא טרפה וכ"כ הר"ן וכתב הר"ר יונה דאפי' נפחתה כסלע כשרה וכן כהנו רבותינו הצרפתים וכ"כ ב"ה והרא"ש והטור. וסמ"ג לא הזכיר דין זה כלל ומדברי מיי' בפירוש המשניות נראה דס"ל דאפי' נפחת כסלע כשרה:

ג הר"ן הביא דעת אומר שאם נחתך הטחול במקום עוביו שהיא טרפה כמו ניקב וכן כתוב בהגהות אשר"י בשם א"ז והטור כתב בשם הרשב"א דיש מי שמתיר אבל הוא אוסר מספק:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לעיל פסקו הרי"ף והר"ן דאין הלכה כן דהא אוקימנא בגמ' דבעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה ושיעת כאלפס אינה מוכחת דהא פרכינן בגמ' רישא לסיפא ותרצינן תנאי נינהו ופסקינן כמאן דאמר בכזית:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הכא: (ב) נ"ב סלע מלומלם קאמר דכי: (ג) נ"ל נאו: (ד) נ"ב בן אלעזר: (ה) או בקולשיה או בסומכיה כצ"ל:

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ד סי' נה: ב מיי' פ"ז שם סמג שם טור י"ד סי' מג: ג מיי' פרק ח שם סמג שם טוי"ד סי' מד:

דף נה:

[דף פ"ע ע"ב]

שזה מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש בו ואע"פ שאי אפשר לחלק: בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טרפה בכל מקום אלא שאפשר לומר שכיון שטרפות נקב הטחול חדוש הוא כיון דבניטל כשרה וכמו שכתבנו למעלה אין לך בו אלא חדושו בלבד: לקתה בכוליא אחת טרפה. פירש"י ז"ל לקתה מליא מוגלא בכוליא אחת וכל שכן בשתיהן. (פ) למקום חריץ. שהגידים מעורים שם והוא אמצעית הכוליא ומה שפירש לקתה מליא מוגלא ליתא דהא אמרינן לקמן [דף נה:] דמוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ולקותא פסול בזה ובזה אלמא לקותא לאו היינו מוגלא דמוגלא
נר מצוה
בריאה כשרה *)אבל ודאי לקותא היינו שנתמסמס הבשר עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי ודוקא לקותא הוא דפסיל כי מטי למקום חריץ אבל נקב אפילו מטי למקום חריץ אינו פוסל כדאמרינן בסמוך דנקב פוסל בריאה וכשר בכוליא וסתמא קאמרינן ולעיל נמי אמרינן בגמרא [דף נד.] גבי [ההוא דמחו] בכוליתא וקטלי וכי להוסיף על הטרפות יש [ואם איתא] מאי קושיא דילמא במקום חריץ הוו מחו לה אלא ודאי נקב אינו פוסל בכוליא כלל: ולא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה. הרב אלפס ז"ל סובר שאף בריאה אין מים זכים כשרים אלא דצילי ולא אסרוח כלל אבל עכירי א"נ [גי' אסרוח לא] כמו שכתבתי למעלה [ופי' מהר"ם מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא ליתה שאינה סרוחה הכי מוכח במיימ'] וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה ולא מחוור כמו שכתבתי למעלה לפיכך נראה דכי אמרינן לא אמרן אלא דצילי ולא אסרוח אבל עכירי או אסרוח טרפה היינו דוקא בכוליא אבל בריאה בכל ענין כשרה דהא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי ריאה חזנהו דקיימי כנדי כנדי טינרי ולא אמר להו ולא מידי ומלא בדקו אי אסרוח או לא משמע דבין כך ובין כך כשרה: כוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבה בינונית. כתוב בהלכות גדולות דכפול וכעינבה כשרה פחות מכן טרפה והוא תימה דבגמרא [דף נה.] אמרי' שכל שיעורי חכמים להחמיר כלומר דכי הוי חומרא כי אמרינן עד ועד בכלל אמרינן ליה וכי הוי חומרא כי אמרינן עד ולא עד בכלל אמרינן ליה בכל מידי דהוי מדאורייתא הילכך הכא אית לן למיזל לחומרא ולדון (י) בטרפה כפול וכענבה וכתב הראב"ד ז"ל דהקטינה דאמרינן היינו שהקטינה לאחר ברייתה מחמת חולי אבל קטנה בתולדתה אפילו פחות מכפול כשרה והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת הכוליא מוכחא מילתא שתחלת ברייתה היתה כך וכשרה וכתב הר"ם במז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה דעוף אין לו שיעור למטה: **איזו** היא חרותה כל שלמקה ריאה שלה. ויבשה ושדים צומקים [הושע ט] מתרגמינן דדין יבשין: שיחמא. שחורה ואינה מלבנת כל כך כלבנה ומשמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים אינה צריכה בדיקה והיכא דידעינן דבידי אדם אין בדיקה מועלת לה ואחרים לא כתבו כן:

הגלודה שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה: על מקום טיבורו. התם בעינן כסלע: ראשי פרקים. בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע: כל העור מציל בגלודה. כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותה: חוץ מעור בית הפרסות. מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך ולא חשיב עור אלא בשר: **הא** מילתא לא איפסיקא הלכתא בהדיא וכו'. האריך בזה הרב אלפסי ז"ל הרבה ורוב דבריו פשוטים וכתב בכלל דבריו ועוד לא עדיפא הא מתניתא ממתניתין דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן

רש"י

כנגד המחט כעובי דינר כשרה: לקותא. כגון מליא מוגלא: בכוליא א'. וכל שכן אם לקתה בשתיהן: למקום חריץ. זהו אמצעית הכוליא: חוורא. לובן: מוגלא. כשר בריאה כדאמרי' ריש פרקין בלימחי לימחי סירכי סירכי: כשר בריאה ופסול בכוליא. דמליא מוגלא טרפה: כוליא שהקטינה. מאליה (שלא) ע"י חולי: היא האם. דמתני': היא טרפחת. דאמרינן בגמ' הורו בטרפחת כרבי בזפק: היא שלחופית. דאמרינן לעיל בגמרא *בפרק קמא: למקה. יבשה כמו ושדים צומקים מתרגמינן דדין יבשין: ומנא ידעינן. אי זהו בידי אדם או בידי שמים: בקייטא. בקיץ: מייתינן משיכלא חיורא. כלי חרס לבנים: משיכלא שיחמא. כלי חרס שחורים ואינן מלבנות כל כך כמו לבנות ובלשון מורי שחימי של נחושת. חיורי של חרס: חוץ מעור בית הפרסות. הוא מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני

(הלכות)

לקתה א בכוליא אחת טרפה במערבא אמרי והוא דמטי לקותא (א) *למקום חריץ ומקום חריץ [דף נה:] היכא חווארא דתותי מתני פירוש הלובן שבתוך הכוליא והיכא דמשתכחין תלת כוליאתא כשרה דאמרינן כל יתר כנטול דמי ותניא נמי הכי* ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש ומדפסל רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי: יש כשר בריאה ופסול בכוליא. פסול בריאה וכשר בכוליא. פסול בזה ובזה. וכשר בזה ובזה. כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא. פסול בריאה וכשר בכוליא נקב. פסול בזה ובזה לקותא. כשר בזה ובזה מים זכים. ולא אמרן אלא דצילי אבל דעכירי טרפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה:
כוליא שהקטינה ב עד כמה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבה בינונית: ג *ניטלה האם שלה: תאנא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית (שלה) פירוש הרחם: חרותה בידי שמים כשרה °תנו רבנן אי זו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה. פי' בידי שמים כגון ששמעה קול רעמים או זיקים וכיוצא באלו ונכנס בה פחד וחרדה וצמקה הריאה שלה זהו בידי שמים וכשרה אבל אם ראתה אדם ששחט לפניה בהמה אחרת וכיוצא בה ופחדה ויבשה ריאה שלה זהו בידי אדם וטרפה. ומנא ידעינן בקייטא מייתינן משיכלא דקוניא חוורא ומליא ליה במיא קרירי. בסיתוא מייתינן משיכלא שיחמא ומליא ליה מיא פשורי ומותיב לה ומנח לה בגויה מעת לעת אי הדרא בידי שמים היא וכשרה ואי לא בידי אדם היא וטרפה: ד *הגלודה ד רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלין: תנו רבנן אם נשתייר בה כסלע כשרה היכא אמר רב *נחמן אמר שמואל על פני כל השדרה ופירש ר' נהוראי משמיה דשמואל כרוחב סלע על פני כל השדרה ר"א בן אנטיגנוס משום *)ר' ינאי אומר על מקום טיבורו רבה בר בר חנה אמר אראשי פרקים בעי רבי ינאי ברבי ישמעאל ניטל מקום כל השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטל ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו: אמר רב כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ורבי יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות מציל: (בעא מיניה רבי *אמי מר' יוחנן עור בית הפרסות מהו שיציל א"ל מציל): הא מילתא לא איפסיקא בה הילכתא בהדיא ואיפליגו בה רבואתא בעל הלכות פסק הלכה כרב ואמר דהדר ליה רבי יוחנן לגביה דרב ואנן לא אשכחינן ליה לרבי יוחנן דהדר ליה לגביה דרב אלא רבי יוחנן עומד בשיטתו הוא ואיכא מאן דפסק לחומרא כשמואל וכר' ינאי וסייעיה למלהא מתוספתא דאמר הכי ואע"ג דקי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל ורבי יוחנן הלכה (ג) כמותו כיון ששנינו (ג) בברייתא הגלודה אי זו היא גלודה כל שהופשט כל העור שלה ולא נשתייר בו כדי להעלות ארוכה וכמה הוא כדי להעלות ארוכה רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי מבית חללה ולא משאר אבריה ודברי רב נחמן אמר שמואל ודברי ר"א בן אנטיגנוס משום ר' ינאי (ד) דמתניתא [כוותייהו] עבדינן כוותייהו דאיסורא הוא ולא איפסיקא בה הילכתא בהדיא לקולא. ואנן חזינן בהו פירכא חדא דהא מתניתא לאו כוותייהו היא דאילו להא מתניתא היכא דמשתייר בה כאיסר במקום (ה) חלל כשרה בין בשדרה בין בטיבור בין בכרס בין בצואר כל מקום שהוא מבית חללה (ו) כשר ואע"ג שלא נשתייר בכולה אלא כאיסר במקום אחד מכל המקומות של בית חללה כשרה ואילו לשמואל אין מציל מכל בית חללה אלא השדרה בלבד ולרבי ינאי אין מציל מכל בית חללה אלא על הטיבור בלבד וכולהו בעו כסלע ומתניתא בכאיסר בלבד סגי לה הילכך לא הויא מתניתא כוותייהו ועוד אפי' הויא מתניתא כוותייהו לא מצינן לסייעינהו מינה דאם איתא להא מתניתא הוה אמרינן בגמרא תניא דמסייעא להו וכיון דלא סייען להו בגמרא מהא מתניתא שמעינן דליתא להא מתניתא (ז) ואילו איתא להא מתניתא לא הוה מפליג עלה רב ור' יוחנן ואי אפילו איפליגו עלה ואיתא הוה מותבינן להו תיובתא [מינה] וכיון דלא אותבינן עלייהו מינה שמעינן דליתא להא מתניתא וכל שכן דהא מתניתא פליגא אכולהו ואפילו אדשמואל ודר' ינאי כדפרשינן (ח) ועוד לא עדיפא הא מתניתא ממתניתין דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן עור בית הפרסות והא אפקה רבי יוחנן מהלכתא ואוקמא ביחיד הילכך לית לן מהא מתניתא ראיה כלל אלא הדרינן לכללא דקיימא לן יחיד ורבים

*) בגמ' איתא משום רבי אלעזר בר' ינאי (ג"א)

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' מה:

*)א"א אלא

ב מיי' פ"ט שם טוי"ד סי' נו:

ג מיי' פ"ז שם טוי"ד סי' נט:

בכורות דף לט.

[נ"ע בפירקין]

[דף רעד ע"א]

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דלקתה בכוליא ר"ל ע"י מוגלא ודקדקו מדבריו שאר המפרשים דאפי' ע"י חרב אם הוכה הכוליא בחרב דינה כמוגלא ולא מיטרפא עד דמטי לקותא למקום חריץ שהוא הלובן שבכוליא משמע הא כי מטי לקותא של חרב למקום חריץ דהוי טרפה והרא"ש והר"ן פירשו דלקתה לאו ע"י מוגלא קאמר אלא לקתה היינו שמחמת חולי לוקה הבשר ונתמסמס עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אבל ניקב או נתחך אפי' הגיע עד מקום חריץ לא מיטרפא בהכי דיותר מזיק לה כאב הלקותא מכאב חתך והנקב וכ"כ מיי' וכ"ה דעת רבינו ובהגהת אשר"י בשם א"ז כתוב שאם לקתה הכוליא במוגלא אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה וכ"כ ראבי"ה ועוד כתב שאם נבקעת כוליא לשנים דהויא טרפה וכ"ה כתב דלובן בכוליא לקותא הוא וכל שנוי מראה פסול בה חוץ ממראה ירוקה:
ב הרא"ש כתב דאם הקטינה בדקה עד כפול ובגסה עד כענבה ועד בכלל טרפה דכיון דאיסורא דאורייתא הוא אזלינן בה לחומרא וכן נראה דברי מיי' וסמ"ג והטור ובעל ה"ג כתב דכפול וכענבה כשרה פחות מכן טרפה וכבר הקשה עליו הר"ן:
ג מיי' כתב שאם ניטל אחד העליון טרפה והראב"ד שם והטור השיגו עליו וסתרו את דבריו דכיון דטרפות זה לא נמנה בשום מקום אין לנו להוסיף על הטרפיות:
ד רבינו פסק דגלודה אם נשתייר בה עור ברוחב סלע על כל אורך השדרה כשרה ומיי' פסק דבעינן כסלע על פני השדרה וברוחב סלע על פרק ופרק מפרקי' וברוחב סלע על מקום טיבורו וקשה מדבריו לדבריו שהרי בפי' המשניות כתב להדיא כדברי הרי"ף שאם נשתייר ברוחב סלע על פני כל השדרה דהוי כשרה והכא איתו מכשיר בחבורו

הגהות הב"ח

(א) במקום כצ"ל: (ב) נ"ב פי' כר' יוחנן: (ג) בר"ס הג"י בתיונה וכגי' הב"ח בכי"ק פי' בברייתא כדאמרי' בתלמודא דיין תנא ברא: (ד) כוותא דמתניתא עבדינן כצ"ל ונ"ב נ"ל דלא מייתי סייעתא מהך תוספתא אלא לדחוייה לדרב ולדר' יוחנן דס"ל דכל העור מציל דליתא דהא חזינן לרשב"ג דאינו מציל אלא בעור שמבית חללו ודרבנן נמי אידחיי' לה מהך טעמא דס"ל דראשי פרקים אינו אלא עצמות השוק והירך ולא בעינן מבית חללה והשתא כיון דהלכתא כשמואל או כר' ינאי דתרוייהו ס"ל כוותה דמתני' דבעינן דוקא מבית חללה אלא דמר ס"ל דוקא ברוחב ע"פ השדרה ומר ס"ל דוקא על מקום הטבור מספיקא אזלינן לחומרא ובעינן דישתייר על פני כל השדרה וגם על מקום טבורו. אבל במאי דס"ל לרשב"ג דסגי בכאיסר מבית חללה לא קי"ל כוותיה דהא חזינן בברייתא דאייתיק לה גמ' דבעי דישתייר בה כסלע דוקא ואנ"ל דלא קי"ל כוותיה במאי דס"ל דסגי בכאיסר במקום אחד מכל המקומות של בית החלל דהא כולהו אמוראי דבגמ' לא ס"ל הכי: (ה) חללה כצ"ל: (ו) כשרה כצ"ל: (ז) נ"ב פי' ועוד אילו איתא וכו': (ח) נ"ב כלומר כי היכי דחזינן בגמ' דאקשי ליה ר' אסי לר' יוחנן דאמר אפי' עור בית הפרסות מציל מהך מתני' דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן דאלמא דעור בית הפרסות לאו עור הוא וקא מסדר ליה ר' יוחנן אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה והיינו כפי' התוס' שבמשנה עצמה היה שונה דברי יחיד וכיון דיחידאה היא ליכא לאקשויי מינה דר' יוחנן ס"ל כרבנן א"כ לא עדיפא הא מתניתא דתני בה בהדיא רשב"ג דפשיטא דליכא לדחויי לדר' יוחנן מהך מתניתא דמאי א"ל ר' יוחנן אנא ס"ל כרבנן דפליגי עליה דרשב"ג דכל העור מציל ושרי ליה מאריה להר"ן ז"ל שהכניס פי' טעות בדברי הרב אלפסי ז"ל והשיג עליו והפי' שכתבנו הוא ברור ופשוט. אלא מיהו צריך להבין דברי הרב אלפסי במה שפסק כשמואל ודאי לדר' ינאי כמו שהשיב הרא"ש עליו ועוד קשה לי מה שכתב וחזינן דשמואל מחמיר מכולהו דמנ"ל דע"פ השדרה הוא חומרא טפי מעל הטיבור וראשי פרקים ועל כן נראה לפענ"ד דס"ל להרב לפרש דאינהו מקילי טפי מדשמואל ומכשרי נמי בראשי פרקים ולמר בעל טבורו ומכ"ש דמכשרי ברוחב סלע ע"פ כל השדרה והשתא שפיר קאמר דשמואל מחמיר מכולהו ופסקינן כוותיה לחומרא מספיקא דלא ידעינן אי אית לן לדחויי לדר' יוחנן מקמי דר' ינאי או אית לן לדחויי דרב ושמואל מקמי דר' יוחנן ואי איתא דדחינן לדר' יוחנן מקמי דר' ינאי אכתי מספקא לן דלמא אית לן לדחויי לדר' ינאי נמי מקמי דרב ושמואל ובדרב ושמואל נמי מספקא לן אי אית לן לדחויי לדשמואל מקמי דרב דהלכתא כרב באיסורי או דלמא אית לן לדחויי לדרב מקמי שמואל ור' ינאי ורבה בר בר חנה דכולהו ס"ל דלאו כל העור מציל הלכך אזלינן מספיקא לחומרא כשמואל דמחמיר מכולהו: (ט) במקום כצ"ל: (י) ולדון דטרפה בכפול כצ"ל:

כבשרן עור בית הפרסות כלומר דלא חשיב עור אלא בשר והא אפקה רבי יוחנן מהלכתא ואוקמה ביחיד הכי איתא בגמרא דרבי יוחנן מוכח דיחידאה היא אבל לרבנן אפילו עור בית הפרסות חשיב עור הילכך לית לן מהא מתניתא ראיה כלל פירוש דכיון דקתני ההיא מתניתא דעור שבשאר איברים אינו מציל דלא חשיב עור אשתכח דההיא מתניתא נמי יחידאה היא דאילו לרבנן אפילו עור בית הפרסות חשיב עור זו היא כוונת הרב אלפסי ז"ל ואין דבריו ברורים אלא דכי קתני ההיא מתניתא דבעינן דלהוי הך שורא בבית חללה לאו משום דשארא לא להוי עור כי היכי דתיקום כיחידאה אלא הייט טעמא דכל שנגלד כל בית חללה תו לא הדרא ובריא ואין להאריך בזה אבל מ"מ הוא ז"ל פוסק כשמואל דמחמיר טפי שהוא מצריך שישאר מן העור שיעור גדול מן האחרים ואין זה מחוור שאין זה מוליאט מידי ספק שאילו היה מקום טיבורו וראשי פרקים שייכי בדשמואל אלא דאיהו בעי עור טפי היה בדין לפסוק כשמואל [שבכלל] דבריו דבריהם אבל כיון שכל אחד תופס מקום [לעצמו] כיון שהדבר ספק אינו בדין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם כלומר שישאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה כולה ובראשי פרקים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שחיטה: **מתני'** אלו טרפות בעוף. אע"ג דכל טרפות דבהמה כנגדן בעוף הני איצטריכו ליה למתניא נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת וההיא איצטריכא ליה דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תטרף במשהו קמ"ל. והכתה חולדה על ראשה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקובת הקרום דלא תימא תטרף בשנשבר עלם בלא נקיבת קרום כדאמרינן לקמן בגמ' בעוף של מים. ניקבו הדקין משום דבעי למיתנא סיפא גבי אלו כשרות ילאו בני מעיה ולא ניקבו דלא תימא עוף שחיותו מעט תטרף ביליאה לחודה: הכתה חולדה על ראשה. חיישינן לנקיבת הקרום הכתה נשכתה בשיניה דאיט ביד אמרינן לעיל דיש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפא בה: נחמרו. נכוולו מחמת האור והפכו מראיהן לשון חמרמרו מעי: אם ירוקין. מפרש בגמ' דבאדומים שהוריקו קאמר בלב וקורקבן וכבד: אם אדומים. הלב והקורקבן כמשפטם שלא נשתנה המראה שלהן ותנא ליה בעוף משום דרגילא ביה מילתא טפי מבהמה דבהמה איידי דעורה קשה לא מיקרי לה הכי אבל אי הוי ודאי טרפה דכל היכא דנחמרו דינן כניקבו ונקב בין בעוף בין בבהמה פוסל הוא ועוד אכתוב בזה בגמ' בס"ד והיכא דנפלה בהמה לאור ולא ידעינן אי נחמרו בני מעיה אם לאו צריכה בדיקה והיכא דליתא קמן למבדקה מסתמא אסורה והכי מוכחא מהא דאמרינן בגמרא לקמן [דף נז.] אין ריאה לעוף לא ליכפל ולא ליחמר בלאש הואיל וצלעות מגיעות עליה וההיא ודאי בסתמא מיירי דאילו היכא דנחמרה ודאי קמן הרי לא הגיע עליה אלא אם נפלה קאמר ולא ידעינן אם נחמרו דמסתמא הינה צריכה בדיקה. ומדנקט עוף דקאמר אין ריאה לעוף שמע מינה דדוקא עוף הוא דלא צריך בדיקה מהאי טעמא דצלעות מגיעות עליה הא דכוותה בבהמה דליתיה להאי טעמא צריכה בדיקה. ואע"ג (ג) דהמסקנא איכא למימר דלא קיימא ההיא דאמרינן בעוף לענין ריאה דצלעות מגיעות עליה כמו שאכתוב לפניט בס"ד אלא דין עוף בנפילה לאור כבהמה אפילו בריאה מ"מ שמעינן מינה דלריכי בדיקה: דרסה וטרפה בכותל. דרסה אדם ברגליו או שנטרפה בכותל או שרללתה בהמה דאיכא למיחש בהני תלתא משום ריסוק אברים ועדיין מפרכסת: אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה. ומיהו בעי בדיקה כדאיתא בגמ' ולעיל [דף מב.] תנן בבהמה נפלה מן הגג והשתא תני בעוף דרסה וטרפה בכותל האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דאורחא דבהמה דמתרסקת בנפילה ולא בדריסה ואורחיה דעוף דלא מתרסק בנפילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואין דרכו להתרסק אלא בדריסה וטרפה ורלילה: **גמ'** בדיק בשמשא. נגד השמש מסתכל אם ירלה נקב שם שהאור יפה לבדיקה: בדיק במיא. מוליא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמות שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצאות דרך המכה בידוע שניקב הקרוס. לשון אחר מכנים בנקב העלם מים (ד) ומוליאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם: מייץ בגילא דחיטתא. מולך בקש של חטין דרך הנקב ואם ניקב הקרום עולה: אוזי דידן הואיל ושכיחי במיא. שתמיד הן במים: קורקבן שניקב וכיס שלו קיים כשר. כיס שלו קליפה הפנימית ומיהו דוקא שניקב מעלמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ וכיולא בו ודאי טרפה הויא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ הרי ניקבה לחלל וטרפה וחיישינן שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים שנקיבתן במשהו וכדאמרי' [דף נג:] בקוץ עד שתנקב לחלל ואי דרך ושט אתא על כרחין כיון דקורקבן דמבחוץ איניקיב כיס שלו נמי שהוא פנימי איניקיב אלא דלא מינכר אי נמי קרוס עלה בו והינו קרום שבכל הנקובין קרום שעלה בהם מחמת מכה אינו קרום וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי על ידי חולי קאמר: ואם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה. כגון זה למעלה וזה למטה: שיעור ירוקתן מחמת האור כשיעור נקיבתן. יש מי שכתב דכיון דשיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן אין ירוקתן פוסל בלב עד שיהא מוריק עד חללו ובקורקבן עד שיהא מוריק הוא וכיסו אבל הוריק מלמעלה בלבד כשר כשם שהוא כשר בנקב ואחרים אמרו דכל שהוריק משהו למעלה טרפה דמיקלא קלי ואזיל כענין שאמרו בחרס מיהו לאו דדמי לגמרי לחרס שהרי בדרוסה אמרו שאפילו באברים שאין נפסלין אלא בכולן או ברובן דריסתן במשהו כדאמרינן לעיל [ריש דף נד.] גבי קנה לפי שהארס מתפשט בכל

ורבים הלכה כרבים וכיון דכולהו ס"ל דעור בית הפרסות אינו מציל בגלודה וליכא מאן דאמר מציל אלא רבי יוחנן (א) והוה ליה ר' יוחנן יחיד אצל רבים ולית הילכתא כוותיה וכיון דשמואל ורבי ינאי ורבה בר בר חנה כולהו סבירא להו דלאו כל העור מציל בגלודה אלא עור מיוחד אף על גב דרב ורבי יוחנן קיימי בחד שיטתא הוו להו תרי לגבי תלתא והוו להו כיחיד אצל רבים ואי אמרת נעביד כרב ורבי יוחנן דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ושמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ורבה בר בר חנה ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן דרביה הוא הא ק"ל דר' ינאי ורבי יוחנן הלכה כר' ינאי דרביה דר' יוחנן הוא הלכך הויא לן הא מילתא ספיקא (א) ונקטינן בה לחומרא וחזינן דשמואל מחמיר מכולהו הילכך לא מכשרינן לה לגלודה אלא בדאישתייר בה רוחב סלע על פני כל השדרה כשמואל: *דף נו. **מתני'** *אלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת °הכתה חולדה על ראשה מקום שהוא עושה אותה טרפה ניקב הקרקבן ניקבו הדקין נפלה א לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקין פסולה ואם אדומין כשרה דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה אחרת והיא מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה: **גמ'** הכתה חולדה על ראשה מקום שהוא עושה אותה טרפה וכו': איתמר רב ושמואל ולוי דאמרי מכנים ידו לתוך מוח אי מבצבץ ועולה טרפה ואי לאו כשרה פירוש שמניח אצבעו בצד הנקב ונועץ אצבעו שם אם נקב קרום של מוח המוח עולה ומבצבץ מן הנקב ואי לא בצבץ המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח. פי' אחר מכנים ידו לתוך פיה ובודק אי מבצבץ ועולה טרפה רב שזבי בדיק בשמשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב מייץ בגילא דחיטתא. והא תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם בעוף (ב) נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח התם בעוף של מים דהואיל וקרומו רך *אמר רב שזבי והני אוזי דידן הואיל ושכיחי במיא כעוף של מים דמיין: ²ניקב הקרקבן: (ג) א"ר יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן קרקבן שניקב וכיסו קיים כשר איבעיא להו ניקב הכיס והקרקבן קיים מהו ת"ש דאמר רב הונא ניקב זה בלא זה כשר ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשר מ"ט כיון דקרקבן מינח נייח כדקאי קאי לא רווח ולא גמד ולא מתרמו אהדדי הילכך כמי שניקב זה בלא זה דמי וכשרה: ³נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ב ירוקין פסולה ואם אדומין כשרה: *רבי יוחנן משום רבי יוסי ברבי יהושע אומר שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן מה נקיבתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה ר'

רש"י

שהוא רך: **מתני'** הכתה חולדה על ראשה. חיישינן שמא ניקב הקרום. והכתה (ג) כלומר נשכתה בשיניה דאילו ביד אמר לעיל יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מטרפה בה: נחמרו. נתכוולו מחמת האור והפך מראיתן כמו חמרמרו מעי: אם ירוקין. כלומר קרקבן ולב שהוריקו: אם אדומים. לב וקרקבן כדינן מפרש בגמרא: דרסה. אדם ברגליו: או שנטרפה. בכותל: או שרצצתה בהמה. דאיכא למיחש בהנך תלתא משום ריסוק איברים ועדיין היא מפרכסת: אם שהתה מעת לעת. ואחר כך שחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאמרי' בגמ': **גמ'** ונועץ אצבעו. דוחק באצבעו על הקרום אצל הנקב: מכנים ידו לפיה. לפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חיך העוף והמוח נדחק למעלה: אם מבצבץ. המוח ויוצא דרך נקב המכה טרפה: בדיק בשמשא. מסתכל כנגד השמש אם יראה הנקב: בגילא דחיטתא. מוליכו על כל הקרום ורואה אם ניקב: במיא. מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שיורדת למטה לחוט השדרה ואז ממלא הקרום מים ואם יוצאין דרך המכה אז ידוע שניקב הקרום. נ"א מכנים מים בעלם הקרום דרך נקב וחוזר ומוציא ורואה אם נתלבנו בידוע שהמוח נתערב בהן: אווזי דידן. הואיל והן תמיד במים: וכיסו קיים. עור שבקורקבן מבפנים ונקלף ממנו: שיעור ירוקתו. מחמת האור: כנגד

[דף רעד ע"ב] דף נו: דף נו:

מלחמת ה'

וכתב עוד ויש דברים שהשמיט הרי"ף מהל' טרפות וכו'. גם בענין ניטל הזפק ושנטלה הנוצה לא פי' הלכה כדברי מי. והמהני עליו שהרי הדבר ידוע שכל שלא נפסקה הלכה בדברי יחיד ורבים הלכה כרבים והכא נמי מיפלג פליגי רבנן עלייהו ויחידאי נינהו ואין ספק בדברי הרב ז"ל שאין הלכה לא כרבי בזפק ולא כר"י בנוצה ולפיכך כדתנן סתם דיו בכך ומ"ש בגלודה ועוד דלא עדיפא ממתני' דתנן ואלו שעורותיהם כבשרן דאוקמה ר' יוחנן לבר מהלכתא ואוקמה כיחידאה טעם לדבר משום דזו נמי בלשון יחיד מצא אותה דרשב"ג קתני וש"מ חולקין עליו הנזירין בשאר אברים כמו שחולקים בשעור האיסור וכולה דברי יחיד היא ומה שפסק כשמואל על מקום טיבורו פירושו על השדרה בכנגד הטיבור והיינו דקאמר על מקום טבור ולא אמר על טבורה ולצאת ידי שניהם פסק כשמואל דבעי רוחב סלע על פני כל השדרה שבכלל דבריו דבריהם אבל מה שלא הצריך על ראשי פרקים שהוא ז"ל מפרש שכל אחד מראשי הפרקים מציל וכא איכא. לאחר שכתבתי זה מצאתי שיטה זו מוחלפת בגירסת' ר' נכוראי מכמיה דשמואל כרוחב סלע על פני כל השדרה רבה בר בר חנה אמר אף בראשי פרקים ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א בר' ינאי עד מקום טבורה וזו הסכמה של ר' אחאי משבחא בשאלתות ולפי זו הנוסחא דברי רבינו בהלכות מיושבים הם יפה דשמואל מחמיר מכולהו כולהו אית להו דשמואל ושמואל לית ליה דידהו ועבדינן כוותיה לחומרא דברים ברורים הם לפי הגירסא הזו אלא [שלא] מצינו הותה כן בהלכותיו וש"מ הוא ז"ל סבר לפרש כן לשאר הנוסחאות עצמן ולהעלותן עם זו לטעם אחד ומ"מ נתגלה כוונתו בזה הענין:

המאור הגדול

ויש דברים שהשמיט הרי"ף מהלכות טרפות בפרק הזה בענין נפילה ואין חבט בלא מכה בפחות מעשרה וכדאסיקנא בדוכתא בב"ק דנזיקין גם בענין ניטל הזפק ושנשלה הנוצה לא פירש הלכה כדברי מי וכן מה דכתב בגלודה ועוד דלא עדיפא ממתני' דתנן אלו שעורותיהן כבשרן דאוקמיה ר"י לבר מהלכתא ואוקמה כיחידאה [אין] טעם לדברים ההם שאין זו דומה לזו דהאי דאוקמא למתני' כיחידאה משום דאשכח תנא דברייתא דמתני לה בלשון יחיד ועוד דפסק בגלודה כשמואל וה"ל למיפסק לחומרא נמי כר' ינאי וכל זה וכיוצא בזה ביארנוהו בחבורנו בהל' בדיקה ולפיכך לא הטרחנו עצמנו לשנות בדברים ההם: והא דתנן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולה אם אדומים כשרה בדין הוא דמצי תני איפכא דהא ק"ל אדומים שהוריקו וירוקים שהאדימו טרפה אלא להכי נקיט פסלות בירוקים משום דשכיחי פסלות דידהו ע"י שלקה משא"כ באדומים שאין השלק מאדים לעולם אלא מוריק:

שלטי הגבורים

בתבורו עד שיהיה גם ברוחב סלע כל אבר ואבר וגם הטבור. והרא"ש כתב דבכל מקום מן הבהמה שישאר מן העור דהוי כשרה ואפי' במקום בית הפרסות הוי עור ומציל וב"ה כתב דעור בית הפרסות אינו מציל והביא דבריו הרא"ש ואם נטל מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק ממנה או ממקום טבורה והשאר כולו קיים נשאר בגמ' בתיקו ומיי' כתב דהוי כשרה והשיג עליו הרא"ש באורך וכתב איכו דספק זה דאורייתא ולחומרא וכ"כ הטור:

א ואם דין זה דנפל לאור ונחמרו בני מעיה שייך גם בבהמה או דוקא בעוף איכא פלוגתא מיי' כתב דטרפות זה לא שייך אלא בעוף אבל בבהמה אם נפלה לאור ונשתנה מראה בני מעיה כשרה דהולין בשמי בדבר אחר ולא באור מפני שעור של בהמה קשה ומגין עליו וכן הוא דעת הרשב"א והרמב"ן והרבה מהפוסקים. והא"ז כתב דראוי להחמיר בבהמה מספיקא היכא דנודע שנפל לאור וב"ה כתב דרך פשרה שבעוף מכיון שנפל לאור צריך לבדוק לפי שאין לו עור וקרוב הדבר שנחמרו מעיו אבל בבהמה אין חוששין אבל ודאי אם נחמרו גם היא טרפת בכך וכתב עליו הרא"ש דאין אלו אלא דברי נביאות אלא ודאי לא שייך בבהמה והר"ן כתב דדין זה שייך גם בבהמה אם אירע שנפל לאור ולא תנא עוף במתני' אלא משום דשכיח דבר זה בעוף טפי מבהמה שאין דרך בהמה ליפול לאור. וכתב ריא"ז ונראה בעיני שגם בבהמה אם נחמרו בני מעיה טרפה והוא שידוע שנשתנה מראיהן מחמת האור אבל בעוף אם נשתנה בידוע במחמת האור הוא שכך אמרו חכמים הוריקה הכבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה כמבואר בקונט' הראיות:

ב ואם נשתנו בני מעיה מאדומים לירוק הר"ן והטור כתבו בשם הרשב"א שאין הירוקות פוסל בכבד אלא ככרתי אבל ירוק כביעתא או כמוריקא כשר שהרי מראה זה הוא מצוי תמיד בכבד מחמת שומן ומדקאמר משום מחמת שומן ש"מ דבלב וקורקבן מראה הירוק פוסל בהם והרא"ה מוסיף שאף בלב וקורקבן אין הירוק פוסל בהם אלא ככרתי שכל שהוא מוריק ככרתי הוא מוריק ומלשון מיי' בפי' המשניות משמע דכל ירוק שפוסל בריאה הכי נמי פוסל הכא שכתב וז"ל ואם נמצא מהן ירוק או כרתי הרי זו טרפה משמע שכל ירוק פוסל:

דגהות חות יאיר

(א) עיין באשר"י גם בב"י שו"ע מהד: (ב) צ"ע דלמא כבר העלם שאני: (ג) טפי הוי ניחא למימר הכהה ברגלה וק"ל:

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' שחיטה טוי"ד סי' ל:
ב מיי' פ"ו שם סמג עשין סג טור י"ד סי' מט:
ג מיי' פ"ו ופ"ז שם טור י"ד סי' נב:

הגהות הב"ח

(א) תוס כצ"ל: (ב) נ"ב גמ' ריש פירקין בדף מג ע"א: (ג) דלמסקנא כצ"ל: (ד) טעלם מים וחוזר ומוציאו כצ"ל:

א מיי' פרק ט מהל' שחיטה טוש"ד סי' נ:

בכל וגבי אור ליכא למימר הכי דהא אמרינן בסמוך גבי הוריקה כבד ולא יהא אלא ניטלה ואם איתא שהוא מתפשט בכל הוה ליה ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום דטרפה אלא ודאי אין כחו גדול כל כך מיהו אפשר לומר בו שאם הוריק מלמעלה הרי הוא כאילו הוריק מעבר לעבר: הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו. פירוש הכבד מקצתו כנגד בני מעים ומקצתו למעלה אצל הצלעות ומה שהוא שלא כנגד בני מעים פשיטא לן דהוריקה כשרה שאין ירקות פוסל אלא מטעם נקב ונקב אינו פוסל בכבד כלל והיינו דפרכינן ולא יהא אלא ניטלה כלומר ניטלה ונשתייר ממנה כל שהוא אלא דבהוריקה כנגד בני מעים הוא דקא מיבעיא לן אי חיישינן שמא נחמרו בני מעיה או לא ונפקא מינה היכא דליתנהו קמן לבדקינהו אי נמי אע"ג דאיתנהו מי אמרינן כיון שהוריקה כבד כל שכן שנחמרו בני מעיה אלא דלא איגלי בהתחייהו או דילמא כיון שלא הוריקו בני מעיה האור שלט בכבד ולא בבני מעים ואסיקנא דכיון שהוריקה כבד בידוע שנחמרו בני מעיה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא בשהוריקה למטה במקום חבורה בבני מעים ואע"פ שלא הוריקה למעלה כנגד גבה אבל הוריקה לצד גבה ולא במקום חבורה כשרה שזו דרך גבה נפלה ולפיכך הוריקה כבד ולא הוריקו בני מעים:

נר מצוה

ר' *יוסי בר' יהושע בן לוי מרבי יהושע בן לוי (א) הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו אמר ליה טרפה אמר ליה ולא יהא אלא ניטלה °אמר רבא כיון שהוריקה (א) כנגד בני מעים א בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה: ההיא תרנגולתא דהוי בי רבי יהושע בן לוי אתא לקמיה דר"א הקפר ירוקין הוו ואכשרה והא אנן תנן ירוקין פסולה אמר ליה לא אמרו ירוקין פסולה אלא בלב ב ובקרקבן ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעים אמרו בקרקבן ובכבד ובלב: ההיא תרנגולתא דהוה בי רב *יצחק אתא לקמיה דר' אבהו אדומין הוו וטרפה והא אנן תנן אדומין כשרים א"ל אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה [לא אמרו אדומים כשרים אלא בלב וקרקבן וכבד]: אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני *ירוקין שהאדימו ושלקן ג והוריקו כשרה מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אני אומר אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא דאגלי בהתתיידו אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי איסורא לא מחזקינן: *דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת תשסח אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה: ר"א בן אנטיגנוס אומר משום ר' אלעזר

בגמ' ובר"ש איתא רב יוסף בריה דריב"ל כו' (ג"א)

ב"ר יוסף כ"ה בגמ' (ג"א)

גי' ד"ח

כ"ה בר"ש ובגמ' איתא אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדי' כשרה כו' (ג"א)

רש"י

כנגד בני מעיים. ראש אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיים וראשו אחד למעלה: אלא ניטלה. הא אמרינן ניטל הכבד כשר: ירוקין הוו. הדקין וכן דינם: אדומין הוו. שדקין ודינן להיות ירוקין לכך טרפה: לא אמרו אדומין כשרה אלא בלב וקורקבן. שדינן להיות אדומין ונפסלין אם הוריקו אבל דקין שהן ירוקים נפסלין בהאדימו: קוטרא עייל בהו. מעיקרא נכנס בהן עשן ועכשיו הולך מחמת המים הרותחין: דאיגלי בהתתייהו. נתגלה טרפתן דודאי נחמרו: הילכך. כיון דזמנין יתגלה ריעותייהו כי שליק להו: לא ליכול איניש. עוף שנפל לאור אלא בשלקא: לא מחזקינן. והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא בלא שלקא לא טרפיק אלא אם כן מיתרמי דשליק ליה

ממנה כל שהוא אלא דבהוריקה כנגד בני מעים הוא דקא מיבעיא לן אי חיישינן שמא נחמרו בני מעיה או לא ונפקא מינה היכא דליתנהו קמן לבדקינהו אי נמי אע"ג דאיתנהו מי אמרינן כיון שהוריקה כבד כל שכן שנחמרו בני מעיה אלא דלא איגלי בהתחייהו או דילמא כיון שלא הוריקו בני מעיה האור שלט בכבד ולא בבני מעים ואסיקנא דכיון שהוריקה כבד בידוע שנחמרו בני מעיה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא בשהוריקה למטה במקום חבורה בבני מעים ואע"פ שלא הוריקה למעלה כנגד גבה אבל הוריקה לצד גבה ולא במקום חבורה כשרה שזו דרך גבה נפלה ולפיכך הוריקה כבד ולא הוריקו בני מעים:

כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה. זו היא גירסת הגאונים ז"ל וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ולפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה כבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי נפלה משוינן ליה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' שחיטה וזה מן התימה שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזאב ועוד דהא רב יוסף בודאי נפלה קמיבעיא ליה דהא אמתני' קאי ומשמע ודאי דאמאי דבעא מיניה אהדר ליה אלא ה"ג כל שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנחמרו בני מעיה וטרפה ואפי' לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל יש לומר דה"ק בידוע שכשנפלה לאור נחמרו בני מעיה ובנפלה לאור ודאי קאמר אבל לא נפלה תולין בחולי דהא תלינן בזאב וה"נ משמע בסמוך מדאמרינן אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתחייהו ואמר רב אשי עלה הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ומה ראה רב אשי להצריך לבדוק טרפות זה יותר מכל שאר טרפות שאין חוששין להן אלא ודאי בשנפלה לאור הוא דקאמר רב אשי דלא ליכול אלא בשלקא דכיון דנפלה ודאי חיישינן ואפ"ה מהדרינן דלחזוקי ריעותא לא מחזקינן וכיון דרב אשי בנפלה דוקא קאמר כי אמרינן נמי [שלקן] והוריקו טרפה דוקא בנפלה לאור דאי אפילו בלא נפלה היכי לימא רב אשי סתמא לא ליכול איניש אלא בשלקא והא רב אשי לא איירי אלא בשנפלה אלא ודאי כל שלא נפלה לאור אין חוששין לה כלל ואע"פ שהוריקו וכן דעת הרמב"ן והרב רבינו אהרן הלוי תלמידו ז"ל אבל הרשב"א ז"ל מחמיר כדברי הרמב"ם:

אדומין הוו וטרפה. אדומין הוו הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: לא אמרו אדומין כשרה אלא בלב וקרקבן וכבד. שדרכן להיות אדומין דבדידהו אם הוריקו מוכחא מילתא שהאור שלט בהן וטרפה. ואם אדומין כלומר אע"פ שהוסיפו אדמימות כשרה אבל בדקין הוי איפכא שכיון שהן ירוקין אע"פ שהוסיפו ירקות כשרה שבמעט חום הן מוסיפין במראה שלהן והיינו דאמר באידך עובדא דבסמוך ירוקין הוו ואכשרה אבל האדימו טרפה שאין משתנים ממראיתם אא"כ שלט בהן האור וא"ת ואמאי נקט מתניתין טפי אדומין שהוריקו מירוקין שהאדימו י"ל לרבותא שאע"פ שדרך האש להאדים משכחת לה דאדומין כשרה ולדברי מי שאומר שהשלק סומכין עליו בהוראה אבל לא בהאדמה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אתי שפיר טפי דירוקין פסולין הוי מילתא פסיקתא [דלית להו תקנתא בשלקא אבל אדומים פסולים לא הוי מילתא פסיקתא] דירוקין שהאדימו פעמים שחוזרין להכשירן כגון שלקן והוריקו דאמרינן קוטרא בעלמא עייל בהו כדאיתא בסמוך: ומדנקט האי דינא דנפלה לאור במתניתין ובגמרא גבי עוף ולא נקטיה בבהמה יש מי שאומר דליתיה בבהמה כלל דדוקא בעוף שהוא רך האור שולט בו אבל בבהמה עורה מגין עליה ואין האור שולט בה ודמיא למאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף נ.] דאין ריאה לעוף לא ליכפל ולא ליאמר באש הואיל וצלעות מגינות עליה והם מפרשים שאפילו נחמרה [ריאה של עוף] אין חוששין לה ותולין בחולי אחר וה"נ אע"פ שנחמרו בני מעיה של בהמה תולין ואין חוששין לנפילה באש וכן כתב הרמב"ן והרמב"ם בפרק י' מהלכות שחיטה ולא מיחוור דא"כ כי היכי דאמרינן [שם] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן העוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ה"נ ה"ל למימר יתר עליהן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה שאם תאמר שלא אמרו יתר עליהן העוף אלא במה שהעוף והבהמה שוין אבל בנפילה לאור איכא טעמא למיסר עוף טפי מבהמה מפני שעורו רך והרי אף בנשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח איכא טעמא כדאמרינן בגמרא הואיל וקרומו רך ואעפ"כ הזכירוהו בפירוש וכן נמי מה שאמר דאין ריאה לעוף ליאמר שאפילו נחמרה כשרה לא מחוור דכיון שנחמרה הא חזינן שלא הגינו צלעות עליה אלא ודאי כי אמר אין ריאה לעוף ליאמר באש היינו לומר שעוף שנפל לאור אין הריאה שלו צריכה בדיקה אבל נחמרה ודאי טרפה וכן נמי בבהמה כל שנחמרה ודאי טרפה (א) והא דנקטה בעוף משום דמאי דשכיח ליה נקיט שמפני שהעוף מצוי בבית תדיר דרכו ליפול על האש יותר מן הבהמה וכדנקט נמי מאי דשכיח ליה דרסה וטרפה בכותל גבי העוף אע"פ שכך הדין בבהמה כמו שכתבתי במשנתינו ובתוספתא נמי תניא בהדיא גבי בהמה רגלתה חברתה ולעיל [דף נא.] נמי אמרינן שורים שמנגחים זה את זה וכו'. הילכך דינא (ב) נמי דנפלה לאור ונחמרו בני מעיה הרי היא בבהמה כבעוף והרב ב"ה ז"ל מטיל פשרה בדבר שעוף מכיון שנפל לאור חוששין לו וצריך בדיקה חוץ מן הריאה שלו וכמו שכתבנו אבל בהמה שעורה קשה אין חוששין לה אלא שאם ראינו שנחמרה טרפה כדאמרינן גבי ריאה דעוף [הואיל] וצלעות מגינות עליה ואף זה אינו מחוור דכיון דבהמה מעוף ילפינן כשם שחוששין בעוף משעה שנפל לאור כך חוששין בבהמה ושניהם צריכים בדיקה חוץ מריאה של עוף לדברי מי שאומר דההוא ליטנא דאין לו לא ליכפל ולא ליאמר באש קאי אמסקנא ואפשר לומר דההוא ליטנא לא קאי אמסקנא לא קאי ואפילו ריאה של עוף צריכה בדיקה ויתבאר לפנינו בס"ד: **לא** אמרו ירוקין פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד. פירוש לב וקרקבן מחמת עצמן שהרי הנקב פוסל בהן וכבד מחמת בני מעים אבל הרשב"א כתב שאף בכבד משכחת לה מחמת עצמו כגון שהוריקה כבד במקום מרה ובמקום חוטא בכדי שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר בו כזית באחד מאלו המקומות דטרפה דכנטול כולו דמי והיינו דמני כבד בהדי לב וקורקבן דכולהו טרפותן מחמת עצמן והאי דלא מני ריאה בהדייהו אע"ג דודאי היכא דנפלה והוריקה טרפה דהא"ג דאמרינן לעיל [דף מז:] ירוקה כשרה מדרבי נתן ה"מ בלא נפלה לאור אבל בנפלה לאור אין תולין בריאה כדרבי נתן כשם שאין [תולין] בכבד בחולי אלא הייט טעמא לפי שאין הריאה עשויה ליאמר כלב וקורקבן וכבד הואיל וצלעות מגינות עליה ועוד שאפשר שאין דינה שוה עם אלו שלב וקרקבן וכבד צריכין בדיקה כל שנפלה לאור וריאה של עוף אינה צריכה בדיקה והאי דלא מני טחול בהדייהו לדברי הרמב"ם שהוא סובר שאין הנקב פוסל בו אתי שפיר שכיון שאין הנקב פוסל בו אף הירקות אינו פוסל בו וכתב הרשב"א שאין הירקות פוסל בכבד אלא ככרתי אבל ירוק כביעתא או כמוריקא כשרה שהרי מראה זה מצוי הוא תמיד בכבד מחמת שומן והרא"ה מוסיף שאף בלב וקורקבן אין הירוק פוסל בהן אלא ככרתי שכל שהאש מוריק ככרתי הוא מוריק: ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מ"ט קוטרא הוא דעייל בהו. כלומר מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחין: אמר רב נחמן ברבי יצחק אף אנו נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתחייהו. כלומר טרפתן כך היא הגרסא בהלכות הרב אלפסי ז"ל ויש מי שדקדק דמדנקט ירוקין שהאדימו ולא נקט אדומין שהוריקו כדנקט תנא דמתניתין ירוקין פסולה ש"מ שאין שלק ראיה לאדמימות כלל דכשחוזרין למראה ירקות הוא דאיכא למימר קוטרא עייל בהו א"נ איגלי בהתחייהו אבל כשחוזרין למראה אדמימות אין זו ראיה כלל ובקצת ספרים הגרסא בהפך אדומין שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה אמר רב נחמן בר' יצחק אף אנו נאמר ירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טרפה ולפי גירסא זו י"ל דלי נקט אדומין שהוריקו סרכא דמתניתין נקט דקתני ירוקין פסולה אבל בין הירקות בין האדמימות ניכר ע"י שלק או אפשר אף לפי גירסא זו שאין השלק ראיה אלא לאדמימות אבל לא לירקות ולפיכך יש מי שמחמיר ואומר שמפני שטי הנוסחאות אין סומכין לעולם בשלק להתיר אלא לאיסור בין בירוקין בין באדומין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בכולן והוא שיעמדו באותו מראה אחר ששולקין אותן:

אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש עוף שנפל לאור אלא בשלקא. הילכך כיון דאמרינן דזמנין דמגליא ריעותייהו כי שליק להו לא ליכול איניש אלא בשלקא: אחזוקי איסורא לא מחזקינן. כיון דלא מינכר ריעותא בהדיא אא"כ מתרמי דשליק להו וחזי ריעותא: דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה ומפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה. תנא הכי גבי עוף והוא הדין לבהמה ורבותא קמ"ל שאפילו בעוף שחיותו

שלטי הגבורים

א בני מעים של עוף שנשתנו מראיתם ולא ידעינן אי נפל לאור אי לא לפי דברי רבי' ומיי' משמע דכל היכא שאם מוצאים בני מעים שנשתנו מראיתם אפי' אין ידוע לנו אם נפל לאור או לאו אנו תולין לומר שבודאי נפל לאור ונחמרו בני מעים וטרפה והאשר"י והר"ן והטור כתבו דכל מאי דטרפי' בשנוי מראה במעים היינו דוקא בידוע שנפל לאור אבל אי לא ידעינן וחזינן שנשתנו בני מעים לא תלינן בנפילת האור דמלתא דלא שכיח היא אלא תלינן בשנוי הטבעים דפעמים מחמת רוב שומן או כחש משתנין ומן התימה על מיי' שבפי' המשניות כתב להדיא כדברי הרא"ש דכל מאי דטרפי' בשנוי מראה במעים הוא על תנאי שידוע לנו שנפל לאור ובחבורו פ"ז מהל' שחיטה משמע להדיא דכל שנמצאו בני מעים בשנוי תלינן שנפל לאור אפי' לא ידעינן שנפל וטרפינן ליה וצ"ע ובמרדכי כתוב בשם כמה גאונים כדברי הרא"ש וסיעתו:

ב בני מעים של עוף שנשתנו מראיהם הרא"ש ז"ל והטור כתבו דאפי' לא הגיע שנוי המראה עד החלל בלב וקורקבן וכבד דהוי טרפה שכיון שלקו מחמת מכות אם סופן לינקב והר"ן הביא דעת האומר דאין שנוי פוסל בהן עד שיגיע אל החלל דוקא:

ג יש מי שאומר דלא שנא ירוקין והאדימו ושלקו וחזרו והוריקו לא שנא אדומים שהוריקו ושלקו וחזרו והאדימו כשרה וכן לענין טרפות לא שנא אדומים שלא הוריקו ושלקו והוריקו לא שנא ירוקים שלא האדימו ושלקו והאדימו דהוי טרפה ויש מי שאומר דלא מכשירין אלא בירוקין שהאדימו ושלקו וחזרו והוריקו אבל לא באדומים שהוריקו וחזרו והאדימו ע"י שלקו וכן לא טרפינן אלא באדומים שלא הוריקו ושלקו והוריקו אבל בירוקין שלא האדימו ושלקו והאדימו לא. ויש מי שאומר בהיפך וזה תלוי בגי' הספרים עי' בדברי הר"ן והרשב"א תמצא שם טעם כולם והוראה זו היא ספק והדעת נוטה להחמיר בכולם:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן נמי לא נחמרה ודאי אלא שראינו שנפלה לאור וליתא קמן דליבדקה טרפה כדפי' לעיל ובזה תהיה המורה הבהמה מן העוף בריאה שלה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כנגד כנגד: (ב) דינא דנפלה וכו' הרי היא נמי בבהמה:

הגהות חוות יאיר

(א) נ"ע דע"כ מיירי כשאין ידוע שנפלה לאור וא"כ ה"ה הת"ל איבעי' בכל שינוי וי"ל דנסתפק אם מקרי זה שינוי בכבד ולכך לא זכר רש"י בפי' המשנה כבד:

שחיותו קל אם שהתה כשרה בבדיקה : לריכה בדיקה. אע"פ ששהתה מעת לעת: **מתני'** אלו כשרות בעוף נקבה הגרגרת או שנסדקה . רבותא קמ"ל דאע"פ שחיותו של עוף קל לא מטרפא בסדיקת גרגרת: הכתה חולדה על ראשה מקום שאין עושה אותה טרפה. שלא ניקב קרום של מוח: ניקב הזפק. כיס שהאוכל נקבץ שם: רבי אומר אפי' ניטל. פירשו בו דלא ניטל לגמרי קאמר שאם כן המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא דמשום דת"ק נקט ניקב קאמר איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן דרך הזפק: גפיה . עלמות הכנפים : נשתברו רגליה . מן הארכובה ולמטה או אפי' למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה [דף עו:] דהוי טריפה : נמרטו כנפיה . היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה . היינו הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ואיכא מ"ד דאע"ג דרבנן לא פליגי בהדיא בנוצה כיון דנקטה גבי אלו כשרות משמע דרבנן מכשרי דאי כולהו מודו בה דפסולה גבי אלו טרפות ה"ל למתנייה :

גרסינן בגמרא ת"ר מעשה בר' סימון ורבי לדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דילמא בטרפחת להיתרא כרבי בזפק זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש דמספקא ליה אי ב' הוראות היו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף נג.) והאכילה ר' טרפון לכלבים וכרבי בזפק להיתרא דאפילו ניטל או דילמא לא היתה אלא הוראה אחת בטרפחת להיתרא כדסבר רבי בזפק אבל בזפק גופיה לא סבירא להו כרבי ואין זה מחוור דאי זה דמיון יש בין זפק לטרפחת שסמכו ענין לו כיון דלא ס"ל כרבי בזפק הוה ליה למימר הורו בטרפחת כדתנן ניטלה האם שלה כשרה אלא הכי גרסינן הורו בטרפחת להיתרא [וכרבי בזפק להיתרא] והכי פירושה דפשיטא לן דשתי הוראות היו ושבזפק הורו להיתרא כדתני בהדיא כרבי בזפק ובהוראה דטרפחת הוא דמספקא לן אי לאיסורא אי להיתרא הילכך לענין פסק הלכה כיון דהורו כרבי בזפק להיתרא נקיטינן כוותיה דמעשה רב אבל הר"ם במז"ל כתב בפרק ו' מהלכות שחיטה זפק שניקב נגו במשהו טרפה אבל שאר הזפק שניקב מותר וכן הרב אלפסי ז"ל הביא מתניתין כצורתה מכלל דסבירא להו דליתא לרבי ודוקא ניקב כשרה אבל ניטל טרפה ואפשר שהיו גורסין ומפרשין כדברי רש"י ז"ל : **ולענין** הוראה דטרפחת אע"ג דלא איפשיטא אי לאיסורא אי להיתרא נקטינן כסתם מתניתין דתנן ניטלה האם שלה כשרה ועוד דרבי טרפון גופיה 'דהוה ס"ל מעיקרא נטלה האם טרפה חזר ביה דהא איהו גופיה אמר הלכה תמורך טרפון כדאיתא בסנהדרין (דף נג.) אבל ר"ח כתב דכיון דהוראה דטרפחת לא איפשיטא נקיטינן לחומרא וטרפה וליתא וכדכתיבנא ואף מה שכתבו בתוספות 'דאפשר שאף ר"ח ז"ל לא אמרה אלא בטרפחת של עוף דהכא גבי מתניתין דכשרות בעוף עסקינן ובטרפחת דעוף קאמרי' אבל בבהמה כשרה וכסתם מתניתין דלעיל ליתא דא"כ ה"ל לגלוי למתנייה ולמימר יתר עליהן בטרפחת : **גג** הזפק נדון כושט וכו' . ומקום שנמתח עמו . כלומר ממקום שהוא מתחיל לימשך לגד הושט להיות מלר והולך עם הושט מיהו דוקא לענין טרפות אבל לא לענין שחיטה : הפך בהן . כשהכניסן בתוכה הפך עליונים לתחתונים או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה : כוכניות . לשון ואת כנו [שמות ל] שברא להם בסים לישב עליהן ואם ירדו מבסיסן אין מתישבין : ונפקו מעייניה . מעיו : ושחטיה קמיה . כדי שיתאכה וימשוך מעיו אליו : לבריה . לבנו של זה הנופל : באחוזת עינים . ולא נגע בו ולא הזיקו אלא נדמה לאביו כאילו שחוט לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפוך בהם : **ההוא** צנא דנקורי . של עופות חתוכי רגלים במקום צומת הגידין : בדקה . בצומת הגידין שיהו ששה עשר [חוטין] קיימים כדאמרינן בבהמה המקשה (דף עו:) והוא בשפולי של עצם השוק סמוך לארכובה : **אמר** רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה . פרש"י ז"ל דהיינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ובדאיעכול ניביה ואע"ג דרב מתנא קרי ליה לעיל [דף נד:] בוקא דאטמא והכא קרי ליה שמוטת ירך לא קשיא דהכא משום דאמרינן שמוטת יד בבהמה אמר נמי שמוטת ירך והאי דלא אייתינן הכא בשמעתין ההיא דרב מתנא כלל ולא מפרשינן נמי [דדוקא] בדאיעכול ניביה כדמפרשינן לעיל [שם] היינו טעמא משום דהכא בשמעתין לאו משום שמוטת ירך אבהמה אתינן דבהא סמכינן אמאי דאסקינן לעיל דטרפה כל היכא דאיעכול ניביה ולא שקלינן וטרינן הכא בשמוטת ירך אלא בעוף דאמתניתין דאלו כשרות בעוף קיימינן וסוגיין בגמרא נמי בהאי ריהטא דבבהמה ליכא מאן דפליג דטרפה אבל בעוף פליגי בגמרא דאיכא מ"ד דנהי דבבהמה טרפה ובמאי דאסיקנא לעיל בדאיעכול ניביה בעוף כשרה וטעמא דמלתא משום דבבהמה עיקר סמיכתה על רגליה כשנשמטה ירכה טרפה אבל עוף שיש לה כנפים איכא למימר דכשרה והיינו טעמא דמ"ד בסוגיין דגמ' דשמוטת ירך בעוף כשרה זו היא דרך שטתו של רש"י ז"ל :

אבל אחרים אמרו דמדלעיל קרינן לה בוקא דאטמא והכא שמוטת ירך ולעיל מסקינן והוא דאיעכול ניביה והכא לא מדכרינן ולא מידי ש"מ ששני מקומות הן ובבוקא דאטמא לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ובשמוטת ירך אע"ג דלא איעכול וזהו פרטו של דבר . שלש עצמות הן בעוף ובבהמה העצם התחתון בעוף קרוי רגל וכנגדו בבהמה ארכובה הנמכרת עם הראש . למעלה ממנו עצם אחד הנקרא שוק וכנגדו בבהמה ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ובלע"ז אשקנקי"ל . למעלה ממנו עצם אחד שאנו קורין אותו פאל"ה וכנגדו בבהמה אשמאולי"ד ועצם שלישי זה נחובר עם הגוף ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו שנשמט עצם שלישי זה ממקום חבורו בגוף והתם בעינן דאיעכול ניביה ושמוטת ירך דשמעתין שנשמט העצם השני שנקרא שוק ממקום חבורו בעצם השלישי וטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה וכ"ת אם כן שמוטת שוק הוא זה ולא שמוטת ירך שהירך במקומו הוא עומד והשוק המחובר לו הוא שנשמט ממנו יש לומר אין ה"נ אלא דאי אמר שמוטת שוק הוה אמינא דהיינו שנשמט השוק ממקום חבורו ברגל וטרפה משום צומת הגידין שמתחילין באותו פרק מש"ה אמר שמוטת ירך לאשמועינן שנשמטה זו בין השוק והירך הוא ומש"ה קרי לה שמוטת ירך ואע"ג דודאי משום שמוטת שוק הוא . והרשב"א ז"ל הקשה דבשמעתין משמע דשמוטת ירך במקום חבורו בגוף הוא דהא אמרינן שמוטת יד בבהמה כשרה ובודאי דשמוטת יד היינו בעצם המחובר לגוף דהא דומיא דגף בעוף נקט יד בבהמה והתם ודאי בעצם המחובר לגוף קאמר מדקאמר חיישינן שמא ניקבה הריאה דבעצם שאינו מחובר לגוף ליכא למיחש לנקיבה ריאה כלל וכיון דגף בעוף היינו עצם המחובר לגוף ה"נ יד בבהמה וכנגד מה שהכשיר ביד דהיינו במקום דבוקו בגוף פסל ברגל אלמא שמוטת ירך היינו שנשמטה הירך במקום חבורה בגוף ולפיכך אם באנו לומר דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו יותר נראין דברי הראב"ד שפי' בהשגות דשמוטת ירך דשמעתין היינו שנשמט העצם השלישי ממקום חבורו בגוף דטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו במקום חבור השוק והירך והתם לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ואם באנו לחוש לספיקי פירושין הללו כל שנשמט השוק מן הירך [או הירך מן הגוף] טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה : **מיהו** לכלהו פירושי דאמרי' דבוקא דאטמא ושמוטת ירך תרתי נינהו קשיא דאם כן הוה לן לאיתויי שמוטת ירך בשב שמעתתא דמייתינן בריש פירקין בגמרא והויא להו תמני ועוד הארכתי בזה בחדושי לפיכך נראה עיקרן של דברים כדברי רש"י ז"ל דבוקא דאטמא ושמוטת ירך חדא מילתא היא ולא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ולזה הסכים הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שחיטה וכן דעת הרשב"א ז"ל ולפי זה אם נשמט עצם השוק ממקום חבורה בירך אע"ג דאיעכול ניביה כשרה : **שמוטת** גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה . לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרוס הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה *מתנקבת הריאה עם הגף : תבדק . מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בה ואם רוח יוצא ממנה טריפה ואם לאו כשרה . וקיימא לן הכי דבבדיקה מתכשרא וכן פסק הרב אלפסי

תורה אור · נר מצוה

מתני' *אלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו א נשתברו רגליה נשתברו ב גפיה ונמרטו כנפיה ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה : **גמ'** אמר *רב חננאל ואיתימא רבי יוחנן גג הזפק נידון כושט שאם ניקב במשהו פסול . אמר רב ביבי בר *)אבין ומקום שנמתח עמו כלומר הוא בלבד שנדון כושט שאם ניקב במשהו טרפה והוא הנמתח עם הושט באורך הצואר : יצאו בני מעיה ולא ניקבו וכו' : ג א"ר שמואל בר רב יצחק לא שאנו אלא שלא הפך בהן אבל הפך בהן טרפה דכתיב °הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם כיון שנהפך אחד מהם אין יכול לחיות ומיד מת ההוא רומאה דחזא גברא דנפל מאיגרא לארעא ופקע כריסיה ונפקו מעיה אזיל ואייתי לבריה ושחטו קמיה *באחוזת עינים אינגיד ואיתנח ועיילינהו למעיה וחייט לכריסיה: ג נשתברו רגליה וכו' : ההוא צנא דנקורי דאתא לקמיה *דרבה בדקה בצומת הגידין ואכשרה פירוש נקורי חתוכי רגלים . אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה ד שמוטת יד בבהמה כשרה שמוטת ירך בעוף טרפה °שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תבדק וכן אמר רבי יוחנן תבדק וכן הלכתא :

*) בגמ' וברא"ש איתא א"ר ביבי בר אביי כל שנמתח עמו (ג"א)

רש"י

וחזי ריעותא : לריכה בדיקה . אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט : **מתני'** זפק . כיס שנקבץ בו האוכל : גפיה . עלמות הכנפים : נשתברו רגליה . מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בפרק בהמה המקשה דטריפה (א) : נמרטו כנפיה . היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה . היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים : **גמ'** כל שנמתח עמו . ממקום שהוא מתחיל לימשך לגד הושט להיות מילר והולך : עמו עם הושט . נמתח נמשך : שלא הפך עליון לתחתון שלא החליפן כלל : כונניות . לשון את כנו שברא להן בסים ליש עליהן ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתישבין : בריה . של הנופל: באחוזת עינים . שלא נגע בו ולא הזיקו אלא היה מדמה לאביו ששחטו ועשאו כדי שיתאנח וימשוך אליו מעיו לפי שלא היה רוצה ליגע במעיו שלא יהפוך בהן : צנא . סל : דנקורי . פי' בעמוד ובתשובת הגאונים כתוב עוף שחור שהוא של מים ומלאו חברבורות לבנות מנומר כעין ניקור : בצומת הגידין . שיהיו ס"ז חוטין קיימין כדאמרינן פרק בהמה המקשה : שמוטת ירך . בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה : שמוטת גף . פרק עליון המחובר בגוף בגבה טרפה שמא ניקבה הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה *מתנקבת הריאה עם הגף : תבדק . מכנים קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה (וריאה של

שלטי הגבורים

א לפי דברי רבים ומיי' וסמ"ג והרא"ש והטור ורש"י דב"ל דשמוטת ירך היינו דין בוקא דאטמא דשף מדוכתיה לדידהו לא מטריף שמוטת ירך עד דאיעכול ניביה ובשמוטת ירך לדידהו היינו עצם הירך המחובר לגוף והר"ן הביא דעת פוסקים אחרים דקים להו דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו דבוקא דאטמא שהוא עצם המחובר לגוף הוא דאינו טרפה אי שף מדוכתיה עד דאיעכול ניביה אבל שמוטת ירך שהוא עצם הנקרא שוק שנשמט ממקום חבורו בירך טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה והראב"ד ז"ל כתב דשמוטת ירך הוא שנשמט העצם המחובר לגוף וטרפה אפי' לא איעכול ניביה ובוקא דאטמא הוא שנשמט ראש עצם של ירך למטה במקום שהוא מחובר לשוק ואינו טרפה עד דאיעכול ניביה ומעתה אם באנו לחוש לכל הפירושים מצא דכל שנשמט השוק טרפה אפי' לא איעכול ניביה ושמוטת ירך דעוף רוב הפוסקים השוו לשמוטת ירך שבבהמה והטור כתב בשם הר"ר אלחנן דדוקא בבהמה בעינן דאיעכול ניביה אבל בעוף טרפה אפי' לא איעכול ויש מי שפסק דשמוטת ירך בעוף כשרה בכל ענין וכ"כ מיי' בפי' המשניות שלו שם דשמוטת ירך בעוף כשרה ומן התימה עליו שהרי בחבורו כתב דדין שמוטת ירך שוה בין בבהמה בין בעוף :

ב ושמוטת גף בעוף ב"ה כתב שהיא טרפה ולא מהניא לה בדיקה וכ"כ סמ"ג והרבה משאר פוסקים ורבינו ומיי' והרא"ש והטור כתבו דשמוטת גף בעוף מועיל לה בדיקה דהיינו שנופחים בריאה לראות אם היא שלמה ואם נשבר גף סמוך בעצם השלישי לפי מה שכתבו הרי"ף ומיי' והפוסקים נראה שהיא כשרה ולא חיישינן לנקובת הריאה אלא היכא שנשמט הגף כאשר האריך הר"ן בזה אבל המרדכי כתב דאפי' אם נשבר הגף והוא בעצם הגף הסמוך לגוף ברוחב גודל צריך בדיקה דחיישינן שמא ניקבה הריאה וכן נוהגין עתה להטריף היכא שנשבר סמוך לגוף בפחות מרוחב גודל ועי' בהגהות מיי' פ"ח מהל' שחיטה :

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נג:
ב מיי' פ"ו שם טוי"ד סי' מו:

[דף רעה ע"ב]

ג מיי' פ"ט שם סמג עשין סג טוי"ד סי' נג וגם :
ד מיי' פ"י שם סמג שם טור י"ד שם :

בגמ' איתא אמר רבה ואיתימא ריב"ל וברא"ש איתא אמר רבה ואיתימא ר' יוחנן (ג"א)

הגהות חוות יאיר
(א) פי' כעלם:

דף נו.

בגמ' וברא"ש איתא לקמיה דרבא (ג"א)

[דף רעו ע"א]

גי' ד"ס

גי' ד"ס

נ"ל מתנקבת

אלפסי והרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה אבל יש מקצת נסחאות דלא גרסי וכן אמר רבי יוחנן והוו להו רב ושמואל וקיימא לן כ-ב באיסורי ולפי זה לית לה בדיקה כלל וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל אבל על דברי הרב אלפסי והרמב"ם ראוי לסמוך ודוקא נשמט הוא דחיישינן ליה אבל נשבר גפה אפילו בעצם השליש כשרה והייט מתניתין דקתני סתמא נשתברו גפיה ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר וכן בהלכות אלדד הדני החמיר בזה כלומר בשבירת העצם הסמוך לגוף ואין לחוש לדבריו: **מידי** נשתברו אגפיה ואין עור ובשר חופין אותן אבר עצמו אסור וכן כל כה"ג בכל אבר אע"ג דלא מיטרפא ביה וכדאמרינן לקמן בפרק בהמה המקשה [דף עו:] בנשבר העצם למטה מן הארכובה דאבר עצמו אסור ומקום חתך נמי אסור דבכל מקום מקום חתך אסור חוץ מזרוע בשלה של איל נזיר וכדאיתמר בפרק גיד הנשה (דף לט.) רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי ופירש רש"י ז"ל בכל היתר ואיסור המחוברין כגון הוציא העובר את ידו וכגון האבר המדולדל בה כולן מקום חתך אסורים כדאמרינן בבהמה המקשה: **ומידי** דוקא לישראל אבל לבן נח אפילו האבר עצמו מותר ואין בו משום לפני עור לא תתן מכשול דאפילו לישראל אין בו אלא מצות פרוש כדאיתא לקמן [ר"ס דף עד.]

נר מצוה

דף נז: *אמר רב הונא סימן לטרפה כל י"ב חדש וה"מ דף נח. *בזכרים אבל בנקבות אם ילדה בתוך י"ב חדש מותרת מיד: אמר אמימר הני ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא (א) משהינן להו אי הדרא וטענא אחרינא שריין ואי לא אסרן וכי היכי א דביצת טרפה אסורה חלבה של בהמה טרפה נמי אסור דתנן* כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ואע"ג דלאו הכי הלכתא דקי"ל דחלב שבתוך הקיבה פירשא בעלמא הוי ושרי גמרינן מינה דחלב טרפה שאינו בתוך הקיבה אסור: אמר רב הונא כל שאין בו עצם אין מתקיים שנים עשר חדש אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסורה *הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שתא שריין דהני ב תולעים דמשתכחי בהו לאחר שנים עשר חדש השתא איתילידו

רש"י

עוף שקורין פקח): סימן לטרפה. סימן לספק טרפה: י"ב חדש אם כך חיתה בידוע שלא נטרפה: דשיחלא קמא. שקורין איירשפו"ק בלע"ז אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא וכולן נטרפו אבל אי הדרא טענא ודאי לאו טרפה היא ושרו אף קמאי: אינו מתקיים שנים עשר חדש. ונפקא מינה כדמפרש רב פפא: שהתליע באיביה. בעודה מחוברת: אסורה. התולעת באכילה דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות הוא מחובר לקרקע שורץ על הארץ קרינן ביה אבל התליע בתלוש לאו שורץ על הארץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי קרקע כדמפרש בשלהי פרקין: ושמע מינה מדרב הונא. הני תמרא דכדא שהתליעו ואין ידוע אם במחובר או בתלוש התליעו: לבתר תריסר ירחי שתא שריין. דאי במחובר התליע לא הוה חייתא עד השתא:

בגמ' הילכך לבן נח שרי אפילו לכתחלה: **גרסי'** בגמ' [דף נו.] חזקיה אמר אין ריאה לעוף. והוינן בה מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא חזינן דאית ליה ומסקינן אלא יש לו ואיכה לא ניכפל ולא ליחמר בהם. כלומר דאם נפלה מן הגג דאמרינן דצריכה בדיקה אין צריך לבדוק הריאה [ולא ליחמר בנפילת האור שבודקין המעים שמא הוריקו א"נ לבדוק הריאה] ואמרינן מאי טעמא אמר רב חנא הואיל ורוב צלעות מגיעות עליה כלומר שרוב רוחב הצלעות מגיעת עליה שצלעות העוף אינן שוכבין על רחבן אלא על חודן ובולט רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהן ואף על גב דבמסקנא בגמרא אסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר מפני שלא היה בקי בתרנגולים ואפילו הכי אפשר דהאי לישנא איתיה כיון דרב חנא מפרש טעמא הואיל וצלעות מגיעות עליה. ואיכא מ"ד דכיון דאסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר האי לישנא אידחי לגמרי ולא מפלגינן כלל בין ריאה לשאר איברים אלא אף היא צריכה בדיקה: **סימן** לטרפה כל י"ב חדש. אם חיתה י"ב חדש בידוע שלא נטרפה: אבל בנקבות אם ילדה בתוך י"ב חדש מותרת מיד. דטרפה אינה יולדת וזו שילדה ודאי שלא נטרפה: דשיחלא קמא. פושט"א בלע"ז אותן שהן במעיה בשעה שנולד לה ספק טרפות: משהינן להו אי הדרא וטענא שריין. אם חוזרת וטוענת ביצים אחרים מותרים כולן שזו ראיה שלא נטרפה שאין הטריפה מתעברת ולא טוענת ביצים ואי לא אסירן מספק. ואיכא מאן דאמר דכי אמרינן בביצת טרפה שהיא אסורה דוקא בטרפות שהוא ידוע שנולד קודם זמן שחיטה כטרפות סירכא וכיוצא בו שאי אפשר לתלותו בזמן שחיטה (א) כיון שודאי יצאה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן שחיטה יצאה ואין אנו יודעין כמה אוסרין אותה למפרע אבל שחטה ונמצאת טרפה ואין ידוע אימתי כל ביצים וחלב שהטילה כבר עד עכשיו כשרין דמוקמינן לה אחזקה ואמרינן השתא הוא דנטרפה. אבל התוס' [דף יא. ד"ה אתי' כו'] סוברין דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה כמו שכתבתי למעלה בפרק ראשון ולפיכך חלב וביצים אסורים ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דבילה כגופה דמיא ולפיכך כשנטרפה התרנגולת אף הבילה אסורה ואפילו בבילה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה דהא מייתינן בגמרא [דף נח.] הא דתנן במסכת עדיות ושוין בבילת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור כלומר שנגמרה באיסור דהכי מפרקינן לה בגמרא וקאי אפלוגתא דב"ש וב"ה דאיפליגו בבילת נבלה דתנן התם בילת נבלה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין ובית הלל אוסרין ומודין בבילת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור אלמא כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ואילו בפרק קמא דבילה [דף ז.] משמע דאפילו מעורה בגידין לאו גופה היא דאמרינן התם השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות ומדאסר ר' יעקב במעורות בגידין שמע מינה דרבנן אפי' במעורות (ב) שרו דלא גופה נינהו ובפרק שור שנגח את הפרה (דף מז.) נמי אמרינן פרה שהזיקה גובה מולדה תרנגולת שהזיקה אינה גובה מבילתה מאי טעמא פירשא בעלמא הוא ויש לומר דמדינא ודאי פירשא בעלמא הוא ומשום הכי בבשר עוף בחלב דרבנן אוקמוה אדינא והיינו טעמא נמי דאינו גובה מבילתה אבל טרפה דמדאורייתא החמירו בה דכיון דאגידא בה דמי לגופה וכיון שפעמים נראית כגופה דהייט במעורה בגידין אף כשאינה מעורה ואפילו כיוצא בה נמכרת בשוק החמירו בה ואסרוה: **מידי** אע"ג דבילת טרפה אסורה אפרוח שנולד ממנה מותר דגרסינן בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) אפרוח בילת טרפה מותר דאימת קא גביל לכי מסרח והיא שעתא עפרא בעלמא הוא: **ולענין** ולד שנולד מן הטרפה גרסינן בגמרא ולד טרפה רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי המזבח רבי יהושע אומר יקרב. ואוקימנא פלוגתייהו בשעברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו קא מיפלגי ר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא. רבי יהושע סבר לאו ירך אמו. וכיון דס"ל לרבי יהושע דעובר לאו ירך אמו הוא קי"ל כוותיה והייט דאמרינן בפ"ק דבילה [דף ו.] וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ביום טוב אלמא עגל שנולד מן הטרפה שרי ולא אמרינן עובר ירך אמו הוא ובפרק בהמה המקשה (דף עה:) נמי אמרינן גבי בן פקועה שאם היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו דארבע סימנין אית ליה להאי אלמא שרי דלאו ירך אמו הוא. וקשו בה טובא דבכמה דוכתי משמע דעובר ירך אמו הוא דהא אמר בפרק הפרה (שם) פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופה הוא ובגיטין נמי אמר דאע"ג דאין עבד ושפחה מקבלין גט חירות מיד רבם לעבד אחר. אם היתה עוברה זכתה לו ומקבלת גט שחרור בשביל עוברה משום דכגופה דמי ובסנהדרין (דף פ.) נמי אמרינן ולד הנוגחת ולד הנרבעת אסור היא וולדה נרבעו. ובערכין (דף ז.) נמי תנן האשה היוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד אלא הורגין אותה לאלתר וולד נמי מיית אלמא סבירא לן דעובר ירך אמו הוא. יש לומר אין ודאי קושטא דמילתא הוא דעובר ירך אמו הוא וכדמוכחן כל הני מיהו בטריפה בלחוד סבירא ליה לרבי יהושע דלאו ירך אמו הוא דזיל בתר טעמא טרפה משום מאי קא מיתסרא משום שאינה חיה ושהיא מתנוונה והולכת מאותו חולי וכיון שכן עובר זה שהוא עתיד לחיות אע"פ שהוא כירך אמו אין לנו לדונו כטרפה והייט טעמא דרבי יהושע דולד טרפה דשמעתין והייט טעמא נמי דההיא דעגל שנולד מן הטרפה ביו"ט וההיא דארבעה סימנין אית ליה דבהמה המקשה. מיהו איכא למידק דבמסכת תמורה בפרק כילד (דף כה.) משמע דאפילו במידי דלאו טרפה הוא אמרינן דעובר לאו ירך אמו הוא דאמרינן התם אמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר ופרשינן בגמרא משום דעובר לאו ירך אמו הוא ושיירו משויר ואע"ג דמסקינן התם בגמרא תיובתא דרבי יוחנן תיובתא דאלמא לית הלכתא הכי כבר כתב רבינו תם שאין לחוש בכך משום דאמרינן בתר הכי שיירו משויר תנאי היא ואע"ג דדחינן לה מכל מקום ר' יוחנן מני למימר אנא דאמרי כי הני תנאי וכיון שכן קשיא לפיכך תירץ רבינו תם ז"ל דודאי קי"ל דעובר לאו ירך אמו הוא כדמוכחא שמעתין. וההיא דפרה שהזיקה דגובה מולדה לאו משום דעובר ירך אמו הוא אלא שאף העובר מסייע בנזק וכההיא דסנהדרין (דף פ.) דאמר דולד הנוגחת וולד הנרבעת דאסירי דיהבינן טעמא בהדיא דהיא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעו וההיא דגיטין נמי דאמרינן דאם היתה עוברה זכתה לו אע"ג דעובר לאו ירך אמו הוא כהי שאינה מקבלת גט לחברתה מקבלת גט לעוברה דכיון דשייך בה ידה כידו וההיא נמי דערכין (דף ז.) דאשה היוצאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד לאו משום עובר ירך אמו הוא אלא אלא שכיון שהיא מחוייבת מיתה אין מענין את דינה וולד כיון שלא יצא לאויר העולם לא חיישינן תדע שאינו נגמר דינה להריגה וילדה אין הורגין את הולד משום דעובר לאו ירך אמו הוא ולא עליו נגמר הדין: כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש. כלומר אלא חוזר לעפרו: קישות שהתליעה באיביה. בעודה מחוברת: אסורה. התולעת באכילה דכיון שמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שרץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי קרקע כדאמרינן בשלהי פירקין כך כתב רש"י ז"ל ומלשונו ז"ל דקדקו בתוספות שאותן התולעים הנמצאים בפולים שאינן הולכין בתוך הפרי אלא שהתולעת גדל בתוכו ואין תורו מחזיק יותר מגוף התולע מותרין הן שלא אסר שמואל אלא התולעת המהלכת בתוך הפרי. ולא מחוור דודאי תולעת הגדל בתוך הפרי בעוד שהפרי מחובר לקרקע לדברי שמואל הרי הוא כתולעת הגדל על גבי קרקע וההוא ודאי אפילו לא הלך שרץ השורץ על הארץ קרינא ביה וה"ה לקישות לשמואל: הני תמרי דכדא. שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: לבתר תריסר ירחי שתא שריין. דאי במחובר התליעה לא הוה חיה עד השתא כך כתב רש"י ז"ל. מה שכתב תמרי דכדא שהתליעו לא נהירא דאי בשהתליעו ודאי עסקינן מאי שנא תמרי דנקט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דמש"ה נקט תמרי לפי שההתולעה מצויה בהן ולומר דכיון שהדבר מצוי אע"פ שהוא מיעוט למיעוט המצוי חששו כענין שחששו לסירכות הריאה וכדאמרינן לקמן בשלהי פירקין [דף סו.] לא ליספי איניש שכרא בליליא על גבי נבתא דילמא פריס לנבתא והא התם שאינו ידוע שהיו יבחושין בשכר ואפילו היו שם יבחושין אינו נודע אם פירשו ואפ"ה כיון שהוא דבר המצוי חששו הכא נמי

שלטי הגבורים

א יש מי שאומר דכי אמרי' בבילת טרפה שהיא אסורה דוקא בטרפות שהוא ידוע שנולד קודם זמן השחיטה כטרפות סרכא וכיוצא בו שא"א לתלותו בזמן שחיטה כיון שודאי יצאתה מחזקתה וע"כ קודם לזמן שחיטה יצאה ואין אנו יודעים כמה אוסרין אותה למפרע אבל שחטה ונמצאת טרפה ואינו ידוע אימתי כל ביצים וחלב שהטילה כבר עד עכשיו כשרים דמוקמינן לה אחזקה ואמרי' השתא הוא דנטרפה ויש מי שכתב דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה ולפיכך כל חלב וביצים שידוע לנו שיצאו מאלו כם אסורין:

ב רבינו ומיי' וטור כולם שוים דתולעים הבאין בפירות בעודן מחוברין לקרקע שהן אסורים כל י"ב חדש מן התליעה ואם הוא ספק אם התליע במחובר או בתלוש אוליך לחומרא ואסור לאוכלו כל י"ב חדש בלא בדיקה וכן פסקו ה"ג. ושאלתות דרב אחאי [פסק] לאכסורה והתוס' כתבו בשם ריב"ם ור"ת[וכן]פסק בא"ז דליכא איסורא אלא בתולעים שבעקרי האילן אבל לא בתולעים שבפירות ולא זיזים שבעדשים ויתושים שבכלוסין ותולעין שבתמרים ושבגרוגרות שהן מותרים אפי' התליעו במחובר וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה נמי דהכי הלכתא דתולעים שבפירות מותרין אלא שכתב ובלבד שלא יסיה הפרי או הקטנית נקוב לחוץ דאז הוי איסור משום השרץ השורץ על הארץ וכתב המרדכי ג"כ דיש אוסרים אפי' לא נקב לחוץ כלל וה"ה דפליג בתבואה שנמצאת בה תולעים וכ"ל דהיינו בתוך הפרי אבל תבואה שנמצאת בה תולעים חוץ לפרי כמו שרגיל בחטה למצוא בתוך הכרי כמה תולעים שידוע לנו בודאי שאין הפרי עושה אותם אסורים ודאי וסמ"ג מחמיר ואוסר כל תולעת הנמצא בתוך פרי סיכה שהתליע במחובר וכן אוסר תולעים שנמצאו בשרביטי פולין שאותם באו במחובר שאותן השרביטים נופלין בשעת הדישה ובהם רגילין לבא התולעים במחובר אבל אותם זבובים שבתוך גוף הפולים עצמם באים בהם בתלוש ומותרים כי אין דרך לגדל תולעים בגוף הפולין אלא בתלוש וכי תימא ניחוש שמא יצאו חוץ לפרי בעודן חיין ונאסרו אין לחוש לזה דאם איתא שיצאו חוץ לא היו חוזרין עוד לתוך הקטנית הלכך נמצאו תולעים בתוך הקדרה בתבשיל עם הפולין והם מתים שבודאי בתלוש גדלו בפולין ואין בהם משום השרץ השורץ על הארץ אלא שמוטב לתת אותם לבשל לתוך מים רותחים שהורתתו קודם שישימם בו כדי שימותו מיד בתוך הפולין שאם ישימו הפולין במים צוננים אולי מחמת המים יצאו הזבובים בתוך המים ונאסרו ומתים שם בשעת רתיחה ונמצא שיאכלם בקערה עכ"ל וכ"כ המרדכי בשם ספר התרומה:

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' שחיטה טוי"ד סי' מ:

ב מיי' פרק ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פו:

ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' פא:

ד מיי' פ"ב שם סמג שם טוי"ד סי' פד:

דף קטו:

[דף רעו ע"ב]

דף נח:

ג' ד"ה

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) כל ימי הייתי מגמגם על פי' זו לדעת כמה ימים צריך להמתין עד שיוכלם שיחלא קמא. ובחפשי אמתחות ספרי מצאתי בספר ישן נושן לא ידעתי שמו ח"ל. הרא"ש ז"ל אמר דשיחלא קמא הוא קרוב לכ"א יום ממס' בכורות פ"ק תרנגולת כ"א יום וכו' ופרש"י ז"ל לאחר שנתעברה מסתרכגול שוהה ביצתה לגמור עד כ"א יום וכן הגיד לי הר"ר יוסף די קאגלי"ש ששמע מהר"ר פרץ ז"ל ע"כ וג"כ מר"ת ן' יחייא ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) דכיון כצ"ל:

(ב) כ"כ בגידין:

נמי לא שנא. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מאכלות אסורות לפיכך כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק ודאמרינן דלבתר תריסר ירחי שתא שרו יש בעלי נפש שהחמירו ואמרו דה"מ לאכלן אבל לבשלן כמות שהן חיישינן שמא ע"י הבישול יהו פורשין ולא בטלי דבריה לא בטלה ולפיכך דקדקו בתקנתן להניחם בתחלה במים חמין הרבה כדי שימותו כולן במקומן ואח"כ מבשלן ושוב אין לחוש שאפי' פירשו לאחר שמתו מותרין דעד כאן לא איבעיא לן לקמן [דף סז:] פירשה ומתה מהו אלא בשפירשה ואח"כ מתה אבל פירשה משמתה מותרים וזה הענין אינו מספיק אלא למאן דגרים לקמן פירשה ומתה מהו וכדכתיבנא אבל למאן דגרים פירשה מתה מהו משמע דאפילו פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה וסלקא בתיקו וכ"ת א"כ היכי פשיטנא הכא דמשום שאינו מתקיים י"ב חדש לאחר י"ב חדש שריין דהא אע"פ שאינו מתקיים ואינו חי כי מת נמי אסור. לאו קושיא הוא דאינו מתקיים קאמרינן כלומר אפי' מת אינו מתקיים אלא חוזר לעפרו אבל לעולם כל שהוא מתקיים אפילו מת נמי אסור והילכך לא סגיא בהך תקנה דמים רותחין לפיכך צריך ליזהר נשהותן תחלה במים טננין וכל הפירות שהתליעו קלין וצפין ועולין למעלה וזורקין אותן ואיכך שרו דמסתמא לא נשאר בהן פרי שהתליעה ואם מצא מהן בתבשיל בשעה שהוא אוכלן זורקן ואוכל את השאר. מיהו הך תקנתא תוך י"ב חדש לא סגיא שאין הפירות שהן מתליעין במחובר צפין כמו אותן שמתליעין בתלוש וכל הני מילי בבא לבשלן לכתחלה אבל אם עבר ובשלן בלא בדיקה בין תוך י"ב חדש בין לאחר י"ב חדש מותרין דהא איכא תרי ספיקי ספק התליעו ספק לא התליעו אם תמצא לומר התליעו שמא נימוחים הן ובטלים ואפילו ימצא מהן בקדרה זורקם ותוכל את השאר מיהו כתב הראב"ד ז"ל דדוקא שלא נמצאו אלא א' או ב' אבל ג' וארבעה הכל אסור ולא סגי ליה בזריקתן דכיון שנמצאו שם כל כך הוחזק תבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא שמא נמוחו ובטלו משום חד ספיקא לא שרינן ליה והדעת מכרעת כדבריו:

תנן התם. בבכורות [דף מ.] לענין מומין: לא שאנו. דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי אלא שחסר ויתר ביד שחסר זה משלש או יותר זה דבעל חמש ביד הוא שאין לו אלא יד אחת או שיש לו שלש ידים: כנטול דמי. הותיר אחת כחסר אחת כנגדו והוי כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה כך פרש"י ז"ל ולפי זה נמצאו לה שני כבדים טרפה דרואין כאילו ניטלו שניהם וניטל הכבד כולו טרפה אבל בטחול שאם ניטל כשרה אם יש לה שני טחולין כשרה אבל הר"ם ב"ן ז"ל פירש דכנטל ממקומו המחובר לו ומקומו עמו קא אמרינן ולפיכך כשהיא מחוברת במקום בוקא דאטמא רואין כאילו ניטל הוא ובוקא דאטמא של חברו וכן כשהיא סמוכה במקום צומת הגידין רואין כאילו ניטלו צומת הגידין של שניהם אבל רגל יתר המחובר למטה מבוקא דאטמא ומצומת הגידין כשרה ולפי זה אם היו לה שני טחולין הסמוכין זה לזה בסומכייהו רואין כאילו ניטל היתר ומקומו עמו וישאר השני נקוב בסומכיה וטרפה. אבל הרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית שלו דכנטל בלחוד קאמרינן כלומר כאילו ניטל הוא לבדו וכי תימא אם כן יתר ברגל למה היא טרפה משכחת לה כגון שהיתר מחובר במקום בוקא דאטמא בענין שאם תעקור את זה ישמט בוקא דאטמא של חברו וכן אם הוא מחובר במקום צומת הגידים בענין שאם ינטל יחתוך צומת הגידין של חברו הא יכול ליטלו בלא קלקול חברו אפי' ברגל כשרה ולפ"ז אם נמצאו לה שני טחולים סמוכים אפי' בסומכייהו כשרה שהרי יכול ליטול אחד מהם וישאר חברו קיים אא"כ היה אחד מהם נכנס בחברו בענין שאם ינטל אחד מהם לא ישאר בחבירו כעובי דינר זהב דבכה"ג [איכה] כשרה מיהו אף הרב לא אמרה אלא להלכה אבל לא למעשה: ההוא גובתא. כמו קנה בשר: דהוה נפקא מבי כסי לכריסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה. כדאכשרנא מבי כסי להובלילא: בחד מחתא מחתינהו. וכי באריגה אחת ארגת לכולם: מחי. מתרגמינן אורג: היכא דאיתמר דבריאתא הכי אית להו איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר. ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא וכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג דאע"ג דאמרן בגובתא דריאה [דף מז.] דלית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחה בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחה היא ודאי טרפה: העיד (ר') יונתן בן שילא וכו'. על שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד. דאית לה תרי הדורי דכנתא ושניהם יוצאים מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעיתה: וכנגדן בעוף כשרה. דעוף זימנין דהוי ליה הכי ואע"ג דלא משתכח לן הכי קים להו ויש מפרשים שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד והוא קרי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאין בני מעים גמורין וגרסינן עלה בגמ' (דף נח:) בד"א שיוצאין משני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה ומאי כלין עד כאצבע פליגי בה רב (רחומי ורב יוסף) [אמי ורב אסי] חד אמר והוא דהדרי (ג) ערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי ערבי בשלמא למאן דאמר והוא דהדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי וכלין עד כאצבע כלין מלמטה פרש"י ז"ל והוא דהדרי ערבי תוך רוחב אצבע ומ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי הוה סבירא לן מעיקרא דאע"ג דלא הדרי וערבי לעולם קאמר ומש"ה מקשי כיון דלא הדרי וערבי כלל היאך כלין עד כאצבע ומשני מאי כלים עד כאצבע מלמטה כלומר דאפי' מ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מודה הוא שצריך שיהו חוזרין ומתערבין למטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי אלא דכלפי מאי דאמר חבריה והוא דהדרי ערבי כלומר תוך רוחב אצבע ממקום פיצולן מהדר ליה אע"ג דלא הדרי ערבי בתוך שיעור זה שאתה אומר אלא כיון שחוזרין ומתערבין בכאצבע למטה שריין זהו תורף פירושו של רש"י ז"ל ונקיטינן מינה לפי פירושו ז"ל דכיון דלא איפסיקא הילכתא כמאן כל פצול שהוא יתר בבני מעים טרפה אא"כ חוזר ומתערב תוך רחב אצבע לפצולו (א) אבל בהלכות גדולות כתוב מאי כלין עד כאצבע כלין מלמעלה ופי' הרב בעל העיטור ז"ל לפי גירסא זו דבין למ"ד והוא דהדרי ערבי בין למאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי לא בעינן שיהא הפצול חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותר (ב) ובהא פליגי דמאן דאמר והוא דהדרי ערבי ס"ל דבעינן שיהו מתערבין כאחד למטה כשיעור אצבע אבל למעלה כיון שיוצאין ממקום אחד אע"פ שתכף שיוצאין מתפצלין מותר ומאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי סבירא ליה איפכא דלמעלה בעינן שיהא המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ומשום דהוה משמע מדקאמר אע"ג דלא הדרי ערבי דלא בעינן שיהו מתערבים כלל לא למעלה ולא למטה מקשינן עלה אם כן מאי כלין עד כאצבע ומפרשינן כלין למעלה כלומר שימשך המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע: ונקיטינן להאי פירושא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר דבעינן (ג) שיהו מתערבין בכאצבע מלמעלה ובכאצבע מלמטה ואם באנו עוד לחוש לפירושו של רש"י ז"ל צריך גם כן שיהא הפצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע וכל זה אינו מחוור בעיני לפי שבכל הנסחאות כולן יש כלין מלמטה וכן אין פירושו של רש"י ז"ל מתיישב בפשטה של שמועה לפיכך נ"ל דבמעי שהוא יוצא מן הבני מעים כענף מן הבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי (ד) ערבי כל כה"ג טרפה כיון דאותו מעי (ה) חוזר [פי' צריך להיות חוזר בו] ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פ שאין פצול זה חוזר ומתערב (ו) כיון שאין לו אלא פה א' ולבני מעים הוא נספך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו מתערבין דוקא [אלא] שתהא שפיכתן כאחד וכל כי האי גוונא הוי שפיכתן כאחד ונקיטינן להאי פירושא דכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הבד אף על פי שהן נשפכין כאחד טריפה אבל כל שהמעי (ז) אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפילו כמה כשרה ומדברי הרמב"ם ז"ל [למדתיו] בפ"ו מהל' שחיטה ואף דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ונראה עוד מדברי הר"מ ז"ל בפרק הנזכר דעד כאצבע

נר מצוה

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה טור י"ד סי' נג ס:
ב מיי' פרק ו שם טור י"ד סי' נו:

איתילידו בהו ולא מהנך דאיתליעו בה באיביה
תשעז נינהו תנן התם [א]בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זו בעלת מום אמר רב הונא לא שאנו (א) חסר ויתיר אלא ביד אבל ברגל א טרפה נמי הוי מאי טעמא כל יתר כנטול דמי תשעח ב [ב]ההיא חיואתא דאישתכחו בה תרתין סניין דיבי אייתוה לקמיה דרבינא וטרפה מדרב הונא דאמר כל יתר כנטול דמי ואי שפכי להדדי כשרה. ההיא גובתא דנפקא מבי כסי להובלילא סבר רב אשי למיטרפה אמר ליה רב הונא הכי אמר אמימר בר רב (בריה דרב) אויא הני עיזי בריאתא כולהו הכי אית להו ההיא גובתא דנפקא מבי כסי לכריסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה א"ל רב הושעיא (ג) כולהו בחדא מחתא מחתינהו היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר [°]העיד (ר') יונתן בן שילא ריש טבחיא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים שיוצאין מן הבהמה כאחד טרפה כנגדן בעוף כשרה. פירוש כל בהמה הדקין שלה חוט אחד הוא ומשוך. עכשיו אם יצא ממנו מעי אחר כמו שיצא ענף בתוך הבד של עץ טרפה במה דברים אמורים כשיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין (א) עד כאצבע כשרה והוא דהדרי וערבי ונעשו שניהם חוט אחד אבל לא הדרי וערבי הרי יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי:

מתני'

רש"י

לא שנו. דחסר ויתר הרי זה מום לגבוה משמע הא להדיוט שרי: אלא. שחסרות זה או יתיר זה ביד כגון שאין לו אלא יד אחת או שיש לו שלשה ידים: כנטול דמי. והויא כבעלת רגל אחד דטריף: סנייא דיבי. רשיפיי"א בוד"ל: גובתא. כמין קנה: דנפקא מבי כסא להובלילא. המסס: סבר מר בר רב אשי לאכשורי. כדאכשרנא מבי כסי להובלילא: בחדא מחתא. וכי באריג אחד ארג את כולן לשון עובד מחי תרגום מעשה אורג דתיקון דיבור קרוי אריגה שמסדר דבריו: היכא דאיתמר. דברייתא הכי אית להו איתמר: היכא דלא איתמר לא איתמר. והוי יתר וכאילו יתר מבני מעים כנגדו וטרפה וכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג אע"ג דבריאה אכשרנא יתרת הא אמרן הני מילי דקיימי בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני וביני טרפה: שני בני מעים. היוצאין מבהמה אחת כאחת דאית לה תרי הדורא דכנתא ושניהם יוצאים מן הקיבה זה בראשה וזה באמצע: וכנגדן בעוף כשרה. דעוף זימנין דהכי הוי ואע"ג דלא משתכח הכי קים לן ויש מפרשים שכל עוף דרכו כך כי מן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעים אחד והוא קרוי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאין בני מעים גמורין:

הגהות הב"ח
(א) ל"ש אלא חסר ויתיר ביד כצ"ל: (ב) [ג] כ"ע אטו כולהו: (ג) והוא דהדרי וערבי וכו' אע"ג דלא הדרי וערבי כצ"ל ולכן: (ד) דהדרי וערבי כצ"ל: (ה) מאי חוזר ומתערב כו' הדרי וערבי כצ"ל: (ו) נ"ב אם: (ז) נ"ב מעשה:

הגהות חוות יאיר
(א) פי' שאין מתפרדין עד כאצבע ואח"כ נפרדין ולא כפי' רש"י:

שלטי הגבורים
א במרדכי כתב בשם ראבי"ן דלאי איכא לאוסרו רגל שיתר היכרא כגון שרגל אחר עומד במקומו ואחד שלא במקומו כשרה דלאו תורת רגל עליו ואם אינו מגיע לארץ ואינו סומך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשרה וכן כתוב שם במרדכי מעשה במגנצ"א בתרנגולת אחת שהיה לה יתרת כגון רגל שלישי ממש לצד זנב ולא היה דבוק כלל לאי מרגליה והתירוה ושאר פוסקים לא כתבו כן ולא הזכירו חילוק זה כלל אלא כתבו בסתם יתר רגל טרפה:
ב רש"י פי' דה"ק לה אם יש לה רגל יתר הוי כאילו ניטל לה רגל א' ונמצא שאין לה אלא רגל א' וטרפה ולפי"ז אם נמצא לה שני כבדים רואים כאילו נטלו שניהם וטרפה דניטל הכבד כולו לגמרי טרפה אבל אם היו לה ב' טחולין כשרה דהא ניטל טחול כולו כשרה וכן כל כיוצא בזה וכן לפי זה אין חילוק בין תהיה הרגל שיתר במקום צומת הגידין או שלא במקום צומת הגידין בין תהיה למעלה או בארוכה או למטה בכל

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) לאצבע פי' כזה ולא יהו מתפרדין למטה: (ב) והאלפסי תמצא שיטת רש"י וגירסת הלכות גדולות ומפורש על נכון על דעת האלפס: ח"ל ד"ת במקצת ספרים ראיתי בהעבירו הקולמוס על זה הלשון משום דקשיא להו דשיכי אמרי בין למ"ד והוא דהדרי ערבי בין למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותר והא קיימ עיקר פלוגתייהו דלמ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל דלמעלה בעינן שיהא המעי א' קודם הפיצול אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ואי תיכף שיוצאים מתפצל אע"ג דהדרי ערבי למטה אסור וכדמשמע בסמוך נפיכך עלים הקולמוס מיהו בספר כ"י מדויק הכי איתא כבעמוד. וכ"כ הר"ן ז"ל בחדושיו אות באות. ואיכא למימר דס"ק אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה מותר וכיון שבמעי אחד קודם הפיצול לא בעינן שיהא הפיצול חוזר בתוך רוחב אצבע אלא כל שבמעי אחד למעלה קודם הפיצול ושוב מתפצל ולמטה חוזר ומתערב מותר לכ"ע. א"נ מאי דקאמר בין למ"ד וכו' בין למ"ד כו' לא קאי אלא אמאי דקאמר לא בעינן שיהא הפיצול חוזר ומתפצל כו' אבל מאי דקאמר כל שהוא חוזר וכו' היינו למ"ד והוא דהדרי ערבי לאפוקי מפרש"י ז"ל דס"ל דלמ"ד והוא דהדרי ערבי לא סגי במאי דלהתערב למטה כנ"ל. ומדתקתי בכל זה שלא להגיה מדעתי כיון דבספרי יד המדויקים שבידי הכי נמי איתא: (ג) כזה פי' אע"פ שמפורדים באמצע ואפי' כמה אצבעות ולרש"י צריך שלא יהא הפירוד ברוחב אצבע לפסק הלכה:

כאלבע לאו דוקא אלא כל שחור ונתערב עם המעי ונעשה א' מב' ראשיו כשרה: מתני' אחוזת דם. שאחזה דם וחלתה: והמעושנת. שנכנס עשן בגופה: והמצוננת. חולי מחמת הצנה: הרדופני. סם המות לבהמה: מים הרעים. מים מגולים: אכלה סם המות. שהוא סם המות לאדם: גמ' הלעיטה חלתית. קורט של חלתית חד הוא וטקב בני מעים: תיעה. טור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד וכל אלו קשים לה: כלב שוטה. דאמרינן במסכת יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו: קשיא חלתית. דהכא אחלתית דשמואל וקשיא סם המות דהכא אסם המות דמתני': בסם המות דבהמה. שאינו סם המות לאדם: בדקה רב בצומת הגידין. צומת הגידין בשוק הוא סמוך לארכובה ברגלים האחרונים: באומצא. אינו צלי כ"כ כבתנור אלא מולחו מאד ונותנו כל דהו על הגחלים: לנקורי. שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות: [אותביה בנורא דאיהו בדק נפשיה. מאליו ע"י שיתבשל יפה]: תילחי תילחי. נתפרק חתיכות חתיכות: לא יאונה לצדיק כל און. שנזדמנתי לך ומנעתיך מלאכול: מתני' סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה. כדכתיב זאת החיה וגו'. והיינו מעלת גרה ומפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות: וסימני העוף לא נאמרו וכו'. כולה מתניתין אפרש לקמן בס"ד: גמ' היה מהלך במדבר. ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות ואינו יכול לבדוק אם היא מפרסת פרסה בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה לפי שהיא מעלת גרה ואם לאו בידוע שהיא טמאה שאינה מעלת גרה: והוא שיכיר בן גמל. שאין לו שינים והוא מעלה גרה ואינו מפריס פרסה: אין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל. וה"ה לשפן וארנבת כדכתיב קרא בהדיא מיהו אין צריך שיכיר שפן וארנבת לפי שיש להן שינים אבל בן גמל בעודו קטן אין לו שינים ולא ניבים: שפיה גמום. חתוך ולשון משנה הוא כמו גוממו עם השופי ומפני שהוא חתוך אינו יכול להכיר אם יש לו שינים אם לאו: אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה. לפי שהיא גם כן מעלת גרה: והוא שיכיר חזיר. שכל שהוא מפריס פרסה בידוע שהיא מעלת גרה חוץ מחזיר שהוא מפריס פרסה ואינו מעלה גרה: בודק בבשרה. לקמן מפרש היכא: תחת העוקץ · תחת עצם האליה שקורין אנקא יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ויש נקרע ערב: ואלו הן סימני חיה שחלבה מותר כל שיש לה קרנים וטלפים · וא"ת והיכי מני טלפים בסימני חיה להתיר חלבה והא בבהמה נמי איתנהו יש לומר דכיון דלהתיר חלבה אתינן בעינן דניפק מכולהו ספיקי מספק טומאה ומספק בהמה הילכך בעינן טלפים לאפוקי מחיה טמאה דאף ע"ג דלסימני טהרה מפרסת פרסה ומעלת גרה בעינן הייט כדי שיכיר חזיר [שאינו מעלה גרה] וזה שיש לו קרנים ליכא לספוקי ביה כלל הילכך בעינן טלפים לאפוקי מטומאה וקרנים לאפוקי מבהמה ור' יוסי ס"ל דכל שיש לו קרנים אין לספקו [בטומאה] כלל והייט דתנן בפרק בא סימן (דף נט:) כל שיש לו קרנים יש לו טלפים וסתמא כרבי יוסי: והרי עז דיש לו קרנים

רש"י

מתני' אחוזת הדם. שאחזה דם וע"י כך חלתה: המעושנת. שנכנס בה עשן בגופה: והמצוננת. חולי מחמת צינה: חילתית. לוז"ר: הרדופני. סם המות הוא לבהמה: סם המות. של אדם: גמ' כלב שוטה. אמרינן ביומא רוח רעה שורה עליו וכשנושך שורה על הנשוך והורגתו: קשיא חילתית. דהכא אחילתית דשמואל: קשיא סם המות. דהכא אסם המות דמתני': בצומת הגידין. בשוק הוא סמוך לארכובה ברגלים האחרונות: באומצא. אינו כ"כ צלוי כמו בתנור אלא מולחו הרבה ונותנו [כל דהו] על הגחלים: לנקורא. שמא נשכו נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות: דהוא בדיק נפשיה. מאליו: ואיתמח. נימוח: תילחי תילחי. נתפרק ונפל חתיכות חתיכות: לא יאונה לצדיק כל און. שנזדמנתי לו ומנעתיו מלאכול: מתני' סימני בהמה וחיה נאמרו. כדכתיב זאת החיה וגו': הדורס. שאוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע ממה שאוכל: אצבע יתרה. זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות: שחולק את רגליו. מפרש בגמ' כשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות מכאן ושתים מכאן אז בידוע הוא שדורס: גמ' והוא שיכיר בן גמל. בעודו קטן אין לו שינים עד שיגדל: אלא גמל. וחביריו דף נט. האמורים בפרשה ולימדך שאין לחוש למעלה גרה אחר דכל מעלה גרה טהורים: גמום. חתוך: בודק בבשרה. לקמיה מפרש היכא: בכנפי העוקץ. תחת עצם האליה שקורין אנקא ויש *בעור כשקורעין אותו נקרע שתי ויש שנקרע ערב: שיש לה קרנים וטלפים. לקמן מפרש טלפים לפרקי הפרסות: כרוכות בעינן. גילדי גילדי קליפה על קליפה כקרני השור: חרוקות. מלאות פגימות וחריצין: והרי עז דחרוקות. (ב) דס"ד דהדר ביה מכרוכות ומוקי סימנא אחרוקות לבד: מפוצלות. פורקריי"ש בלע"ז: והרי צבי דאין מפוצלות. לא ידענא מאי קאמר דהאי ודאי מפוצלות הן וכ"ל דזה שאנו קורין צבי לא היו הם קורין אותו צבי אלא אותן הנקראים אשטיינבו"ק וקרניהן אינן מפוצלות: הדורות. עגולות ולא כצל עז שהן רחבות ולי נראה דכרוכות היינו עגולות כדאמרינן בב"ק גבי שיחין ומערות והכי גרסינן חדודות בעינן כעין קרני איל וצבי שהן חדין למעלה: הילכך. כיון דיש מפוצלות ויש שאין מפוצלות היכא דמפוצלות לא בעינן מידי אחרינא שאין לחזר אחר סימן אחר שאין פיצול בקרני בהמה והיכא דאין מפוצלות בעינן חרוקות הדורות כרוכות דניפוק מספיקא דכולהו. חרוקות לאפוקי מספיקא דשור. הדורות לאפוקי מספיקא דעז שהן רחבות. כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז ואע"ג דשל עז אינס חדודות יש מין ששמו עז וקרנותיו חדודות וחרוקות ומספקא לן אי מינא דעז הוא: (כי) מבלע חירקייהו. חריציהן תכופין וסמוכין ומובלעים זה בזה: והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז. שקרניו חדודות וחרוקות ומספקא

תורה אור

מתני' [א]אחוזת דם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתתה מים הרעים כשרה אכלה סם המות או שנשכה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות: גמ' אמר שמואל [ב]הלעיטה חילתית טרפה מאי טעמא משום דמינקיב למעיה מתיב רב שיזבי אחוזת דם והמעושנת והמצוננת או שהלעיטה חילתית או שאכלה הרדופני או תיעה או שאכלה סם המות או ששתתה מים הרעים כשרה השיכה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא בעלין כשרה ודאמר שמואל טרפה בדקרטין דמנקבי למעיה וסם המות אסם המות נמי לא קשיא מתניתין דקתני אסורה משום סכנת נפשות כשאכלה סם המות דאדם ובריתא דקתני כשרה בסם המות דבהמה: *[ג]ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דאיפסיק כרעא בתרייתא בדקה רב בצומת הגידין ואכשרה סבר למיכל מינה באומצא א"ל שמואל לא חייש מר לנקורי א"ל היכי ליעביד אמר ליה אותביה בנורא דהוא בדיק נפשיה אותביה בנורא ואיתמח ונפל תלחי תלחי קרי שמואל עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און וקרי רב עליה דשמואל °וכל רז לא אנס לך: מתני' [ד]סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף לא נאמרו מן התורה אבל אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן א נקלף טהור רבי אליעזר ברבי צדוק אומר כל עוף שחולק את רגליו טמא: גמ' אמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה ופרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה °והוא שיכיר בן גמל דתנא דבי ר' ישמעאל °את הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט לך הכתוב הוא. ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה והוא שיכיר חזיר דתנא דבי רבי ישמעאל °את החזיר כי מפריס פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפריס פרסות וטמא אלא חזיר לפיכך פרט לך הכתוב הוא. וא"ר חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה אם מהלך שתי וערב טהורה ואם לאו טמאה והוא שיכיר ערוד ודילמא איכא מינא אחרינא דדמי לערוד גמירי דליכא והיכי בדיק אמר אביי ואיתימא רב חסדא בכנפי העוקץ: [ה]אלו הן סימני חיה *שחלבה מותר כל שיש לה קרנים וטלפים והרי עז שיש לו קרנים וטלפים וחלבו אסור כרוכות בעינן והרי שור דכרוכות וחלבו אסור *חרוקות בעינן והרי עז דחרוקות נינהו וחלבו אסור מפוצלות ב בעינן והרי צבי דאין מפוצלות וחלבו מותר הדורות בעינן הילכך כל היכא דאיכא מפוצלות לא בעינן מידי אחרינא לא מיפצלי בעינן (א)חרוקות ג הדורות וכרוכות והוא דמבלעי חרקייהו והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז והלכתא

משלי יב · דניאל ד · ויקרא יא · שם

ותלפים וחלבו אסור כרוכות בעינן. פרש"י ז"ל כרוכות עגולות כדאמרינן בב"ק (דף נ:) גבי שיחין ומערות ובבכורות (דף מ:) גבי (*פיו) דומה לחזיר: חדוקות בעינן. מלאות פגימות וחריצין: והרי עז דחדוקות. וקס"ד דהדר ביה מכרוכות ומוקי סימנים אחדוקות. וכרוכות נמי לא בעינן: מפוצלות בעינן. שיהו להם פצולים: והרי צבי. דאין מפוצלות אותו שקורין אנו צבי לא היו הם קורין אלא אותו הקרוי אשטנבו"ק וקרנים שלו אינן מפוצלים: חדודות בעינן. כך גורס רש"י ז"ל ופירש כעין קרני איל וצבי שהן חדין למעלה: הילכך כל היכא דאיכא מפוצלות וכו'. כיון דאיכא מפוצלות ואיכא דלאו מפוצלות היכא דאיכא מפוצלות לא בעינן מידי אחרינא לפי שאין פצול בקרני בהמה והיכא דלאו מפוצלות כגון הנך בעינן חדודות כרוכות וחדוקות דניפוק מספקא דכולהו. חדוקות לאפוקי דשור. חדודות לאפוקי דעז שהם רחבות. כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז דאע"ג דשל עז אינן חדודות יש עיזא כרכוז ששמו עז וקרניו חדוקות וחדודות ומספקא לן אי מינא דעז ניהו: דמבלע חדקייהו. החריצין תכופין וסמוכין ומובלעין זה בזה: והיינו ספקא דעיזא כרכוז. שקרניו חדוקות וחדודות ומספקא לן כיון דחדודות וחדוקות חיה היא או שמא כיון ששמו עז מין בהמה היא

שלטי הגבורים

שני סתולין סמוכין זה לזה אפי' בשניים כשרה שהיה יכול ליטול א' מהם וישאר חבירו קיים אא"כ היה א' מהם נכנס בחבירו בענין שלא יכול ליטול הא' בלי קלקול חבירו וכזה הוא דעת ר"י לפי מ"ש המרדכי ודעת הרא"ן שהביא המרדכי שם הוא כדעת הטור כדלעיל שכתב הרא"ן שאם למטה מן הארכובה שנמכרת עם הראש יוצא הרגל היתר כשרה דלא מטרפה לה אם נטלה ואם למעלה מן הארכובה יוצא הרגל היתר טרפה:

לשון ריא"ז

א אמרו הגאונים שמסורת היא בידם שאין מורין להתיר עוף הבא בסימן אחד אלא אם היה אותו הסימן שקרקבנו נקלף ביד ולא שיהא צריך לקלפו בסכין ואם הניחו בחמה עד שנקלף ביד כשרה אבל שאר הסימנין אין סומכין להתיר עוף הבא בסימן אחד ובדברי רבינו משה מצאתי כן:

ב רש"י פי' מפוצלות פורקריין בלע"ז שר"ל שבאותו קרן צומחים קרנים אחרים כקרן האיל ומתוך כך פירש דצבי המוכר בתלמוד אינו הצבי שאנו קורין עתה אלא הוא שנקביק"ז כי הצבי שלנו יש לו קרנים מפוצלות ור"ת פי' מפוצלות כמו מבוצלות שר"ל שהן כפופין כראשן כקרני האיל ולפרש"י ז"ל הסכים מיי' ותמיהני על מגדל עוז שכתב דמיי' הסכים לפי' ר"ת שהרי בפי' המשניות כתב להדיא כפי' רש"י וסמ"ג מסכים לפי' ר"ת והטור לא הכריע כמי ובפי' כרוכות פליגי רש"י פי' כרוכות גילדי גילדי שהן קליפה על קליפה כקרני השור והתוס' כתבו כרוכות ר"ל עגולות וחדורות לרש"י ר"ל עגולות והתוס' גרסו חדודות שר"ל חדים בראשן ולפי' רש"י הסכים הטור וכן הרשב"א וכן נראה דברי מיי' וסמ"ג לפי דברי המפרשים מ"מ ומגדל עוז ויש גורסין סדורות שר"ל עקומות ופי' חדוקות כ"ע לא פליגי שר"ל מלאות פגימות וחריצין אלא שיש מי שכתב דכיון שהן חדוקות לא צריכי דמבלעי חדקיהו דסיים שיהיו החדקים תכופין זה אצל זה אבל מדברי רוב הפוסקים משמע וכן כתבו שצריך שיהיו החדקים מובלעין זה בתוך זה ונפקא מינה לעיזא כרכוז דעיזא כרכוז אי חדקין שלו מובלעין למר לאו מין חיה הוא ולמר מין חיה הוא ואע"פ שבתלמוד פוסק דעיזא כרכוז מין חיה הוא כא איתמר נמי התם סוכרא בר' אחאי שמאיר עיני גולה הוא דמשמע שאין ברור שיהא חיה כעז כרכוז:

ג כתב ריא"ז המורה גורס חדודות שיהיו חדין למעלה כקרני צבי ואיל גם הם חדוקות שעשויין סדקין סדקין ומובלעין הסדקין זה בזה בידוע שהוא חיה וחלבה מותר ואם חסר אחת מאלו הסימנין חלבו אסור כמבואר בקונטרס הראיות:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה טוש"ע י"ד סי' ס: ב מיי' שם טוש"ע י"ד סי' נז: ג מיי' שם טוש"ע י"ד סי' ס: ד מיי' פ"ק מהל' מאכלות אסורות סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' עט: ה מיי' פ"ג שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' פ:

הגהות הב"ח

(א) ר"ב אבל: (ב) ונשר אין לו שום סימן טהרה ועורב יש לו שני סימני טהרה ושאר עופות טמאין יש להן כו' כצ"ל: (ג) ר"ב אלא:

צ"ל בשר

[דף רעז ע"ב]

הגהות חוות יאיר

(א) עי' תוס' ור"ן: (ב) הקשו התוס' א"כ ליתני ליה דחרקי בעינן ועי' עוד שם:

דף נט.

בד"ק ובדר"ס סגירסא בכל יענין חרוקות

צ"ל זנב סגדי שהוא דומה כו' (ג"א)

המאור הגדול

מתני' סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה סימני העוף לא נאמרו (א) אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא ומשנה זו וגמ' שעליה קבלנו פירושה בב' דרכים על דעת ג' כתות מן החכמים הדרך הא' על דעת חכמי הדור שלפנינו שאמרו כי כל כ"ד עופות טמאים כולן הן דורסים חוץ מפרס ועזניה ונשר (ב) ועורב יש להן לכל א' וא' ג' סימני טהרה והם אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף אבל פרס ועזניה אין להם אלא סימן א' של טהרה לכל א' משניהם וסימן שאינו דורס בא' מהם ואינו נמצא בכל שאר עופות טמאים אלא שהוא בסימן א' של טהרה והם בב' ג' והכת השנית מן החכמים גורסים ונילף מתורים א"ב שאר עופות טמאים למה לי ונילף משאר עופות טמאים מה התם דאית ליה תלתא לא תיכול אף כל דאית ליה תלתא לא תיכול א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל חשתא דאית ליה תלתא אסרת לא דלית ליה (ג) תרי מיבעיא ובדין הוא דמצי מסלק ליה מצד אחר דליכא למילף משאר עופות טמאים משום דה"ל שני כתובים הבאים כא' אלא הא עדיפא למימר ליה א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי הא לא איצטריך קרא למכתביה ואף האי נמי דמקשי' טעמא דכתב רחמנא נשר הא לאו הכי ה"א נילף מפרס ועזניה ה"ל ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין על הדין אורחא דאמרי' מרבויא דקראי מקשי ליה דכיון דה"ל פרס ועזניה שני כתובים הבאים כאחד א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי הא לא איצטריך קרא למכתביה ודאמרי' בגמ' סוף סוף דאיתא בפרס איתא בחד מתנך והוו להו שני כתובים הבאין כאחד אע"ג דלא דאמר לגמרי דהא פרס ועזניה לית להו אלא חד חד ושאר עופות טמאים אית להו תלתא אכתי ה"ל ב' כתובים הבאים כאחד דבשלמא עופות טמאים לא אתי לאסורא מפרס ועזניה דהני לית להו אלא חד חד ולדידהו אית להו תלתא תלתא אלא פרס ועזניה ניתי משאר עופות טמאים הלכך ה"ל ב' כתובים הבאים כאחד:

נר מצוה

והלכתא עיזא כרכוז מין חיה הוא וחלבו מותר
קרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחד חלבו מותר
אמר רב יהודה קרש °טביא דבי עילאי: *וסימני
העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים כל עוף
א דורס טמא: אמר רב נחמן *היה בקי בהן
ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור ושאין
בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד
טמא

רש"י

לן כיון דקרניו חדודות וחרוקות מין חיה הוא או שמא כיון (א) (דלא מיבלע חירקייהו) [דשמו עז] מין בהמה היא: דבי עילאי. שם יער. (היה בהם): בקי בהן. פרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה: עוף הבא בסימן אחד טהור. שאין שום עוף טמא שיש לו רק סימן אחד של טהרה כי אם רק פרס ועזניה (וכן) אם בקי בפרס ועזניה ושיודע מה קרוי פרס ועזניה ויודע שזה אינו מהן: ובשמותיהן. שיודע שאין זה שמו פרס ולא עזניה דאם שמו פרס ועזניה חיישינן שמא מינו הוא: בסימן אחד

היא זו היא שטת רבינו שלמה יצחקי ז"ל ומה שפירש דכי מקשינן הרי עז לחדוקות הוה סבירא לן דהדרינן מכרוכות לא נהירא דאם כן למה ליה לחדושי מפוללות בעינן לימא דלא הדר וכרוכות וחדוקות בעינן ונפקינן בהו מספקא דשור ועז וכן מה שכתב דמדמקשינן והרי לבי דאין מפוללות משמע שמה שאנו קורין לירב"ו אינו לבי שהרי אמרו כאן שאין קרני הלבי מפוללות וזה שאנו קורין אותו לבי פלולין הרבה יש לו. לא נהירא שהרי כל הסימנין שהזכירו חכמים בלבי יש לו באותו שאנו קורין עכשיו לבי [כתובות קיב.] שאין עורו מחזיק את בשרו ושהוא *ישן בעינו אחת פתוחה וכן מה שפי' בחדודות שהן חדין למעלה ובעינן חדוקות לאפוקי משור וחדודות לאפוקי מעז וכרוכות לאפוקי מעיזא כרכוז דקרניו חדוקות וחדודות אינו מחוור דאם כן בכרוכות וחדוקות תסגי ליה דהא ליכא דכוותייהו בשור ולא בעז ולא בעיזא כרכוז לפיכך פירש ר"ת ז"ל דכרוכות היינו דקיימא גילדי גילדי וקס"ד שהגילדי מתקלפין זה מזה ושל עז אינן כן ומקשינן והרי שור דכרוכות כלומר דקיימא גילדי גילדי והן מתקלפות ומהדרינן חדוקות בעינן כלומר לאו כדקא ס"ד שיהו הכריכות מתקלפות אלא שיהו מהודקות זו על זו וחדוקות כמו הדוקות כדאמרינן בעירובין [דף קא.] סובס כחדק שמהדקין את עובדי כוכבים לגיהנם. ומקשינן והרי עז לחדוקות כלומר אם כן דכרוכות מהודקות קאמרת הדרא קושיא לדוכתה שהרי של עז ישנן כן דבשלמא מעיקרא דמשנינן כרוכות בעינן וקס"ד דאפשר לקלף הכריכות זו מזו הוא דניחא לן דשל עז אינן מתקלפות אבל השתא דאמרינן דחדוקות בעינן הדרא קושיא לדוכתה דשל עז נמי חדוקות ניננו ומהדרינן מבוללות בעינן כלומר שהן כפופות בראשיהן ומלשון כפיפה הוא כדאמרינן בקידושין [דף סב:] מאי משמע דהאי אגס לישנא דבוללא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו לנוסחאות שכתוב בהן מפוללות כך מתפרש שהפ"א והבי"ת מתחלפות כמו שאמרו [ברים פ"ו דפאה] הבקר במקום הפקר ופרכינן והרי לבי דאין מפוללות כלומר שאינן כפופות ומהדרינן הדורות בעינן כלומר הדורות נמי בעינן ופירוש הדורות עגולות ושל עז אינן כן מיהו בהדורות לחוד לא סגי דקרני השור נמי עגולין הן הילכך בעינן כרוכות חדוקות לאפוקי משור דלא מהדקי והדורות לאפוקי מעז. וספיקא דעיזא כרכוז היינו אי מיקרי מיבלע חדקיהו או לא וסלקא שמעתין שפיר אלא שקשה מה שנמצא בנוסחאות וכן בהלכות הרי"ף ז"ל חדוקות הדורות וכרוכות בעינן ואם איתא דכרוכות וחדוקות חדא מילתא היא הוה ליה למסמך כרוכות אחדוקות: **וקרש** אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר. מין חיה הוא וקרש שמו: טביא דבי עילאי. צבי של יער פלוני הנקרא כך: **גרסי'** בגמ' (דף ס.) דרש ר' חנינא בר פפא מאי דכתיב יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למינהו באילנות. כלומר דכתיב בהן עושה פרי למינו נשאו דשאים קל וחומר בעצמן ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא פירוש לפי שהן גדולים וענפיהם מרובים אמר הקב"ה למינהו כלומר שילא כל אילן רחוק מחבירו כדי שיהא לו היכר בפני עצמו אנו על אחת כמה וכמה פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו וגרסינן עלה בעי רבינא הרכיב שני דשאים לר' חנינא בר פפא מהו כיון דלא כתיב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דאסכימו מן שמיא אידייהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמי והכי פירושו דבהרכבה הוא דקא מיבעי ליה אבל לענין כלאי זרעים פשיטא דלית בהו שאין איסור משום כלאי זרעים אלא מיני תבואה וקטנית וזרעוני גנה אבל דשאים לא ומיהו לר' חנינא בר פפא בעי אם הרכיבן באילנות מהו מאחר שמהאילנות נשאו ק"ו אבל זרע פשיטא דפטור כשם שאין כלאים באילנות אלא בהרכבה דתניא בתוספתא דכלאים זורעין זרעוני אילן כאחד שאינו היה בדשאים משום כלאי זרעים כל שכן שיהו אסורין לכ"ע בהרכבה דכל שאסור בזריעה כל שכן בהרכבה דומיא דירק דאסור נמי בהרכבה כדתנן בפ"ק דכלאים והא דתניא בתוספתא ר' דוסתאי אומר מין דשאין הרי הן כלאים בכרם ומשמע דה"ה בעלמן שהן כלאי זרעים יחידאה היא ופליגי רבנן עליה וה"נ משמע בהדיא בירושלמי הילכך לרבנן דשאים אין בהם משום כלאי הכרם ולא משום כלאי זרעים אבל בהרכבה לר' חנינא תבעי: אמרו חכמים כל (א) הדורס טמא. פי' רש"י ז"ל דורס שמניח רגלו על האוכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא יפול כולו לתוך פיו והשיב עליו רת"ס ז"ל א"כ אף התרנגולת עושה כן והוא ז"ל פירש דורס ואוכל העופות כשהן חיין דהא בגמרא אמרינן דורס ואוכל והאי לישנא משמע דורס ואוכל בעודו חי מדאמרינן בסוף פרק ארבעה אבות נזיקין (דף טז:) ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב כלומר דרס ואכל בעודו חי פטור משום דאורחא דארי בהכי והוי לה שן שפטורה ברה"ר אלמא דורס ואוכל בעודו חי משמע ואע"פ שהתרנגולת אוכלת שקצים ורמשים בעודן חיים אין זו קרויה דריסה והנכון לדורס דהכא כענין הדרוסה שהזכירו למעלה בנץ וגס. וכ"ת א"כ מאי קא מיבעיא לן לעיל [דף נג.] שאר עופות טמאים אם יש להם דריסה אם לאו והרי שנינו כל עוף הדורס טמא דמשמע שסתמן דורסין הן י"ל דנהי שכולן לדין והורגין (ב) מהן מחמת ארס ומהן מחמת הכאה שמכין בצפורן. ומחמת ארס הוא דאסיקנא דאין להן דריסה אלא בדכוותיהו ואע"פ שהדבר ידוע שהרבה מהם לדין כפלים בעצמן ודורסין אותן ואע"פ שאין להם דין דרוסה בגדולים ולישנא דדורס ואוכל דאמרינן בגמרא דורס כדי לאכול קאמרינן שכל הדורסין כדי שיאכלו מהן הן דורסין: וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור. הוי יודע דכ"ד עופות טמאין הוו ותו לא דבספר ויקרא כתיבי כ' וכתיבי בהו למינה למינו למינהו למיניהם הרי כאן כ"ד וכ"ד עופות הללו לכל אחד יש איזה סימן טהרה חוץ מנשר שיש לו ד' סימני טומאה והם שהוא דורס ואין לו אצבע יתרה ולא זפק ואין קרקבנו נקלף וכ"ג הנשארים חלוקין בסימני טהרתם ורש"י ז"ל סובר שלפי שיטת הגמרא שלעשרים עופות יש להן ג' סימני טהרה בגופן. ולעורב ב' מאלו. ולפרס או לעזניה לאחד מהם יש אחד מאלו והשני סימן טהרתו הוא שאינו דורס. ולא ידעו בעלי הגמרא האי סימן דאינו [דורס] אי בפרס איתיה אי בעזניה [איתיה] וכל זה מפרש כן רש"י ז"ל לפי גרסא אחת שהוא גורס בגמרא ולפי דקדוק סוגיא כמו שכתבתי בחידושי. מעתה כיון שהרב ז"ל סובר שיש לכ' עופות טמאים מהם ג' סימני טהרה בגופן. דהיינו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף היכי תנן וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף טהור והרי כ' עופות יש להן ג' סימני טהרה הללו וטמאין ולפיכך צריך הרב ז"ל לפרש דסיפא ארישא סמיך דמעיקרא תנא דכל עוף דורס טמא שהדריסה סימן מובהק היא לטומאה שאין לך בטהורים דורס ובתר הכי תנא דכל עוף שאינו דורס ויש לו ג' סימנים הללו טהור שד' סימנים הללו הן סימני טהרה וישנן כולן בתורים כדאיתא בגמרא וא"ת וכיון שהוא צריך לידע שלא יהא דורס למה לי ד' סימנין באינו דורס (ג) בסימן א' שבגופו סגי ואע"פ שאינו מכיר אחד מן העופות האמורין בתורה שהרי א"א לספקו באחד מהן דהא כ' עופות ג' סימנים יש להן בגופן ודורסין הן כמו שאכתוב בגמרא בס"ד וכן אין לספקו בעורב שהרי עורב ב' סימנים של טהרה שלו בגופו הן ודורס הוא והכי מוכח בגמרא מדקאמר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס ופרש"י ז"ל והוא דלא חזינא ליה דדריס ואם איתא דעורב אינו דורס ליחוש שמא אינו דורס ועורב הוא אלא מכאן שעורב ג"כ דורס וכיון שכן זה שאינו דורס אין לספקו בעורב. ובפרס או בעזניה א"א לספקו דהא לית להו אלא חד סימנא והאי אית ליה תרי וכיון שכן ארבע סימנין למה לי באינו דורס וסימן אחד של טהרה סגי י"ל דאה"נ אלא דתנא לא אתא לאשמועינן בהיתר עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה אלא כולהו סימני טהרה אתא לאשמועינן ובגמרא הוא דמפרש עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה כמו שאפרש בס"ד: ואצבע יתרה. פרש"י ז"ל אצבע שאחורי הרגל ואע"פ שברוב העופות היא קרי לה יתרה לפי שאינה בסדר חברותיה אבל אחרים אומרים שא"א שתהא זו אצבע יתרה דהא בגמרא אמרינן דנשר אין לו אחד מסימני טהרה אלמא אין לו אצבע יתרה ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה היאך אפשר שלא תהא בנשר והלא עיקר הדריסה באותו אצבע היא והנשר גדול שבדורסין לפיכך פירשו שהאצבע שלפניו [שהיא יותר] גדולה ויתרה מחברותיה קרויה אצבע יתרה ואין אצבע זו בנשר שאין לו אלא ב' אצבעות שלפניו שהן שוין ואחד לאחריו. וקרקבן נקלף דתנן מוכח בגמרא [דף סב:] דהיינו שנקלף ביד ואע"פ שאינו נקלף עד שעמד בשמש ונתרפא בהכי סגי אבל אי לא מיקלף בידא אלא בסכינא ספיקא הוי: כל עוף החולק את רגליו. מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן טמא דבידוע שהוא דורס ולא קאמר ר' אלעזר בר' לדוק אלא שכל החולק את רגליו טמא אבל יש לך טמא שאינו חולק את רגליו דומיא דרישא דאמרינן כל עוף הדורס טמא אע"פ שיש טמא שאינו דורס דהיינו פרס או עזניה: (גמ') אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור. בגמרא מוכחינן הכי מדכתב רחמנא נשר ולפינן מיניה דכל שאינו דומה לנשר שיש לו ארבעה סימני טומאה אלא

יש

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' מאכלו' אסורות סמג עשין סב טוי"ד סי' פב:
סוף שיר השירים רבה ע"פ ברח דודי כו' (נ"א)
[דף רעה, ע"א]
דף סב.

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דורס שמניח ידו על המאכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא ימד המאכל ויבא כולו לפיו והתוס' פירשו דורס שאוכלו מחיים שדורס את החי ואוכלו מיהו אכילת זבובים ושקצים ורמשים חיים לא חשיב דורס ולפי' זה הסכימו רוב הפוסקים והרמב"ן פי' דורס שהוא אותו שנועץ צפרניו בב"ח ודורסת דומיא דדרוסות שאמרו גבי טרפה שיש לכן ארס והר"ן האריך בזה ואצבע יתירה פי' רש"י שהוא אצבע האחרון שיש לו אחורי הרגל והקשה עליו הר"ן ופי' שהאצבע יתירה ר"ל שהאצבע שלפניו גדולה ויתירה מחברותיה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל טעות סופר דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דפסיק ואזל דמיבלע חירקייהו והדר פסיק עיזא כרכוז מין חיה הוא וחלבו מותר ובפירש"י שלפנינו אינו אלא או שמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא וכן פי' הר"ן משמו מיהו בתוס' פירשו דהספיקא דעיזא כרכוז קאי ומיבלע חירקייהו וצ"ע ובמ"מ למיי' הקשה אותה על הרמב"ם ותירץ דאפשר דעיזא כרכוז נמי מיבלע חירקייהו אלא דלא מיבלע כשאר חיה והיינו ספיקא והותק והנה הר"ן גם הוא פי' כן שפי' וספיקא דעיזא כרכוז היינו אי מקרי מיבלע חירקייהו:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב עוף:
(ב) נ"ב מ"מ:
(ג) נ"ל ובסימן:
(ד) דורס אינו אלא:

המאור הגדול

[דף סא ע"א] והא דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר בבקי בהם ובשמותיהם ובסימן כל דהו קאמר אע"פ שהוא דורס שהרי מ"מ אינו דומה לנשר והא דתנן כל עוף טמא לאו כללא הוא ואין למדים מן הכללות אפי' במקום שנאמר בו חוץ אלא חששא בעלמא הוא למי שאינו בקי בהם ובשמותיהם מפני שרוב עופות טמאים הם דורסים והא נמי דתנן כל שיש בו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף טהור והוא שאינו דורס אע"פ שהוא כאילו ראוי ללמוד ממנו למי שאינו בקי בהן ובשמותיהם ומה שאמרנו על הכלל הזה האחרון שהוא כאילו ראוי ללמוד ממנו ולא גזרנו עליו בפירוש שהוא ראוי מפני הסימן הרביעי של טהרה שאינו דורס שלא הוזכר בתוך הכלל הזה בפירוש במשנתנו אלא שאנו למדין אותו כך והא נמי דאמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והני מילי בדלא דריס למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן שאם ראינו אותו העוף שהוא דורס אע"פ שיש לו סימן אחד של טהרה איכא למיחש אי בפרס או בעזניה דההוא חד מינייהו דדריס ואע"ג דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב הדריסה שהיא סימן בעופות טמאין ואינה מצויה בטהורין היא מלמדת ומוכחת עליו דמעקר עקר ואתא ליה לישוב אבל אם יש לו סימן אחד של טהרה מאצבע או מזפק או מקורקבן ולא ראינוהו שדרס אין חוששין לו לטומאה דאיכא למימר דלמא משאר עופות הוא שאר עופות טמאין אית להו תלתא והא לית ליה אלא חד אי נמי דאיכא לספוקי בהדיה סימן של דריסה שאינו דורס אכתי תרי סימני הוויין ולעורב ליכא למיחש שהעורב הוא דורס והא אם שני סימנין יש לו הרי אינו דורס ואי אמרת דלמא דורס הוא ולית ליה אלא סימן אחד של טהרה ומפרס או מעזניה הוא מחד מינייהו דדריס כל כמה דלא חזינן ליה דדריס לא חיישינן משום דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב ובהא איפלגו רב נחמן ואמימר דרב נחמן חייש לפרס ועזניה ואמימר לא חייש להו משום דלא שכיחי בישוב והא דאמר רב אשי שמנה ספיקות הן למי שהיה בקי בהן ובשמותיהן (ואלו) ולא היה לשמנה עופות ההן סימן טהרה אלא קליפת הקורקבן בסכין אם קליפה היא הרי עוף הבא בסימן אחד טהור למי שהוא בקי בהן ובשמותיהן ואם אינה קליפה אין בקיאות מועילה במקום שאין סימן טהרה כלל כי בידוע שהוא טמין נשר וזהו דעת כת מחכמי הדור שלפנינו והם היו מפרשים מכדי עשרים וארבעה עופות טמאים הם וארבעה סימני טהרה תלתא תלתא הוויין בכולהו כלומר תלתא תלתא בכל חד וחד מכ"ד עופות טמאים שאין במנינן נשר ועורב פרס ועזניה וכיון דליכא מאן דלא דריס אלא או פרס ועזניה ושאר עופות טמאין הן כולם דורסין ואית להו תלתא סימני טהרה בידוע שיש להם אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף חוץ מנשר דלית ליה כלל ועורב דלית ליה אלא תרי. והדרך השנית על דעת כת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל וישיבתו והוא גם הוא היה מפרש כי כל כ"ד עופות טמאין חוץ מנשר ועורב אין להם אלא סימן אחד של טהרה לכל אחד ואחד והית מביא ראיה מן הנץ שלועזין לו אישפארוי"ר בלע"ז שאין לו סימן טהרה אלא אצבע יתירה בלבד והוא היה גורס ג' הדרי בכולהו כלומר סימן של האצבע (האצבע) והקורקבן והזפק כולן חוזרין חלילה בכל שאר עופות טמאין כל עוף ועוף בסימן א' מהן וסימן של הדריסה שאינו דורס (ד) אלא או בפרס ועזניה ודאיתא בהאי ליתא בהאי ולא היה גורס א"כ שאר עופות טמאין למה לי השתא דאית ליה תלתא אמרת לא דלית ליה אלא תרי

מבעיא

יש לו סימן אחד של טהרה טהור חוץ מהעופות הכתובים בפרשה שהרי יש מהם עשרים שיש להם שלשה סימני טהרה ואעפ"כ טמאין ולעורב שנים ולפרס ולעזניה אחד וטמאין אבל כל שאר עופות שבעולם כיון שאינן דומים לנשר בארבע סימני טומאה טהורין ומנשר ילפינן הכי דליכא למימר אדרבה ניליף מהנהו אחריני שאע"פ שיש לו סימן אחד של טהרה או אפילו שנים או אפילו ג' יהו טמאין דא"כ נשר שיש לו ד' סימני טומאה למה לי למכתביה אלא ודאי להכי כתב רחמנא נשר לאשמועינן שכל שאינו דומה לו אלא יש לו אפילו סימן אחד בלבד של טהרה טהור ולפי שמן הכלל הזה היינו מטהרין כולהו עשרים ושלש עופות טמאים שהפתות שבהן יש בו סימן אחד של טהרה הוצרך לכותבן לומר שעשרים עופות אע"פ שיש להם ג' סימני טהרה ועורב אע"פ שיש לו שנים ופרס ועזניה אע"פ שיש להן אחד אחד טמאים אבל כל שאר עופות כל שיש להן אפילו סימן אחד של טהרה בלבד טהורים ומש"ה אמר רב נחמן דעוף הבא בסימן אחד טהור כיון שבקי בהן ובשמותיהן ויודע שאינו לא פרס ולא עזניה ושאינו בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא שהרי יש לספקו או בפרס או בעזניה: בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב. שהרי אין בכל עשרים וארבע עופות טמאין שיהא לו שני סימנים של טהרה בלבד אלא עורב. ומכאן שכל עשרים וארבע עופות טמאין דורסין הן וכיון שרש"י ז"ל סובר שיש להם ג' סימני טהרה על כרחינו יש להם אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף ולפיכך נריכין אנו לפרש דמתני' דקתני דכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור ארישא סמיך כמו שכתבתי במשנתינו שאי אפשר לך לומר שאחד מג' סימני טהרה שיש לעשרים [עופות] הוא אינו דורס שא"כ למה אמרו שכל שבא בשני סימנין האמורים במשנתינו שאין לספק בו אלא בעורב (א) בלבד ליחוש שמא אינו דורס וממין עשרים עופות הוא וכ"ת ה"ק בב' סימנין טהור כגון שבא באצבע יתרה וזפק ויודע שהשנים האחרים לטומאה א"כ אפילו הוא מכיר עורב למה הוא טהור והרי זה דורס הוא שנינו כל עוף הדורס טמא אלא על כרחין ה"ק בשני סימנים ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו טהור לפי שאין לספק בו אלא בעורב בלבד שאין לחוש שמא אינו דורס ומעשרים עופות הוא שהרי כולן דורסין וכמו שכתבתי: **והוא** שיכיר עורב וכל מין עורב. בגמרא מוכח דכל שיש לו שני סימנים בגופו אע"פ שאינן סימנין של עורב שהן אצבע יתרה וקורקבן נקלף שכבר נבדק ונמצא לו כן אלא שני סימנין אחרים בגופו כגון זפק ואצבע יתרה או זפק וקורקבן נקלף מין עורב הוא וטמא לרבי אליעזר בשוכן עמו בלחוד ולרבנן בשוכן ונדמה כדאיתא לקמן [דף סה.]. ומימריה דרב נחמן ה"נ מוכחא דקאמר בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ומשמע דבכל שני סימנין בעינן שיכיר עורב דאי לא הוה ליה לפרושי עוף הבא בשני סימני עורב אלא ודאי כל הבא בשני סימנין בגופו אע"פ שאינן כשל עורב יש לחוש שמא מין עורב הוא אלא א"כ סימן אחד שבו הוא שאינו דורס דכל מיני עורב דורסין הן: הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס. אפילו אינו בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן שמא פרס או עזניה הוא כדמפרש ואזיל דלא שכיחי בישוב אלא במדבר וה"מ דלא דריס כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס אבל דריס על כרחיך או פרס או עזניה הוא שכלל גדול שנינו כל הדורס טמא לפי שאין לך בטהורים שיהא דורס זו היא שיטת רש"י ז"ל: ונמצאו כללי השמועה לפי שיטה זו שכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנין בגופו ואינו ידוע אם דורס אם לאו אסור לפי שיש לחוש שמא מעשרים עופות טמאים הוא בא בשני סימנים בגופו ואינו [דורס טהור שאין בעופות טמאים כיוצא בו. בשני סימנים ואינו] יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן שני סימנין של עורב יש לחוש לעורב ולמינו. היה לו סימן אחד בגופו אע"פ שאינו יודע אם הוא דורס אם לאו וכן אין לו סימן טהרה בגופו ואינו דורס כל אחד מאלו טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בהם אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב. ויש מי שמספק ואומר דכי אמרינן לא שכיחי בישוב דוקא בישובי דידהו אבל דידן חיישינן כל זה לפי דרכו של רש"י ז"ל: **אבל** אין דרכו מחוור שלדבריו (א) כי בעי רב נחמן שיהא בקי בהם ובשמותיהן אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה דהא ליכא בכולהו עופות בני חד חד אלא אינהו ולפיכך אין הלשון מתחוור שיאמר סתם היה בקי בהם ובשמותיהם ולא יהא צריך להיות בקי אלא בפרס ועזניה. ועוד קשה לשיטת רש"י ז"ל שא"כ כי היכי דאמר דעוף הבא בסימן אחד ומכיר פרס ועזניה

טמא ובשני סימנין טהור °והוא שיכיר עורב וכל מין עורב אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א אחד טהור והוא דלא דריס א"ל רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי ואיבעית אימא משום דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב: *תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורים ועופות טהורים מרובין על הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאים למאי נפקא מינה לכדרב הונא דאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה: אמר רבי יצחק עוף

רש"י

[דף רעה ע"ב] טמא. דחיישינן שמא פרס או עזניה הוא: ובשני סימנים טהור. דנפקא ליה מספק פרס ועזניה דאין להן רק סימן א' ומספקא כל שאר עופות טמאים דאית להו תלתא חוץ מעורב דאית ליה תרי וכל מין דעורב כגון זרזיר ואחרים: עוף הבא בסימן אחד טהור. ואפי' אינו בקי בהן ובשמותיהן כדמפרש ואזיל והוא דלא דריס כי משכחת ביה סימן אחד של טהרה מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינא ליה דדריס: הא דרב נחמן מאי. כלומר דאמרינן לעיל אם אינו בקי בהן דחיישינן לפרס ועזניה: דלא שכיחי בישוב. כי אם במדברות

דף ס.

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו משום דלא איריא דשמא הבא בשני סימנין עם סימן דאינו דורס קאמר והכי אינו דומה לעשרים עופות שיש להם שני סימנים מלבד סימן דאינו דורס וכן פירשו התוס':

הגהות הב"ח

(א) נ"ל הא דבעי: (ב) נ"ב בדברי: (ג) נ"ל של תורים:

המאור הגדול

מבעיא ונילף מעורב א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תרי אמרת לא דלית ליה אלא חד מבעיא והא דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר כשהוא בקי בהן ובשמותיהן ואילו היה העוף נמצא בסימן כל דהו ה"נ דמשתרי למי שבקי בהן ובשמותיהן והוא מכיר לזה הבא לידו שאינו מהן אלא שלא היה ולא נברא שום עוף טהור בעולם בסימן אחד של טהרה אלא שאינו דורס וזהו שפי' אמימר בסוף השמועה הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור וה"מ בדלא דריס כלומר שזה סימן טהרה שלו הוא שלא דורס ואנו יודעים ומכירים שאינו דורס הרי הוא טהור אפי' למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן דמאי אמרת דלמא משאר עופות טמאין הרי כולם דורסים וזה אנו יודעין בו שאינו דורס ואי משום פרס או עזניה לא חיישינן להו משום דלא שכיחי בישוב וכן הרי יודע שאין שום עוף דורס אלא מכ"ד עופות טמאים והכללות השנויין במשנתנו כללים גדולים וחזקים שרירים וקיימים הם אף למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן ולא אמרי' בכי הא אין למדין מן הכללות שהרי לסימנים נאמרו ואם אינן כללות הראויין ללמד מהן אינן סימנין וכיון שנאמרו לסימנין אנו למדין מהן כי כל עוף הדורס טמא שאין שום עוף טהור דורס וכל שדורס בידוע שהוא טמא ולוקין עליו כדמפרש רשב"ג בברייתא וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור כלומר אין אתה צריך לחזור אם הוא דורס כי בידוע שאינו דורס ואין לחוש לו לפי שכל ד' סימני טהרה יש לו ושמנה ספיקות דרב אסי למי שלא היה בקי בהן ובשמותיהן ולא היו איתן שמנה ספיקות דורסים והוו שכיחי ברוכתא דשכיחי פרס ועזניה ואי הוה קורקבן נקלף ביד היו שני סימנין וליכא למיחש למידי דהא עורב דורס הוא וה"ה אם היו מוצאין בהן סימן אחד חוץ מן הדריסה והאי דקאמר כולהו עופות טהורין קורקבנן נקלף כלומר קליפת הקורקבן הוא א' מד' סימני טהרה והא דאמר אמימר שקטנאי ובטנאי אוכלין בדוכתא דלא שכיחי פרס ועזניה ה"ה לשמנה ספיקות של רב אסי אלא שדברו חכמים בהווה מר כי אתריה ומר כי אתריה או שמנה ספיקות דרב אסי אינן נמצאין כלל אלא במקום שפרס ועזניה מצויין שם ומש"ה שבקינהו אמימר זו דעת הר' משה בר' יוסף ז"ל והוא הרב המובהק שלנו ועליו היינו סומכין מפני שהצעת המשנה והשמועות כולן נכוחות וברורות כדבריו. אלא שהקשה לנו זו שנמצא ברוב הספרים ובספרי הגאונים ז"ל א"כ שאר עופות טמאים למה לי ונילף משאר עופות טמאין וכו' דאלמא שאר עופות טמאים אית להו תלתא תלתא סימני טהרה לכל חד וחד ולדברי הרב כל עוף הבא בג' סימני טהרה טהור הוא ואין לחוש עליו ודע לך באמת בלא ספק שאין בכל כ"ד עופות מי שאין לו סימן טהרה כלל אלא נשר בלבד דא"כ הא להו שני כתובין הבאין כאחד גם אין בהן מי שיש לו שני סימנין אלא עורב ומינו מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ומינו אבל עוף הבא בסימן אחד של טהרה בלבד אפשר שיהיו בהם חוץ מפרס ועזניה ולא תפס רבותינו פרס ועזניה אלא משום דחד מינייהו אית ביה סימן של טהרה לבדו דליתיה בשארא כולהו דהכי גמירי לה והוא סימן של טהרה והרבה מרבותינו שלא היו בקיאין בהן ובשמותיהן וזה הכלל שמסרתי לך עכשיו אין בו ספק לדברי הכל. והדרך השלישית על דעת כת ה"ר יעקב ז"ל וישיבתו שהוא סומך על הכללות השנוים במשנה ובברייתא כדעת ה"ר משה ז"ל אלא שהוא מקיים גירסת הגאונים ז"ל שהם גורסין א"כ שאר עופות טמאין דכתב רחמנא למה לי כי כל עופות טמאין יש להן ג' סימני טהרה לכל אחד ואחד חוץ מנשר ועורב ופרס ועזניה וכולן אינן דורסין חוץ מנשר ועורב ופרס ועזניה זהו יסוד פירושו במשנה ובגמ' והנה העתקתי מה שמצאתי כתוב על שמו מכתב ידו בספר הישר שלו נראה בעיני כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקירקבן נקלף טהור ואאינו דורס קאי כדמוכח (ג) רשב"ג בגמ' דאמר בידוע שהוא טהור וכל הדורס בידוע שהוא טמא והוא תנא דמתני' שמעי' מינה דכל כ"ד עופות אינן דורסין שאם היה א' מהם דורס היכי קתני במתני' ובברייתא שהוא טהור ביש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף הא איכא בכל עופות אחד שדורס וא"כ יש לו הנך ג' סימני טהרה דכ"ד עופות טמאים הם וד' סימני טומאה הויין בנשר ד' סימני טומאה בפרס ועזניה ג' סימני טומאה בעורב ב' סימני טומאה בעשרים עופות סימן אחד טמא ותלתא סימני טומאה הדרי בכולהו ועל כרחין כ"א עופות אינן דורסין כדפרישית והכי פירושה דברייתא דהיא פירושה דמתני' כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור דפשיטא לן שאינו דורס ומין (ג) שני תורים או שאר עופות טהורים שיש להם ד' סימני טהרה הן ועוף הדורס בידוע שהוא דורס שודאי ישנו או ממין עורב ויש לו עוד סימן אחד של טומאה או ממין פרס או ממין עזניה ויש לו עוד ב' סימני טומאה או ממין נשר ויש לו ג' סימני טומאה אבל בכ"א עופות ליכא לספוקי דאין אחד מהם דורס כדפרישית והא דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור ה"ק עוף שאינו דורס טהור ובלבד שיהיו לו סימני טומאה כדאמר רב נחמן לקמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא בשני סימנין טהור ובלבד שיכיר עורב ומינו ובדין הוא דהוה ליה למימר ברישא ובלבד שיכיר פרס ועזניה אבל לא חש לדקדק כולי האי כיון דלא שכיחי ואמימר דפסק הלכתא בעוף הבא בסימן א' טהור לית ליה דרב נחמן ולפי שהוא סומא דשמעתא אפי' התלמוד והני מילי דלא דריס כלומר עוף הבא בסימן אחד שאנו אומרים טהור אותו סימן אחד הוא שאינו דורס דליכא לספוקי אלא או דפרס או דעזניה ואינהו לא שכיחי ביישוב ותרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה סימן אחד של טומאה היה לה כיון שרורסת אי אפשר שיהיו לה ג' סימני טהרה כדפרישית במלתיה דרשב"ג ואלמ"א לא חזיוה דדרסה היתה נאכלת במסורת שהיו נוהגים לומר אינה מכ"א עופות טמאין שיש להם ג' סימני טהרה כמותה והא דאמר ר' יצחק עוף טהור נאכל במסורת היינו בעוף שיש לו סימן אחד של טומאה והיכא דאית ליה ג' סימני טומאה ואינו דורס אינו צריך מסורת דהא ליכא לספוקי אלא או בעזניה או בפרס ולא שכיחי כדפסיק אמימר הלכתא ושמונה ספיקות דאמרי' כל עופות טהורים קירקבנן נקלף והני מיקלפי קרקבנייהו בסכין צריך לפרש שלא היו דורסין ואצבע יתירת היתה להם וזפק ואם היה קירקבן נקלף ביד היו טהורין כמין תורים ושאר עופות טהורין שיש להם ד' סימני טהרה וכיון שאין קרקבנן נקלף אלא בסכין יש לומר שהיו מכ"א עופות טמאין או ממיניהן שאין להן אלא סימן אחד ומסורת לא היה להם על ספיקות הללו אלא מטעם ד' סימני טהרה לא היו מתירין אותן שאותן אינן צריכין מסורת הלכך שמעינן מהני שמעתא דהיכא דאיכא ד' סימני טהרה לית דינא ולית דיינא שהוא טהור ואין צריך מסורת והיכא דאיכא ג' סימני טומאה ואינו דורס טהור ואינו צריך מסורת דפרס ועזניה לא שכיחי ביישוב דאע"ג דבחד מינייהו איכא לספוקי לא חיישינן לה כיון דלא שכיחי ביישוב והיכא נמי דאיכא אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף אין צריך מסורת דודאי אינו דורס כדפרישית והיכא דדריס לא מהניא מסורת א"א בלא סימן א' של טומאה או ב' או ג' כדפרישית ודורס ואוכל דקתני היינו דורס ואוכל עוף כיוצא בו או פחות ממנו או גדול ממנו כדאמרי' גבי ארי שדורס ואוכל אי פחות ממנו או גדול ממנו ואינו הורג תחלה וראיות הרבה יש דאורחיה דארי לדרס ולא למיטרף כדאמרי' בסוף ארבעה אבות נזיקין אמר שמואל ארי ברה"ר דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב דרס ואכל פטור דאורחיה למדרס ולמיכל ובמסקנא פריך למימרא דלטרוף לאו אורחיה הוא והא כתיב אריה טורף בדי גורותיו ומחנק ללבאותיו וכו' כדאיתא התם הרי אנו רואין דאורחיה דארי למדרס ולמיכל כשהוא חי אבל אכילת זבובים שקצים ורמשים חיים לא חשבינן ליה בהכי דורס ואוכל ולא מספקינן דלמא דריס שאין נראה מה שפסק ר"ש ז"ל לספוקי בדריסה וגם אין לשון דריסה כפירושו ומנהג הדורסים יש לברר כמו שעושים האשטו"ר ופלקו"ן בלע"ז שדורסין ואוכלין חיין ולפי פירושו נץ דקרא לאו היינו האשטו"ר ופלקו"ן שהרי הוא מן העופות המנויין שאין דורסין כדפרישית ואנו רואין שהם דורסין ואוכלין וגם ממין נשר אינן שהרי יש לו אצבע יתירה אבל יש לומר שמין האשטו"ר והפלקו"ן מין עורב כמו סנונית לבנה לר"א וזרזיר שהן מין עורב אבל נץ דקרא לא דריס והא דאמרי' בהאי פירקא דדרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס אינה דומה דרוסה דהכא כדרוסה דהתם דדרוסה דהתם להטיל ארס וכן כל עוף טמא יש לו ארס וזיהרא אבל דרוסה דהכא דורס ואוכל חי תדע דאמרי' לעיל דדרים להטיל ארם ובב"ק אמרי' בפ' כיצד דלא דרים ואכיל אלא טורף ואוכל ותו אמרי' בב"מ רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס ובא זאב וטרף כלומר טרף ואכל ואל תתמה על מה שהורגלו לנץ אסתו"ר כי לפי טעותם הרגילו כמו שהרגילו לנשר אגיל"א והיא יש לה אצבע יתירה ונשר אין לו וכן קורין לקורא קונו"ל ואינו דא"כ הוה ליה טהור כדאמרי' גבי שילוח הקן דאינו נוהג אלא בטהור וכך נראו כל השמועות ולא כפי' ר"ח ז"ל ולא כפי' רבינו שלמה ז"ל אלו דברי ה"ר יעקב ז"ל. ואל תטעה במה שכתב תלתא סימני טומאה הדרי בכולהו לומר שזה לשון הגמ' שאין לשון הגמ' אלא על תלתא סימני טהרה וזה שאמר תלתא סימני טומאה דברי עצמו הם ותפס לעצמו לישנא דגמ' שאפי' מי שאומר שג' סימני טהרה יש בכל כ' עופות טמאים בכל א' וא' מהם אין לשון תלתא הדרי בכולהו קשה עליו מפני שיש מקצתו מג' סימני טהרה אלו בעורב או בפרס או בעזניה ואינן נקבצין שלשתן אלא בכ' עופות לפיכך יכול הוא לגרום תלתא הדרי בכולהו ויש מבעלי סברא זו מי שגורס לרווחא דמלתא תלתא הוויין בכולהו כלומר בכ' עופות טמאין וכמו שפירשתי לך על דרך הכת הראשונה מן החכמים וכתבתי לך ג' דרכים אלו שנחלקו בהם חכמי הדורות להגדיל תורה ומדברי כולן נלמוד כי כל עוף שיש בו סימן א' שאינו דורס והב' כל שהוא טהור הוא לדברי הכל ואין בו שום ספק לדעת הגאונים וג' הפירושים שכתבנו כולם נכוחים למבין לפרש בהם ההלכה אבל לעשות בהם מעשה הדעת מכרעת כדברי ה"ר יעקב ז"ל וכן זה שכתב שהקורא אינו קונו"ל כמו שמפרשים בו הרבה אנשים זה ברור הוא בלי ספק וכן פירשו חכמי ספרד כי הקורא הוא עוף שקורין לו פירדי"ן והוא טהור ותקאת שהוא אחד מכ"ד עופות טמאין הוא קונו"ל והוא הקי"ק בלשון רבותינו ולפי שרבו הפירושים והדעות בהלכה זו יש לנו להזהר בעוף הבא בשני סימנין מין דירקתי כריסא לסלוקי נפשין מספק מין עורב שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין החולק על הפירושים שפירשנו ונהגו בני דורנו לסמוך בסימן הבא על קורקבן נקלף ביד ע"פ הגאונים ז"ל וקבלנו במסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים כי כל שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פוט"א כמו שיש לאווז אין להסתפק בדריסתו בידוע שאינו דורס. וזה שדקדק ה"ר שלמה ז"ל מן הברייתא דקתני והלא אנשי כפר תמרתא היו אוכלין את הזרזיר מפני שיש לו זפק ואנשי גליל העליון מפני שקורקבנה נקלף דאלמא אין שני סימנין הללו מאותן שני סימני טהרה המצויין בעורב לא נראה לנו כדבריו ודברי שגגה הן שאם היה כדבריו נמצא עורב שאינו דורס ויש לו אצבע יתירה והוא אמר בפירושו שהעורב דורס גם לדברי כל החכמים מג' כתות שהזכרנו דורס הוא וכן הרב ר' יעקב ז"ל אומר שהאסתו"ר והפלקו"ן מין עורב וזה הוא הקשה שבדבריו ואל תתמה כי יש לפרש לשון עורב המין המתערב עם בני אדם שהוא עף לידו ולא כדברי המפרשים שפירשוהו מלשון ערב מפני שמצאו שחורות כעורב ומה שהיו אנשי כפר תמרתא ואנשי הגליל אוכלין לפי המסורת שהיה בידם ממנהג אבותם שרוב העופות הטהורין המצויין בכפר תמרתא היו מאותן שיש להם זפק ורוב העופות הטהורין שבגליל היו מאותן שקורקבנן נקלף וקי"ל עוף טהור נאכל במסורת ולא הביאו ראיה מסימניהם אלא מאכילתן בלבד ולפי דרכם הביאו הסימנין שהיו נוהגין לאכול בהם מפני המסורת שהיה בידם מאבותיהם על רוב העופות הטהורין המצויין במקומותיהן והאל יצילנו מכל מכשול ועון אמן:

שלטי הגבורים

א רבינו חננאל פי' שאין להתירו בסימן אחד אלא שקרקבנו נקלף אבל אם אינו נקלף אפי' יש לו זפק ואצבע יתירה טמא ומיי' כתב דאין זה סימן טהרה שיהיה מאלו הג' סימני טהרה שהוא טהור אלא שכתב א' בשם הגאונים שמסורת בידיהם שאין מורין להתיר עוף הבא בסימן אחד אא"כ היה אותו הסימן שיקלף קרקבנו בידו אבל אם אינו נקלף בידו אע"פ שיש לו זפק ואצבע יתירה טמא וסמ"ג האריך מאד בזה וכתב שכמה עופות טמאים בדקו הגאונים ולא מצאו הדברים כך וכתב שהסימן האחד שאנו סומכין עליו להתיר הוא הזפק ואם הוא ספק אם דורס אם לאו לפי שיטת רש"י כאשר העלה הר"ן אם יש לו ג' סימני טהרה בגופו אסור כיון שאין ידוע אם דורס אם לאו שיש לחוש שמא מכ"ד עופות טמאים הוא כיון שאינו בקי בהן וכן אם יש לו ב' סימני טהרה אע"פ שאינו אותו של עורב יש לחוש לעורב ולמיניו וטמא. היה לו אחד סימן טהרה בגופו או אינו דורס טהור. ומיהו בסוף השמועה כתב רש"י שאין לסמוך ולאכול שום עוף אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו שיש לחוש שמא דורס ולפי שיטה אחרת שכתב הר"ן כל עוף שיש לו ג' סימני טהרה בגופו אע"פ שאינו יודע אם דורס אם לאו טהור ואפ"ה בדיקה עוד לדריסה. בא בסימן אחד בגופו ואינו יודע אם דורס אם לאו טמא וכן נראין דברי הטור ולזה הסכימו רוב הפוסקים דכל עוף שיש לו בגופו ג' סימני טהרה א"צ לבדוק עוד אם הוא דורס אם לאו דודאי אינו דורס והרז"ה כתב דקבלה בידו

נר מצוה

עוף טהור נאכל א במסורת ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי אמר רבי יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן ורבו שאמרו רבו צייד °ת"ר *לוקחין ביצים (א) מכל מקום מן העובדי כוכבים ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות באומר של עוף פלוני הן וטהור הוא אבל אמר של עוף טהור הן מצי משתמיט ליה ולבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני *קרבי דגים ואלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה שני ראשיה כדים ושני ראשיה חדים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ א"ר זירא סימנים לאו דאורייתא ואלא למאי הילכתא קתני להו הכי קאמר שני ראשיה כדין שני ראשיה חדין ודאי טמאה חלמון מבחוץ

תוספתא

רש"י

במדברות: במסורת. הרי הוא זכור באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד שהוא טהור: שבקי בהן. אותו הרב: משום נבלות. שמא נמצא בתרנגולת נבלה וטריפה: של עוף פלוני. ואנו יודעין שאותו עוף טהור הוא ודבר שאתה יכולין להוכיחו להביא בידי אותו עוף לראות אם הם דומים נאנו לא משקר: מצי לאשתמוטי. ולומר של עוף אחר אמרתי שאין אתה מכירו וטהור הוא: כך סימני דגים. כלומר עוברי דגים ביצי דגים כמו שהן מחוברים יחד: שכודרת. עגה ככדור: עגולגלת. עגולה בעובי ככדור ולא קליפות כעדשה ולא ככדור ממש אלא משוכה לאורכה עגולה לרחבה שראשה אחד כד וראשה אחד חד: חלבון. קלו"ר בלשון אשכנז: חלמון. סומ"ר בלשון אשכנז: ביצת השרץ. לב והלפאה מטילי ביצים הם: ודאי טמאים. ואי אמר לך

ועזניה טהור [ועוף הבא בשני סימנים ומכיר עורב טהור] לימא נמי עוף הבא בג' סימנין טהור והוא שיכיר עשרים עופות האמורים בפרשה. אלא שאפשר לי לומר בזה דמשום דהנהו ד' עופות דנפקי מלמינה למינו למינהו למיניהם לא ידיעי לא אמר הכי. ועוד קשה על רש"י ז"ל שבדיקת העופות מעידה הפך מדבריו ז"ל שהוא פירש שעשרים עופות יש להם ג' סימני טהרה בגופן והרי נבדק האיספרוו"ר שהוא הנץ האמור בתורה כמו שפירש רש"י ז"ל בפירוש התורה ובמשנה [דף מב.] דרוסת הנץ וכן מראה שהוא המורגל לצוד בו ודורס תמיד ומלאו שאין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן עוף הגם שבמיני הנץ ששניט בו דרוסת הגס בעוף הגם והוא האסטו"ר שצדין בו תמיד ואין לו גם כן אלא אצבע יתרה בלבד וכן בדקו בת היענה הנקראת בלשון חכמים נעמה ואין להסתפק בה שהיא האסטרו"ץ מפני שאוכלת הברזל והזוכית כמו שאמרו בפרק מפנין (דף קכח.) ואת הזוכית מפני שהיא מאכל לנעמיות והיא העושה אבל תמיד שאינה משוררת ולא משמעת קול כלל כענין שכתוב [מיכה א] אבל כבנות יענה ואין לה זפק ולא אצבע יתרה שאין לה אלא ב' אצבעות לפניה ואחד יוצא גודל ואין זו אצבע יתרה כמו שפירש' במשנתינו אלא שקורקבנה נקלף ועוד בדק הרמב"ן ז"ל העוף הנקרא מילא"ן והוא דורס ולד תמיד תרנגולים קטנים וכיוצא בהם ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכיון שכן הרי מצינו עוף הבא בסימן אחד וטמא ואין נומר שהוא פרס או עזניה שהרי הוא מצוי בישוב בשוקים וברחובות וכן בדק במיני העופות שעיניהם הולכים לפניהם כשל אדם ויש להם לסתות כאדם והם קריא וקפוף כדאיתא בפרק המפלת (דף כג.) ואין להם לא זפק ולא קרקבן אלא אצבע יתרה וכן בדק עוף הנקרא וולטור"א שהוא בלשון חכמים דיו ובלשון תורה דיה והיא שרואה נבלה מרחוק יותר מכל העופות כמו שמוזכר בשמועה זו [דף סג:] ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן העטלף שהוא העטבר הפורח בלילה ואין לה זפק ולא קורקבן נקלף אלא אצבע יתרה לפי שיש לו חמש אצבעות לפניו האמצעי ארוך והוא היתר. ומכל זה נדחה פי' של רש"י ז"ל שהרי כל אלו העופות הטמאים אין להם אלא סימן אחד. מלבד מה שקשה עליו מכל מה שדקדקנו בסוגית הגמרא והארכתי בחדושי וכן נדחו מפני הבדיקה פירושים אחרים שנתפרשו בשמועה זו: **אלא** עיקרן של דברים כמו שפירש הרב ר' משה בר יוסף ז"ל שעשרים וארבע עופות האמורים בתורה כך נחלקין לסימניהן לעשרים מהן יש (ב) סימן אחד של טהרה בגופו וכולן דורסין והעורב ג"כ דורס ויש לו שני סימנין בגופו והם אצבע יתרה וקרקבן נקלף שכבר בדקו אותו ומלאו לו כן ואין ספק שזה שאנו קורין קור"ב הוא העורב לרוב שחרותו וגם בניו יולאים לבנים קצת כמו שנאמר עליו בהגדה (כתובות דף מט:) והוא שצועק תמיד כמו שאמרו בפרק לא יחפור (דף כג.) אפיקו קורקור מהכא ופרס ועזניה לית להו חד חד אלא שהאחד מהם סימן שלו הוא שאינו דורס והאחד יש לו סימן אחד בגופו ונמצא שאין לאחד מן העופות הטמאים שלשה סימני טהרה בגופן והיינו דתנן במתניתין כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור ותרי כללי ניכהו ולא קאי חד אחבריה אלא הכי קתני כל עוף הדורס טמא שבידוע שמעופות טמאים הוא שאין לך בטהורים דורס וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שאינו דורס וטהור לפי שאין לאחד מעופות טמאים יותר משני סימנין של טהרה וזה כיון שיש לו שלש ודאי עוף טהור הוא ואין ה"נ דהוה מצי למתני שכל שיש לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור שהרי כולן דורסין חוץ מפרס או עזניה וליכא למיחש להו שאין להם אלא סימן אחד אלא לפי שסימן הדריסה אינו ניכר לאלתר כדאמרינן [בגמרא] [דף סב:] בתרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה הזכיר ג' סימנין הללו שניכרין לאלתר לעין. ועוד שרלה לשנות כל סימני הטומאה והטהרה האי הוא פירושא דמתני' ומש"ה אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר אם אותו סימן הוא בגופו לריך שיהא בקי בכל העשרים עופות ופרס ועזניה ואם אותו סימן הוא שאינו דורס אינו לריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה בלבד. והשתא אתי שפיר מאי דקאמר היה בקי בהם ובשמותיהם דמשמע שלריך להיות בקי בכולן ואתי שפיר נמי מאי דלא קאמר עוף הבא בג' סימנין טהור [והוא שיכיר כ' עופות] דליכא למימר ובלבד שיכיר שאע"פ שאינו מכיר אחד מהם טהור שאין בכל העופות הטמאין שיהא בו ג' סימנין של טהרה והיינו דתנן כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור ובתר הכי אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א' טהור וה"מ דלא דריס כלומר שאם אותו סימן הוא שאינו דורס טהור דליכא למיחש ביה אלא לפרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב אבל בא בסימן אחד בגופו [ואינו יודע אם דורס או לא] טמא אא"כ הוא בקי בכל העופות שבתורה דהא שכיחי בישוב. זו היא שטת הרב רבי' משה ברבי יוסף ז"ל: ונמלאו כללי השמועה לפי שטה זו דכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנים בגופו בידוע שאינו דורס וטהור והיינו מתני' בא בשני סימנין בגופו ואינו דורס טהור שאין בעופות הטמאים כיולא בו. בא בשני סימנים בגופו בלבד ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינך אותן שני סימנין של עורב יש לו לחוש לעורב ולמינו. היה לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור. אין לו סימן בגופו ואינו דורס טהור שאין בכל הטמאין כיולא בו אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב. בא בסימן אחד בגופו ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אסור עד שיכיר כל העופות הכתובין בתורה. וכתב הר"ז הלוי ז"ל קבלנו במסורת מאבותינו ומרבותינו הקדמונים שכל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פלט"ה כמו שיש לאווז אין להסתפק בדרוסתו כי בידוע שאינו דורס ע"כ:

עוף טהור נאכל במסורת. אם זכור באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור: שבקי בהם. אותו הרב: ורבו שאמרו רבו צייד. לאו רב בחכמה אלא בענין לידה ובקיאות עופות: **תנו** רבנן לוקחים ביצים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות. שמא נמלא בתרנגולת נבלה ואע"ג דבילת נבלה אסורה כדתנן בעדיות [רים פ"ה] אפ"ה דנבילות וטרפות מיעוטא נינהו ובגמרא פרכינן ודילמא דעוף טמא נינהו ומפרקינן באומר של עוף פלוני וטהור הוא. וא"ת ומאי קושיא דעופות טמאין נמי מיעוטא נינהו וכדתניא לעיל [דף סג:] שעופות טהורין מרובין מן הטמאין. תרלו בזה דאע"ג דמיעוטא נינהו כי מסמכינן להו בהדי נבלות וטרפות הוו להו רובא א"כ מחלה על מחלה א"כ יש לומר דאע"ג דמיני עופות טהורין מרובין מן הטמאין אפשר שבפרטי העופות שבכל מין ומין שבטמאין מרובין מן הפרטים שבטהורים כדאמרינן לעיל [שם] בגמרא מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן. ולי נראה דברייתא הכי קתני לוקחין בילים בכל מקום ואפילו במקום שעופות טמאין מרובין מן הטהורין כגון המקומות שהן בשכונת המדברות והיינו דקתני בכל מקום משום (הכי) דלגבי חששא דעוף טמא לאו ארובא סמכינן אלא משום דאמר של עוף פלוני הן וטהור הוא כדמסקינן אבל לגבי חששי דנבלות הוא דסמכינן (ג) ומשום הכי מסיים בה ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות והיינו דמקשינן ודילמא דעוף טמא נינהו דכיון דבכל מקום קתני אפילו בדוכתא דשכיחי עופות טמאים ליחוש דילמא דעוף טמא נינהו: **באומר** של עוף פלוני הן וטהור הוא. אמרינן בגמרא דדוקא כי אמר של עוף פלוני אבל אי אמר של עוף טהור בלחוד אין לוקחין משום דמצי משתמיט כלומר דמצי אמר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו וטהור הוא אבל כי אמר של עוף פלוני לא משקר משום דלא מצי משתמיט שהרי יכול הוא להבחין אי בילי אותו עוף הם וכיולא בזה אם לאו. וכל כה"ג אפילו עובד כוכבים מהימן כדאמרינן בסמוך אין לוקחין מהם בילים מרופות משמע דהא שלימות לוקחין דהיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא. ואיכא מ"ד דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכי אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפילו לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפרק אין מעמידין [דף מ:] גבי דגים דבאומר אני מלחתים מהימן ה"נ אי אמר אני חזיתינהו דמעוף טהור נינהו סגי ומיהו דוקא בדלא חשיד דספי איסורי אלא דסמיך אקרבי דגים (ד) או אבילים אסימניהם וזבין להו מעובד כוכבים ולא משמע ליה איסורא במלתא דסבר דמאי למסמך אסימני בילים וקרבי דגים וליתא דלאו דאורייתא נינהו כדאיתא לקמן הילכך כיון דבעינן מיניה סהדותא דוקא לא משקר לן ובכה"ג הוא דאמרינן התם באין שם מומחה סגי בדאמר אני מלחתים אבל בדחשיד למספי איסורא ודאי לא מהימן: **ולבדוק** בסימנין דתניא כסימני בילים כך סימני קרבי דגים. קלת דגים יש שנמלאים בקרביהן אלו הסימנין דמפרש ואזיל ובפ' אין מעמידין אמרינן מסכתא לה *בללובתא וברוב הנוסחאות בגמרא כתוב כך סימני עוברי דגים כלומר בילים שבתוכן אבל הרב אלפסי ז"ל גורס קרבי דגים ובפרק אין מעמידין גם כן כתוב אין לוקחין קרבי דגים אלא מן המומחה ולא כתב עוברים לפי שהוא ז"ל פוסק כמאן דאמר התם דג טמא מזריע כלומר מוליד דגים כיולא בו במיעיו ואין לו בילים כלל ודג טהור מטיל בילים הילכך ליכא למיחש בעוברי דגים דהיינו ביליהן לטמאין כלל: **כל** שכודרת ועגולגלת. כודרת מלשון כדור ואי תנא כודרת בלחוד הוה אמינא כעין כדור מעוגל שוה מכל הלדדין להכי תנא עגולגלת לומר שאין עגולה שוה ואי תנא עגולגלת בלחוד הוה אמינא כעין עדשה להכי תנא כודרת שתהא עשויה כעין כדור: ראשה אחד כד. עגול ועב ככד: וראשה אחד חד. מחודד: חלבון. לובן הבילה: חלמון. מגול"ת בלע"ז: בידוע שהיא בילת השרץ. בגמ' מפרשינן דנפקא מינה שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום השרץ השורץ על הארץ: סימנים לאו דאורייתא. סימנים הללו של בילים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו: ודאי טמאה. ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הם ודאי משקר:

בסתמא

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלג טור י"ד סי' פו:

[דף רעט ע"א]

דף סד.

הגהות הב"ח
(א) בכל כנ"ל: (ב) נ"ב לכל אחד מהם: (ג) א"ב ארובא: (ד) או אסימני בילים וזבין כנ"ל:

שם דף מ: איתא בצילופחא (ג"א)

שלטי הגבורים

בידו מאבותיו דכל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף סרגלים כרגלי כאווז בידוע שאינו דורס ולזה הסכימו הרשב"א והרא"ש ועוד יש דעות אחרות באלו הסימנין כמו שכתב הר"ן והמ"מ ומרדכי ובדורות אלו נהגו להחמיר כרש"י:

א כתב הרא"ש ויראה שאם אדם הולך ממדינה למדינה ובמדינה שילא משם אין מסורת ובמקום שהלך שם יש מסורת על עוף אחד שהוא טהור יכול הוא לאכלו באותה מדינה כשהוא שם ואפי' דעתו לחזור ואין כאן משום חומרי מקום שילא משם שהרי מה שאין אוכלים אותו במדינתו אינו בשביל שהם אומרים שאסור אלא בשביל חסרון קבלה שלא קבלו שיהיה מאבותיהם גם איסור לא כורו להם ואלו שאמרו שקבלו מאבותיהם בו היתר ראוי לסמוך על קבלתם ולאכלו כל זמן שאין יכולין לברר בו איסור:

מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה ראש אחד כד וראש אחד חד חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים משכחת לה טמאה ומשכחת לה טהורה אם אמר צייד של א עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליה בסתמא לא תסמוך עליה (א) דאית דעורבא דדמיא לדיוני: תניא אין מוכרין ביצת *נבלה לעובד כוכבים אלא אם כן נטרפה בקערה לפיכך דף סד: אין לוקחין מהן ביצים ב טרופות: °*ת"ר (גיעולי *ביצים ג מותרות). ביצים מוזרות נפש היפה תאכל אותם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר והוא שנמצא על ד (הקשר) [חלבון] שלה אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה מאי טעמא משום דסריך בכולה:

תניא

רש"י

עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר: אבל ראשה אחד כד וכו'. סייעתא הם הנך סימני לדברי העובד כוכבים אי אמר של עוף טהור פלוני סמוך עליה דקא מסייעי ליה סימנין ואי לא לא תסמוך עליה: אין מוכרין ביצת של תרנגולין טרפה לעובד כוכבים. דלמא הדר ומזבן לישראל: אא"כ טרופות בקערה. דתו לא מזדבן ליה לישראל: ת"ר גיעולי ביצים. ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרים הטהורים דמיא בעלמא נינהו ולא יהבי טעמא באחרייתא: ביצים מוזרות. שאינן של זכר ואין אפרוח קולט בהן לעולם: נפש היפה. שאינו איסטניס ואין דעתו קצה בהן תאכלם ואע"פ שישבה עליהן תרנגולת ימים רבים: *והוא שנמצא הדם על קשר שלה. והוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בשאר הביצה לכך אוכל השאר: דשדא תיכלא. נתפשט הקלקול בכולו: על החלבון. על קשר החלבון:

ר"ן

בסתמא לא תסמוך עליה דאיכא דעורבא דדמיא ליונה. כלומר בסימנין הללו אבל בצורתן ניכרין הן ומש"ה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מהימן דלא מני משתמיט. ואיכא למידק דהכא אסיקנא דסימנין לאו דאורייתא ואיתא בפרק אין מעמידין (דף מ.) משמע דסימנין דאורייתא דאמרינן התם קרבי דגים ושברין אינן נקחין אלא מן המומחה כלומר בקי בהן ואקשינן למה לי מומחה ליבדוק בסימנין דתניא כסימני בילים כך סימני דגים וכו' ואוקמא רבינא כשנימוחו אלמא דאי לא נימוחו סמכינן אסימנים. תירץ רת"ס ז"ל דנהי דסימני בילים לאו דאורייתא היינו דווקא בבילים משום דאיכא דעורבא דדמיא ליונה אבל בקרבי דגים סימנין דאורייתא נינהו דליכא טמאין דדמי לטהורין והא דאמרינן כסימני בילים כך סימני קרבי דגים לענין סימנין בלחוד הוא דמדמינן להו ומיהו לא דמו לגמרי דסימני דגים דאורייתא ודבילים לאו דאורייתא ובירושלמי לא משמע הכי דאמרינן התם בעבודה זרה [סוף פ"ב] רבי נתן אמר קמי שמואל ידענא לאפרושי בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאין עגולין ועוברי דגים טהורים ארוכין אחמי ליה חד סלפתא כלומר הראה לו מין דג ששמו סלפתא והוא טהור ועובריה עגולים והרי מוכח שאין סימנו מובהק ואמר ליה טמא אמר ליה לא בעי לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר אין ריעותא כלל בזה מפני הוכחה מין דג זה ששמו סלפתא שהוא טהור ולפי כלל זה הוא טמא שזה חומרא הוא ולא נפיק מיניה תורבא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר כשם שהראיתי לך שטעית בכלל זה לענין חומרא ונמצא שאין כלל זה קיים כך אפשר שתטעה בו להקל שיהו עוברי מיני דגים טמאים ארוכים אלמא אפילו סימני דגים ליתנהו מדאורייתא והדרא קושיין לדוכתיה. והרב אלפס ז"ל הביא בהלכות האי תרוצא דרבי זירא דסימנין לאו דאורייתא ושם בע"ז הביא ברייתא דאין לוקחין בילים אלא מן המומחה כפשטה ולא כתב אוקימתא דרבינא דאוקמא בשנימוחו משמע דס"ל דפליגי שמעתתא אהדדי ופסק *כסוגיא דהכא דסימנין לאו דאורייתא משום דאיתמרה בדוכתה ועוד דמוכחינן לה בגמרא משמנה ספיקות דרב *אשי ואחרים כתבו דשמעתתא לא פליגן דנהי דקי"ל סימנין לאו דאורייתא אפ"ה איצטריך התם בע"ז לאוקמה בשנימוחו משום דמומחה דהתם לאו בקי בהם קאמר אלא מוחזק בכשרות ומש"ה פריך למה לי שיהא מוחזק לבדוק בסימנין דהא כל היכא דאיכא סימני טהרה אפילו עובד כוכבים דאמר של עוף פלוני וטהור הוא נאמן וכל שכן עם הארץ אע"פ שאינו מוחזק בכשרות: **תניא** אין מוכרין בילה טרפה לעובד כוכבים. דילמא הדר מזבן לה לישראל: לפיכך אין לוקחין מהם בילים טרופות. כלומר דכיון שהתירו למכור להם אין לוקחין מהם (ב) מתוך שאין דרך למכור בילים טרופות [והרי יש כאן ריעותא] איכא למיחש שמא ישראל מכרן לו ושל טרפה היו. ולפי שאין מוכרין להם בילת טרפה שלמה אלא טרופות [והיא מלתא דלא שכיחא דרוב בילים אינם טרופות] ולפיכך כתבו בתוספות שאין ללמוד מכאן לאסור פת של פלטר שהחליקו פניה בחלמון בילה ותמהני דאם איתא דבכה"ג שרי אפילו טרופה בקערה היכי שרי למכור להם ליחוש שמא יטוח בה את הפת וימכרנה לישראל ואפשר דלכולי האי לא חיישינן ומ"מ קשיא היכי קאמר לפיכך דמשמע דדוקא מפני שהתירו למכור להם בילה מטורפת הוא דאין לוקחין מהם בילים טרופות אבל מדינא שרי. דהא הכא כי אמר של [עוף] פלוני וטהור הוא מאי הוי דהא לא מינכר. תירץ רבינו יצחק ז"ל דאין הכי נמי דודאי בטרופות לא מהימן דהא מני משתמיט ואיכא למיחש לעוף טמא ותנא דברייתא לא תני איסור הלקיחה בהיתר המכירה דאדרבה לקיחה מדינא אסורה והתרת המכירה הוא שתלוי באיסור הלקיחה דמשום דאסור ליקח מהם בילים טרופות דאיכא למיחש [לעוף טמא מותר למכור להם דליכא למיחש שמא] יחזור וימכרנה לישראל וברייתא הכי קתני אין מוכרין כו' אא"כ מטורפות בקערה לפי שאין לוקחין מהם בילים הטרופות בקערה ולשון לפיכך לא אתי שפיר להאי פירושא ואחרים כתבו דאפילו בטרופה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא לא מני משתמיט דאי יהיב דעתיה מינכר ואין זה מחוור ואחרים כתבו דה"ק לפיכך אין לוקחין מהם בילים הטרופות בקערה אפילו ידעינן דמעוף טהור נינהו וטרפם ישראל ומכרם לעובד כוכבים דחיישינן דילמא בילת טרפה היא וכל זה דוחק ולפי מה שכתבתי למעלה אתיא מילתא כפשטה דכי בעינן דיאמר של עוף פלוני וטהור הוא ה"מ בדוכתא דשכיחי עופות טמאין אבל בדוכתא דלא שכיחי לא חיישינן להו ומש"ה קאמר דלפי שהתירו למכור לעובד כוכבים בילה טרופה אסור ללוקחה מהם אבל מדינא שרי ובהכי אתי שפיר מה שנהגו עכשיו ליקח בילים מן העובדי כוכבים ולא מצרכינן ליה למימר של עוף פלוני וטהור הוא: **תנן** רבנן בילים מוזרות. שאינן מזכר ואין אפרוח קולט בהם לעולם. מוזרות מלשון טויה כדאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ו:) מוזרות בלבנה כלומר טוות. שכשהבילים עומדין זמן מרובה נפסדין ונעכרין והם נטוים כחוט: נפש היפה תאכלם. מי שאינו איסטנים ואין דעתו קצה בהם יאכלם אע"פ שישבה עליהם התרנגולת ימים רבים כך פרש"י ז"ל ולאו דוקא בדספנא מארעא דהא קתני סיפא נמצא עליה קורט דם וכו' כלומר דחיישינן לריקום ומשמע דארישא קאי ובדספנא מארעא לא שייך בה ריקום כלל ובגירסא דהך ברייתא תניא בגמרא גיעולי בילים מותרין ופרש"י ז"ל בילים טמאות שבלקן עם הטהורות מותרות הטהורות דפליטת טמאות מיא דביעי בעלמא הוא ואע"ג דקושטא דמילתא הכי איתא אפ"ה פירושו לא נהירא דהא בפרק גיד הנשה (דף צח:) שקלינן וטרינן בהא מילתא טובא ולא מייתינן להך ברייתא דקתני גיעולי בילים מותרות ועוד דבתוספתא תני להו בתרתי דתני גיעולי בילים והדר תני בילים טהורות שבלקן עם הטמאות דתניא התם בילים טהורות שבלקן עם הטמאות אם יש בהן בנותן טעם אסורות ואם לאו מותרות גיעולי בילים מותרין באכילה אע"ג דלא קי"ל כי הא מתניתא דהא אסיקנא בפרק גיד הנשה דבילים טהורות שבלקן עם הטמאות מותרות וליכא למיחש לטעמא דידהו דמיא דביעי בעלמא הוא ואפ"ה גמרינן מינה דגיעולי בילים לאו היינו בילים טהורות שבלקן עם הטמאות לפיכך נראין דברי בעל הלכות ז"ל שפירש גיעולי בילים מלשון שורו עבר ולא יגעיל [איוב כא] והם בילים שהתרנגולת מטלת קודם זמנה מחמת הכאה וכיוצא בה וקמ"ל דכל שהן גמורות ואינן מעורות בגידין מותרות ואין חוששין להם משום אבר מן החי וכך הוא בירושלמי במסכת תרומות [פ"י הלכה ו] גיעולי בילים מותרין שורו עבר ולא יגעיל: **נמצא** עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר. אמרינן עלה בגמ' א"ר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלו קשר היינו זרע התרנגול הקשור בראש הכד של בילה ומשם *יציאת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם ולא יצא חוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם נמצא בקשר ותולה בו כל הבילה אסורה חוששין שמא נתפשט בכולה ור' ירמיה לא פירש על איזה קשר קאמר של חלבון או של חלמון ואתא רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ותנא לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפילו בילה אסורה מ"ט דסריך תיכלא בכולה. כלומר לא שאנו שאם נמצא בקשר לבד זורק את הדם ואוכל את השאר אלא כשנמצא על חלבון שלה כלומר על קשר של חלבון והוא זרע של הזכר שעומד בראש הכד ומשם מתחיל להתרקם אבל נמצא על קשר של חלמון אע"פ שאינו יוצא חוץ לקשר כל הבילה אסורה דסריך תיכלא בכולה כלומר שבלע ההפסד בכולה ואמרינן תו בגמרא רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי כלומר הא דתני דוסתאי וא"ל איפכא תני תנא קמיה דאביי כלומר שתנא אחד היה שונה אותה בהפך לא שאנו אלא נמצא על חלמון שלה ואביי הוא דתרגם ניהליה הכי כדאמר לא שאנו אלא שנמצא על חלבון זו היא שטת רש"י ז"ל הילכך נקיטינן לפי שיטה זו דדם הנמצא בקשר של חלבון אם יצא ממנו ולחוץ כל הבילה אסורה ואם לאו זורק את הדם ואוכל את השאר אבל נמצא בקשר של חלמון אע"פ שלא יצא ממנו אסורה כולה והיכא שנמצא דם בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא בקשר כלל בכה"ג ליכא למיחש לריקום שהאפרוח מן הקשר הוא מתחיל להתרקם והוה ליה דם בילים דשרי כדאמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כ:) כל דם לא תאכלו יכול אפילו דם בילים ודם דגים ותגבים במשמע ת"ל לעוף ולבהמה הוציא דם בילים שאינו מין בשר וכו'. ומיהו אפשר דהתם מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור מפני מראית העין כדגזרינן בדם שעל [הככר] הלכך נמצא בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא נמצא בקשר זורק את הדם ואוכל את השאר. אבל הגאונים ז"ל סוברין דדוסתאי פליג אדרבי ירמיה והכי משמע דהא דדוסתאי מתניתא היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל אלא לדוסתאי שלה מילתא בחלבון וחלמון תליא ולא בקשר אלא כל שנמצאת בחלבון ואפילו בקשר וחוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר דאין לחוש בחלבון לריקום לעולם ואם נמצאת בחלמון ואפילו חוץ לקשר כולה בילה אסורה דחיישינן דילמא דם ריקום הוא וסריך תיכלא בכולה וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכה שלא הביא הא דרבי ירמיה משום דמשמע ליה דכדוסתאי קי"ל כיון דאביי ורב אשי תרגי לה ושקלי וטרו עלה וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות: אבל הרא"ה ז"ל כתב שא"א לומר כן דבחלבון שריא ובחלמון אסירא שהרי האפרוח מן החלבון הוא נוצר ולא מן החלמון שאם אתה שובר הבילה בעוד שהאפרוח בתוכה לא תמצא דבר מן החלבון שממנו נוצר והחלמון כולו קיים והרבה פעמים תמצאנו שלם בגוף האפרוח וזהו שאדם מוצא פעמים רבות טיפת דם בבילה בת יומא בחלמון שלה ובחלבון לא ימצא עד לאחר ימים שיש לחוש לריקום לפיכך פירש דהא דאמר ליה רב אשי לרב גביהא מבי כתיל סנא איפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתרגם ניהליה הכי דהכי קאמר דהאי לישנא דאביי הוא ולישנא דיחידאה ועיקר מתניתא איפכא תניא ונקיטינן כרב אשי הילכך נמצא על חלבון שלה אסורה ועל חלמון שלה זורק את הדם ואוכל את השאר ולמעשה היה אוסר בכולן כשנמצא על

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פו:

נ"א טרפה

[דף רעט ע"ב]

עיין בגמרא

משום דסוגיא דאית מ"ר בדוכתא עיקר. וכ"כ הר"ן בכמה מקומות. ומקור כלל זה הוא מגמ' מפורש ת' סנהדרין (דף לד:) מאי אולמא דהאי סתמא מהאי סתמא כו' והאי בעית אימא משום דקתני לה גבי הלכתא דדינא. פי' בדוכתא בסנהדרין. והובא בר"ף שם סי' אלף כ"ד (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) צ"ל דאיכא: (ב) צ"ל דמתוך:

צ"ל יוצאת

שלטי הגבורים

א מיי' כתב דאפי' אמר מעוף פלוני וטהור הוא לא מהני אלא לקנות מישראל אבל מעובד כוכבים אין קונין אא"כ מכירין אותו ויש לו בהן טבישות עין שהן ביצי עוף פלוני הטהור ורש"י פי' דסומכין על העובד כוכבים כשאומר של עוף פלוני טהור הן וכ"כ סמ"ג והטור כתב דבין קונה מעובד כוכבים בין קונה מישראל חשוד אין סומכין עליו וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דדוקא אם ישראל חשוד למספי איסורא הוא דלא סמכינן עליה אבל אי לא חשיד דספי איסורא אפי' אינו מוחזק בכשרות סמכינן עליה ויש מי שאומר דבישראל שהוא מוחזק בכשרות א"צ שיאמר של עוף פלוני וטהור הוא אלא לוקחים ממנו בסתם וזה נראה ג"כ דעת מיי' כמ"ש המגיד משנה. כתב ריא"ז והוא שיאמר העובד כוכבים של עוף פלוני טהור שאם לא ימצא של אותו עוף ימצא שקרן ובוש הוא לשקר אבל אם אמר של עוף טהור סתם הואיל ויכול לישמט ממנו בשקריו אין סומכין עליו ומז"ה אמר שלא אמרו כן אלא בשאר ביצים אבל ביצי התרנגולת מוחזקין הן לכל ומותר לקנותן מן העובד כוכבים בלי שום עדות:

ב פת הכלוש בביצים ר"ת היה נוהג בו איסור מטעם בישולי עובדי כוכבים דבילה שבלאה עובד כוכבים איכא משום בישולי עובדי כוכבים ור"י פליג עליו והתיר מטעם דקמחא עיקר ואזלינן בתר העיקר דהא מברכין עליו ג"כ המוציא והאריכו בזה התוס' ומרדכי שם וסמ"ג והגהות מיימוני' כולם הסכימו להיתר אלא שכ"ע בהני פורטיל"י בלע"ז שהעובדי כוכבים מרתיחי' אותם במים רותחין קודם אפייתן בקדרות ויורות שלהם שקורין אופילא"ה אם יש בזה שום איסור:

ג רש"י פי' גיעולי ביצים מותרות ר"ל ביצים טמאות שבלקן עם הטהורות מותרות הטהורות דפליטת טמאות מים בעלמא הוא והתוס' פליגי עליו ופירשו גיעולי רוצה לומר שהכו תרנגולת על רחמה והפילה ביצים שלא נגמרו ואותן הן שהן מותרות ובלבד שלא יהיו מעורות בגידין כלל אבל ביצים טמאות שבלקן עם הטהורות הטהורות אסורות ומיי' פסק כרש"י:

ד התוס' והרא"ש שם עשו שיטה אחת ואמרו דדם שעל הקשר שהאפרוח נוצר סימנו שרי מדאורייתא ואע"פ דבוי אפרוח לבסוף פ"מ השתא מיהא לאו מין בשר הוא ואיסורו הוי מדרבנן וגזרו עוד על דם ביצים שאין האפרוח נוצר סימנו אטו דם שוף שהביצה בא ממנו ולפי"ז כל דם ביצים אסור ואיסורו לא הוי אלא מדרבנן מדאמרי' בכריתות פרק דם שחיטה יצא דם ביצים שאינו מין בשר וכו' ועוד עשו שיטה אחרת ואמרו דדם שעל הקשר שהאפרוח נוצר סימנו הוא מדאורייתא ואסור מן התורה אבל כשהוא במקום שאין האפרוח נוצר סימנו אף הדם מותר מדרבנן:

על חלבון לפי ההלכה כפי פירושו וכשנמצא על חלמון גם כן היה אוסר לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו והשוו כולן לדעת אחת ולי נראה דכולה שמעתין בבילה שיש לחוש לה בריקום מתוקמא דכי אמרינן נמצא עליה קורט דם אבילים מוזרות דרישא קאי ובשנמצא קשר שלה מרוקם שמשם מתחיל ריקום האפרוח ומש"ה קאמר שאם נמצא עליה קורט דם שהוא סימן של ריקום זורק את הדם ואוכל את השאר והיינו דאמר ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה דבכה"ג הוא דאיכא למיחש לריקום אבל נמצא הקשר שלם ובריא אין כאן חשש ריקום והוה ליה דם ביליס ושרי ואפשר דרבי ירמיה לא מטייל נפשיה בגונא דבילה כולה אסורה אלא לומר שכל שאינו על הקשר אין לחוש לו כלל או אפשר שאף בכלל דברי ר' ירמיה הוי שאם נתפשט מן הקשר ואילך כולה בילה אסורה וה"ק כי אמרינן זורק את הדם ואוכל את השאר דוקא בשנמצא בקשר בלחוד הא לא נמצא על הקשר כלל אינו זורק את הדם אלא הכל מותר ונמצא על הקשר וחוץ לקשר כולה בילה אסורה ודוסתאי אפשר דלא פליג עליה במאי דסבירא ליה דנמצא חוץ לקשר ולא בקשר שאינו צריך *לבדוק את הדם וכי קאמר לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה היינו על הקשר שלו כמו שפרש"י ז"ל מיהו אי סבירא ליה לרבי ירמיה דנמצא בקשר וחוץ לקשר אפילו בחלבון דבילה כולה אסורה בהא פליג עליה ואמר דלא אמרינן אוכל את השאר אלא בשנמצא על חלבון שלה דבכה"ג אפילו נמצא בקשר וחוץ לקשר אוכל את השאר אבל כל שסימני הריקום ניכר אפילו בחלמון בכה"ג אפילו בילה אסורה דשדא תיכלא בכולה שאף על פי שאין זה האפרוח טולר מן החלמון כמו שכתב הרא"ה ז"ל אעפ"כ כשמתפשט הרקום בחלבון לפעמים נראין סימניו אפילו בחלמון ולפיכך ראוי שנאמר דשדא תיכלא בכולה ונמצאת אומר לפי זה שכל שנמצא החלבון שלם ובריא ובפרט קשר שלו אע"פ שנמצא דם בחלמון בילה מותרת אבל כשנמצא החלבון מרוקם ואין בחלמון סימן ריקום זורק הריקום ואוכל את השאר אבל כשסימני הריקום מתפשטין גם בחלמון בכה"ג אפילו בילה אסורה כל זה נראה להלכה ולא למעשה אבל מ"מ על פירוש זה אני סומך שלא לאסור בילה שנמצאת בה דם בחלבון שלה (ב) כמו שסובר הרא"ה ז"ל:

נר מצוה | תורה אור

תניא כל השרץ השורץ לרבות א אפרוחין שלא נתפתחו עיניהם *דברי ר' אליעזר בן יעקב ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי וכן הילכתא: אמר חזקיה מנין ב לביצת טמאה שאסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה (ויקרא יא) וכי בת יש לה ליענה אלא זו ביצתה. גרסינן [*בתמורה] אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ביצת טרפה אסורה אפרוח של ביצת טרפה מותרת מאי טעמא דכמה דלא מסרח לא גביל ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא: (א) *אמרו חכמים כל עוף ג דורס טמא טהור אינו דורס: תניא רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שהוא טהור רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מותחים לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים מכאן ושתים מכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור ר' שמעון בן אלעזר אומר כל עוף הקולט מן האויר טמא הוא. והא ציפרתא דמיקלט קלטא אמר אביי קולט ואוכל קאמרינן אבל ציפרתא קלטא מאוירא ומחתה בארעא ואכלה אחרים אומרים שוכן עם טמאין טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר דאמר לא לחנם הלך זרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו (א) אפילו תימא רבנן שוכן ונדמה קאמרינן: *תנו רבנן עורב זו עורב שחור את כל עורב זה עורב העמקי והבא בראשי יונים. למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה. והבא בראשי יונים אמר רב פפא לא תימא דאתי בראשי יונים אלא אימא דדמי רישיה לדיונים: *מתני' ובחגבים ב כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים

רש"י

דלא גביל. אינו נגבל ליעשות אפרוח: לפרתא. מכירים היו שהיא טהורה וכך שמה: קולט ואוכל. שאינו מניחו לארץ עד שיבלענו: שוכן ונדמה. ששוכן אצל הטמא: עורב העמקי. כלומר לבן (כדכתיב) כמראה חמה עמוקה מן הצל שכל דבר לבן ושחור זה אצל זה נראה הלבן עמוק: בריש יונים. לפני היונים: מתני' ובחגבים. זה סימן טהרתן כל שיש לו ארבע רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופין את רובו ולא גרסי' וכנפיו וקרסוליו חופין ובגמרא יליף מקראי להנך סימנין: שהוא

תניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם. דכיון דלא נתפתחו עיניהם כשרץ חשיבי ומיהו דוקא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא והכי איתא בגמרא ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי אבל היכא דלא יצא לאויר העולם אמרינן בגמרא דאפילו רבנן מודו דאסירי. ולענין הלכה איכא מ"ד דקי"ל כר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ומוכח בהדיא בפרק החולץ (דף לז:) דאפילו בברייתא נמי אמרינן הכי אבל הרב אלפסי ז"ל פסק כאן כרבנן דאע"ג דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי הכא שאני משום דרבי יוחנן קאי התם בפרק קמא דבילה (דף ו.) כרבנן דגרסינן התם אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר מותר ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן [ומשמע] דאפילו בו ביום מותר אע"פ שלא נתפתחו עיניו דסתמא הכי איתא כדתניא התם אפרוח שנולד ביו"ט אסור ורבי אליעזר בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו אלמא סתמא הכי איתא ואפילו הכי שרי לרבי יוחנן ורב נמי דאסר דוקא ביו"ט ומשום מוקצה וכדאיתא התם אך בחול לכ"ע שרי הילכך נקטינן דאפרוחים שילאו לאויר העולם שרו אע"פ שלא נתפתחו עיניהם אבל היכא דלא יצאו לאויר העולם הא אמרינן דאפילו רבנן מודו דאסירי: אמר חזקיה מנין לבילת טמאה שאסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש ליענה. והלא מטלת [ביליס] היא ולא שייך בה בת ועוד שאין דין הבת חלוק מאמה דליכתוב בתה ומאי דכתיב בני יונה התם נמי לדרשא אתי קטנים ולא גדולים כדאיתא בפרק קמא בגמרא (דף כב:): אלא זו בילתה. ובגמרא שיילינן אימאי דרשינן מבת היענה דהיינו בילתה ולא אמרינן דהייט שמה כדכתיב תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ומפרקינן דמדפסיק ליה ספרא בתרתי תיבות ש"מ דתרי שמי ניהו ופרכינן אלא מעתה את כדר לעומר דפסיק ליה ספרא בתרתי ה"נ דתרי שמי ניהו הכי השתא התם בשתי תיבות פסיק ליה בשתי שיטין לא פסיק ליה הכא בשתי שיטין פסיק ליה ומכאן לענין גט שאין פוסקין שם האיש ולא שם האשה בשתי שיטין אבל בשיטה אחת אפשר שפוסקין קלת שמות שסובלין כן דומיא דכדר לעומר. ואיכא למידק למה לי קרא למיסר בילה טמאה הא קי"ל היוצא מן הטמא טמא יש לומר משום דבילה טהורה גופה כי שריא חדוש הוא אמאי לא חשיבא אבר מן החי וכיון דחדוש הוא סד"א דטמאה נמי לישתרי קמ"ל. ודכוותה נמי אמרינן גבי חלב בפירקא קמא דבכורות (דף ו:) סד"א כיון דחלב טהור גופיה חדוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב דטמאה נמי ליִשתרי קמ"ל. ובילה [טהורה] דשריא אמרו רבוותא ז"ל דנפקא לן מדכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הבילים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ודרשינן בפרק שלוח הקן (דף קמ.) במותר לך לאפוקי עוף טמא שאינו חייב בשלוח הקן ודרשינן נמי תקח לך ולא לכלביך וכי תימא ולמה לי קרא למשרייה כיון דאפרוח שלו טהור על כרחין היא נמי טהורה דאי לא הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא יש לומר דאפי' בילה טמאה אפרוח מותר דאפילו אפרוח של בילה טרפה שרינן התם בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) משום דלכי מסריח הוא דקא גביל כלומר שאחר שהבילה מסרחת האפרוח מתגבל ונולר ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא וכמו שהביאה הרב אלפסי ז"ל בסמוך: אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא יש לו אלבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור. פירשתיה למעלה: אם חולק את רגליו. כלומר אלבעותיו: שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור. פירוש כללא קמא דוקא דכל חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא אבל כללא בתרא דשלש לכאן ואחת לכאן יש מהם טמאין ויש מהן טהורין ואמרו שכך נראה לעין: כל עוף הקולט מן האויר טמא. כשזורקין לו את מאכלו קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: לפרתא. מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה: קולט ואוכל. שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענה: שוכן ונדמה קאמרינן. נדמה שהיו לו אותן סימנין (ג) עצמן שיש לו לעורב. ולפי פירוש זה העוף הנקרא איסטורני"ל טמא שיש לו אותן סימנין עצמן שיש לעורב שהן אלבע יתירה וקרקבן נקלף וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש במאי דאמרינן בגמרא עורב זה עורב. למינהו רבי אליעזר אומר להביא הזרזירין אמרו לו לרבי אליעזר והלא אנשי תמרתא היו אוכלין אותן וכו'. ופרש"י ז"ל שהזרזיר הוא העוף הנקרא בלע"ז אשטורני"ל ואם כן האישטורני"ל עוף טהור הוא כיון דרבנן פליגי עליה דרבי אליעזר ולפי זה נלטרך לפרש דכי בעו רבנן שוכן ונדמה הייט שיהא דומה לעוף טמא בפרלופו ומנהגו וכן פרש"י ז"ל נדמה דומה להן במראיהן עד כאן. והאישטורני"ל אע"פ שהוא שחור אין פרלופו דומה לעורב לפי שהוא קטן ולא מנהגו שהוא מזמר תמיד אבל אם נפרש נדמה בסימנין האישטורני"ל עוף טמא הוא שהרי יש לו אותן סימני טהרה עצמן שיש לעורב: תנו רבנן עורב זה עורב שחור. דסתם עורב הכי איתיה כדכתיב [שה"ש ה] קווצותיו תלתלים שחורות כעורב: עורב העמקי. שיש בו בהרות לבנות וקרי ליה עמקי מפני שבהרת לבנה במקום שחרות נראית עמוקה כמראה חמה שנראית עמוקה אצל צל: והבא בראשי יונים. לקמן מפרש: למינו. להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה. האי תנא סבר כרבי אליעזר דאסר סנונית וזרזיר משום דסבירא ליה דשוכן עם הטמאים אע"פ שאינו דומה להם טמא ואנן קי"ל כרבנן דבעו שוכן ונדמה כמו שפירשתי. ולפי זה סנונית וזרזיר מותרין ואע"פ שהרב אלפסי ז"ל הביא ברייתא זו בהלכות מפני שהולרך להביא עורב העמקי ובא בראש יונים הביאה כולה אבל בסנונית וזרזיר לא קי"ל הכי דהא אמרינן בגמרא דפליגי בהו רבנן עליה דרבי אליעזר: לא תימא דאתי בראש יונים. אל תטעה לפרש בא בראש יונים דהיינו שהוא שוכן עם היונים ובא בראשם: מתני' ובחגבים. זהו סימן טהרתן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה לקפוץ מתעלם בהם וקופץ וכנפיו חופין את רובו והם ארבעה סימנין. הכי גרסינן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין וכנפיו חופין את רובו ולא גרסי' וקרסוליו וכנפיו. וסימנין הללו מהם שנתפרשו בתורה ומהם שנאמר פירושן מדברי סופרים ארבע רגלים וקרסולין הרי הן מפורשין כל הולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהם על הארץ והכרעים הם הקרסולין שמתעלם בהם וקופץ וארבע כנפיו חופים את רובו ילפינן להו בגמרא בכלל ופרט וכלל שהפרטות האמורות בתורה דהיינו ארבה וסלעם ואינך כולם יש בהם ארבע סימנין הללו:

רבי

א רביס ומיי' כתבו דכיון שילא לאויר העולם שרי וכן כתבו רוב הפוסקים וסמ"ג לא הכריע הלכה כמי והטור פסק בשם אביו הלכה כר"א בן יעקב שאומר דאפרוחים שלא נתפתחו עיניהם אסורים משום שרץ השורץ על הארץ והאמת כי הרא"ש פסק כן בפ"ק דו"ט ונ"ע כי בפ' אלו טרפות פסק להדיא כרבנן דאמרי כיון שילא לאויר העולם שרי ובלשון הרי"ף שם ממש:

ב כתב ריא"ז לפיכך אין אנו אוכלים חגבים בזמן הזה לפי שאין אנו יודעים מי הוא חגב ומי אין שמו חגב החגב הספק אסור לאכלו כשהוא חי לפי שהוא דבר מאוס ועובר משום אל תשקצו את נפשותיכם כמבואר בפ' ר' עקיבא:

חדושי אנשי שם

ד"ה (א) כתב הר"ן ז"ל בחדושיו אפי' תימא רבנן שוכן ונדמה קאמרי' נראה שהרי"ף ז"ל פוסק כאחרים ולפ"ז נ"ל דנדמה דקאמרינן היינו דמה בסימנים שאל"כ היאך אנו מתירין השף בסימנים ניחוש שמא שוכן הוא עם אחד מהטמאים ודומה להם אלא נדמה ודאי כדכתיבנא ע"כ:

מהר"ם (ב) נ"ל שר"ל כשאינו על קשר החלבון ודלא כסברת הרא"ה שאוסר בחלבון אפי' שלא על הקשר וכדתני דוסתאי ועל דעת הגאונים דדוסתאי לא בעי קשר:

מהר"ם (ג) ק"ל דלעיל הוכיח דכל שני סימנין אע"פ שאינן אותן שישנן בעורב הוי נדמה וטמא:

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פו:
ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' פו:
[דף רפ ע"א] בגמ' שלא ליתא דברי ראב"י. כגי' התוס' וכרא"ש גרס דברי ראב"י (ג"א)
דף לא. ע"ש שינוי לשון (ג"א)
ג מיי' פ"ק שם סמג עשין סב טור י"ד סי' פב:
ד מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' פה:
דף סג. ע"ש בגמ' שינוי לשון (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) ג"ב אבל:

רבינו נסים אלו טרפות פרק שלישי חולין

א מיי' פ"ק מהל' מאכלות אסורות סמג עשין סב טור י"ד סי' פג: ב מיי' פ"ב שם:

רבי יוסי אומר ושמו חגב. דאפילו בארבע סימנין הללו איט כשר אלא אם כן שמו חגב ונראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהביא משנתינו כלורתה ולא פירש כלום דרבנן פליגי עליה [דרבי יוסי] ולא בעו שיהא שמו חגב והוא מן התימה דבגמרא מייתינן פלוגתא דתנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל ואמרינן דקא מיפלגי בראשו ארוך דלתנא דבי רב כל חגב שראשו ארוך טמא כדאיתא בגמרא ולתנא דבי רבי ישמעאל טהור דמפיק לה מדרשא ודרים כמי בההיא דרשא גופא דבעינן שיהא שמו חגב ומשמע ודאי דבראשו ארוך קי"ל כתנא דבי רבי ישמעאל וטהור וכן כתב רביט יצחק ז"ל והביא ראיה מדאמרי' במס' שבת פרק אמר רבי עקיבא (דף צ:) רב כהנא הוה יתיב קמיה דרב וקא מעבר שושיבא אפומיה אמר ליה שקלה כי היכי דלא לימרו מיכל קאכיל לה וקא עבר משום בל תשקצו את נפשותיכם כלומר מפני שהיתה חיה הא לאו הכי משמע דשרי ובפ' אין מעמידין (דף לז.) אמרינן דשושיבא ראשו ארוך אלמא ראשו ארוך מותר והתם נמי אמרינן בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דשרי אע"פ שיש ספרים שכתוב בהם דכולי עלמא אסור ליתא אלא דשרי גרסי' וכן כתב רת"ס ז"ל שמצא בספר ישן וכן כתב הר"מ במז"ל וסתמא דמתני' נמי הכי מוכחא דקתני ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים אלמא בהכי סגי אע"פ שראשו ארוך אלמא תנא דמתניתין בראשו [ארוך] כתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל וכיון דס"ל כותיה על כרחיך בעינן שיהא שמו חגב דאי לא היכי דרים להו לקראי לא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל אלא ודאי שמו חגב בעינן ורבי יוסי דקאמר ושמו חגב לא מיפלג פליג אלא פירושי הוא דקא מפרש דת"ק נמי ה"ק [וכן דעת הרמב"ם ז"ל דשמו חגב בעינן] וכן דעת הרב אלברגלוני ז"ל וזהו שנהגו בארצות הללו שלא לאכלן לפי שאין בקיאין בשמותיהן ואין ראוי שיהא נאכלים אלא במסורת כדאמרי' בעופות

תורה אור

וקרסולים וכנפיו חופין את רובו °רבי יוסי אומר ושמו חגב ובדגים א כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשין וסנפיר אחד אלו הן הקשקשין הקבועין בו והסנפירין שהוא פורח בהן: **גמ'** *מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב היקפו אמר רב פפא (א) הילכך בעינן רוב ארכו ורוב היקפו: ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן כגון הזחל הזה מותר רבי אליעזר ברבי יוסי אומר °אשר לו כרעים ממעל לרגליו אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן: **ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת וכו': ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן כגון הסולתנית והאפיין מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן הים ב כגון *אקונס ואכספתית ואטונס מותר וכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת ת"ר ממשמע שנאמר אבול ג את שיש לו שומע אני לא תאכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה נשנו לעבור עליה בעשה ולא תעשה. °את זה תאכלו מכל אשר במים מה תלמוד לומר °הואיל והתיר ג בסתם והתיר במפורש מה כשהתיר (א) בסתם לא התיר אלא שבכלים אף כשהתיר במפורש לא התיר אלא שבכלים מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה ואינו נמנע ת"ל °תאכלו מכל

ויקרא יא | תשנ"א | תשנ"ג | שם | תשנ"ג | שם

רש"י

[דף רפ ע"ב] שהוא פורח בהן. שהוא שט בהן על פני המים: **גמ'** זחל. מין חגב ואין לו קרסולים בקטנותו ונדלים לאחר זמן: אשר לו. לא כתיב באל"ף וקרינן לו בוי"ו: הסולתנית. הוא מין דגים קטנים: אכול את שיש לו. שנאמר כל אשר לו סנפיר וקשקשת אותם תאכלו [אותם] משמע מיעוט הא אין לו לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה: את זה תאכלו. קמא למאי אתא לכתוב מכל אשר לו וגו' יכול הואיל וכו' ואי קשיא את זה תאכלו דרישא הוה ליה למישבק לגופיה ובתרא לדרשא וכן אורחיה דכל קרא י"ל א"כ תו לא משכחת למידרש מתאכלו דסיפא למאת זה תאכלו דרישא דרשינן היתר הכלים אבל מסיפא לא מצי למידרש היתר כלים דהא אותם תאכלו דסיפא משמע בימים ובנחלים אית ליה אכול הא בכלים אפילו אית ליה לא תיכול אבל מאת זה תאכלו דרשינן היתר כדמפרש: הואיל והתיר במפורש והתיר בסתם. שני מקראות יש אחד סתום ואחד מפורש ולקמן מפרש איזה סתום ואיזה מפורש והתיר שרץ המים בלא סימני טהרה וה"א ילמד סתום מן המפורש: (ב) מה כשהתיר במפורש. לא התיר בלא סנפיר וקשקשת כי אם שרצים הגדלים במים שבכלים ולקמן מפרש מנלן: אף כשהתיר בסתום לא התיר. אלא במים שבכלים: ששוחה ושותה ואינו נמנע. בשביל שרצים שבתוכו שאין להן סימני טהרה: ת"ל תאכלו וגו'. ומאותם תאכלו דסיפא לא מצי למידרש היתר אלא איסור כדפירשתי דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אבני סנפיר וקשקשת אבל תאכלו דרישא מצי למידרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דבתר הכי קאי וה"ק את זה תאכלו מכל אשר במים אפילו בלא סימנין כלומר בשאר מימות כל אשר לו סנפיר וקשקשת

ג מיי' פ"ג שם סמג לאוין קכט טור י"ד סי' פד: | דף סה. | דף סו. | דף סו: | [דף רפא ע"א]

ואמרי אבל מדברי הרי"ף ז"ל לא נראה כן שהוא הביא משנתינו כצורתה ולא הביא בימים ובנחלים כלומר בימים ובנחלים בעי סנפיר וקשקשת דכתיב אותם תאכלו ולא מחלוקת תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל כלל נראה שהוא סבר דרבי יוסי ורבנן פליגי וקיימא לן כרבנן דלא בעינן שמו חגב ומדסתם לה סתומי כמי משמע דבארבע סימנין השנויין במשנתינו מותרין ואע"פ שראשן ארוך ולפי דעת זה יש לתמוה תנא דמתני' היכי דרים להו לקראי דלא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל דמר בעי שמו חגב ומר בעי שלא יהא ראשו ארוך וליכא מאן דשרי אין שמו חגב וראשו ארוך וכתב הרמב"ן ז"ל דאפשר דדרים להו כדדרשינן בסיפרא דתניא אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות שאר המינין ת"ל למינהו למינהו ריבה הא כילד היה למד סתום מן המפורש מה ארבה מפורש שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופין את רובו אף אני אביא וכו' ר' יוסי אומר ושמו חגב מדקאמר מה הפרט מפורש שיש לו ד' וכו'. שמע מינה דבהני ארבע סימנין בלחוד שרו ואע"פ שראשן ארוך. ומדקתני עלה רבי יוסי אומר ושמו חגב שמע מינה דת"ק לא בעי שמו חגב והיינו כתנא דמתניתין: **ובדגים** כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד. סבירא ליה לרבי יהודה דשני קשקשים בעינן לפי שמלת קשקשת היא כפולה ות"ק סבר שאין משמעה אלא קשקשת אחת והכי נמי תניא בסיפרא אין לי אלא המרובין בקשקשים ובסנפירים כגון כפופת זו שבים. מנין לרבות אפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ת"ל סנפיר וקשקשת וקי"ל כת"ק הילכך בקשקשת אחת סגי. ומיהו איכא למידק מדתניא בתוספתא כמה קשקשים יהיו בו ויהא מותר אחת תחת לחיו ואחת תחת סנפירו ואחת תחת זנבו רבי יהודה אומר שני קשקשים וכו'. אלמא לת"ק ג' קשקשים בעינן ובמקום ידוע לפיכך יש מי שאומר דאין הכי נמי דתנא דמתניתין הכי סבירא ליה והא דתניא בסיפרא אין לי אלא (ב) אחת בכל אחד משלש מקומות אלו קאמר ור' יהודה סבר דשני קשקשים בעינן בכל אחד מאלו המקומות וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל. והרמב"ן ז"ל כתב דלאו למימרא דתלתא בעינן אלא או או קתני כלומר או תחת לחיו או תחת סנפירו או תחת זנבו והא דקתני כמה קשקשים יהיו בו משום דרבי יהודה בעי שני קשקשים נקט האי לישנא אבל לתנא קמא באחת סגיא ומיהו בעינן שתהא באחד מן המקומות המוזכרים בתוספתא משום דבמקומות אחרים חיישינן שמא מדגים אחרים נדבקה בו אבל באותן מקומות ודאי מגופו הוא. וכל זה אינו מחוור דמתניתין סתמא קתני סנפיר וקשקשת דמשמע דבחדא סגיא ובכל מקום שהוא דכל שמחוברת עמו יפה ונראית מגופו לא חיישינן דילמא מעלמא אתאי דאי לא הוה להו לפרושי בגמרא ובסיפרא נמי סתמא קאמרינן אפילו אין לו אלא קשקשת אחת דמשמע דבחדא סגי וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהביא משנתינו כצורתה. ולתוספתא לא חיישינן דמשמע דפליגא אגמרין: **גמ'** כגון הזחל הזה. מין חגב הוא וכך שמו: אשר לו כרעים. כתיב באל"ף וקרי בוי"ו וגלי רחמנא בקרסולים והוא הדין לכנפים: וחגבים אינן טעונין שחיטה והכי איתא בהדיא בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) ובע"ז נמי בפרק אין מעמידין (דף לח.) אמרינן עובד כוכבים שהצית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורים ומפרשינן התם משום דלא ידיע הי טמא והי טהור הא לשחיטה לא חיישינן וטעמא דמילתא דכיון דלא אשכחן שחיטה אלא בבהמה ועוף ממילא [חגבים שרו בלא שחיטה שכל שלא הצריכו הכתוב שחיטה ממילא] שרו בלא שחיטה והא דבעיא בפרק השוחט (דף כז:) דגים דלא בעו שחיטה מנא לן היינו משום דלאתקוש לעוף שטעון שחיטה אבל חגבים דלא חזינן להו דליתקוש ממילא שרו בלא שחיטה ורש"י ז"ל כתב בשם בעל הלכות ז"ל דהייט טעמא דלא בעו שחיטה לפי שהזכירן הכתוב אחר דגים שאין טעונין שחיטה: ובדגים [כל] שיש לו סנפיר וקשקשת וכו'. אלו הן הקשקשים הקבועין בו יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לקשקשן: הפורח בהם. שט על פני המים: **אין** לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית. מין דגים קטנים ואע"ג דהכא ליכא קרא כדאיתא גבי חגבים דדרשינן הכי מכתיב וקרי דאין לו כרעים כמו שפירשתי אפשר דנפקא לן הכי מדכתיב אין לו דמשמע עיין עליו כדאמרינן בכל דוכתא [יבמות דף כב: וכ"מ]: אקונס ואטונס. לשון פרסי הם: כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. הלכך בקשקשת לחודיה סגי וסנפיר דכתב רחמנא אמרינן בגמרא דכתביה כי היכי דלא נטעי למימר דקשקשת [הייט סנפיר ואע"ג דלישנא דקשקשת] לא משמע הכי דכתיב [ש"א יז] ושריון קשקשים הוא לבוש אמרינן דכתביה משום [ישעיה מב] יגדיל תורה ויאדיר כלומר כדי שלא נוכל לבא לכלל טעות: **ת"ר** ממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכו'. קראי הכי כתיבי בסדר ויהי ביום השמיני את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ומשום הכי קאמר דממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכתוב בההוא קרא אותם תאכלו ממילא משמע דלא תאכל את שאין לו דאותם מיעוטא הוא וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו יודע אני שיאכל את שיש לו כיון שלא אסר אלא שאין לו: **לעבור** עליו בעשה ולא תעשה. דאותם מעוטא הוא דמשמע הא אין לו לא תאכל ולאו הבא מכלל עשה עשה: **את** זה תאכלו מכל אשר במים מה תלמוד לומר. דהא מאותם תאכלו דכתיב בסיפיה דקרא נפקא לן היתרא בשיש לו ואיסור עשה באין לו ואתכלו קמא למאי אתא. ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למשבק לגופיה ובתרא לדרשא דהך דרשא דדרשינן מהא דבסמוך דהוא לא מוקמינן לדרשה. איכא למימר דהכא הייט טעמא דלא מוקמינן קמא לגופיה תו לא הוה מצינן לאוקמיה בתרא לדרשה דהך דרשה דדרשינן מהא דבסמוך לא משתמעא מיניה: הואיל והתיר בסתם והתיר במפורש. שרץ המים התיר בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש ובגמרא מפרש להו הי סתום והי מפורש והוא אמינא ילמד סתום מן המפורש מה כשהתיר בסתם לא התיר אלא סנפיר וקשקשת אלא שרצים הגדולים במים שבכלים במים כגון תולעים שבהם ולקמן מפרש מנא לן דמשתרו. אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים אבל כל שאר מימות כגון חריצין ונעיצין שהן טבעין ודומים בימים ונחלים האמורין בפרשה לא בורות שיחין ומערות שאינן טבעין אלא מכונסים לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת: מנין להתיר בורות שיחין ומערות. שאינן דומות להן לפי שהן מים מכונסים ולא טבעין ששוחה בהן ושותה מהן ואינו נמנע מלשתות מה שהתולעים שבהן הואיל

גי' ד"ה | גי' ד"ה

הגהות הב"ח

(א) כשהתיר במפורש לא התיר כו' אף כשהתיר בסתם לא כו' בנ"צ: (ב) נ"ב סמ"ג רוכין בקשקשים כו' מנין לרבות אפי' אין לו אלא אחת כו':

הגהות חוות יאיר

(א) דכך ר"פ לפסוק כך: (ב) כך הגי' בגמ' וכך נכון להגיה ג"כ ברי"ף דבכ"מ אמרי' נלמד סתום מן המפורש אבל בפסק הלכה סכל חדא ועי' בש"ס דף ס"ו ע"א:

שלטי הגבורים

א מדברי רבינו ומיי' ופרא"ש והטור מוכח להדיא שאפי' אין לדג אלא קשקשת אחד וסנפיר אחד שהוא כשר ולשון סמ"ג איט כל כך ברור ובדברי מיי' יש סתירה כי בפי' המשניות כתב שצריך שיהא לדג ב' קשקשין ובחבורו פסק דדי בקשקשת אחת ומגיד משנה סוף פ"ק מהל' מאכלות אסורות כתב שיש מן הגאונים שהורו לאיסור עד שיהיו שלשה קשקשין אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיר שלו והטור כתב דדי בקשקשת א' והוא שתהיה הקשקשת קבוע תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפירו וכן נראה דעת רוב הפוסקים והטעם שצריך הקשקשת להיות במקומות אלו בשאין לו אלא קשקשת אחת הוא שבמקומות אחרים יש לחוש שמא עם דגים טהורים נתערב ונשרה קשקשת מהם ונדבק בזה אבל באותן המקומות ידוע דשט הוא וכתבו הפוסקים שיש מיני דגים שאין להן קשקשין אלא א' בזנבן ויש מתירים בשיש לו קשקשת אחת אפי' נמצא בכל מקום שיהיה בגופו: ב כתב ריא"ז סימן מובהק בדגים כל דג שזנבו מפוצל אם היו הפצולין שוין בידוע שיש לו קשקשת ואם ראשי הפצולין האחד ארוך מחבירו בידוע שאין לו קשקשת כמ"ש מז"כ בשם לקח טוב אבל שאין אבו מפוצל דומה זנב הסמור לטמא ברוב הדגים:

המאור הגדול

[דף סה ע"ב] ה"ג לא ראי ארבה כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי ארבה לא ראי שניהם כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי שניהם ויש ספרים שכתוב בהן לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי סלעם כראי שניהם ונראה כי שבוש הוא דהא אסיקנא דסלעם קרא יתירא הוא דמארבה וחרגול אתו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך דדמיין להנך בד' סימנין וא"ת מה ראית לרבות ראשו ארוך ולמעט שאינו דומה בד' סימנין איפוך אנא למעט ראשו ארוך ולרבות שאינו דומה בד' סימנין כגון שאינו דומה לאלו בד' כנפים או שאינן חופין את רובו אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו דכתיב אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ וכשם ששני הסימנין המפורשין בכתוב שהםהקרסוליםעם ד' רגלים מסייעין אותו לקפץ כך שני הסימנים שהם ארבע כנפים וחופין כנפיו את רובו הכל מסייע לקפיצת העוף אבל סימן של ראשו ארוך אינו מעלה ואינו מוריד לפיכך נתרבה רבוי סלעם: [דף סו ע"ב] וקוקאני פי' ה"ד שלמה ז"ל תולעים שבכבד ובריאה שבבהמה וקשיא לן דהא בהדיא תניא לה בברייתא ופרישנא דרבנן בבהמות ולעמעמה משום בהמה בת

הואיל ואין דומים לימים ונחלים שהסימנין אמורין בהם ת"ל תאכלו מכל אשר במים ומהאכלו דסיפא לא מצי למדרש היתרא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אסנפיר וקשקשת אבל תאכלו קמא מצי למדרש באפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים דסיפא קאי וה"ק תאכלו מכל אשר במים אפילו בלא סימנין כגון שאר מימות שאינן ימים ונחלים ואת כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר דבימים ונחלים בעינן סימנין : **והיכן** התיר בכלים וכו'. במים כלל בימים פרט במים חזר וכלל מפרשינן בגמרא דהוו שני כללות

תורה אור

ויק׳ יא מכל אשר במים והיכן התיר בכלים דכתיב °את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל *כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין מאי רבי רבי חריצין א ונעיצין לאיסורא ואימעיטו להו בורות שיחין ומערות להיתרא. דבי רבי ישמעאל תנא במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט וריבה במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט מיעט בורות שיחין ומערות להיתרא ותני *יהודה בן מתתיה ומה ראית לרבות בורות שיחין ומערות להיתרא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים אמר רב הונא לא לישפי איניש שיכרא בציבתא °באורתא דילמא פריש ממנא לציבתא וחזר ונפיל לכסא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי בגו חביתא נמי דילמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל התם היינו רביתיה ומנא תימרא דשני מקום רביתיה דתניא מנין לרבות שיחין ומערות ששוחה ושותה בהן ואינו נמנע ת"ל °מכל אשר (שם) במים אמאי וניחוש דילמא פריש לדופנא דבירא והדר נפיל לבירא אלא היינו רביתייהו ה"נ היינו רביתייהו א"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך °*ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושין (שם) שסיננן : אמר שמואל קישות ב שהתליע *באיביה אסורין משום שרץ השורץ על הארץ (דף סו:) תניא על הארץ להוציא זיזין שבעדשים ויתושין שבאכלוסין ותולעת שבתמרים וגרוגרות וה"מ דאיתליע בתלוש אבל התליע במחובר ג אסור דקי"ל

רש"י

תאכל בלא סנפיר וקשקשת : היכן התיר. מאיזה פסוק למדת היתר כלים : בימים ובנחלים הוא. דכתיב [אותם תאכלו וכתיב] וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וגו' לא תאכלו הא בכלים כו' האי קרא מגלה דגם קרא קמא כל אשר לו וגו' הכי מידרש אותם תאכלו דוקא בימים ובנחלים בעי אותם הייט בני סנפיר וקשקשת הא בשאר מימות לא בעי סנפיר וקשקשת אבל אי לאו האי קרא וכל אשר אין לו הוה אמינא למידרש מאותו איסורא בימים ובנחלים אכול את שיש לו הא בכלים אפילו יש לו לא תאכלו היינו שני מקראות חד סתום וחד מפורש : במים כלל. משמע כל מימות בעי סנפיר וקשקשת : בימים ובנחלים פרט. משמע דוקא ימים ונחלים בעינן סנפיר וקשקשת : במים חזר וכלל. שכן נאמר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים וכל שני כללות הסמוכין זה לזה המל פרט בין הכללות ודונן בכלל ופרט וכלל ואימא הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין : רבי חריצין ונעיצין לאיסורא. כאלו : במים במים שתי פעמים. הואיל ושני כללות סמוכין זה לזה מדה היא בתורה שלא תדונם בכלל ופרט וכלל אלא בריבה ומיעט וריבה דאי הוה כלל ופרט וכלל [לא] סבר רבי ישמעאל דהוה מייתינן מכעין הפרט אפילו מידי דדמי לפרט בחד צד כגון בורות ולא מיעט כי אם כלים אבל השתא דדרשינן ריבה ומיעט וריבה אז מרבינן כל מילי וממעטין רק מידי דלא דמי ליה כלל כגון כלים אבל בורות שיחין ומערות לא לכך איצטריך את זה תאכלו לרבות בורות שיחין ומערות אבל ת"ק סבר דאפילו בכלל ופרט וכלל מרבינן כל מידי דלא דמי כי אם בחד צד לכך אי לאו את זה תאכלו הייתי מרבה אפי' בורות שיחין ומערות לאיסורא ולא הייתי ממעט מכעין הפרט כי אם כלים שהן עצורים שאין להם מוצא ומובא אלא עצורים ככלים ולא דמי לאיסורא לימים ונחלים במידי : לישפי. לשון השופה יין לשון הורק מכלי אל כלי : שיכרא. שכר של תמרים ותולעים מצויין בה : בציבתא. שמסננין אותו דרך קשין ועליה קשים : באורתא. בלילה שאינו רואה אם יפול תולע על הקשין ומשם לכלי ולמחר לא ידע שנפלה תחלה על הקשין ויאכלנה וקעבר משום השרץ השורץ על הארץ כיון שריחשה על הקשין : היינו רביתיה. גדילתו וכמי שלא פירשה דמי: יבחושין. כמין יתושין קטנים הנמצאות במרתפות של יין : באיביה. בעודה מחוברת : אסור. התולע כיון דמהלכת בקישות והקישות הוא מחובר בקרקע שורץ על הארץ קרינן ביה אבל התליע לאחר כך מותר עד שתצא לאויר העולם: להוציא זיזין שבעדשין ויתושין שבאכלוסין. מין קטניות הוא שמותרין דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה ושתי הברייתות הך דאייתינן הכא להוציא זיזין כו' ואידך למייתי בגמרא דתניא כל שרץ השורץ על הארץ לרבות תולעים שבעקרי זיתים ושבעקרי גפנים שאסורין משמע דוקא תולעים שבגוף האילן כדקתני לישנא בעיקרי גפנים אבל בתוך הפרי אפילו אם התליע בעוד הפרי מחובר באילן מותר מדקתני בעיקרי זיתים ובעיקרי

רבינו נסים

הסמוכין זה לזה דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים הרי כלל ראשון כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים הרי כלל שני דמכל חד מהני במים משמע כל מים שבעולם והדר כתיב פרטא דכתיב בימים ובנחלים דמשמע דדוקא בהני בעינן סימנין והאי פרטא דבימים ובנחלים שדינן ליה בין שני כללות דהיינו בין שני במים ודיינינן ליה בכלל ופרט ואי לאו רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים הוה אמרינן מה הפרט מפורש מים גדלים על גבי קרקע אף כל מים גדלים על גבי קרקע והוו להו בורות שיחין ומערות בכלל איסורא ולא הוה שרינן אלא כלים בלחוד אבל השתא דכתב רחמנא האי רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים דרשינן כעין הפרט מים טבעין ואימעיטו להו בורות שיחין ומערות להיתרא הכי מפרשינן בגמ' : **דבי** רבי ישמעאל תנא במים שני פעמים וכו'. והואיל ושני כללות הסמוכים הן כשתטיל פרט שאחריהן ביניהן מדה היא בתורה שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לכללא מפרטא דלא תדרשיה בכלל ופרט ואיכא בין רבוי ומיעוט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאיתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבוי ומיעוט לא פירש המיעוט את הכלל אלא מיעטו שלא תפרוש ממנו את הכל אלא זו וכל הדומה לו ובלא ריבוי שני הוה מרבינן כל דומה לו למיעוטא ואהני ריבוי שני לאיתויי כל מידי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרש בפרק נגמר הדין (דף מו.) וקאמר תנא דבי רבי ישמעאל משום דברבוי ומיעוט מידרש איצטריך תאכלו קמא למישרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט ורבוי לאיסורא ראיתו בכלל ופרט דרשי ליה לא הוה איצטריך תאכלו יתירה דבלאו ריבויא נמי לא הוה מתרבו בורות דקא סבר תנא דבי ר' ישמעאל דכללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הילכך לא אתי כללא בתרא לרבויי אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו מים נובעין אבל משום דדרשינן ליה ברבוי ומיעוט והוה אמינא דריבה הכל ומיעוטא הוה מוקמינן ליה בכלים בלחוד איצטריך ריבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא ות"ק דברייתא ס"ל דכל היכא דדיינינן כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר והוה ליה כלל מוסיף על הפרט דאיתרבו להו כל מילי וכלל ראשון לא בא אלא למעט מה שאינו דומה כלל לפרט דהיינו כלים והוו מתרבו בורות שיחין ומערות לאיסורא והכי איצטריך רבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא : מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורין. שאין להם מוצא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב : **הלכך** נקיטינן דבורות שיחין ומערות שהם מלאים מים מכונסין אדם שותה בהם ושותה ואינו נמנע מפני התולעים שבהן כל שלא פירשו אבל פירשו ויצאו לחוץ אסור משום השרץ השורץ על הארץ כדאמרינן בסמוך ואיכא מ"ד דדוקא בבורות ודכוותיהו שאינן זוחלין הוא דשרינן כל שלא פירשו אבל כל שהן זוחלין אע"פ שאינן מים טבעין אע"פ שלא פירשו אסירי דלא איתרבו להיתרא אלא מים עצורין : **אמר** *רב חסדא לא ליספי איניש שיכרא בליבתא באורתא. ליספי לשון [ב"מ דף ס.] השופה יין לשון [ירמיה מח] לא הורק מכלי אל כלי. שיכרא שכר של תמרים הוא ומצויין בהם תולעים : בליבתא. ליבי שמסננין דרך קשין ועלים דקין : באורתא. שאם תפול על הקשין לא יראנה ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא יצאתה מן השכר לקשין ותולעת המים שבכלים מותרת כדאמרן וקא עבר משום השרץ השורץ על הארץ דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשית שרץ הארץ : התם היינו רביתא. וכמי שלא פירשה הוא : יבחושין. כמו יתושין דקין הנמצאים במרתפות של יין : **אמר** שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ. באיביה בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסור התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא לה כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר : להוציא זיזין שבעדשים. דמותרין דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה זיזין קורקוס וכמין יתושין הן אלא דאותן שבעדשים זיזין שמן : אכלוסין. מין קטנית : **וכבר** כתבתי למעלה שרש"י ז"ל סובר דקישות שהתליעה באיביה לא מיתסרא אלא בשהלכה התולעת בפרי וכן נראה מלשונו וזהו ג"כ שכתב למעלה עלה דההיא דלא ליספי איניש לבתא בשכרא באורתא דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשה שרץ הארץ וכבר כתבתי למעלה שאין דבריו מתורין דה"נ מוכח ממאי דאיבעי לן בסמוך פירשה מתה מהו דמשמע דוקא פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה לפי שאינה ראויה לשרוץ אבל פירשה ואח"כ מתה אפילו לא הלכה אסורה ואפילו לגרסת רש"י ז"ל שגורס פירשה ומתה משמע דע"כ לא מיבעיא לן אלא במתה קודם שהלכה דפוב אינה ראויה להלך אבל לא מתה אע"פ שלא הלכה משמע דפשיטא לן דאסורה דאי לא אדבעי לה בפירשה ומתה ליבעי בפירשה ולא הלכה אלא ודאי אע"פ שלא הלכה כל שהוא בארץ או במחובר לקרקע שרץ השורץ על הארץ מיקרי : **והוי** יודע שר"ת ז"ל חולק ואומר דלא קי"ל כשמואל ומוכח לה מדאמרינן בגמרא עלה דהא דתנן לרבות תולעת שבעיקרי זיתים דמייתינן לה לסיועי לשמואל ודחינן ומוקמינן לה דוקא בדאיתלע אילנא גופיה אבל איתלע פרי לאו שרץ השורץ על הארץ מיקרי ואמרינן עלה דיקא נמי דקתני [לרבות] תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ומדאמרינן האי לישנא דדיקא נמי דקתני משמע דתלמודא הכי נקט לה ולא מיחוור דהא רב הונא ורב פפא דבתראי ניהו טתיה סבירא להו מדאמרינן לעיל [דף נח.] אמר רב הונא כל שאין בו עצם אינו מתקיים יותר מי"ב חדש א"ר פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסור הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אלמא דרב הונא לא איצטריך אלא לכדשמואל

שלטי הגבורים

א לפי פי' מיי' כל שכן שהמים זוחלין ומושכין אפי' אינן נובעין כל הברזים הנמצאים בהם בלא סימני טהרה אסורין וכן הביא דעתו בזה הר"ן שם וכן מוכח מדברי התוס' והסמ"ג ומדברי הרא"ש והטור משמע דאפ"ה שהן נפולין ותרילין שמושכין כיון שאין נובעין הרגלים הגדולים בהם שרו שהכל תלוי בנביעה ואם יכול לקחת בכלי מן המים שבכלים שהרגלים בהם ולהתותן בכלי אחר הרא"ש הביא הב' דעות א' שאוסר משום דחיישינן דלמא פריש לדופני כלי הא' ואינו כתב דלא חיישינן לזה ולא נקט תלמודא לישנא דשותה ובותה מהם אלא מפ"ים אורחא דמלתא אבל ה"ה שיכול לקחת מהם בכלי אחר :

ב והיכא שנמצא בפרי התולעת שהוא אסור או בשרבים הקטנית למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה איכא פלוגתא דרש"י והרא"ש והטור כתב דתולעים הנמצאין בפולין ובתמרי תחת הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ והמחבירים הקליפה מוצאים התולעים תחתיה מותרין לפי שהן מונחים במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש וכן כתוב בהגהת מיי' בשם מהר"ם ח"ל התולעים שהם בתוך קנה של ירקות ודאוקים מכפים שאין חלל במקומן שיוכלו לרחוש ולילך באשר הם שם אין בהם משום השרץ השורץ על הארץ וכן פרש"י פ' אלו טרפות וכן הוריתי על מבשלי קליות חטין ואומרין שמצויין בהם תולעים בין הקליפות לחטה והתרתי מטעם זה עכ"ל :

ג כתב ריא"ז וכל פרי שרגיל להתליע במחובר צריך לבודקו שמא יש בו תולעת וכן בדברי ר"ת ואם לאחר שנתלש התליע הפרי מותר ואם פירש השרץ מן הפרי אסור. פירש ומת בנפילתו מיד עד שלא שרץ על הארץ או שפירש מקצתו או שפירש לאויר העולם או שפירש מתוך הפרי על גבי הפרי או שפירש מתוך הגרעינה ע"ג הגרעינה כל אלו אסורין מספק ואם פירש לאחר שמת מותר ויש שאוסרין כמבואר בקונט' הראיות. פירות ששהו לאחר תלישתן י"ב חדש אין חוששין לתולעין שבהן שכל דבר שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש ובידוע שלאחר שנתלשו התליעו ואין צריך לבדוק אחריהן כלל כמבואר בקונטרס הראיות :

המאור הגדול

בת שחיטה היא והני דלא מהניא להו שחיטה לא משתרו בהדדה ונראין דברי הרי"ף ז"ל שכתב תולעים שבמעי הדגים ויש ספרים שכתוב בהן בפירוש מינם נאים טורא ועיילי ליה באוסיה : הביא הרי"ף ז"ל בסוף זה הפרק שמעתתא דאביי דבפ' אלו הן הלוקין (כמ"ש בה"א בס' ס"ע) ופירושו שכתב בנבלה ותרעה משובש ביותר במקצת נוסחי ההלכות ובמקצתם נמצא על נכון וכן בשאלתות דרב אחא גאון ז"ל תמצאנו על נכון :

א מיי' פרק ב מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קל קלג:
ב מיי' פרק ה שם סמג לאוין קלו טור י"ד סי' יד:

לכדשמואל ורב פפא נמי יליף מיניה דתמרי דכלא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אלמא כשמואל ס"ל וש"מ דאיתא לשמואל ואע"ג דקתני בעיקרי זיתים או בעיקרי גפנים אמר לך שמואל דה"ה לפירא גופיה אלא דחדא מינייהו נקט דבין הכי ובין הכי מחובר לקרקע הוא:

בעי רב יוסף פירשה מתה מהו. התולעת לאחר שנתלשה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא רחשה שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שרץ השורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעינן שרילה כך פרש"י ז"ל והוא גורס פירשה ומתה אבל הרי"ף ז"ל גורס פירשה מתה מהו

רש"י

ובעיקרי גפנים דוקא: פירשה ומתה. התולעת לאחר תלישה דשריא לדברי הכל פירשה מן הפרי לארץ ולא ריחשה כגון שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעיא שרילה. שורץ היינו רוחש ומתנענע: מקלתה מהו. מי הוה ככולהו או בעינן כולה: לאויר העולם. וקודם שהגיע מן הפרי לארץ קלטה בפיו מהו לבולעו אם תמלא לומר פירשה ומתה שריא משום דאינה ראויה לרחוש אבל חיה דראויה לרחוש אסורה: לגג תמרה. פירשה מתוכה לגגה מי אמרינן היינו רביתא או דילמא שורץ על הארץ הוא כשורץ על דבר אחר דמי: וקוקני. תולעים שבכבד ושבריאה (כך פרש"י): מינם נייס. כשהוא ישן: עייל באוסייה. נכנס בחוטמו ומעלמא אתו ולא מגופו גדלים: מורנא. תולעים הנמצא בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה אסירי וטעמא דבהמה אסירי כדמפרש ואזיל: דכוורי שרי. כדמפרש דכוורי דגים: אבלע לי. שלא אראה ואקוץ בם: והני. אלו התולעים שגדלו בה עד שלא נשחטה באו מאבר מן החי ושחיטת בהמה לא מהני להו שהרי יש להן חיות לעצמן ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן אבל הנך באיסורייהו קיימי: שלשול. תולעת ארוכה כנחש ונמצא באשפה: חיפושית. אשקרבור"ט: נדל. מרבה רגלים קורין לו: פוטיתא. שרץ המים לוקה ארבע לאו אחד כתיב בשרץ המים במשנה תורה ואחד בתורת כהנים ושני לאוין כתובים בסתם שרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהן והתם לא כתיב על הארץ ולא מים אלא בסתם: נמלה. הוא שרץ על הארץ לוקה חמש תרי הנך דבסתם שרצים ואידך שלש כתיבי בפירוש בשרץ דעל הארץ: צירעה. הוא שרץ הארץ וגם שרץ העוף ושרץ הוא לשון רוחש ונע ואינו נראה ובהמה וחיה הגבוהים מן הארץ לאו בכלל שרץ הן לכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש וגו' בקדושים תהיו אינו מן המנין דלאו בשרצים כתיב אלא בגדולים משתעי קרא: הדרן עלך אלו טרפות

בהמה שהיא מקשה לילד. בשעת שחיטתה: והחזירה. קודם שחיטה: מותר באכילה. מפרש בגמרא מאן מותר: הרי זה כולו כילוד. וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה: חותך. נחתך מעובר שבמעיה והניחו החתיכה בתוכה מותר כדיליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו: מן הטחול ומן הכליות. של הבהמה עצמה אסורה באכילה: **גמ'** כיון שיצא ממחיצתו. קודם שחיטתה אף על פי שהחזירו קודם שחיטה ומחיצה היינו הרחם שהיא מחיצה לו להתירו בשחיטה וכיון שיצא הרי הוא כטריפה לא תאכלו דכתיב ובשר בשדה טרפה כלומר חוץ ממחיצה שלו וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצא נמי מהאי קרא ילפינן: יש לידה לאיברים. אבר שיצא הרי הוא כילוד ותו לא מהניא ליה הזרה

תורה אור

נר מצוה

דקי"ל כשמואל בעי רב יוסף פירשה מתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו תיקו: בעי רב אשי פירשה על גבי תמרה מהו תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: וקוקאני דאינון תולעים שבמעי הדגים אסירי מאי טעמא מעלמא קא אתו דמינם נאים כוארא ועייל באוסיה: מורנא דבישרא אסירן דכוארי שריאן א"ל רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא בר נפחא לרבינא מאי שנא מדתניא ואת נבלתם תשקצו לרבות דרנין שבבהמה הכי השתא בהמה בשחיטה משתריא והני מדלא מהניא שחיטה בהו באיסורייהו קיימי אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו כי קא גבלי בהיתרא קא גבלי. ת"ר הולך על גחון זה נחש כל לרבות שלשול קטן הולך על ארבע זה עקרב כל לרבות חיפושית והדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה (א)לדומה גרסי' באלו הן הלוקין *אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש א צירעה לוקה שש. אכל פוטיתא לוקה ארבע דכתיב בדגים ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו וכתיב בשרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ל"ש דים ול"ש דיבשה הרי תרי וכתיב בהו ולא תטמאו בהם הרי תלתא וכתיב במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו הרי ארבע. אבל נמלה לוקה חמש תרי בהאי קרא דאמרינן ל"ש דים ול"ש דיבשה ואידך כל השרץ השורץ על הארץ ואידך כל הולך על גחון וגו' ואידך לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי חמש לאוין. צירעה לוקה שש. הני חמשה מהני קראי דשרצים ואידך וכל שרץ העוף:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ואת הדומה לדומה:

תענית [דף רפב ע"א]

ויקרא יא
שם
שם
דברים יד
ויקרא יא
דברים יד

הדרן עלך אלו טרפות

*__בהמה__ שהיא ב מקשה לילד והוציא העובר את ידו לחוץ והחזירה מותר הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל כל דבר שהוא גופה אסור ודבר שאינו גופה מותר: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור ב מאי טעמא אמר קרא ובשר בשדה טרפה וגו' כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. *עולא אמר רבי יוחנן אבר עצמו מותר ואותבינן עליה דרבי יוחנן וסליקא בתיובתא הילכך הילכתא כרב: במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאיברים ורבי יוחנן אמר אין לידה לאיברים מאי איכא בינייהו למיסר

תוספתא

דף סח.
דף סח:
שמות כב

וכבר פרשתיה: מקלתה מהו. מי הויא ככולה או לא: לאויר העולם מהו. פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיעה לארץ קלטה בפיו מהו לבלעה מי חשיב שורץ על הארץ או לא: על גבי תמרה מהו. מתוכה פירשה לגבה מי אמרינן היינו רביתא או דילמא כשורץ על גבי ד"א דמי ובגמ' איבעיא לן או עלה לגג גרעינתה מהו כלומר אם תמצא לומר דגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל התולעים מגרעיני הפרי הם גדלין: מתמרה לתמרה מהו. כלומר לא שרץ על גבה אלא נקב מזו לזו מי אמרינן כיון דלאו היינו רביתא שורץ קרינא ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושים בעינן להו וסלקא בתיקו ולחומרא: **וקוקני** דאינון תולעים שבמעי דגים אסירי מ"ט מעלמא אתו. שאילו היו נוצרים מגופו היו מותרים כדאמרינן בסמוך: דמינם נייס. כוורא ועייל באוסיה. בחוטמו נכנסין בעוד שהדג ישן: מורנא דבשרא אסירין [דכוורי שריין]. תולעים הנמצאים בבשר הדגים שלא היה אפשר שבאו מן החוץ אלא נוצרין מבשרו שריין: אבלע לי ואנא איכול. הבליע לי מהם שלא אדע כדי שלא אקוץ בהם ואוכל: דרנין שבבהמה. תולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר: מדלא מהניא להו שחיטה דתולעים לאו בני שחיטה נינהו ולא מהני להו שחיטה דבהמה אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו בלא שחיטה: וכי גבלי בהיתרא גבלי. כשהם נוצרים בהיתר נוצרים: שלשול. תולעת ארוכה כנחש ונמצאת באשפה: חיפושית. אישקרבור"ט: נדל. מרבה רגלים קורין לו: גרסינן באלו הן הלוקין (דף טז:) אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ד'. פוטיתא שרץ מים הוא וארבע לאוין דידיה מפורשין בהלכות: נמלה לוקה חמש. לא נתחוורו דברי הרי"ף ז"ל במנין לאוין שלו ובמקצת נסחי הלכות הוא מתוקן וה"פ נמלה שרץ הארץ היא ולוקה חמש הני תרי דבסתם שרצים הכתובים בהלכות גבי פוטיתא ואחד כל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ואחד לכל השרץ [הרומש] על הארץ לא תאכלו כי שקץ הם ואחד לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ וגו' ומוסיף עליהם צרעה משום שרץ העוף:

הדרן עלך אלו טרפות

בהמה המקשה לילד. בשעת שחיטתה: והחזירה. קודם שחיטה: מותר באכילה. מפרשינן בגמ' דהאי מותר לא קאי איד דאבר עצמו שילא לחוץ שוב אינו ניתר בשחיטת אמו ולית ליה תקנתא בחזרה ולא קאי נמי אעובר שהוא בפנים לגמרי שהרי אפילו בלא החזירה הוא ניתר בשחיטת אמו ומאי דתני מותר בהחזירה היינו מקום חתך דלדידיה מהני חזרה שאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים לצד החילון לחתכו שאותו מקום שדבוקים בו החילון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דילפינן מינה בגמרא שהעובר ניתר בשחיטת אמו משום דמקום חתך לאו בתוכה הוא אבל החזירו אין צריך לחתוך לצד פנים אלא מגמגם ותוכך ומקום חתך מותר דקרינן ביה בהמה בבהמה והאי דאבר עצמו אסור כדילפינן בגמרא מובשר בשדה טרפה כיון שילא בשר חוץ למחיצתו נאסר. מקום חתך מיהא שרי דהא לא יצא חוץ למחיצתו. שהרי על שפת הרחם עמד. ואפילו הכי כל זמן שלא החזירו אסור דמה שהוא בשפת הרחם לא קרינא ביה בהמה בבהמה:

הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד. ותו לא מהני ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה: חותך מן העובר שבמעי מותר באכילה. שכל זמן שהעובר במעי אמו ניתר בשחיטת אמו בין חי בין מת בין שלם בין מחותך ואינו נאסר משום טרפות כל זמן שהוא במעי אמו שאפילו מת ניתר בשחיטה ועובר דניתר בשחיטת אמו נפקא לן בגמרא מדכתיב כל בהמה מפרסת פרסה וגו' מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו ודרשינן מיניה בהמה בבהמה לרבות את הולד: מן הטחול ומן הכליות שבבהמה אסור באכילה. ואע"פ שהניחו בתוך הבהמה לא הותר בשחיטה והכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מטרפא ביה נינהו: **גמ'** ואבר עצמו אסור. מאחר שילא ממחילתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירו קודם לכן דאמר קרא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שילא בשר חוץ למחילתו נאסר מדכתיב בשדה מוכחינן הכי דמאי טרפה אילימא טרפה ממש א"כ מאי שנא בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא ודאי האי בשדה לשון חוץ הוא וה"ק בשר שילא חוץ למחילתו הרי הוא כטרפה מה טרפה אין לה היתר כיון שנטרפה אף אבר שילא חוץ

המאור הגדול

[דף סח ע"ב] **מאי** בינייהו איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים. פי' ה"ר שלמה ז"ל מאי איכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים אליבא דרב ור' יוחנן לעולם בשיטתו הוא עומד שאבר עצמו מותר וזה הפי' אינו נכון מדאיבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאיברין הוציא עובר ידו והחזירה וחזר והוציא ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרי' הא נפק ליה רובא או דילמא כיון דהדר הדור ואם היה ר"י בשיטתו עומד להתיר האבר עצמו מאי תבעי הרי הועילה לו חזרתו להתירו באכילה כאילו לא יצא מעולם והיאך תעלה על דעת ליצטרף לרובו ועוד מאחר דאיהותב ר"י למה לן למישקל ולמיטרא אליבא דידיה תראים דברי הרי"ף ז"ל כמו שכתב בהלכותיו (וכן מבואר ברא"ש סי' א') כי לישנא בתרא הכל מודים שאבר עצמו אסור ומיעוט אבר שבפנים הוא דאיכא בין רב לר"י והיינו דקא דייקינן מאי בינייהו כלומר מאחר דקי"ל דאבר עצמו אסור בכאי קמיפלגי רב ור' יוחנן וכיוצא בזה מאי בינייהו במקום במאי קמיפלגי בשבת פרק המוציא דתניא המוציא [שם ח] עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור ור"י מחייב מאי בינייהו כלומר במאי קמיפלגי והלכתא כר' יוחנן דשרי מיעוט אבר שבפנים מדבעי רבא הלכו באברים אחר הרוב או לא ואוקימנא כגון שיצא חציו ברוב אבר ואליבא דר' יוחנן דאיבעיא ליה הכי דאלמא הלכתא כר"י דאי אליבא דרב פשיטא דההוא דנואי בתר אבר שדינן ואיבעיא דרבא לא איפשיטא:

חוץ

א כל תולעים הנמצאים בדג מחיים נמעיכן לדברי רבינו ומיי' וטור אסורים אבל בין עור הדג לבשרו ובבשר הדג עצמו מתירים ובהגהת אשרי בשם א"ז כתב דאף הנמצאים בחוטמו אסורים ובעל התרומות כתב בין שנמצאו בראשו בין שנמצאו בבני מעים ואפי' בגוף החתיכה אסורים ותולעים שבגבינה כתב בשם רא"ן דאסורים ורוב הפוסקים מתירים אותה ורא"בי"ה כתב שהן מותרים אפי' פירשו לגמרי ורשב"א התירן היכא שפירשו לגג הגבינה ולמקום אחר בגבינה והוא שלא פירשו לגמרי וכן נהגו:

ב כתב ריא"ז ואם יצא רוב האבר נאסר ומיעוטו בפנים אף המיעוט שבפנים נאסר כאילו יצא כמבואר בקונטרס הראיות:

חוץ למחילתו שוב אין לו תקנה לעולם ואפילו חזר ונכנס בפנים. וכתב הרא"ה ז"ל שמכאן יש ללמוד לכל טרפיות שאם נחתכה הבהמה בלותו מקום טרפות שהיא מתה ואילו היתה חתוכה למעלה מאותו מקום היתה חיה שכל שנחתכה במקום שהיא מתה בו שוב אין לו תקנה לחתכה למעלה ממנו ואע"פ שאילו היתה נחתכת שם מתחלה היתה חיה כמו שיתבאר בפרק זה בס"ד ומוכיחים מהאי קרא דכיון שנטרפה שוב אין לה היתר דהכי אמרינן בגמרא מאי תלמודא אמר רבא כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר:

נר מצוה

והא דתניא בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מותר באכילה. האי מותר אמקום חתך קאי כמו שפירשתי במשנתינו שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה מקום חתך: שבתוך שמה. דילפינן בהטור והרומב שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה: שבפנים טהור. שמחיים לא קבל טומאת אוכלין: **גרסי'** בגמ' [דף סט.] מהו לגמוע חלבו. כלומר של עובר זה שהוציא את ידו ואבר עצמו אסור מי אסרינן חלבו מפני שהוא בא אף מאבר זה ובעיא לה הכי חלב דעלמא לאו כאבר מן החי [דמי] ושרי האי נמי לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה. וה"פ חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרו שאע"פ שחלב הבא מן הטרפה אסור וכדתנן [דף קטז:] כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ואף חלבה של זו כיון שמאבר אסור הוא בא ואיכא למימר דליתסר דלא דמי שאבר זה אין בו איסור מחמת עצמו משום טרפה כלל אלא מפני שהוא כאבר מן החי וכיון שכן מה הפרש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי מי גרע חלב הבא מכח אבר אחד חי מחלב הבא מכח בהמה שכולה חיה או דילמא מיגרע גרע דהתם חיותה עומד להקן ע"י שחיטה

תורה אור

למיסר מיעוט איברים שבפנים פירוש רב סבר יש לידה לאיברים כיון שיצא רוב האבר רואין אותו כאילו יצא כולו והאבר כולו אסור בין היוצא לחוץ ובין הנשאר בפנים ור' יוחנן סבר אין לידה לאיברים אלא היוצא בלבד הוא שאסור ושבפנים מותר והא מילתא לא איתותב בה רבי יוחנן הילכך הילכתא כוותיה דקי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן והא דתנא *בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מותר באכילה שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה הוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר לאו אאבר גופיה °קיימא אלא אמקום חתך קיימא שאם הוציא העובר ידו (וחתכה) [והחזירה] ואח"כ שחט את אמו האבר היוצא אסור ומקום החתך מותר ואם שחט אמו ואח"כ (חתכה) [החזירה] האבר היוצא ומקום החתך אסור ושאר העובר מותר *ת"ר *אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין דברי רבי יהודה וחכ"א אינו נוהג אלא בטהורים *אמר רבי יוחנן °לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי °ובשר בשדה טרפה וגו' זה בשר מן החי ובשר מן הטרפה: ²חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה: *מנא לן דכתיב °וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו בהמה בבהמה לרבות את הולד ואם חותך ממנה אבר שיהא מותר באכילה: אמר ר' יוחנן ³השוחט בהמה ונמצאת בה א דמות של יונה אסורה באכילה מאי טעמא *בעינא פרסות וליכא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר הא תנא דבי רבי ישמעאל בר"ש בן יוחאי (אומר) פרסה בבהמה תאכלו:

דף סח. [דף רפב ע"ב] דף קא: דף קב: דברים יב שמות כב דברים יד דף סט:

רש"י

חזרה: למיסר מיעוט אבר שבפנים. כגון שיצא רובו ונשאר המיעוט בפנים: רואין אותו כאילו יצא כולו. דכל גבי לידה קי"ל רובו ככולו דיצא רובו הוי ככולו ילוד: אמקום חתך קיימא. כלמפרש ואזיל שאם לא החזיר שצריך להניח ממה שבפנים לגד החיצון ולחותכו שבמקום חתך הבדלת הפנימי והחיצון אסור מפני שעומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה תאכלו דלאו בתוכה הוא אבל החזירו אין צריך לחתוך לגד פנים אלא מגמגם וחותך ומותר וקרינן ביה בהמה בבהמה [הו אין] ולא יצא חוץ למחיצתו: בהמה בבהמה. שדי בהמה דרישא וכל בהמה אבהמה דסיפא ושוסעת שסע בבהמה ודריש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו אבל מן הטחול ומן הכליות כולה אסורה [הנמצא] דכתיב אותה שלימה ולא חסרה: בעינן פרסות בבהמה. דהכי משמע שסע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאין בבהמה תאכלו: קלוט. עובר שאין פרסותיו סדוקות ואין לו פרסות כי אם פרסה אחת ונמצא במעי פרה ליתסר: פרסה בבהמה תאכלו. כלומר כתיב בקרא פרסה וכתיב פרסות כלומר איזה שתמצא בבהמה או פרסה או פרסות שרי אבל יונה לא פרסה איכא

אבל חוטו של אבר זה אין לו תקנה עולמית ולא איפשיטא בעיין הילכך נקיטינן בה לחומרא וחלבו של עובר זה אסור וכן כתב הר"ס במז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות: ואיבעיא לן תו בגמ' [דף ע.] לענין בכור הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו באיברים אחר הרוב ואוקימנא לה כגון שיצא חציו ברוב אבר וקא מיבעיא לן ההוא מיעוט אבר דגואי מהו למשדייה בתר רוב אבר כלומר והוי כאילו יצא רוב בכור זה וקדוש ולא איפשיטא ולחומרא ואע"ג דלענין בכור איתשיל נפקא מינה לענין איסור יולא דאע"ג דקי"ל כרבי יוחנן דאמר אין לידה לאיברים שאם יצא חציו ברוב אבר כאילו יצא כולו דמי ואינו ניתר בשחיטת אמו דדילמא כי קאמר ר' יוחנן אין לידה לאיברים ה"מ בדאיכא רוב עובר מבפנים: **ת"ר** א:ר מן החי נוהג בבהמה ועוף בין טהורים בין טמאים דברי ר"מ. דקסבר דלא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טמאין וישראל האוכלו חייב שתים וחכ"א אינו נוהג אלא בטהורים דלא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טמאים: לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי. משום דאיכא מקלא איברים שהנשמה תלויה בהן מפיק כולהו בהאי לישנא ולחיובא דאבר מן החי בעינן שיהא בו בשר גידין ועצמות דאע"פ שאין בו כזית בשר מיחייב: ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי. והיינו לישנא דבשדה כלומר שנעקר ממקום חבורו ובשר מן הטרפה כפשטיה דקרא וכיון דאפקינהו קרא בחד לישנא לא לקי אתרווייהו אלא חדא: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. בבהמה לרבות את הולד. שדי בהמה דרישא אבבהמה דסיפא ודריש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו שכל ניתר בשחיטתה: בעינא פרסות וליכא. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאים בבהמה תאכלו: קלוט במעי פרה ליתסר. אם היו פרסותיו קלוטות ליתסר ואנן אמרינן לעיל בגמרא דשריא: תנא דבי רבי ישמעאל בר' שמעון בן יוחאי. מצינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל בתלמידיו של ר"ש בן יוחאי: פרסה בבהמה תאכלו. קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות או זה שתמצא פרסה או פרסות בבהמה אבל ביונה לא פרסה איכא ולא פרסות. ויש מי שכתב דטלה מילתא בפרסות תליא הילכך מצא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן מיהו מצא בה דמות יונה ויש לה פרסות כבהמה ספיקא הוי מדאמרינן בנדה בפרק המפלת (דף כג:) אליבא דר"מ דאמר בהמה במעי אדם ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מהו ונפקא מינה לאישתרויי באכילה ואמרינן ותפשוט ליה מדר' יוחנן דאמר ר' יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה ודחינן התם לא פרסה איכא ולא פרסות איכא הכא פרסה מיהא איכא אלמא אפילו באדם דאית ליה פרסה מיבעי לן אי חשיבא פרסה דידיה או דילמא בהמה בעיא וכ"ש בדמות יונה שאין במינה פרסה שאע"פ שרגליה כרגלי בהמה איכא לספוקי אי מהני או לא· אבל בתוספות כתבו דלאו בפרסה ממש תליא מילתא אלא במין שיש לו פרסה הילכך מצא בה דמות בהמה אע"פ

המאור

[דף סט ע"א] **והא** דבעי ר' ירמיה מהו לגמע בחלבו סלקא בתיקו ולחומרא נקיטינן והרי"ף ז"ל השמיטה מלכתוב: [דף סט ע"ב] **והא** דאמרי' ה"מ ר"ש היא דמקיש תמורה למעשר בהמה פירשה ה"ר שלמה ז"ל מדתנן אר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה וכו' ולי לא נראה זה הקשת תמורה למעשר אלא הקשת כל הקדשים למעשר והקשת תמורה למעשר לר"ש נפקא מדתנן ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו מה הוא יחיד אף תמורתו יחידה ופי' מה הוא יחיד כרבה דאמר יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ותניא בברייתא גבי מעשר. מה הוא יחיד אף טעותו מיוחדת וכל הקדשים הוקשו למעשר: [שם] **וכתני'** נמי דקתני יצא רובו ה"ז יקבר לא איפשיטא אם כגון שיצא חציו ברוב אבר אם כגון שיצא רובו במיעוט אבר הלכך נקיטינן בתרוייהו לחומרא ואע"ג דלענין בכורה איבעיא ליה לרב' נקיטינן לאיסור אכילה למיסר אפי' מה שבפנים משום דקי"ל רובו ככולו ויש ספרים שכתוב בהם בתר רובא דעובר שרינן לה וקמ"ל דשבקינן רוב דבהמה ואזלינן בתר רובא דעובר:

[דף ע ע"א] **וכן** הא דבעי רבה כרכתו אחותו והוציאתו מהו נשתבש בה הר"ר שלמה ז"ל בפירושו מפני שיש ספרים משובשים שכתוב בהן כרכתו אחותו והגירסא הנכונה כך היא כרכתו אחותו והוציאתו מהו פי' כגון דאתילידא נקבה בהדי זכר וכרכתו הנקבה לזכר והוציאתו ודייקינן עלה היכי דמי אי דנפקא נקבה דרך רישא פטרתיה לרחם מפני שהיא הוציאה ראשה תחלה ואין הזכר הכרוך בה פטר רחם לא צריכא דנפקא איהי דרך מרגלותיה ואיהו דרך ראשו דקדם ונפקא ליה רישא דוכר סקמא דליפוק רובא דנקבה מי אמרי' נגיעת רחם מקדש והא לא נגע או דלמא מין במינו לא הוי חציצה כך הוא הפי' הנכון ואע"פ שנאמר ענין זה בגמ' בלשון זכר אי דנפק דרך רישיה פטרתיה לא צריכא דנפק דרך מרגלותיו על הנקבה נאמר הענין כמו שפירשנו ונקט לה בלשון זכר מפני שלשון זכר נופל על העוברים כולן:

[דף ע ע"ב] **מתני'** בהמה שמת עוברה בתוך מעיה כו' אמר ר"ח ק"ו וכו'. פי' הר"ר שלמה ז"ל דאפי' לר"ע דאמר לקמן טומאה בלועה מטמאה כגון עובר במעי אשה הכא מודה מק"ו כדרב חסדא וי"ל דר"ח לית ליה דרבה דאמר טומאה בלועה כגון שתי טבעות טהורה והיינו דאיצטריך בבהמה לאתויי מק"ו והאשה החיה טמאה בהדי עובר בשתי טבעות אבל האשה הוולדת טהורה עד שיצא הולד דקי"ל טומאה בלועה אינה מטמאה את בולעה וכן טהרה בלועה אינה מטמאה מחמת בלועה וכדאמר רבא תרוייהו תנינהו ואע"ג דרבה לא שני ליה בטומאה בלועה בין טבעת אחת לשתי טבעות לרב חסדא שני ליה ולרבה דלא שני ליה לא איצטריך ליה ק"ו דרב חסדא ובבהמה ליכא למיגזר שמא יוציא ראשו ולד חוץ לפרוזדור דקי"ל אין פרוזדור לבהמה ועוד י"ל בא ששנינו בהמה שמת עוברה בתוך מעיה ותושיט הרועה את ידו ונגע בו ה"ק אע"פ שהוציא ידו עובר לחוץ ונגע בה הרועה טהור ולהכי אהני ק"ו דרב חסדא אם הועילה לו אמו לעובר להתירו באכילה בשחיטתה אלמא ירך אמו הוא לא תועיל לו לטהרו מידי נבלה שתהא חיד שהוציא העובר לחוץ כאבר המדולדל בבהמה שהוא טהור עד שיפול דאפי' לר"מ דאמר שחט את אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה מודה הוא שאין האבר מטמא עד שתמות הבהמה אף זה כאבר המדולדל בחיים הוא ואינו כאבר מן הנבלה מאחר שהוא ראוי להטהר בשחיטת אמו ואיתקש בהמה טהורה לטמאה ולהכי אהני ק"ו דרב חסדא ואין תושפה האסורה ברועה כהושפה האסורה בחיה שזו היא בלועה וזו בין בלועה בין שאינה בלועה ולזו הסברא דעתי נוטה לפי שנמצא שבוש ברוב הספרים במקום הזה כתבתי הנוסחא שתפשתי מיסודו של ר"ח ז"ל:

הגדול

[דף עא ע"א] **חיה** טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנים. פי' וה"ה דמצי אמר לנבלה דעלת אתינן וחדא מתרתי נקט בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לטרפה דכתיב וזאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תיכול פי' דאע"ג דההוא חיה לאו חיה ממש היא אלא לאפוקי טרפה שאינה חיה מ"מ יש בהמה בכלל חיה שהוציאה הכתוב לטרפה מכללה ואע"פ שכתב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ל"ש בהמה ול"ש חיה ול"ש עוף מ"מ הרי בהמה בכלל חיה זו שהזכיר הכתוב בענין טרפה ואינו אלא כמונה והולך המקומות בהן חיה בכל ענין שהיא אסורה עליו ובהמה בכללן: חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואע"ג דמגו"ש קי"ל חיה ואפי' עוף דיליף בהמתך בהמתך משבת כדתנן התם וכן חיה ועוף כיוצא בהן מ"מ חיה בכלל בהמה ומונה והולך הוא: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה דתנן המפלת וכו' וכל מאי דמספקינן לטומאה ה"ה לטהורה אלא הכי עדיפא ליה לאשמועי' כל חדא וחדא באנפיה נפשיה הא ניחא לר"מ דאית ליה האי סברא אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד בהמה טמאה בכלל חיה טמאה למאי הלכתא איצטריכא ליה לר' יונתן לאשמועי' ואסיקנא לכדרבי דתניא רבי אומר אקרא אני חיה וכו' וה"ר שלמה ז"ל גורס הלכות הללו בענין אחר ואינו גורס הא ניחא לר"מ אלא הכי גרים ולרבנן האי קרא למה לי כולה לכדרבי היא דאתא ואשתני' דהכא קיימין כלומר לרבנן דפליגי עליה דר"י הגלילי האי קרא דר"נ בר יצחק מאי עביד ליה מפקא ליה לכדרבי:

[דף עא ע"ב] **כי** קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה דלא מטמיא טמאה לטהורה. פי' ה"ר שלמה ז"ל דאי מתני' דתנן בלע טבעת כו' ה"א טעמא לאו משום טומאת בלועה אלא משום מגע בית הסתרים אבל מגע טבעת בטבעת לאו מגע בית הסתרים הוא אלא כמונחים בקופסא או בתיבה וזה הפי' אינו מתישב על דעתי דהא דתנן בהדיא האשה טהורה עד שיצא הולד וזה ודאי משום טומאה בלועה היא דאי משום בית הסתרים נהי דמגע לא מטמיא במשא מיהת מטמיא כדאמרי' במס' נדה בפ' יוצא דופן וקי"ל מת מטמא במשא א"כ האשה היולדת אמאי טהורה אלא משום טומאה בלועה וזה דבר ברור הוא ובדין הוא דמצי פשיט לה רבא ממתני' דהכא אלא מתני' דטבעת אלימא ליה לאתויי למיפשט מינה טומאה בלועה וטהרה בלועה אידי ואידי בהדדי מטבעת וליכא לדחויה משום מגע בית הסתרים כדדחי לה ה"ר שלמה ז"ל דבטבעת טמאה טומאת מת עסקינן דקי"ל חרב ה"ה כחלל וכיוצא בו כל כלי מתכות ומטמאין הן במשא כמת עצמו ואי משום מגע בית הסתרים נהי דבמגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא ואע"ג דקי"ל חרב הרי הוא כחלל אין מגעו טעון הזיה שלישי ושביעי כדתנן בלע טבעת טמאה טובל ואוכל משום דבדרך בליעתו נגע ליה בפומיה וא"א לטבעת דמטמא אדם בשאר טומאות חוץ מטומאת מת וכן זו ששנינו בלע טבעת טהורה אף היא מפורש בטומאת מת וכשם שטבעת טהורה נשנית בבולע שנטמא במת כך טבעת טמאה נשנית בשנטמאת במת והא דאמרי' אליבא דרבא דאיצטריכא ליה לאשמועי' בשבלע שתי טבעות דאי מתני' דבלע טבעת א"נ מתני' דתנן האשה טהורה עד שיצא הולד ה"א כי אמרי' טומאה בלועה אינה מטמאה ה"מ לגבי בולע דלגבי דידיה ה"ל כבלוע אבל בבולע שתי טבעות אחת טהורה ואחת טמאה סד"א לגבי הדדי לא הויין כבלוע אלא כדמנחן בקופסא ותטמא לה טמאה לטהורה ורבה דאמר כר' ישמעאל ומתני' בין לר"ע בין לר"י וה"ה דפליגי ר' ישמעאל ור"ע בשתי טבעות ר"י משוי להו כבלוע ור"ע לא משוי לה כבלוע אלא כמאן דמנחי בקופסא וטעמיה דכל חד וחד כדאשכחן גבי עוברין:

שלטי הגבורים

א כתב הר"ן שם ד"ה מי שכתב שהכל תלוי בפרסות שצריך שיהיה לולד פרסות בהמה והלכך אם מצא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי עוף או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן ודמות יונה שיש לה פרסות ספק אם היא אסורה או מותרת דאיכא לספוקי אי חשיבא פרסה דידה פרסה והתוס' כתבו דאינו תלוי בפרסות כלל אלא כל שמצא בבהמה שהוא מין בהמה גמורה שראוי להיות אפי' רגליה כרגלי יונה או אפי' אין לה רגלים כלל מותר. אבל כל שהוא מין עוף אע"פ שיש לה פרסות אסור והיינו דנקט תלמודא דמות יונה לפי שהוא אסור אף כשיצא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים וכה כתב הרא"ש וטור:

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' סב:
ב מיי' שם טור י"ד סי' יד:
ג מיי' פ"ק שם סמג לאוין קלב טור י"ד סי' יג:

אע"פ שרגליה כיונה [מותר] דמ"מ מין שיש לו פרסה הוא דאי לא תימא הכי רבי יוחנן דאשמועינן דמצא בה דמות יונה אסורה באכילה הוה ליה לאשמועינן רבותא טפי דאפילו דמות בהמה שאין לה רגלים או שרגליה כרגלי יונה אסורה אלא ש"מ במין תליא מילתא וכל שיש במינו פרסה אע"פ שאין לו מותרת ודמות יונה אע"פ שרגליה כרגלי בהמה אסורה כיון שאין במינה פרסה דע"כ לא מיבעי לן בנדה באדם במעי בהמה אי חשיבה פרסה דידיה אלא משום דאדם מין שיש לו פרסה הוא ואפ"ה מספקא לן דילמא פרסות בהמה בעינן אבל דמות יונה נר מצוה שאין במינה פרסה פשיטא שאין פרסותיה מתירות אותה :

גרסי' בנדה* בפ' המפלת חתיכה איתמר המפלת בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות רב אמר באשה אינו ולד בבהמה אסורה באכילה ושמואל אמר בבהמה מותרת באכילה ובאשה ולד במאי קא מיפלגי בדרב חנן בר רבא קא מיפלגי דאמר רב *חנן בר רבא השסועה בריה שיש לה שני גבין ושני שדרות רב סבר בריה בעלמא ליכא ומחייא לא חיי מכי נפיק לאויר העולם וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה ושמואל אמר בריה בעלמא איכא ומחייא חיי וכי אגמריה רחמנא למשה*[בעלמא] אגמריה אבל במעי אמן שרי מאי טעמא כל שבבהמה תאכלו *)רב ירמיה סבר למיעבד עובדא כותיה דשמואל א"ל רב*נחמן מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא יהבת לה ימי טוהר אלא עביד כרב דקיימא לן הילכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא :

מתני' [א]מבכרת שהיא מקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים יצא רובו ה"ז יקבר [ב]ונפטרה מן הבכורה . *השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו *ר' שמעון שזורי אומר אפילו בן חמש שנים והוא חורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו קרעה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו (ואין בו משום אותו ואת בנו) :

גמ' וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו והוא שלא הפריס על גבי קרקע וחלבו מותר באכילה אבל דמו אסור ואם הפריס ע"ג קרקע א טעון שחיטה וחלבו אסור ואצ"ל דמו דהניא *לענין גיד הנשה ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יהודה ולענין דמו איתמר אמר רבי שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר נמי בדמו ור' יוחנן אמר אפלדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו וקי"ל כר' יוחנן. *א"ר אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן תשעה חי לדברי האוסר מותר ולדברי המתיר אסור ורבא אמר אף לדברי המתיר מותר מ"ט ד' סימנין אית ליה להאי כל תרי מינייהו מכשרי להו וקי"ל כרבא דבתרא הוא :

מתני'

*)בנדה דף כד: איתא ר' ירמיה בר אבא (ג"א)

רש"י

איכא ולא פרסות : באשה אינו ולד . ואין אמו יושבת עליו ימי טומאה וימי טהרה : לחומרא . שצריכה לישב עליו ימי טומאה : מתני' מבכרת המקשה לילד . בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר ולהשליך לכלבים דכל כמה דלא נפיק רוביה לא קדיש : יצא רובו . כאחד וחתכו : יקבר . ביציאת רובו חל עליה קדושה דקרינא ביה אשר יולד : ונפטרה מן הבכורה . שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו כאחד דהא שני לאו פטר רחם הוא אלא זה : קורעו . שאין צריך שחיטה ואפילו רבי מאיר מודה בהכי דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו דלא חדשים איכא ולא אוירא איכא הילכך לאו בהמה היא : ומוציא את דמו . דחלבו הוא דמותר כדקתני בגמ' מה חלב האמור באשם מוצא מכלל שליל שאינו יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם כי אין שם אשם נקבה אף כל חלב מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האיברים דאמרינן בכריתות דהוי בלא תעשה : טעון שחיטה . דקסבר חדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשה ולא איתרבו מכל בבהמה תאכלו ורבנן סברי דחדשים ולידה גרמי דרבנן הם מרבו ליה מכל בבהמה תאכלו להיתרא אבל לשאר דבריו מודו רבנן דהוי בהמה מעלייתא : גמ' ואם הפריס ע"ג קרקע . שעומד על פרסותיו טעון שחיטה מדרבנן דלא ליתי לאיחלופי ולאכול בהמה בלא שחיטה : וחלבו . של השליל : לדברי האוסר . בן תשעה חי דכשרה עד שישחוט מתיר זה הנמצא בטרפה באכילה דשחיטתו מטהרתו : לדברי המתיר . בלא שחיטה בשל כשרה אוסר בשל טרפה דשחיטתו דידיה לא מהני ביה ובשחיטת הטריפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה : [לשון רש"י ד' סימני היתרא הוא דרבי ביה קרא מכל בבהמה כו']: ארבעה סימנין. שנים היתרים רבי קרא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכל בשחיטת אמו אבל אם צריך לשחיטת (את) עצמו כגון של טריפה שוחטו ומותר שניתר בשנים מהנך ארבעה סימנין בשלו או בשל אמו :

גרסינן בנדה (דף כד.) וכו'. באשה אינו ולד אינו חשוב ולד . שתהא טמאה אמו בשבילו טומאת לידה : בריה בעלמא ליכא . אין בריה בעולם כיוצא בזו : וכי אגמריה רחמנא למשה . דטמאה במעי אמו אגמריה דבלאו הכי לא משכחת לה : וכי אגמריה רחמנא למשה . דטמאה בעלמא אגמריה על מין שבעולם כיוצא בזו אבל במעי אמו שרי מרבויא דבבהמה : מאי דעתיך לחומרא . שתהא אמו טמאה לידה קולא הוא דקא יהבת לה דמי טוהר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה : מתני' מבכרת שהיא מקשה לילד . בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון ומשליך לכלבים דכל כמה דלא נפק רובו לאו קדוש הוא : יצא רובו כאחד וחתכו ה"ז יקבר . דביציאת רובו חל קדושה עליה דקרינא ביה אשר יולד : ונפטרה מן הבכורה . שהבא אחריו אינו בכור ואפי' ברישא כיון שיצא רובו אע"פ שיצא אבר אבר ואע"ג דלא חייל קדושה עליה תו לא חשיב הבא אחריו פטר רחם דלא גרע קמא מחררת דם דפוטרת מן הבכורה כדאמרינן לקמן : ומדתנן יצא רובו הרי זה יקבר משמע שאינו מותר למכרו לעובד כוכבים לפי שאסור בהנאה וה"נ משמע בזבחים בפ' טבול יום (דף קג:) דתנן התם א"ר חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה אמר ר"ע מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו אלמא עורו מותר אבל בשר אסור בהנאה ויקבר ואיכא למידק דהא בבכורות בפ' כל פסולי המוקדשים (דף לב:) משמע דבכור מותר בהנאה ומזמנין עליו אפילו עובד כוכבים דתנן התם ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם כהן על הבכור וב"ה מתירין אפילו בעובד כוכבים תירצו בתוס' דכל שהוא נאכל לכהן במומו שרי לזמן עליו את העובד כוכבים דהתקש לצבי ואיל אלא דלהאכילו לכלבים אסור מואכלת ולא לכלביך אבל היכא שהוא אסור באכילה כגון שנמצאת טרפה לא איתקש לצבי ואיל הילכך אסור בהנאה ויקבר ותדע לך דהא ר"ע הוא דאמר בפ' טבול יום (שם) דיאותו הכהנים בעורו אלמא בשרו אסור ובפרק כל פסולי המוקדשין מוקמינן בגמ' דההיא דבית הלל שאמרו מזמנין עליו את העובד כוכבים כותיה דר"ע : השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי ובן ט' מת קורעו ומוציא את דמו . וא"צ שחיטה ומודה ר"מ בהכי דאתרבו מכל בבהמה תאכלו כיון דאינן בני קיימא ומיהו דמו אסור אע"פ שחלבו מותר כדאיתא בגמ' וכ"ל דהיינו טעמא דליכא למגמר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אוכלא כגון חלב וגיד הנשה דתאכלו כתיב אבל דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריותא דכל בבהמה תאכלו דאע"ג דאשכחן אכילה גבי דם אפ"ה הכא כיון דאיכא לאוקמי אמידי דבר אכילה לא מוקמינן ליה אדם : מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה . דס"ל לר"מ דחדשים קא גרמי לשוויה בהמה באפי נפשה ולא איתרבי מכל בבהמה תאכלו : וחייב באותו ואת בנו . שלא ישחטנו ביום ששחט את אמו : וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו . דסבירא ליה דחדשים ולידה קא גרמי ומש"ה מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו : ורבי שמעון שזורי אומר וכו' . בגמרא פרכינן רבי שמעון שזורי היינו ת"ק ואמרינן דהפריס על גבי קרקע איכא בינייהו הפריס עמד על פרסותיו לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דילמא אתו לאיחלופי ולאכול בהמה בלא שחיטה : גמ' ולענין דמו איתמר א"ר שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו . פרכינן עלה בגמ' דהא תנן קורעו ומוציא את דמו ומשנינן לומר שאין ענוש כרת כלומר דכי קאמר רשב"ל מתיר בדמו לא שיהא מותר ממש אלא לומר שאין בו כרת משום דכיון דשליל לא חשיב בהמה באפי נפשיה אין דמו קרוי דם הנפש שיהא בהכרת אלא כדם האיברים הוי ואסור ולפי זה נראה דר' יוחנן דאמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו היינו לומר שחייבין עליו כרת וכתב הרמב"ן ז"ל דר' יוחנן הוא דאמר הכי אליבא דר' יהודה דאית ליה דם התמצית. בכרת אבל לדידן דקי"ל כרבנן דאמרי דאינו חייב על דם התמצית אלא באזהרה כדם האיברים דם שליל נמי ליתיה אלא באזהרה וזה שכתבה הרי"ף ז"ל בהלכותיו לאו לענין כרת כמו שנאמרה בגמרא אלא רצה לאסור דמו על פי הגמרא ותפס לעצמו הלשון האמור בה ואין דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ואף הרמב"ס ז"ל כתב בפרק ו' מהלכות מאכלות אסורות שהדם הנמצא כנוס בתוך לבו של שליל חייבין עליו כרת נראה שדעתם ז"ל דלרבי יוחנן אפילו אליבא דרבנן איכא כרת בדמו של שליל והארכתי בזה בחדושי : גרסי' בגמ' [דף עה.] הושיט ידו למעי בהמה ונטל חלב בן תשעה חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים קא גרמי ור"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא קא גרמי וקי"ל כר' יוחנן הלכך כי אמרינן חלבו מותר דוקא כשלא יצא החלב לחוץ קודם שנשחטה אמו אבל יצא לחוץ אסור וענוש כרת ומיהו אפילו ר"ל מודה דלאסור מידי דהוה אהוציא העובר את ידו שאין היד ניתר בשחיטת אמו : השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר . בן ט' חי בכשרה עד שישחטנה מתיר את זה באכילה ששחיטתו מטהרתו : לדברי המתיר . בלא שחיטה בשל כשרה אוסר הכא דשחיטה דידה לא מהניא ובשחיטת הטריפה לא משתריא שהרי הוא כאחד מאיבריה ואע"פ שמי שמתיר מודה שכל שלא נשחטה אמו ניתר בשחיטת עצמו וכדתנן קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ה"מ בשלא נשחטה כלל אבל זה אע"פ שהיא טרפה שחיטתה שחיטה לטהרה מידי נבלה וס"ל לר' אמי דלדברי המתיר כיון שנשחטה אמו אין לו שחיטה כלל : רבא אמר אף לדברי המתיר מותר מ"ט ארבעה סימנין אית ליה להאי . דס"ל

בגמ' איתא בר אבא (ג"א)

לכשיצא לאויר העולם ונמצא באלפסי ראשונים

בגמ' איתא א"ל רב הונא

[דף רפג ע"א]

ג' מהר"ס

ד"ת מ"ז

דף עד:

דף עה.

שלטי הגבורים

א סרא"ש וסמור כתבו שאם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה ראויה וכל שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו כגון שהייה הלדה וכו' אבל כל שאר טרפות שבעולם אינו פוסל בו אפילו נטרפה קודם שנשחטה ואינה יכולה לחיות והרי היא טרפה לפנינו יכול לשוחטה ואין טעון בדיקה כלל ועיקר והרשב"א כתב והביא דבריו הר"ן דבשחיטה נמי אפי' החליד או דרס כשרה ודעת סמ"ג לאוין קל"ו הוא כן דאין טרפות פוסל בו כלל ועיקר אך לא הזכיר דבר מהשחיטה אם פסלות השחיטה פוסלים בשחיטתו או לאו ומיי' בחבורו לא הזכיר דבר מזה אך בפי' המשניות כתב וז"ל בן ט' חי שמותר לאוכלו בלא שחיטה אין חלבו ודמו מותר אלא חכמים ודע שא"צ בדיקה ר"ל שאין טרפות מפסידהו לפי שהוא אצלנו כשחוט אע"פ שהוא חי עכ"ל. ר' יהודה ממגנצא עשה מעשה והצריך שחיט' כהפריס ע"ג קרקע וכ"כ רבינו יהודה משפירא ורבינו שמריה קבל מרבו מר' אליעזר

המאור הגדול

[דף ער ע"ב] איתיביה ר"ל הבשר מגע נבלה וכו' בשלמא לדידי וכו' פי' מדר' מאיר מותיב ליה דאי מדרבנן מותיב ליה דקא אמרי מגע טרפה וטמא במוקדשין הא קי"ל חיבת הקדש מכשרתן ואפיקנא דאיתכשר בשחיטה וכר"ש ושמעינן מינה דאע"ג דר"ש לית ליה דר"מ שר"מ אומר דם שחיטה מכשיר ור"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם כדאיתא בפרק השוחט וכדאסיקנא בגמ' פ' העור והרוטב אבל ר"מ אית ליה דר"ש שהשחיטה מכשרת וברם פליג עליה כדתנן נשחטה הבהמה הוכשרה בדמיה דר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו והא דתנן השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשרים תאכלים בידים מסואבות דשמעת מינה דם שחיטה מכשיר ולא שחיטה עצמה דלא כר"מ ולא כר"ש ושלש מחלוקות בדבר : ותו שמעינן מפלוגתא דר"י ור"ל דהא דאיבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני לרבנן בבן ט' חי ולר"מ בבן ח' חי מדאמרי' עלה נעשה כאגוז המתקשקש אבל במת דברי הכל חד גופא הוא והא דאותביה ר"ל לר"י משום דכולהו עוברים הניתרים בשחיטת אמן אתניא מתני' :

[דף עה ע"א] מאן תנא עבר בנהר הוכשר אר"י ר"י הגלילי היא וכו' ואזדא ר"י לטעמיה וכו' פי' ה"ר שלמה ז"ל מדקאמר ר' יוחנן ריה"ג וב"ש אמרו דבר אחד ש"מ רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי משום דטעון שחיטה אינהו נמי בדנים דלאו טעונין שחיטות אפשר דמודו להו לב"ש דמיטמו . ול"נ דהאי ואזדא ר"י לטעמיה אקמייתא קאי דמודו לב"ש ר"י הגלילי וב"ה דאר"י מונים בו ראשון ושני ותרי גופי נינהו אזל ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר"י הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד דאילו ר"ל דס"ל חד גופא נינהו אפשר דמודי ר"י הגלילי וב"ה לההדדי דעד כאן לא מטמא ר"י הגלילי אלא בבן פקועה דאשתחיטא אימיה וכמאן דאשתחים איהו דמי דמאחר דחד גופא הוא אבל בדגים שאין בהם שחיטה כלל אפי' ר"י הגלילי מודה דלא מטמו מחיים וב"ה נמי מודו לר"י הגלילי ומאן דפליג עליה דר' יוסי ר"מ דאמר בן פקועה טעון שחיטה אבל לר' יוחנן כיון דתרי גופי נינהו ולית ביה בגופיה כלל הוי ליה כדגים ובעל כרחיך ר"י הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד ומאן תנא דפליג עליה דר"י הגלילי ב"ה דאמרי גבי דגים משימותו וכולהו אליבא דרבנן דס"ל בן פקועה אין טעון שחיטה : [שם] השוחט את הבהמה גרסי' בין בדרב חסדא בין בדתאני ר' חייא וכן נמצא בפרושי ר"ח ז"ל ומ"ש ה"ר שלמה ז"ל השוחט את הטרפה גרסי' קשיא לי אי הכי אתקיף רבא עליה דרב חסדא שטן שחיטה כמאן כר"מ והא רבא הוא דאמר אף לדברי המתיר נמי מותר ד' סימנים אכשר בה רחמנא וא"כ קשיא דרבא אדרבא ורוב המפרשים גורסים השוחט את הבהמה ומתחילים בפי' השמועה בבהמה כשרה ומסיימי' בטרפה כלומר דכי אסקה רב חסדא לדידי נמי לא קשיא ד' סימנים אכשר בה רחמנא כלומר ובבהמה טרפה קאמינא ובטעמא דידך דאסורת לדברי המתיר נמי מותר ול"נ פי' השמועה כולה עד סיפא בבהמה כשרה ואי באן

בן רכיש משולם בן רב שרירא גאון אבי רב האי גאון עשה שני מעשים האחד אסור לבשל בין לכתחלה לשתותו עם עובד כוכבים וגם בני פקועות היו לו ולא שחט אחד מהם אלא כשהיה שאינם נקופין בין קרניהם והאכילום מותפה ואין מהם ראיה להתיר בלא שחיטה דשאני התם דהופה הוא ותמיהי אינשי כהכיא דאביי דאמר הכל מודים בקלוט בן פקוע שהוא מותר בלא שחיטה דמתוך שתמהין על קליטתן קול יוצא עליו שהוא בן פקוע ולא אתי לאחלופי. מא"ש:

א רש"י פסק דכל מקום שיחתך לגמרי עלם האמצעי אפי' למעלה מצומת הגידים הוי טרפה ולדבריו הסכים הרשב"א והרמב"ן והרא"ש והטור וכתבו שכן נוהגים באשכנז וצרפת וכן פסק ספר התרומה. והגאונים פסקו דנחתך עלם האמצעי כשרה ובלבד שלא יהא במקום צומת הגידין דהיינו לבהמה גסה למעלה מט"ז אצבעות כדלקמן וכן פסק הרי"ף והמיי'. וסמ"ג כתב בשם רבותיו הלכה למעשה להכשיר וכ"כ הראבי"ה שאם נשבר או נחתך עלם האמצעי בלא הגידין דהיינו שלא במקום צומת הגידין דהוי כשרה והיכא שנחתך הרגל בארכובה בין הפרקים דהיינו במקום הכפיפה ממש הרא"ש כתב שהרא"ה מי שהתיר ודעתו הוא לאסור והוכיח בראיות דתוך הארכובה הוי כלמעלה מן הארכובה:

ב וצומת הגידין בעוף היכן הם רוב הפוסקים כתבו שהם בעלם האמצעי כמו שהם בבהמה ממש להראב"ד מבפנים ולשאר הפוסקים מבחוץ ולזה הסכימו רוב הפוסקים ובאמת שלן שיעורן מתחלת עלם השוק ומחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידין עליהם כ"כ הר"ן בשם הרא"ה:

דס"ל כרבא דהתירא הוא דרבי רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רלה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם לריך לשחיטת עלמו כגון שגיל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בשנים מארבעה סימנין או בושט וקנה שלו או בשל אמו : **גרסי'** בגמ' [דף עד.] בעי רב הושעיא הושיט את ידו במעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו תיבעי לרבי מאיר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי מאיר דע"כ לא קאמר ר' מאיר בן פקועה טעון שחיטה אלא היכא דילא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר בה רחמנא ולא איפשיטא. והרי"ף ז"ל השמיטה מן ההלכות ואפשר שסובר דכיון דאסיקנא דארבעה סימנין אכשר בה רחמנא שחיטה מהניא ליה אבל בתוס' כתבו דהכי בעיין לא איפשיטא דאיכא למימר כי אמרינן דסימנין דידיה אכשר בה רחמנא ה"מ בשאין סימני אמו מועילים לו כגון שנקרעה או שנטרפה אבל כל שיש לו סימני אמו [אין לו סימני עלמו] או דילמא בין כך ובין כך ארבעה סימנים אכשר בה רחמנא וכיון דבעיין לא איפשיטא נקיטינן לחומרא : **וגרסי'** תו בגמ' [דף עה:]

מתני' בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם אין רוב הבשר קיים אין שחיטתו מטהרתו : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב (רבי חייא אומר) למטה למטה מן הארכובה [ומצומת הגידין] למעלה למעלה מן הארכובה [ומצומת הגידין] וארכובה גופה כנגדו בגמל ניכר : וכן שניטל צומת הגידין ואלו

רש"י

מתני' בהמה שנחתכו רגליה. האחרונים : ארכובה. מפרש בגמרא : צומת הגידים. למעלה מן הארכובה הן וסמוך להן ג' חוטין שנופלין מנקרי בשר *מהלחולת העלם שקורין נגקרון : וכן שניטל. אע"פ שלא נחתך ולא נשבר העלם : אם רוב בשר קיים. מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו : מטהרתו. מתירו באכילה : ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. ואפילו במקום שהבהמה מותרת זה האבר אסור כדאמרינן ובשר בשדה להביא אבר ובשר המדולדלים. וג' עלמות הן בירך. התחתון הוא עלם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטים הבהמה ואותה רכובה [נקראת ארכובה] הנמכרת עם הראש. שני לו למעלה הימנו עלם אמלעי ובו לומת הגידין הם בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחובה באליה : **גמ'** למטה. דתני במתני' למטה מן הארכובה סמוך לה מיד דלא תימא רכובה דמתני' היא רכובה העליונה (א) ולמטה ר"ל למטה ממנה דהיינו עלם אמלעי ולמעלה. למעלה מן הארכובה מיד קאמר דהיינו בלומת הגידין דבארכובה הנמכרת עם הראש איירי : בגמל ניכר. אותה רכובה האמלעית שבולט העלם בירך הגמל : מעילוי

אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה. וה"פ לדברי האומר חוששין לזרע האב דהיינו חנניא דקאמר באותו ואת בנו [דף עח:] דנוהג בזכרים הולד אין לו תקנה שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מלד אמו שהסימן השני שמלד אביו שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה באחד סימן לא מתכשרא והאי סימן בתרא לא מלטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרינן לעיל ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא כך כתב רש"י ז"ל ולא נהירא דאי הכי קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל דד' סימנין אכשר בה רחמנא והא דרב משרשיא נמי משמע דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עלה ולעיל בריש פרקין [דף סח.] נמי מקשינן מינה בגמרא בהדיא לפיכך נראה דכי אמרינן ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא ה"מ כשאמה טרפה דכיון שלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהרה מידי נבלה אית ליה סימנין דידיה אבל כל שהועילו סימני אמו להתירו באכילה סימני עלמו כשחוטין הן ורליה לדבר מדאמרינן לעיל [דף סח.] דאבר היולא אסור ואמאי נשחוט את העובר ויהא מותר וכי תימא אה"נ ליתא דבהדיא אמרינן לעיל בגמ' [שם:] כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שילא ממחילתו שוב אין לה היתר ואמרי' כמי לעיל [דף סט.] האי לית ליה תקנתא בשחיטה אלמא כל שהתירה שחיטת אמו באכילה סימני עלמו שוב אינן בני שחיטה :

וגרסינן תו בגמרא [דף עה:] רבי שמעון שזורי היינו ת"ק אמר רב כהנא מפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו וכבר פרשתיה במשנתינו : [שם] אמר אביי הכל מודים דקלוט בן פקועה שהוא מותר מאי טעמא כל מילתא דתמיהא מדכר דכירי אינשי. פירוש דאפילו תנא קמא דפליג אדרבי שמעון שזורי ומלריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע בהא מודה *דלריך שחיטה שקול יולא עליו שמתוך שתמהים על קליטתו זוכרין את כל דבריו איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שהוא מותר מ"ט כל מילתא דתרי תמיהי מדכר דכירי אינשי וה"פ דדוקא בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה היתה פקועה הוא שמודים חכמים שהוא מותר משום דאיכא תרי תמיהי שהוא קלוט ואמו קלוטה אבל בחד תמיהא בלחוד לא מודו וכיון דאיתמר תרי לישני נקיטינן כלישנא קמא דבחד תמיהא שרי דספיקא דרבנן הוא ולקולא ולדברי הגאונים ז"ל שפוסקים בכל מקום כלישנא בתרא כל שהפרים על גבי קרקע לא שרי ליה עד דאיכא תרי תמיהי :

וגרסינן תו בגמרא [שם] אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה נפל עליה דובא אתא לקמיה דרב אשי ואמר זיל שחטיה פרש"י ז"ל שהזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות ואמר ליה זיל שחטיה כרבנן דאמרי דהפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה ולפי דבריו ז"ל הא דא"ל זיל שחטיה אע"פ שנטרף היינו טעמא משום דכיון דמדינא בלא שחיטה שרי אלא דרבנן הוא דאלריך משום מראית העין אע"פ שנטרף מהני ליה שחיטה דבטרפות ליכא משום מראית העין (א) (אע"פ) שאין הכל בקיאין בהלכות טרפות וכתב הרשב"א ז"ל דבשחיטה נמי אפשר שאפילו החליד או דרס מותר שאין הרואה יודע שדרס או שהחליד והבא לימלך מלמדין אותו כדרך שאמרו בטרפה ואחרים אומרים דכיון דאלרכוה שחיטה כל הלכות שחיטה פוסלות בו וכן נראה. ודעת הרב אלפסי ז"ל דכל היכא דאלרכוה שחיטה כגון בהפרים ע"ג קרקע חלבו נמי אסור מפני מראית העין וכ"כ בהלכות גדולות דהפרים ע"ג קרקע בעי שחיטה ונקורי בשרא והיכא דשרי בלא שחיטה כגון קלוט בן פקועה חלבו נמי שרי : ונמלא פסקן של שליל. דכל שאמו כשרה אפילו הוא בן תשעה חי ניתר בשחיטת אמו וחלבו וגידו מותרים אלא שאם תלש ממנו חלב בעודו במעי אמו והוליא לחוץ אסור כר' יוחנן דסבירא ליה דחדשים קא גרמי ואם הפרים על גבי קרקע לריך שחיטה מפני מראית העין וחלבו וגידו גם כן אסורין אבל טרפות אינו פוסל בו אלא שוחטו בטרפותו ומותר ואי אית ביה חד תמיהא או תרי תמיהי וכפי מה שכתבתי למעלה בקלוט אין לריך שחיטה וחלבו וגידו מותרין שמתוך שהבריות תמהין עליו קולו יולא שהוא בן פקועה. נשחטה אמו של שליל ונמלאת טרפה אם היה בן ט' חי ניתר בשחיטת עלמו דד' סימנין אכשר ביה רחמנא ואם הוא בן ח' חי או בן ט' מת כיון שאי אפשר לו בשחיטת עלמו אסור שאין שחיטת אמו שהיא טרפה מתירתו באכילה. בן פקועה שבא על בהמה מעלייתא לדברי האומר חוששין לזרע האב הולד אין לו תקנה מיהו איכא מאן דאמר דקי"ל דאין חוששין לזרע האב ויתבאר לפנינו בפרק אותו ואת בנו בס"ד. בא על בת פקועה כיולא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולן לריכין שחיטה מדבריהם ואין הטריפות פוסל בהן דבגמרא אמרינן דרבי שמעון שזורי שהוא מתיר אפילו בהפרים ע"ג קרקע היה מתיר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות בלא שחיטה ומיניה נשמע בשחיטה לדידן : **מתני'** בהמה שנחתכו רגליה. רגלים האחרונים : ארכובה. מפרש בגמרא : לומת הגידין. למעלה מהארכובה הנמכרת עם הראש הן בראש העלם השני הנקרא שוק סמוך לארכובה כמו שאכתוב בגמרא בס"ד : וכן שניטל לומת הגידין. אפילו לא נחתך העלם : אם רוב בשר קיים. מפרש בגמרא רוב עביו ורוב הקפו : שחיטתו מטהרתו. ומותר באכילה : ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. ואפילו במקום שהבהמה מותרת האבר אסור משום [ובשר] בשדה טרפה כדאמרינן להביא האבר והבשר המדולדלים : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומלומת הגידין וכו'. הרי לישני איכא בהא מילתא בגמרא לישנא קמא אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה ובאיזו ארכובה בארכובה הנמכרת עם הראש. ולישנא בתרא רב פפי מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומלומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומלומת הגידין וארכובה גופה כנגדו בגמל ניכר. ופרטו של דבר כך הוא שלש עלמות הן התחתון נקרא רגל וארכובה שלו היא הנמכרת עם הראש. למעלה מאותה ארכובה עלם השני הנקרא שוק וברלשו התחתון של עלם שני סמוך לארכובה הוא לומת הגידין וברלשו העליון של אותו עלם שני היא ארכובה שכנגדו בגמל ניכר שעם בולט עלם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכר בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקוב דהיינו ארכובה הוי מום ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר. למעלה מאותה הארכובה הויא העלם דקולית ולכולהו לישני למעלה מן הארכובה דתנן במתניתין למעלה מיד קאמר דבאי זה מקום שיהיה למעלה מן הארכובה טרפה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל מלמטה הוא שאינן שוין דלמאן דמפרש ארכובה דמתניתין ארכובה שכנגדו בגמל ניכר א"א לו לפרש למטה כפשטיה דהא איכא דוכתא למטה דטרפה דהיינו במקום לומת הגידין כדתנן וכן שניטל לומת הגידין הילכך מלטריך ליה לדחוקי ולמימר דלמטה אינו כלמעלה דלמעלה מיד וכל שלמעלה הימנו טרפה אבל למטה לא למטה מיד קאמר דכל שלמטה ממנו הוא כשרה ומש"ה מפרש דה"ק דלמטה מן הארכובה שכנגדו בגמל ניכר ומלומת הגידין כשרה בכל מקום דהיינו בעלם [התחתון למעלה מן הארכובה ומלומת הגידין דהיינו בעלם] הקולית טרפה בכל מקום בעלם האמלעי הוא דאיכא לאיפלוגי דבמקום לומת הגידין טרפה והיינו דתנן וכן שניטל לומת הגידין. למעלה ממנו כשרה ואע"ג דכי

המאור הגדול

כאן זכר לטרפה כלל והכין הוא בוכאנא דשמעתא א"ר חסדא השוחט את הבהמה וכו' א"ל רבא טעון שחיטה כמאן כר"מ דכיון דבהמה כשרה קאמרת דהכי שמיע ליה מינה בע"כ ר"מ היא אי הכי אם מת היאך טהור מלטמא במשא לימא רישא ר"מ וסיפא רבנן ובדין הוא דאם מת מותר נמי באכילה אלא סתומי מסתם לה דלא ליהויאן רישא וסיפא כסתרן אהדדי בהדיא ודוגמת זה ביבמות בפ"א החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחים מאן אחיב הנולדים כר"ש עמד אחד בין מן הנולדים בין מן הילודים וקדשה אין עליו כלום דבדין הוא דברישא יבומי נמי תתיבם אלא משום דלא ליהוי כסתרן רישא לסיפא בהדיא מסתים לה סתומי ותנא ברישא צריכה חליצה ה"נ בדין הוא דאיבעי ליה למימר אם מת מותר באכילה ומסתם ליה סתומי ואמר טהור מלטמא במשא א"ל ולטעמיך הא דתנא ר' חייא וכו' הא לא קשה ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר ובדין הוא דמצי תני מותר באכילה אלא משום טעמא דאמרי' דסתומי מסתם לה וכולה ר"מ היא אלא לדידך קשיא רישא ר"מ וסיפא רבנן אמר ליה לדידי נמי לא קשיא כולה ר"מ היא ואע"ג דלענין אכילה בעיא סימנין דגופיה למשרייה אבל לטהורי מידי נבילה ד' סימנים אכשר ביה רחמנא ושחיטת אמו מטהרתו מידי נבילה אפי' לר"מ אע"פ שר"מ מטמא בשחט אמו ואח"כ חתכה טומאת מגע נבלה מודה הוא בבן פקועה דאהני ליה מחיצת אמו לטהרו מידי נבילה ואע"פ שטעון שחיטה להתירו באכילה והא דתני ר' חייא ה"נ מיפרשא ולא צריכין לתרוצה אם כבר מצא מת :

דכי

[דף עה ע"ב] **אמר** אביי הכל מודים בקלוט בן פקועה שמותר ואע"פ שהפרים על גבי קרקע מאי טעמא כל מלתא דתמהא מדכר דכירי אינשי כיון דאיהו נופיה בן פקועה ואית ביה מלתא דתמהא דהוא קלוט לא אתי לאחלופי ומאן מודים רבנן דפליגי עליה דר"ש בהפרים ע"ג הקרקע ואמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר כלומר קלוט שאמו קלוטה ואם אמו פקועה הכל מודים שהוא מותר מאחר דאית ביה תרי דהוא קלוט ואמו קלוטה אע"ג דהוא גופיה לאו בר פקועה הוא אבל בקלוט בן פקועה דהוא גופיה בן פקועה הוא בחד תמהא סגי ליה ומאן מודים ר' יוחנן דאמר הוא מותר ובנו אסור הכא מודה שאפי' בנו מותר ואפי' הפרים על גבי קרקע ואפי' לרבנן כיון דאית ביה תרי תמהי ובדין הוא דאיבעיא ליה למימר בן קלוט בת פקועה אלא אידי דאמר בן קלוט אמר נמי בן פקועה ואף זו שאמרו ר"ש מתיר בבנו ובבן בנו כלומר בבתה ובבת בתה עד סוף כל הדורות וה"ר שלמה ז"ל גרים לה לדאביי בתרייתא בלישנא אחרינא וכן כתוב בפירושו ה"ג איכא דאמרי אמר אביי ופירשה בענין אחר ופירושינו נכון לפי גירסת הספרים כולן ולא ידעתי על מה השמיטם הרי"ף ז"ל הלכות הללו ולא הזכיר מהם כלום :

וברור הוא כי אין הלכה כר"ש אלא כרבנן והלכתא כאביי בתרוייהו ודרב משרשיא נמי הלכה היא כמו שאנו עתידים לפרש בפ' אותו ואת בנו ומה שאנו סוברים בהלכות צומת הגידים יתבאר מחבורינו בהל' בדיקה :

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' נה :
ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' ט :

[דף רפג ע"ב]

י"א מתלתולי

ד"א מ"ג

גי' ד"א

הגהות חוות יאיר

(א) שבין הקולית לעלם האמלעי :

נ"ל דאין לריך [וכ"ה בד"ק וכד"ס]

ד"א מ"ז

גי' ד"א

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל לפרש וז"ל תוס' חזקה בשחיטה גזרו דמפרסמא אבל טרפות דידה לא מפרסמא וכתב בא"ז ומביאו בהג"ה בהש"י דשאר טרפות פוסלות בו משום דלא ליתי לאחלופי:

דכי נחתך מתתאי טרפה דהיינו במקום צומת הגידין אע"ה כי נחתך לעיל מינייהו כשרה וכה"ג מקשינן בגמרא מי איכא מידי דאילו מעלאי פסיק לה וחיה ומתתאי פסיק לה ומתה ומהדרינן אמר רב אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפיות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. כל זה לפי הלשון שהביא הרב אלפסי ז"ל בהלכות. מיהו לישנא קמא דרב יהודה אמר רב פליג עליה ואמר הכי. אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה כאי זו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש. וה"פ למטה כלמעלה כשם שלמעלה למעלה מיד קאמר שהרי טלן שוין כך למטה למטה מיד קאמר דלמטה מיד וכל שלמטה ממנו כשרה הילכך על כרחין ארכובה דמתני' היינו ארכובה הנמכרת עם הראש שכל שלמטה ממנו דהיינו בעצם התחתון כשרה וכל שלמעלה ממנו דהיינו בעצם האמצעי ובעצם הקולית טרפה ואיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא נחתכו רגליה בעצם האמצעי בכל מקום טרפה וללישנא בתרא למעלה מצומת הגידין כשרה: ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל והגאונים ז"ל פסקו כלישנא בתרא דבגמרא מקשי למאן דמתני לישנא קמא ואישתיק ולפי זה נסבר עצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה ואם תאמר אם כן נחתכו רגליה במקום צומת הגידין שהיא טרפה יחתוך למעלה מצומת הגידין ותכשר. לאו קושיא היא דנהי שאם נחתכו רגליה מתחלה למעלה מצומת הגידין כשרה כל שנחתכו במקום צומת הגידין מחמת שהחתך מכאיב לה באותו מקום היא נטרפת בכך ושוב אין לה היתר. ודכותה נמי בטחול וכליות שאע"פ שאם נחתכו בתחלה כשרים. ניקב הטחול בסומכיה טרפה וכן לקתה בכוליא אחת טרפה אילו ניטלו אחר כך אינן חוזרין להכשרן שהנקב בטחול והלקותא בכוליא מכאיב הבהמה יותר מנטילתן עד שהיא נטרפת בהן ושוב אין לה תקנה וליכא

°ואלו הן צומת הגידין אמר רבא *בר רב הונא אמר רב אסי דעילוי ערקומא היכא דפרעי טבחי ועד כמה אמר להו ההוא מדרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מיפרשא לי מיניה דרב יהודה ממקום שהגידין צומתין א ועד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי ארבעה בטדי בתורא. בדקה מאי אמר אביי בליטי הוו צומת הגידין בליעי לא הוו צומת הגידין. אשוני הוו צומת הגידין. רכיכי לא הוו צומת הגידין. אלימי הוו צומת הגידין. קטיני לא הוו צומת הגידין. חיוראי הוו צומת הגידין לא חיוראי לא הוו צומת הגידין. *מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא הוו חיוראי *ולית הלכתא כמר בר רב אשי לא בחורי ולא במיפך שבועה. חורי הא דאמרן מיפך שבועה מאי היא *דאמר מדאורייתא לא מפכינן שבועה מר בר רב אשי אמר בדאורייתא נמי מפכינן שבועה וסימניך הפך לבן: אמימר משמיה דרב זביד אמר תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא הא אזדא רוב בנין איפסקו קטיני הא אזדא רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסקו קטיני הא איכא רוב בנין והלכתא כוותיה: בעופא שיתסר הוו ואי פסיק ב חד מינייהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא ואייתי לקמיה עופא ובדק ואשכח חמיסר הוה חד מינייהו שניא מחבריה נפציה ואשכחיה תרי. אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובן מאי רובן רוב כל אחד ואחד מהן כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו °הא איכא תילתא דכל חד וחד מסייע ליה

רש"י

מעילוי ערקומא. עלם קטן הוא המחבר את הפרק שם מתחיל לומת הגידין ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרוי לומת וכל מה שיחתכו שם טרפה ומשם ולמעלה כשרה: דפרעי טבחי. במקום שפותחין הטבחים להפריש את הבשר מן העלם כשמנקרים אותו נ"א במקום שמתחיל להפשיט העור של הרגלים: לומתין. מחוברין יחד ונראין כמו אחד: וכמה. אורכם (א) ד' בטדי ד' אלבעות: בליטי. קודם שהם נבלעים בבשר: רכיכי. לאחר *שנבלעים בבשר נעשין רכים: זיגי. ללולים: חיורי. לבנים: מיפך שבועה. שהנתבע רולה להפך על התובע ואומר לו איני רולה לישבע אלא תשבע אתה וטול: בדאורייתא. כגון מודה מקלת או שעד א' מעידו: תלתא חוטי הוו. בלומת הגידין: אודא רוב בנין. שהוא עב משניהן וכיון דאזל רובא טריפה הוה: חד שניא מחבריה. עב מחברו: נפליה. נפלו: רוב כל אחד ואחד: הא איכא תילתא. דכל חד וחד שנפסק שלא נפסק אלא רוב כל אחד והשתא כיון דאיפליגו אמוראי בשיעור ולא איתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר הילכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפלל שנחתך שם הוי לומת הגידין אפי' ארכובה ועלם קייס טרפה:

גמ' איתא רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי כו' (ג"א)

ר"א שנכנסין

דף עה:

נשון הרי"ף

שבועות ד' מא.

[דף רפד ע"ב]

למימר דאין ה"נ שאם נחתכו רגליה במקום לומת הגידין כל שחתך אותן למעלה מלומת הגידין קודם שחיטה חזרה להכשרה דאם כן ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דבדקוה בלומת הגידין כדאיתא לעיל [דף נט.] למה לא חתכו רגליו למעלה מלומת הגידין קודם שחיטה דהא בי ריש גלותא שכיחי חכימי וידעי דלמעלה כשרה אלא ודאי מכיון שנולדו בה סימני טרפה שוב אין לה היתר ועוד דבהדיא אמרינן בריש פרקין [דף סח:] בגמ' מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר וכמו שכתבתי למעלה וכן עיקר אע"פ שהרמב"ן ז"ל מגמגם בדבר להתיר בהמה שנחתכו רגליה במקום לומת הגידין כל שחתכה קודם שחיטה למעלה מלומת הגידין. ונמלא עכשיו לפי שיטה זו דבהמה שנחתכו רגליה במקום לומת הגידין טרפה ושוב אין לה היתר נחתכה בתחלת העלם האמלעי למעלה מלומת הגידין כשרה. אבל רש"י ז"ל מחמיר ופוסק כלישנא קמא דבאיזה ארכובה הנמכרת עם הראש ולפי זה עלם האמלעי דינו כעלם הקולית שבכל מקום שנחתך בו טרפה והרב רבינו יונה ז"ל הביא ראיה לדבריו מדאמרינן לקמן [דף עו:] בגמ' הגהו גידים הרכים דאתו לקמיה דרבא כלומר שהיה כשבר העלם ואותן גידין הרכים חופין אותו ושקלינן וטרינן אי דינן כבשר ושריא או לא ואמרינן עלה אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דאמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשות נימנין עליהם בפסח אלמא דינן כבשר ועוד התורה חסה על ממונן של ישראל וא"ל רב פפא לרבא רשב"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל והרי אותן גידין לא משכחת להו בעלם הקולית שאין שם גידין כלל אלא באותו עלם אמלעי אלמא דאף בעלם האמלעי כל שנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו טרפה ולדברי הגאונים ז"ל לא משכחת לה שהרי אין טרפות בעלם האמלעי אלא מחמת לומת הגידין וליכא למימר דההיא עובדא לא שקלי וטרו אלא להתיר עלם עלמו אבל לבהמה פשיטא להו שאפילו לא יהא דין אותן הגידין כבשר שהבהמה כשרה דאם כן היכי אמר ליה רב פפא לרבא הא רשב"ל ואיסורא דאורייתא והרי אבר מדולדל אינו אסור אלא משום מלות פרוש מדבריהם בלבד כדאיתא לעיל [ריש דף עד.] בגמרא בפרקין אלא ודאי לענין הכשרה של בהמה הוו שקלי וטרו ולא משכחת לה אלא אליבא דלישנא קמא דאמר דבאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש: **ואלו** הן לומת הגידין. מהיכן מתחילין והיכן כלה כח חיות הגידין: דעלוי ערקומא. עלם קטן הוא המחבר פרק עלם השוק והרגל ומה שיש מן הגידים ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי לומת הגידין וכל מקום שיחתכו שם טרפה: היכא דפרעי טבחי. ששם פותחים הטבחין להפריש הבשר מן העלם כשרולים ליטול אותן גידין: ממקום שהגידין לומתין. ממקום שמחוברין יחד ונראין כגיד אחד משם מתחילים. והראב"ד ז"ל מוסיף לומר שבא ליתן לנו סימן אם הם הגידים החילונים שכלפי חוץ מקום שזנב הבהמה נופל עליו או אותם שמבפנים כלפי גוף הבהמה ומשום הכי אמר שהמקום שהגידים מלומתים זה עם זה הוא לומת הגידים והם הפנימים שהם ג' מחוברין זה לזה אבל החילונים אין שלשתן מחוברין זה עם זה והכי נמי מוכח לקמן שהפנימים הם לומת הגידים מדאמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי חד אלימא ותרין קטיני איפסיק אלימא אזלא רוב בנין אלמא חד מינייהו אלים מתרין קטיני ולא משכחת האי עניינא אלא בפנימים כי החילונים השנים היולאים מן העקב [העקרוס] שניהם שוים ולא תמלא בהם אחד שיהא גדול מן השנים ולא אפילו כשנים מהם: **אמר** אביי בליטי הוו לומת הגידין. ד' אלבעות בטדי. כתב הראב"ד ז"ל אף כי מהלכת השמועה דומה כי לא בא אביי לפרש אלא עד כמה הם מתפשטים אומר אני לפי מה שראיתי ומששתי בהם כי גם סימנין אחרים בא לפרש בהן להודיע מה הן טומת הגידין לפי שיש גם בפנימים חוטין אחרים והן מוזרקי דדמא ואינם לבנים כאותן שנקראו לומת הגידין גם אינן קשים וחזקים כמותן עוד ראיתי והנה שני גידים קטנים ולבנים הרבה כעין הגידין עלמן נכנסין בתוך הגיד שהוא אלים מהשנים זולתי השנים הקטנים שהם מחוברין עמו ואותן הגידין הקטנים אשר אמרתי ראיתי אותם נבלעים בגיד האלים כעין זכרות ונקבות ואפשר שעליהם אמר אביי בליעי לא הוו לומת הגידין כי אותן אינן מן החשבון ואין הבהמה נטרפת בהן והסימן היולא לנו מדברי אביי עד היכן טומת הגידין מתפשטים הוא מאשוני ורכיכי מאלימי וקטיני ומחיורי ולא חיורי כי כל מה שהגידין עולין למעלה מתרככין כעין הבשר ומתהדקין ומתאדמין מכל מקום עם אלה הסימנים מתמעטין שאר החוטין אשר שם והמשכילים יבינו עם ראות עינים ומשמוש ידים עכ"ל ז"ל: **מר** בר רב אשי אמר כיון דזיגי. ללולים ויש גורסין בפרק שבועת הדיינין (דף מא.) גבי פלוגתא דמיפך שבועה דאורייתא או דרבנן ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה וחיורי וסימניך הפך לבן וזו גרסת ר"ח ז"ל והביאה כאן הרי"ף ז"ל בהלכות ולפי זה נקטינן דדוקא חיורי אבל זיגי לא הוו לומת הגידין אבל רש"י ז"ל כתב ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה [ואודיתא] והיינו הא דאמרינן בפרק זה בורר (דף כט:) מר בר רב אשי אמר אף על גב דכפינהו. איהו לריך למימר לאו כתובו על דקבעי דוכתא לדינא ובתוספות אמרו שכך נמלא בסדר תנאים ואמוראים קלר ולפי זה נקטינן לחומרא כמר בר רב אשי. והרי"ף ז"ל כתב שתי הדעות בפרק זה בורר בהלכות: **תלתא** חוטים הוו. טומת הגידין: אזדא רוב בנין. שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טרפה: מר בר רב אשי מתני לקולא אפסיק אלימא איכא רוב מנין איפסוק קטיני איכא רוב בנין וקי"ל הכי דהא בכולי תלמודא הלכתא כותיה בר ממיפך שבועה וחברתה וכן פסקו הרי"ף ז"ל והר"ס במז"ל ובספר התרומה כתוב בשם רש"י ז"ל דקי"ל כאמימר לחומרא דאפסיק רוב בנין או רוב מנין טרפה ולא נהירא: **בעופא** שיתסר או וכו'. שני מחבריה: נפליה. אשקרפ"ר בלע"ז ומהא משמע דאע"פ שמחוברין כיון שמתפרדין פירוד היכר שהם שנים מונין להם שנים: **מאי** רובן רוב כל אחד ואחד. דלא תימא ברוב א' מהם טרפה דליתא דלא מיטרפא עד שיחתוך רוב כל א' וא' ושמואל פליג ואמר דאפי' בכה"ג לא מיטרפא ומדברי הרי"ף ז"ל נראה דהלכתא כשמואל משום דרבנאי אמר הכי משמיה ואינו נראה דכיון דמשמיה דשמואל אמר לה הויא לה פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי הילכך כל שנפסק רוב כל אחד ואחד טרפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין וה"ה נמי דאי אפסיק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טרפה מהאי טעמא אלא דאי לא איפסק [לגמרי] אע"ג דלא אישתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזיל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מינייהו טלו או רובו קיים ואידך תרוייהו לא איפסיקו לגמרי כשלמין חשיבי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאיפסיק אלימא וחד מקטיני לגמרי ואע"ג

הגהות חוות יאיר
(א) עי' לעיל יד ע"א דכך פירש כמלא בעזרה:

שלטי הגבורים

א פירוש שמועה זו כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם רבינו יצחק סג"ל מויזרי ור' יצחק בר' יהודה ור' יעקב ב"ר יקר ז"ל שצומת הגידין הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהם וכן בעוף עד שעמד חכם גדול הראב"ד ז"ל ומתוך שלפונו סמך על ראות עיניו ומשמוש ידיו וחלק על קבלתם להכשיר את הטרפות ולהטריף את הכשר ואילו היה אומר לנו שהיה מקובל מרבותיו כך היינו אומרים זו קבלה וזו קבלה אבל מסברת לנו פירש שרבא ורבה בר רב הונא נחלקו במקום צומת הגידים רבא אמר דאגרמא ולבר כלומר מהון לעלם ורבה בר רב הונא אמר דאגרמא ולגיו מבפנים לעלם מגד חלל הבהמה ורבא בריה דרבה בר רב הונא לא נחלק עליהם אלא בענין דבר אחר להורות לנו מקום התחלת הגידין ופסק כמאן דאמר דאגרמא ולגיו והביא ראיות שאין בהן ממש כי כל ראיותיו נמרלה עיניו ישפוט ואנו בדקנו ומצאנו הדבר להיפך לכך אין לסמוך על חכמתו ולעקור קבלת חכמי התלמוד שהיו מקובלים מרבותינו וגם רב אלפס לא הביא בהלכותיו היא דאגרמא ולגיו אגרמא ולבר ואם היה מקובל כסברת הראב"ד ז"ל איך לא היה כותב דבר שהטרפות תלוי בו אלא ודאי דבר פשוט הוא שצומת הגידין הוא בחוץ וידוע הוא שכח הבהמה וחוזקה וחיותה תלוי בגידין שבחוץ ועל זה לא נתפסק אמורא וחכם וכל האמוראין לא דברו אלא על מקום התחלתן וסיומן:
ב חוטין שכן בצומת הגידין דעוף שנפסק א' מהם או כולם ולא נפסק לגמרי הר"ן כתב בשם הרמב"ן שאם נפסק א' מהם"ז חוטין ולא נפס לגמרי אלא ברובו או אפי"א פסיקו מ"ו חוטין ברובן ונשתייר חד מינייהו שלם הוי כשרה ומיי' כתב דבעוף אפילו לא נפסק אלא רובו של אחד מהם טרפה וכתב הר"ן וכדבריו נ"ל דכיון דבעוף מחמירין ולא מכשירי' אפי' ברוב מנין ורוב בנין אלא אפי' באחד טרפינן כדרך לכולן דרובו ככולו והטור כתב בשם הרשב"א שאם נפסק קלתו של כל אחד מהם יש מתירין עד שיפסק רוב כל א' ואחד מהם ויש מי שאוסר אפי' בנפסק רוב אחד מהם ע"כ:

המאור הגדול

[דף עו ע"ב] והא דא"ל ר"נ לעולא ולימא מר עור משלים לחומרא כלומר שאין בשר בלא עור מציל בו עד שיהא עור על גבי בשר כדרך כל בשר שלם כן נמצא פי' דבר זה בתשובת הגאונים ז"ל והוא פי' יפה ולא כן פי' ה"ר שלמה ז"ל:

ואע"ג דבמשהו בעלמא לא חשיב כן דרובו ככולו הכא חשיב דהא שמואל אפילו בנפסקו שלשתן נמי מכשר אע"ג דלא אישתייר בכל חד אלא כחוט הסרבל הילכך כיון דאמרינן דכל היכא דחד מינייהו קיימא לא מיטרפא בפסיקת רוב דאיך שמעינן מינה דכי אמרינן בעופא דאי איפסק חד מינייהו טרפה איפסק לגמרי קאמרינן אבל רובא לאו כלום הוא ולא עוד אלא אפילו איפסיקו חמיסר ברובן וחד מינייהו שלם כשרה דהא הכא מסקינן דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאיך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשרה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות שחיטה דבעופא ברובא דחד מינייהו טרפה ולדבריו נראה לי דכיון דבעופא מחמרינן ולא מכשרינן אפילו ברוב מנין ורוב בנין אלא אפילו בחד טרפינן הדרינן לכללין דרובו ככולו. ושיעור צומת הגידין בסוף מתחלת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידין עליהן וכן כתב הרא"ה ז"ל ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר שצומת הגידין הוא בעצם התחתון שיש בו קשקשין כדגים ולא ידעתי מנין לו לשנות מקום צומת הגידים בעוף מבהמה וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל: **נשבר** העצם וכו'. ואם לאו זה וזה אסור. דלא שני ליה נשבר מנחתכו רגליה: זה וזה אסור. אבר ובהמה ומתניתין דקתני ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאי: ואם לאו אבר אסור. משום מאלגל שיש בו מלות פרוש מדבריהם כדאיתא בגמרא בפירקין [דף עד.] ולשמואל בין למטה בין למעלה קאמר דשני לן בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם וקי"ל כרב: **ת"ר** נשבר העצם ויצא לחוץ וכו'. ונראה מדברי רש"י ז"ל דהך ברייתא פירושא דמתני' היא דרוב בשר קיים דתנן היינו עור ובשר חופין את רובו דברייתא ומתני' נמי בשיצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעיא רוב בשר קיים אבל הרשב"א ז"ל כתב בשם רבו הרב ר' יונה ז"ל דמתניתין בשלא יצא העצם לחוץ היא הילכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב היקפו כשרה אבל ברייתא כשיצא לחוץ ומש"ה בעינן עור ובשר חופין את רובו: הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו. כתב רש"י ז"ל דרוב עביו היינו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט [חלל] העצם עלה ורובו נכסה ולמ"ד רוב היקפו עביו של עצם לא מעלה ולא מוריד שאם רוב היקף הבשר שסביב העצם של הבשר קיים אפילו [נחתך רוב] העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף הבשר סביב השבירה אינו קיים אפילו כל בליעת רוב השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טרפה ואנן דבעינן רוב עביו ורוב היקפו בעינן רוב עביו נכסה שלא יצא רוב חלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל היקף השבר קיים ע"כ. ור"י ז"ל פירש רוב עביו ורוב היקפו כעין רוב עביה ורוב חללה האמור למעלה בגרגרת שהעצם דק במקום אחד ובמקום אחר גס ופעמים יצא רוב עביו לחוץ ולא רוב חללו [או רוב חללו ולא רוב עביו] הילכך בעינן רוב עביו ורוב היקפו:

גרסינן בגמרא [דף עו:] אמר עולא אמר רבי יוחנן עור מצטרף לבשר. כלומר דחציו עור וחציו בשר מהני א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא כלומר דבעי רוב הכסוי בבשר ומיעוטו בעור א"ל אנא *מתני' ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רב יצחק נפחא דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה כלומר אע"פ שהיה חציו עור א"ל בר גוזלא קאמרת שאני בר גוזלא דרכיך כלומר שמפני ששורו רך דינו כבשר ונראה מדברי ר"ח ז"ל דה"ה לכל עוף שלפי שעור העופות רך הרי הוא כבשר ומיהו בבהמה נקיטינן לחומרא דעור משלים לבשר כלומר דבעינן דאיכא רוב בשר. ולא נתחוורו דברי הרמב"ם ז"ל שפסק כלישנא קמא [דאיתמר בגמ'] דעור לבדו אפילו בבהמה הרי הוא כבשר: **ההוא** נשבר העצם דיצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה. לשון קורט כלומר מעט העצם ונתעכל ונפל לארץ ומספקא להו אי סגי ליה בעור ובשר חופין כיון דניטל מן העצם או לא: מה לי נפל מה לי איתיה. כיון דעור ובשר חופין רובו כשר ואחרים פירשו שרובו של עצם יצא לחוץ ונפל ממנו מקצת עד שהיה עור ובשר חופה רוב עביו ורוב היקפו של עצם הנשאר ומיבעיא ליה לאביי אי אזלינן בתר השתא דהשתא מיהא עור ובשר חופין את רובו או דילמא כיון דאם איתיה לכוליה עצם לא היה עור ובשר חופה אלא מיעוטו טרפה ופשט ליה רבא דכיון שיצא רובו לחוץ לעולם אין הבהמה חיה במיעוט הנכסה דמה לי נפל מה לי איתיה:

גרסינן בגמ' [דף עז.] א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו. כלומר אם בשר המכסה הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב ואם תלרפנו אי רוב היקפו נכסה מהו: מתרונן מהו. שהבשר החופה את רובו יש בו בקעים בקעים: מתמסמס [מהו]. שהיה בשר הנשאר לכסוי נרקב וסלקו בתיקו ואע"ג דלעיל [דף עג:] פשיטא לן דנתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו כדאמרי' גבי ריאה שנפלה תילחי תילחי וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע התם הוא כשנתמסמס האבר עצמו שהבהמה נטרפת בו אבל הכא הבשר הוא שנתמסמס וטרפותא אינו אלא מחמת שבירת העצם ולהכי מספקא לן. ואיבעיא לן נו ניקב מהו כלומר בשר החופה. נסדק מהו. נקלף מהו. כלומר שנקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו. ניטל שליש התחתון מהו. את"ל נקלף בלא חסרון כשר ניטל שליש התחתון של עובי הבשר סמוך לעצם והרי ב' שלישי עליונים עומדים באויר מהו וסלקו בתיקו ואיבעיא לן נו נקדר כמין טבעת מהו כלומר נקדר הבשר בסכין מעל *הבשר בעגול כמין טבעת ורוב היקפו מכוסה מהו מי אמרינן כיון שנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה [או לא] ופשטינן דכל היכא דקנה גרמא דידיה כלומר שהעצם מחזיק בשלו דמדובק בבשר סביבות הקדירה כשרה: ולענין נשבר העצם ויצא לחוץ ואין אנו יודעים אם מחיים אם לאחר מיתה כתוב בהלכות גדולות דאסור דאין להתיר מדרב הונא דאמר [דף ט.] נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא (כגון) דאיכא למיתלי כגון בזאב או במשמוש ידא דטבחא אבל הכא דליכא למיתלי אסורה מספק אא"כ טרפה לטותל או רגלתה בהמה ברגל כי היכי דתלינן בזאב מיהו אם נשבר העצם וחזר ונקשר ולא ידעו אם מתחלה יצא לחוץ אם לאו בזו התיר ר"ת ז"ל וכתוב בספר התרומה דאפשר דטעמא דמילתא שאילו מתחלה יצא לחוץ לא היה נרפא ונקשר: **מתני'** השוחט הבהמה ומצא בה שליא: נפש היפה. שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס: תאכלנה. ולא אמרינן אבר מן החי הוא שגם היא ניתרת בשחיטת האם: ואינה מטמאה טומאת אוכלין. דלא חשיבא אוכלא: ולא טומאת נבלות. אם מתה הבהמה: חישב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין. אם נגעה בטומאה המחשבה משויא לה אוכלא: אבל לא טומאת נבלות. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: אסורה באכילה. ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד: כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה. לא מיבעיא היכא דאית בה ולד אלא אפילו לא נמצא כלום בשליא אלא שנמוח הכל חיישינן שמא ולד היה בו ונמוח ובאותו זמן היה ראשו קיים ויצא לחוץ אלא שנמוח הכל אח"כ דאמרינן אין שליא בלא ולד כי היכי דאמרינן באשה לענין טומאת לידה שהשליא סימן ולד היא וטמאה לידה: המבכרת שהפילה שליא. והוא פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים. שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דדילמא נקבה הואי או נדמה כדאמרינן לקמן בגמ': ובמוקדשין. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר בין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשין לשנים ודרך המנחשים לקברה שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי. ניחוש

זכתיב

נר מצוה

*לרבינא דאמר משמיה דשמואל צומת הגידין שאמרו אפילו לא נשתייר בהם אלא כחוט הסרבל כשר: תתג *נשבר [א] העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו: אמר רב נשבר העצם למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור. למטה מארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו האבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר עצמו אסור ובהמה מותרת והילכתא כותיה דרב. ושמואל נמי הדר ביה לגבי רב: ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עביו ואמרי לה רוב היקפו אמר רב פפא הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו: *ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטתא מיניה ועור ובשר חופין את רובו אתא לקמיה דרבא אמר מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתיה: תתד **מתני'** [ג] השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש יפה תאכלנה ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין °ולא טומאת נבלות חישב [ב] עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות שליא שיצאה מקצתה אסורה באכילה תתה [ג]כסימן הולד באשה כך סימן הולד בבהמה מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשים תקבר אין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן משום דרכי האמורי:

גמ'

רש"י

נשבר העצם. שלמעלה מן הארכובה: אם רוב בשר. שעל השבירה קיים ועור ובשר חופין את רוב עצם: זה וזה. אבר והבהמה מותרת: ואם לאו זה וזה אסור. ומתניתין דקתני ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאי: רוב עוביו. שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט החלל נגלה ורובו *נכנס: רוב היקפו. אם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפילו כיוונה בליעת ראש השבירה לצד הבשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפילו הכי טריפה: בעינן רוב עוביו. נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב קטן של הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל העצם קיים: דאישתקיל קורטתא. לשון קורט כלומר מן העצם נעכל ונפל לארץ: מה לי נפל מיניה מה לי איתיה. הואיל ועור ובשר חופין את רובו וכשר בכל ענין: **מתני'** נפש היפה. שאין נפשו קצה בה מחמת מיאוס תאכלנה ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא ניתרת בשחיטת האם: ואינה מטמאה. דלא חשיב אוכל: ולא טומאת נבלות. אם מתה הבהמה: חישב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין. אם נגע בה טומאה דמחשבה משויא לה אוכלא: אבל לא טומאת נבלות. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא: אסורה באכילה. ואע"ג דלא נפיק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת היה ראש הולד וקיימא לן יצא ראשו הרי הוא כילוד: כסימן ולד באשה. כלומר שהשליא היא סימן ולד באשה שאין שליא בלא ולד וכן בבהמה: מבכרת. זה פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים. ואע"פ שאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דשמא הולד נקבה ואפילו הוא זכר דילמא נדמה הוא. נדמה כגון רחל שילדה זכר שדומה לעז או איפכא שאינו קדוש: ובמוקדשים. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד ואפי' הויא נקבה מיקדשא לכך תקבר: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים דדרך המנחשים לקבור שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי. ניחוש:

גמ'

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ויש אוסרין משום דאילו בוגא לפנים קודם שנשבר העצם הייתה צריכין לבדוק בצומת הגידין וה"ה אע"פ שנשבר העצם מ"מ בדיקה צריך עדיין בצומת הגידין ומי שאינו בקי לבדוק צריך לספריש ור"י לא רצה לומר כאן לא איסור ולא היתר והר"ר שמואל מאיבר"א כתב בשם ריצב"א שאם לא נשתנה הבשר שעל השבר במראיתה או ודאי נתרפא יפה ואם נשתנה יש לחוש ורבינו שמשון כתב שאם אירע הדבר בע"ש בין השמשות שא"א לבדוק אחרת שיש להתיר ולא בענין אחר והרא"ש כתב דכיון שהדבר מסופק בעיני הגדולים [illegible] להחמיר ולאסור:

ב מכאן היה דן רבינו יואל הלוי על שליא של נבלה או של טרפה שנתבשלה עם בשר כשרה שאין אוסרת הואיל ולא מטמאה טומאת אוכלין משום דלא חשיבה אוכל ש"מ דשליא בעלמא הוא אע"ג דע"י מחשבה אית לה טומאת אוכלין מיהו הואיל ומעיקרא פרשא הוא שרי דלא חזי לאדם וראיתיו בארוך. מא"ז:

המאור הגדול

[דף עו ע"א] ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאשתקיל קורטיתא [illegible] בהדי שבירתו אשתקיל והוה שדר [illegible] והבשר חופין את הרוב [illegible] מן העצם דאי [illegible] דאשתקיל ההוא קורטיתא לא היה בשר חופה את רובו ותשובה [illegible] אמר רבא מה לי נפל מה לי איתיה דכיון דאילו לא אשתקיל הוה לה [illegible] השתא נמי אסור [illegible] דאשתקיל בהדי [illegible] וזה הפי' שעלה [illegible] ה"ר שלמה ז"ל [illegible] להתירא ואסקא [illegible] וכמו שכתבנו [illegible] בהל' בדיקה [illegible] דעת ה"ד שלמה ז"ל:

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלו' אסורות ופ"ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טור"ד סי' נה:

בגמ' איתא לרבנאי [וכ"ה הנ"ח]

ב מיי' פרק ד ופ"ס מהל' מאכלו' אסורו':

[נ"ל נכסה]

ג מיי' פרק י מהל' איסורי ביאה ופ"ד מהל' בכורות טור י"ד סי' קנד שטו:

דף עז.

[דף רפה ע"א]

ג"י מהרש"ם עוגלא

הבשר [וכ"ה בד"ק ובד"ס]

וכתיב ולא תעשה כמעשיהם. וא"ת היכי תנן ישליכנה לכלבים דהא תנן בבכורות (דף כח:) בהמה ששפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה ואמאי תקבר מי עדיפא משליא דתנן ישליכנה לכלבים משום דלא חיישינן למיעוטא. לאו קושיא היא דהא אמרינן התם דהיינו טעמא דתקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה לפי שאין הדבר ידוע שתהא חררת דם פוטרת אבל זו שהפילה שליא אין צריך פרסום דכיון דאין שליא בלא ולד הכל יודעים שנפטרה מן הבכורה: **גמ'** ת"ר כל בהמה תאכלו לרבות את השליא וכו' ת"ל אותה ולא שילאה מקלתה.

רש"י

גמ' שיש בו משום רפואה. כמו סם או משקה או לוחש על המכה אבל שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכה"ג הדומה לניחוש יש משום דרכי האמורי: דליכחוש חיליה. שמרוב שמנו הוא משירן:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו. משום דאיצטריך למיתני ובמוקדשים תנא כולהו: בפני הבית. בפני בית המקדש: שלא בפני הבית. בזמן הזה: והשני. כלומר השוחט השני: סופג את הארבעים. משום לאו דאותו ואת בנו לא שנא שוחט האם תחלה לא שנא הבן תחלה ל"ש שחטינהו חדא גברא ל"ש תרי גברי: בחוץ. לאפוקי אם שהט חולין בעזרה: **גמ'** בזכרים. כגון ששחט אב ובנו: ובנקבות. אם ובנה: באם על בנים. בשילוח הקן כתיב והאם רובצת ולא האב רובץ: לא עשה הכתוב מזומן. דכתיב כי יקרא פרט למזומן כלומר עוף שלו: תאמר באותו ואת בנו. הואיל והוא חמור שעשה בו הכתוב מזומן כשאינו מזומן לכן חמור הוא ויהא נוהג בשניהן: אותו אחד ולא שנים. באחד נוהג ואין נוהג בשנים. ומעתה שחילק הכתוב וא"א לומר שינהוג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות: יש בדין לזכות. מעתה אני רשאי ללמוד כדין הראשון דמהשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו החמור לפיכך ינהוג בזכר ולא בנקבות דמה חומרא היא זו לומר כן מה לי זכרים מה לי נקבות כיון שממה נפשך לא מיחייב אלא אחד מינייהו: ואם נפשך. להשיב על דין זה יש לי טעם אחר: הרי הוא אומר בנו. משמע שנראה לנו שהוא בנו שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר האם: כודנייתא. פרדות: בריספק. עגלה העשויה לרכוב בה: דדמיין אהדדי. באזנים ובזנב כדאמר רב פפא אי זנבו גדול ואזניו קטנים בר סוסיא אמו היתה סוסיא ולהיפך אזניו גדולים וזנבו קטן אמו היתה חמורה: אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב. ובני חמורין ובני הסוסים כלאים זה בזה דאי חוששין כולן שוים שכולן יש שני לדדין: וסימנין דאורייתא. מדסמיך עליה ושרי הכנגתם אע"פ דהנהגת כלאים הוא איסור דאורייתא: אלא מינה. פרד דלא ליתי לד סוס ומשתמש בלד חמור או לד חמור

תורה אור

גמ' תנו רבנן כל בהמה תאכלו כלומר כל אשר בבהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפילו יצאת מקצתה ת"ל אותה ולא שיצאת מקצתה: ואין תולין אותה באילן משום דרכי האמורי: *אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי *דתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים טוענו באבנים כי היכי *דליכחוש חיליה וסוקרו בסיקרא כי הוכי דליבעי עליה אינשי רחמי כדתניא °וטמא טמא יקרא צריך להודיעו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן קיבורא בדיקלא כי האי תנא:

נר מצוה | ויקרא יג

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כיצד השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרין והשני סופג את הארבעים: **גמ'** *תנו רבנן יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות והלא דין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים לא חייב אלא בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב באותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות ולא בזכרים לא אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה הכתוב את המזומן כשאינו מזומן °תאמר באותו ואת בנו שכן עשה הכתוב את המזומן כשאינו מזומן והואיל ועשה בו הכתוב את המזומן כשאינו מזומן יכול יהא נוהג בזכרים ובנקבות ת"ל (אותו ואת בנו) אותו אחד ולא שנים ואחר שחלק הכתוב יש בדין לזכות חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים אינו נוהג אלא בנקבות א אף כשחייב באותו ואת בנו לא חייב אלא בנקבות ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכר הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו תניא אחריתי אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניא אומר נוהג בזכרים ונוהג בנקבות *אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא איכא מאן דאמר ליתא לדחנניא דאמר ליה רבי אבא לשמעיה כי מעיילת לי כודניאתא בריספק עיין בהני דדמיאן להדדי ועייל אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין דאורייתא ותניא רבי יהודה אומר פרדה שתבעה זכר אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה

מסורת הש"ס: דף עז: | עי' ספ"ו דשבת | דף עח. | דף עח: | ד"ה מ"ז | דף עט.

רבינו נסים

משום דחיישינן שמא יצא ראש הולד ובלאו קרא חיישינן להכי ואסמכתא בעלמא הוא והכי איתא בגמרא:

כל דבר שיש בו משום רפואה. כגון משקה או סם או לחש שהוא לוחש על המכה: אין בו משום רפואה. כגון שעושין שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכה"ג שדומה לניחוש כך כתב רש"י ז"ל כאן ובסוף פרק במה אשה (דף סז.) פירש דבר שיש בו משום רפואה שניכר שיש בו משום רפואה אבל דבר שאינו ניכר שיש בו רפואה אע"פ שיש בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי ולא מחוור דהא שרי התם שן של שועל ומסמר הצלוב אע"פ שאין רפואתן ניכרת אלא ה"ק כל שיש בו משום רפואה ואע"פ שאינה ניכרת שרי שלא אסרה תורה משום דרכי האמורי אלא אותם מעשה תוהו שלהם שאין בהם תועלת: דליכחוש חיליה. שמרוב שמנו הוא משירן: דליחזיוה אינשי. סימן הוא לו שמשיר פירותיו: טמא טמא יקרא. צועק ואומר טמא הוא: קיבורא בדיקלא. דרכן היה בדקל המשיר פירותיו שלוקחין אשכול תמרים שאינן מבושלין ותולין עליו: כי האי תנא. לבקש עליו רחמים:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל. משום דבעי למיתנא בחולין ובמוקדשין דאיצטריך למילף מקראי כדאיתא בגמרא תנא בארץ ובחו"ל דלא איצטריך דהא חובת הגוף הוא וחובת הגוף טהגת בין בארץ בין בחו"ל: בפני הבית ושלא בפני הבית. בזמן הבית ושלא בזמן הבית ואיצטריך דסד"א כיון דאותו ואת בנו בשנייה דקדשים כתיב בפני הבית דאיכא קדשים ליהוג שלא בפני הבית דליכא קדשים לא ליהוג קמ"ל והכי איתא בהדיא בפרק שלוח הקן (דף קלח:): חולין בחוץ שניהם כשרים. והב' סופג את המ' ל"ש שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה. ל"ש שחטינהו חד גברא ול"ש שחטינהו תרי גברי יליף בגמ' דחייב וכתב רש"י ז"ל דמשום

[דף רפה ע"ב]

דבעי למיתנא שניהם פסולין ואחד פסול ואחד כשר תנא הכא שניהם כשרים ואע"ג דלא אצטריך אבל בתוס' כתבו דאין צורך לכך דודאי איצטריך דמדכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן מיניה בפרק כל הבשר (דף קיד:) כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל סד"א אותו ואת בנו נמי תעבתי לך וליתסר קמ"ל דלא כדמפרש טעמא התם [דף קטו.] דמדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכתוב בהלכות גדולות דקמא שרי למיכליה לאלתר ובתרא אסור באכילה ליומיה וקנס הוא שלמד הרב ז"ל ממעשה שבת: **גמ'** יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות. שיהא אסור לשחוט האב והבן ביום אחד וכן האם והבן: ודין הוא. שלא יהא נוהג אלא בנקבות: וחייב באם על הבנים. בשלוח הקן שהוזהר שלא יקח שניהם: אינו נוהג אלא בנקבות. דכתיב והאם רובצת ולא האב רובץ: לא עשה מזומן. דכתיב כי יקרא פרט למזומן. כלומר עוף שלו אינו חייב בשלוח: תאמר באותו ואת בנו וכו'. הואיל וחמור הוא יהוג בשניהם: אותו אחד ולא שנים. באחד הוא נוהג ולא בשנים: ומאחר שחלק הכתוב. וא"א (א) שינהוג בשניהם אלא בזכרים או בנקבות: יש בדין לזכות. יש ללמוד מדין הראשון באיזה ינהוג דהשתא ליכא למפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמה חומרא היא זו לומר כך מה לי זכרים ומה לי נקבות: ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכר. אם רצונך להקשות מפשטא הכתוב דכתיב אותו דמשמע זכר: יצא זה שאין בנו כרוך אחריו. בנו משמע שנראה לו כבן שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר אמו ולא אחר אביו: חנניא אומר נוהג בזכרים ובנקבות. מפרשינן בגמרא טעמיה דחנניא משום דכתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דהיינו נקבה הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות וס"ל לחנניא דחוששין לזרע האב כלומר דהולכין אחר זרע האב כשם שהולכין אחר זרע האם: **אמר** רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא איכא מ"ד ליתא לדחנניא דא"ל רבי אבא לשמעיה כדמעיילת כודניאתי בריספק כשתכניס לי פרדות לקשרן בעגלה למשוך אותה עיין בהני דדמיין להדדי ועייל. הסתכל שיהו דומות זו לזו בזנב ובאזנים משום דאמרינן בגמ' שאותן שאמן סוסיא זנב שלהן ארוך ואזניהן קצרות כשל סוס ואותן שאמן חמורה זנב שלהן קצר ואזניהן ארוכות כשל חמור אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב אלא הולכין אחר האם לגמרי והנולדות מן הסוסיא דין סוס עליהן והנולדות מן החמורה דין חמור עליהן לפיכך היה מזהירו שיזהר שיהו דומות בסימנין שאילו אחת בת סוסיא ואחרת בת חמורה איכא משום מנהיג בכלאים ואילו לדברי האומר שחוששין לזרע האב אפילו אינן דומות שרי שבכולן יש שני לדדין: וסימנין דאורייתא. סימנין הללו של זנב ושל אזנים סימנין מובהקים הם לסמוך עליהם בשל תורה שהרי היה סומך רבי אבא עליהם: **ותניא** רבי יהודה אומר פרדה שתבעה זכר אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה. בגמרא איבעיא לן לרבי יהודה אי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב או דילמא ספוקי מספקא ליה ואמרינן דנפקא מינה למשרא פרי עם האם כלומר אם הוא מותר להרביע פרד שאנו יודעים שאמו חמורה ושאמו סוסיא עם סוסיא דאי פשיטא לן דאין חוששין לזרע האב מותר שלד האב שבו כמאן דליתיה דמי ואי אמרינן דספוקי מספקא ליה פרד עם האם אסור דדילמא חוששין לזרע האב והוי כלאים לד אב שבו עם מין אמו והך מתניתין דפרדה שתבעה זכר בכל חד מהני גווני מיפרשא דאי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב ה"ק אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה כלומר עד שיודע לנו מין אמו מהו שאם היא סוסיא מרביעין עליה סוס ולא חמור ואם היא חמורה מרביעין עליה חמור ולא סוס ואי ספוקי מספקי' ליה אי חוששין לזרע האב או לא אתיא שפיר טפי כפשטה דאפילו בשאנו יודעים מינה דאמה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור מפני חשש לד האב שחוששין לו ג"כ לפיכך אין מרביעין עליה אלא מינה כלומר פרד כיוצא בה שאמותיהן שוות וכי תימא אפילו מינה היכי שרי אמאי לא חיישינן לצד סוס שמשתמש בלד חמור ולד חמור בלד סוס דהא תנן [פסחים דף פח:]

גבי

עין משפט

א מיי' פ"ט מהל' שבת סמג לאוין סה:

ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' טז:

הגהות הב"ח

(א) וא"א לומר כו' אלא או בזכרים כצ"ל:

שלטי הגבורים

א בדין אותו ואת בנו אם נוהג בזכרים איכא פלוגתא ברי"ף פסק דאיסור אותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות כגון האם עם הבן והבת אבל לא בזכרים כגון האב עם הבן והבת הלכך שחט האב שרי לשחוט הבן או הבת ביום אחד וכ"כ בשם ה"ג ורב אחא משבחא גאון וכ"כ הרמב"ן והביא דברי הר"ן שם ומיי' וסמ"ג וטור והרא"ש אביו והר"ן כולן הסכימו שאם ידענו בודאי שהוא אביו אסור לשחוט האב והבן ביום אחד משום דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא ואזליק לחומרא אלא שאין לוקין עליו וצ"ע בדברי מיי' שהרי בפי' המשנה פרק אותו ואת בנו פי' וז"ל ראוי שתדע שאין חוששין באותו ואת בנו אלא מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ע"כ הרי דלדידיה משמע להדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בזכרים כלל ובפי"ב מהל' שחיטה כתב דנוהג גם בזכרים מספק וכן משמע לפירושו למשנת סוף פרק על מומין אלו אותו ואת בנו שנהג גם בזכרים והתימה יותר גדולה מסתירת פירושו ממקום למקום וצ"ע ושוד כתבתי בזה בהלכות כלאים:

גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם וכו' אלמא לישא חציה שפחה וחציה בת חורין נמי אינו יכול משום דאתי לד עבדות ומשתמש בלד חירות דאי שרי היכי אמרינן יבטל יש לומר דהתם הוא דאיכא לד עבדות ולד חירות ממש אבל הכא אע"ג דמסוס וחמור אתו אין כאן לד סוס ולד חמור אלא בריה בפני עצמה היא שנעשית מביניהם [ומהאי] טעמא הוא דשרי להשתמש בפרדות עצמן ואין אומרים משתמש הוא בסוס וחמור וליתא לדרב אשי דאמר אין רוכבין על הפרדה מק"ו כדאיתא בספרי:

ואמרינן יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות. בסוף שני דייני גזירו' (דף קיא:) אמרינן הכי. ובגמרא פשטינן בעיין דלר' יהודה ספוקי מספקא ליה מדאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודים בפרי עם האם שאסור מדמסקינן הכי אע"ג דבגמרא אמרינן לעיל מיניה זו דברי רבי יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב ואפ"ה פשטי' דכי אמר אין חוששין היינו לומר שאין מקילין בכך להתיר כל מיני פרדות אף על פי שאין אמותיהן שוות ומיהו לחומרא חיישינן

ספרא פרשת אמור פרשתא ח

ואמרינן יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כרבי יהודה בפרדות והילכתא כר' יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב ואיכא מ"ד אם מתברר שהוא אביו ודאי אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד דהא אמר שמואל הלכה כחנניא ומסתבר דליתא דחנניא: ואותו ואת בנו נוהג בבהמה ואינו נוהג בחיה ובעוף דתנו רבנן* ושור ושה °שור ולא חיה (שה ולא עוף) והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה במצות כסוי הדם הרי היא במצות אותו ואת בנו חיה שהיא במצות כסוי הדם אינו דין שתהא במצות אותו ואת בנו ת"ל שור ולא חיה שה ולא עופות והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא במצות אותו ואת בנו עוף שהוא באם על הבנים אינו דין שיהא במצות אותו ואת בנו תלמוד לומר שה ולא עופות:

[דף רפו ע"א] ד"ס מ"ז

רש"י

ומשתמש בלד סוס: והלא דין הוא. כלומר אם לא נאמר קרא הוה אמינא דנוהג בחיה:

מתני'

לזרע האב ואסרינן פרד עם האם ומסתברא נמי דכי אמרינן בדרבי אבא קסבר אין חוששין לזרע האב (א) [ה"ג קאמר קסבר דילמא אין חוששין לזרע האב] ומש"ה הוה בעי דלידמו כודניאתא להדדי דאילו הוה פשיטא ליה דחוששין לזרע האב כלהו כודניאתא לישרו שבכולן יש לד חמור ולד סוס ואינן כלאים זו בזו אלא ספוקי מספקא ליה ומש"ה הוה בעי דלידמו אהדדי ומיהו משום דלא הוה פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב לא שרא אלא כודניאתא בהדי כודניאתא אבל לא כודניאתא בהדי סוסים וחמורים דמינא דאימייהו לא דדילמא חוששין לזרע האב והוו כלאים. הילכך לענין הלכה נקיטינן דמספקא לן אם חוששין לזרע האב או לא דאע"ג דפסק שמואל כחנניא דפשיטא ליה דחוששין לזרע האב לא קי"ל הכי מדאמרי' בפ' שני דייני גזירות יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות וכיון דאסיקנא בגמרא דר' יהודה ספוקי מספקא ליה וקי"ל כותיה נקיטינן דפרד עם האם אסור ובעובדא דר' אבא נמי מסקינן אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ונקיטינן נמי דאותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות לחומרא וכן פסק הר"ס במז"ל לענין אותו ואת בנו בפי"ב מהלכות שחיטה ולענין כלאים בפרק ט"ז מהלכות כלאים. ושמעינן מינה נמי דקי"ל כרב משרשיא דאמר לעיל בפ' בהמה המקשה [דף עה:] לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דהא אסיקנא דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא והא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לאו לאפוקי מדרבי יהודה קאמר דהא לדידיה נמי חוששין מספיקא אלא לאפוקי מת"ק דחנניא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב כדקאמר בהדיא נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ולפי זה שלשה מחלוקות יש בדבר ת"ק דאותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב וחנניא פשיטא ליה דחוששין ורבי יהודה מספקא ליה אי דרשינן קראי כת"ק או כחנניא ומש"ה ס"ל דחוששין ואין חוששין לחומרא הילכך אותו ואת בנו נוהג בזכרים ופרד עם האם אסור ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דדילמא חוששין לזרע האב והנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור אסורין דדילמא אין חוששין לזרע האב ולא נראה כן מדברי הרי"ף ז"ל שהרי דחה דברי חנניא לגמרי באותו ואת בנו. לפיכך כתב הרמב"ן ז"ל דליכא הכא אלא שני מחלוקות דת"ק דחנניא רבי יהודה הוא דר' יהודה בעלמא הוא דמספקא ליה אבל לענין אותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב מדרשא דקראי ומאי דמספקא ליה לר' יהודה בעלמא הייט טעמא משום דקסבר חדוש הוא שחדשה תורה באותו ואת בנו דהא האב והאם שניהם שותפין בולד הילכך דוקא גבי אותו ואת בנו שחדשה תורה הוא דאין חוששין אבל בעלמא חיישינן או דילמא כיון דגילה לך הכתוב באותו ואת בנו דאין חוששין ילפינן נמי בעלמא הילכך אע"ג דקי"ל בפרד עם האם דאסור והנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור דאסירי ובבן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא דהולד אין לו תקנה משום ספיקא דרבי יהודה באותו ואת בנו נקטינן לקולא דנוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים דאפילו ר' יהודה מודה משום דרשא דקראי. ואי"ת א"כ רב משרשיא דאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן דהא ליכא מאן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב י"ל דאה"נ אלא דרב משרשיא לא בעי לעיולי נפשיה [אי] ר' יהודה פשיטא ליה או מספקא ליה ומש"ה קאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב כלומר ואי רבי יהודה פשיטא ליה דאין חוששין לאפוקי מיניה קאמר ואי רבי יהודה מספקא ליה לכ"ע קאמר. אבל אחרים אומרים דלמסקנא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב [מדמסקינן בעובדא דרבי אבא אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב] ורבי אבא כודניאתא בהדי האם נמי שרא דהיינו סוסים וחמורים וכיון דרבי אבא עבד בה עובדא ומעשה רב אמרינן דרבי יהודה ס"ל הכי והכי קי"ל דאין חוששין לזרע האב הילכך אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ופרד עם האם שרי ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד יש לו תקנה בשחיטת אמו דרב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב הוא דאמר דהולד אין לו תקנה אבל לדידן דקי"ל דאין חוששין הולד יש לו תקנה ואין דרך זה מחוור אלא שהוא דעת בעל הלכות ורב אחא משבחא גאון ז"ל ואף דברי הרב אלפסי ז"ל מטין כן: **שור** ולא חיה. והלא דין הוא. שיהא אותו ואת בנו נוהג בחיה: בהמה שאינה במצות כסוי. שאין דמה טעון כסוי: בהמה שאינה באם על הבנים. שמותר לקחת האם בעוד שהיא רובצת על *הבילים דקן צפור כתיב:

גי' ד"ס

ז"ל טבעים [וכ"ה בד"ק ובד"ס]

הגהות הב"ח

(א) קסבר אין חוששין לזרע האב הייט לומר שאין מקילין לומר דודאי חוששין דשמא אין חוששין לזרע האב: (ב) הוא הדין נמי מיתרצא כצ"ל: (ג) ר"ב עטג: (ד) ר"ב סיא: (ה) סיא כצ"ל: (ו) א"צ מכל מקום: (ז) הויא כצ"ל: (ח) זמן כצ"ל: (ט) ר"ב סיא: (י) סיא כצ"ל: (כ) דר"ש כצ"ל:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתב הרב אלפסי ז"ל איכא מ"ד אם נתברר ודאי שהוא אביו אין שוחטין אותו כו' ול"נ כו' עד ובפלוגתא דרבנן ור"א בכלאים אסיקנא דכולהו ספוקי מספקא: **אמר** הכותב א"כ הא דתניא באותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים מני לא ר"י ולא רבנן ולא ר"א אבל באמת מאן תנא דפליג עליה דחנניא דאמר אינו נוהג בזכרים ר' יהודה היא וה"ה לרבנן ולר"א וכולהו ס"ל אינו נוהג בזכרים ולפי' נשאלה שאלה בגמ' מיפשט פשיטא ליה לר"י שאין חוששין לזרע האב מאחר שמיעט הכתוב באותו ואת בנו שאינו נוהג בזכרים או דלמא מספקא וטעמא דידיה נמי מהכא דלמא מדאיצטריך קרא למעוטי הכא הוא דמעטי' אבל בעלמא חוששין לזרע האב ועוד דלמא התם טעמא משום דחס רחמנא בזה שבנה כרוך עליה דומיא דשלוח הקן אבל זכר שאין בנו כרוך אחריו ואין מכירין זה את זה כלל לא הקפידה בהן תורה אבל בעלמא חוששין לזרע האב לענין קורבה דשאר וכל דבר והיינו טעמא דספיקא ואסיקנא דספוקי מספקא ליה ואילו לדברי חנניא כיון שחששה תורה לזרעו בע"כ חוששין בכל מקום ולא נחוש בלבד אלא אפי' להקל דליכא ספיקא קמי שמיא כיון שחששה תורה בכל מקום חוששין בין להקל בין להחמיר והיינו דאמרי' הכל מודים בפרי עם האם שאסור מאן הכל מודים כולהו הנאי ואפי' ת"ק דאותו ואת בנו דהיינו ר' יהודה ואם לחשך אדם לומר א"כ הא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן אף אתה אמור לו ודאי כשתמצא לומר ספוקי מספקא להו לכולהו ליכא מאן דלא אמר הכי אבל אפשר היה לומר דר"י מיפשט פשיטא ליה דאין חוששין ולפי' לא הכניס רב משרשיא ראשו בין המחלוקת ואמר לדברי האומר חוששין סתם והא"ל שהכל חוששין הרי כולם בכלל ואי איכא מאן דלא חייש אפי' להחמיר יש לה תקנה וכיון שנספקה בשלהי כתובות ובשמועתנו זו כר"י בפרדות מכללות למדנו כדין אותו ואת בנו שאינו נוהג בזכרים וזו הדרך הנוחה וקרובה וברורה אנו שעל זה סמך רבינו הגדול ז"ל וכן מצאתי לבעל הלכות דליתא לדחנניא בענין אותו ואת בנו אבל לרב אחא משבחא גאון ראיתי בשאלתות שפסק כר' יהודה שאין חוששין לזרע האב בין לקולא בין לחומרא ומתיר פרי עם האם מעובדא דר' אבא דקאמרי' אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ומשמע שאין חוששין כלל ולפי דבריו משמע דבפרי עם האם היה מעשה והכי קאמר ליה כי מעלית כודניאתא בריספק שהחמורים או הסוסים שם עיין בהדין דדמיין להדדי ועייל ופליגא דרב הונא בריה דרב יהושע ואע"ג דפשטי' מינה ומסקי' שמע מינה והרבה כן במקומות אחרות בתלמוד. וזו שבינו בכוי שמכסים את דמו משום דקי"ל כמ"ד בריה בפני עצמה היא כר' יוסי דר' יהודה הכי ס"ל ובמס' בכורות בפ"א אר"י בן לוי לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהורה ולא טהורה מן הטמאה לא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה לא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה וקי"ל כר"י בן לוי דלא אשכחן אמורא דפליג עליה ועוד דמקשי' מינה התם ומתרץ ר' ירמיה אליביה דאיעבור מקלוט בן פרה לר"ש ולא חיישינן לר"א ומחלוקתו שחוששין מספק לזרע האב וכר' יהודה קי"ל שאינו חושש כלל וכמעשה דר' אבא בכלאים וכדאפסיקא הלכתא בשלהי כתובות זו דעת רב אחא גאון ז"ל והא דתניא לקמן מה מת"ל אם שה לרבות את הכוי לדברי ר"א ומחלוקתו היא שטיה ולדברי רב חסדא אינה כהלכה ואם כדברי האומר בריה הוא בפני עצמה היא והוצרך הכתוב לעשותו כבהמה לענין מתנות כמו שהוצרך לרבות בבהמה ולענין חלב כדאיתא בפ' בתרא דיומא ורבינו כתבה בפ"ק מ"מ לענין אותו ואת בנו אין ספק שאינו בזכרים ונתקיימו דברי רבינו יצחק מכל פנים ואני לכך באתי ויש מוסיפים עוד סיוע לזה מסתם משנתינו דתנן אמה מכרתי לבנו בתה מכרתי לבנו ותנן את האם לחתן ואת הבת לכלה ולא משתמיט למתני בזכרים ורבינו הגדול עצמו אמר כן דהא מתני' בכולה פירקין אם קתני וקי"ל כסתם מתני' אלא שמא סתמא כחנניא במס' בכורות ודפירקין עדיפא דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא:

המאור הגדול

מתני'

כתב הרי"ף ז"ל איכא מ"ד אם נתברר ודאי שהוא אביו אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד דהא אמר שמואל הלכה כחנניא ומסתברא דליתא לדחנניא. אלו דברי הרב ז"ל ולי נראו דברי איכא מ"ד כהוגן וכשורה והלכה כחנניא באותו ואת בנו לענין איסורא אבל לא לענין מלקות אי כר' יהודה בפרדות לחומרא דהא אסיקנא בגמ' ספוקי מספקי להו ובפלוגתא דר"א ורבנן בכלאים אסיקנא דכולהו ספוקי מספקי וכדפריש רב פפא בגמ' נקטין בכל הני דלחומרא אזלי' בכל דוכתא באותו ואת בנו ובכסוי הדם ובמתנות ובפרדות ודא"ל ר' אבא לשמעי' חומרא הוא כר' יהודה וכיון דנקיטי' בכל דוכתא לחומרא הא דא"ר משרשיא בפ' המקשה לילד לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה דאזיל אבהמה מעליתא הולד אין לו תקנה הלכה היא וה"ד לזכר מעליא דאזיל אבת פקועה ולאו לאפוקי מדר"י אתא רב משרשיא אלא לאפוקי מדרבנן דפליגי עליה דחנניא: [דף פא ע"א] **אלא** אמר רבא ה"ק רב המנונא אומר היה ר"ש אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים וכו'. פי' וכי היכי דמתרצא דרב המנונא בדרבא (ג) הם ה"נ מתרצא דר' הושעיא דאמר דכולה מתני' דלא כר"ש משום דר' הושעיא ודרב המנונא חד טעמא נינהו ותרוייהו מתרצי בטעמיה משום התראת ספק ולעולם אית ליה לר"ש איסור אותו ואת בנו (ג) בקדשים אבל מלקות לית ליה ויש ששואלין כאן כיון דאמר ר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה היכי משכחת לה לאיסור אותו ואת בנו בקדשים שניהם בפנים והא בתרא מקטיל קטליה משום דהו"ל מחוסר זמן וה"ל בלא ירצה ולמה ליה לרבא למימר משום דהו"ל התראת ספק תיפוק ליה דשחיטה שאינה ראויה היא משום דמחוסר זמן הוא וזו שאלה גנובה (ד) דכיון דפרט הכתוב איסור אותו ואת בנו בקדשים מדכתיב ושור או שה אותו ואת בנו ויש במשמע אפי' שניהם קדשים בפנים בעל כרחך (ה) הוא שחיטה אע"פ שמחוסר זמן ואינה ראויה שאם אתה אומר אינה שחיטה אינו מחוסר זמן ואין אותו ואת בנו נוהג בקדשים במשמע הכתוב וכיון דהוא נוהג בקדשים והוא מחוסר זמן בע"כ הוי שחיטה לגבי ההוא איסורא שפרט הכתוב אע"ג דלגבי מילי אחרנייתא לא הויא שחיטה דמי לא מודה ר"ש בשחוטי חוץ ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לגבי איסור שחוטי חוץ אע"ג דלגבי מילי אחרינתא לא הוי שחיטה ה"נ ל"ש: [שם] **והתראת** ספק דקאמר רבא בשחיטת השני עם זריקת דמו ואע"ג דלא משתרי השני בזריקת דמו משום דמחוסר זמן הוא (ו) כיון דבקדשים בעלמא לא משתרי בשר עד דזריק דם כל שחיטת קדשים אחת היא דלא (ז) הוא שחיטה ראויה עד דמזדריק דם שזריקת דם מועילה להוציא הבשר מאיסור לא תאכלו על הדם וה"ר שלמה ז"ל כתב בפירושו נראה בעיני דל"ג בטעמיה דרבא משום דהוי התראת ספק ולדידיה פליגא דרבא אדר' הושעיא וא"כ קשיא דר' הושעיא אדר"ש דבפ' מדובה ואית דבעי מימר שאם נזרק דמו של ראשון ואח"כ נשחט השני אף משום איסור אותו ואת בנו אין בו לדעתיה דר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה והאי נמי לאו שחיטה ראויה היא כלל ואפי' לבתר דמזדריק דם דהא מחוסר זמן הוא כיון שבעודו חולין אינו ראוי לשחיטה אם הוקדש השני אחר זריקת דמו של ראשון כיון שלא ראוי לשחיטה קודם שהוקדש הרי הוא מחוסר זמן וכתיב ביה לא ירצה אלא כי אמרי' איסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים לר"ש כגון ששחט השני קודם שיזרוק דמו של הראשון לפי שהיא שחיטה ראויה שאם נזרק של שני ונשפך של ראשון כשר דקמא מקטל קטליה וכל שיזרוק דמו של שני קודם דמו של ראשון אינו מחוסר (ח) ואינו בלא ירצה אבל התראת ספק היא שמא יזרוק דמו של ראשון או שמא לא יזרוק ואליבא דר' אושעיא הכי קאמרי' מכדי שמעי' ליה לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא כל כמה דלא מזדריק דמו של ראשון שני אמאי סופג את הארבעים לא מבעיא היכא דשחטו אחר שנזרק דמו של ראשון דלית ביה לר"ש לא איסור ולא מלקות אלא אפי' נשחט קודם שנזרק דמו של ראשון דהא התראת ספק (ט) שמא לא יזרוק דמו של ראשון ומתני' קפסיק ותני סופג את הארבעים ופסול לא שנא ששחטו קודם שנזרק דמו של ראשון לא שנא ששחטו לאחר שנזרק דמו של ראשון ואקשינן עלה פשיטא דהכי איכא ס"ד אמינא שחיטת קדשים שחיטה ראויה היא משום דבלא שחיטה לא משתרי בשר הלכך הו"ל שני מחוסר זמן ופסול ולא לקי עלה משום אותו ואת בנו דהא שחיטה שאינה ראויה היא ור"ש לא פליג אתנא דמתני' אלא בחדא דסופג את הארבעים אבל בפסול מודה ליה קמ"ל ר' הושעיא דבתרתי פליג ר"ש היכא ששחט השני קודם זריקת דמו של הראשון דר"ש פטר ליה ממלקות משום דהתראת ספק (י) גזרה שמא יזרוק דמו של ראשון ואכשורי נמי מכשיר ביה דלית ליה משום מחוסר זמן מאחר דנזרק דמו של שני קודם שיזרק דמו של ראשון ואשתכח דפליג ר"ש בתרתי את"ק דאמר סופג את הארבעים ופסול והא דאמר רבא לר"ש שחט חולין ואח"כ שלמים פטור לאו משום התראת ספק אלא משום דהויא שחיטה שאינה ראויה משום דהוי מחוסר שלמים ואח"כ חולין חייב מלקות ובלבד שישחט השני אחר זריקת דם הראשון והיינו דאזיל רבא לטעמיה דאמר אית ליה לר"ש איסור אותו ואת בנו בקדשים ולזו הסברא דעתנו נוטה אלא שקשה לנו הא דא"ר יוחנן פרת חטאת אינה משנה כלומר ולא פליג עלה ר"ש אלא חיובי מחייב מלקות כרבנן משום דכל העומד לפדות כפדוי דאמי ולא אמרי' התראת ספק היא ובקדשים אמרי' כיון דכל כמה דלא זריק דם לא משתרי בשר והו"ל התראת ספק ואע"ג דאית ליה לר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי כדתניא ר"ש אומר יש נותר שהוא מטמא טומאת אוכלים וכו' כדאיתא במס' מעילה ובב"ק בפ' מרובה אי אמרת בשלמא התראת ספק דקאמר רבא בשחט השני עם זריקת דמו וכדפרישנא היינו דלא אמרי' ביה כל העומד לזרוק כזרוק דמי משום דהו"ל מחוסר זמן ולאו לזריקה הוא עומד משא"כ בפרה לפי שבלב מתנה עליה שאם ימצא אחרת נאה ממנה תפדה וכן בשוחט בעלי מומין בחוץ וכדאיתא פ' מרובה דהא ודאי בעלי מומין לפדייה קיימי אלא אי אמרת דהתראת ספק דקאמר רבא משום זריקת דם הראשון אמאי אינו לוקה והא אר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי ויש לדחות ולהשיב דמשום דמשמע ליה לר' יוחנן (כ) ר"ש פוטר אפי' מאיסור אותו ואת בנו וכ"ש ממלקות מש"ה קאמר פרת חטאת אינה משנה:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מכירה סמג עשין פב טור ח"מ סי' קלט:
ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה סמג לאוין קמט טוי"ד סי' טז:

דף פב.

דף פג.

בראשית א

ויקרא כב

מתני' השוחט ונמצאת טרפה חייב באותו ואת בנו. דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: ונתנבלה בידו. שלא מדעת: הנוחר והמעקר. סימנין מדעת פטור משום דליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטת טרפה דהתם שחיטה מעליא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל: שנים שלקחו פרה ובנה. ואם שחט אחד מהם יהיה השני אסור לשחוט: זה שלקח ראשון ישחוט ראשון. ושני אסור לו לשחוט: ואם קדם השני זכה. אם קדם השני לשחוט אע"פ שאין שורת הדין כן שהרי מי שלקח ראשון דינו לשחוט תחלה והשני יאסר (ג) אם קדם השני ושחט תחלה זכה ונאסר הלה:

תורה אור / נר מצוה

מתני' *השוחט ונמצאת טרפה חייב משום אותו ואת בנו. אבל השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו: *שנים שלקחו פרה ובנה זה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ושחט זכה: השוחט פרה ושני בניה סופג שמונים שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט את בתה סופג ארבעים סומכוס אומר משום ר' מאיר סופג שמונים: גמ' אמר רב יוסף לענין דינא תנן: תנא אם קדם השני זריז ונשכר. זריז דלא עבד איסורא ונשכר דאכיל בשרא: תוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן: שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים: תניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ובנו בנו ואותו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כיצד אחד שחט את הפרה ואחד שחט את אמה ואחד שחט את בתה שנים האחרונים חייבין: מתני' *בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן ערב יו"ט האחרון של חג וערב יו"ט הראשון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה וכדברי ר' יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל °אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו א ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שהוא צריך להודיעו שהדבר ידוע ששניהן שוחטין ביום אחד: גמ' תנא ואם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע: מתני' *בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח על כרחו שאפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח (א) אלא דינר כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר: גמ' מת ללוקח והא לא משך ואסיקנא א"ר (ב) אלעא א"ר יוחנן בארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה דאמר ר' יצחק א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה לפיכך בארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה: מתני' *יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית °יום אחד ונאמר באותו ואת בנו °יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה:

הדרן עלך אותו ואת בנו

רש"י

מתני' חייב משום אותו ואת בנו. דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: והנוחר והמעקר פטור. דלאו שחיטה היא כלל ולא דמי לדלעיל דהתם שחיטה גמורה היא אלא שדבר אחר גורם לה ליפסל: ואח"כ שחטה סופג ארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת: שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדיין איסור: ואח"כ שחט את בתה. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה שכבר נשחטה אפ"ה אינו סופג רק מ' דחד מעשה וחד התראה איכא: סופג פ'. דקסבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחד כדמפרש בגמרא: גמ' לענין דינא תנן. הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד למחר מותר אבל לענין דין אם באו לבית דין שהאחד בא לשחוט והשני אומר אני צריך יותר ממך יאמרו להן הלוקח ראשון ישחוט מיד שעל מנת כן לקח ממנו שאילו לא מכרה בעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה לוקח שוחט ראשון כדתניא בתוספתא דמייתי: לא תשחטו. לשון רבים משמע שנים והזהיר שניהם בין השוחט האם בין השוחט הבן ולא משכחת שנים עוברין אלא בשלש בהמות כדמסיק דאי אם ושני בניה פשיטא מה לי חד מה לי תרי ואי פרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא לא משכחת אלא כדמסיק: מתני' בד' פרקים. דרך ישראל להרבות סעודה וסתם לוקח בהמה לוקחה לשוחטה מיד לכך צריך להודיע לשני שמכר אמה או בתה לאחר כי שמא כבר נשחטה: יו"ט האחרון של חג. כי הוא רגל בפני עצמו: שאין לו ריוח. שמכר האם היום: אבל יש לו ריוח. שמכרו אתמול אין צריך להודיע לשני דאמרי' אתמול נשחטו: ומודה רבי יהודה כו'. אפילו מכר זה היום וזה למחר: מתני' משחיטין הטבח על כרחו. כדמפרש ואזיל: מת ללוקח. והפסיד הדינר: גמ' על דין תורה. שמעות קונות בלא משיכה: גזירה. אם מעות קונות ומוקמת לפירי ברשות לוקח אי מיתרמי דליקה לא טרח מוכר לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה: מתני' היום הולך אחר הלילה. שחט האם משחשיכה לא ישחוט הבן כל הלילה ובכל יום המחרת אבל שחט האם ביום מותר לשחוט הבן בלילה:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי

השוחט פרה ושני בניה סופג שמונים. שהרי עובר על כל אחד בלאו דאותו ואת בנו: סופג את הארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב: שחטה ואת בתה ואח"כ את בת בתה. יש כאן שני אותו ואת בנו: שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדיין איסור: ואח"כ שחט את בתה. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה. (ד) ואת בנה ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג את הארבעים. דחד מעשה הוא: סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים. משום שני שמות אע"ג דמעשה אחד הוא שהרי מפני אמה שנשחטה מתחייב משום אותו ואת בנו ומשום בתה מתחייב משום בנו ואותו ולא דמי להאיך דלעיל דשחט שני בניה ואחר כך שחטה דהתם חד מעשה הוא וחד שם הוא דאין מתחייב על שניהם אלא משום בנו ואותו אבל הכא חד מעשה ושני שמות כדכתיבנא: גמ' אמר רב יוסף לענין דינא תנן. הא דקתני מתניתין מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט [ראשון והא'] ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך שיאמרו להם הלוקח הראשון ישחוט ראשון שע"מ כן לקח שאילו לא מכרה הבעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוס' שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך: דלא עבד איסורא. שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור: ונשכר. יש לו ריוח ואוכל בשר היום: בנו ואותו מנין. אם שחט הבת ואח"כ שחט האם מנין שהוא חייב: לא תשחטו. לשון רבים משמע: הרי כאן שנים. הזהיר את שניהם בין שוחט את האם בין שוחט את הבת ולא משכחת שנים עוברים אלא בשלש בהמות (ה) הא כילד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי כי היכי דמתחייב אהאי מתחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא ע"כ באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה (ו) אתא לאשמעינן דבנו ואותו נמי חייב: מתני' בד' פרקים בשנה. דרך ישראל לעשות סעודות והלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד ולפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי את אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט ושמא כבר שחטה: ביו"ט האחרון של חג. היו מרבין בשמחת רגל מפני שרגל בפני עצמו הוא וחביב עליהם: אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם ריוח. הפסק בינתים שמכר הראשונה היום אבל אם יש (ז) ריוח הפסק בינתים שמכר הראשונה אתמול והשניה היום א"צ להודיע שאני אומר אתמול שחט את הראשונה. ומדברי רש"י ז"ל נראה דרבי יהודה אכולהו ארבעה פרקים קאי אבל בתוספתא [סוף פ"ה דחולין] משמע דלא קאי ר' יהודה אלא אערב יוה"כ בלחוד דאמרינן התם אמר ר' יהודה בד"א בזמן שחל יוה"כ להיות בשני בשבת אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבוע אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר. כלומר דכשחל יום הכפורים להיות בשני בשבת אפילו לקח האחד בערב שבת והשני באחד בשבת בידוע ששניהם שוחטין באחד בשבת שאין אדם מקדים לשחוט מערב שבת אבל כשחל יוה"כ בשאר ימי השבוע כל שיש ריוח אין צריך להודיע דתליא שלא ישחטו שניהם ביום אחד שעשוי הוא לשחוט ב' ימים קודם. ומדמפליג ביום הכפורים ש"מ דביו"ט ליכא לאיפלוגי שכל הלוקח לצורך יו"ט אינו שוחט עד יו"ט עצמו לכבוד יו"ט ומיהו אי איקלע יו"ט בשבת איכא לאיפלוגי ביו"ט כי היכי דמפלגי ביוה"כ וכתב הרמב"ן ז"ל דמ"ד דבארבעה פרקים הללו המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע היינו לומר שאם לא הודיעו הוי המקח טעות שהדבר ידוע דלשחטה ביו"ט הוא לוקחה אבל בשאר הימים אין המוכר צריך להודיע. מיהו הלוקח צריך לשאול. אבל אחרים כתבו שאינו צריך לשאול משום דאיכא ספיקי טובא שמא אין לה אם לאו ואם תמצא לומר יש לה ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואם תמצא לומר לשחיטה שמא מכאן ועד עשרה ימים ולזה הדעת אפשר שהמוכר שיודע שמכר צריך להודיע אף בשאר ימות השנה כדי שלא יכשל הלוקח על ידו אלא שאם לא הודיע לא הוי מקח טעות: מתני' בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו. כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר אפי' שור שוה אלף זוז שוחט על כרחו ואע"פ שאין לוקחין לשאר ובגמ' מפרש טעמא: ואין ללוקח (ח) אלא דינר. שנתן לטבח: מת ללוקח. ומפסיד הדינר: והא לא משך. דבעי משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח: גמ' בארבעה פרקים הללו העמידו דבריהם על דין תורה. שקונין לו מעותיו בלא משיכה: דבר תורה מעות קונות. כיון שנתן לו מעות למוכר אין א' מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ומה טעם אמרו משיכה קונה (ט) דאי מוקמת לה לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות אי מתרמיא דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה וכאן בד' פרקים הללו לפי שכל אדם רוצה שיגמר קניינו העמידו דבריהם על דין תורה: מתני' היום הולך אחר הלילה. שאם שחט האם משחשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום למחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום: מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה. כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר ברישא ערב והדר בקר. ובגמרא אמרינן דאיצטריכא להך דרשא משום דקרא דאותו ואת בנו סמיך לעניינא דקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולכת אחר היום דכתיב ביום קרבנו יאכל וגו' ולא תותירו ממנו עד בוקר אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבוקר וסד"א דבאותו ואת בנו נמי נימא הכי מש"ה איצטריכין למגמר ממעשה בראשית: הדרן עלך אותו ואת בנו

שלטי הגבורים

א רש"י פי' שיש לו ריוח שמכר האם היום אבל בזמן שאין לו ריוח וכו'. ורמב"ם פי' בענין אחר בד"א שצריך להודיע שראה זה שלקח באחרונה נחפז לקנות והוא בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה אבל אם היה ריוח ביום א"צ להודיעו שמא לא ישחוט עד למחר. ולא מסתבר כלל כפירושו דאם היה נחפז לקנות בסוף היום למה נאמר שישחוט היום יותר ממי שקנה בבקר אדרבה איפכא מסתברא דהקונה בערב אין לו פנאי לשחטו ולהפשיטו ולצורך מחר הוא קונה ומה שהוא נחפז הוא שלמחר ביו"ט לא ימצא לקנות. וכתב הרא"ש ראיתי כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עובד כוכבים הוא צריך למיחש למלתא ולא מסתבר כלל דמלתא דלא שכיחא היא ואחזוקי איסורא לא מחזקינן כל כמה דלא אודעיה המוכר דאם יש לחוש מספק ראוי היה שישנה המשנה בד' פרקים הללו צריך הקונה לישאל אם מכר אמה או בתה לשחוט כי יותר צריך ליזהר אותו שעושה עבירה מאותו שמכשילו ושמא ישכח המכשילו ולא יאמר לו אלא ודאי אין לחוש אלא למי שיודע בודאי דהיינו המוכר שלא יכשל הקונה אבל הקונה אין לו לחוש כלל ולפיכך אם קונה מעובד כוכבים א"צ לשאול לו כלום:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נו: (ב) אלעזר כצ"ל: (ג) נ"ב אפ"ה: (ד) ובנו ואותו כצ"ל: (ה) והא כצ"ל: (ו) ואתא כצ"ל: (ז) נ"ב עס: (ח) בו כצ"ל: (ט) נ"ב ט':

כסוי הדם נוהג בארץ וכו'. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכלהו: במוקדשין. חטאת העוף ועולת העוף ובגמרא ילפינן דאין כסוי הדם נוהג במוקדשין: במזומן ובשאינו מזומן. במזומן עוף הגדל בבית וכתב רש"י ז"ל דמשום דגבי שלוח הקן אילטריך למיתני לקמן דנוהג בשאינו מזומן אבל לא במזומן תנא הכא דנוהג במזומן ובשאינו מזומן ולא נהירא דבפ' גיד הנשה (דף פט:) ובפ' הזרוע והלחיים (דף קל.) ובפ' ראשית הגז (דף קלה.) נמי ה"ל למיתני במזומן ובשאינו מזומן משום לתא דשלוח הקן לכך פירשו בתוספות דמזומן ושאינו מזומן דהכא למילתיה אילטריך משום דכתיב כי יצוד הוה משמע בשאינו מזומן בלחוד להכי אילטריך למיתני דאף במזומן נמי נהוג דהא כתיב ציד מכל מקום כדאי' בגמ': **ונוהג** בכוי. מפני שהוא ספק בהמה ספק חיה: אין שוחטין אותו ביו"ט. דילמא טעון כסוי ומספיקא לא מחללין יו"ט: ואם שחטו אין מכסין את דמו. אפילו במידי דלא מיתסר אלא מדרבנן: **השוחט** ונמלאת טרפה וכו' חולין בפנים. בעזרה דאסירי בהנאה כדילפינן בפרק שני דקדושין (דף נח.): חיה ועוף הנסקלים. כגון שהמיתו אדם ונגמר דינם ושחטן והם אסורין מדכתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו וילפינן מיניה התם [דף נו:] שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור: ר"מ מחייב: בכסוי. וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיב אפ"ה אשר יאכל כתיב וטעמא דר"מ מפורש בגמ': השוחט ונתנבלה בידו וכו' פטור מלכסות. שאין באלו תורת שחיטה כלל: **גמ'** שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת. כאילו הוא לדה שאינה מזומנת לו: השוחט לחולה. שיש בו סכנה: חייב לכסות. דכיון שניתנה שבת לידחות נדחית לכל מלותיה של שחיטה ומיהו בדליכא בטלטול העפר אלא איסור דרבנן כגון שהיה לו דקר נעוץ מבעוד יום דאי איכא איסורא דאורייתא אפי' ביו"ט לא מכסינן משום דהוה ליה יו"ט עשה ול"ת ולא אתי עשה דכסוי ודחי ל"ת ועשה כדאיתא בפ"ק דיו"ט (דף ח:): והלכתא השוחט לחולה בשבת אינו מכסה. כלומר אפילו בשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום דלא מיתסר אלא מדרבנן וטעמא דמילתא לפי שרצו חכמים לעשות היכר שיום זה הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה: השוחט וצריך לדם חייב לכסות. ולא יעשה ממנו צרכו: כילד הוא עושה. ויהא פטור מן הכסוי: או נוחרו. חונקו: עוקרו. עוקר הסימנין: השוחט ונמלאת טרפה וכו'. ראה רבי דברי רבי מאיר שאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה באותו ואת בנו כלומר שחייב עליה משום אותו ואת בנו ושנאה בלשון חכמים דהכי תנן בפ' אותו ואת בנו (דף פא:) השוחט ונמלאת טרפה השוחט לעבודת כוכבים וכו' ר"ש פוטר וחכמים מחייבין והרב אלפסי ז"ל כדי לקצר כתבה בפירקין דלעיל [בזה הלשון] השוחט ונמלאת טריפה חייב באותו ואת בנו: ודברי רבי שמעון בכסוי הדם ושנאה בלשון חכמים. כדתנן במתני' דהכא וחכמים פוטרים כלומר מלכסות ובגמ' יהבינן טעמא למה ראה רבי כך: **מתני'** חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן. דאמרינן בריש מכילתין דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות: פטורין מלכסות. הרואים הדם מגולה ואע"ג דתניא לקמן שחט ולא כסה וראה אחר חייב לכסות הכא פטור וטעמא מפרש בגמרא דר"מ חשיב לה כנבלה גמורה: וחכמים אוסרין. שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא: שאין סופגין את הארבעים. דהתראת ספק היא: **גמ'** הי מינייהו דאחרניתא. איזו הוראה היתה אחרונה דסמכינן עלה דהדר ביה מקמייתא: אלא ש"מ הא דאחרניתא. כר"מ דלא חייש לאחמורי כלל משום דרוב מעשיהם של חרש שוטה וקטן מקולקלין ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לנו במה נשחטה: **מתני'** שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן. מפרשינן בברייתא בגמ' משום דחיה הכל משמע בין מרובה בין מועט [ועוף הכל משמע בין מרובה בין מועט]: רבי יהודה אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף. בגמרא יליף לה מקרא וטעמיה משום דשני מינין חלוקין הם ראוי לכסות דמו של ראשון לגמור מלותו לגמרי קודם שיתחיל בשני: **גמ'** ומודה רבי יהודה לענין ברכה וכו'. אע"ג דקי"ל כת"ק כתבה הרב אלפסי ז"ל משום דנפקא מינה לדידן היכא שכסה ובגמרא פרכינן עלה מ"ש מדרב חננאל ורב ברונא תלמידי דרב דהוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא ואמרו ליה הב ונברך כלומר בהמ"ז הדור ואמרו הב ונשתה אמר להו רב ייבא סבא כיון דאמריתו הב ונברך איתסר לכו למשתי כלומר עד שיברך לפניו שאין השתיה מצטרפת לסעודה ראשונה כיון דאמריתו הב ונבריך ה"נ כיון שכסה הפסיק מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה ודחינן הכי השתא התם משתה וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הילכך כי אמרי הב ונבריך הפסיקו מן השתיה אבל כסוי לא הוי הפסק דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא ומש"ה אמרינן דמודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת ופרש"י ז"ל לענין ברכה על השחיטה שאין צריך לברך לאחר כסוי נראה מדבריו דברכת כסוי צריך לחזור ולברך בכסוי שני דאע"ג שאין הכסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה התם היינו טעמא שהכסוי מצרכי שחיטה הוא וברכה דידיה הוה ליה כטול כרוך [ברכות דף מ.] טול כרוך דלא הוי הפסק וכו' ושחיטה אריכתא היא אבל שחיטה שניה אינו צורך הכסוי הראשון ומפסקת בין כסוי א' לכסוי ב' אבל ר"ת ז"ל אומר דכיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף השחיטה אינה מפסקת. והיכא ששח בין שחיטת עוף לעוף איכא מ"ד דצריך [לחזור] לברך וגמר לה מדאמרינן [מנחות דף לו.] לענין תפילין אם סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך וכן נראה ממ"ש הרב אלפסי ז"ל בסוף ר"ה שכתב בשם הגאון ז"ל דטעמא דמילתא דסח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך לפי שאע"פ (ה) שסח באמלע מלוה אחת אינו חוזר ומברך שהרי בהלל פוסק בין פרק לפרק ואפ"ה אינו חוזר ומברך תפילין כיון שהן שתי מלות שאין מעכבות זו את זו סח ביניהם חוזר ומברך וב' עופות נמי ב' מלות הן שאין מעכבות זו את זו הילכך חוזר ומברך והרמב"ן והרב רבינו יונה ז"ל אמרו דלא דמי דהתם ב' מלות של חובה הן וכיון שהתחיל בהן אינו בדין שיפסוק ויתעסק בשיחה כיון שמתיהן חובה עליו ולפיכך אם סח ביניהם חוזר ומברך אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט לא מיחייב למהדר וברוכי מידי

רש"י

כסוי הדם. משום דבעי למיתני בחולין ולא במוקדשים נקט לכולהו: בכוי. ספק חיה ספק בהמה: ואין שוחטין אותו בי"ט. דדילמא בעי כיסוי ולא מחללין יו"ט מספק: הנסקלין. כגון נגמר דין שלהן ושחטן: וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה: **גמ'** אלא בהזמנה הזאת. כלומר יראה לו כאילו הוא לדה שאינה תמיד מזומנת לו כלומר שלא יאכל תמיד בשר שלא יעני: (שלא בהזמנה. יראה לו כאילו אינה מזומנת והיא היא): לחולה. שיש בו סכנה חייב לכסות דכיון דניתנה שבת לו לידחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מלותיה של שחיטה: לישמטיה לאמורא. ישמטו האמורא מלפניו לבייש: וצריך לדם. לשום צורך: חייב לכסות. ולא יעשה ממנו צרכיו: וכילד יעשה. ויפטר מכיסוי: נוחרו. חונקו: עוקרו. עוקר סימנים: ושנאו בלשון חכמים. כדתניא בה ר' שמעון פוטר וחכמים מחייבים: ובכסוי תנן ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין. והטעם מפורש בגמרא בתלמודא: **מתני'** ואחרים רואין אותן. דאמרינן בפ"ק דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבים לכסות: פטורים מלכסות. דרבי מאיר מחשב שחיטתן כנבלה גמורה: וחכמים אוסרין. דשמא יפה שחטו והוי שחיטה מעלייתא: שאין סופג. דהתראת ספק היא: **גמ'** הא דאחרניתא. באחרונה הורה כר"מ וחזר בו מהוראה ראשונה שהורה כרבנן: לענין ברכה. על השחיטה שא"צ לברך לאחר

תורה אור / נר מצוה

כסוי *הדם נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין ונוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו א אין מכסין את דמו: *השוחט ונמצא ב טרפה השוחט לעבודת כוכבי' השוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ חיה ועוף הנסקלין ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** *ת"ר °אשר יצוד ציד חיה או עוף אין לי אלא אשר יצוד ניצודין ועומדין כגון אווזין ותרנגולין מנין ת"ל ציד מכל מקום אם כן למה נאמר אשר יצוד לימדה תורה ב דרך ארץ °שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת (א) (מצאתי כתוב שלא בהזמנה) (ב) *דרש רב עינא אפיתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת ג חייב לכסות אמר להו *רבא לית דחייש למאי דקאמר לישמטיה לאמורא כלומר שתיקו אמורא שמתרגם עליו כדי שלא יתרגם דברים שאינן הלכה והלכתא השוחט ג לחולה בשבת אינו מכסה את הדם אבל למוצאי שבת אם היה הדם קיים חייב לכסות: *תניא השוחט וצריך לדם צריך לכסות כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו: השוחט ונמצא טרפה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין: *אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ראה רבי דברי ר"מ שאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים ודברי ר"ש שאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה בכיסוי הדם ושנאה בלשון חכמים: **מתני'** *חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן חייבין לכסות בינן לבין עצמן פטורין מלכסות וכן לענין ד אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואים אותן אסור לשחוט אחריהן בינן לבין עצמן ר' מאיר מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אוסרים ומודים שאם שחטו שאין סופגין את הארבעים: (ג) *הורה רבי כר"מ והורה (ד) כדברי חכמים: **גמ'** הי מינייהו דאחרניתא ת"ש דשלח ר"א לגולה הורה רבי כר"מ אטו כרבנן מי לא אורי אלא לאו ש"מ הא דאחרניתא ש"מ: **מתני'** ה שחט ק' חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסה ואחר כך ישחוט את העוף: *שחט ולא כסהו וראהו אחר חייב לכסות כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות: **גמ'** וקי"ל כת"ק *ומודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך ד אלא ברכה אחת: שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות:

תנו

המאור הגדול

[דף פה ע"ב] **א"ל** רב פפא לאביי וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא פי' דכיון דהוא מתיר בהנאה את הטרפה משום דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דאי ס"ד מדרבנן מאי טעמא משום דגזורי' דלמא אתי למשרא קדשים בחוץ אי הכי אפי' טרפה תתסר בהנאה דהא קדשים בחוץ אפי' טרפה מתסרי בהנאה א"ל והא תנן בניחותא ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה שנשחטה בעזרה אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דגזורי' חיה אטו בהמה לשרופה דכיון דבין חיה ובין בהמה אסירי מדאורייתא בהנאה כדאמרי' התם במס' קדושין ממדרש ושחטו ושחט אותו ובבהמה גזרו עליה לשריפה גזירה משום קדשים בחוץ הלכך חיה נמי בשריפה שכשם ששוותה לבהמה באיסור הנאה מן התורה שוותה לה שתהא בשריפה שלא תחלוק אלא א"א שהאיסור עצמו דרבנן היכי גזרינן חיה אטו בהמה והא גזירה לגזירה היא כך פירשה ה"ר שלמה ז"ל במס' קדושין ויש לפרש בהא דאמר רב פפא לאביי וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא לאו אברייתא דהשוחט את הטרפה קאי אלא אמתני' דתנן חולין בפנים ר' מאיר מחייב והכמים פוטרים ודבריו של ר"ש נשנו בכסוי הדם בלשון חכמים ואי לאו דחולין בעזרה דאורייתא לא אתי איסורא דרבנן ודחי כסוי הדם דאורייתא:

[דף פו ע"א] **והא** דאמרי' לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה ואת"ע לה רובא דס"ד רובא וחזקה רובא עדיף וכי סמכת לה מיעוטא הדר הוה ליה רובא מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ:

שלטי הגבורים

א כתוב בשם רבינו יונה שצריך לברך על כסוי דכוי וראייתו מפ' במה מדליקין דאין מברכין על הדמאי מפני שהוא ספק דרבנן משמע הא ספיקא דאורייתא מברכין עליו והרמב"ם והרא"ש ז"ל כתבו שאין לברך: לשון ריא"ז

ב השוחט ונמצאת טרפה וכן בכל שחיטה שאינה ראויה לאכילה א"צ לכסות שנאמר אשר יאכל ואצ"ל אם שחט ונתנבלה בידו או חש"ו ששחטו ואין אחרים רואין אותן. השוחט וצריך הדם לרפואה וכן השוחט לעובד כוכבים חייב לכסות אא"כ מנבל ומטרף. שחט כמה חיות ועופות במקום א' כיסוי א' לכולן בין ברכת השחיטה בין ברכת הכיסוי:

ג השוחט לחולה בשבת חייב לכסות במוצאי שבת הכוי שהוא ספק בהמה ספק חיה אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין דמו אלא במוצאי יו"ט:

ד כתב ריא"ז שחט אחד מהם ובירך על השחיטה ואח"כ בא לפניו עוד א' לשחוט אם היה דעתו עליו מתחלה א"צ לברך על שחיטה זו פעם שניה אלא פוטרה בברכה ראשונה ואם לא היה דעתו עליו מתחלה נראה בעיני שמברך על שחיטה ע ברכה בעצמה הואיל ואחר הכסוי הראשון בא לפניו ואם בא לפניו קודם שכסוי הראשון אע"פ שלא היה דעתו עליו מתחלה פוטרו בברכה ראשונה כמבואר בק"ש: שח בין שחיטה לשחיטה או בין ברכה לשחיטה שיחה שאינו צורך שחיטה חוזר ומברך וכן בכל המצות אם שח בין ברכה למצוה חוזר ומברך לפי שהשיחה מפסקת כמבואר בק"ש: ובעל הלכות כתב היכא דבעי למשחט עשר זוגיתא ושחט חדא מינייהו ואשתעי לכסויה והדר לבריך ולשחוט הני אחריניתא וכ"כ הראב"ד מכסה ומברך ושוחט ומכסה וכן מצאתי כתוב בשם ר"ת דשח בין עוף לעוף צריך לחזור ולברך כההיא דשח בין תפלה לתפלה דחוזר ומברך לפי שכשהפסיק ביניהם גמר המצוה שבירך עליה וצריך לברך שנית וכן בשני עופות ושח ביניהם כיון דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט איכא גמר מלוה וצריך לחזור ולברך אבל המברך על המצוה והתחיל לעשותה ושח קודם שגמרה אינו חוזר ומברך כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה יהאריך הרא"ש בזה ע"ש:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה סמג עשין סד טוי"ד סי' כח:

ב מיי' פרק ה מהל' דעות:

ג מיי' פי"ד מהל' שחיטה סמג עשין סד טוי"ד סי' כח:

ד מיי' שם טור י"ד סי' טז:

ה מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' כח:

דף פה. [דף פז ע"א] דף פד: ג"מ רבה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הגה"ה ונ"ב כלומר דמלא הגי' בס"א שלא יאכל אדם בשר אלא שלא בהזמנה ופירושא היא שאם מזומן הבשר לפניו לא יאכל אלא דוקא אם אינו מזומן וצריך לצוד אחריו אז יאכל אבל למאי דגרסי' אלא בהזמנה כזאת משמע דאף ממזומן יאכל אלא שיראה לו כאילו היא לדה כו' כדפי' רש"י לפי גירסא זו: (ב) נ"ב ע"כ: (ג) נ"ב כאן כליון גמ' ולקמן נמחק: (ד) נ"ב רבי: (ה) נ"ב שמי:

מידי דהוי אקביעות סעודה וברכותיה דאם סח באמצע סעודה אינו חוזר ומברך אבל הרב בעל הלכות ז"ל סובר כדברי הראשונים שהשיחה מפסקת וצריך לחזור ולברך שכך כתב והיכא דבעי למשחט עשר זוגיאתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי ליכסייה והדר ליבריך ולשחוט הנך אחרינתא וכן כתב הראב"ד ז"ל מכסה ומברך ושוחט ומכסה וא"ת והי שהשיחה מפסקת יברך וישחוט ואח"כ יכסה שניהם כי היכי דאמרינן בהב ונבריך דאע"ג דאיתסר למשתי בלא ברכה אפ"ה אינו חייב לברך ברכת המזון אלא אחר שישתה ה"נ לא יכסה אלא לאחר גמר שחיטתו . תירץ הרמב"ן ז"ל דאפשר דנגמר לה מדרבי יהודה דאמר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף ולא אמר שחט חיה ישחוט את העוף ויכסה החיה ואח"כ העוף דאלמא כיון שמצות חלוקות הן צריך לגמור מצוה ראשונה ואח"כ יתחיל בשניה ואע"פ שאין הלכה כר' יהודה גמרינן מיניה לרבנן (א) דסח [לרבנן] כחיה וטיף לר' יהודה דכיון שהפסיקן בשיחה הוי להו שתי מצות ולפיכך יכסה ואח"כ ישחוט ומיהו אע"פ שהשיחה מפסקת שיחה שהיא מצרכי שחיטה כגון לי עוף או סכין אינו הפסק כדאמרינן בטול כרוך וגביל לתורי דלא הוו הפסק. וכתבו בתוס' [שאסור לדבר אף על פי] שדעתו לחזור ולברך שאסור לגרום ברכות במקום שיכול לצאת באחת וראיה לדבר מדאמרינן במסכת יומא בפרק בא לו (דף ע.) ובמס' סוטה בפ' ואלו נאמרין (דף מא.) ובעשור שבחומש הפקודים קורהו על פה והוינן בה וניתי ספר תורה וניקרי ביה אמר ר"ש בן לקיש מפום ברכה שאינה צריכה אלמא כל מקום שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אסור לגרום חיוב בברכות הרבה. ולענין נמלך כתב הר"ר משולם ז"ל שצריך לחזור ולברך על השחיטה כדאמרינן בנמלך שצריך לחזור [ולברך] על כל כוס וכוס ולא דמי ליושב ואוכל בתוך סעודתו דאע"פ שגמר בלבו שלא לאכול אינו חוזר ומברך וכדאמר בפ' כילד מברכין (דף מג.) דאפילו גמר ואפילו סלק מותר לאכול עד שיטול ידיו וא"ל לברך דהתם הוא דיש קבע לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל *לשחיה אין קבע ולפיכך נמלך חוזר ומברך ומש"ה אמרינן נמי [חולין דף קז:] דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל דנמלך לשחוט חוזר ומברך ומביא ראיה מדמדמינן ליה לעובדא דתלמידי דרב דהתם ודאי משום נמלך הוא דכיון דאמרו הב ונבריך עקרו דעתייהו מלמשתי ומברכין ברכת היין וכ"כ הראב"ד ז"ל: **ודאמרי'** אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונבריך איתסר לכו למשתי פרש"י ז"ל עד שיברך לפניו וכן פר"ח ז"ל וכן כתב הרב אלפס בהלכות בפרק ערבי פסחים ומיהו א"ל לברך ברכת המזון קודם שתייתו שכך הדין בנמלך שצריך לברך לפניו אבל לאחריו ברכה אחת לכולן שהרי אמרו שהשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כלומר לפניה מפני שהוא נמלך ואע"פ שאינו צריך לברך אחריו על כל אחת ואחת אלא ברכה אחת באחרונה לכולן וא"ת והא תניא בפרק ערבי פסחים (דף קא:) חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לצאת וכו' אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלמא למפרע נמי צריך לברך י"ל דשנוי מקום הוי הפסק טפי מנמלך דאילו בנמלך לפניו צריך לברך לאחריו א"צ לברך ואילו בשנוי מקום מברך לפניו ולאחריו אבל בתוס' כתבו דשנוי מקום כנמלך שמברך לפניו וא"צ לברך לאחריו והא דקתני שמברכין למפרע כשהן יוצאין שמא ישהו עד כדי שיהו רעבים ושוב לא תועיל ברכת המזון למה שאכלו כדמוכח בפ' שלשה שאכלו (דף נג.) אבל אם יצאו ולא ברכו למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה למפרע אלא מברכין ברכת הלחם וברכה אחת באחרונה לשתי האכילות והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב וקראו חבירו לדבר עמו א"צ לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע (ב) כשהוא חוזר מברך בתחלה לאו כשהוא חוזר קאמר שצריך לברך למפרע אלא הפליג דקאמר היינו שקראו להפליג ומש"ה קאמר שצריך לברך למפרע וקודם שילא קאמר שמא ישהה (ג) . וביומא פ"ג (דף ל.) תניא דבר עם חברו והפליג פעון נט"י משמע מדטעון נט"י דה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני ומיירי בשלא היה יודע מתחלה שיפליג ומש"ה אינו צריך ברכה למפרע . ומדאמרינן מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר יש ללמדו שמי שנזכר בתוך סעודתו שעדיין לא התפלל ומתפלל בתוך סעודתו כשהוא חוזר לאכול טעון ברכה דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר וכדאמרינן הכא דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ואע"ג דתניא התם בפ' ערבי פסחים עקרו רגליהם ליילך לבהכ"נ והניחו שם מקצת חברים כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה ואע"ג דמכתמא התפללו בנתיים התם הפסקה דרשות היא והיינו טעמא נמי דמאי דתנן בפ' כילד מברכין (דף מג.) דבירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון ואע"פ שהפסיק בברכת המוציא דההם היינו טעמא לפי שאין ברכת המוציא עניו הובה אבל בהגיע זמן תפלה בתוך סעודתו ושעה עוברת כיון שהתפלה עליו חובה ומיכל וצלויי לא אפשר כשהוא חוזר לאכול צריך לברך וכ"נ דעת הרב אלפסי ז"ל במ"ש בהלכותיו בפ' ערבי פסחים לענין ברכה דד' כוסות אבל הרב בעל התוס' ז"ל כתב דכי אמרי' דצריך לחזור ולברך משום דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ה"מ בדבר שהוא גמר והפסק וכן כסוי אי לאו טעמא דאפשר למשחט ולכסויי בהדי הדדי הא דבר שאינו גמר כתפלה ושאר ברכות אינו צריך לחזור ולברך : **ת"ר** ושפך וכסה ואומר לבני ישראל . בפרשת כיסוי הדם הוא : במה שספך יכסה. בידו שלא יכסנו ברגל : וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים . שכר ברכה מפני שהפסידו שכרה : כוס של ברכה שוה מ' זהובים . מפני שיש בו ד' ברכות לכל ברכה עשרה זהובים : וה"ה למצוה בלא ברכה דמשלם י' זהובים . דהתם בפרק החובל (דף צא:) אמרינן בשור העומד להריגה ואלן העומד לקציצה שאם קדם אחר והרגו או קצצו משלם עשרה זהובים וכתבה הרב אלפסי ז"ל שם בהלכות וילפינן מינה לכל המצות שאין מחלקין ביניהם לשום אותן להקל ולהחמיר ומיהו עכשיו אין דנין דין זה דאע"ג דממונא הוא ולא קנסא מ"מ לית ביה חסרון כיס והוה ליה כבושת ופגם דלא מגבינן להו בבבל דכל מידי דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו וזה שכתבה הרב אלפסי ז"ל בפרק החובל לומר דאי תפס לא מפקינן מיניה שכך הדין בכל דיני הקנסות כדאיתא בסוף פרק אלו נערות (דף מא:) ובסוף פ"ק דב"ק (דף טו:) : כסהו ונתגלה פטור מלכסות . ומוכחין לה בגמרא מדכתיב וכסהו דמשמע מיעוטא כסוי זה ותו לא : כסהו הרוח חייב לכסות . אם נתגלה ולא אמרינן כיון דאידחי אידחי דאין דיחוי אצל מצות : **מתני'** דם שנתערב במים וכו'. נתערב ביין . שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו רואין אותו כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות : נתערב בדם בהמה . דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה : או בדם חיה . בדם הקזה של [בהמה] חיה שאין טעון כסוי : רואין אותו כאילו הוא מים . ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף ניכר בו חייב לכסות : אין דם מבטל דם . ואפילו אין דם ניכר במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטל דקסבר מין במינו לא בטיל : דם הניתז . חוץ לגומא : **גמ'** ת"ר את דמו וכסהו וכו' . אגפיים . כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי אמת המים גדותיה : במאי קא מיפלגי

הכיסוי : במה שספך בידו : ליתן לו עשרה זהובים. מפני שמפסיד לו שכר המצוה : **מתני'** נתערב ביין. שהוא אדום ואין מראית הדם ניכר בו רואין אותו ייכאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים שהיו כשיעור הזה חייב לכסות : בדם בהמה. דלאו בר כיסוי הוא ורובו דם בהמה שאין טעון כיסוי : כאילו הוא מים . ואם היה זה הטעון כיסוי ניכר בו חייב לכסות : אין דם מבטל דם . אפילו אין מראית דם ניכר בו אם היה דם הבהמה מים טעון כסוי דמין במינו לא בטיל : **גמ'** דם הניתז . חוץ לגומא : ושעל האגפיים . כותלי בית השחיטה : אבל

תורה אור

*תנו רבנן °ושפך וכסה מי ששפך א יכסה מנין שאם שחט ולא כסה וראהו אחר שחייב לכסות שנאמר °ואומר לבני ישראל מצוה זו על כל בני ישראל ב תניא אידך ושפך וכסה במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהו המצות בזויות עליו . תניא אידך ושפך וכסה מי ששפך יכסה מעשה באחד ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים שכר ג ברכה ותו ההוא דסעד אצל רבי אמר לו כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר ליה כוס ברכה אני שותה יצתה ב"ק ואמרה כוס של ברכה שוה ארבעים זהובים : כסהו הרוח חייב לכסות : אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שאנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות והא דתניא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות *אוקמה רבי זירא בשרשומו ניכר אבל אין רשומו ניכר הוה ליה כמי שכסהו הרוח ואינו חייב לכסות:

מתני' דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם חייב לכסות נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה *או בדם חיה רואין אותו כאילו הוא מים ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם . דם הניתז ושע"ג הסכין חייב לכסות אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות :

גמ' *ת"ר °את דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רשב"ג במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל

ויקרא יז

שם

[דיף רפז ע"ב] דף פז.

דף פח. שם

בגמרות שלנו ליתא דגמ' קא מפני בשרשומו ניכר ולא בשם ר' זירא (ג"א)

נ"ל נשחיטה

הגהות הב"ח

(א) לרבנן היכא דסח דלריך לברך כמו כתי' כצ"ל : (ב) וכשהוא כצ"ל : (ג) כ"ב עד אילה רעב וכו' :

גי' מהר"ם

המאור הגדול

וזה שפסק הרי"ף ז"ל בדם הניתז ודם שעל גבי הסכין כתנא דמתני' וכדפריש רב יהודה (כמו שמבואר ברא"ש סי' י') לא סבירא לן הכי דכיון דחזי' בגמ' ובברייתא שלש מחלוקות בדבר הוברר לנו הדבר בזו שר"י חולק הוא ואינו מפרש אע"פ שאמרו בכל מקום שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים כגון זו אין למדין מן הכללות דמאי דאמר דלא אתפרש במתני' שר"י חולק הוא אתפרש בברייתא ובגמ' (הלכך) [והלכתא] כרבנן דאמרי כל דמו חייב לכסות ואפי' דם הניתז ושעל הסכין וגריר לה ומכסי ליה .

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וזה שפסק הרב אלפסי ז"ל בדם הניתז ודם שעל הסכין כתנא דמתני' כו' לא ס"ל הכי עד אינו אלא לפרש דברי חכמים : **אמר** הכותב אני אפרש דברי חכמים שזה שאמרו בגמ' במאי קמיפלגי על ר"י ורשב"ג אמרו דת"ק דהרתי ברייתות סבר דמו כל דמו ובא ר"י לפרש שכך משמעו מק"ת כל דמו חייב בכיסוי כלומר שאם כסה מקצתו בין שאינו מדם הנפש פטור ואם לא כסה אע"פ שלא מצא אלא מקצתו שניתז מאיזה דם שהוא או על גבי הסכין חייב לכאיוהו ורשב"ג פליג ואמר שאין חייב בכיסוי אלא דמו המיוחד והוא דם הנפש אבל בין במשנה בין בברייתא לפרש דברי חכמים אבל ת"ק דאידך ברייתא ששנה סתם ,שהוא תנא סבר דמו כל דמו ועליו אמרו בגמ' במאי קמיפלגי ודברי רבינו ז"ל מטים כפי' הזה ומ"מ מה שאמר בעל המאור ז"ל שאין למדין מן הכללות אינו שזה כלל גדול הוא שהרי הקבו בכמה מקומות בתלמוד ולא אמרו בא' מהם חוץ מזה ואל יבצב עליך הכלל הזה מה שאמרו בפ"ק של מס' גיטין דהני חדא המביא גט בספינה כמביא גט בא"י ותניא אידך כמביא בח"ל אמר ר"א ל"ק הא ר' יהודה והא רבנן דתנן עפר חו"ל הבא בספינה לארץ חייב במעשרות ובשביעית אר"י אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת לא אלמא פליגי ואיתמר נמי התם עליין נקוב המונח על גבי יתדות בהא למחלוקת ר"י ורבנן שאט כך אנו מפרשים דמתני' כולה ר"י היא דאימתי לפרש דברי חכמים אתא ומיהו ברייתא דקתני כמביא בא"י א"כ ר' ירמיה ור' זירא לא ס"ל הא דאמרי' כל מקום ששנה ר"י אימתי במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים ואמוראי נינהו והכי קאמרי' במס' סנהדרין בפ' זה בורר ובפ' חלון בעירובין ומיהו לאריכתא דתריץ לה רב נחמן למתני' התם אימתי דר"י לפרש בא ואנן הכי קי"ל ולא מפרקינן חדא מכללא דלא איתמר בגמ' וכן פסקו הראשונים כגון רב אחא משבחא גאון ואף ר"ח וכל רבני ספרד האחרונים וכן עמא דבר :

שלטי הגבורים

א מרדכי כתב ראבי"ה מצא כתוב בתשובה שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמא ישכח וידבר בינתים דברים שאינן מעין השחיטה וזה הטעם לא נראה בעיניו דאטו משום שמא ישכח יברך ברכה שאינה צריכה וכתב הוא דשמא הטעם דהוו גופים מוחלקין ואפי' הוו מצוה אחת ומה שכתב מתפילין ראיה צ"ע דא"כ לפי סברא זו היה צריך לעולם לברך על כל אחד מהתפילין אפי' לא סח משום חשש שמא ידבר בינתים וצ"ע וכ"כ רבינו שמואל בן חפני ורבינו קלונימוס מרומי שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה וכתב בשם א"ז לקיים טעמי שניהם בשני דברים דהיינו כגון ששחט חיה ועוף שאז צריך לברך על כל אחד ואחד ולפי זה כשאין הגופים מוחלקין גם בשם א"ז לברך כי אם ברכה אחת לכולם דכיון דבשמותם הם שוין אע"פ שהן גופין מוחלקין וכתב ' איהו דנראה לפי האמת אפי' חיה ועוף ובהמה א"צ כי אם ברכה אחת לכולם הואיל וברכות שוות והאריך בראיות ולזה הסכימו רוב הפוסקים דכל עוד שהברכות שוות ברכה אחת לכולן וה"ה דפליגי גבי מוהל שיש לו למול כמה בנים זה אחר זה או מי שיש לו לברך כמה ברכות מתנים זה אחר זה ואם אסור לדבר בין גמר שחיטה והכסוי או לא דאיתא נמי התם המרדכי בשם ספר התרומה כתב דמותר לדבר אחר השחיטה קודם הכסוי ובשם ראבי"ה כתב דאסור לדבר אם אינו מעין השחיטה ודעת הרא"ש שם כדעת ספר התרומה דליכא חשש הפסק בין מעשה לברכה אחרונה :

ב הרא"ש הביא דברי כ"ג שכתבו שמכסה ואח"כ מברך דאע"ג דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ה"מ בתחלת המצוה אבל זו סיום המצוה היא ובאמצע המצוה אין ראוי לברך הלכך מברך על השחיטה קודם השחיטה ועל הכסוי אחר גמר המצוה והרא"ש כתב שלא נהגו כן משום דחשיב להו מצות כסוי מצוה בפני עצמה וכן כתבו כל הפוסקים שמברך על הכסוי ערם הכסוי :

ג ולענין קריאת התורה אם עמד אחד שלא קראו החזן אף בארץ ישראל שדנין בה דיני קנסות היה פטור דבקריאת התורה הכל חייבין וקריאת החזן אינו אלא כי היכי דלא ליתו לאנצויי ואפי' אם עמד ישראל במקום הכהן אין לחייבו ואע"ג דדרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא בעלמא היא כמו ליטול מנה יפה ראשון דאין יכול לגבות בבית דין . ובענין המוהל כתב הרא"ש נ"ל לפטור המוהל דאע"פ שאמר האב למוהל אחד למול את בנו לא זכה באותה המצוה לחייב אחר אם קדם ועשאה ולא דמיא לכסוי דאמרה תורה ושפך וכסה מי שפך יכסה וכן האב שחייב למול את בנו ורוצה למולו וקדם אחר חייב אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו ובדבור שאמר האב למוהל לא זכה למצוה לחייב לאחר אם קדמו :

מיפלגי וכו'. מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דכי אמרינן ת"ק סבר כל דמו הייט ת"ק דברייתא. וכי אמרינן רבי יהודה סבר דמו אפילו מקצת דמו הייט ת"ק דמתני' ור' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה אלא משום דלא מתפרש במתני' מאן ניהו ת"ק ואשכח ר' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה נקט ר' יהודה ושבק ת"ק דמתניתין דלת"ק דמתניתין ורבי יהודה במקצת דמו סגי ומש"ה אמרינן דם הניתז פטור מלכסות אפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם אחר ולר"ג דם הנפש כוליה בעי כסוי ולפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כת"ק דמתני' וכדפירשה רבי יהודה משום דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כדאמרינן בעירובין בסוף פרק חלון (דף פב.) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ואפילו ר' יוחנן דפליג התם ואמר דבמה לחלוק באימתי מודה דאינו אלא לפרש ויש נוסחאות בגמ' שכתוב בהן בברייתא אחרת כך ת"ר את דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם (א) בלא הוא פטור מלכסות ולפיכך כתב הר"ז הלוי ז"ל דכיון דאימתי דר' יהודה דברייתא לחלוק הוא מסתמא כמי אימתי דמתניתין לחלוק הוא ות"ק דמתני' הייט ת"ק דברייתא ואע"ג דקי"ל דאימתי לפרש ה"מ היכא דלא מוכחא מילתא דפליגי אבל הכא קא מוכחא מילתא והכי משמע בפרק זה בורר (דף כה.) דס"ל לרמי בר חמא ולרב חסדא דאפילו במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח ולפי שטה זו דם הניתז ושעל הסכין אע"פ שיש דם אחר שלא הוא חייב לכסות כתנא קמא דמתני' ואפשר דאפילו להך נוסחא מיהא לא איריא דאע"ג דרבי יהודה דברייתא כי קאמר אימתי לחלוק אימתי דמתני' לפרש הוא דלא אמרו בסוף פרק חלון דאימתי לפרש אלא במשנתנו אבל בברייתא לא הילכך לענין הלכה לא שבקינן ת"ק דמתניתין משום ת"ק דברייתא אלא קי"ל כת"ק דמתני' וכדפירש רבי יהודה אליביה וכ"כ הר"ם במז"ל בפרק י"ד מהלכות דף ז: שחיטה דם הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות וכי מכסי ליה לדם הניתז גריד ליה ומכסי ליה כדי שיתן (א) עפר למטה דהא קי"ל שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה: **מתני'** במה מכסין וכו'. חרסית. שחיקת חרסית: מגופה. שעל פי החבית: **גמ'** כל שאין היוצר צריך לכתשו. מוכח בגמרא דדוקא בשאינו צריך לכתישה כלל אבל צריך ולא צריך ואיכא דכתשי כה"ג ואיכא דלא כתשי אין מכסין בו: ת"ר וכסהו וכו'. נעורת. אריסט"א שמנערין מן הפשתן: נסורת. שמגרדין נגרים במגרה וקוצצין בה עצים והיא משרת נסורת דקה כעפר: ת"ל וכסהו. בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך את דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו בלפי נפשיה: ושחיקת כלי מתכות. דלא איקרי עפר: סובין. שהנפה קולטת: מורסן. קליפה היוצאת כשכותשין במכתשת: אחר שריבה הכתוב ומיעט. אחר שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר דכל הני דלעיל מין עפר ניכהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחים אף כל שמגדל צמחים וכל הנך דלעיל קים להו לרבנן דמגדלי צמחים ואינך בתראי אין מגדלין צמחים:

[דף רפח ע"א]

רש"י

אבל כסה דם הנפש כו'. ושלשה מחלוקות בדבר רבנן סברי הכל בעי כיסוי ורבן גמליאל דוקא כל דם הנפש בעי כיסוי ורבי יהודה אפילו כל דם הנפש בזמן שיש שם דם אחר פטור: ובמה. כלומר במה דברים אמורים: **מתני'** חרסית. שחיקת חרסית: מגופה. שעל פי חבית: **גמ'** נעורת. הוא שמנערין מן הפשתן: נסורת. שמגרדין נגרים במגירה את העצים והיא משרת נסורת דק כעפר: תלמוד לומר וכסהו. בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך את דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא ד"א מדלא כתיב כיסוי אלא בתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באנפי נפשיה: שזורעין בו וצומח. למעוטי ארץ מלחה: במדבר. ארץ ליה שאין מצמיח שם: דינרי זהב. דכתיב ועפרות זהב לו ולאו דוקא במאי דנקט דינר זהב גבי מדבר וטלית גבי ספינה אלא חד מנייהו נקט הכא וחד נקט הכא וה"ה נמי איפכא: עפר. כלומר מה שמכסים בעפר כדאמרינן שורף טליתו ומכסה בו: השחור. פחמין כתושין: ונקורת הפסלים. עפר שמנקרין מן הרחיים: מי שבולם עצמו. סוגר את פיו: ומתחת. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם:

הדרן עלך כסוי הדם

תורה אור

°אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר כל דמו ורבי יהודה סבר אפילו מקצת דמו ור"ש בן גמליאל סבר דמו המיוחד והילכתא כתנא קמא דמתני' וכדפירשה רבי יהודה וליתא לדרבן שמעון בן גמליאל דקאמרינן כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא בבמה אבל באימתי מודה הילכך עבדינן כרבנן וכדפריש רבי יהודה ודלא כר"ש בן גמליאל: **מתני'** במה מכסין ובמה אין מכסין מכסין בזבל דק ובחול דק ובסיד ובחרסית ובלבינה ובמגופה שכתשה אבל אין מכסין לא בזבל גס ולא בחול גס ולא בלבינה ולא במגופה שלא כתשה ולא יכסה עליו את הכלי כלל אמר רשב"ג דבר שהוא מגדל צמחין מכסין בו ודבר שאינו מגדל צמחין אין מכסין בו: **גמ'** היכי דמי חול הדק אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכותשו: ת"ר °וכסהו יכול יכסהו באבנים או יכפה עליו את הכלי ת"ל וכסהו בעפר אין לי אלא עפר מנין לרבות זבל דק וחול דק ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה *ונסורת חרשים דקה ולבינה וסיד וחרסית ובמגופה שכתשה ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה זבל גס וחול גס ושחיקת כלי מתכות ולבינה ומגופה שלא כתשן וסובין וקמח ומורסן ת"ל בעפר ומה ראית לרבות אלו ולהוציא אלו לאחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר: גרסינן בפרק השוחט אחד בעוף* אמר רבי זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר וכסהו בעפר עפר לא נאמר כאן אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה וביו"ט בפרק קמא* נמי איתא: *דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר א שזורעין בו ומצמיח דתניא היה מהלך במדבר ב ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שוחק דינרי זהב ומכסה דאשכחן אפר דאיקרי עפר שנאמר °ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וזהב איקרי עפר שנאמר °ועפרות זהב לו. תנא הוסיפו עליהן השחור והכחול ונקורת הפסלים ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו °ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות לאפר פרה ועפר סוטה: *אמר רבי אלעא אין העולם מתקיים אלא בשביל °מי שבולם עצמו בשעת מריבה שנאמר °תולה ארץ על בלימה א"ר אבהו אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר תולה ארץ על בלימה וא"ר אבהו אין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו כקרקע שנא' °ומתחת זרועות עולם *וא"ר אבהו כל פרנס המתגאה על הצבור שלא לשם שמים אין רואה בן חכם ומבין ומשביל לעולם שנאמר °לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב:

הדרן עלך כסוי הדם

ויקרא יז דף פח: דף נא. דף פח: במדבר יט איוב כח בראשית יח דף פט. איוב כו דברים לג איוב לז

בגמרות שלנו אין זה כאן רק בר"פ דף יז. בשם רבי יהודה אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור וכו' (ג"א)

ומקשו הכא והא שחיקת כלי מתכות מגדל צמחים כדמוכח בפרק כל הצלמים (דף מג:) דתנן התם רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אמרו לו אף היא נעשית זבל והויא ולאו בשל מתכות איירי דהא מייתינן עלה קרא דכתיב גבי עגל תירצו בתוספות דנהי דמועיל לזבל בפני עצמו מיהא אינו מגדל צמחים: **גרסי'** בפ' השוחט (דף נא.) וכו' עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד וכו'. דבעפר משמע שיהא כולו טמון בעפר ומוכח בגמ' בפרקין שאם א"א ליתן עפר מלמטה כגון ששחט על גבי דם בהמה נותן מלמעלה ומוכח לעיל בפ' השוחט [שם] דכל היכא שיש שם כבר עפר תיחוח למטה ומזמינו בפיו לכך סגי דאמרינן התם דמזמין ליה לעפרא דכולי פקתא כלומר לעפר שעל כל הבקעה: דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בעפר *שמכסים בו ומצמיח. למעוטי ארץ מלחה וממתני' ליכא למשמע דיש לך דבר שמגדל דבר שלמח בו כבר ואינו מצמיח (ב): היה מהלך במדבר. ארץ ליה שאינה מצמחת: **ומקשו** הכא וכיון דמסקינן דאין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח היאך מכסין בשחיקת דינרי זהב דהא שחיקת כלי מתכות אינו מצמיח כדמוכחא ברייתא דלעיל וכ"ת כי בעינן שיהא מגדל צמחים דוקא במידי דלא איקרי עפר אבל מידי דאיקרי עפר אע"ג דאינו מגדל צמחים כשר וזהב איקרי עפר אם כן היה מהלך במדבר יכסה בעפר המדבר דעפר המדבר ודאי עפר איקרי ודוחק הוא לומר דעפר ארץ מלחה לא איקרי עפר ומדברי רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דאחרי מות נראה דה"ג אמר רבא הא בורכא דתניא כלומר דרב נחמן בר רב חסדא הוה סבירא ליה דלא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל דאינהו נמי מודו דכל שאינו מגדל צמחים אין מכסין בו ואמר ליה רבא דהא בורכא דודאי רבנן פליגי עליה דהא תניא שוחק דינרי זהב אע"פ שאין שחיקת דינרי זהב מגדלת צמחים ולפי זה מאי דאמרינן היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו מיירי במדבר שעפרו חול הגס ואין לו במה ישחוק. ולפי שיטה זו לא קי"ל כרשב"ג דאמר [דבר] שאין מגדל צמחים אין מכסין בו דפליגי רבנן עליה וכן נראה מדברי הר"ם במז"ל שלא הזכיר מגדל צמחים: **תניא** הוסיפו עליהם השחור. פחמין כהושין: ונקורת הפסלים. עפר שמנקרין מן הרחיים: לאפר פרה ועפר סוטה. שיש הנאה בהן אפר פרה מטהרת הטמאין מטומאתן. עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע אבל עפר כיסוי לית ביה הנאה דבלאו כיסוי נמי הוה משתרי בשרא ומשום הכי לא חשיב ליה בהדייהו הכי אמרינן בגמרא: שבולם עצמו. סוגר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ:) פיו בלום ורגליו מבולמות: ומתחת זרועות עולם. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם:

הדרן עלך כסוי הדם

א רוב הפוסקים כתבו שכל הדברים שזורעים בהם מצמיחין הם בכלל עפר לפיכך אין מכסין בעפר המדבר שאע"פ שקרוי עפר בלשון בני אדם אינו נקרא עפר במקרא וגם אינו מצמיח מה שזורעים בו כך נ"ל הא מלתא כי היכא דלא תיקשי מדברי הרא"ש לדברי הטור וגם מדידיה דמידי שכתב בראבונה דמידי שאינו מצמיח אם יקרא שמו עפר מכסים בו ואח"כ כתב אין מכסים בעפר המדבר וקשה דעפר המדבר אע"פ שאינו מצמיח עפר איקרי אלא ודאי הכא דקאמר אם נקרא שמו עפר מכסים בו ר"ל אם נקרא בפסוק שמו עפר מכסין בו והרשב"א והר"ן הביאו דברי מי שחולק על כלל זה וסברי דאע"פ שאינו מגדל צמחים מכסין בו ולכאורה מכסין בעפר המדבר כשהוא דק והאי דקאמר המהלך במדבר ואין לו במה לכסות שורף טליתו רוצה לומר שאין עפר המדבר דק אלא גס ואין לו מידי לכותשו שורף טליתו וכו' אבל אם דק מכסה גם בו והאי דנקט מדבר שפי ממקום אחר דהא בכל מקום אם אין לו עפר שחוק ודק מאי למעבד הכי לשרוף טליתו יש לומר משום דאורחיה דמדבר שהוא ארץ ליה להיות גס ולא דק וה"ה למקום אחר:

ב וריא"ז כתב אין מכסין בעפר המדבר אע"פ שמגדל עשבים אין זורעין בו שנאמר לא מקום זרע ותאנה. פלפל טחון דינו כקמח שהוא פרי טחון. קנמון טחון דינו כנסורת חרשין שהוא טחינת עצים כמו שביאר מ"ס:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שאין טעם זה מוכרח אלא דבעינן רישומו ניכר ושיהא נראה לעינים והכי נמי אמרי' בפ"ב דביצה לענין עירוב תבשילין שמנונית שעל גבי הסכין אדם גורדו וסומך עליו משום עירוב תבשילין וניחא דלא בעי הכא לפרושי גורדו דבכר אשמעינן בבעינן מראה דם ושיהא רישומו ניכר ובשום חיבור מן הפוסקים לא אשתמיט לדקדק בה ועוד דלאי טעמא משום כדי שיתן עפר למטה א"כ נתת דבריך לשיעורין דפעמים שיהיה הסכין מלוכלך בדם מכל סביבותיו ולא יצטרך לגוררו ועוד דעפר למטה אינו מעכב כדמוכח בכה"ג בריש פירקין ומביאו הר"ן בסמוך דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו:

הגהות הב"ח

(א) דם שלא הוא: (ב) נ"ב מה שזורעין בו:

נ"א שזורעין [וכ"ס סב"ח]

המאור הגדול

[דף פט ע"א] והא דתניא בשופר של עבודת כוכבים ולולב של עבודת כוכבים אם תקע ואם נטל [לא] יצא מוקמינן לה בעבודת כוכבים דמשה דכתותי מכתת שיעורה כגון עבודה זרה של ישראל שאין לה בטילה עולמית וההיא דאמרי' בר"ה ובסוכה אם תקע ואם נטל יצא מוקמינן לה בעבודת כוכבים דעובד כוכבים דאית לה בטילה:

א מיי' פרק ח מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלט טור י"ד סי' סה:
ב מיי' פ"ז שם סמג לאוין קלט טור י"ד סי' סד:

גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ וכו'. כולהו תנינהו משום דאיצטריך למתני בחולין ובמוקדשין ובגמ' פליגי בה דאיכא מאן דאמר אפילו בעולה ואיכא מ"ד דדוקא בקדשים הנאכלים: ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף. בגמרא מפרש דאית ליה ולא עגיל כף פירוש פולפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית סביב בעגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף: **וגרסי'** עלה בגמרא [דף צב:] בעי ר' ירמיה אית לעוף ועגיל אית לבהמה ולא עגיל מאי בתר מיניה אזלינן או בתר דידיה אזלינן תיקו כלומר דאי בתר דידיה אזלינן נוהג בעוף דעגיל ואינו נוהג בבהמה דלא עגיל ואי בתר מיניה אזלינן הוי איפכא:

ומקשו הכא ומאי תיבעי ליה פשיטא דבתר דידיה אזלינן דהא תניא בסוף פרק הקומץ רבה [דף לז.] דאיטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו אלמא בתר דידיה אזלינן וי"ל דשאני התם דלא כתב רחמנא שמאל אלא ידכה ודרשינן מיניה יד כהה ומשמע יד כהה שלך אלמא הכי קאמר רחמנא כל חד וחד שיניח תפילין ביד שהיא כהה שלו אבל לעולם בעלמא ספיקא הוי וכיון שכן לענין חליצה דבעינן ימין איכא לספוקי ביבם איטר אי חולץ בשמאלו שהיא ימינו וניזל בתר דידיה או בימינו שהיא שמאלו וניזל בתר מיניה ולפי זה חולץ בשתיהם וסגי בהכי אלא דאיכא ספיקא אחריתי במילתא מדתנא בבכורות בסוף פרק מומין אלו [דף מה:] תנו רבנן איטר

ער מצוה תתטו

רש"י

גיד הנשה. שאין לו כף בגמרא מפרש אית ליה ולא עגיל כף פולפ"א הנכרכת סביבות העצם הקולית העליונה סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית הוא ברוחב ואינו דומה לכף המתעגלת (כף) של ירך: ונוהג בשליל. בן ט' חי הנמצא בבהמה: וחלבו מותר. חלבו של שליל: ואין הטבחים נאמנים. לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט בתרייהו: **גמ'** חותך שמנו מעיקרו. מכל מקום שנבלע ונשרש בבשר: גוממו עם השופי. החלב הגבוה שנראה על השופי גומם ומשליך מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשיו של גיד ושל שומן מותרין: עם השופי. בשוה לשופי יחתכנו: ומודה שמואל. אע"ג דמדאורייתא מותר מדרבנן אסור כר"מ ורבי יהודה אומר גוממו מדאורייתא קאמר (א): פנימי. גיד הארוך והוא בצד פנימי של ירך: חיצון. גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא על צד חיצון של ירך: חוטין שבחלב. כגון חוטין שהן על הכסלים וכן בחלב שעל הקרב יש חוטין דקין והן אסורים מדרבנן ואין חייבין עליו כרת: לובן

דף צב: | דף צא. | דף צב:

גיד *הנשה נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ונוהג בשליל רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל והלבו מותר ואין הטבחים נאמנים על גיד הנשה דברי ר"מ וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב: **גמ'** *אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והא מיפלג פליגי דתניא גיד הנשה מחטט אחריו כ"מ שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי (א) ומודה שמואל א שאסור מדרבנן דתניא שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור וכן הלכה *°אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הן הפנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו *אמר רב ששת אמר רב אסי בחוטי חלב אסורין ואין חייבין עליהן חוטין

[דף רפט ע"א]

בין ביד בין ברגל פסול ופירש"י ז"ל משום דבעינן ימין כדגמרינן יד יד לקמילה ממצורע וזה אין לו ימין וכי תימא א"כ תינח איטר ביד אבל איטר ברגל למה הוא פסול כבר פירש"י ז"ל שם מדכתיב לעמוד לשרת בעינן שיעמוד כדרך שאר עמידות שעיקרן בימין וכיון דאיטר אין לו ימין יבם איטר אין לו תקנה וכן דעת הר"ס במז"ל אבל אחרים אומרים דאיטר משום מום הוא נפסל כדאמרינן בשולט בשתי ידיו דפליגי תנאי התם דמר סבר בריאותא הוא וכפר ומ"ס חלישותא הוא ופסול אבל איטר לכ"ע חלישותא הוא ופסול משום מום ולא מפני שאין לו ימין ולפי זה חולץ בשניהם משום ספיקא דהכא אי אזלינן בתר דידיה או בתר מיניה: **ונוהג** בשליל. בן תשעה חי הנמצא בבהמה ר"מ לטעמיה דסבירא ליה דאינו ניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה (דף עד.) הילכך חשיב בהמה בפני עצמו וחלבו וגידו אסורין ורבי יהודה לטעמיה דאמר ניתר בשחיטת אמו הילכך קרינן בהמה בבהמה תאכלו וחלבו וגידו נמי שרו מהאי טעמא דכל מה שבבהמה הנמצאת בבהמה אחרת שרא רחמנא והכי תניא בברייתא בגמרא [דף צב:] ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר אמר ר' הושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו כלומר דאילו בן שמנה אפילו ר"מ מודה דניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה [דף עד.] וחלבו וגידו נמי שרו הילכך לענין הלכה כיון שהלכו לשיטתן וקי"ל כר' יהודה בשחיטה דשליל אפילו בן תשעה ניתר בשחיטת אמו חלבו וגידו נמי שרו ולא נתחוורו דברי הר"ס במז"ל שפסק בפרק [תשיעי] מהלכות מאכלות אסורות בשחיטה דשליל כרבי יהודה שניתר בשחיטת אמו ובפרק שביעי פסק דחלבו אסור ובפרק חמישי פסק דנוהג בשליל ולא נראו דבריו דכלהו בהדי הדדי שייכי וכמו שכתבתי וכן מה שפסקו בתוספות בשחיטת שליל וחלבו וגידו לאיסורא מדסתם לן תנא במתני' הכי דתנן נוהג בשליל אינו מחוור דכיון דאמר ר"א אמר ר' הושעיה דהלכו לשיטתן ליכא *לאחלופי בינייהו: **ואין** הטבחים נאמנים על גיד הנשה. לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו: **גמ'** אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והיינו חלבו מותר דתנן במתני' ואגיד קאי ולאו אשליל ודברי הכל היא: מעיקרו. מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר: גוממו עם השופי. פירש"י ז"ל גומם הגיד והשומן עם השופי כלומר מה שהוא גבוה ונראה והקשו עליו בתוס' דאם כן בין לר"מ בין לר' יהודה שמנו דגיד כגיד אלא דפליגי בשיעורא דר"י נמי כשיעור שאוסר מן הגיד אוסר מן השומן וא"כ היכי מקשה והא מיפלג פליגי דעדיפא מינה הוה ליה למיפרך היכי אמר שמואל חלבו מותר לד"ה אדרבה חלבו אסור לדברי הכל אלא ודאי רבי יהודה לא איירי בשומן כלל אלא בגיד עצמו וקאמר שגומם הגיד עם השופי והשאר מותר אבל שמנו שרי לגמרי: **מודה** שמואל שאסור מדרבנן. כלומר דמאי דקאמר ר"מ וחותך שמנו מעיקרו מדרבנן בעלמא הוא ממנהגן של ישראל קדושים דאילו לרבי יהודה שמנו שרי לגמרי. ולענין הלכה אע"ג דבעלמא ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא קי"ל כר"מ דשמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים דרב אשי אוקי [בדף צג.] ברייתא דהעצמות והגידין והנותר וכו' דמתניא בריש פרקין בשמנו של גיד וכדתניא ישראל קדושים נהגו בו איסור אלמא הכי ס"ל ובחטיטה דגיד נמי קי"ל כר"מ דסתמא תנן לקמן [דף צו.] הנוטל את גיד הנשה צריך שיטול את כולו ואמרינן נמי לקמן בר פיולי הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזייה דהוה גייס ליה א"ל חות ביה טפי כלומר כר"מ דאמר מחטט אחריו. והך חטיטה משמע לכאורה דמדאורייתא היא דבגמרא תניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ושמנו מותר ואוקימנא לה כר"מ אלמא חטיטה [דר"מ] מדאורייתא היא דהך ברייתא משמע דדינא דאורייתא קתני כיון דאמר שמנו מותר דהא אסיקנא דמדרבנן אסור הילכך כי קאמר מחטט אחריו (ג) מדאורייתא קאמר וליתא דהא מסקינן בגמ' בעובדא דבר פיולי דמה דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ ומאי דשייר דרבנן לר' מאיר והיינו ודאי חטיטה דגיד דשרי מדאורייתא דמדאמרינן חזייה דקא גייס אמר ליה חות ביה טפי משמע דבגיד עצמו קאמר ולא בשמנו אלמא חטיטה לר"מ מדרבנן היא הילכך כי קתני גיד הנשה מחטט אחריו מדרבנן קאמר וא"ת אי מדרבנן קאמר היכי קתני ושמנו מותר דהא אמרינן דלר"מ מדרבנן אסור י"ל דבשמנו אפילו איסורא מדרבנן ליכא אלא מנהגן של ישראל קדושים הם שהחמירו על עצמם וכי אמרינן מודה שמואל לר"מ דמדרבנן אסור ממנהגן של ישראל קדושים קאמר ומתניתין נמי דיקא הכי דחטיטה לר"מ אינה אלא מדרבנן דתנן הנוטל את גיד הנשה צריך ליטול את כולו ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה ומדקא מסתם ר' יהודה למלתיה ולא יהיב שיעורא ש"מ דכי תנן בדר"מ צריך ליטול את כולו מדרבנן קאמר ור"מ ור' יהודה לא פליגי בדאורייתא כלל דקים להו כמה הוי אלא דקסבר ר"מ דצריך ליטול את כולו מדרבנן ור"י לית ליה איסורא דרבנן בגיד כלל ומש"ה קאמר שאין צריך אלא לקיים בו מצות נטילה מדאורייתא אבל אי מדאורייתא פליגי הוה ליה לרבי יהודה לפרושי כמה מצות נטילה. הילכך ג' דינין יש לו לגיד הנשה. עיקרו וחטיטתו ושמנו. עיקרו היינו על הכף בלבד כדאמרינן לקמן אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד והיינו מדאורייתא. חטיטתו דרבנן והיינו דתניא גיד הנשה מחטט אחריו ומדרבנן בלחוד הוא וכמו שכתבתי למעלה. שמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים וקנוקנות שבגיד דהיינו גידין הרכין ההולכים באורך הירך תחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי דינן כשמנו דאפילו מדרבנן לא אסירי אלא ממנהגן של ישראל קדושים דחטיטה שהיא מדרבנן בגיד עצמו היא והיינו דאמרינן בב"ר [סדר וישלח פ' עח] האי פקקולתא דגידא שריא וישראל קדושים נהגו בה איסור ופי' בערוך פקקולתא קנוקנות מלשון פקועי גפנים: **שני** גידין הן פנימי סמוך לעצם. הקוליא אסור וחייבים עליו דמדאורייתא הוא והוא גיד שפושט בכל הירך והוא על הכף כדכתיב אשר על כף הירך: חיצון הסמוך לבשר. הוא גיד אחר שמובלע בתוך הכף: אסור ואין חייבין עליו. דלא מיתסר אלא מדרבנן: חוטי חלב אסורין ואין חייבין עליהן. כגון חוטי חלב הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטים דקים ואסורין מדרבנן ואין חייבין עליהן דחלב

הגהות הב"ח
(א) נ"ל מודה: (ג) נ"ב נמי:

נ"ל לאחלופי

ד"ה

שלטי הגבורים

א הטיב ר"י סגן לויה לרש"י על ניקור ירכי חיה מצוה לנקרו כמו של שור שה ועז וכל מה שאסור בירך שבהמה אסור בחיה בכל הירך ובשוק שלמטה הימנו שקורין לנקרו"ן בלע"ז וכן שומן של גיד הנשה וכן כנפי הטוקן ונוקא דאטמא וכל הנקור כמו של בהמה לפי שהגיד ראשו נכנס תחת אותו העצם לפי שלא חלקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקריבים ע"ג המזבח וגידים האסורים משום חלב אבל גידים האסורים משום דם צריך ליטול מן החיה כמו מבהמה. מא"ז:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שר"ל דר' יהודה דאמר גוממו אגיד דאורייתא קאמר אבל שמנו מותר לגמרי כן פירשו התוס':

המאור הגדול

[דף פט ע"ב] **אלא** הכא בולדות קדשים עסקינן וקסבר ממעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בתחלת יצירתו והא לא אתיא כר"א א"ר הושעיא דאמר מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו וכי הא דאמרי' לקמן בגיד הנשה של בהמה טמאה אלא הכא בשליל עסקינן דאיסור גיד הנשה ואיסור טומאה בהדי הדדי אתו הא דלא כר"א אמר ר' הושעיא:

[שם] **ובמסקנא** אדחי להו כל הלין סברי הלכך לא סמכי' עלייהו אלא אדר' אלעזר אמר ר' הושעיא סמכינן וכל שליל מותר הוא וגידו דקרינא בה כל שבבהמה תאכלו ור' מאיר לא פליג אלא בבן ט' חי ואין הלכה כמותו אע"פ שהלכה כמותו בחטיטת גיד ובחתיכת שומנו מעיקרו דלא כר"י דאמר גוממו עם השופי שהוא חלבו דגיד כדי לקיים בו ובחלבו מצות נטילה בההיא אין הלכה כר"י אבל בשליל הלכה כמותו דסבירא ליה כרבנן דאמרי בן פקועה אינו טעון שחיטה ואין זה מפורש כל הצורך בהלכות הרי"ף ז"ל:

[שם] **והא** דאמר ר"י לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידים כלומר דלית ביה כזית בתחלת בריותו שהוא כרשון ועדיין גידין אין בו איכא דקשיא ליה סוף סוף כי מתקשרי ביה גידים הא אתי איסור גיד ואיסור מוקדשין בהדי הדדי דהוא גיד הנשה דאיסורא ויש להשיב שהגיד נברא במתכונת בשר ואח"כ מתקשה הבשר ונעשה גיד ומתקשר באותו גיד דקדים ליה איסור מוקדשין אפי' בהאי גיד:

מלחמת ה'

אמר

כתוב בספר המאור ובמסקנא אידחו להו כל הלין סברי הלכך לא סמכינן עלייהו אלא אדר' אלעזר כו' ואין זה מפורש כל הצורך בהלכות רב אלפס ז"ל. **אמר** הכותב א"א לעמוד על אופי' שלו שהרי הכל מפורש כל הצורך בהלכות שהרי בשליל כתב בפ' בהמה וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו וחלבו מותר דתניא בענין גיד ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר"י והכא בבן ט' חי עסקי' ועוד פי' יותר מן המאור בגמ' בחלב שלא הפרים ע"ג קרקע ולענין חטיטת גיד כתב הא דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל שהוא ואמר נמי דמעיקרא סברוה כר' יהודה והשתא סברוה כר"מ ובחתיכת שומנו מעיקרו פסק כשמואל ומודה שמואל שאסור מדרבנן כר"מ ועוד כתב כל מה שאמור בגמ' בענין הזה: *)וזה שפסק בבשר שנתעלם מן העין כרב כן פסקו הגאונים ורב האי ורבני ספרד האחרונים ז"ל מסוגיא דפ' ואלו מציאות ומכת עובדי דאתמר בהא שמעתיה כוותיה וא"כ תלמידיה הוו כולהו רבנן בבלאי מארי תלמידי דרב הוו ועובדא דרב חנן מנהרדעא דאיקלע לגבי דרב כהנא במעלי יומא דכיפורי י"ל דאפי' כרב אתיא דלא אסרו בשר שנתעלם מן העין אלא משום שחוששים שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום ומעיר לעיר דרובא דעלמא עובדי כוכבים ניהנו והחמירו בבשר להצריכו תרי רובי כדאיתמר לענין יוחסין בכתובות והיינו דאמרי' ודאי מכללא דהא ודאי היינו דרב משום דאיסורא שכיח טפי בשלם ואזלינן בתר רובא דעלמא אבל רובא דעלמא בערב יוה"כ אפילו כשאתה הולך בתר רובא דעלמא רוב אוכלי בשר ביום הזה ישראל הן ורוב בשר ישראל הוא ואין לחוש ומה שהשמיט רבינו הגדול ז"ל משום דמלתא דלא שכיחא היא ושלא יראו התלמידים המקילים ויפרצו בה פרצות וא"ע פליגי אדרב לא עדיפא מכללא הנך עובדי אחריני ומכל שאר רבנן סמכי דס"ל כרב ומקרא מלא הוא מכל הוא אחרי רבים להטות אלא היכי אכיל בשרא ולא אמרו והלא לרב דאמר כו' היכי אכלי בשרא גדולה מזו במס' שבת פ' במה אשה ולרב מ"ש הני והכא דרב מתני' היא ולא אמרי' לדידן מ"ש הני אי נמי ולהנא דידן מ"ש אי נמי פסס ומ"ש הני והכא דרב נמי הלכה פסוקה היא:

*) עיין לקמן דף ל"ג ע"ב על ד"ה וזה שפסק בבשר וכו'.

נר מצוה

א חוטין שבכליות אסורין ואין חייבין עליהן לובן ב שבכוליא רב ורב חייא חד אסר וחד שרי *רבה ממרטט ליה רבי יוחנן ממרטט ליה רב אסי גיים ליה כלומר לא היה מדקדק בנטילתו כדאמר לקמן* בענין בר פיולי הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזייה דהוה גיים ליה אמר ליה חות ביה טפי אמר אביי כותיה דרב ג אסי מסתברא דא"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל *חלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא חלב שעל הכסלים אמר רחמנא ולא חלב שבתוך הכסלים אף הכא נמי חלב שעל הכליות אמר רחמנא ולא חלב שבתוך הכליות גופא א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר איני והאמר *רב יהודה אמר שמואל חוורתא דתותי מתני אסור אמר אביי בהמה בחייה איפרוקי מיפרקא וא"ר אבא א"ר יהודה אמר שמואל תרבא דאקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים פירוש היכא דליפן אטמהתא זהו חלב שעל הכסלים ולפיכך נקרא מי שרגלו גבוהה מחברתה כסול כדתנן* השחול והכסול. וקאמרי רבואתא שהחלב *שתחתיו השומן שבראש הכסלים הוא חיורתא דתותי מתני וקרום מפסיק בין זה החיורא ובין השומן שהוא תחת זה החיורא והעליון אסור והתחתון מותר וא"ר אבא *אמר שמואל חלב שעל המסס ועל בית הכוסות אסור וענוש עליו כרת וזהו חלב שעל הקרב ואמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל °חוטי ד היד אסורין משום דם ואי חתכיה ומלחיה ואפילו לקדרה שפיר דמי ואמר רב יהודה* ריש

רש"י

לובן שבכוליא. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: ממרטט. משרש אחריו: גייס ליה. בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אוכל: חיורתא דתותי מתני. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות נראה בגובה ולמטה באותו מקום נבלע אותו חלב תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר ותחת הכסלים ומה שהבשר חופהו מותר וחיורא דתותי מתני זה עליונו וגובהו של אותו חלב קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונבלי"ש שרחבו הוא מרחיב למטה מן הצלעות הקטנים וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב: פרוקי מיפרקא. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים הן פעמים נמשכים כלפי מעלה והכסלים כלפי מטה ואין החלב [נכסה] בהן ומשהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר החופה יוצא ממנו קרום לבן ועב לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש לובן חלב ויש נוהגין איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חיפוי בשר אך באשכנז נוהגין בו היתר וגם לי נראה דחיפוי בשר גמור הוא ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא אתמר הלכתא כרב אסי והמיקל לא הפסיד: תרבא דאקליבוסתא. עצם קטן מונח על עצם שקורין אנק"א ומחובר לחוליות האליה למעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל: דליפן אטמהתא. במקום חיבור ופירוד הירכים כלפי': השחול והכסול. גבי מומין מיתניא: שעל המסס ובית הכוסות. בכנף הקרום בסוף הכרס שקורין פנצ"א ולא זהו עיקר החלב המכסה הקרב שקורין סיי"לא שהוא תותב קרום ונקלף אבל תלתולי אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות: חוטי היד. שאנו נוטלין מן הכתף

אמר רחמנא ולא חוטים: לובן כוליא. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: ממרטט ליה. משרש אחריו: גיים ליה. בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אוכל: חלב שהבשר חופה אותו. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות נראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו הבשר בכל הכסלים ומה שהבשר חופהו מותר: ולענין הלכה הרי"ף ז"ל פסק כרב אסי דגייס ליה דהא סייעיה אביי מדשמואל ואחרים פסקו כרבא ורבי יוחנן דממרטטי ליה משום דאביי ורבא הלכתא כרבא ועוד דמאי דמסייע ליה אביי לרב אסי מדרב יהודה אמר שמואל לאו סייעתא היא דהא רבי יוחנן גופיה [אמרה להא] דרב יהודה אמר שמואל [הילכך לאו סייעתא] היא דהא אמרינן לקמן בגמרא [דף נג.] אמר רבי יוחנן אנא לאו טבחא ולאו בר טבחא אנא ונהירנא כד הוי אמרי בי מדרשא בהמה בחייה אפרוקי מפרקא אלמא טעמא דמפרקא הא לאו הכי כיון שהבשר חופה אותו מותר ואעפ"כ ר' יוחנן גופיה ממרטט ליה וטעמא דמילתא משום דלא דמי חלב שבתוך הכליות לחלב שבתוך הכסלים דכיון דכסלים עצמן לא היו קריבין אם איתא דחלב שבתוך הכסלים שמיה חלב כי היכי דכתב רחמנא שעל הכסלים הוה ליה למיכתב שבתוך הכסלים מה שאין כן בכליות דלעולם חלב שבתוך הכליות שמיה חלב והאי דלא כתב רחמנא שבתוך הכליות משום דלא הוה צריך משום דכליות עצמן קריבין הן וכן דעת הר"ז הלוי והרב בעל התרומות ז"ל ולא נהירא דהא איתא דאיכא למדחיה לסייעתא דאביי לא הוה שתיק גמרא מיניה מלמימר ולא היא אלא ודאי כרב אסי קי"ל דגיים ליה ודרבא ורבי יוחנן לא קשיין דאינהו מחמת חסידות. בעלמא הוו ממרטטי ליה והיינו דקאמר רבא ממרטט ליה ורבי יוחנן ממרטט ליה ולא קאמר רבא ור' יוחנן אסרי וכי קאמר אביי כוותיה דרב אסי מסתברא לאו לאפוקי מדרבא ורבי יוחנן דמדינא איכא מודו לרב אסי אלא לאפוקי ממאן דאסר בפלוגתא דרבי ורבי חייא: (ורשב"א ז"ל פי') חיורא דתותי מתני זהו עליונו וגובהו של אותו חלב קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש: פרוקי מיפרקא. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים [פעמים] שהם נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכים כלפי מטה ואין החלב נכסה בהם: **תרבא** דאקליבוסתא. עצם קטן הוא ומונח על העצם שקורין אנק"א ומחובר [לחוליות האליה] לכליות מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל: חלב שעל המסס ובית הכוסות אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב. לא שיהא זה עיקר של חלב שעל הקרב אלא לומר שזה מחלב שעל הקרב וכן הא דאמרינן בתרבא דאקליבוסתא וזהו חלב שעל הכסלים היינו לומר שאף זה מחלב שעל הכסלים: **חוטי** היד אסורין. הן החוטין שאנו נוטלין מן הכתף: חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי. דקדק רבינו יצחק ז"ל מדקאמר אפילו מכלל דעד השתא בצלי עסקינן דאפילו [בצלי] חוטין שביד אסורין וצריכין חתיכה ואין זה מחוור דלקמן גבי מוזרקי אמרינן כי האי לישנא ממש חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי ומשמע דבצלי לא בעי' ולא מידי מדקאמר שפדיה בשפודא מידב דייב דמיה ושרי וליכא למימר דהתם נמי בחתיכה קאמר דמדאמרינן סתמא מידב דייב משמע דלא בעי' ולא מידי ועוד דהתם איתא דבחתיכה מיירי מ"ט דמ"ד בדשדייה אגומרי דמלמת למית ליה והא ודאי דמאי דרך חתוכא נפיק אלא ודאי בלא חתיכה קאמר אלמא בשר דאית ביה חוטין לא צריך חתיכה לצלי והכי נמי משמע בפרק הזרוע (דף קלג.) דאמרינן חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ואמרינן ולא היא אי בטוויא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו שפיר דמי מדמדכרינן חתיכה ומליחה לקדרה ולצלי קאמרינן מידב דייב סתמא אלמא בשר שיש בו חוטין אין צריך הכשר לצלי אלא דינו כשאר בשר בעלמא מיהו איכא לעיוני בצלי אי צריך מליחה אי לא ודעת הגאונים ז"ל שאינו צריך מליחה והכי סדרו ממתיבתא וטעמא דמילתא שאם יש כח באש להפליט ממקום למקום אף הוא יוציאנו לחוץ דכבולעו כך פולטו ואם אין כח באש להפליטו ממקום למקום הוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי אפילו מדרבנן וראיה לדבר מדאמרינן בפרק מפנין (דף קכח.) בשר תפל רב אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור ופרכינן והא ההוא בר אווזא דהוה בי רב חסדא ומטלטלי ליה מטולא לשמשא ומשמשא לטולא ואמרינן שאני בר אווזא דחזיא לאומצא אלמא בשר תפל בלא מליחה שרי למיכליה וליכא למימר דהתם במליחה קאמר דהא ודאי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלא לא ממלחנא טבולי מטבלנא וכיון דבפוגלא אסירא מליחה כל שכן בבשר תפל דמלחא משויא ליה אוכלא וכל שכן אי אמרינן דבלא מליחה אסור אלא ודאי בלא מליחה קאמרינן דשרי אלמא דם האברים שלא פירש אפילו מדרבנן שרי וכ"ת ה"מ היכא דלית בה חוטין דמיקרי דם האברים אבל בשיש בו חוטין לאו דם האברים הוא דהרי הוא ככנוס בכלי וראיה לדבר מדאמרינן לקמן [דף נג:] באותביה אגומרי וחד אמר מלמת למית וכי למית ליה מאי הוי והא הוה ליה דם האברים אלא ש"מ דם שבחוטין הרי הוא ככנוס בכלי וצריך מליחה ליתא דכיון דעל כרחין שאר בשר לצלי אינו צריך כלום וכמו שכתבנו אם איתא דבשר שיש בו חוטין צריך הכשר יותר היכי אמרינן סתמא לקמן [דף קלג.] בפ' הזרוע גבי חוטין שבלחי ולא היא אי בטויא מידב דייב וכן נמי לקמן [דף נג:] גבי אומצא ביעי ומוזרקי שפדיה בשפודא מידב דייב אם איתא דבשר שיש בו חוטין צריך הכשר יותר לצלי מבשר אחר הוי לן לפרושי אלא ודאי מדקאמרינן סתמא ש"מ דבשר שיש בו חוטין לצלי האי דינו כשאר בשר וכיון שבשר אחר לצלי אינו צריך מליחה אף זה דינו כן משום דטורא משום משכב שאיב לכוליה דמא ואחרים אומרים דכל בשר לצלי צריך מליחה אלא שאין צריך להשהותו במלח כבשר לקדרה וכן מטין דברי רש"י ז"ל לפניו וכן כתב הר"ס במז"ל בפ' ששי מהלכות מאכלות אסורות וכן דעת הראב"ד ז"ל והביא ראיה מדאמרינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במלח תמלח יכול תבונהו ואמרינן מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה ת"ל תמלח כילד הוא עושה מולחו והופכו ומולחו ומעלהו ואמר אביי וכן לצלי אלמא לצלי מליחה בעי אלא שאינו צריך שהוי כקדרה אלא כי היכי דאמרינן גבי קדשים [מולחו ומעלהו הכא נמי] מולחו וצולהו עם מלחו. ומביאין עוד ראיה דלצלי בעינן מליחה מדאמרינן בפרק השוחט (דף נג.) הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית טביחתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ומדאמרינן ממתין עד שתצא נפשה ודאי בצלי איירי דאי לקדרה מאי ממתין הא ודאי בשיעור מליחה *ובשהייה ובשול תצא נפשה אלא לאו לצלי וקאמר מולחו יפה יפה אלמא צלי בעי מליחה ואין אלו ראיות דהתם בפרק הקומץ רבה וכן לקדרה גרסינן ולא בא לומר שמליחת בשר לקדרה לא יהא צריך שהוי כמליחת קדשים אלא לומר דכי היכי דהתם מולחו והופכו משני לדין הכא נמי צריך למלוח משני צדדין ואפילו אי גרסינן וכן לצלי כתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דליכא לאוכוחי מינה דלצלי בעי מליחה אלא ה"ק כשם שמליחת קדשים אינה צריכה הדחה שעם מלחו מעלהו כך אם בא למלוח לצלי אינו צריך הדחה אלא צולהו כולו כאחד והמלח עצמו נאכל שאין המלח בולע מן הדם כלום אלא מפליטו וכי קאמר וכן לצלי היתרא אתא לאשמעינן וכן נמי ההיא דפרק השוחט דקאמר ומולחו יפה יפה אע"ג דלצלי הוא מדקאמר וממתין לה עד שתצא נפשה היינו טעמא דאע"ג דבעלמא לא בעי מליחה לצלי ולאומצא משום דדם האברים שלא פירש מותר שאני הכא דמבית טביחתה הוא חותך ועל ידי שחיטה מתעורר הדם ופורש ממקום למקום ולפיכך צריך מליחה וכבר כתבתי מזה בפ"ק בס"ד. ושיעור מליחה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות דהיינו כדי הילוך מיל וצריך למלוח הבשר משני צדדין דהכי משמע למאן דגריס בההיא דפרק הקומץ רבה וכן לקדרה ולפיכך המולח גדי או תרנגול צריך למלוח מבפנים ומבחוץ מיהו בדיעבד אם לא מלחו

לשון ריא"ז
א חוטי הכסלים חמשה הן שלשה לצד ימין ושתים לצד שמאל השלשה מתפצל כל חוט לשנים והשנים מתפצל כל חוט לשלשה וצריך אדם להזהר ולהוציאן בעוד הבשר חם שאם יתקררו אינם נמשכים יפה וצריך לחטט אחריהם עד שיוציא כולם:

ב בדין לובן כוליא שהשומן נכנס בתוך החריץ אם צריך לחטט אחריו הר"ן הביא דעת הר"ז וספר התרומה דאסרי לובן הכוליא ואמרי דצריך לחטט אחריו וכן הגהות מיי' והרי"ף כתב שהוא מותר וכן מיי' וסמ"ג דהלב שעל הכליות אסר רחמנא ולא שבתוך הכליות וכן נראה דעת התוס' שם ודעת הרא"ש וטור אלא שמאחר שכתב רש"י שיש להחמיר בו יש להוש לדבריו מיהו אפי' למאן דמחמיר כתבו הגהות אשרי' בשם א"ז שאם אירע הדבר שימצא קצת שלא שרשו לחוץ ונצלה או נתבשל עמו לא אסרי' ליה. בשומן שעל היותרת התוס' והרא"ש והמרדכי שם הביאו דעת הר"ר אליעזר ממיץ שאוסר חלב שעל היותרת אף לאחר שנטל הקרום שעליו וכתב דהאוכל השומן המעורב בבשר היותרת שתחת הקרום טעות הוא בידו וכ"כ המרדכי בשם ר"ת לאיסור והאריכו בראיות והתוס' שם סתרו כל הראיות שלהם והוכיחו דשומן שע"ג יותרת הוא מותר לגמרי דאין לו דין חלב כלל וכ"כ סמ"ג וכ"כ הרא"ש שם ורוב הפוסקים דשומן שע"ג יותרת שומן הוא ומותר ולא חלב והמרדכי שם הביא דברי ספר התרומה שכתב שצריך לקלוף היותרת הכל לפי שהחלב המכסה את הקרב סוכב ומגע שם אבל לצד פנים לצד הריאה א"צ להסיר את הקרום שבאותו צד אין שום חלב ואם תתך היותרת מן הבהמה ואינו יודע אי זה היה לצד פנים או לצד חוץ צריך להסיר הקרום מן ב' הצדדין:

ג מיהו אם אירע הדבר שימצא קצת שלא שרשו לחוץ ונצלה או נתבשלו עמו לא אסרי' ליה. תא"ו:

ד התוס' שם וסמ"ג לאוין קל"ז כתבו שחוטין שאנו נוטלין מן הכתף ומן הלחיים הרוצה לצלותן צריכין חתיכה וכן ירא׳ה מדברי מיי' שכתב דכל חוט וקרום שאסור משום דם דינו לצלי כמו לקדרה וכן הביאו הרא"ש והר"ן והרשב"א וכל הפוסקים דעות אלו בפסקיהם אלא שהרא"ש והר"ן והרשב"א ס"ל דמותר לצלות אותם בלי חתיכה כלל אפי' כשהן בתוך הכתף וכן כתבו הרא"ש והרשב"א בשם הגאונים באורך:

א מיי' פרק ז מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סה:

[כד"ק וכד"ס סגי' רבא]

דף צו.

דף צג.

בגמ' איתא איני והאמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל האי תרבא דתותי מתני כו' (ג"א)

בכורות דף מ.

נ"א שעל

א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל כ"ה בגמ' (ג"א)

[דף רפט ע"ב] וא"ר יהודה אמר שמואל ריש מעיא כו' כ"ה בגמ' (ג"א)

נ"א ובשהייה

מלחו אלא מלד אחד וכן חתיכה שמלחה מלד אחד מותרת שהרי אפילו חתיכה גסה ביותר די לה במליחת [שני] לדדין ואם איתא דכל שלא מלח משני לדדין אסור ואפילו בחתיכה דקה שבדקה היאך יועילו לחתיכה גסה אלא ודאי כי בעינן משני לדדין דוקא לכתחלה הוא שלריך לעשות כן אבל בדיעבד אם לא יעשה כן אינו נאסר : ריש מעיא באמתא בעי גרידה. כתב רש"י ז"ל כשהדקין יולאין מן הקיבה לריך לגרד החלב שעליהן אורך אמה וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו רבי ישמעאל ור"ע באלו טרפות [דף מט:] אבל רמב"ם ז"ל כתב בשם קלת הגאונים

נר מצוה בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות שראש המעי הזה שלריך לגרדו הוא המעי [שיולא בו הרעי] שהוא סוף המעים וכתב הראב"ד ז"ל בהשגות שזה עיקר אבל בחידושי הרשב"א ז"ל כתב שדברי רש"י ז"ל עיקר משום דכרכשא לא מיקרי מעיא אלא הדקין וכדאמרינן לקמן [דף קיג.] תרגומא הדרא דכנתא וכרכשא ולעולם קורין אותה חלחולת או כרכשא : חוטין שבעוקץ אסורין. עוקץ אנק"א והיינו חוטי דכפלי : חמשה חוטי איתא בכפלים. פלנק"ש בלע"ז : בעי לחטוטי בתרייהו. עד שימלא כמספר הזה וראשו אחד מחובר בשדרה וראשי הפלולין נדבקין תחת החזה בראשי הללעות. וכתב בחידושי הרשב"א ז"ל דאע"ג דקי"ל חלב שהבשר חופה אותו מותר הני חוטין אף על גב דמיבלעי [ביני] כפלי היינו טעמא דאסירי משום דאיכא למימר בהו כדאמרינן [דף נג.] בתרבא דחוטי מתני בהמה בחייה פרוקי מפרקא ואחרים כתבו דלאו למימרא דאזיל ומחטט להו עד מקום שהן כלין דהא בליעי בבשר ומותרין אלא לפי שהן חוטין דקין הרבה קאמר דבעי לחטוטי בתרייהו עד שימלא מניגו שלם : ואליה גופיה וכו' : חמשה חוטי הוו. חמשה מקומות יש (א) להן חוטין של

ריש א מעיא באמתא בעיא גרידה וזהו חלב שעל הדקין ואמר רב יהודה ב חוטין שבעוקץ אסורין חמשה חוטין אית בכפלא תלתא מימינא ותרתי משמאלא תלתא מיפצלי לתרי תרי ותרי מיפצלי לתלתא תלתא למאי נפקא מינה דאי שליף להו ארחמימי משתלפי ואי לא בעי לחטוטי בתרידהו ואליה גופה אע"ג *דמקרי חלב רחמנא שריא דכתיב °כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו דבר השוה בשור וכשב ועז הוא דאסור ואליה הואיל ואינה שוה בשור וכשב ועז דבכבש היא דקריבה ובשור ועז לא קריבה שריא ואמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי וכפלי ודכוליאתא משום תרבא דידא ודלועא משום דמא *°ואמר אביי ואיתימא רב יהודה ג חמשה קרמי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלא ודכפלי ודכוליאתא משום תרבא דביעי ודמוקרא משום דמא וקרום שעל דד הטחול אסור והייבין עליו ושעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו ובבוליא תרי קרמי עילאה אסור וחייבין עליו ותתאה אסור ואין חייבין עליו *ביעי חשילתא רב ורב אסי חד אסר וחד שרי *אמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הני ביעי חשילתא שריין ואת לא תיכול משום שנאמר °ואל תטוש תורת אמך אמר מר בר רב אשי הני ביעי דגדיא ד עד תלתין יומין שרו בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרען אסירן ואי לא

ויקרא ז | דף צג: | משלי א

רש"י

הכתף : ריש מעיא. כשהדקין יולאין מן הקיבה לריך לגרד מה שעליהן עד אורך אמה וזהו חלב שעל הדקים שנחלקו בו ר"ע ורבי ישמעאל בפ' אלו טרפות ומאותו אמה ואילך הדקין דבוקין לכנתא שקורין אנטריי"ל והוא שומן ומותר גמור ובלבד שינקרו אותן מן הוורידין : חוטין שבעוקץ. היינו חמשה חוטין : דכפלי. פלנק"ש עוקץ אנק"א : ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו. עד שימלא במספר הזה וראשו אחד מחובר לשדרה וראשי הפילולין נדבקין תחת החזה בראשי הללעות : חמשה חוטי. חמשה מקומות הן ובהן חוטין של איסור : דטחלי. טחול : דידא. שביד : ודלועא. שבלחי וחוטין דקין הוא דקחשיב והכי לא חשיב מחריקי הן גידי הלואר שאף הם משום דם : דביעי. בילים של זכר : ודמוקרא. שעל המוח : ושעל דד הטחול. בעליונו שם הוא עב וקורהו דד : ביעי דחישלא. בילי זכר המעורין בגופו : חד אסר. אף אחר השחיטה משום אבר מן החי אף על גב דתלי ביה כחתוכין דמו : אל תטוש תורת אמך. שאתה מבבל ושם נהגו בהן איסור ומנהג מקומך אל תניח : עד תלתין יומין. מסתולד שרו בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמה ובליע באבריה וגדיא לאו דוקא ה"ה ד"א : אי אזרען. שיש בהן זרע אסורים

לקמן דף קיז. | בגמ' איתא אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה כו' (ג"א)

איסור וחוטין דקין הוא דחשיב ומש"ה לא תני מוזריקי דדמא שבלואר שאף הם משום דם : דטחלי. טחול : דידא. שביד : דלועא. שבלחי וא"ת במאי עסקינן אי בשלא חתך את הורידין מאי איריא הני תרי חוטי הא אמרינן בפרק השוחט [דף כח:] דכל שלא שחט את הורידין לריך לחתכה אבר אבר והיינו ודאי משום חוטין שבגוף שמלאים דם ואי בששחט את הורידין אמאי אסירי דידא ודלועא טפי משאר חוטין שבגוף שהותרו בחתיכת ורידין תירך הרב רבינו אברהם בר דוד ז"ל דאין חתיכת ורידין מועלת אלא ללי וכדאמרינן עלה [שם] לא לכל א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וגולהו כולו כאחד דאלמא אין חתיכת ורידין מועלת אלא ללי אבל לקדרה לא והכא לקדרה עסקינן ובשחתך את הורידין והאי דנקט הנך תרתי לאו לאפוקי איניך אלא לרבותא נקטינהו דאפילו הני דידא ודלועא שהן סמוכין לורידין אין דמן יולא בחתיכת ורידין וכל שכן שאין חתיכת ורידין מועלת לשאר חוטין שבגוף לקדרה כלל ולריך לחתכו אבר אבר אלו דברי הרב ז"ל ולפי זה אסור לבשל עוף שלם אע"פ שנחתכו ורידין ולא מחוור דמדקא נחית למניינא משמע דהני תרי דוקא ותו לא ואע"ג דאיכא מיני בתלמודא דלאו דוקא ניניהו כיון דהכא קאמר תלתא [משום תרבא] ותרי משום דמא משמע דכי היכי דתלתא דוקא תרי נמי דוקא שאל"כ היאך תפס חשבון מועט במה שהוא מרובה וחשבון מרובה במה שהוא מועט אלא ודאי דוקא תרי קאמרינן ותו לא דבשנחתכו ורידין עסקינן שאע"פ ששאר חוטין שבגוף יולאין מידי דמן בחתיכת ורידין חוטין אלו דידא ודלועא אין נשפכין דרך ורידין ולפיכך אין חתיכתן של ורידין מועלת להן אבל שאר חוטין אפילו לקדרה אין לריכין חתיכה וכי נקט לעיל הואיל וגולהו כולו כאחד לאו למימר דחתיכת ורידין לא תועיל לקדרה אלא לרבותא נקטיה דאפילו ללי בעיא חתיכת ורידין אבל ה"ה דאפילו לקדרה מהני חתיכת ורידין לכולהו חוטין בר מידא ולועא וכדכתיבנא וכי בעינן חתיכה בחוטין דידא ודלועא דוקא לקדרה אבל ללי לא מדאמרינן בהדיא בפרק הזרוע (דף קלג.) גבי חוטי דלועא אי בטויא מידב דייב וכי תימא וכיון דחתיכת ורידין לא מהני לחוטי דידא ודלועא לפי שאין נשפכין דרך שם הוו להו הני תרי חוטי אע"פ שחתך את הורידין כחוטין אחרים בשלא חתך את הורידין וכי היכי דבחוטין אחרים בעינן חתיכת אבר אבר בשלא חתך את הורידין ה"נ אית לן למיבעי חתיכה בידא ודלועא אפילו ללי אע"פ שחתך את הורידין דהא דמא דהני לא נפיק דרך חתיכת ורידין והוי נגבייהו כאילו לא חתך ורידין כלל י"ל דלא דמי לחוטין שבגוף דמתוך שהן נשפכין דרך בית השחיטה בשעת שחיטה דמן מתעורר ללאת ובשלא חתך את הורידין [אינו] מולא הדם פתח פתוח וחוזר לאחוריו ונקרש ואין כח באש להפליטו אלא ע"י חתיכה דאע"ג דלגבי מוזריקי אמרינן לקמן [דף נג:] מידב דייב שאמא דאלמא לא בעו חתיכה התם היינו טעמא לפי שהן רואין פני האש ולפיכך אע"פ שהדם בשעת התעוררותו נקרש בהן נורא משאב שאיב ליה משא"כ בכל חוטין שבגוף שהן מובלעין בבשר ואינן רואין פני האש ולפיכך כיון שהדם נקרש אין האש מוליאו אלא בחתיכה אבל שני חוטין הללו מתוך שאין דמן יולא דרך שחיטה אין הדם שבהן מתעורר ואינו נקרש ולפיכך ללי אין לריכין חתיכה וכבר כתבתי זה בפרק השוחט בס"ד. נמלא פסקן של דברים שאם לא שחט את הורידין כל החוטין שבגוף לריכין חתיכה אפילו ללי והיינו חתיכת אבר אבר בר מחוטי דידא ודלועא מן הטעם שכתבנו. חתך את הורידין גולהו כולו כאחד בלא שום חתיכה כלל ומיהו לקדרה אפילו חתך את הורידין לריכין חתיכה שאין דם שבחוטין אלו יולא ע"י מלח אלא בחתיכה וכתב הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו דלריך לאוחובי חתיכה לתחת דכל היכא שלריך חתיכה לתחת בעינן כדאמרינן [שם] גבי ללי ברישא בכבשא וכתב עוד שכל החוטין שלריכין חתיכה הרולה ללאת ידי חתיכתן לא יסמוך על חתיכת הבשר. לבד כי פעמים שהחוטין סמוכין אל העלם הרבה ונדבקין בו ואם חתך הבשר לבד שמא עדיין החוטין קיימים אלא יחתוך הבשר והעלם לשנים ואז יחתוך החוטין ונעשה פתח ליליאת הדם והא דאמרינן דידא ודלועא משום דמא ה"ה לחוטין שבגף העוף דגף העוף כיד הבהמה הילכך לריך לחתוך עלם האגפים ולמלחן וכן עלם לחיי העוף וחוטין שבכתף בכלל ידא הם ולריך לחתכם או ליטלם וכן החוטין שתחת הלשון בכלל דלועא הם ולריך לחתכם או ליטלם אלו דברי הרב ז"ל : חמשה קרמי הוו וכו' : דביעי. בילים של זכר : דמוקרא. שעל המוח : וקרום שעל דד הטחול. קרום שעל מקום עביו : אסור וחייבין עליו. משום חלב שעל הקרב השוכב עליו : שעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו. דלא מיתסר אלא מדרבנן : עילאה אסור וחייבין עליו. עילאה חלב שעל הכליות שיש עליו קרום דק והוא חלב גמור : ביעי חשילתא. בילי זכר המעורין בגופו : חד אסר. דאע"ג דאגידי בה בבהמה הרי הן כאבר ובשר המדולדלין שיש בהן מלות פרוש כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עג: ודף עד.) : חד שרי. מפרשינן טעמיה בגמרא מדלא קא מסרחן חיותא אית בהו : ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך. מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסור ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות נראה דלדידן נמי אסירי דכיון דבבבל נהגו בהן איסור אנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן ולפי מה שכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל נראה דבכל דוכתא שריאן אלא במקום שנהגו בהן איסור ולא נתחוור לי דלא דמי לתרבא דאייתרא דבכל דוכתא שרי בר מאתרא דנהיגי ביה איסורא וכמו שכתבתי למעלה דהתם אפילו בני בבל לא סבירא להו דאסור אלא ממנהגא בעלמא הוא שנהגו בו איסור והכי מוכח (ג) מאי דאמרינן לעיל [ריש דף נ.] דידהו מיכל נמי אכלי ליה לדידן מסתם [מיהא] סתים אלמא אפילו לבני בבל [לא] אסור מדינא דאי אסור מסתם נמי לא כתים אלא ודאי ה"ק כיון דלדידן נמי לא אסור אלא ממנהגא דידהו שלא לאכלו מפני שנהגו בכך אבל מסתם מיהא סתים ומש"ה מדינא הוא דבכ"מ שלא נהגו בו איסור יהא מותר אבל ביעי חשילתא בני בבל מדינא אסרי להו דלא אשכחן דמשום מנהגא בלחוד הוה מימנעי מלמיכלינהו וכיון דאנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן משמע דלדידן נמי אסור : הני ביעי דגדיא. גדיא לאו דוקא : עד תלתין יומין. משנולד שריאן בלא קליפת הקרום דאכתי לא (ג) פשט דמיה ליבלע באבריו : אזרען. יש בהן זרע : אסירן. בידוע שיש שם דם הילכך תרתי בעינן לאיסורא תלתין יומין ואית בהו שורייקי סומקי אבל גו תלתין יומין אפילו אית בהו שורייקי

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סב :

ב מיי' פ"ז שם סמג שם טור י"ד סי' סה :

הגהות הב"ח

(א) וכהן כצ"ל:
(ב) מוכח ממאי דאמרי' לעיל איניהו מיכל כו' מסתם נמי לא סתים כצ"ל :
(ג) נ"ב לשון רש"י בגמ' נפיש :

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דכל שומן הדקין מותר אחרי ניקור החוטין שבהם חוץ מראש המעי הסמוך לקיבה משהקיבה מתחלת להתקצר והדקים יוצאים עד אמה ממנה צריך לגרוד שחלב שעליו וכן כתבו רוב הפוסקים דכשיעור אורך אמה באותו מקום צריך לגרוד מהחלב ומיי' כתב דראש המעי הסמוך לקיבה צריך גרידה אך לא נתן שיעור לאותהגרידה כמה באורך המעי צריך גרידה וכתב הרא"ש טעמו משום דלגבי מעים עלמן קרי מיי' אמתא על שם אמת (המעים)[המים]. עוד כ' מיי' פי' אחר וז"ל ויש מן הגאונים שיאמר שראש המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעים הוא שצריך לגרוד והביא הרא"ש והטור כל הפירושין הללו שנראה שיש לחוש לדבריהם סמ"ג הביא פי' רש"י ופי' הגאונים לפסק הלכה והרשב"א כתב דאין פי' הגאונים נכון והראב"ד כתב דפי' הגאונים עיקר ומרדכי הביא לשון ספר יראים בשם רא"ם דס"ל דחלב הקיבה מתפשט על הדקים ומקום פשוטו בעור הדקים גרידה וכשהטבח מושך הדקין בעודן חמין נשאר החלב על הכנתא ולא על הדקים הלכך סבא לאכול מן הכנתא צריך לגרוד אמה מן החלב שעליה לצד הקיבה ואם משך הדקים ואינו יודע מקום לד הקיבה צריך לחתוך כדי עובי דינר זהב בכל מקום שנסתפק בה ומפירושו משמע כפי' רש"י :

ב מיי' פסק דחוטי העוקץ הם מלתא באנפי נפשייהו ואיסורן משום דם ונפקא מינה לענין ביטול או צלייה דלמ"ד משום דם אי חתכיה ומלחיה שפיר דמי אף לקדירה או בלא מליחה וחתך לצלי ואם אסורין משום חלב לית להו תקנה ומיי' לא פי' מה היא עוקץ ולא ידענו מקומו היכן ורש"י פי' דעוקץ הוא הנקרא הנק"א ומרדכי כתב בשם רא"ם דאסורין משום חלב כרש"י וכתב די"ם מפרשים עוקץ הנק"א ולא ידעתי שום חוטין שם אלא הוט הכסלים ונראה לו דעוקץ היינו זנב ויש שם חוטין אסורין משום חלב שיונקין מחלב הכליות והטור כתב כלשון רש"י והתימה עליו שבסי' ס"ה הביא גבי איסור דם לפסק הלכה לשון מיי' וכתבו גם חוטי העוקץ שנראה כי אלו חוטי העוקץ אסורין משום דם :

לשון ריא"ז

ב כשם שצריך לחטט אחר גיד הנשה כך צריך לחטט אחר החלב בכל מקום שהוא ואחר שמסיר החלב שעל הכסלים שאיסורו מן התורה וענוש עליו כרת צריך להסיר קרום דק העומד על הכסלים אחר החלב ואיסורו מדברי סופרים וכן חלב שעל הכליות והקרום הסמוך לו איסורו מן התורה ושאר הקרום הדבוק בכולו מדברי סופרים. שלשה קרומים אלה המוכרים שאיסורן מדבריהם אסורים משום חלב ואין להם שום לד היתר ויש עוד שני קרומים אחד שעל הבילים וא' שעל המוח שאסורים משום דם ואם חתכן ומלחן מותר לבשלן בקדרה וכן יש חמשה חוטים שהשלשה אסורים משום חלב ואיסורן מדברי סופרים כמבואר בק"ה : המנקר את הבשר ישבר ראשי עלמות שבירך

וינקר הקנוקנות וגיד הנשה כולו עם שומנו ויטול הגידין שבלנקורין ויטול הלב הקרום שעל הקיבה דאקשתא ודאייתרא עד אמה מן המעים של קיבה ויפרידנו בנחת שלא ינתק בכח וישאר ממנו עם הכנתא ויטול החלב והקרום שעל הטחול ושעל הכרס ואף שדבוק בו לגמרי יטול ושעל המסס ובית הכוסות וישלוף הגידין שבתוך הטחול ויטול חלב והקרום מעל הכסלים והחוטין שבתוך הכסלים ויטול שני הקרומים שעל הכליות והקרום של חצר הכבד לצד הכבד ושל צד הריאה מותר ונהגו ליטול דלא ליתי למטעי ויטול חוטין שתחת סידים כולם והחוטין בראש התחת הלשון ושבצואר שהן משום דם וכל אלו אסורין משום [כל] חלב וכל דם לא תאכלו ולא נתפרשו אלו מדברי חכמי התלמוד. מא"ז :

שורייקי סומקי שרי לית בהו שורייקי סומקי אפילו בתר תלתין יומין שרי: אומצא ביעי ומוזריקי לקמן מפרש פלוגתייהו: בכל התורה כולה. רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי בכולהו (א) הוא דמיקל רבינא ורב אחא לחומרא: אומצא דאסמיק. בשר שהוא אדום ביותר וניכר שהדם נגרר בתוכו: חתכיה. לחתיכות הרבה: תלייה בשפודא. בתוך התנור לצלות: מידב דייב ושרי. אפילו בלא חתיכה ומליחה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט לדברי מי שמצריך כך בצלי וכמו שכתבתי למעלה: מישאב שאיב ליה. שואבין את הדם: מצמת צמית ליה. צומתין את הדם בבשר והוא נצלה בתוכו: מוזריקי. תוטי צואר ורידין: תלינהו בשפודא ובית שפודא לתתאי. הא' ובית שפודא לתתאי מלשון הרב אלפסי ז"ל הוא ומשמע לי דדייק ליה מדאמרינן תליא בשפודא ואי לא הוי בית שפודא לתתאי אין זה דרך הניתלין: **ומאן** דאסר הכא משום דמצמת צמית ליה אע"ג דבעלמא דם האברים כל היכא שלא פירש שרי שאני הכא לפי שנראה כאילו הדם שם בעין. וכתוב בהכשר הבשר לרב בעל העטור ז"ל דחתיכה זו דמוזריקי להכשיר כל החוטין שבגוף היא דבחתיכת הורידין יוצאין כל החוטין שבגוף מיד דמן ואע"ג דבפרק השוחט (דף כח:) אמרינן דדוקא כי נקיב להו בשעת שחיטה נפיק דם דחיים אבל שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק כתב הרב ז"ל דהני מילי בניקבה בעלמא אבל כי חותך להו לגמרי אפילו שלא בשעת שחיטה יוצא הדם מהן ואין זה מחוור דכל שלא בשעת שחיטה ודאי אין דם החוטין שנקרש יוצא דרך חתיכת ורידין אלא הכא להכשיר את הורידין קאמרינן: **האי** אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור. דרכן היה לתת בשר חי בחומץ ואוכלין אותו וקאמר שאם נתנו אומצא דאסמיק לתוך החומץ הוא וחלייה אסור לפי שאנו רואין הדם כאילו הוא בעין ואינו כשאר בשר שדמו מובלע בתוכו כמו שפירשתי למעלה והלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ: לא אסמיק הוא וחלייה שרי. שהחומץ צומת אותו והוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי: אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא. לחלוחית של דם: אבא מגמע ליה גמועי. מגמע החומץ לומר שהוא מותר: לא חליט ביה זימנא אחריתי. שמתוך שנעשה רפוי אין לו כח לצמות הדם ויוצא מן הבשר ומתערב בחומץ: איתא לקיוהא דפירא בעיניה. חמיצות הפרי בעינו הוא אע"פ שהוא חלש:

לא אורען שריין מנא ידעינן אי אית בהו שוריאקי סומקי אסירן ואי לא שריין אומצא ביעי ומוזריקי פליגי בה רב אחא ורבינא רבינא אסר ורב אחא שרי בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא °האי אומצא א דאסמיק חתכיה ומלחיה ואפילו לקדרה שפיר דמי תלייה בשפודא מידב דייב ושרי אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מישב שייבא ליה וחד אמר מיצמת צמתא ליה והלכתא מישב שייבא ליה וכן ביעי וכן מוזריקי ביעי בקרמיידו חתכינהו ומלחינהו אפי' לקדרה שריין תלינהו בשפודא ובית שפידא לתתאי מידב דייבי ושרו אנחינהו אגומרי הלכתא מישב שייבן ושרו: *האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור לא אסמיק הוא וחלייה שרי רבינא אמר אע"ג דלא אסמיק נמי חלייה אסור אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי א"ד רבינא גופיה מגמע ליה גמועי והלכתא לא אסמיק הוא וחלייה שרי אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימנא לא הוה חליט ביה זימנא אחריתא כלומר כיון שחלט בו נעשה חומץ רפוי ואינו ראוי לחלוט בו שהוא חשוב כמים ומאי שנא מחלא תמיהא כלומר ומאי שנא זה מחומץ שאינו חזק מעיקרו שהרי חולטין בו ואף על פי שאינו חזק א"ל התם איתא לקיוהא דפירא בעיניה הבא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה *אמר רבא ב°האי ב מוליאתא שריא אמר ליה אביי והא קא בלעא דמא אמר ליה כבולעה כך פולטה והלכתא מוליאתא שריא ואפילו פומא לעיל ודוקא לצלי כעין הפסח שהוא צלי אבל לקדרה לא. *°רישא ג בכבשא תלייה אבית שחיטה דייב אצדדין מקווא קוו ואסור אנחיריה אי דץ ביה מידי ופתחיה כי היכי דליפוק דמא מיניה שרי ואי לא אסור פי' אנחירי מלשון °מנחיריו יצא עשן °אמר רב *ד בשר שחוטה ד שמן שצלאו עם בשר נבלה כחוש אסור דאזיל האי ומפטם ליה להאי ולהדר האיך ומפטם ליה להאיך ולוי אמר אפילו בשר שחוטה

שבידוע שיש שם דם: אומצא ביעי ומוזריקי. לקמן מפרש: בכל התורה כולה. כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא וקאמר תלמודא ח"א הכי וח"א הכי ודאי [נודע] דההוא דמיקל הוא רבינא וההוא דלחומרא הוא רב אחא: דאסמיק. אדום מדם: חתכיה. לחתיכות הרבה: תלייה בשפודא. לתוך תנור לצלות בלא חתכיה ומלחיה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט: דייב. הדם זב ממנו הואיל ותלוי שפיר דמי: אותביה אגומרי. בלא שפוד בהא פליגי: שאיב. שואב הדם: מצמת צמתי. הגחלים צומתים הבשר ואין מוציא דמן והדם נצלה בתוכו ואסור: מוזריקי. וורידי הצואר: חלייה. מוהל היוצא ממנו כשחותכו ליכנא פחריכא שחולטין אותו בחומץ אחר צלייתו ודמו נסחט לתוכו: אבא מגמע ליה. לההוא חלא חומץ: דחליט ביה צלי חד זימנא. כדי להוציא דמו לא חליט ביה זימנא אחריתי לפי שאין בו עוד כח: תמיהא. חומץ חלש מעיקרא: לקיוהא דפירי. טעם הפירי עומד בו שלא הוציאו ממנו כלום אע"פ שהוחלש מאליו ונתקלקל טעמו מוציא דם לפי שכחו בקרבו: הכא ליתיה לקיוהא. כח הפירי שבלעו צלי הראשון: האי מוליאתא. כמו שממלאין תרנגולים וטלאים בין בשר לעורו: שריא. ואפילו לא מלחו הבשר שנותנים לתוכו כי אם מעט כמליחה לצלי מותר דאם מלחו כמליחה לקדירה פשיטא דמותר: והא קא בלע. הטלה והתרנגול מדם היוצא מבשר הכנוס לתוכו: כך פולט. לחוץ ושואבו חום האור ואפילו כשתלויה בשפוד בתנור ואע"ג דאין עתה מקום לצאת דרך נקב דכבולעו הבשר החיצון כך פולטו והאור שואבו: רישא בכבשא. הראש כשרוצים להסיר השיער נותנים עליו מים ומטמינים אותו ברמץ: דייב. הדם זב דרך החתך ושפיר דמי: אצדדין. על לחייו: מיקוו קוו. שהדם נקפה בתוכו קיפוי: אנחיריה. שאם נקבו למטה: דץ ביה. בנקב החוטם: מידי. שלא יסתם: בשר שחוטה שמן שצלאו. בתנור בשני שפודין זה רחוק מזה אסור שהריח נכנס מן השומן לכחוש ומפטמו ואף חוזר הכחוש ומוציא ריח גם הוא וכל שכן שחוטה כחושה ונבלה שמינה אלא נקט רבותא דלא תימא נבלה כחושה הואיל

מולייתא שמחתכין בשר דק דק שלא נמלח וממלאין ממנו תרנגול או גדי: והא קא בלעא דמא. שאותו מלוי פולט דם והגדי או התרנגול בולעין אותו: ודוקא לצלי. כעין הפסח שהוא כעין זה שנותנין בני מעיו לתוכו וצולהו: רישא בכבשא. הראש כשרוצין להסיר שערו נותנין עליו מים וטומנין אותו ברמץ: כבשא. הטמנה ויש לחוש למוח שבתוכו שיש בו דם וא"א לו לצאת מפני עלם הקדרה שמפסיק ויש שגורסין בכבשין: תלייה אבית שחיטה מידב דייב. אם כשנתנו על האש נתנו על בית שחיטתו הדם זב משם ומותר מפני שעלם הקדרה נקוב שם: אצדדין. על לחייו: מקוי קוו. מתכנס הדם לתוכו ואינו יוצא משם ואסור: אנחיריה. אם הניחו על נחיריו: אי דץ ביה מידי ופתחיה. אם נעץ בו דרך הנחירים שום דבר כדי לפתוח יפה נקב הנחירים לצד הראש שרי ואי לא אסור ובגמ' אמרי' א"ד אנחיריה ואבית שחיטה דייב אצדדין אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסור ופסק הרי"ף ז"ל כלישנא קמא לחומרא לפיכך לא הביא האי לישנא בתרא בהלכות וכ"ד הר"ם במז"ל בפ"ו מהל' מאכלות אסורות ויש מי שפסק כלישנא בתרא ולקולא משום דכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו הוי ליה איסורא דרבנן ולקולא ודאמרינן ואי לא אסור הייט מוקרא (קרומא) בלחוד אבל איך בשרא שרי דהא איכא קדירה דמפסקא דלא מלי' אמרת דלא מפסקא דא"כ מידב דייב ושרי אלא כדפרישית: **וכתבו** בתוס' דכי אמרינן רישא בכבשא דאי תלייה אבית השחיטה מידב דייב ושרי דוקא בשעשה כן להסיר את השער בלבד אבל לצלותו בכל ענין אסור וזה כפי דעת רבינו יצחק ז"ל שכתבנו למעלה דבשר שיש בו חוטין צריך חתיכה אפילו לצלי וכיון שכבר פירשנו למעלה שאין חוטין צריכין חתיכה לצלי ה"נ אע"פ שיש דם בחוטי המוח כל היכא דבית שחיטה לתחת אף לצלי שרי ומסתברא נמי דלהסיר את השער בלחוד אפילו אותביה אצדדין שרי דלא משהו ליה כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום ואפילו דאיב פורתא ע"י מליחה נפיק וכן אלו שמסימין רגלי הבהמה על האש להסיר שערן ולהסיר הטלפים מסתברא דשרי משום דטלפים גופייהו מונעין האש שלא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו דייב פורתא ע"י מליחה נפיק אלא שיש מחמירין וחותכין הטלפים בסכין מעט ומניחין החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו ומנהג יפה הוא וכן הללו *שמהפכים התרנגולת על האור להעביר הנוצה שרי בבשיעור מועט כזה אין לחוש שמא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו יזוב מעט יוצא הוא ע"י מלחו אלא שכתב בעל העטור ז"ל שצריך שלא להשהותו כ"כ באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט הדם בגוף התרנגולת וכתב הרשב"א ז"ל שלקדרה צריך לחוש לזה לפי שאין המלח מוציא בליעת דם בזה אבל בצלי אין לחוש שכיון שהאש מבליעו אף האש מפליטו דכלל גדול הוא לענין פליטה כבולעו כך פולטו וכתבו בשם רבינו יונה ז"ל שצריך להדיח תחלה יפה יפה בית השחיטה כדי שלא ישאר הדם בעין ומתבשל שם ואיסר ומטעם זה נ"כ אם הוציא בני מעים תחלה צריך שידיחנו מבפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליטו לחוץ שאין האש מוציא דם אלא הבלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפליטו אדרבה מצמת צמית ליה ואסור. ולענין מליגת גדיים וטלאים ברותחין בכלי ראשון אסור דכלי ראשון מבשל ואיכא למיחש משום חלב ודם ולא תקשי לך ההיא דאמרינן לקמן בפ' הזרוע [דף קלד:] מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע דאיכא לאוקמא בשניקר את החלב וגידין ומלח משום דם א"נ בכלי שני שאינו מבשל ומיהו משום חלב אפי' בכלי שני איכא למיחש דאע"ג דאינו מבשל מבליע הוא שאין בליעה תלויה בבישול דהא חום בית השחיטה אינו כחום כלי שני ואפ"ה מבליע כדאיתא בפ"ק (דף ח:) ואמרינן נמי התם לא ליכחוף איניש כפלי עלוי בשרא דלמא דייב תרבא ובלע בשרא הילכך ההיא דפ' הזרוע ע"כ כשניקר את החלב עסקינן אבל לענין דם אע"פ שלא נמלח ליכא למיחש דאע"ג דכלי שני מבליע אין חומו גדול כחום האש שלא יצא ע"י המלח והא דמפלגינן בין אותביה אבית שחיטה לאותביה על הצדדין דוקא לצלי אבל אי בשליה בכל ענין אסור דבין כך ובין כך נפיק דמא מאברי' והרוטב נכנס ויוצא ומערב את הכל ואפילו נמלח הראש קודם לכן אסור לדברי מי שסובר דלקדרה כל בשר שיש בו חוטין צריך חתיכה בשעת מליחה וכיון שכן היאך יצא דם שבחוטי הקרום במליחה אלא ודאי אי אשתלי ובשליה אפילו נמלח אסור אא"כ יש בו ששים וכי משערינן בששים איכא מ"ד דבקרמא בלחוד משערין ואיכא מ"ד דבכוליה מוחא וכ"כ הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל: **אמר** רב בשר שחוטה שמן שצלאו בתנור אחד עם בשר נבלה כחוש אסור דאזיל האי ומפטם לההיא. בשר שחוטה מפטם בשר נבלה: והדר האיך ומפטם להאי. בשר הנבלה חוזר ומפטם הבשר [שחוטה]

א וסיכא שלנו כחומים שנמשך בשפוד כתב רי"ף שצריך שיתלה בשפוד למטה וכ"כ מיי' שצריך שיהיה פיו למטה ושאר המפרשים לא כתבו כן אלא בסתם שרי וכתב פר"ן שם שאוכרח לפרש שיהיה פיו למטה היים משום דאמרי' תלייה בשפודא ואי לא הוי בית שפודא לתתאי אין זה דרך הנתלין ומכאן ראיה דתלייה בשפודא דאמר הכא אין ר"ל שנוקב הבשר בשפוד כמו שאנו עושין:
ב מיי' פי' דשפות וגדיים שהניחם שלמים ומלא חללן בשר וביצים ובצלן אסורות שהרי דם יוצא לתוכן ואע"פ שמלחן יפה יפה ואפי' היה הבשר בתוכן שלוק או צלוי וכן מפין דברי רבינו שם. ונתן מגיד משנה טעם לדבריו ולדברי הגאונים שכתבו גם הם כן משום דס"ל שאין המלח בשיעור [מליחה מפליט] כל דם הלכך כשהלגן מלא מבשר אין המים רותחין נכנסים לתוכן יפה ומש"ה אסור אפי' הן מלוחים והמהו עליהם כל הפוסקים דאם הוא מלוח כל צרכו והבשר שבתוכו צלוי אתה דם יאסור איהו וכתבו הם אם מלוח ומוכשר לקדרה בכל גוונא מותר שאינו פולט אם מלות החיצון לבדו והפנימי לבדו מיהו אם לא נמלחו או שלאחר שמלאו מלח החיצון אינו מפליט לדם שבפנימי ע"י אותה מליחה והבירי וכתב מגיד משנה וע"פ האחרונים נוהגים היתר בזה שאין חוששין אחר מליחה לקדרה כלום ומיהו אף להגאונים נראה שאם כשוף או בגדי נמלחו כהוגן וגם הבליכו ברותחים לאחר מליחה וכן עשה גם לבשר המלוה קודם שהנו בתוכו או שמלאו בשר שלוק ש"ד ואין כאן מיחוש איסור כלל וס"ה שלאחר שהוכשר לקדרה אם כתליט ברותחים וטפלו בבצק יהיה באיזה ענין שיהיה מותר אף בקדרה. וגם פליגי בספול שעושין סביב הכוורת שלא נמלח לרש"י ר"ל עם בצק והטור ולסמג ספול בעיסה שבלילתה דקה ובשפוד:
ג כ' הרא"ש יש במגלגלין תרנגולת ברמץ למולגה ולכאורה היה נראה דאסור דלא שרי ברישיה אלא אבי נחירי וזה לא שייך בתרנגולים ויש לחלק דוקא בראש של בהמה שיש עצמות ודברים המעכבים את הדם לצאת אבל בתרנגולת האש שואב את הדם ואינו מתקבץ בשום מקום וכ"כ בה"ג האי מאן דמסוי רישא וכו' דלעיל משמע בהדיא דלא אסור אלא משום קרום שיש בו דם ולכך גם במוח אסור שנתבשל בתוך הקרום וגם חוטין שבלחי אחורין אם לא חתכו וגם רגלים מהר לחרוך אותם בלא מליחה ובלבד שיסיר הטלפים כי הם מעמידים הדם:
ד מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב כדברי הרי"ף דאין צולין לכתחלה בשר שחוטה עם בשר נבלה או בהמה טמאה בתנור אחד ואע"פ שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן ה"ז מותר ואפי' היתה האיסור שמינה הרבה והמותרת רזה שהריח אינו אסור ואינו אוסר רק טעמו של איסור ולגבי פת כתב פ"ט מהל' מאכלות

המאור הגדול
ופלוגתא דרב ולוי שכתב הרי"ף ז"ל בפ' זה כבר פירשנו דעתנו במס' פסחים ובארנו אותה שם במקומה יפה יפה:

א מיי' פרק ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סו:
ב מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' עו:
ג מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' סח:
ד מיי' פט"ו שם סמג לאוין קמא טור י"ד סי' נז וקח:

[דף רצ ע"ב]

פסחים דף עד:

הגהות הב"ח
(א) הוא כצ"ל:

שם דף עד. אמר רבה האי מולייתא שריא (ג"א)

כאן דף צב:

[איוב מא]

פסחים דף עו: תתכג

כלומר שטתן טעם בריחו: ריחא לאו מילתא. שהרי אין כאן ממשו של איסור וכיון שאין פסוק זה אלא ריחא בעלמא לאו כלום חשבינן ליה: בגדי ודבר אחר. שאלו אותם בתנור אחד והתיר: בת תיהא. פי' הרב בעל הערוך ז"ל שהוא נקב שנוקבין במגופת החבית ומניחין פיהן על פי הנקב ושואפין ריחו של יין כדי לדעת מה טיבו: עובד כוכבים לישראל שפיר דמי. דהא ליכא למיחש מידי והא ודאי פשיטא היא ולא איצטריך למימרא אלא משום איידך דישראל לעובד כוכבים: אביי אמר אסור ריחא מילתא היא. לאו משום הנאה דריחא פליגי אי מיתסרא או לא דאוקימנא

רש"י

אע"ג דאין ריחה נודף לא אסרה לשחוטה דקא משמע לן דשומן השחוטה מפטמת לנבלה בריח דידה והדר מפקא איהי ריח: הוה עובדא בגדי ודבר אחר. חזיר שנצלו יחד בתנור ובא מעשה לפניו והתיר: כשעורה

שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבלה שמן מותר ריחא לאו מילתא היא עבד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר. הא מילתא פסקו בה רבוואתא כלוי וסייעוה למילתא מהאיך

ע"ז דף סו: דגרסינן בפרק השוכר את הפועל* לענין בת תיהא עובד כוכבים לישראל שפיר דמי ישראל לעובד כוכביםאביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור ריחא מילתא היא ורבא אמר מותר ריחא לאומילתא היא וקי"ל כלהיכא דפליגי אביי ורבא דהלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם וכיון דהלכתא כרבא בהא דריחא לאו מילתא היא ממילא שמעינן מינה דהלכתא כלוי דקאי כרבא הדין הוא סברא דקמאי ואיכא מאן דפליג בהא מילתא ואמר דהלכתא כותיה דרב בהאי דהא מסתברא טעמא מהא דתניא הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים

פסחים דף עו: שואבות *ואר"ש בן לקיש בפת חמה וחבית פתוחה כ"ע ל"פ דאסור והאי בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבלה כפת חמה וחבית פתוחה דמיא ועוד דהא *תני רב כהנא בר חיננא סבא פת שאפאה עם הצלי אסור לאכלה בכותח וההיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקא למיכלה בכותחא דאלמא כרב ס"ל ואנן לא איסתבירא לן אלא כדפסקו קמאי ז"ל והני ראיות דדחו בהו לפסקא דקמאי אית להו דחיאתא דהא דר"ש בן לקיש לא הויא ראיה למידחי להא דלוי ורבא דלוי רביה הוה לגבי רשב"ל ולא הויא מימרא דריש לקיש קושיא עליה דלוי ורבא נמי דהוא בתרא הא לא סבירא ליה הא דר"ש בן לקיש וקי"ל דהלכתא כבתראי הילכך כד מסלקת להאי מימרא דריש לקיש מהכא-קאי רב כר"מ ולוי כרבי יהודה וקי"ל דר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה (א) ולא עוד אלא דרבי יוסי נמי לענין ריחא כרבי יהודה ס"ל דלא פליג רבי יוסי עליה דרבי יהודה אלא בשעורים מפני שהשעורים שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא אבל בחטים שאינן שואבות כרבי יהודה ס"ל דריחא לאו מילתא היא ועוד דהא דתניא אין צולין שני פסחים כאחד (ב)כלוי דייקא ורב הא איצטריך לחסורה ולתרוצה לטעמיה ושינויא דחיקא הוא ועוד דכד דייקת למימריה דרב משכחת ליה (א) דשאיך בההוא מימרא דיליה דאמר

דף ק. בהדין פירקא* אוקים רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ואמרינן מבדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל דא"ר יהודה אין דם מבטל דם ורבנן פליגי עליה דרבי יהודה וקי"ל דכל איסורין שבתורה בששים ואפילו נתערב גופו של איס"ר בדבר של היתר וכ"ש מריחא בעלמא דלא אסרינן ליה °והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסורה לאכלה בכותח וההיא ביניתא דאיטוויא בהדי

[דף רצא ע"ב]

התם בגמ' פלוגתייהו דאביי ורבא כתנאי דתניא הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר דאביי כר"מ ורבא כרבי יהודה והכא ליכא למימר דמשום הנאה מילתא היא דהא הנאה דתרומה שריא ורשאי הוא להריח בה ועוד דהא קי"ל כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולדידיה הנאה דלא מיכוין ליה שריא כדמוכח בפרק כל שעה [דף כה:] והכא ודאי בבת תיהא איט מתכוין ליהנות מיין נסך דלאו ברשיעי עסקינן וכ"ת פסיק רישיה הוא וקי"ל [שבת דף עה.] [דמודה] ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ליתא דלענין הנאה ודאי אע"ג דהוי פסיק רישיה שריא דהא אמרינן התם [פסחים דף כו.] מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והא התם ודאי מטי ליה הנאה אלא דכיון דלא מיכוין לה לא חשבינן לה מידי אלא ע"כ פלוגתייהו דאביי ורבא בהנאה דאכילה תליא דאביי סבר ריחא מילתא כלומר דכשמניח פיו עליה ושואף הריח הרי הוא כאילו שתה ממנו דריחא מילתא היא ואכילה חשיבא הילכך אע"ג דלא מיכוין כלל אסור דקי"ל [סנהדרין דף סב:] המתעסק בחלבים ועריות חייב שכבר נהנה ורבא סבר ריחא לאו מילתא היא כלומר דלא חשיבא ליה אכילה הילכך כיון דלא מיכוין שרי:

ואיכא מאן דפליג בהא מילתא וכו'. הרודה פת חמה מן התנור: אסור לאכלו בכותח. מפני חלב שבו: ביניתא דאיטויא בהדי בשרא. בתנור אחד דאלמא כרב ס"ל והו דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה אסירא משום דקשה לדבר אחר

כלומר לרעת א:מא רב אשי מודה לרבא מפרזיקא אלא דמוסיף עלה: הילכך כד מסלקת האי מימרא דריש לקיש מהכא. וניחא דליתא לדר"ל אלא אפילו בפת חמה וחבית פתוחה פליגי אשתכח דקאי רב כר"מ דאסר ולוי כרבי יהודה דשרי אפילו בפת חמה וחבית פתוחה: דלא פליג ר' יוסי עליה דר' יהודה אלא בשעורים מפני שהשעורים שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא אבל חטים שאין שואבות כר' יהודה סבירא ליה. וליסנייהו הכי מוכח דהא ר"מ אסיר ולא מפ"ש טעמא כלל ור' יוסי אי"צטריך לפרושי טעמא אלמא ס"ל דריחא לאו מילתא היא ושעורים שאני מפני שהן שואבות: ועוד דהא דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כלוי דייקא. דקתני עלה מפני התערובות ודייקא ההיא מתני' דמפני תערובת גופים קאמר שמא יתחלפו לפי שאין הפסח נאכל אלא למי שנמנה עליו מחייס אלמא דוקא מפני תערובת גופין אבל לתערובת טעמים לא חיישינן אע"פ שפסח זה נאסר לאותן שנמנו על הפסח האחר: ורב איצטריך לחסורה ולתרוצה לטעמיה כדאיתא התם בפ' כיצד צולין (דף עו:): כיון שנתן טעם בחתיכה וכו'. חתיכת נבלה שנפלה בקדרה על חתיכה שעומדת על שאר החתיכות ונתנה טעם באותה חתיכה לבדה והוא מכיר

ג"י ד"ת אותה חתיכת נבלה ומסלקה כיון שנתנה טעם באחת מן החתיכות שבקדרה אותה חתיכה שקבלה טעם נעשית נבלה [כלומר שרואין אותה חתיכה כאילו היא כולה איסור כחתיכת נבלה] ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה והא דאיצטריך למימר חתיכה עצמה נעשית נבלה משום דבלאו הכי אינה אוסרת שאר חתיכות משום דהוי פליטתה איסור והיתר מעורבים זה בזה וכה"ג לא אמרינן מין במינו לא בטיל אפילו לרבי יהודה ואמרינן כיון שנתן טעם בחתיכה כלומר נתן טעם לאו דוקא דכיון דמין במינו לא בטיל לא בעינן נותן טעם אלא כל שבלעה חתיכה המותרת מן האסורה סגי ואוסרת: דאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם. לעיל בפרק כיסוי הדם (דף פז:) גבי דם חיה שנתערב בדם בהמה דס"ל דאין דם בהמה מבטל דם החיה אע"פ שהוא רבה עליו וטעון כיסוי דמין במינו לא בטיל וכיון דס"ל לרב דמין במינו לא בטיל כרבי יהודה דינא הוא דלימא דריחא מילתא היא ואסור דריחא משהו מיהא הוי ולא בטיל לעולם מין במינו הלכך כיון דליתא לדרב ליתא לדרבי יהודה (א):

והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי וכו' וכמו שכתוב בהלכות קלת דברי הרב אלפסי ז"ל בכאן אין מחוורין דמה שכתב דרב לטעמיה דסבירא ליה דמין במינו לא בטיל אפילו במשהו ומש"ה אסר בריחא ליתא דהא אמרינן עלה בגמ' דפלוגתייהו תליא בפלוגתא דפליגי תנאי בהרודה פת חמה והניחו ע"פ חבית יין של תרומה שהוא מין בשאינו מינו והוי בששים לכ"ע ואמרינן דר"מ אוסר משום דס"ל דריחא מילתא היא ורב כר"מ ועוד דהא אביי דסבירא ליה נמי כרב אע"ג דס"ל דכל איסור שבתורה בששים אלמא כי אמר רב ריחא מילתא היא לאו משום דס"ל דמין במינו לא בטיל ומאי דקאמר נמי דלוי לא שרי לכתחלה אלא בדיעבד ליתא דהתם בפ' כיצד צולין [דף עו:] מוכח דלוי אף לכתחלה קאמר מדמקשינן עליה ממתני' דקתני אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובות ולא משני התם לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ועוד דגרסינן בירושלמי במס' תרומות מהו לצלות שני שפודין אחד של שחוטה ואחד של נבלה בתנור אמר רבי ירמיה בשם רב אסור שמואל בשם לוי [אמר] מותר אלמא דלוי אפילו לכתחלה שרי ועוד דרבא דאזיל בשיטתיה דלוי שרי בבת תיהא אפילו לכתחלה וכן מ"ש הרב אלפסי ז"ל דפת שאפאה עם הצלי הוי כדבר שיש לו מתירין (וכיון דיש לו מתירין) דאפילו באלף לא בטיל ריחא נמי לא בטיל איט מחוור (ב) שהרי רבא כי אמר ריחא לאו מילתא היא אפילו בפני עצמו קאמר דהא בת תיהא הכי היא והיאך אפשר דבפני עצמו לאו מילתא וכשנתערב בדבר שיש לו מתירין יאסור תערובתו ועוד דכשאמרו דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל לא אמרו אלא במינו אבל שלא במינו בטל כשאר האיסורין בנותן טעם וראיה לדבר מדתנן בנדרים (דף נב:) הנודר מן הדבר ונתערב באחרים אם יש בו נותן טעם אסור ונדרים דבר שיש לו מתירין הוא כדאיתא בפרק הנודר מן הירק (דף נט.) משום דאי בעי מתשיל עלייהו ואפ"ה צריך נותן טעם אלא שיש לי תירוץ בקושיא זו וכתבתיו

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא דקיל ליה ריחא מתערובות דגופין ורב נמי איכא למימר דסבר לה כר' יהודה במין במינו ועדיפא מיניה דאפי' ריחא אסר כר"מ ואפי' שלא במינו דומיא דפת חמה וחבית פתוחה ומיהו קשה לי הדיוק דרב אדרב שהרי בתערובות דגופין לא אסר אלא במין במינו ואילו בריחא דקילא אסר אפי' שלא במינו ואי תימא רב נמי לא אסר ריחא אלא במינו בשר שמן ובשר כחוש א"כ רב לא כר"מ ולא כר' יהודה ודוחק לומר דרב תנא ופליג. דהא דייק עליה מבדי רב כמאן אמר לשמעתיה כר' יהודה כו' הכא ובריש כל הבשר ועוד מנ"ל לרב אלפסי ז"ל למידק דלוי כר' יהודה דלית ליה ריחא מלתא דאלמא ר' יהודה לטעמיה ובמינו כגון בשר שמן ובשר נבלה כחושה אית ליה ריחא מלתא ופת חמה וחבית פתוחה דשלא במינו לית ליה. ושמא אין סברא לחלק לענין ריחא בין במינו לשלא במינו דכל ריחא במינו חשוב דליכא למיקם אטעמא ורב אלפס ז"ל לא אמר דחדא תליא בחברתה אלא על דרך זה דכל ריחא מין במינו הוי וכל דבר שאפי' אחד באלף לא בטיל ריחא בעלמא היא כדלקמיה לא על הדרך שכתב הר"ן ז"ל: (ב) נ"ל משום דקי"ל כר"ן ז"ל מה ענין דבר שיש לו מתירין לזה דדבר שיש לו מתירין הייט פי' שמתירין באין לאחר זמן מאליו כגון ביצה שנולדה ביו"ט ועלים שנשרו מן הדקל והכין בדברי רב אלפס שלא לפרש דבר שיש לו מתירין שמכלל סיתרו בא לידי איסורו שהי"ו גופו

סיתר וזה גופו סיתר הלכך אפי' באלף לא בטיל וריחו נמי הוי אחד מאלף ולא בטיל ולפיכך הקשה מבת תיהא דיין נסך דריחו מותר לרבא כשהוא בפני עצמו וע"כ כשיתערב יין נסך זה ביין כשר שיאסור תערובתו יתאר ריחו לאיסור דהא יין נסך לענין ריחו הוה ליה דבר שיש לו מתירין שמכלל סיתר בא לכלל איסור שריח זה בפני עצמו גופו היתר וריח זה גופו היתר אלא שאין הדעת סובלתו כדמסיק והיאך אפשר כו' גם בהגהת מרדכי הקשה קושיא זו על רב אלפס מה ענין דבר שיש לו מתירין לכאן וז"ל הדיוט שאין רב אלפס ז"ל ר"ל דהאי פת שאפאה עם הצלי כויא ממש דבר שיש לו מתירין אלא דדומה לה בטעמו דטעמא מאי דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל שאומרים לו עד שאתה אוכל ביזה זו בתקנה באתה מתקנה מידי איסורה המתן לאחר זמן ותאכלנה בהיתר גמור ה"נ אמרי' ליה בפת זו אע"פ שמותר לאכלה בכותח דריחא לאו מלתא היא כיון דאפשר בלתודאה אל תאכלנה בכותח אע"ג דריחא לא הוי אלא כאחד מאלף וכ"ז דומה לכדדרשי' באלו טרפות נבלה טרפה לא אכלתי שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם ומדגים שעלו בקערה נ"ל דאין קשה לדברי רב אלפס ז"ל דהתם לא ריחא איכא ולא ממשא דנותן טעם בר נותן טעם. ודין דבר שיש לו מתירין עי' בהר"ן פ' הנודר מן המבושל ושם בר"ן ובמרדכי דפרק גיד הנשה ובתשובה רשב"א סי' ת"ק ובתה"ד סי' קמ"ג ובנ"י ביבמות פרק הערל:

מאכלות אסורות פת שאפאו עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן עם החלב כו' אם ממש כשיטת הרי"ף. ורש"י פסק דגם הפת שאפאה עם הצלי מותר לאוכלו בכותח דריחא לאו מלתא היא וכ"כ הרשב"א שהפת שאפאו עם הצלי מותר לאכלו לכתחלה בחלב וכן הבשר שחוטה שצלאה עם בשר נבלה בתנור מותרת לרש"י והרשב"א אלא שבדברי רש"י לא נתברר היטב אי דוקא בדיעבד מותר או אף לכתחלה ומדברי הגהות מיי' משמע דוקא בדיעבד שרי רש"י וכ"כ הרשב"א הסכמת הגאונים להתיר מ"מ לכתחלה אסור לצלותם בתנור אך ומסקנת גאונים הרבה להתיר בין בבשר בין בפת והביא המרדכי פ' גיד הנשה והשערי דורא הרבה מהם וכן הגהות מיי' והאבי"ה כתב דגבי בשר נבלה ובשר שחוטה שצלאן יחד ריחא מלתא היא ואסור אפי' בדיעבד שקולטין הריח ביותר מפני הפיטום וכן פשטיד"א ופלאדי"ן שנאפו יחד בתנור אסורים דריחא מלתא היא לגבי כל כי האי מלתא שיש פיטום יש לאסור או במידי שאין הריח יכול לצאת אלא דרך אותו מקום על כרחין הוא נבלע בו כמו פת חמה וחבית פתוחה שאין דרך לנטות ימין ושמאל כי אם דרך המגופה או אסור אע"פ שאינו מפטם כ"כ אבל פת שאפאו עם הצלי בתנור אינו מפטמו ואינו קולט הריח ואפי' לא כסה הצלי כלל כשהוא בתנור אינו אוסרו הלכך נהגו שהפת שנאפה בתנור עם הצלי אין מקפידין עליו ואוכלין אותו עם מה שחפצים בין עם בשר בין עם גבינה וכתב שכן היה נוהג אביו איסור בפשטיד"א ופלאדי"ן אבל בפת לא היה חושש כלל וכ"כ בהגהות מיי' ובשערי דורא דכל העם נהגו איסור באפיית פשטיד"א עם פלאדי"ן אבל פת עם אחד מהם שרי וכן יש ליזהר שלא לאפות עוגה בלד פשטיד"א שלא יגע מן השומן אל הפת כי יש לחוש שמא השמן שבפשטיד"א יפלט לעיסה ומן העיסה לפת דדוקא גבי פליטת טעם שבכלים שייך לומר נותן טעם בר נותן טעם אבל מאוכל לאוכל חשוב טעם אחד ור"ת פסק דריחא מלתא היא והלכך פת שאפאה עם צלי אסור לאוכלו עם כותח ובשר שחוטה שצלאה עם בשר [נבלה] אסור וכן פשטיד"א ופלאדי"ן שנאפו יחד בתנור אסורין מיהו כתב ר"ת דוקא בתנורים שלהם שהם מכוסים ולכך נכנס הריח בהם וגם שהתנורים היו קטנים דע"כ לרוב קטנותם הריח נכנס בהם ומפטם אבל בתנורים שלנו שהם גדולים וגם פיהם פתוחים אין לחוש ומדברי התוס' פרק השוכר את הפועל וגם הרא"ש שם נראה דהכרתי בעינן שיהיה התנור גדול וגם שיהיה פיו פתוח אבל בא' מהם לא סגי:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כלומר דשייך כו' פי' טעמיה דרב דאוסר בריחא אע"פ שאינו אלא משהו של איסור הייט משום דאזיל לטעמיה דמין במינו לא בטיל כר' יהודה וכיון דרבנן פליגי עליה ואנן קי"ל כוותייהו דכל איסורים שבתורה בס' ואפילו במין במינו א"כ ממילא אדחייא ליה נמי להא דרב דאוסר בריחא:

הגהות חוות יאיר

(א) והכי סתם שם פרק י' דתרומות במשנה דבתר משנה זו תנור שהסיקו בכמון וכו' מותר וכו' ותמהתי שלא נזכר הרי"ף זה לראיה: (ב) אפי' גדי וטלה מפני התערובות:

וכתבתיו במסכת נדרים בפרק הנודר מן המבושל [דף נג.] בס"ד ומיהו אכתי לא נהירא דהא אשכחן בבשר בחלב דמותר כל היכא דליכא נותן טעם דהא אמרינן [חולין דף קיא:] דדגים שעלו בקערה שנתבשל בה בשר שמותר לאכול בכותח משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט ולא אסרינן ליה משום דבר שיש לו מתירין מפני שאפשר לאכול הדגים בלא כותח אלמא לא חשיב דבר שיש לו מתירין כיון שנאסר עם כותח לעולם דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין אלא כשיש היתר אחר אחר איסורו לגמרי כביצה שנולדה ביום טוב ומאי דקשיא ליה לרב אלפסי ז"ל מההיא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסור לאוכלו עם הכותח והיא ביניתא דאיטויא בהדי בשרא ואסרה רבא מפרזיקא לאוכלה בכותחא לא קשיאן דאפילו אתיא ההיא מתניתא דלא כלוי לא איכפת לן דלוי נמי תנא הוא ותאי מתניתא ואי משום עובדא דרבא מפרזיקא נמי לא איכפת לן דמימרא דרבא סתם דהוא מריה דתלמודא עדיפא לן והא דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה נמי אסור משום דקשה לדבר אחר לאו דמודה לדיניה דרבא מפרזיקא אלא לומר דבלא"ה מיתסר משום סכנתא ועוד דאפשר דמתניתא דרב כהנא ועובדא דביניתא אפילו לוי מודה בהו משום דכיון שריח הבשר נרגש בהן הטועם אותן יהא סבור שממנו של בשר נבלע בהם וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבשר בחלב ומשום הכי אסור מה שאין כן בבשר שחוטה שצלו עם בשר נבלה שאין ריחה וטעמה של נבלה נרגש בשחוטה כלל ועוד שאפשר שחומרא הוא שהחמירו בבשר בחלב יותר משאר איסורין דמשום דלא בדילי אינשי מיניה מפני שכל אחד היתר בפני עצמו החמירו בו יותר משאר איסורין כמו שהחמירו בו [דף קג:] שלא להעלותו עם בשר על השלחן משא"כ בשאר איסורים שאם אוכל עם העובד כוכבים על השלחן מעלה עליו יין נסך ושאר איסורים הלכך בפת שאפאה עם הצלי נמי גזרו בו הואיל ויש בו ריח [בשר] שלא לאוכלו בכותח ולאו משום דריחא מילתא היא דא"כ אפילו בפ"ע תהא אסורה וכדאמרינן [פסחים דף ל:] אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה שלפי שאדם אופה ממנו בפעם אחת לימים הרבה אם אתה מתיר לאוכלו בפני עצמו יבא לאוכלו בכותח אבל כיון שאף בחלב אינה אסורה מן הדין דריחא לאו מילתא היא לא אסרוה בפ"ע דהוה ליה גזירה לגזירה אבל לאכלה עם חלב אסורה לכ"ע משום חומרא דבשר בחלב ואפילו לוי ורבא דאית להו דריחא לאו מילתא היא מודו בה: **איתמר** טבח שנמצא אחריו חלב. דרך הטבח לנקר הבשר: להעבירו. שלא ליקח ממנו בשר עוד: להלקותו. וה"ה למעבירין אותו: כשעורה במקום אחד. אין מעבירין בשיעור מועט כזה אא"כ היה במקום אחד: כזית אפילו בשנים ושלשה מקומות. מלקין אותו ומעבירין אותו מיהו אע"ג דמעברינן ליה אין דינו כחשוד שהחשודים חזרתן קשה כדאיתא בסנהדרין [דף כה:] מפני שהן מזידין אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה וקבלת חברות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני שלשה סגי ליה כדמוכח בבכורות (דף ל:) גבי חבר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נדונין לפי מה שהם לפי כוונת האנשים ולפי אונסם ופשיעתם ויסוד דברים אלו ביאורם בספר איסור משהו להראב"ד ז"ל: אין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ. משום דס"ל דבעי חטוטי בתריה והטבחים מקילין בנטילתו ואין מחטטין אחריו: רבי יהודה אומר נאמנין עליו. משום דס"ל דלא בעי חטיטה: אבשור דרי. בתמיה וכי הוכשרו הדורות יותר מבתחלה: כמה דהוו דכירי לדרבי יהודה. דס"ל דלא בעי חטוטי בתריה היו מקילין בנטילתו ולא הוו מהימני לן כיון דסבירא לן כר"מ: השתא דאנשויה לדרבי יהודה. ואינן זוכרין אלא כדברי ר"מ מהימני שמדקדקין כראוי בנטילתו: **מתני'** שולח אדם ירך לעובד כוכבים וכו'. ואין חוששין שמא יחזור וימכרנו לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומה של גיד (א) הוא ניכר אם נחטט ממנו והלוקח מבין שאינו ניטל וטעלו ובגמרא מפרש היכי זבין ישראל מעובד כוכבים ובגמ' דייקינן דשלימה אין חתוכה לא שמא ימכרנה לישראל ויהא סבור שניטל גידה ויאכלנה בגידה והאי דנקטה בשולח לעובד כוכבים ולא נקטה בשולח לישראל דלא ישלחנה חתוכה רבותא קמ"ל דלא מיבעיא לישראל דאסור אלא אפילו לעובד כוכבים נמי אסור שמא יחזור וימכרנה לישראל וכן לאיצנא דאמרינן בגמ' דמשום גניבת דעת היא רבותא אשמעינן דאפי' לגנוב דעתו של עובד כוכבים אסור ומדברי הר"ס במז"ל בפ"ח מהלכות מאכלות אסורות נראה דנקטה בעובד כוכבים לאשמעינן דשלימה שריא דגיד הנשה מותר בהנאה: **גמ'** שלימה אין חתוכה לא. כיון דקתני טעמא מפני שמקומו ניכר מכלל דדוקא בשלימה שמקומו ניכר אבל בחתוכה שאין מקומו ניכר לא: גזרה שמא יתננה. ישראל לעובד כוכבים זה בפני ישראל וכיון שנותנה לו ישראל זה בסתם סבור ישראל חברו דכשרה היא דאם לא נמלא מתעהו וכיון (ב) דסבור דחזי לה חתוכה כחתיכה דישראל סבור הוא שניטל גידה ואתי למיכלה בגידה ואע"ג דמדינא לא מצי מסמך בהכי שאפילו נאמר בשולח ירך לחבירו חתוכה שא"ל חברו להראותה נבקי אם ניטל גידה דחזקה דהשולח ניקרה וכמו שנכתוב בסמוך בשם הראב"ד ז"ל הייט בשולח לישראל אבל זה ששלחה לעובד כוכבים אין זו ראיה שניטל הגיד דשמא מתחלה היה מנקרה לצורך עצמו ואח"כ נמלך עליה לשלחה לעובד כוכבים ולא חשש לגמור ניקורה אלא ה"ק דלא ישלחנה חתוכה דלמא טועה וסבר דכיון דחתוכה היא הגיד ניטל לגמרי ואחרים פירשו שמא יתננה לו בפני ישראל היודע בה שהיא כשרה ואיכא למידק דמדאיצטרכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל משמע דהא לאו הכי אסור לישראל ליקח בשר מן העובד כוכבים ואמאי והא תניא לקמן [דף צה.] מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר כלומר דאין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות שאע"פ שהעובדי כוכבים מגבלין בבתיהם ובמקולין נמי משתכחי מיעוטא דטרפות כולהו (ג) אסור מיעוטא ניהו לגבי כשרות שבמקולין ולפיכך מותר ליקח מהם וכיון שכן אמאי לא אוקימנא מתני' בהכי ולא מיצטרכינן לטעמא דגזרה שמא יתננה לו בפני ישראל ובגמ' נמי מוכח דמתני' במקולין וטבחי ישראל הוא וי"ל דאה"נ דמדינא במקולין וטבחי ישראל מותר ליקח מן העובדי כוכבים דמסתמא בשר זה מן המקולין ניקח אלא דכיון שמותר ליקח מהן אסור למכור להם נבלות וטרפות שכן הדין בכל הדברים הניקחין מן העובדי כוכבים שכשהן אסורין אסור למכרן לעובד כוכבים שמא יחזור וימכרנה לישראל כדי שלא יארע דבר תקלה לישראל ע"י ישראל חבירו וכדאמרינן [פסחים דף מ:] בבגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים וזהו שורת הדין כלומר שמותר ליקח ואסור למכור ומפני שהיה בדבר זה הפסד גדול למקולין של ישראל שהיו מאבדין נבלות וטרפות שלהם נהגו המקומות לעשות תקנת בדבר כדי שיהא מותר למכור ולא יפסידו ממונם ויש מקומות שתקנו להכריז אותו יום שאירעה להם טרפה במקולין ואסור ליקח מהם באותו יום כדי שיהא מותר למכור ובשאר הימים חוזר הדין לכמות שהיה שאם אירעה לאחד מבעלי בתים נבלה וטרפה בביתו אסור למוכרה להם ומותר ליקח מהם כיון שלא הכריזו ואין לחוש שמא מן הטרפות שמכרו להם אתמול היא שסתם לוקחי בשר לצורך היום הן לוקחין ועוד שהדבר ניכר בבשר אם הוא בת יומא אם לא וזהו ענין מקום שמכריזין המוזכר בגמרא ויש מקומות שלא נהגו להכריז משום דדלמא אי מכריזי זילא בהו מילתא לעובדי כוכבים ולא זבני מינייהו ועוד דאי מכריזי נמצאו בעלי בתים שאירעו להם נבלות וטרפות בבתיהן מפסידין אותן כל אותן הימים שלא נעשית הכרזה במקולין. ולפיכך תקנו שלא יקחו מהם לעולם כדי שיוכלו למכור להם נבלות וטרפות אא"כ ידעו בבירור שבשר הנמצא בידם בשר שחוטה כשרה היא דבכה"ג שרי שהרי לא אסרו אלא כדי שיהא מותר למכור להם נבלות וטרפות ונמצא שבמקומות שנהגו שלא להכריז כל ימות השנה חזרה תקנתם בהיפך שורת הדין שמן הדין מותרין ליקח ואסורין למכור והם כל ימות השנה אסורין ליקח ומותרין למכור. זהו ענין דמקום שאין מכריזין הנזכר בגמ' ומשום דאוקימנא לה למתני' לגיסא בתרא במקום שאין מכריזין אצטרכינן

נר מצוה

בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקיא למיכלה בכותחא לאו *כרב אסרי בלחוד אלא אפי' כלוי אסירי למיכלינהו בכותחא מאי טעמא דכיון דשרי למיכלינהו בלא כותחא אי שרית להו למיכלינהו בכותחא אישתכח כמאן דשרי לאטוויי בשר שחוטה בהדי בשר נבלה לכתחלה ולוי לא קא שרי הכין אלא דיעבד (א) דהא לוי שצלאו קאמר ולא אמר צולין לכתחלה ועוד דהאי פת שאפאה עם הצלי כיון דשריא בלחוד בלא כותחא הויא לה כדבר שיש לו מתירין *וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכל דבר שהוא אחד באלף כריחא בעלמא הוא ואפ"ה באלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי (ב) פת נמי הכין הוא ולאו משום דסבירא לן כרב: *איתמר א טבח שנמצא אחריו חלב רב יהודה אמר בכשעורה ורבי יוחנן אמר בכזית ולא פליגי מ"ד בכשעורה לעברו ומ"ד בכזית להלקותו אמר מר זוטרא כשעורה במקום (ג) אחד כזית אפילו בשנים וג' מקומות והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה: אין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: א"ר ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר אין נאמנין ואמר רב נחמן ובזמן הזה נאמנין (ד) אבשור דרי לא אלא מעיקרא סברוה (ה) כרבי יהודה דאמר יקיים בו מצות נטילה הדור סברוה כרבי מאיר כמה דהוי דכירי לדר' יהודה לא מהימני השתא דאנשויה לדר' יהודה מהימני א:

מתני' ב שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומה ניכר: *הנוטל גיד הנשה צריך ליטול את כולו רבי יהודה אומר יקיים בו מצות נטילה:

גמ' שלימה אין חתוכה ב לא *גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל הילכך אם שלימה היא הרי מקומו ניכר ונודע שלא ניטל ממנה גיד הנשה ואם חתוכה היא כיון (ו) שבפני ישראל נתנה לו חיישי' שמא יתן ממנה אותו העובד כוכבים לאותו ישראל

רש"י

(ז) כשעורה במקום א'. מעבירין אותו או מלקין אותו: כזית בשנים או בשלשה מקומות. ואפילו אין במקום אחד כשעורה מלקין או מעבירין אותו: לעברו בכשעורה. רק מעבירין אותו דהעברה לא אלימא כמו מלקות: אבשור דרי. בתמיה: מעיקרא סברוה כרבי יהודה. לכך אמרו חכמים נאמנין: הדור סברוה. דבעי חטיטה כר"מ: וכל כמה דהוו דכירי לדברי ר' יהודה. וגרירי בתריה אמרו אין נאמנין ובזמן הזה דאנשויה שסכחו דר"י הוחזק המנהג כר"מ ואמרו נאמנין: **מתני'** שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה. ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט ממנה ומי שלוקחה מבין שלא ניטל גידה: **גמ'** שמא יתן ממנה לאותו ישראל. הרואה שזה הישראל נותנו לעובד כוכבים וסבור שניטל גידה ויאכלנה בגידה ובגמרא מוקי לה דלא (ח) משום חשש שמא היא טרפה משום דכיון שרואה שחתך וחטט ופרח אחר גיד או יודע ודאי שכשרה היא:

שלטי הגבורים

א בעל נפש לא יסמוך אלא על טבח הבקי ויודע בטיב הניקור ומנין החוטין האסורין בבהמה (נפקא מינה) [נ"א] לגבי הקנוקנות וחוט שתחת הלשון. מא"ז:

ב מיי' פסק לפיכך מותר לאדם לשלוח לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה וכ"כ האשר"י באורך והאריך בראיות לבר דגיד הנשה מותר בהנאה וכ"כ הטור ורוב הפוסקים לזה הסכימו וסמג פסק דגיד הנשה אסור בהנאה בשם רא"ם ולדידיה יהיה אסור לשלוח ירך שגיד הנשה בתוכו לעובד כוכבי' ויש מקומות שמהרים. מלהאכיל גיד הנשה אף לחתול: דין שולח עוף שחוט לחבירו בלי סימן אחר בשם ב"ס כתב שחתיכת סימני שחיטה הוא ראיה שישראל שחטו ומהר"א וכרמב"א כתב דאם שלח ע"י העובד כוכבים בהמה או עוף שחוטין בלי סימן אחר שהן אסורין שאין שחיטה סימן לסמוך עליו שאע"פ שאין העובדי כוכבים נוהגים בהלכות שחיטה לפעמים הן חותכין הסימנין בסכין וכיון דאידנא תקנו חכמים שכל בשר שנמצא ביד עובד כוכבים אסור אפי' ברוב טוחני ישראל אם אין בו סימן דלמא העובד כוכבים החליפו הכי נמי אסור דאין שחיטת הסימנין סימן סמוך עליו וכ"כ הטור וכ"כ המרדכי שם:

הגהות חות יאיר

(א) נל"ע בכת היכא דלעיל דדנא מתיר לכתחלה ובכה"ג הקשה מזה גם הר"ן מסוגיא דאין צולין הנ"ל והרבה להשיב באריכות: (ב) לפי זה נחמן בפסח ריחא מלתא היא וכ"כ התוס' מס' ע"ז ועי' הגהת ש"ע א"ח סי' תמ"ז סעיף א' והר"ן הקשה מגמ' תיבה דגמ' בס"ע שרי רבא: (ג) עי' בר"ן דס"ל דלא פליגי והכי משמע לשון אמר מר זוטרא רק דל"ע על מה שאמרו בגמ' והלכתא מכלל דפליגי: (ד) כה"ג באלפס יבמות דף ע"ו: (ה) עי' לעיל בר"פ: (ו) ואז הושב ישראל שאלו דודאי כשרה היא דאל"כ לא היה נותנו לו בפני ישראל: (ז) מכאן עד מעבירין אותו ליתא ברש"י בש"ס: (ח) עי' בגמ' דל"ע וא"א להולמו ואינו בלשון רש"י:

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלט וקמח טוי"ד סי' סה:

ב מיי' פ"ח שם סמג לאוין קלט וקסה טור י"ד שם:

נ"א לאו ברב שייכן בלחוד

ביצה דף ג:

כאן דף צג:

דף צו.

[דף רצב ע"א]

דף צה.

הגהות הב"ח

(א) היה כצ"ל: (ב) וכיון דסבור דכשרה היא וחזי לה כצ"ל: (ג) איסורא. כצ"ל:

איצטריכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל ומיהו באוקימתא קמייתא אוקימנא למתני' בגמ' במקום שמכריזין ולא צריכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל שהרי בכל יום שלא הכריזו מותר ליקח מן העובדי כוכבים. ולהאי אוקימתא מקשינן בגמ' אמאי שרינן לשלוח לעובד כוכבים ירך שלימה ליחוש דלמא מחתך לה עובד כוכבים ומזבן לה לישראל ומפרקינן חתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע כלומר שהעובד כוכבים כשהוא חותך הירך אין חתוכו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח • ומדאמרינן חתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע שמעינן מינה דכל מידי דלא רגיל בה עובד כוכבים סימנא הוא ולא חיישינן דלמא גמר ולפיכך אמרו בשם רבינו יצחק ז"ל דשתי אותיות של כתב הקדש כחותם בתוך חותם חשיבי ובשם רש"י ז"ל כתבו שהיה למד מכאן שמותר לשלוח ירך מנוקרת לחברו ע"י עובד כוכבים בלא חותם כלל דחתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע וניקור זה שהוא של ישראל ראיה דכשרה היא וטעמא דמילתא דאע"ג (ב) דבשר שנמצא ביד עובד כוכבים במקום שאסור ליקח מהם אע"פ שהוא חתוך כחתיכה דישראל אסור וכמ"ש למעלה התם היינו טעמא שיש לחוש שמא ישראל לקחה בחזקת כשרה וניקרה ונודע לו שטרפה היתה ומכרה לעובד כוכבים וכל כה"ג חשש קרוב הוא וראוי לחוש לו אבל הכא שזה בודאי שלח ירך מנוקרת אתה צריך להוסיף עוד חששות ולומר דישראל [אחר] היה לו ירך וניקרה ואחר כך נודע לו שטרפה היא ומכרה לזה ואח"כ הפקיד [ישראל אחר] בידו ירך מנוקרת והוא מחליף להנאת עצמו כשרה בטרפה וכל כי הני חששי רחיקי לא חיישינן והרב בעל העיטור ז"ל הוסיף ללמוד שמותר לשלוח עוף שחוט לחבירו בלא חותם שחתיכת הסימנין ראיה שישראל שחטו והרשב"א ז"ל חולק בדבר שאע"פ שאין העובדי כוכבים נוהגין בהלכות שחיטה פעמים שהן חותכין הסימנין בסכין והביא ראיה מדאמרינן בפרק אלו מציאות (דף כד:) ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ריה"ג ודייקינן התם דמדהתירו לו משום שחיטה ברוב ישראל הוה ואם איתא דחתיכת סימנין ראיה ברוב עובדי כוכבים נמי לשתרי אלא שמע מינה שאין חתיכת סימנין ראיה כלל : **גרסי'** בגמ' [דף לד.] השולח ירך לחבירו שלימה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול ממנה ג"ה. פירוש דכיון דחתוכה היא יחשוב ישראל שניטל גידה ויאכלנה בגידה ונראה שהראב"ד ז"ל סובר דבכה"ג מדינא מותר לישראל לסמוך ולומר שמי ששלחה לו ניקרה לגמרי שהוא ז"ל כתב באיסור משהו שלו דמהא שמעינן דישראל שהיה מנקר בשר והלך לו ולא ידענו אם נקר כולה אם לאו א"צ (הישראל) להראותה לבקי אלא סומך עליו שאם היה צריך להראותה לבקי חתוכה אמאי צריך ליטול גידה והרי מי ששלחה לו צריך לראות אם נטל אם לא נטל אלא ודאי כל שנראית כמנוקרת א"צ להראותה וטעמא משום דכל המצווין אצל המצוה מומחין הן וכדאמרינן [דף ג:] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וה"ה לשאר מצות והיינו נמי דאמרינן בפ"ק דמכילתין [דף יב.] האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום אין חזקתו תרום ומפרשינן טעמא משום דחיישינן דלמא איניש אחרינא שמע ואזיל ותרם והוה ליה תורם שלא מדעת ואין תרומתו תרומה (ג) דוקא היכא דאיכא למיחש לתורם שלא מדעת אבל היכא דליכא למיחש כגון דשויוהו לכ"ע שלוחין ואמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום חזקתו תרום אלמא אמרינן רוב מצויין אצל המצות מומחין הן אלו דברי הרב ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ובודאי בשולח ירך מנוקרת לחברו הדברים נראין שאין לחוש אבל בישראל שנקר והלך לו איכא למיחש שמא דעתו היה לחזור ולהשלים ולא השלים. ומדאמרינן דחתוכה לא גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל נראה שאסור למכור נבלות וטרפות לעובד כוכבים סתם במקום שאין מכריזין משום גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל ואין המנהג כן שהרי אנו מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים בסתם לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שכתב דכי דייקינן ממתניתין דחתוכה לא בשאמר לו כשרה ומותרת היא הילך אי אמר ליה כה"ג בפני ישראל אתי למיזבן מיניה ומש"ה גזרינן שמא יתננה לו בפני ישראל וזהו שנהגו בכל המקומות הללו למכור נבלות וטרפות סתם דלשמא ימכרנו בפני ישראל ליכא למיחש דכיון דבסתם הוא לא סמיך ישראל בהכי ומשום גניבת דעת נמי ליכא דאיהו מטעי נפשיה: **ואי** בעית אימא. טעמא דמתני' דאמרה דחתוכה לא ישדר עם גידה משום דגונב דעתו של עובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלה ונמצא מחזיק לו טובת חנם וזהו שכתב הרי"ף ז"ל והוא לא נתנה לו אלא בשביל שאינה ראויה לו כלומר שהוא בגידה נתנה לו ומפני שהגיד אינו ראוי לישראל שלח לו ירך ולא שלח לו נתח אחר: **לא** ירבה אדם בחבירו לסעוד אצלו. לא (ד) יפצירנו הואיל וידע שלא יעשה לפי שגונב דעתו להחזיק לו טובה חנם כסבור שמן הלב הוא מסרהב לו כן: ואל יפתח לו וכו'. כל חביותיהם היו מגופות וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלימה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא אליו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובת חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ויתקלקל יינה וזה ימסרנה לחנוני מיד שמכרה לו: אא"כ הודיעו. מכרתיה לחנוני ואינו נפסד: ואל יאמר לו סוך שמן מפך ריקן. דרכן היה בסיכה וקאמר שלא יביא לו הפך ויסרהב בו לסוך והפך ריקן ואינו מתכוין אלא לגנוב דעתו שיחזיק לו טובת חנם שיודע בו שאינו סך: ואם בשביל כבודו של אורח להודיע לבריות שהוא חביב עליו מותר ובגמרא מוכח דלא מיתסר כה"ג אלא בשזה מראה לו שהוא עושה כן לכבודו אבל אם הוא אינו מתכוין כלל להטעות וכגון שפתח חביותיו לצורך עצמו והלה סבור שבשבילו פתחן אין לו להודיע שלא חסרו אלא שלא יהא מטעהו אבל אם הוא מוטעה מעצמו אין זקוק לו: לגין המתקשקש. חסר לפי שזה סובר שהוא מלא: ואם יש שם חבר עיר. חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהם שיאמרו כמה חשוב שזה מכבדו כל כך: מותר. דגדול כבוד הבריות: סנדל של עור בהמה שמתה מאליה. אין עורה חזקה כשל בריאה שחוטה: הסכנה. שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: ושמן צף על פיה. כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם: וחנק את עצמו. מפני שבוש מהם: **גרסי'** בגמ' [שם:] ההוא טבחא דאמר לחבריה אי הוית מתפיים מינאי לא הוה ספינא לך משור של פטם דעבדי אתמול. כלומר אם היית שלם עמי וכי לא הייתי נותן לך ממנו אמר ליה משופרי שופרי אכלי אמר ליה מנא לך אמר פלניא עובד כוכבים זבן מינך וספא לי א"ל תרתי עבדי והוא טרפה הוה אמר רבי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן כלומר למכור טרפה לעובד כוכבים אנו נאסור כל המקולין רבי לטעמיה דתניא מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר א"ד א"ר מפני שוטה זה שמתכוין לצעורי לחבריה אנו נאסור כל המקולין טעמא דאיכוין לצעורי לחבריה הא לאו הכי אסור והתניא רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר (ה) התם דאתחזק איסורא והך עובדא ליכא לפרושה במקום שאין מכריזין שהרי מותר למכור ומאי עשה שלא כהוגן איכא אלא במקום שלא תקנו כלום עסקינן והעמיד הדבר על שורת הדין שאסור למכור ומותר ליקח ומש"ה קאמר מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן שהיה לו לחוש שמא ימכרנה לישראל אנו נאסור כל המקולין כיון דאיכא רובא דהיתרא ושור של פטם זה מיעוטא הוא לא חיישינן ליה ובלישנא בתרא אמרינן דדוקא משום דאיכוין לצעורי הא לאו הכי כיון דאיתחזק איסורא אסור דכי שרי בשר הנמצא ביד עובד כוכבים ה"מ היכא דלא ידיע דאיכא נבלה וטרפה אבל כשהוחזקה (ו) טרפה אסור לפי שרובן של עובדי כוכבים מן הטרפה לוקחין דמוזלי גבייהו א"כ י"ל דבמקום שמכריזין ולא הכריזו עסקינן ואפ"ה אמרינן בלישנא קמא שאע"פ שנודעת טרפה במקולין כל שלא הכריזו בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר שלא התנו עליהם במקום שמכריזין לאסור ליקח מן העובד כוכבים אלא לאחר הכרזה שהרי לא כוונו אלא כדי שיהא מותר למכור מן ההכרזה ואילך אבל קודם הכרזה אע"פ שבוטה זה עשה שלא כהוגן שלא נזהר מלמכור (ז) ליקח מהם מותר שהדבר נשאר בדינו ובלישנא בתרא מפרשינן דדוקא משום

נר מצוה

ישראל ונמצא ישראל אוכל גיד הנשה ואי בעית א אימא חתוכה לא משום דגניב לדעתיה דעובד כוכבים (א) דסבירא ליה עובד כוכבים לכבודו נתנה לו והוא לא נתנה לו אלא מפני שאינה ראויה לו ונמצא גונב דעתו של עובד כוכבים דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים תניא רבי מאיר אומר אל יסרהב אדם לחברו לסעוד אצלו ויודע (ד) שאינו סועד ואל ירבה לו בתקרובת ויודע שאינו מקבל ואל יפתח לו חביות המכורות לחנוני אלא אם כן הודיעו ואל יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר תנו רבנן לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם היה שם חבר עיר מותר תנו רבנן לא ימכור אדם לחברו סנדל של מתה בשביל חיה מפני שני דברים אחד מפני שמתעהו ואחד מפני הסכנה ואל ישלח אדם לחברו חבית יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששיגר לחברו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחים ונכנס ומצאה שהיא של יין וחנק עצמו ומת ב ואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעל הבית אא"כ נטלו רשות מבעל הבית ומעשה באחד שזימן אורחים בשני בצורת ולא היה לו ליתן לפניהם אלא כשלש ביצים ובא בנו של בעל הבית ועמד לפניהם נטל אחד חלקו ונתן לו וכן שני וכן שלישי בא אביו ומצאו שתופס אחת בפיו ושתים בידיו נטלו וחבטו ע"ג קרקע ומת כיון שראתה אמו כך עלתה לראש הגג ונפלה ומתה אף הוא עלה לראש הגג ונפל ומת אמר רבי אליעזר בן יעקב על דבר

רש"י

שלכבודו נתנה לו. וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנו לו והוא לא נטלו ומחזיק לו העובד כוכבים טובת חנם: אל יסרהב בו. לא יפציר בו הואיל ויודע בו שאינו עושה: מפני שגונב דעתו. להחזיק לו טובת חנם דסבור שמן הלב הוא מפציר בו: ואל יפתח לו. כל חביותיהם היו מגופות וכשהיה בא אדם חשוב אצלם פותחין חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני מגופה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא אצלו כי גונב לבו שסובר שנפסד הפסד גדול עבורו שתשאר חבית זו חסירה ויתקלקל יינה והוא אינו יודע שמיד ימסרנה לחנוני שמכרה לו: אלא אם כן הודיעו. שמכרה לחנוני: סוך שמן מפך ריקן. ויודע בו שאינו סך: ואם בשביל כבודו. של אורח להודיע לעולם שחשוב הוא עליו מותר: המתקשקשים. חסירים לפי שסובר שהוא מלא וגונב דעתו: חבר עיר. חבורת עיר שיש בה רבים וזה מתכוין להחשיב האבל בעיניהם מותר: סנדל של מתה. של עור בהמה שמתה מאליה לפי שאין עורה חזק כשל בריאה שחוטה: מפני הסכנה. שמא מנשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: ושמן צף על פיה. וזה סבור שהכל שמן: וזימן אורחים. שהיה סבור שיש לו הרבה שמן: וחנק עצמו. שלא היה לו מה לאכלם והיה בוש מהם:

פגעו

[דף רצב ע"ב]

א מיי' פרק ב מהל' דעות סמג לאוין סי' קנה: ב מיי' פרק ה מהל' ברכות טור א"ח סי' קע:

א כתב הרא"ש ושינויא קמא עיקר דהא אביי מוקי ברייתא דלקמן דתני בה ובעובד כוכבים בין שלימה בין חתוכה א"צ ליטול במקום שאין מכריזין ורבא מוקים לה במקום שמכריזין כשהכריזו ולא חיישינן במתנה שמא יתננה לו בפני ישראל וגם לא חיישינן במתנה לגניבת דעת והביא דשמואל דפייסי' כו' לא כמין מכר היא וא"כ הני אמוראי בתראי מתרצי ומשני כשנויא קמא כי היכי דלא תפלוג מתני' אברייתא. ור"ת תירץ דהא דחיישינן לגניבת דעת ולשמא יתננה לו במתנה בפני ישראל היינו היכא דאמר ישראל לעובד כוכבים שהיא כשרה ומנוקרת אבל בסתם לא חיישינן. ע"כ:

הגהות הב"ח

(א) ויודע בו שאינו וכו' ויודע בו שאינו מקבל כצ"ל: (ב) נ"ב וכיוצא בזה כתבו גם התוס' ובהגהת אשר"י בשם מהרי"ה ע"ש: (ג) נ"ב אלמא: (ד) לא יפציר בו הואיל ויודע כצ"ל: (ה) שאני הכא כצ"ל: (ו) נ"ב שם: (ז) מלמכור מותר ליקח מהם שהדבר כצ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) נ"ע הא איכו דקמטעי נפשיה הס"ל לאשוקי אדעתיה דלא טרח בשבילו עי' תוס' בגמ' ס"ד לד:

משום דאיכון לנעורי לחבריה הא לאו הכי בשר (א) אסור כיון דאיתחזק איסורא שבמקום שמכריזין כך התנו שכל שהוחזקה שם טרפה יהא אסור ליקח : **אמר** רב בשר כיון שנתעלם מן העין. שהיתה שעה שלא ראהו אפילו הוא מונח על שולחנו אסור שמא נתחלף בנבלה דחיישינן שמא עורב נטלה לזו והביא נבלה תחתיה : מקולין. בית המטבחים : בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר. דאזלינן בתר רובא ורובא דהיתרא הוא : נמצא ביד עובד כוכבים שאני. שהיה בחזקת המשתמר אבל בשר המונח שמא עורבים החליפו : ספקו אסור. דנפקא לן מקראי בפרק בתרא דיומא (דף פד:) ובפ"ק דכתובות (דף טו.) דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. וכתבו בתוס' דלא מיקרי קבוע אלא כשהיה האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעה שלקח אף על פי שלאחר כתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרי' ביה דליהוי קבוע למפרע. וכ"מ למי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שהיתה טרפה ביניהם דשרי כיון דבשעה שלקח לא היה קבוע דדין קבוע שיהא כמחצה על מחצה חדוש הוא ואין לך בו אלא משעת חדושו ואילך כלומר משנעשה קבוע אבל למפרע לא :

ובנמצא הלך אחר הרוב. דכיון דפריש תלינן דמרובא פריש מיהו דוקא בשלא ראיתהו פורש מן הקבוע אבל ראיתהו פורש מן הקבוע אף על פי שלא בא לידינו אלא לאחר שפירש דינו כקבוע וראיה לדבר מדאמרי' בפרקא קמא דפסחים (דף ט:) תשעה צבורים של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן מהיכא שקל היינו תשע חנויות והא הכא שלא הכניס עכבר זה הלחם בבית אלא לאחר שפירש מן הקבוע ואפ"ה מפני שראינוהו פורש מן הקבוע אנו דנין אותו כקבוע וא"ת היכי (ב) שרי הכא בנמצא ליגזור שמא יקח מן הקבוע דכוותיה גזרינן בזבחים בפ' התערובת (דף עג:) גבי שור הנסקל שנתערב באחרים אפילו הן רבוא כולם ימותו ופרכינן ונכבשינהו כי היכי דנידלאן ונימא דכל דפריש מרובא פריש ואמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע והכא נמי ליגזור. תירץ רבינו יצחק ז"ל דהתם הוא דאיכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע לפי שהאיסור מעורב ואינו ניכר ואי שרית להו לבדורינהו אתי למשקל מן הקבוע אבל הכא [שחנות] הנבלה ניכר ליכא למיחש שמא יקח נבלה ודאית דלאו ברשיעי עסקינן ולפי תי' זה בשור הנסקל אפי' פריש מנפשיה [אסור] דכיון דלא ידעי הי מותר והי אסור אתי למשקל מן הקבוע ואחרים תירצו דהתם היינו טעמא דאי שרית ליה לבדורי לכתחלה כי היכי דליפתרו אתי נמי למשקל מן הקבוע אבל הכא כיון דמעצמו פריש לא גזרינן וה"ה בההיא דשור הנסקל אם פירש מעצמו וכן הם דברי רב אחא משבחא בשאלתות בסדר ויקרא וכ"מ נמי לספק דרוסה שנתערבה באחרות ול"נ שכל שלא בא לידו ממקום קביעותו אע"פ שראה אותו פורש מן הקבוע מדינא שרי דמדאורייתא לא מיקרי קבוע אלא במקום קביעותו אלא שחכמים גזרו בשראוהו פורש מן הקבוע גזרה שמא יקח מן הקבוע והיינו סוגיין דפרק התערובת דכיון דכבים להו כי היכי דנידלאן הרי הוא רואה אותן פורשין מן הקבוע והיינו טעמא דתשעה צבורין ואתא עכבר ושקל דאע"ג דמדינא לא מיקרי קבוע כיון שלא נכנס בבית אלא לאחר שפירש מ"מ דנו אותו כקבוע כיון שראוהו פורש מן הקבוע וכי אזלינן הכא בתר רובא ולא גזרו עליו כלום לפי שלא ראוהו פורש מן הקבוע וא"ת ובההיא דהתערובת כיון שאין האיסור ידוע היכי קרינן ליה קבוע א"כ אין לך איסור שיהא בטל לעולם י"ל דבכל האיסורין ודאי כל שמעורב ואינו ידוע לא מיקרי קבוע דאדרבה ברובא בטל וכיון שהוא מתבטל א"א לדונו כקבוע אבל התם בעלי חיים נינהו וחשיבי ולא בטלי וכיון דלא בטלי הוה ליה קבוע : **ואסיקנא** אלא רב היכי אכיל בישרא. הואיל ובהעלמה אסור: אי בעית אימא בשעתיה (ג) דלא איעלם בשעה שנשחט שלא נתעלם מן העין כלל : בצרור וחתום. דליכא למיחש לעורב : מחתך אתלת קרנתא. מחתך הבשר באלכסון שיהיה לה שלש קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו : כרכשא. טבחיה ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל פסק כרב דס"ל דבשר שנתעלם מן העין אסור אע"ג דלוי פליג עליה בגמ'. וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק שמיני מהלכות מאכלות אסורות והכי מוכחי הני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא אע"ג דאמרינן ורב היכי אכיל בישרא לאו למימר דאנן לא סבירא לן כוותיה אלא הכי קאמר ולרב היכי אכלינן בשרא ואשכחן כהאי לישנא בפרק אלו טרפות (דף מד.) גבי עיקור סימנים דאמרינן ולרב פפא קשיא מתני' ואע"ג דקי"ל כוותיה ובפרק אלו מציאות (דף כד:) נמי מוכח דהלכתא כוותיה דרב דאמרינן התם ההוא דיו דשקל בשרא ושדא בציניאתא דבי בר מריון ואתא לקמיה דאביי ואמר ליה זיל שקול ואקשינן והא אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ומפרקינן בעומד ורואהו מדאקשינן מינה בהדיא לאביי ש"מ הלכתא היא אבל רש"י ז"ל והר"ז הלוי ז"ל פסקו כלוי דלעורבים לא חיישינן וראיה לדבר מדאמרינן התם בפרק אלו מציאות רבי חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ואוקמה רבא ברוב טבחי ישראל ואם איתא דקי"ל כרב ליחוש לעורבים ואמרינן נמי התם רבי חנינא אשכח פרגיות שחוטות וא"ל רבי יוחנן זיל אכול לנפשך אלמא דלא חיישינן לעורבים והא דמקשינן בההוא עובדא דדיו מדרב לאו משום דהלכתא היא מקשינן מינה אלא לברורי אי ס"ל לאביי דלא כרב או איכא לתרוצי מידי ומפרקינן דאית ליה (ד) ובעומד ורואהו ואורחא דתלמודא בהכי א"נ [גם ללוי מקשה] משום דעד כאן לא פליג לוי עליה דרב אלא בדלא חזינן דאתיוה עורבים אבל התם דחזינן דדיו אתייה אפילו לוי מודה ליה לרב דאיכא למיחש לרובא דעלמא וכי תימא דהא אמרינן בגמרא [דף צה:] דרב חנן מנהרדעא איקלע לבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומי דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכולייתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי כלומר דהיום רוב שוחטין ישראל והך עובדא ודאי כלוי אתיא אלמא דלוי אפילו אתיוה עורבים לא חיישינן לרובא דעלמא לאו קושיא היא דאפשר דברואה אותן שמן העיר לקחום עסקינן ועובדא דכרכשא וגבא דבשרא נמי אע"ג דכרב אתיאן לא מכרעי דהלכתא כרב דמשום דלקמיה תלמידי דרב אתו אורו כרבייהו ובספר התרומה ג"כ פסק כלוי ומיהו סובר ז"ל דעד כאן לא שרי לוי אלא בבשר הנמצא בעיר שטבחיה ישראל דלעורבים דעלמא לא חיישינן ואי נמי בעיר שטבחיה עובדי כוכבים כגון שהניחה בביתו ומצאה במקום שהניחה דכל כה"ג לא חיישינן לעורב אבל בעיר שטבחיה עובדי כוכבים ומצאה במקום שלא הניחה חיישינן דלמא אחלפוה עורבים דמדוכתייהו שקלי והני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא דהתם לא מצאה במקום שהניחו ובכי הא מודה לוי דבעינן טביעות עינא או סימנא : **אמר** רבא מריש הוה אמינא וכו'. דהא מהדרינן

מהדרינן

דבר זה מתו ג' נפשות מישראל *(מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה אזיל מסיכרא לבי חוזאי ורבא ורב ספרא הוו אתו מבי חוזאי לסיכרא פגעו אהדדי אמר להן למה להו לרבנן לאטרוחי כולי האי אמר ליה רב ספרא לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן אמר ליה רבא מאי טעמא אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה אמר ליה והא קא מטעינן ליה אמר ליה איהו דקא מטעי אנפשיה) **אמר רב בשר הנעלם מן העין אסור מיתיבי מקולין וטבחי ישראל בשר [א] הנמצא ביד עובד כוכבים מותר נמצא ביד עובד כוכבים שאני ת"ש תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור °ובנמצא הלך [ב] אחר הרוב הבא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים ואסיקנא *אלא רב היכי אכיל בישרא אב"א בשעתיה דלא איעלם עיניה מיניה ואב"א בצרור וחתום ואב"א דאית ליה סימנא בי פסקיה כי הא דרבה בר רב הונא מחתך ליה אתלת קרנתא וקי"ל כוותיה דרב : רב חייא בר אבין איתבד ליה [ג] כרכשא ביני דני אתא לקמיה דרב הונא א"ל אית לך סימנא בגויה א"ל לא אית לך טביעות [ג] עינא בגויה א"ל אין אי הכי זיל שקול רב חנינא חוזאה איתבד ליה גבא דבישרא אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אית לך סימנא בגויה א"ל לא אית לך טביעות עינא בגויה א"ל אין אי הכי זיל שקול: אמר רבא מריש הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבדתא בסימנין *ולא בטביעות עינא השתא דשמעתינהו להני שמעתתא

רש"י

פגעו אהדדי. והיה סבור מר זוטרא שבשבילו באו לקראתו: כולי האי. שיצאתם יותר מדאי: לא הוה ידעינן. ולעשות עסקינו נילך אל מקום אחר יצאנו : דאחלישתיה לדעתיה. שהיה סבור תחלה שכבדוהו: והא קא מטעינן ליה. אם לא הייתי מגלה לו היה מחזיק לנו טובת חנם : איהו דקא מטעי אנפשיה. אחרי שלא אמרנו לו לקראתך באנו : בשר הנעלם מן העין. שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפי' מונח על שולחן ישראל אסור שמא נתחלף (בשל עובד כוכבים או) בנבלה (דחיישינן דלמא עורב שקל הך דהוית מנח מקמיה שנתעלם ושדייה הך חתיכה דאיתא קמן): מקולין. שעומדין בעיר וטבחי ישראל מתעסקין בהן : בשר הנמצא ביד עובד כוכבים. שלקח מן הטבחים להשתכר מותר : נמצא ביד עובד כוכבים שאני. כי הוא ודאי לא שחטו דאזלינן בתר רוב טבחים ולטריפה ליכא למיחש דאם איתא דהוה טרפה לא הוה מזבין ליה למוכרה במקולין אבל בשר המונח חיישינן שמא עורבים החליפו : ספיקו אסור. דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה לקח מן הקבוע : אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב. דהשתא לאו קבוע הוא : בשעתיה. מיד כשנשחטה : בי פסקיה. בחתך: אתלת קרנתא. לכל חתיכה שלשה קרנות ומשום סימן שלא יגנבו לו אנשי ביתו : כרכשא. טבחיה : רב הונא ס"ל כרב רביה דאסר בהעלמה ולא קי"ל כותיה אלא אמתניתא קא סמכינן נמצא בגבולין חתיכות מותרות אע"ג דבגמ' דחי לה בעומד ורואהו סיפרי דחיקי הוו ולא קיימא לן הכי אלא כמו שפשט המשנה משמע : דהא מהדרינן אבידתא בסימנא. לכל אדם : ולא מהדרינן בטביעות (א) עינא. אלא לצורבא מרבנן :

לשון ריא"ז

א בשר הנמצא ביד עובד כוכבים אם היו רוב טבחי העיר ישראלים מותר והוא שהיה דרך הטבחים של אותו מקום להכריז כשבא לידם בשר טרפה שמכריזים ואומרים יש לנו בשר לעובדי כוכבי' אבל במקום שלא היה דרכן להכריז חוששין שמא בשר טרפה הוא ולכך מכרו לעובד כוכבים. מעשה בטבח אחד שאמר לאדם אחד אילו היית מפייס עמי הייתי מוכר לך מבשר השור המפוטם ששחטתי אתמול אמר אני אכלתי מסופרי שופרי שעובד כוכבים פלוני קנה ממך ונתנו לי א"ל הטבח אותו בשר טרפה היה שמכרתי לעובד כוכבים ואמרו חכמים לא נתכוין אדם זה אלא לצערו הואיל ודרכן להכריז כשמוכרין בשר טרפה לעובד כוכבים ולא הכריזו אין חוששין לדבריו של זה שנאסר בשר שביד עובד כוכבים שקנה ממקולין של ישראל והרי הוא בחזקת כשר הואיל ולא הכריזו עליו היה יודע בהמת שבשר טרפה מכר לו מעבירין זה ממלאכתו הואיל ומכר טרפה לעובד כוכבים במקום שדרכן להכריז ולא הכריז ושאר המקולין של ישראל מותרין ועובד כוכבים הקונה בשר מהם הרי הוא בחזקת כשר הואיל ודרכן להכריז ולא הכריזו ואין מתירין שאר המקולין אלא מאותו היום ואילך אבל באותו היום שהוחזק בו איסור חוששין לבשר טרפה מכאן ואילך אין חוששין לו שהרי מתקלקל הבשר אם יתאחר יום או יומים כמ"ה :

ב תוס' והרא"ש וטור כתבו דהא דבעינן איסור שפירש מן הרוב היינו חזקה דומיא דט' תגויות שזכרנו שהאיסור ידוע וניכר במקומו דאין לגזור שמא יקח מן הקבוע מאחר שהקבוע ניכר וידוע דהאיסור היכן הוא דלא ברשיעי עסקינן שילך ליקח מן הנבלה ודאית אבל בע"ח ובלא דברים חשובי' שנתערבו בהיתר שאינן בטלים אפי' באלף כיון שהאיסור מעורב ואינו ניכר במקומו או אפילו פירש אחד מהן מן הרוב אסור דחיישינן שאם היינו מתירין הפורש יבא להתיר גם הקבוע ולפ"ז י"ש אם פירש אחד מהן מן הרוב ממילא י"ש הפריכן במתכוין כגון דנכבשינהו דיידי בכל ענין איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר במקומו. והשאלתות כתבו דכל איסור שפירש מן הרוב מעצמו י"ש אם ניכר האיסור במקומו כגון ט' תגויות שזכרנו י"ש לא ניכר האיסור במקומו אלא שנתערב בהיתר קודם שפירש מ"מ כיון שפירש מאליו שרי וליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע אבל אם פירש במתכוין כגון דנכבשינהו וניידי או אי שרית ליה לבדורינהו לכתחלה כי היכי דליפתרי אתי נמי למשקל מן הקבוע ולפ"ז ספק דרוסה או ודאי דרוסה שנתערב באחרות וכן אותו ואת בנו שנתערב אם פירש ממילא שרי ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע אבל אינו יכול לעשות כמו שכתבו הטור והרא"ש פי' אותו ואת בנו דנכבשינהו וניידי שמפריכן במתכוין והרשב"א סובר כדברי הבעל התוספות כמ"ש בחדושיו והביא הטור דבריו : ג ופי' מורינו רבינו יהודה סירליאו"ן דהא טביעות עינא שרי אפי' בעם הארץ שמכירו לבשר זה בטביעות עינא נאמן כי אינו חשוד לקלקל ולהאכיל לחבירו איסור ואשכחן

א מיי' פרק ח מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' סג :

ד"ת מ"ז

ב מיי' פי"ד מהל' אבידה ופכ"ד מהלכות אישות סמג עשין יד טוח"מ סי' רסה טור אה"ע סי' קסו:

תוי' מ"ג

[דף צג ע"א]

דף צה:

דף צו.

הגהות הב"ח

(א) כ"ב הנמצא ביד עובד כוכבים אסור : (ב) היכי שריק בנ"ל : (ג) בשעתיה בשעה שנשחט כנ"ל ותיבת דלא איעלם נמחק : (ד) דאית ליה כרב ומיירי בעומד כנ"ל :

הגהות חוות יאיר

(א) בתוספות דלמא שאני התם משום דלא מסימנינן ליה :

נר מצוה

המאור הגדול

[דף צד ע"ב] **רב** אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין ומציעתא היינו טעמא שמא יתננה לו בפני ישראל פי' ה"ר שלמה ז"ל אבל ברישא גבי שולח ירך לעובד כוכבים לא גזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקחנה מידו ויאכלנה בגידה דבשלמא גבי מכירת טבח באטליז קא מזבין ליה לעובד כוכבים וישראל שכיח קיימי התם ואיכא למיחש אבל עובד כוכבים בביתו מי יראה ואם תמצא לומר יראהו אדם לא חיישינן כולי האי שמא יקחנה זה דכ"ע לא זבני בשרא ותנא דמתני' פליג אתנא דברייתא וגזר בה כדאוקימנא לעיל במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ויש מי שפי' דתנא דברייתא לא פליג אתנא דמתני' דהכי קתני בברייתא ובעובד כוכבים בין שלימה ובין חתוכה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה כשמודיעו שלא ניטל גידה מפני שאסור להטעותו וא"א הא דקתני עובד כוכבים דומיא דחבירו ואי כשמודיעו אפי' בשולח לחבירו ירך חתוכה צריך ליטול ממנה גיד הנשה והלא מודיעו יש להשיב תנא מילי מילי קתני והא קמ"ל פעמים שהשולח ירך חתוכה לישראל צריך ליטול הימנה גיד הנשה כשאין מודיעו והשולח ירך לעובד כוכבים והוא נזהר מאיסור גניבת דעת הבריות אע"פ שחתוכה היא א"צ ליטול גיד הנשה שכיון שהודיעו ולא רצה להטעותו אם ראה ישראל אחר כשנתנה לו הרי שמע שלא ניטל גידה ואין לחוש עליו ותנא דמתני' דקא אסר לשלוח ירך חתוכה לעובד כוכבים כשמתעהו ואין מודיעו ומציעתא דברייתא דקתני מפני שני דברים אסרו אין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא ימכרנה לישראל הא בלאו הכי לא סגיא כלומר שאין לחוש למכירתה לישראל אלא במקום שמטעהו אבל כשמודיעו אין כאן שום חשש וסיפא דקתני לא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר בשר שבא מוכרין לו נבלות וטרפות ואע"ג דמודיעין אותו מפני שאסור להטעותו יש לחוש שמא יביאה העובד כוכבים לישראל בחזקת כשרה דהא כתוב בהו זה הפי' קבלתי מיסודו של ה"ר יעקב ז"ל וכ"כ כי ניים ושכיב רבינו שלמה אמרי' לפירושי'. ולענין פסק הלכה הלכתא כאבין וכרבא וכרב אשי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אע"פ שהרי"ף ז"ל לא הזכיר הענינים הללו כלום הלכות קבועות הן אלא שלא רצה לפרסם היתר בדבר זה לפי מה שראה ממנהגי מקומו וכדאמר רב בקעה מצא וגדר בה גדר :

[דף צה ע"א] **וזה** שפסק בבשר שנתעלם מן העין כרב לא כן פסק ה"ר שלמה ז"ל אלא כלוי דאמר מותרת באכילה

מהדרינן אבידתא בסימנא לכל אדם ולא מהדרינן בטביעות עינא והאי ס"ל לרבא דהא דמהדרינן לצורבא מרבנן בטביעות עינא כדאיתא בפ' אלו מציאות (דף כג:) התם היינו טעמא משום דצורבא מרבנן מידק דייק טפי והוי טביעות עינא לגביה כסימן מובהק. השתא דשמעתינהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא והא דלא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא לאו משום דלא הוי סימן מובהק אלא דחיישינן לשקרי ובצורבא מרבנן דלא חיישינן דמשקר מהדרינן ודוקא בחזרת אבידתא הוא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא משום דאיכא למיחש לרמאין

רש"י | תורה אור | נר מצוה

בטביעות עינא דקלא. שנותן דעת להכירה בקול ומאבידה לא ילפינן דהתם משום חמוד ממון הוא וחיישינן דלמא משקר דאמר מר גזל ועריות אדם מתאוה להן: תדע. דטביעות עינא עדיפא: פלניא דהאי סימניה. ואין אנו מכירין בו מעולם אבל סימנים כך וכך הוא בגופו וכליו של הורג: ואילו אית. לשליח טביעות עינא בגויה שמכירו: צריך ליטול את כולו. יחסם אחריו בכ"מ וסתם משנה כר"מ: מתני' אכלו ואין בו כזית חייב. וטעמא משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא כדאמרינן באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב: אינו סופג אלא ארבעים. שאינה נוהגת אלא באחד: גמ' על הכף בלבד. אע"פ שהגיד ארוך אין איסור ממנו אלא מה ששוכב על הכף. כף בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך ומקצתו שוכב על אותו בשר: מתני' כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר אילו היה בשר כשיעור הגיד היה נותן טעם בלפתות כשיעור הירך אסור והכי גמירי הלכה למשה מסיני אע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר: גמ' אין בגידין בנותן טעם. והגיד משליך והשאר מותר: לא תצערן. תפליר להטריח עליכו: דאמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות שנינו בנותן טעם: כרא"ש בקפילא. דאמר רבי יוחנן לטעמי' קפילא ארמאי נחתום עובד כוכבים: ואמור רבנן. בפ' בתרא דע"ז בס': מין בשאינו מינו. שאדם יכול להבחין טעמו ובניהם של היתר כגון תרומה וחולין שיכול כהן לטעמו יטעמנו כהן אם נתנה התרומה טעם בחולין ואם לא נתנה טעם יאכל התבשיל אפילו לזרים: דאיסורא כגון בשר בחלב. שאין בן ברית יכול לטועמה סמכינן אקפילא: בששים. בין דהיתרא בין דאיסורא לבד תרומה שעולה במאה ואחד: כשמשערין האיסור בששים משערין אותו שיהא בו אחד מס' ברוטב ובקיפה ובחתיכה ובקדירה

שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיף (א) (טפי מסימנא) דאי לא תימא הכי סומא היאך מותר באשתו והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה אלא בטביעות קלא הכא נמי בטביעות עינא אמר רבי יצחק בר משרשיא תדע דאילו אתו בי הרי ואמרי °פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל גברא לא קטלינן ליה ואילו אמרי ידעינן ליה בטביעות עינא · והאי ניהו קטלינן ליה אמר רב אשי תדע דאילו אמר לשלוחיה קרייה לפלוני דהאי סימניה והאי סימניה ספק ידע ליה ספק לא ידע ליה ואילו אית ליה טביעות עינא בגויה כר חזי ליה ידע ליה: תת"ל ^א^הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו רבי יהודה אומר ^י^קיים בו מצות נטילה: והלכתא כתנא קמא וליתא לדר' יהודה:

מתני' האוכל מגיד הנשה כזית סופג את הארבעים אכלו ואין בו כזית חייב אבל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: גמ' אמר שמואל לא אסרה כרא"ש לב תורה אלא ^א^ שעל הכף בלבד שנאמר °אשר על כף הירך וקי"ל כותיה והשאר אסור מדרבנן:

מתני' תת"לא ^*ב^ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם ^ב^ יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת: גמ' ^*^מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אין בגידין בנותן טעם ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא הוה יתיב רב יהודה בר זבינא אבבא (א) א"ל מאי אמר לך א"ל שרייה ניהלי א"ל תני ועייל קמיה א"ל זיל אימא להההוא דיתיב אבבא לא תצערן דהלכתא אין בגידין בנ"ט וליתא למתני' דתנן משערין אותה כבשר בלפת וה"מ גיד עצמו אבל שמנוניתו

דף צו. משערינן לה בס' כדרבא^*^ דאמר רבא השתא דאמור ^י^רבנן בטעמא ואמור רבנן תת"לב
דף צז: בקפילא^*^ ואמור רבנן בס' מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין. מין בשאינו מינו דאיסורא כגון בשר בחלב אי איכא קפילא דטעם ליה בקפילא מין במינו דלא יכיל למיקם אטעמא כגון שמנונית דגיד
[דף רצד ע"א] הנשה א"נ בשאינו מינו היכא דליכא קפילא דטעים בס': °א"ר חנינא כשמשערינן משערינן

אבל גבי בשר שנתעלם מן העין לכולי עלמא שרי בטביעות עינא והיינו דאמרינן דאי לא תימא הכי היאך סומא מותר באשתו אלמא סתם בנ"א נאמנין לגבי איסורין בטביעות עינא וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שכתב כאן והני מילי בצורבא מרבנן דלא משקר השוה דין זה למציאה ולא מחוור דבמציאה היינו טעמא דלמא משקר אבל באיסורין אין לומר כן והוא הדין דבמציאה נמי נאמן אדם לומר אלו כליו של פלוני דכיון דלית ליה הנאה מיניה לא חיישינן דמשקר ומיהו איכא למידק היכי דייק רבא מהני שמעתתא דטביעות עינא עדיפא מסימנא דלמא שאני הכא דהוה ליה טביעות עינא דצורבא מרבנן דמעלי טפי. תירצו בתוס' דהני רבנן ודאי לא הוי להו טביעות עין גמור בהני מילי שאילו כן לא הוצרכו לשאול אלא טביעות עין שאינו גמור היה להם כטביעות עין דעם הארץ ואפ"ה אורו להו דמהני וכתב הרשב"א ז"ל דכי מהני טביעות עינא דוקא בחתיכה שבעתה העין אבל לא שבעתה העין לא ולאו משום דחיישינן דמשקר אלא שסבור להיות מכיר ואינו מכיר כדאמרינן [שם] גבי מציאה דאפילו לצורבא מרבנן לא מהדרינן כלים שלא שבעתם העין בטביעות עינא: תדע דטביעות עינא עדיף מסימנא: פלוני דהאי סימני'. ואין אנו מכירין בו אלא סימנים כך וכך היו בכליו ובגופו של הורג: הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו. סתמא כר"מ דס"ל דבעינן לחטוטי בתריה: ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה. דס"ל דלא בעי חטיטה: מתני' אכלו ואין בו כזית. משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא כדאמרינן במסכת מכות (דף יז.) אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה ואע"ג דכתיבא ביה אכילה וסתם אכילה משמע בכזית הא מפרשינן בגמרא דאכילה דכתיב ביה היינו לומר שאע"פ שיש בגיד הנשה כמה זיתים כיון שאכל ממנו כזית חייב: גמ' שעל הכף. אע"פ שהגיד ארוך אין אסור ממנו מן התורה אלא מה ששוכב על הכף: כף. בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך וסובב מקצתו על גבי אותו בשר: מתני' כיצד משערין אותה כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר אילו היה נותן טעם הבשר כשיעור הגיד בלפתות כשיעור הזה הירך אסור דשיעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערינן ואע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר ושיעור זה בששים הוא והכי מוכח בגמ': גמ' מתני' דלא כי האי תנא. מתני' דקתני דגיד אוסר בנותן טעם דלא כי האי תנא: אין בגידין בנותן טעם. הילכך הגיד אינו אוסר ומיהו שמנו מיהא אוסר וכמ"ש בהלכות: אמר ליה תני ועול לקמיה. שנה לבא לפניו שמא לא הבין שאלתך יפה ולפיכך התיר: דאמר רבא אמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות שנינו בנותן טעם: ואמור רבנן בקפילא. ר' יוחנן אמר לה בגמ' שמטעימין תבשיל שנתערב בו איסור לנחתום עובד כוכבים וסומכין עליו שאם אמר שאין טעם האיסור נרגש בו מותר: ואמור רבנן בששים. בפרק בתרא דעבודת כוכבים [דף סח.] אמרינן כל איסורין שבתורה בששים: כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין. שיכול כהן לטעמו ואם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים: מין בשאינו מינו דאיסורא. כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמה סמכינן אקפילא: ומין במינו בין דהיתרא בין דאיסורא. שאי אפשר להבחין טעמו אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא היכא דליכא קפילא עובד כוכבים למטעמיה משערין בששים. ובגמרא אמרינן גבי קפילא דסמכינן אקפילא ומדאמרינן האי לישנא דסמכינן משמע דלקולא סמכינן עליה ובמאי עסקינן אי דליכא ששים ודאי לא סמכינן עליה שהרי חכמים השוו מדותיהן לבטל כל איסורין שבתורה בששים ואי דאיכא ששים במאי סמכינן עליה הא כי ליכא קפילא נמי משערינן בששים אלא הכא כגון שלא נתערב גוף האיסור אלא פליטתו בלבד עסקינן דומיא דקדרה שבישל בה בשר ואח"כ בישל בה חלב דעלה אמרינן בגמרא דסמכינן אקפילא דאי ליכא קפילא משערינן בכולה וכל היכא דליכא ששים בכולה אסור משום דלא ידעינן כמה נפיק מינה וכי איכא קפילא ואמר לן שאין בה טעם בשר סמכינן עליה דמאי דנפיק מינה בטל בששים אבל כל היכא שגוף האיסור נמחה לא צריכינן לקפילא דאי איכא ששים בלא קפילא שרי ואי ליכא ששים אפילו אי אמר לן קפילא דליכא טעמא אסור א"נ בשאין אנו יודעין שיעור האיסור הנימוח. מיהו אע"ג דאמרינן דאי איכא ס' בלא קפילא שרי אי טעמיה קפילא ואמר דאית ביה טעמא אסור דטעמא לא בטיל וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב במאי דאמרינן לקמן כל איסורין שבתורה בששים והוא דבדקיניה ולא יהיב טעמא משמע דס"ל דכי אמרינן דסמכינן אקפילא היינו בדאיכא ששים ולא מחוור דמדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דלקולא סמכינן עליה ולפי דבריו אינו בא אלא לאסור דהא כל היכא [דאיכא] ששים אי טכא קפילא ודאי שרי דהא אמרינן מין בשאינו מינו וליכא קפילא בששים. ומדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דקפילא דוקא הא עובד כוכבים דליתיה קפילא לא סמכינן עליה משום דעובד כוכבים משקר אבל כל היכא דהוי קפילא לא מרע נפשיה וכיון דמשום דלא מרע נפשיה הוא לאו דוקא במסיח לפי תומו וכמו שכתב רש"י ז"ל בכאן דכל שכן דלא מרע נפשיה אם הוא יודע שיש קפידא בדבר וביו"ט לא שנא קפילא ול"ש לא קפילא סמכינן עלייהו והיינו דאמרינן בגמרא גבי קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין דטעים לה כהן אלמא בכל כהן סגי ואע"ג דלאו קפילא הוא. ומדאמר רבא דמין במינו משערין בששים משמע דס"ל לרבא דכל איסורין שבתורה אפילו במינן בששים. ורב אשי נמי משמע דהכי ס"ל מדאמרינן לקמן [דף קח.] בההוא זיתא דתרבא שנפל לדיקולא דבשרא דסבר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא והרי חלב בהדי בשר מין במינו הוא

ואשכחן דעם הארץ אית ליה טביעות עינא כדאמרי' בגט פשוט אמר אביי וכו'. ע"כ מא"ז:

א לדברי מיימוני הכי פירושו שאיסור גיד הנשה מן התורה הוי באותו גיד שארוך הפנימי הסמוך לעצם אבל ליכא איסורא בכל אורך אותו הגיד מה"ת רק באותו שעל הכף דוקא והאוכל מאותו מקום שעל הכף לוקה אבל אי אכל משאר גיד הפנימי שאינו באותו מקום שעל הכף הוי דינו כאוכל מגיד החיצון ואין איסורו אלא מדרבנן וכ"כ פרש"י אבל מלשון סמג מראה דכל אורך גיד הפנימי איסורו מה"ת שהוא נקרא כולו מה שעל הכף וכ"כ מדברי הטור מ"ש שהפנימי אסור מן התורה והוא הפשוט בכל הירך וכן דעת הרא"ש והתוס' שם:

ב מדקאמר יש בה בנותן טעם משמע שאם יש בה בירך עצמה בנותן טעם אע"פ שהמים שמתבשל בהם היו מבטלין נתינת הטעם אפ"ה אסור הירך וכן הדין בכבד הדבוקה בחתיכה אם אין ששים בחתיכה לבטל הכבד צריך ששים בכל החתיכה אבל אם אין הכבד דבוק בחתיכה דומיא דטיפת חלב א"צ ששים אלא כנגד האיסור. ובניער וכסה פירש"י שמנער הבשר ומכסה בקדירה וכסה זו היא שמעלה רתיחות ויורדין משולי הקדירה לפיה ומפיה לשוליה או טעם האיסור מתפשט בתוך הקדירה ואין מתפשט בחתיכה עצמה ודוקא כשנפל לתוך הקדירה כשהיא מעלה רתיחות או כשנער תיכף לנפילה שאל"כ קודם הרתיחה מתפשט האיסור בחתיכה וכיון שנתפשט האיסור בחתיכה חתיכה עצמה נעשה נבילה וצריך שוב שיעור ס' במי הקדירה לבטל כל החתיכה ור"י מפרש אפי' לא העלתה הקדירה רתיחות אלא כסה החתיכה ממי הרוטב או שניערה בקדירה כנגד מקום שנפל האיסור שם מתבטל האיסור בכל מי הקדירה ומתפשט שם מיד. מא"ז:

א מיי' פרק ח מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלט טור י"ד סי' סה:
ב מיי' פט"ו שם סמג שם טור י"ד שם:
ג מיי' פט"ו שם סמג לאוין קלח טור י"ד סי' לח וצט:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב כי נפיק:

הגהות חוות יאיר
(א) בגמ' נ"ג:

המאור הגדול

באכילה ומסתייע הדין סברא מעובדא דרב חנן מנהרדעא דאיקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי ושאר עובדי דמייתי בגמ' דאולי בהו רבנן לחומרא תלמידי דרב הוו אי נמי מדת חסידות היתה בהן להחמיר על עצמן ולכ"ע כלוי מורינן ואע"ג דבהאי עובדא דההוא דיו דשקיל בשרא בבבא מציעא פרחי' לאוקומה אליבא דרב לא משום דהלכתא כרב ויש לנו הרבה בתלמוד כיוצא בזה ולעולם קי"ל כלוי ודיקא נמי מדאמרי' בגמ' אלא רב היכי אכיל דאלמא הוא ניהו דעביד כשמעתיה אבל לכ"ע לא דא"כ ה"ל למימר אלא לרב היכי אכלינן בשרא ודעתנו נוטה בזה להתיר. והוי יודע כי טעם נמצא ביד עובד כוכבים שהוא מותר אפי' לרב לפי שאין לחוש משום נבלה אלא כל זמן שהיא מוטלת על גבי קרקע כדוגמת נבלה מושלכת אבל כל זמן שאדם עסוק בה אפי' ביד עובד כוכבים אין עליה צורת נבלה לפי שמנהגם היה שלא לסלק ידיהם מן הבשר עד שיתבשל ויאכל לפיכך הבשר המושלך בקרקע ונתעלם מן העין אסור לרב לפי שיש עליה צורת נבלה ואם מצא בשר מוטל ע"ג קרקע בעיר שרובה ישראל חתיכות מותרות ^א^אין מלקין עליה ואין מטמאות דאיכא למימר שמא מאדם הנושאן נפל ולא הרגיש בהן דלגבי טומאה לא החמירו כל כך אבל באכילה אסורות לדעתיה דרב ואם אברים הם ליכא למיחש לנפילה דאגב יוקרתו מידע ידיע ובידוע שנבלה הם ולכלבים הושלכו ודרב דחש להההוא חיותא דתליא בי רב חנן חתניה ולא אעלים עיניה מינה גזירה שמא תפול לארץ מפני השירוד וכן הא עובדא דרב חנא בר חנילאי בסוף מס' יו"ט דתלי ליה בשרא בעבורא דדשא והתם אסיקנא משום חדין טעמא דבשר שנתעלם מן העין לפום הדין סוגיא דהכא מפרשינן להתם כגון דנפל לארעא ורב הונא דאורי ליה תלמידיה דרב הוה ואורי ליה כשמעתיה דרביה זה הכלל אין בשר שנתעלם מן העין אסור אפי' לדברי האוסר אלא כשהוא מוטל על גבי הקרקע ובמוצא גדייו ותרנגוליו שחוטין אפי' מוטלים ע"ג קרקע ליכא למיחש ולא מידי שהרי שחיטתן מוכחת עליהן:

הוא דאמרינן בגמרא בסוף פירקין [דף קג.] אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש כלומר משום חלב ומשום בשר מן החי ומשום בשר מן הטרפה אלמא חלב בשר איקרי וכיון דלרבא ורב אשי דבתראי נינהו ס"ל דמין במינו בששים קי"ל הכי וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב בפרק כל הבשר [דף קט.] דקי"ל כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל. ומדאמרינן דמין במינו דלא מצי למיקם אטעמא כגון שמנוניתא דגיד הנשה בעינן ששים שמעינן דאע"ג דשמנו של גיד לא מיתסר אלא משום לאו דגיד וגיד אינו אוסר תערובתו לדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אפ"ה שמנו של גידו אוסר תערובתו וזה שלא כדברי מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל שאומרים דלדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אף שמנו אינו אוסר תערובתו שלא יהא טפל חמור מן העיקר וליתא וכדכתיבנא ועוד מדאמרינן בסמוך [דף צז:] ההוא אטמתא דאימלחן בגידא דנשיא רבינא אסר ומשמע ודאי דמשום שמנו של גיד קא אסר (ג) דכיון דקי"ל דאין בגידין בנ"ט לא מסתבר דרבינא דבתרא הוא ס"ל דלא כהלכתא אלא ודאי משום שמנו קאמר אלמא דאע"ג דגיד אינו אוסר את תערובתו שמנו מיהא אוסר. ומדאזלינן בתר נותן טעם בקדרה שבשל בה תרומה וחזר ובשל בה חולין שמעינן דכי בעינן בתרומה אחד

נר מצוה

משערין ברוטב ובקיפה *ובחתיכות (א) ובקדירה ואיכא א דאמרי במאי דבלעה קדירה) וירך ב שנצלה בגיד הנשה שלה קיימא לן כשמואל דאמר שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד *אמר רב הונא גדי שצלאו ג בחלבו אסור לאכול אפילו מריש אוניה מאי טעמא דכיון דהלב מפעפע מיבלע בכוליה גופיה אבל אי כחוש הוא קיימא לן כרבי יוחנן דאמר *קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו *ההיא ג אטמתא דאימלחן בבי ריש גלותא (ג) בגיד נשיא רבינא אסר ורב אחא שרי אתו ושיילוה למר בר רב אשי אמר להו אבא שרי וכן הלכתא °אמר רב נחמן גיד הנשה בששים ואין גיד מן המנין

כחל

רש"י

ובקדירה : קיפה. דק דק של בשר ותבלין המתאספין בשולי הקדירה : במאי דבלעה קדירה. אם ראינוהו כשנפלה שם קודם שנתמעט אין משערין אותה כשנתבשל לפי מה שהוא עתה כי אז שמא לא יהא ס' מן *האיסור אלא אומד כמה בלעה הקדירה מן ההיתר כי מתחלה היה ההיתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדירה אבל הקדירה עצמה לא משערינן וכיון דאפליגו לישני ואיסור דאורייתא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה עצמה ולא במה דבלעה קדירה כי גם האיסור נתמעט ועיקר הדבר נשער כמו שבא לפנינו : קולף ואוכל. כלומר חותך העליון ואוכל עד שמגיע לגיד : בחלבו. בחלב הכליות : מריש אוניה. מאזנו אע"פ שאין שם חלב: מפעפע. מבלבל ומתפשט בכל הבשר אבל גיד לא מפעפע : אטמתא. ירכים : ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים של היתר

ומאה הני מילי מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם והכי משמע מדתניא לקמן בגמרא [דף צט.] גבי גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים שאם אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם להעלות באחד ומאה בין שאין בהם להעלות באחד ומאה כלומר אלא בששים שרו וה"ה נמי לערלה וכלאי הכרם דדוקא במינן בעינן באו אחד ומאתים אבל בשאינו מינן אזלינן ביה בתר נותן טעם : **א"ר** חנינא כשמשערין משערין ברוטב ובקיפה. קיפה דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה וגרסינן תו עלה בגמ' ובקדרה אמרי לה בקדרה עצמה ואמרי לה במאי דבלעה קדרה והני תרי לישני מפרש' מאי דאמר בקדרה [ונראה] שרבינו שלמה בר יצחק מפרש דמאן דאמר בקדרה עצמה היינו בחרסי הקדרה ומ"ד במאי דבלעה קדרה (עצמה) היינו לומר שאם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט *דאי משערין אותו לאחר שנתבשל כמו שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדין כמה בלעה קדרה מן ההיתר שכשנפל שם היה ההיתר הרבה ונתמעט בבליעת קדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דפליגי לישני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמו שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן [דף צח.] אטו היתרא בלע איסורא לא בלע זהו לשונו של רש"י ז"ל והוא דוחה ליבנא קמא משום ליבנא בתרא דלחומרא ואח"כ דחה ליבנא בתרא (א) לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל [שהוא] *הביא לשונות הללו בהלכות (ד) ולפי זה נראה שיש טעות סופר בפירש"י ומיירי בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו דבכה"ג הוא דאיכא למימר דכי היכי דאימעוט היתרא אימעוט נמי איסורא הא אם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד (ה) עם ההיתר כגון זה משערים ההיתר שנבלע בקדרה ומצטרפין אותו למה שבתוכה ומשערינן האיסור כשעת נפילתו לתוך ההיתר ואיכא למידק כיון שעכשיו אין ששים בהיתר למה אינו חוזר האיסור לאסור את ההיתר שהרי אילו נפל בקדרה אחרת בעינן ששים כיוצא בו ומ"ש קדרה זו מקדרה דעלמא ועוד דתנן במסכת תרומות סאה תרומה שנפלה למאה חולין טחנו ופיחתו כשם שפיחתו חולין כך פיחתה תרומה טעמא דאיכא למימר דפיחתה תרומה הא לאו הכי אסור וה"נ מאי שנא ותירץ הרמב"ן ז"ל דאם נטל מן ההיתר אה"נ אבל כיון שלא נטל ממנו אלא שנתמעט דרך בישול הקילו בו ויותר נראין דברי הר"ם במז"ל שכתב בפ' חמשה עשר מהלכות מאכלות אסורות דמאי דבלעה קדירה היינו לומר שמשערים באומד יפה כמה נבלע ועומד בדופני הקדרה שרואין אותו כאילו הוא בתוך הקדרה אבל מה שפיחת מחמת האור שכלה ואבד לא וכתב הר"ר אהרן הלוי ז"ל בפירושי ההלכות והוי יודע דכשמשערין ברוטב משערין לכזית בילה ומחלה של רוטב שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית עכ"ל ונ"ל שלמדה מדאמרינן במסכת שבת בריש פ' המוציא (דף עז.) גבי מתני' דתנן המוציא יין כדי מזיגת הכוס וכו' תנא יבש בכזית דברי רבי נתן ואמרינן עלה אמר רב יוסף רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד ר' נתן הא דאמרן ר' יוסי ברבי יהודה דתנן ר' יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה דם נבלות ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין א"ר יוסי ברבי יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טמאו אלא בדם רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אלמא המשקין הללו כשהן נקרשים רביעית שלהן חוזר לכזית ולפיכך כל שהאיסור קרוש משערין רביעית רוטב לכזית ואע"ג דעלה דההיא אמרינן א"ל אביי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר רבי נתן הכא דכזית בעי רביעית אלא ביין דקליש אבל דם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי ע"כ לא קאמר ר' יוסי התם דכזית סגי ליה ברביעית אלא בדם דסמיך אבל יין דקליש כזית הוי יותר מרביעית וכי מפיק פחות מכזית ליחייב דהלכך א"ל לאביי שאין כל המשקין שוין לדבר זה אעפ"כ נראה שסובר הרב ז"ל דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב יוסף משום ספיקא דאביי ואעפ"כ אין דבריו נראין לי דכיון דאמרינן משערין ברוטב סתמא משמע דכמות שהוא משערין אותו שכך שיערו חכמים שאין לך שנותן טעם יותר מששים אפילו ברוטב שאם לא כן היינו צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולעיין באיסור והיתר אם הוא עב או דק : **וירך** שנצלה עם גיד הנשה קי"ל כשמואל דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. [ועד שמגיע לגיד] דקאמר לאו דוקא דהא צריך לשייר כדי קליפה או כדי נטילת מקום דלא גרע מהא דתנן בפרק כיצד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם לאו יקלוף את החיצון וגבי רוטב נמי תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו הילכך ודאי אע"ג דאמרינן סתמא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד צריך לשייר כדי קליפה לשייר או כדי נטילת מקום שהוא יותר מעט מן הקליפה : **גדי** שצלאו בחלבו. שלא נטל חלב הכליות: אסור לאכול אפילו מריש אוניה. אפילו מריש אזנו שאין שם חלב מ"מ דכיון דחלב מפעפע מיבלע בכוליה גופיה ויש מפרשים דהיינו דוקא כגון שאין בגדי ששים לבטל החלב אבל היכא דאיכא ששים כיון דמפעפע בטל הוא אבל הרא"ה ז"ל כתב דאין חלב מפעפע מתבטל בצלי לעולם דבקדרה הוא שמתבטל מפני שהרוטב מוליך האיסור בשוה אבל בצלי שהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס במקום אחד הילכך אפילו בששים לא בטיל ולפי זה אף במליחה אין משערין בששים מהאי טעמא ולא משמע הכי לקמן [דף צח.] דאמרינן ההיא כוליא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעריה במאי דבלע דיקולא ולכאורה משמע דדיקולא היינו סל שמלחו בו ואפ"ה משערין בששים ומיהו לדברי רש"י ז"ל שפי' דיקולא קלחת לא קשיא ולא מידי ובגמרא אמרינן *דיקולא שצלאה בחלבה קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו והיינו משום דקרמא מפסיק. ומאי שמעינן דכלהו קרמי וחוטי דאסירי משום תרבא לא מפעפעי דהא בהך כוליא קרמא ולובן כוליא הות ביה ואפילו הכי שריוה ואפשר עוד ללמוד מכאן לעוף שצלאו בלא חתיכת ורידין שנוטל החוטין ודיו בכך דקרמא דחוטין מפסיק וכי תימא אם כן רישא בכבשא אלדדין דאסרינן לעיל [דף צג:] ולא סגי בנטילת חוטין שבקרום המוח אפשר שמתוך שאותן החוטין רכים ודקים לא מפסקי : **אבל** אי כחוש הוא קי"ל כרבי יוחנן דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ודעת המפרשים ז"ל דבשומן גיד ל"ש שמן ול"ש כחוש קולף ואוכל עד שמגיע לשמנו דלא אמרו מפעפע אלא בחלב דוקא אבל בשמנו של גיד לא וכן נראה מלשון הגמרא : **ההוא** אטמתא דאימלחן בי ריש גלותא בגידא דנשיא רבינא אסר. דסבר דמליח כמבושל ואסר להו משום שמנו של גיד כל שאין בבשר ס' ולדברי מי שאומר דצלי ומליחה לא משערינן בששים בכל ענין אסר להו : ורב אחא שרי. דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי ובקליפה או בנטילת מקום סגי וכי תימא וכי הוי כרותח דצלי מאי הוי נימא דמפעפע כדאמרינן לעיל דחלב מפעפע אפילו בצלי י"ל דלא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש דאמרינן לעיל דלא מפעפע וכמו שכתבתי למעלה והרמב"ן ז"ל תירץ דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע ואף על גב דאמרינן דמליח הרי הוא כרותח דצלי היינו לאפוקי מרותח דמבושל אבל להא מילתא גריע מצלי דאע"ג דחלב בצלי מפעפע במליחה אינו מפעפע והרשב"א ז"ל חולק בדבר דכיון דרבינא ס"ל דמליח כרותח דמבושל דעדיף מצלי היכי נימא לדידן דגריע מיניה אלא ודאי משמע דכל דמפעפע בצלי מפעפע במליחה וכדברי הרב רבינו שלמה בן אדרת ז"ל נ"ל מדאמרינן לקמן [דף צח.] ההוא כוליא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעורי במאי דבלע דיקולא ומשמע לכאורה דבשר הוא שנמלח בכל וש"מ דחלב במליחה מפעפע דאי לא למה ליה לשעוריה בקליפה סגי לה : **אמר** רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים להתירא לבר מיניה ולא לבטל גופו של גיד קאמר אם נתערב בין הגידין דגיד הנשה בריה הוא ולא בטיל כדאמרינן לקמן בפרקין [דף ק.] אלא לבטל פליטתו קאמר ולפליטת גופו של גיד נמי לא צריך ביטול דהא קי"ל אין בגידין בנותן טעם ולא משמע דרב נחמן דהוא בתרא ס"ל יש בגידין בנותן טעם דלא כהלכתא אלא לבטל פליטת שמנו קאמר ושמעינן

שלטי הגבורים

א פירש"י וכיון דאיפליגי תרי לישני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה ועיקר הדבר כמות שהובא לפנינו משערין ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדירה מן ההיתרא לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה כדאמרי' לקמן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע : ב והיכא שנמלח חתיכת בשר עם חלב גמור כתב הרמב"ן דבמליחה אינו מפעפע וכן נראים דברי הרא"ש והטור והגהות אשר"י והאג"ן ורבינו ברוך ולא משערינן בס' מיהו מד"ס י"א שצריך קליפה וי"א שא"צ ולדעת ר"י הלבן והרשב"א ז"ל ואור זרוע והר"ן ז"ל צריך לשער בס' ואם אין בחתיכה ס' תלוי בפלוגתא אם החתיכה עצמה נעשית נבלה או לאו וכן פליגי אם חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ובחדושי הארכתי והיכא שמלח גיד הנשה ושמנוניתו עם בירך לדברי כ"ג צריך גם ס' כנגד השמנונית במליחה דחשיבא ליה האי שומנו דגיד כחלב גמור וס"ל דמפעפע בכולה חתיכה ע"י מליחה כמ"ד דחלב גמור מפעפע [כמו] שאנו עתידין לבאר לקמן פלוגתייהו בס"ד וכבואו דברי ס"ג המרדכי והגהות אשר"י שם מיהו בתוס' שם וברא"ש והטור ס"ל דאינו מפעפע כלל וע"י מליחה אינו מפעפע אפי' כדי נטילה שא"צ להחמיר ברותח דמליחה כמו ברותח דצלי ואינו צריך רק כדי קליפה אם נמלח שמנונית עמו אבן דברי מהר"ם גבי חלב שנמלח עם בשר כתב דצריך ביטול בס' עיין לקמן והכי כתב הרא"ש בשם מהר"ם :

הגהות הב"ח

(א) ובקדרה איכא דאמרי בקדרה עצמה ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדרה כצ"ל וכ"ב ס"ה אין זה וכך מבואר בדברי הר"ן : (ב) בגיד' דנשיא כצ"ל: (ג) אסר וכיון כצ"ל: (ד) וכ"ב פי' לפי זה שכתב רש"י לפי שאף האיסור נבלע כו' צריך לומר שיש ט"ס בהבי פירושים של רש"י שכתב' שם אם ראינוהו כשנפל שם כו' דהא פשיטא דמיירי דוקא בשלא ראינוהו כו' גם מרשב"א הביא לשון רש"י בלא ראינוהו שנפל לשם וכן ברבינו ירוחם אות כ"ט וכן בכה"ת סי' מ"ח ע"ש. ותמיה לי היאך משערין כמו שהוא בא לפנינו ואם יש שם ס' הכל מותר ודלמא האיסור היה הרבה מתחלה עד שלא היה ס' מן ההיתר אלא שנימוח ואף נשאר בתבשיל כל מה שנימוח וצריך לפרש דסברא הוא מאחר דכשבא לפנינו יש ס' נגד האיסור שבתוכו מסתמא גם קודם שנימוח ונצטמק היה ס' אלא שנבלע מן ההיתר הרבה בגוף הקדרה דהבישול גורם יותר להצטמקות הרוטב ממה שגורם להצטמקות חתיכת האיסור אבל מ"מ קשה למה צריך להטעות בספרים דבכבר יש לפרש דמ"ש רש"י בתחלה אם ראינוהו כשנפל שם כו' היינו כדי לפרש מאן דאמר במאי דבלע' הקדרה דאיירי בשראינוהו . אבל מ"ש רש"י בסוף דבריו ועיקר הדבר כו' הוא פסק דין להיכא שלא ראינו כשנפל . ולפ"ז לא דחה רש"י ז"ל ליבנא בתרא מהלכה גם הרמב"ם בפט"ו פסק כליבנא בתרא . אמנם הסמ"ג והרא"ש והטור כתבו הפסק של רש"י בסתמא דלא משערינן כמה שבלעה הקדרה דכמו כן בלעה הקדרה מן האיסור ואין לעמוד על הדבר משמע מדבריהם דאפי' אם ראינו האיסור כשנפל כן הדין והטעם דדילמא עיקר הבליעה היא מן האיסור וההיתר שנתמעט כלה ואבד מחמת האור הלכך אם אין ס' בהיתר נגד האיסור שבתוכו חוזר האיסור לאסור את ההיתר אפי' היה בו ס' קודם שנתמעט ועוד נ"ל לפרש דדוקא בשראינוהו כשנפל כן הדין אבל בשלא ראינוהו כשנפל אזלינן לחומרא דדלמא האיסור היה הרבה ודו"ק וכן ירא' לענין הלכה למעשה להחמיר : (ה) כ"ב פי' אבל אם נתמעט באותו ערך כל האיסור וההיתר שהוא לפנינו א"כ לא הועיל הצרוף דפשיטא כמו שאין ס' במה שהוא לפנינו כך לא יהיה ס' עם הצרוף אבל אם לא נתמעט בשיעור אחד אלא מן ההיתר נתמעט הרבה יותר מן (מס') נגד האיסור שנתמעט ונסתפק אז ע"י הצרוף אפשר שיהיה בכל ההיתר ס' נגד האיסור שנפל ופשיטא שגם כשלא נתמעט כלום מן האיסור שיועיל הצרוף אלא רבותא קאמר אפי' נתמעט רק שלא יהיה בשיעור אחד כו' וק"ל :

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלט טור י"ד סי' קה:
ב מיי' שם סמג לאוין קלח טוי"ד שם:
ג מיי' פ"ו שם טוי"ד ס"ס:

נ"א ההיתר

דף צז.

[דף רצד ע"ב]

ד"ת מ"ז כ"א ולא

לא הביא כנ"ל

נ"א דכוליא [וכ"ג הב"ח]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואח"כ דחה ליבנא בתרא. ומיהו אין זה קרוי דיחוי אלא שנותן קצבה לדבר מתוך הטעם המפורש בו כדי שלא תצטרך לשיעורין ולפי שסתמא כל דבר הוא כדמפרש בגמ' בתר הכי בשם שההיתר נתמעט ונצטמק כן האיסור ואז"ל להטעות פרש"י ולהגיהו :

ושמעינן מהא דשמנו של גיד אוסר תערובתו שלא כדברי מקלת רבותינו האלפתים ז"ל וכמ"ש למעלה: **כחל** בששים וכחל מן המנין. משום דכחל גופו בשר והיתר גמור הוא ואין איסורו אלא מפני החלב שבתוכו וכיון שיצא חלבו ונתערב בדין הוא שיהא כחל עצמו מן המנין וה"מ בשנפל לקדרה של בשר אבל לקדרה של חלב בעינן ששים לבר מדידיה שהרי הכחל בעצמו הוא שאוסר והר"ס במז"ל כתב בפרק ט"ז מהלכות מאכלות אסורות שלפי שהכחל מדבריהם הקילו בו שיהא הוא עצמו מן המנין: **וכחל** עצמו אסור. פי' מפני מראית העין שאע"פ שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל אי שרית ליה אתי למשרי חתיכת נבלה והיינו דקא מפרש תו דאי נפל לקדרה אחרת אוסר כלומר דלא תימא דכי אסרינן לכחל לפי שנשאר בתוכו מן החלב ומיהו כבר פלט כל מה שהיה לו לפלוט ונימא שאם נפל לקדרה אחרת לא יאסור דליתא אלא כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בחתיכה דנבלה שויה רבנן כחתיכה דנבלה ואי נפל לקדרה אחרת אוסר ומאן דאקשי אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור לא הוה קים ליה בטעמיה וה"ק בשלמא אי אמרינן דמאי דנפיק מיניה משערינן בדין הוא שיאסור שהרי עדיין נשאר בתוכו חלב ולא נתבטל כולו אלא אי אמרת דבכוליה משערינן ע"כ כולו נתבטל וכיון שכן נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור ומשנינן דכיון דאמר רב יצחק בר משרשיא וכחל עצמו אסור שויה רבנן מפני מראית העין כחתיכה דנבלה ואע"פ שנתבטל אי נפל לקדרה אחרת אוסר. והיכא מאן דאמר דכיון דשויה כחתיכה דנבלה מאחר שנאסר אי נפל לקדרה אחרת בעינן ששים בר מיניה אבל לקדרה ראשונה לא מפני שכשנפל היתר היה ואחרים סוברים שכיון שאינו

נר מצוה

כחל בששים [א]וכחל א מן המנין ביצה בששים תתלו
ואין ביצה מן המנין [ב]כחל היכא דלא קרעיה תתלז
ובשליה בהדי בישרא בששים: וכחל מן המנין
אמר רב יצחק בר רב משרשיא וכחל ב עצמו
אסור ונפקא מינה דאי נפל לקדרה אחרת אוסר
אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה איבעיא
לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפיק
מיניה משערינן ופשיט דבדידיה משערינן דאי
בדנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן אלא מעתה
נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור כיון דאמר רב
יצחק וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכת
נבלה ומסקנא [ג]בביצה בששים והיא אסורה תתלח
בששים ואחת והיא מותרת וה"מ *דאית בה
אפרוח אבל ביצה של עוף טמא שנתבשלה עם
ביצים טהורות אינה אוסרת ואינה צריכה שיעור
כדקיימא לן *דמיא דביעי ולא כלום הוא ההוא
[ד]כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא סבר רב תתלט
אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרו ליה
רבנן לרב אשי האי דיקולא דהיתרא בלע
דאיסורא לא בלע ההוא כי פלגא דזיתא דתרבא
דנפל לדיקולא דבישרא סבר מר בר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתי °א"ל
אבוה לא תזלזל בשיעורא דרבנן ועוד האמר ר' יוחנן חצי ג שיעור אסור מן התורה:

מתני'

רש"י

היתר לבד מן האיסור: וכחל מן המנין. דהואיל ומין היתר הוא עצמו אם נתבשל עם בשר משערינן ליה בששים בהדי דידיה: ביצה שיש בה אפרוח. דאי ביצה טמאה לא אסרה דמיא ניהו כדמסיק בגמרא: וכחל עצמו אסור. שהרי הבשר נתן טעם והוא לא נתן טעם בבשר כי מועט היה: בדידיה משערינן. דבעינן שיהא בהיתר ששים ממנו: או במאי דנפק מיניה. מה שפלט זה דבמאי דאיתיה קמן לאו בקדירה הוא כי מישדא שדינן ליה לבר: אלא מעתה. הואיל ובדידיה משערינן הא מיבטל כוליה כל טעמו הלך בתבשיל דאי לאו הכי מה צריך ששים מכולן וכיון דכוליה בטלתיה נפל לקדירה אחרת לא יאסור: שויה רבנן חתיכה דאיסורא. כי בתחלה נאסר עד שלא נאסמק דמשנתנה הקדירה בו טעם מיד נאסר ושויה רבנן כאיסור שאסור לעולם: לדיקולא. קלתת: סבר רב אשי לשעוריה. היתרא ולאוסופי עליה מה שבלעה קדירה כדי לבטל האיסור והאיסור היה מעט כמו שבא לפנינו מגומק: רבנן. תלמידיו: דאיסורא לא בלעה. בתמיה אף האיסור נגמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל יש לשער כמו שאנו רואין: בתלתין פלגי זיתי. דמשום דלא היה בו כזית זילזל בביטולו ולא הצריך ששים: לא תזלזל. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר

נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדרה שניה יותר מבראשונה וכתב הראב"ד ז"ל דכי משערין בכוליה היינו בדבר שאינו חוזר להיתרו דומיא דכחל אבל בדבר שחוזר להיתרו כגון כלים הבלועים מאיסור משערין במאי דנפיק מינייהו באומד יפה שכיון שחוזר להיתרו אינו בדין לשער בכולו שהרי אין כולו גוף איסור וכתב ז"ל ונתעזרתי בקבלה זו מפי הרב רבי יוסי אבן פלט ז"ל אבל בתוספות אמרו דכיון דתלי' טעמא משום דלא ידעינן מאי דנפיק מיניה אפילו בדבר החוזר להכשרו משערינן בכוליה ומיהו הני מילי היכא דלא ידעינן כמה בלע כגון כף ישנה אבל כף חדשה שנפל בה כזית חלב וחזר וגער בה את הקדרה אין משערין בכולו דאע"ג דלא ידעינן כמה נפיק מינה הא ידעינן דלא בלעה טפי מכזית הילכך משערינן ששים בלאותו זית ומותר מיהו אם היא כף ישנה של בשר אע"פ שלא נער בה אלא כזית חלב אם חזר וגער בה את הקדרה איכא מ"ד דבכולה משערין לפי שאין אנו יודעין כמה בלעה מן הבשר ועכשיו כשנער בה חלב נאסר הכל דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל הרמב"ן ז"ל סובר שאין אומרים בבלוע התיכה עצמה נעשית נבלה הלכך אין משערין אלא בלאותו זית: ומסקנא דביצה בששים והיא אסורה בששים ואחת והיא מותרת. וה"ה והא אמרינן גיד בששים ואין גיד מן המנין אלמא בששים והוא מיהא סגי ומ"ש ביצה מגיד תירץ הרמב"ן ז"ל דלפי שיש בביצים גדולים וקטנים והבא לבטל ביצה אינו משגיח עליה לראות אם זו וכולן בוות ממש הוסיפו אחת בשיעורה ולא הצריכו לשער כל אחת ואחת: **והני** מילי דאית בה אפרוח. כלומר שיש עליה קורט דם דאיכא למיחש לרקום: אבל ביצה של עוף טמא וכו' כדקי"ל דמיא דביעי ולא כלום. בגמרא משמע לכאורה דביצים טמאות שסלקן עם הטהורות אפילו קלופות מותרות אבל בירושלמי [פ"י דתרומות הל"ו] לא משמע הכי דגרסינן התם ביצים טהורות שסלקן עם הטמאות מותרות הדא דתימר שסלקן בקליפיהן אבל שלקן כשהן קלופות שיעור אחר יש לכן והר"ס במז"ל בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות לא חילק בין קלופות לשאינן קלופות וראוי לחוש לדברי הירושלמי:

ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא. פרש"י ז"ל דיקולא קלתת: סבר רב אשי לשעורי. להיתרא ולאוסופי עליה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאיסור היה מעט כמו שבא לפנינו מגומק: אמרי ליה רבנן. תלמידיו: דאיסורא לא בלע. בתמיה אף האיסור מגומק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערינן כמו שאנו רואין והוצרך רש"י ז"ל לפרש דדיקולא היינו קלתת לפי שהוא ז"ל פסק [בדף קח.] כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וחלב בהדי בשר מין במינו כדמוכח בסוף פרקין בגמרא [דף קח.] הילכך לא הוה מבטל ליה רב אשי אלא בקדרה דאיכא מים ורוטב דמבטלי ליה דקי"ל [דף ק:] סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אבל פירוש דיקולא בכל מקום סל ועל שנעשה מחריות של דקל קורין אותו על שמו ולפיכך נראה דהאי דיקולא דהכא נמי היינו סל שמלחו בו בשר ונפל בו כזיתא דתרבא ומין במינו נמי בטיל ולפי פירוש זה למדנו מכאן שהחלב אף במליחה מפעפע שלא כדברי הר"ס ב"ן ז"ל וכמו שכתבנו למעלה וכן למדנו דבמליחה במאי דמפעפע משערין בששים שלא כדברי הרא"ה ז"ל וכמו שכתבנו למעלה [סי' תתלד]: **ההוא** פלגא דזיתא דתרבא סבר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתי. משום דלא הוה ביה כשיעור הוה בעי לזלזולי בבטולו דלא ליבעי ששים: לא תזלזל בשיעורא דרבנן. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד ההי מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף עד.) חצי שיעור מנין ת"ל כל חלב ולא אמרו כזית אלא ללקות עליו: **גרסי'** בגמ' [דף נח.] אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל האיסורין שבתורה בששים אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי א"ר אסי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה במאה ונימוס לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה ותניא אין בשלה אלא שלמה רבי שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל דכולי עלמא בהדי איל מבשל ליה מר סבר חתיך ליה והדר מבשל ליה ומ"ס מבשל ליה והדר חתיך ליה מ"ד בששים קסבר בשר בהדי בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים ומ"ד במאה קסבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה והכי פירושו דזרוע של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו ונותנו לכהן ואסור לזרים והאיל נאכל לבעליו ואמרינן דכ"ע בהדי איל מבשל ליה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל מתבשלת מיהו ת"ק סבר דמחתך לה מן האיל והדר מבשל להו בהדדייהו לפיכך הוצרך לדרוש דשלמה מבשלה ואינו מחתכה לחתיכות וכתב רש"י ז"ל דמאי דאמרינן אין בשלה אלא שלמה לא נתפרש באיזה לשון אבל בתוס' פירשו דדריש ליה כאילו הלמ"ד דגושה ומפיק ה"א והיינו כמו שיש לה דהיינו כמות שהיא ומ"מ כיון דעם האיל מתבשלת נמצא דזרוע של איסור ואיל של היתר מתבשלים כאחד וזרוע יש עלם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל הזרוע כדתנן בפרק הזרוע (דף קלד:) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד ומ"ד בששים קסבר דבשר ועלם דזרוע בהדי בשר ועצמות משערין דקים להו לרבנן דששים איכא ושרייה רחמנא ומאן דאמר במאה קסבר דעלם לא בעינן לשעוריה דהא לא פליט טעמיה מיניה וכי משערת בשר הזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה ומ"ד בששים ומ"ד במאה בתרתי פליגי דמ"ד בס' סבר שעצמות הזרוע כיון שהם רכים אוסרים כבשר וס"ל הו דעצמות האיל אע"פ שיש בהם שהן קשין מצטרפין להתיר דקליפי היתר מעלין את האיסור וכדאיתא בירושלמי ומ"ד במאה דקסבר בשר בהדי בשר משערינן פליג עליה בהני תרתי דס"ל שאין עצמות שבזרוע אוסרין שאין בליחות שבהן בנותן טעם וס"ל שאין נו עצמות שבאיל מצטרפין להיתר דקליפי היתר אין מעלין את האיסור דאי מצטרפין הוה ליה טפי ממאה. הלכך לענין הלכה לדידן דקי"ל כמ"ד בששים נקטינן דקליפי היתר מעלין את האיסור. ובירושלמי בפירקא קמא דערלה משמע נו דאף קליפי איסור מעלין את האיסור ואף לפי גמ' דילן אפשר לומר כן דלמ"ד בששים היינו טעמא דלא מצטרפי עצמות שבזרוע להיתר לפי שהן עצמן אוסרין מפני מוח שבהם ומחמת רכותן שילא מהן לחות אבל עצמות יבשין וקליפין שאינן אוסרין אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר אבל אין דעת הרמב"ן ז"ל כן ופרכינן עלה ומי גמרינן מינה כלומר מזרוע בשלה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור כלומר שהרי בלע האיל מן הזרוע והתירו לך הכתוב לאו למעוטי שאר איסורין שבתורה כלומר דלא ילפינן להו מיניה ומפרקינן לא צריכא (א) לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והכא בטיל רבא אמר לא צריכא (ב) לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי כלומר נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור וכדמפרש ואזיל ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וס' ופרכינן עלה [דף נט.] וליגמר מיניה כלומר למשרא אף בקדשים בס'

תו

א כתב הרא"ש היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא ואע"פ שהכחל עצמו אסור לא אמרי' חתיכה נעשית נבלה ואוסר כל החתיכות ויצטרך ששים לבר מכחל וכו' ע"ש באורך:

ב וכן פי' הרמ"י בפ"ט מהל' מאכלות אסורות אפי' קרעו שתי וערב דהא אפי' נתבשל הכחל הוא ועודו אסור ועיין במרדכי באורך:

ג הלכך אפי' חצי זית חלב או נבלה או פחות בעינן ששים ולא מזלזלינן בשיעורא דרבנן והוקא דומיא דחלב ונבלה אבל כל דבר שעיקר איסורו דרבנן ולית ביה איסור דאורייתא אפי' כזית ועפי מכזית בטל ברוב בעלמא ולכתחלה נמי מבטלינן ליה כדפי' בפ' בתרא דע"ז. ע"כ מא"ז:

המאור הגדול

[דף צח ע"א] וההוא כזיתא תרבא דנפל לדיקולא דבשרא סל היה שהיו רגילים למלוח בו בשר ונמלח בו כזית חלב וסבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא מקודם לכן שהוא פולטו עכשיו בשעת המליחה ונמצא הרוטב בשולי הסל אמרי לה רבנן אסו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע שהרי עשוי הוא לבלוע גם את הדם הלכך אין זו הפליטה מבטלת האיסור והר"ר שלמה ז"ל לא פי' כן: ודיני נותן טעם והיתר מצטרף לאיסור כבר ביארנום יפה במס' פסחים בפ' אלו עוברין על יסודי השמועות שהוזכרו בהן:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אלא:
(ב) נ"ב אלא:

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות טוש"ע יו"ד סי' ק:
ב מיי' פ"ט שם סמג לאוין קמא טור יו"ד סי' ל:
ג מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלג וקמא טוש"ע יו"ד סי' פו:
ד מיי' פ"ו שם ופט"ו שם סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' צח:

דף צח.

ע"ל סי' תשפו

[דף צח ע"א]

או בק' כגון טחר או פגול ומפרקינן גלי רחמנא יקדש גבי חטאת להיות כמוה כלומר הנוגע בה ובולע ממנה שאם פסולה היא יפסל כלומר הבלוע ואם כשרה היא תאכל [זו כשנגע בה] כחומר שבה כלומר תאכל כחומר של חטאת שאפילו הם שלמים אסורים לאכול אלא לזכרי כהונה וליום ולילה ולפנים מן הקלעים ופרכינן מאי חזית דגמרת מהאי כלומר מחטאת לינמר מהאי כלומר מזרוע בשלה. ומפרקינן חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן כלומר דחדוש הוא דלכתחלה הותר לבטל איסור כך פרש"י ז"ל ופרכינן א"ה ששים ומאה לא נגמר דחדוש הוא ומפרקינן אמו אכן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל כלומר מדכתיב אחרי רבים להטות הילכך שפיר גמרינן מזרוע בשלה לחולין לששים ולמאה. והיכא לנידק מאי קא פרכינן זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה לימא דזהו אתא למעוטי דדוקא האי איסור מבטלין לכתחלה אבל שאר איסורין לא וכדאמרינן בסמוך דזרוע בשלה חדוש הוא אבל כשנתערב אח"כ דגמרינן מיניה לכל איסורין שבתורה ·

ב"מ צוי' ד"ה נר מצוה

מתני' *(גיד *הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו א בנותן טעם ואם לאו כולם אסורים וכן חתיכה של נבלה ושל דג טמא: גמ' וליבטל ברובא *שאני גיד דבריה הוא וכן חתיכה הואיל וראויה להתכבד לפני האורחים) דרש רבה *בר רב הונא חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה (א) ובחתיכות אוקי

רש"י

אלא מדרבנן לא תזלזל בו: מתני' בזמן שמכירו. משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטת טעמו: [בנ"ט]. ואם הוא נותן [טעם] בכל היתר הכל אסור ושיעורו בששים כדאמרינן לעיל מין במינו [בששים]: ואם לאו. שאין מכירו כולן אסורים דכל חדא איכא למימר דזה הוא: וכן חתיכת נבילה. שנתערבה ונתבשלה עם חתיכות היתר אם מכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות כדפרישית: גמ' וליבטיל ברובא. כשאין מכירו: חתיכת נבלה. ואם הוא מכירה אינה אוסרת בפליטה שלה עד שיהא בה כדי. ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות:

הירצו *בתוס' דהא לא הוי היתר הבא מכלל איסור דכל איסורין שבתורה מדאורייתא מבטלין אותן לכתחלה והא דאמרינן דזרוע בשלה חדוש הוא אין חדושו שמותר לבטלו אלא שמנוה לבטלו משא"כ בשאר איסורין שבתורה שאין מנוה לבטלם לכתחלה וליכא למימר דה"ק זהו היתר שמנוה לבטלו משא"כ בכל האיסורין [שאין מנוה אבל מותר] דהא פשיטא דהיכי תיסק אדעתין שיהא *מותר לבטל איסורי תורה אבל הראב"ד ז"ל כתב באיסור משהו שלו דמדקרי ליה לזרוע בשלה חדוש ש"מ דמאי דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה דאורייתא הוא וכ"ת א"כ ליסני ליה דה"ק זהו למעוטי שאר איסורין שאין מבטלין אותן לכתחלה לאו קושיא הוא דלישנא דזהו היתר משמע שההיתר בא לפניו מכלל איסורא ומתירין אותו וכשנתערב משמע ולא לערב אותו לכתחלה ומיהו אע"ג דביטול איסור לכתחלה מדאורייתא הוא לדברי הרב ז"ל אם עבר וביטלו מדאורייתא בטיל ואפילו במזיד (א) ומדרבנן במזיד לא בטיל בשוגג פליגי בה רבי יהודה ורבי יוסי בגיטין בפרק הניזקין (דף נד:) וקי"ל כר' יוסי דאמר בשוגג בטיל ומזיד נמי כתב הרמב"ם ז"ל דדוקא למי שביטל אותו במזיד אסור אבל לאחרים מותר וכן דעת הראב"ד ז"ל. ודאמרי' אמו אכן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל ה"פ דאע"ג דכל היכא דיהיב טעמא מדאורייתא לא בטיל ברובא דהא קי"ל [פסחים דף מד.] דכזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא ובפרק התערובות (דף עט.) נמי אמרינן אמר רבא אמור רבנן ברובא אמור רבנן בטעמא ופריש מין במינו ברובא מין בשאינו מינו בטעמא ומדקאמר מין במינו ברובא מדאורייתא קאמר דמדרבנן אפי' במינו בעיא ששים וכדאמר רבא גופיה לעיל [דף צז:] ואפ"ה קאמר מין בשאינו מינו בטעמא אלמא מין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא הוא ולא בטיל ברובא אפ"ה הכא הכי קאמרינן דמדאורייתא כל היכא דלא יהיב טעמא ברובא בטיל ואין לך איסור בתורה שיתן טעם בששים ויש בהם הרבה שאפילו בי' ועשרים אין נותנין טעם הילכך כי בעינן ס' בכל האיסורין אע"ג דליכא פעמא חומרא הוא דמדאורייתא כל היכא דליכא טעמא ברובא בטיל. והוי יודע דהא מילתא כולה דגמרינן מזרוע בשלה אסמכתא בעלמא הוא דהא מין במינו מדאורייתא ברובא בטיל כדאמרינן בהדיא מין במינו ברובא ומין בשאינו מינו נמי כל היכא דליכא טעם ברובא בטיל וכדכתיבנא והיינו טעמא משום דמזרוע בשלה ליכא למיגמר ששים ומאה דדילמא בבציר מהאי שיעורא נמי בטיל אלא שמנותו בכך לבשל את הזרוע והאיל כאחד אלא ודאי מדאורייתא לא בעינן ששים כלל לא במינו ולא בשאינו מינו אלא משום דהיכא איסורא דיהיב טעמא בשאינו מינו בששים כגון בצל וקפלוט וההוא מדאורייתא אסור דמין בשאינו מינו בטעמא ולפיכך השוו חכמים כל נותני טעמים לאו דלא לבטלו אלא בששים ואע"ג דבציר מהכי בטיל טעמא ואפילו במין במינו דבטל מדאורייתא חד בתרי הצריכוהו ששים בגלול כיון שהאיסור מתפשט בכל אע"פ שאין טעמו ניכר דלא פלוג רבנן. ודאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי אע"ג דהכא ליכא טעמא כלל דהא איכא ס' או ק' הכי פירושא דרבא נמי לרבי יהודה קאמר ובמינו ומשום דאמר אביי דלר' יהודה אע"ג דבעלמא מין במינו לא בטיל בזרוע בשלה בטל קאמר רבא דלא שריק בזרוע בשלה כולי האי אלא טעמיה הוא דשריק דכיון דבקדשים טעם כעיקר אסור הוה לן למימר לרבי יהודה דלא ליבטיל טעמא ואפ"ה מבטלינן ליה אבל היכא שנמחה הזרוע עלמו לא נמדו שיבטל. ומדאמרינן לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור משמע דטעם כעיקר בחולין מדרבנן ואע"ג דבפ' אלו עוברין [דף מד.] משמע דטעם כעיקר בחולין מדאורייתא כבר כתבתי תירוצו של דבר בחידושי וכן פסק רש"י ז"ל דטעם כעיקר מדרבנן כדמוכחא סוגיין. והביא עוד ראיה מדאמרינן בפ' כל הבשר (דף קח.) גבי טיפת חלב דאמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד מדרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן וכו' ורבא דחייה ואמר דרך בשול אסרה תורה אלמא ס"ל לרבא טעמו ולא ממשו דרבנן. עוד הביא ראיה מדאמר רבי יוחנן התם בפרק בתרא דע"ז (דף סז.) כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ואי כלקא דעתך טעם כעיקר דאורייתא אמאי אין לוקין עליו אלא ש"מ דרבנן ולפי שיטה זו הולכין בספקו להקל כשאר ספקות של דבריהם. אבל ר"ת ז"ל כתב דטעם כעיקר דאורייתא כדמוכח סוגיין דפסחים (דף מד.) וכי קאמרינן הכא בסוגיין לא נצרכה אלא לטעם כעיקר· דבקדשים אסור דמשמע הא בחולין שרי ה"מ במין במינו דומיא דזרוע בשלה דבמין במינו לא הוי טעם כעיקר דאורייתא אלא בקדשים בלחוד ואליבא דרבי יהודה וכמו שכתבנו למעלה והביא נמי דפרק כל הבשר דאמר רבא דרך בישול אסרה תורה לאו משום דס"ל לרבא טעם כעיקר דרבנן אלא לומר דמהתם לא תפשוט והא דאמר רבי יוחנן בפ' בתרא דע"ז טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו לא קשיא דאע"ג דטעם כעיקר דאורייתא אין לוקין עליו דאי לרבנן דגמרי לה מק"ו דנזיר דאין איסורו איסור עולם וכדאיתא בפ' אלו עוברין (שם) אין לוקין עליו דאין עונשין מן הדין ולרבי עקיבא נמי דגמר לה מבנין אב דגיעולי עובדי כוכבים אין לוקין עליו דהא לית בהו אלא עשה ולא מחוור (א) דאם טעם כעיקר דאורייתא ודאי לוקין עליו דכיון דבעיקר גופיה ודאי איכא לאו בגלוי מילתא בעלמא סגיא דטעם כעיקר וממילא לוקין (ב) על הטעם כשם שלוקין על העיקר דכי אזהר רחמנא אאכילה גופא ואטעמא אזהר ודכותיה אמרינן [בבכורות דף טו:] בגוזז ועובד בבכור פסולי המוקדשין דלקי ואע"ג דלית בהו לאו דהא נפקא לן [שם ע"א] מדכתיב תזבח ואכלת ולא חלב בשר ולא גיזה ועבודה דטעמא דמילתא דכיון דבמוקדשין גופייהו כתיב לאו ומוכחינן מדכתיב תזבח ואכלת דאף בכור פסולי מוקדשים אסור ממילא אמרינן דבכלל לאו לא תעבוד ולא תגוז הוא והכא נמי דכותיה ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל עיקר. ונמצא עכשיו פסקן של דברים בביטול האיסורין דמין במינו ואפי' נתערב גופו דאורייתא ברובא בטיל וכדאמר רבא בפרק התערובות (דף עט.) אמור רבנן ברובא ופרשינן התם מין במינו ברובא וה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן בין שנתערב גופו ונבלל בין שאין שם אלא פליטתו בששים וכדאמרינן לעיל בפירקין [דף צז:] מין במינו אי נמי מין בשאינו מינו וכו' בששים מיהו כי בעינן ששים במין במינו הני מילי בדברים הנבללין אבל יבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטל ובסמוך נאריך עוד בזה בס"ד. ולענין מין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא כדאמר רבא בפ' התערובות (דף עח:) מין בשאינו מינו בטעמא ובודאי מדאורייתא קאמר דומיא דמאי דקאמר במין ומינו ברובא ש"מ דמין שנתערב בשאינו מינו בגופא ובטעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא ואי איכא כזית בכדי אכילת פרס לוקה כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מד.) ואי ליכא כזית בכדי אכילת פרס אסור מדאורייתא (ג) מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעורא בששים והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר שלפי שיטת ר"ת ז"ל הוא מדאורייתא ולפי שיטת רש"י ז"ל מדרבנן וכיון שכבר כתבנו שדברי רש"י ז"ל נראין עיקר נפקא מינה שאם נפלה חתיכה של נבלה לתוך הקדרה ופלטה ונספך הרוטב דאין אנו יודעין אם היה בו ששים אם לאו תולין להקל ככל איסורין של דבריהם דאע"ג דלעיל [דף צז:] אמרי' גבי כחל דבכוליה מסערינן דאי במאי דנפיק מיניה מסערינן מנא ידעינן דמשמע דלחומרא אזלינן ה"מ בדבר שאי אפשר לעמוד עליו דאי אזלינן לקולא (אה) יהו כל האיסורין בספק וכל אחד ואחד ישער במה שנראה בעיניו ולפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן אבל במה שאינו בא אלא במקראי בעלמא כגון אם נספך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא: **דרש** רבה בר רב הונא חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות ומסקינן בגמרא עלה אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל למה לי נותן טעם כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן שקדם וסלקו רבא אמר אפילו תימא לא קדם וסלקו הוי מין במינו ודבר אחר וכל מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו והכי פירושה דרבה בר ר"ה ס"ל דחתיכת נבלה אע"פ שנתנה טעם בחתיכה אחרת שהיתה בלדה קודם שנער את הקדרה או שנתן בה הרוטב ולא היה בה ששים ונתנה הנבלה טעם בה ונאסרה ואח"כ נער את הקדרה אין אומרים דכיון שנאסרה זו תחלה נעשה כחתיכת נבלה עצמה וילטרך ששים לבטל את שתיהן דליתא אלא כיון שנער את הקדרה בסוף הרי נתפשט טעם הנבלה בכל הקדרה ולפיכך אינו אסור עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות כלומר שלא יהא בהם ששים [כנגד] חתיכת הנבלה הא אם יש בהם ששים כנגדה אע"פ שאין בהם ששים כנגד חתיכת הנבלה וחתיכת ההיתר שנאסרה תחלה משליך חתיכת הנבלה וכל השאר מותר אפילו אותה חתיכה שנאסרה תחלה ורב פליג ואמר דכיון שנתן טעם בחתיכה ראשונה שוב אין לה היתר שהרי היא כנבלה עצמה וקאמר נמי שאוסרת כל החתיכות כולן אפילו יש בהם ששים כדי לבטל את שתיהן מפני שהן מינה דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ומש"ה [פריך] רב ספרא דכיון דכר' יהודה ס"ל למה לן שתעשה חתיכה שניה נבלה תיפוק ליה דחתיכת נבלה עצמה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דבשלמא אי לא הוה ס"ל כרבי יהודה נפקא מינה דניבעי ששים בשתיהן אבל כיון דכרבי יהודה ס"ל

מדקאמר

א את"ס ס"ל יעקב כארפתי כששתם שלש אווזות ונתנבלה אחת ונתערבה בין שתי השתופי' ולא הוכרה שנבלה וטוב להשליך אחת לחוץ ושתים לאכול ואמר אנא מרי כי שגגה גדולה שגג וצריך כפרה כדמוכח מתני' דוקא כשמכיר הגיד והחתיכה ואין בהם כמתן טעם וכו' עד ולא אמרי' הוא שנתערב הוא

הגהות הב"ח

(א) ואפי' במזיד אלא מדרבנן במזיד לא בטיל ובשוגג פליגי כצ"ל: (ב) נ"ב פי' אם היה בטעם כל כך שבאכילת ג' ביצים יש שם כזית מן האיסור והיינו בענין דלא דעינן כמה פלט דמשפריך בכולה כמו גבי כחל דהא"כ אפי' נימוח גוף האיסור אין לוקין כמו שכתב המחבר גופיה בסמוך בפסק וא"כ לדעת רש"י אפי' היכא דאיכא בטעם כזית מן האיסור בתוך כדי אכילת פרס מן ההיתר שהוא ג' ביצים אינו אסור רק מדרבנן וכ"כ המרדכי להדיא בפ' בתרא דע"ז לדעת רש"י ע"ש. אלא שהוא ז"ל כתב שם דאינו אסור מה"ת לדעת רש"י אלא באיסור שהוא בעין משמע אע"פ שגוף האיסור נימוח מאחר שאינו בעין הוי טעמו ולא ממשו ואינו אסור אלא מדרבנן וכן משמע להדיא מלשון רש"י שם שכתב וז"ל טעמו ולא ממשו כגון חלב שנפל לקדרה או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין עכ"ל וכן משמע בפשיטות מלשון שאר מפרשים דלדעת רש"י הכל מותר מה"ת כל שאין האיסור בעין ושלא כדברי הר"ן לדעת רש"י ואפשר לומר שהר"ן ז"ל לא היה גורס בפי' רש"י הלשון שנזכר בהעתקתי: (ג) נ"ב אין זה ממה שאמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו שפירושו כשאין בו כזית בכדי אכילה פרס שאין שם ממשו אסור מה"ת ואין לוקין עליו בשרי לדעת רש"י פירושו אסור מדרבנן קאמר כמ"ש הרב גופיה בסמוך שמכאן הוכיח רש"י ז"ל הפסק שאין טעמו אסור רק מדרבנן אלא ודאי שזה נשמע מכח הדיוק מההלת דבריו של ר' יוחנן שאמר כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס דפירושו כשנימוח שם ממשו של איסור אסור מה"ת ולוקין עליו וזהו שלוקין אינו אלא כשיש בו כזית בכדי א"פ אבל אם אין בו כזית בכדי א"פ אסור מה"ת ואין לוקין אבל מה שאמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין איירי אפי' יש בו כזית בכדי א"פ אין לוקין דאל"כ הו"ל נמי לפרש וזהו שאין בו כזית בכדי א"פ כמו שאמר בריפא ומש"ה הוכיח רש"י דאסור מדרבנן קאמר דאל"כ למה אין לוקין עליו כשיש בו כזית בכדי א"פ אלא ודאי מדרבנן קאמר והשתא בע"כ בשאין שם אלא פליטתו דאם היה שם גופו של איסור היה אסור מה"ת בנותן בו טעם כדאמר רבא בפרק התערובות אמור רבנן ברובה כו' וזהו לפי שיטת רש"י לדעת הרב. והרב מוהר"ר יוסף קארו מטהתו כבוד לא ירד לדקדק בדברי הר"ן וכתב עליו מה שכתב בסי' צ"ת. ובדברי הר"ן גופיה בפ' בתרא דע"ז מבואר להדיא שדעתו היא כמו שכתבתי ע"ש:

א מיי' פרק ט ופט"ו ופט"ז מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלא קלט קמא טוי"ד סי' צב צח ק:

[דף רצה ע"ב]

דף ק.

בגמ' אי' רבה בר בר חנה (נ"א)

בתוס' שלפינו לא נמצא אלא תירוצו של הראב"ד הכתוב כאן. מהר"ם

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) זהו תירוצו של הר"ר יוסף מאורלייני"ש שכתבו התוס' וסתירה של ר"ת עליו ובתירוץ הראשון מתרצי' דתרי גווני טעם כעיקר דאורייתא הוו חד טעם שיש בו כזית בכדי אכילת פרס וזהו שלוקי' עליו וחד טעם שאין בו כזית בכדי אכילת פרס וזהו שאין לוקין עליו ובסמוך בפסקן של דברים הזכירו לפסק הלכה לכ"ע ולא תלה בזה מחלוקת ר"ת ורש"י.

הגהות חוות יאיר

(א) עי' לקמן בר"ף סימן התג:

בב"י סי' צ"ח ניתא

(אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי כמאן אמר רב להך שמעתתא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי

רש"י

אוקי רב אמורא עליה ודרש. גרסינן שלא לשמוע לדברי רבה בר רב הונא שכיון שנתן טעם בחתיכה אחרת שהיתה בלדה תמיד או שנתבשל עמה תחלה קודם שנתן שאר חתיכות בקדירה חתיכה זו שקיבלה טעם הנבלה נעשית נבלה ואוסרת כולן : כי לא נתן. הנבלה נמי טעם בשום חתיכה לא בטלה דנבלה גופה הוה מין במינו ולא בטיל : בשקדם

כ"ז נמחק ד"ת ובדפוס קושט' ליתא

מדקאמר דאוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה למה אנו צריכין שתאסר חתיכה שניה תיפוק ליה דחתיכה ראשונה אוסרת הכל ומפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלק האיסור קודם שיתן החתיכות האחרות בקדרה הילכך נתנה טעם בראשונה הרי זו מותרת ואוסרתן דאי לא במאי מיתסרן ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור חברותיה בפליטתה ורבא שני דאפילו תימא בשלא קדם וסלקו ואפ"ה לא מתסרי שאר החתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא דכל מין ומינו כגון נבלה ושחוטה ודבר אחר כגון תבלין ורוטב מיני דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיף על ההיתר אלא סלקא כמי שאינו בקדרה זו ונשארו הנבלה והרוטב ונמלאת נבלה בטלה ברוטב ובקיפה אם יש בהם ששים כנגדה הילכך נתנה טעם בראשונה תחלה בעוד שלא ריבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה בחתיכות נתוספה חתיכה הראשונה עם הנבלה ואוסרת הכל מפני שהם מינה ולא מנו חתיכות לבטולה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם ואיכא למידק הכא כיון דרב כרבי יהודה ס"ל למה לי שתתן טעם בחתיכה דהא אפילו במשהו נמי מיתסרא כיון דמין במינו לא בטיל ועוד לאביי דמוקי לה בשקדם וסלקו למה לי טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו אי לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כיון שנאסרה אותה חתיכה אוסרת שאר חתיכות בפליטת אותו איסור משום מין במינו ונדחקו בפירוק קושיות הללו ונ"ל דכל שלא נתן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסרא' לא חשיב איסורה למימר בה חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל שאינה נעשית נבלה אינה אוסרת כל החתיכות כולן דאע"ג דא"ר יהודה מין במינו לא בטיל לא שמעינן ליה הכי כל שטעם אחר של היתר מעורב בו . ולענין הלכה במאי דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ודאי לא קי"ל כותיה דהא קי"ל [דף צט:] דמין במינו בששים אבל במאי דאמר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אע"פ שנראה מדברי הרב אלפסי ז"ל דבהא נמי לא קי"ל כותיה שהרי השמיטה מן ההלכות אינו מחוור דהא אביי ורבא דשקלי וטרו בה משמע דבהא מיהת כותיה ס"ל ובפ' כל הבשר גם כן מוכח דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה כמו שאכתוב שם בס"ד : **תנן** בפירקין [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם ואם אינו מכירו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם וכן חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שמכירה בנותן טעם ואם אינו מכירה כולן אסורות והרוטב בנותן טעם והכי פירושה דס"ל להאי תנא דיש בגידין בנותן טעם אע"ג דאנן לא קי"ל הכי ומש"ה קאמר דבזמן שמכירו משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו ומשערינן לה בנותן טעם דהיינו בששים ואם לאו כולן אסורות מפני שבכל אחד י"ל. שזהו ובגמרא [דף צט:] פרכינן וליבטל ברובא וסיפא נמי [דתנן] חתיכת נבלה וכו' כה"ג מיפרשא ופרכינן עלה בגמ' ותבטל ברובא : **גרסי'** בגמ' עלה דהך מתני' וליבטל ברובא ומפרקינן [דף ק.] בריה שאני הכי פירושה אמאי קאמר דבזמן שאינו מכיר הגיד כולן אסורין ליבטל ברובא ומפרקינן דבריה שאני כלומר דגיד בריה הוי ולא בטיל וכתב הראב"ד ז"ל דכי אמרינן וליבטל ברובא לאו ברובא ממש קאמר דהיינו חד בתרי דהא מדרבנן ששים בעינן אלא שברביה קאמר דהיינו בששים ולא נהירא דרובא בכל דוכתא רובא ממש משמע ואכא נמי דכוותה והיינו טעמא משום דכי אצרוך רבנן אפילו במין במינו ששים ה"מ בדברים הנבללין או הנבלעין שטעם האיסור מתפשט בכל ולבטולי טעמא בעינן ששים אבל יבש ביבש כיון שהאיסור עומד בעצמו ומדינא חד בתרי בטיל הכי נמי בטל מדרבנן דשעור ס' לא שייך הכא כלל דהא לא מבטל טעמא בהכי ומש"ה פרכינן הכא וליבטיל ברובא דהא הכא דומיא דיבש ביבש הוא דליכא טעמא דהא תנן דאם אין מכירו כולן אסורין כלומר ואע"ג דליכא נותן טעם ואמאי כיון דליכא טעמא ליבטיל ברובא דהיינו חד בתרי ביבש ביבש וראיה לדבר דיבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל מדאמרינן בפ' הזהב (דף נג.) התרומה והביכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה וביכורים מה שא"כ במעשר ואמרינן עלה דמה שאין כן במעשר דבטל ברובא והתם ודאי מדרבנן קאמר דומיא דאחד ומאה דתרומה וביבש ביבש הוא דאילו בלח ששים בעינן וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד בתרי כשאר האיסורין שלא החמירו עליו כמו שהחמירו בתרומה דליכא למימר דכי קאמר התם ברובא ברביה קאמר דהיינו ששים דא"כ היכי קאמר סתמא מה שא"כ במעשר דבטל ברביה תרומה נמי בטלה ברביה בשלמא הכא איכא לדחוקי דמשום דתנן ואם לאו כולן אסורין דאפילו באלף לא בטיל מקשי סתמא וליבטיל ברובא דהיינו רביה אבל התם דתרומה נמי בטלה ברביה דאחד ומאה אם איתא דלמעשר נמי צריך ששים הוה ליה לפרושי רביה דידיה כמה אלא מדקאמר סתמא ש"מ דרובא ממש קאמר וכן דעת בעלי התוס' ז"ל מיהו כי אמרינן דיבש ביבש בטל חד בתרי אפילו מדרבנן ה"מ במין במינו דכיון דמדאורייתא אפי' לח בלח ברובא בטיל לא אחמור רבנן ביבש ביבש דהא אי אפשר למייתי לידי איסורא דאורייתא אבל במין בשאינו מינו דלח בלח אפילו מדאורייתא אזלינן בתר טעמא אפילו ביבש נמי בעינא ששים כי היכי דכי מבשל להו כהדדי לא ליתי לידי טעמא דהוי איסורא דאורייתא וכי שרינן נמי במין במינו הני מילי לאכול כל אחד ואחד בפני עצמו אבל לבשלם כולן כאחד כל היכא דליכא ששים אסור דכיון דגזור רבנן בנותן טעם במין במינו אי מבשל להו כהדדי יהבי טעמא ואסור מיהו כתב הרב רבינו אהרן הלוי ז"ל דכל שנתבטל חד בתרי כיון שלאכול כל אחד ואחד בפני עצמו מותר אם בא לבשלן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ששים ומבשלן לכתחלה ומשום מבטל איסור לכתחלה ליכא שכיון שכל אחד בפני עצמו מותר אין כאן איסור . והוי יודע דלא מיקרי בריה אלא בג' תנאים . האחד שיהא איסורא מגופה . השני שתהא ברית נשמה . השלישי שתהא שלמה . איסורא מגופה כילד כגון גיד הנשה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו אבל נפור טהורה וכיוצא בה שהיא מותרת אע"פ שנתנבלה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לאו בריה (א) הוא והיינו דאמרינן לקמן בפירקין [דף קב:] אבל נפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית שמתה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא והיינו טעמא דלנפור טהורה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לא מיקרי בריה להתחייב עליה בכ"ש והיינו נמי דאמרינן בפרק התערובות (דף עב.) גבי שור הנסקל שנתערב בין השוורין דאמרינן אפילו הן ריבוא כולן ימותו ופרכינן וליבטלו ברובא ומשני [דף עג.] בעלי חיים חשיבי ולא בטלי דוקא משום חשיבותא דבעלי חיים אבל משום בריה לא כיון שאין אסורה מעצמה וזהו תנאי ראשון . תנאי שני דהיינו ברית נשמה כילד כגון נפור אי נמי גיד הנשה דהוה ביה חיותא אבל היכא דלאו ברית נשמה הוא אע"פ שהוא כברייתו כגון חטה וכיוצא בה לאו בריה הוא וכדאמרינן בהדיא במסכת מכות [דף יג.] דרבי שמעון מחייב באוכל חטה אחת של טבל מפני שהיא כברייתה ואמרי ליה רבנן ברית נשמה חשיבא . ומיהו חלב לא מיקרי בריה אע"פ שהוא ברית נשמה לפי שאין כולו במקום אחד והיינו כעין בריה שהיא מקובלת כאחד וזהו תנאי שני . תנאי שלישי דהיינו שתהא שלמה כילד שאילו נתרסק ממנה אבר אין תורת בריה עליה כדאמרי' במס' מכות (דף טז:) רסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש ואפילו אותו אבר שנתרסק אין הנשמה תלויה בו הרי היא מתבטלת כאילו אינה בריה דבמסכת נזיר (דף נא:) איבעיה לן כה"ג לגבי מלקות אי חשיבא בריה למלקות [ללקות] עליה בכל שהוא או לא ולא איפשיטא ומדלענין מלקות ספקא לענין שתאסור תערובתה אפילו באלף נקיטינן לקולא דבריה לא בטלה דרבנן הוא ובספקא דרבנן נקיטינן לקולא . ואיכא מ"ד דכי אמרינן

המאור הגדול

[דף ק ע"א] **אוקים** רב אמורא עליה ודריש כיון דנתנה טעם בחתיכה החתיכה וכו' מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל והיינו דקאמר אוסרת כל החתיכות כולן אפי' הן אלף מפני שהן מינה א"ה מאי איריא בשנתן טעם בחתיכה אחת אפי' לא נתן אלא משהו בכל חתיכה וחתיכה כולן אסורות דמין במינו לא בטיל א"ל הכא במאי עסקינן בשקדם וסלקה פי' סלק את הנבלה קודם שתתן כלום לשאר החתיכות אפי' משהו לפיכך אם נתנה טעם בחתיכה אחת של כשרה יש בה כח לאסור את השאר בכל שהן מפני שהן מינה אבל אם לא נתן טעם אלא משהו אע"פ שהיא עצמה נאסרת אין בה כה לאסור את האחרות שלא קבלו כלום מן האיסור לפי שאינה נעשית כנבלה לאסור אחרות עד שיתן טעם בה האיסור רבא אמר אפי' תימא שלא קדם וסלק את האיסור הוי הנבלה עם הכשרה ועם הרוטב מין במינו ודבר אחר וסלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכיון שנתן טעם האיסור בחתיכה נעשו שתי חתיכות נבלה ואין שיעור ברוטב לבטל את שתיהן וכל זה לדברי ר"י שאמר מין במינו לא בטיל דלרבנן אע"פ שהן מינה מצטרפות כל החתיכות שאין בהם טעם האיסור עם הרוטב לבטל האיסור ולא אמרי' סלק את מינו כמי שאינו ואע"ג דקי"ל כרבנן נקטינן מיהא לענין יין נסך לא בטיל מין במינו והרי"ף ז"ל לא הזכיר מזה כלום גם פי' ה"ר שלמה לא נתברר אצלי :

מלחמת ה'

ועוד אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה כו' עד אבל אם לא נתן טעם אלא משהו אע"פ שהיא עצמה נאסרת אין בה כח לאסור האחרות : **אמר** הכותב אני לא באתי לידי המדה הזאת לפי שהם דברים פורחים באויר אלא רב דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כמ"ד בפ' השוכר את הפועל ביין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים בסוף אסור ואע"פ שהוא נאסר במשהו היתר עצמו נעשית איסור ואפשר דאפי' למאן דמיקל התם בדבר נבלל בחתיכה מודה ושמועה זו כך היא מתפרשת דמקשי' רב כמאן אמרה לשמעתיה כר' יהודה למה לי נותן טעם בחתיכה ותתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת ראשונה עצמה האסור את כולן מפני שהן מינה ופריק אביי אם מצא ראשונה מצל נבלה את החתיכות כ"ש שאוסרת את כולן מפני שהן מינה אלא רב רבותא קמ"ל שאפי' נפלה של נבלה בקדרה ואסרה חתיכה אחת וסלקה חתיכה כשאסרה נעשית נבלה ואוסרת כל היורדות עמה לקדרה מפני שהן מינה ומאי כיון שנתן טעם בחתיכה כיון שנתבשלה עמה ואסרה קאמר אלא כיון דודאי תהא בתחלה יש בה בנותן טעם מש"ה נקיט האי לישנא ורבי פריש אפי' תימא בשלא קדם וסלקו אלא אם נפלה ראשונה לקדרה וניער וכסה רואים כל החתיכות כמי שאינן ורוטב רבה על האיסור מטעה ראשונה ומבטלה כדאמרי' לקמן בכל הבשר וה"מ לגבי יין נסך דהו"ל נפל שם קיתון של מים תחלה אלא כיון שנפלו סמוך לחתיכה אחת ולא ניער מתחלה עד שנתן טעם בזו וה"ס בלא נותן טעם גמור כדפרישית לאביי כיון שבלעה ממנה נעשית זו נבלה ואוסרת מפני שהן מינה דהו"ל נפל יין נסך בסוף כדפרישית כך נ"ל וזה פי' השמועה נכון וברור ויש לו על מה שיסמוך בעיקרי השמועות שנאמרו בגמ' בענין זה : עתה נחזור לדקדק בדברי רבינו למה השמיטה שהרי אנו צריכים לדברי רבה ללמוד דין התחיכה עצמה נעשית נבלה שהצריכן שיעור כדי לבטל את שתיהן ועוד שכתב דברי רבה בר רב הונא כשהן מערים מערין ברוטב ובקיפה ובתחיכות דאלמא לא מנינן חתיכה עצמה בשיעורין ומאי דעת הרב נוטה לפסוק אפשר לסוחטו מותר ואע"ג דרב ור' יוחנן כהדי שמואל וריש לקיש הלכה כוותייהו הא איכא ר"ב ברבי דהוא תכם עם שמואל ור"ל ואיכא נמי רבה בר רב הונא דקאי כוותייהו ואינהו איהוקמי כיחידאה כר' יהודה ורבי וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ועוד בדרבי כראין איתמר ולא אמר הלכה כר"י ואפשר וכון שיא הפסק הזה אלא שאנו תופסים להקל באיסורין וי"א שלא שמענו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לדברי האומר מין במינו לא בטיל אבל לדברי האומר בטיל אינה אוסרת אלא בשיעור איסור שנבלע בה כענין ששנינו במס' תמורה אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון והטעם לזה שכיון שאין ההיתר ראוי לבטל את האיסור אפי' כשמצטרף עם היתר אחר לא אמרי' סלק אותו כמי שאינו אלא מצטרף עם האיסור שלא יבטל ואפי' בנאסר במשהו כך דינו כמו שאמרו תדע שאפי' בתחלה אין ההיתר אלא משום דאמרי' רואין את ההיתר כמי שאינו ומאן דלית ליה רואין אסר כלכך בנאסר תחלה הכל מודים דלא אמרי' רואין אלא לדברי האומר מין במינו בטל היתר שבחתיכה עצמה כפי הראוי לבטל בין במינו בין בשאינו מינו וראוי להצטרף הוא ואילו ניער מתחלה היה מצטרף עם שאר היתר ומבטלים האיסור אף בשלא ניער אלא בסוף מצטרף ומבטל ול"א כל דקדים גבר סוף דינא כתחלת דינא שאילו מתחלה היו שם מבטלים הם את האיסור ברוב וכיון דלא צריכא למימר סלק את מינו אמרי' אדרבה מלא מין היתר ושיעור שהיה ראוי להצטרף הוא בין בתחלה בין בסוף במיעוט נאסר וכיון שמלא לירוף חביריו ניעור דהיינו מדמע ומחמץ שהרי כמחמץ חתיכה של עיסה שקבלה טעם מן החמץ האסור של כלאי הכרם ואין אומרים בה נעשית היסור וכן בלח כגון מים שאובים וכן ביבש כגון זו שהיה שם סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו' והיינו סבריה דרבה בר רב הונא דהריש עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות ולא מסייעא חתיכה עצמה להיסיר טעם שלה כיון דס"ל מין במינו בנותן טעם וטיפת חלב שנפלה לחתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכת נבלה הוא כבשר עצמו נאסר וזהו שאמרו אפשר לסוחטו אסור מ"מ לפי הדעת צריך היה רבינו לכתוב דין חתיכה עצמה נעשית נבלה לענין בשר בחלב לומר שצריכה כולה להשער ואחרים אמרו בשאר איסורים כן דינם טיפת דם שנפלה לחתיכה ואסרה בנותן טעם ונפלה חתיכה לקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה לר' יהודה שכל דבר נאסר בין שאיסורו מעצמו בין שאיסורו מחמת דבר אחר אין מינו מוציאו מכלל איסורו כיון שאין מינו מצטרף להיתר ניעור עמו שלא יבטל כשאינו מינו הא לדברי חכמים כולן מצטרפין לבטל וכזה הענין כתבה הראב"ד ז"ל ואם זה אמת מדכה רבינו הגדול ממה שחייבנו אותו לכותבה לדרב ואינם דברים מחוורים ואנו לא עמדנו על הסברות הללו מדברי הגאונים ולפיכך יש לחוש שמא לא השמיטה רבינו ז"ל אלא מפני שאין דברי רב כמה שנאמרו הלכה אע"פ שיש ללמוד מהן שצריך שיעור כיוצא בזה . ומה שכתב לדרבה בר הונא עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות בשניער וכסה מתחלה כהבה לעצמו וכבר ראינו במס' ע"ז שהיא ז"ל חושש לחזקיה דלית ליה רואין לענין יין נסך ולעולם יין איסור ושל היתר שנתערבו אסור הא"כ הגדילו בהיתר כלומר שמים בטלו ליין נסך ולא"כ בא בם יין של היתר ומפני זה השמיט בם כל אותה הסוגיא לדון כחזקיה מן הכתם ואע"ג דרב ור' יוחנן תרוייהו א"ה להו רואין כיון דחזקיה רבייהו הוא כוותיה קי"ל ורבא פירושא בעלמא הוא דפריש לה לרב וזו תומרא יתירה . ועוד דרבה נמי אית ליה רואין ובפרק סיומן רבה והיא בהקשה ממנה בפרק כל הבשר :

שנפל אלא היכא שנפל מעצמו ודוקא שנפל לאור ונשרף או ליס הגדול שאינו בעולם אבל לקח בידים להשליך לאור או ליס הגדול אסור וכן אי איתיה בעולם אע"ג דנפלה מעצמה אסור . והר"ן הנרפתי כתב שהמורה כוון כשורה וקי"ל אין ברירה . מא"ז:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מיהו התוס' מפרש בענין אחר בפ' גיד הנשה גבי אכלו ואין בו כזית חייב ולדבריהם אין הכרח לא בתנאי ראשון ולא בתנאי שני ע"ש בד"ה מאי טעמא דרבנן בריה הוא :

אמרינן דבריה לא בטלה הייט שאינה בטלה בששים או במאה אבל בטלה היא באלף והכי אמרינן בירושלמי [תרומות פרק י הלכה ה] הורה רבי בון בהדין עכברא חד באלף ורבינו שמשון ז"ל למד ממשנה אחת שבמסכת תרומות פרק בלל [שם] לפי מה שפירש הרב ז"ל אותה משנה דבריה בטלה בתשע מאות וששים וכי אמרינן בירושלמי חד באלף כך היה מעשה ולא מחוור דהא קתני בריה דהייט גיד הנשה דומיא דחתיכה הראויה להתכבד דבתרוייהו תנן כולן אסורין ובודאי חתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה אפילו באלף דבהדיא תניא בתוספתא חתיכת איסור שנתערבה בין החתיכות אפי' הן אלף כולן אסורות ודכוותה נמי גבי בריה משמע דכולן אסורות אפילו באלף ובירושלמי ודאי לאו מתורת בריות אתו עלה דהיכי דמי אי לבטל פליטתה למה ליה כולי האי הא בששים נמי בטלה כדתנן בהדיא והרוטב בנותן טעם שאין חשיבות בריה אלא שלא לבטל היא גופה אבל לבטל פליטתה לא ואי בשנמחית בטלה היא כמו שכתבנו ואי בשלא נמחית יסלקנה משם אלא ודאי בירושלמי לבטל פליטתה קאמר דסבירא להו דעכבר נותן טעם עד אלף והייט דמייתי התם גבי ציר דגים דאמרינן לעיל בגמרא דשיעור קרוב למאתים מיהו בהא נמי פליג אגמרא דילן דבפרק בתרא דע"ז משמע דעכבר לא יהיב טעמא אלא בששים : ושאל לגאון ז"ל בעכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואמר אם הסרך נימוח בשמן מסערין ליה בס' בשמן רותח ומותר באכילה ואין צריך לומר להדלקה ואי נונן הוא מעבירו במסננת ושרי אפילו באכילה ואי לא כשם שאסור באכילה כך אסור להדלקה משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך ע"כ . מכלל דס"ל ז"ל דכי היכי דאמרינן בפרק בתרא דע"ז (דף סח:) דעכברא בשיכרא וחלא אשבוחי משבח הכי נמי בשמן אבל הר"ם במז"ל כתב בפט"ו מהל' מאכלות אסורות דלא משבח אלא בשיכרא וחלא אבל ביין ושמן מיפגם פגים ושרי וכן דעת חכמי הצרפתים ז"ל : **וגרסי'** תו בגמ' [דף ק.] עלה דמתניתין דתנן דחתיכת נבלה בזמן שאינו מכירה כולן אסורות ופרכינן עלה ותבטל ברובא הא ניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שניט אלא למ"ד את שדרכו לימנות שניט מאי איכא למימר ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים והכי פירושה הניחא למ"ד התם בריש מס' ביצה [דף ג:] עלה דההיא דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר"מ וחכ"א יעלו בא' ומאתים שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית רבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית ופליגי רבי יוחנן וריש לקיש עלה אליבא דר' מאיר דרבי יוחנן סבר דרבי מאיר את שדרכו לימנות קאמר כלומר דדוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין קאמר ר' מאיר דלא בטיל אבל מה שנמכר לפעמים באומד אע"פ שלפעמים נמכר במנין בטיל וריש לקיש פליג עליה ואמר כל שדרכו לימנות לפעמים לר' מאיר לא בטיל ומש"ה קאמרינן הכא דהניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שניט איכא למימר דמתני' ר' מאיר היא דחתיכה מכל שדרכו לימנות היא אלא למ"ד את שדרכו לימנות שניט מאי איכא למימר דחתיכה לאו מאת שדרכו לימנות היא ואפילו כרבי מאיר לא אתיא ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים כלומר ור' מאיר מודה בהא דאע"ג דלא הויא מאת שדרכו לימנות כיון שהיא חשובה להתכבד בה בפני האורחים אינה בטלה מיהו כרבנן לא מתוקמא דלרבנן אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ולא עדיפא חתיכה זו אע"פ שראויה להתכבד מחבילי תלתן דבטלים אליבא דרבנן וכיון דהתם מתניתין רבי מאיר ורבי יוחנן וריש לקיש נמי פליגי אליביה בכל שדרכו ואת שדרכו קי"ל כותיה ואליבא דר' יוחנן דאת שדרכו לימנות מקדש אבל הר"ם במז"ל פסק בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות כרבנן משמע דס"ל דחתיכה הראויה להתכבד בה הרי היא כששה דברים לרבנן ובמאי דאמרינן דשאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בפני האורחים איכא למידק דכיון שהיא אסורה היאך יתכבד בה וכי תימא בפני אורח עובד כוכבים והא קרינן לבשר בחלב בפרק בתרא דע"ז (דף עד.) ראוי להתכבד בו דתנן ואלו אסורין בכל שהן וחשיב בשר בחלב אע"פ שאינו ראוי להתכבד בו בפני שום אדם דמאיסורי הנאה הוא וכי תימא דהכא לאו ראוי להתכבד בזו קאמרינן אלא בשכנגדה אכתי תקשי הא דתניא בפרק הערל (דף פא:) חתיכה חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין כולן אסורות חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות [חטאת] טהורות כולן מותרות ואמאי מותרות מאי שנא מבשר בחלב ומחתיכת נבלה דההוא נמי ראוי להתכבד בשכנגדה לפני האורחים הירנו בספר התרומות שזהו כללו של דבר כל שאילו נתבטל יהא ראוי להתכבד בו בפני כל אדם כחתיכת נבלה שנתערבה בשל היתר או חתיכת חטאת טהורה בשל חולין שאם תתבטל בחולין תהא כחולין ותהא ראויה להתכבד בה בפני כל אדם הרי זו אינה בטלה והייט ריש' דברייתא דפרק הערל דקתני חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין כולן אסורות אבל חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות טהורות שאם תתבטל בתוך הטהורות לא תהא ראויה להתכבד בה בפני האורחים שהרי אינה ראויה אלא לזכרי כהונה [בלבד מפום זכרי כהונה] לא חשבי לה ראויה וחתיכה זו דוקא שאינה קטנה ולא גדולה יותר מדאי באם היתה קטנה יותר מדאי אינה ראויה להתכבד בה ובגדולה יותר מדאי נמי להתכבד קיימא וכמות שהיא אינה ראויה להתכבד בה וראיה לדבר דמדפרכינן בפרק התערובות (דף עב.) גבי שור הנסקל וליבטיל ברובא ומתרצינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי טעמא משום בעלי חיים אבל מת בטל ואע"פ שאפשר לחתוך ממנו הרבה חתיכות שהן ראויות להתכבד אפ"ה כיון דכמות שהוא אינו ראוי להתכבד אילו היה מת בטיל אלמא חתיכה בינונית בעינן וחתיכה בינונית נמי כי אמרינן דאינה בטלה דוקא בעוד שהיא שלימה אבל אם אחר שנפלה לקדרה נחתכה בטל חשיבותה ובטלה בששים כשאר האיסורין דהא אמרינן בפרק הניזקין (דף נד:) גבי אגוזי פרך ורמוני בדן באם נתפצעו האגוזים ונתפרדו הרמונים בטלים ומיהו דוקא בשנתחתכה או נמוחה מעצמה אבל לחתכה אסור דהוה ליה מבטל איסור לכתחלה ואם עבר ועשה כן במזיד אסורה לו ומותרת לאחרים וכן דעת הר"ם במז"ל בפט"ו מהל' מאכלות אסורות בשוגג מותרת אפילו לעצמו דלא קנסינן שוגג אטו מזיד וכדאיתא בפ' הניזקין (שם) הילכך נחתכה אחת מן החתיכות היא מותרת ממ"נ דאי של היתר היא הרי זו כשרה ואם אסורה היא הרי היא מתבטלת והייט דאמרי' בפ' התערובות (דף עד:) חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות אם נפתחה אחת מהן נוטל בה כדי דמע ושותה פירוש דכיון שנפתחה בטלה חשיבותה ועולה ממ"נ אלא שצריך ליטול ממנה כדי דמע בתרומה משום גזל השבט ואם נאבדה אחת מהן כולן מותרות דכיון דמאי דאמרינן דלא בטיל מדרבנן הוא כל היכא דנאבדה אחת מהן תלינן לקולא כדאמרינן בפרק התערובות [דף עד.] טבעת של ע"ז שנפלה במאה ונפלה אחת מהן לים הגדול כולן מותרות דאמרינן הך דאיסורא נפל מיהו מהתם משמע דלא שרינן בנפלה אחת מהן אלא לאכול אותן שנים שנים דכל שעתא ושעתא ודאי אכיל דהיתרא ודילמא לא אכיל דאיסורא כלל אבל אחת אחת לא דתנן התם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשין דברי רבי אליעזר ואיפסקא הלכתא כוותיה ואמרינן עלה לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים אבל אחת אחת לא . וכתבו רבותינו הצרפתים ז"ל שלא אמרו בחתיכה שאינה בטלה אלא באסורה מחמת עצמה אבל אם נפל איסור בחתיכה ונתן בה טעם אע"פ שחתיכה עצמה נעשית נבלה בטלה בס' או ברוב לפי שאין האיסור שבה ראוי להתכבד בו לפני האורחים אע"ג דמשמע בשלהי ע"ז (דף עד.) שחתיכת בשר בחלב אינה בטלה משום דראויה להתכבד בפני האורחים שאני התם שכיון שנתבשלו בשר [בחלב] החתיכה עצמה איסור היא והסברא נכונה היא ולענין מאי דמשמע ממתניתין דחתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים אינה בטלה ובסוף ע"ז [שם] משמע דתרתי בעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה אפרשנו שם בס"ד : **הדרן עלך גיד הנשה**

נר מצוה

במאי עסקינן בשקדם וסילקו רבא אמר אפילו *תימא לא קדם וסילקו הוי מין ומינו ודבר אחר וכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו) :

הדרן עלך גיד הנשה

דף קג:

°*כל *הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים ואסור א להעלותן עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים והנודר

רש"י

בשקדם וסילק. האיסור קודם שנתן החתיכות אחרות בקדירה לכך אם היא נתנה טעם בראשונה חוזרת ואוסרת דאי לא במאי מיתסרי ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור האחרון : הוי מין ומינו. הנבלה והשחוטה : ודבר אחר. התבלין והרוטב זה : סלק את מינו. דהיתר כמי שאינו בקדירה שאינו לא מבטלו ולא מוסיפו ונשארו הנבלה והרוטב ובטלין הנבלה ברוטב ובקיפה לכך אם נתנה טעם תחילה בהתיכה או אותה חתיכה נותן טעם וצריך שיהא ברוטב ששים לבטל גם אותה חתיכה :

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור *לאכלו בחל. אע"ג דכתיב גדי ה"ה חיה ועוף : ואסור להעלותן.

כל הבשר אסור לבשל בחלב. דאף על גב דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומפלג פליגי בה לקמן [דף קיג.] איכא למאן דאמר דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן והקשו בתוס' אמאי לא תנא נוהג בחולין ובמוקדשין כדתנן באידך פירקין דהא בתוספתא תניא בהדיא בשר בחלב נוהג בארץ ובחו"ל בפני [הבית ושלא בפני] הבית בחולין ובמוקדשין וכי תימא לא איצטריכא ליה דבבשול מוקדשין ליכא איסור כלל ואמאי תיסק אדעתין דלא לנהוג ביה איסור בשר בחלב ליתא דהניחא למ"ד דהבישול [בשר בחלב לעולם לקי ואפילו לא אתי לידי אכילה] אלא למאן דאמר [דף קיד.] דכל היכא דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי הוה ליה לאשמעינן שאם בישל בשר גבוה בחלב ואכלו דלוקה דאאכילה נמי לקי לפי שאיסור בשר בחלב חייל על איסור מוקדשין איכא למימר דהא תנא ליה דכיון דתנן כל הבשר (א) תו לא איצטריך למיתני נוהג בחולין ובמוקדשין דבכלל כל הבשר איתנהו נמי למוקדשין ונוהג בארץ ובחוצה לארץ נמי לא איצטריך ליה למיתני דכיון דחובת הגוף היא פשיטא דנוהגת בכל מקום ובכל זמן והא דתני להו כולהו באידך פרקי אגב גררא דחד מינייהו תננהו אבל הכא דחולין ומוקדשין דהוה צריכא ליה תננהו בלשון כל הבשר (ב) תו לא איצטריך ליה למיתני אידך וכי תימא אכתי אמאי לא נקט לישנא דאידך פרקי דלימא בשר בחלב נוהג וכו' בחולין ובמוקדשין כי היכי דתנא גיד הנשה נוהג כסוי הדם נוהג אותו ואת בנו נוהג איכא למימר דהנהו איסורייהו ידיע ומש"ה תני במאי נהיגי אבל הכא לפרושי גופא דאיסורא איצטריך לומר שבישולו בלבד אסור ואפילו לא אכלו שלא תאמר בישול שאסר הכתוב היינו דוקא בשאכלו קמ"ל דאפילו לא אכלו מוזהר על בישולו : **ואסור** להעלות בשר עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים . דילמא אתי לאיתויכהו בהדי הדדי

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט:

דף ק:

[דף רצו ע"ב]

גרס"י שבגמ' איתא לבשל

הגהות הב"ח

(א) על תיבת תו רשום קו : (ב) על תיבת תו רשום קו :

שלטי הגבורים

א בדין אכילת גבינה אחר בשר לדברי ר"ת לפי מה שכתבו המפרשים אכל בשר בין של בהמה וחיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו אפי' קנח והדיח פיו עד שישהה כשיעור שמזמן סעודת הבקר עד סעודת הערב שהוא שש שעות וכן כתבו ר"ת ומיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות והרשב"א והרא"ש וטור והר"ן ומרדכי והכי נהוג עלמא וכתב הר"ן מיהו נראה שמי שאכל בשר ושהה קצת ואח"כ מצא בשר בין שיניו שא"צ שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהוי ומיהו קנוח הפה מיהא צריך ונטעם הדבר למה צריך לשהות כל כך פליגי ואיכא נפקותא בפלוגתייהו דרש"י כתב מפני שהבשר מוציא שומן ומושך הטעם עד זמן ארוך ולפ"ז הטעם אפי' אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו ובתוך הזמן אפי' אין בשר בשינים אסור וגם לפי זה אם לא אכל הבשר אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם ומיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות מתן טעם לשהייה זו מפני הבשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בשר בין השינים וכתב הטור וטוב לאחוז כחומרי שני הטעמים וסמ"ג לאוין קמ"א כתב בשם ר"י דהא דצריך להמתין לאכול גבינה אחר בשר עד סעודה אחרת אינו מדבר בסעודה שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפי' אם סילק מיד ובירך וחזר לאכול מותר שלא חלקו חכמים וכן כתבו בשם ראבי"ה וכ"כ המרדכי ור"ת כתב בשם ה"ג דגבינה אחר בשר מותר לאכול מיד בלי שהייה כלל אלא שצריך קנוח והדחה וכתב המרדכי שכ"ה דעת רא"ש שאפי' באותה סעודה עצמה יכול לאכול גבינה אחר בשר אף בקינוח והדחה והרמב"ן כתב דבשר עוף ואח"כ גבינה שרי למיכל מיד בלא קינוח הפה ובלא נט"י בין ביום בין בלילה אבל בשר בהמה ואח"כ גבינה אסור עד סעודה אחרת ולדברי הרמב"ן גם גבינה אחר חיה מותר לאכול באותה סעודה כמו שמותר לאכול גבינה אחר בשר עוף לדידיה והא דכתב הרשב"א בשם הרמב"ן דגבינה אחר חיה ועוף נאכלין בלי הדחה וקנוח טעות הוא משום דכיון דס"ל להרמב"ן דחיה ועוף דינן שוין והיכא שאכל בשר עוף אחר גבינה או חיה אין טעון הדחה וקנוח הכי נמי לדידיה דאין חלוק בין אכל הבשר קודם גבינה או הגבינה קודם הבשר דינן שוה שאינן צריכין קינוח והדחה :

המאור הגדול

[דף קא ע"א] ה"ג ומאן האי תנא דאיסור כולל באיסור קל לית ליה באיסור חמור אית ליה כגון עולה ושור הנסקל דהוא איסור חמור דאסור בהנאה ואתכלל איסורא בשאר התיכות וא"ת דלמא משום דאית ליה איסור מוסיף הוא ומנו דאיתוסף ביה בהאי גיד איסור הנאה איתוסף ביה איסור אכילה דהא אפי' מאן דלית ליה איסור כולל באיסור מוסיף מודה לא ס"ד דאי ס"ד משום איסור מוסיף אדאשמעינן עולה ושור הנסקל לשמעינן גיד הנשה בחלב דאיתוסף נמי ביה איסור הנאה אלא לאו משום דאית ליה איסור כולל באיסור חמור הוא ואוקמה רבא כר"י הגלילי והא דתניא שבת ויוה"כ וכו' וכן הא דשלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן קס"ד מעיקרא לאוקומה באיסור כולל משום דשבת קביעא וקיימא כדמפרש אביי טעמיה ויוה"כ מבתר הכי אתי וחייל עליה באיסור מלאכה מגו דאתכלל באיסור אכילה ודחייה רבא להאי סברא משום דסוף סוף בהדי הדדי אתי ובאיסור בת אחת כ"ע מודו דהא אפי' מאן דלית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף אית ליה איסור בת אחת כדאיתא ביבמות בפ' ארבעה אחים אלא אמר רבא נזירה הוי ויוה"כ דחוי הוה ועלה א"ר יוחנן הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מקרבן חטאת לפי שקדושה דחויה היתה והשתא דאתית להכי לא צריכינן לאפוכי לברייתא ור' יוחנן לא אמר לדברי ר"י הגלילי לעולם ולא למאי דאפכן ואי קשיא לך היכי קאמר ר"ע שבת ויוה"כ אינו חייב אלא אחת והא אמר שמואל בפ' כל הבשר קסבר ר"ע איסור חל על איסור וכ"ש באיסור בת אחת ויש להשיב ולומר שלא אמר ר"ע אינו חייב אלא אחת אלא בשעת המירה ובדשלח רב יצחק בר גיורי ור"י הגלילי ור"ע לא פליגי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וקרובים דברינו לדברי ר"ח ז"ל בפי' שמועה זו אבל ה"ר שלמה ז"ל מקוי בה קהיאתא ומפרש אותה בענין אחר :

הדדי ואין הכי נמי דבשר דגים וחגבים אפילו (ב) לאכלו בחלב שרי אלא נקט תנא לאשמועינן דשאר בשר אפילו בהעלאה נמי [אסור] ואיצטריך למתני חוץ מבשר דגים [וחגבים] דאי לא *תנא הכי לא הוה תני קושטא דשריותא דאכילת בשר דגים וחגבים בחלב מרישא שמעינן לה דכיון דלבשלן בחלב שרי ממילא משמע דלאכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא זה נראה לי : **הנודר** מן הבשר. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמועינן דכל מין בשר אדם קורא בשר חוץ מבשר דגים וחגבים ובגמ' יתבאר

מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים : *העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל אמר רבי יוסי (א) זה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל באיזה שולחן אמרו בשולחן שהוא אוכל עליו אבל בשולחן שהוא סודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש : **גמ'** *מדקתני הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים שמעינן *דעוף אסור על הנודר מן הבשר והוא הדין לקרבין ולבני מעיין וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שליח מיניה הוא דתנן בנדרים הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח לנו ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם °וכן הדבר כלום אומר לא מצאתי אלא קטניות אלא שהדלועין בכלל ירק ואמרינן עלה* מאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא רשב"ג הוא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ובראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרבין לאו בשר ואוכליהן לאו איניש ומדסתם א לן תנא הכא כר' עקיבא שמעינן דהילכתא כותיה ואע"ג דלא קי"ל דיש סדר למשנה בתרי מסכתא ואיכא למימר דילמא סתם ואחר כך מחלוקת היא (א) ואין הלכה כסתם אפ"ה הוה ליה ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא הילכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד אבל בבשר דגים (א) אסור משום דממליך עלייהו שליחא והאי דקתני הכא מותר בבשר דגים
אוקימנא בפרק הנודר מן הירק* כשהקיז דם וכייבין ליה עיניה בתחלת אוכלא
דלא אכיל דגים דדגים קשין הם לתחלת אוכלא הא לאו הכי אסור אפילו בבשר
דגים משום דממליך עלייהו שליחא. גרסינן בי"ט בפ"ק* השוחט ג'את התרנגולת
ומצא בה ביצים ב גמורות מותרות לאכלן בחלב : *תני אגרא חמוה דרבי אבא
עוף וגבינה נאכלין באפיקורין וי"א באפקולים הוא תני לה והוא אמר לה בלא
קינוח הפה ובלא נט"י : רב יצחק בר רב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו
ליה גבינה ואכיל ואייתו ליה בישרא ואכיל כי לא משי ידיה. אמרו ליה והא תני
אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפקולים פירוש מטלית עוף וגבינה
אין בשר וגבינה לא (ב) אמר להו הני מילי בליליא אבל ביממא הא קא חזינא :
ת"ר

רש"י
דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי : מותר בבשר דגים וחגבים. דבנדרים הלך אחר לשון בנ"א וכל מין בשר קרוי בשר חוץ מבשר דגים וחגבים : ואינו נאכל. עם הגבינה : אמר ר' יוסי כו'. בגמ' פריך היינו ת"ק ומשני פירוש מאן ת"ק ר' יוסי הוא : בשולחן שאוכל עליו. דאיידי דממשמש בהו אתי לאתנוחי זה על זה: **גמ'** כל מידי דמימליך עליה שליח. כל דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך הכלל ולא מוציא מן הכלל כגון הכא כשאומר לשלוחו קנה לנו בשר בשוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף וגם אינו נשמע לו שלא יקנה בשר עוף אלא חוזר אצל בעל הבית ואומר לו כלום אקנה בשר עוף אבל בשר דגים מוציא מן הכלל כי לא יחזור לשאול כלום אקנה בשר דגים כי אינם בכלל בשר : לא מצאתי אלא דלועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא אינו ירק דאי הוה ירק לא היה צריך לימלך כי ירק סתם אמר ליה לקנות : כן הדבר. משם ראיה שהוא מין ירק שאם לא מצא אלא קטנית אומר לא מצאתי ירק ובדלועין אומר לא מצאתי אלא דלועין אלמא שהדלועין נקראין ירק ולא הקטנית : דכייבין ליה עיניה. שהעינים כואבות לו : גמורות. שנגמרו בקליפתן : באפיקורין. דרך הפקר שאין נזהר בהן : הוא תני לה. כך קיבלה סדורה מרבו : והוא אמר לה. פירשה מסברא שלו דאפיקורין בלא קינוח שאם אכל זה ובא לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח פיו אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא כלום נדבק מן הראשון בחניכיו : מטלית. פי' לקנח בו : הא קא חזינן. שידיו ריקניות ואין דבוק בהן:
מקנח

נר מצוה עוד בס"ד : העוף עולה עם הגבינה על השולחן. דקסברי דבשר עוף דרבנן ומש"ה לא גזרינן ביה העלאה אטו אכילה וב"ה אמרי לא עולה ולא נאכל דאע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן אפילו הכי גזרו בהעלאתו דאי לא לא [קיימא] גזרה דאכילה : דבר זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. מדברים שב"ש מקילין ובית הלל מחמירין ואתא תנא לאשמעינן דמשמיה דר' יוסי נקיטינן הך פלוגתא דב"ש וב"ה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם והכי איתא בגמ' [דף קד:] : בשולחן שאוכל עליו. משום דאיכא למיחש ביה שלא יבא לאכלן כאחת : נותן זה בצד זה ואינו חושש. ובלבד שלא יהו נוגעים זה בזה דכיון שאינו אוכל עליו לא גזרינן : **גמ'** וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שלוחיה. דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך דבריו ולא מוציא מן הכלל וצריך השליח לחזור ולשאול ולפרש [רוצה] אתה בזה : מיניה הוא. חשיב הוא לענין נדרים מאותו המין כי הכא דאומר לשלוחו קנה לי בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל לו כלום אני לוקח לך בשר עוף : מיניה הוא. מין בשר הוא שהרי אומר לו קנה לי בשר ואם לא היה העוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו דהא לאו בשר הוא : והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא לא קרו להו אינשי ירק דהא ירק כתם קא"ל ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך : אמר להם וכן הדבר. ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיב ואומר לו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ובדלועין הוא אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דלועין ולמה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדלועין בכלל ירק : ואמרינן עלה. בפרק הנודר מן הירק הוא (דף נד:) : **והא** דקתני הכא מותר בדגים וחגבים וכו' דדגים קשים לתחלת אוכלא. חולי העין נקרא אוכלא ודגים קשים בתחלת אותו חולי הא לאו הכי אסור בבשר דגים משום דממליך עלייהו שליחא דהכי אמרינן התם בפרק הנודר מן הירק (שם) שפעמים שאומר לשלוחו קנה לי בשר והוא משיבו *לא מצאתי אלא בשר דגים הלכך דוקא בשהקיז דם ודכאיבן ליה עיניה הוא דמותר בבשר דגים הא סתמא אסור. וכתב הר"ס ב"ן ז"ל שם בהלכותיו דמהא שמעינן דכל כה"ג אזלינן בתר דעתיה דנודר ולא הוי בכלל נדר כתם אלא מידי דלא חזי ליה אבל מידי דלא חזי ליה לפום שעתיה ליתיה בכלל סתם נדר אלא א"כ משתמע נמי בהדיא אבל מכלל לא אתי שאין לנודר אלא מקומו ושעתו : **השוחט** את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות. שאינן מעורות בגידין כמו שכתבתי שם בפירקא קמא די"ט : מותרות לאכלן בחלב. דלא חשיבי בשר : **עוף** וגבינה נאכלין באפקולים. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל ופי' מטלית וגירסת הספרים באפיקורן כלומר דרך הפקר שאינו נזהר בהם וכדמפרש: הוא תני לה. כך [קיבלה] סדורה מרבו : והוא אמר לה. והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן בלא קינוח הפה שאם אכל זה ובקש לאכול זה א"צ ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק מן הראשון בחניכיו : הא קא חזינא. שאין דבוק בידי כלום ודעת הר"ס במז"ל בפרק ט"ז מהלכות מאכלות אסורות שלא התיר אגרא בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים אלא גבינה ואח"כ עוף אבל עוף ואח"כ גבינה לא והכי מוכח עובדא דרב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה בריסא ואכל והדר אייתו ליה בשרא ואכל כי לא משא ידיה ואקשינן עליה והא תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא ואם איתא דאגרא אפילו למיכל עוף בריסא ואח"כ גבינה באפיקורן שרא מאי קושיא לימא להו דהה"כ דבשר וגבינה לא מיהו רב יצחק גבינה אכל בריסא וכה"ג אפילו למיכל בשר בתרה שרי אלא שמע מינה דלא התיר אגרא אלא גבינה ואחר כך עוף ומשום הכי דייקינן מינה דגבינה ואחר כך בשר לא והייטו נמי דאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה ומדקאמר בשר סתמא משמע דאפילו עוף אבל הר"ס ב"ן ז"ל כתב דאגרא אפילו עוף ואחר כך גבינה שרא דלישנא הכי משמע דקאמר עוף וגבינה ואפילו הכי פרכינן לרב יצחק בריה דרב משרשיא דאם איתא דשרי למיכל בישרא בתר גבינה אדרהיט אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואחר כך גבינה טפי הוה ליה לאשמועינן רבותא דאפילו בבשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא משכחת לה אפיקורן כגון דאכיל גבינה בריסא דשרי למיכל בשר בתרה ומדלא תנא אלא בעוף משמע דעוף וגבינה דלית בה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין כלומר אפילו עוף ואחר כך גבינה אבל בשר וגבינה בשום ענין (ג) לא ואפילו גבינה ואחר כך בשר ודאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה סייט בשר בהמה דכתם בשר הכי משמע והא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא הדין לחיה וגבינה כיון דקי"ל כרבי

המאור הגדול

רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכל אייתו ליה בשרא ואכל כי לא משא ידיה וכו' נקיטינן מהאי עובדא ומשמעתתא דאיתמר בהדין ענינא היכא דאכל בשר מקמי גבינה אי ההוא בשר דאכל בשר חיה ובהמה הוא צריך נט"י והוא דאכל בלילה וצריך נמי קנוח הפה בפת אי נמי בכל מילי בר מקמחא ותמרי וירקא והיכא דאכל ביממא קנוח הפה צריך נט"י לא צריך דהא קא חזי להו והיכא דאכל גבינה מקמי בשר בהמה וחיה צריך נט"י והוא דאכל בליליא אבל קנוח הפה לא צריך לפי שהגבינה מתעכלת מהרה מאחר שנכנסה לתוך הפה ואין לחוש לה משא"כ בבשר שהבשר של בין השינים נקרא בשר כדכתיב הבשר עודנו בין שיניהם לפיכך צריך קנוח הפה באכילתו אבל אם הקדים ואכל גבינה א"צ קנוח הפה מפני שיש לו עיכול הפה מיד ואי אכל ביממא לא צריך ולא מידי לא נטילת ידים ולא קנוח הפה: **ועוף** וגבינה נאכלים באפיקורין ולא צריכי ולא מידי לא ביממא ולא בליליא אע"פ שהקדים עוף לגבינה משום דבשר עוף מדרבנן אי נמי אקולי אקילו כי היכי דאקילו בהעלאתו לב"ש והיכא דשהה ליה ו' שעות שיעור שהיית שבין סעודה לסעודה אע"פ שאכל בשר בהמה וחיה מותר לאכול גבינה בין ביום בין בלילה בלא נט"י ובלא קנוח הפה ולא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא באפיקורן כלומר בלא נט"י ובלא קנוח הפה אבל בנט"י ובקנוח הפה הכל מותר ואם אכל גבינה מותר לאכול בשר בלא קנוח הפה אבל נט"י בליליא צריך מעובדא דרב יצחק בריה דרב משרשיא ועל זה הדרך מתיישבת כל השמועות כולן וכן פסק בעל ההלכות הראשונות ז"ל ומזה יתבאר לך מה שפסק הרי"ף ז"ל בהלכותיו על לא נכון (דרי"ף פי' דכי אמר רב חסדא אכל בשר וכו' היינו עד כדי ששהה כדי שיעור סעודה אחרת. כמו שפי' תוס' בד"ה עוף וגבינה). ולפי פירושנו זה השתבשו המפרשים (ד) זה שאמרו בגמ' אבל בין תבשיל לגבינה חובה בין תבשיל דהשתא לגבינה דמעיקרא וא"א לומר כן דהא דייקינן בגמ' בין כמה ישהה בין בשר לגבינה בין כמה [ישהה] בין גבינה לבשר גם המפרשים שפירשו (ה) ובתבשיל שאין בו [בשר] בעינו אלא טעם הבשר הוא שיש בו הבל שבוש הוא לפי מה שנהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר בכל ענין וטעו בפירושיהם להעמיד מנהגיהם ומה שכתבנו היא המחוור וכן נהגו כל חכמי צרפת ומים אמצעיים שבין תבשיל לתבשיל רשות לנקיות דעלמא כגון ששהה בין זה לזה מעט אפי' שניהם של בשר או שניהם של חלב :
כרבי

עין משפט:
ג" מהר"ם תימא
א מיי' פרק ט מהל' נדרים טוי"ד סי' ריז:
ב מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פז :
דף קד.
[דף רצז ע"א]
בנדרים דף נד:
שם
דף ו:
יף קד:
ס"א לא מצאתי בשר אלא דגים

הגהות הב"ח
(א) נ"ב דבר זה: (ב) נאכלין כצ"ל: (ג) נ"ב פי' בכל ענין אסור לאכלן באפיקורן : (ד) המפרשים ופרשו שזה כצ"ל: (ה) דמיירי בתבשיל כצ"ל:

שלטי הגבורים:
א וכן כתב הרא"ש :
ב מדברי רבינו ומיי' א"א לברר מאי גינהו גמורות רק שכתב רבינו דצריך שלא יהיו מעורות בגידין אבל מעורות בגידין אסור לאוכלן בחלב כך כתב רבינו פ"ק דיו"ט ובפ' כל הבשר לא הזכיר חלוק זה דמעורות או אין מעורות רק כתב בסתם ואם מצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב ויש לדקדק היאך פסק הרי"ף כר' יעקב דמחלק בין מעורות לשאינן מעורות ופליג עם ת"ק דהל"ל ר' יעקב יחיד לגבי ת"ק ונמצא פוסק כיחיד לגבי רבים והרי כתם גבי אפרוח שנולד ביו"ט פסק כת"ק ולא רצה לפסוק כר"א ב"י דפליג עליה אע"פ דמשנת ר"א ב"י קב ונקי לא רצה לדחות דברי רבים מלפני דברי ראב"י שהוא יחיד והאיך הכא יפסוק כר' יעקב שהוא יחידאה לגבי ת"ק שהוא רבים ועוד למה זה גבי בשר בחלב לא הזכיר חילוק זה בין מעורות לשאינן מעורות אלא כתב בסתם דמותרות לאוכלן בחלב וכמו כן דברי הר"ן ז"ע דבפ"ק די"ט כתב דביצים גמורות שיש להם תוכן וחלמון אע"פ שעדיין מעורות בגידין מותרים לאוכלן בחלב וכאן בפ' כל הבשר כתב הר"ן דכשהן מעורות הן אסורי':
לשון ריא"ז
השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שנגמר החלמון שלהם אע"פ שהן מעורות בגידין מותרות לאוכלן בחלב שאינו מכלל בשר וכבר ג"ס גמורות הן דומים כמו שביאר מז"ס בפ' ביצה :

חדושי אנשי שם
ד"ת (א) יש לעיין היכי קרי מחלוקת מתני' דירק דגם הוא סתם לן תנא כרשב"ג וקשיא סתמא אסתמא ואע"ג דבפ' כהונן מש"ע דמתני' דנדרים דירק עיקרי סתם ואח"כ מחלוקת מיהו כבר פירשו שם התוס' דמ"מ הוה ליה כרבים לגבי יחיד וי"ל לאקשויי קשיא הלכתא אהלכתא גם בדברי הרמב"ם ז"ל ז"ע שפסק לגבי נודר מן הבשר דהוי כתמא ולגבי ירק כהאי סתמא אחרינא דנדרים :

הגהות חוות יאיר
(א) ומ"מ שלא עם (הבשר) [הגבינה] שאפי' באכילם עמו שרי : (ב) ע"כ ר"ל גבינה והדר בשר דאי בשר תחלה המתנה בעי עי' תוס' ור"ן ורא"ש :

כרבי עקיבא דאמר [דף קד.] חיה ועוף אינם מן התורה והא דנקט אגרא עוף משום דמודה ביה רבי יוסי לרבי עקיבא אבל לדידן דקי"ל כרבי עקיבא הוא הדין לחיה אבל הר"ם במז"ל כתב בפרק הנזכר דחיה כבהמה אע"פ שהוא עצמו ז"ל פסק כרבי עקיבא דחיה ועוף אינם מן התורה ואפשר שטעמו ז"ל לפי שבשר החיה דומה לבהמה: **בית** שמאי אומרים מקנח. מקנח הפה כלומר שיאכל איזה דבר ביניהם: ובה"א מדיח. פרש"י ז"ל הדחת הפה ולפי זה כיון דמסקינן דתרווייהו בעינן צריכין קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים ואינו נראה דא"כ כי אמרינן קנוח הפה ונטילת ידים הוה לן למימר קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים לפיכך נראה דמדיח היינו נטילת ידים וב"ש איירו בהכשר פה וב"ה בהכשר ידים וכולהו מודו דתרווייהו בעינן: והלכתא בכל מילי הוי קינוח הפה בר מתמרי וקמחא [וירקא]. דבכל חד מהני משטר קא שטר כלומר נדבק בחיך ואינו מקנח אותו וקימחא משום דרכיך טפי ומפריך כלומר מתפרך בפה ואינו מקנח הפה והחיך ובסמוך יתבאר האי קינוח אי סגי אפי' בין בשר וגבינה או דוקא בין גבינה לבשר: **אמר** רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו: בשר שבין השינים מהו. מי חשיב בשר לאסור גבינה עד שיטלנו: הבשר עודנו. אלמא בשר קרי ליה: אנא להא מילתא חלא בר חמרא. אנא לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין ויש שפירשו דכי אמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח הפה קאמר לפי שאין הגבינה וטעמה נשארת בפה אלא נמוקת מאליה. ומיהו נטילת ידים בלילה דלא חזי צריך. ורב יצחק בריה דרב משרשיא לא עבד קנוח הפה כלל. דלגבינה ואח"כ בשר לא צריך. [והכי] קאמר אכל בשר אסור לאכול גבינה אא"כ נטל ידיו וקנח פיו ומיהו בהכי סגי אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח פה וראיה לדבר מדאמרינן לקמן בסמוך [דף קה:] לא שאנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה אלמא איכא תקנתא בין תבשיל לגבינה דלא צריך שהייה והיינו קנוח פה ונטילה ומר עוקבא דהוה שהי מסעודתא לסעודתא מדת חסידות היא שהיה נוהג בכך וזהו דעת בעל הלכות ור"ת והר"ז הלוי ז"ל אבל הרי"ף ז"ל פירש דכי אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו עד שישהה כדי שיעור סעודה אחרת וה"ק אכל בשר אסור לאכול גבינה עד שישהה כשיעור שבין סעודה לסעודה ולא סגי ליה בקנוח אכל גבינה מותר לאכול בשר בקנוח הפה ונטילת ידים וכי אמרי ב"ש וב"ה מקנח ומדיח בכה"ג היא וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ולפ"ז רב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה ואכל ואייתו ליה בשרא ואכל קינוח הפה עבד ודאמרינן לקמן אבל בין תבשיל לגבינה חובה. בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר אלא שהר"א ז"ל מספק ואומר שאפשר שלא אסר הרי"ף ז"ל לאכול בשר ואח"כ גבינה תוך שיעור סעודה אחרת אלא בלא קנוח הפה אבל בקנוח הפה שרי ותמיהני עליו שכיון שהרי"ף ז"ל הביא ראיה ממימרא דמר עוקבא אלמא ס"ל שלא מפני מדת החסידות בלבד היה עושה כן אלא מפני שורת הדין ואם איתא דבקנוח הפה סגי למה היה מיקל מר עוקבא יותר מאביו בכך והא קרי נפשיה חלא בר חמרא ליעביד קנוח הפה ואבוה נמי לא הוה צריך לשהויי עד למחר ועוד שהרי בסמוך הולך לפרש הרי"ף ז"ל דכי אמר רב נחמן בין תבשיל לגבינה חובה בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר ואם כדבריו לוקמה כפשטה (ג) בקנוח הפה ולפיכך הדבר ברור שהרי"ף ז"ל סובר דלבשר ואח"כ גבינה לא סגי קנוח הפה אלא שהייה בעינן וכבר פשט המנהג כדברי הרי"ף ומ"מ נראין הדברים שמי שאכל בשר ושהה קצת ואח"כ מצא בשר בין שיניו שאינו צריך שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מתחילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהייה ומיהו קנוח הפה מיהת משמע דבעינן: **מים** ראשונים מצוה ואחרונים חובה. [חובה] עדיפא ממצוה ולקמן מפרש מאי חובתייהו: בין בכלי. תחתיו לקבלם: קינסא חתיכות קרשים. למ"ד דבעי כלי הכא לאו כלי הוא למ"ד אין ניטלין ע"ג קרקע סגי בקינסא: מפעפעין. מרככין את הידים ומבליעין בהן זוהמת התבשיל: סולדת. נכוית: אבל בין תבשיל לגבינה חובה: איכא מ"ד וכו'. כבר נתפרשה למעלה: דהא מקשינן מינה לר' יוחנן. בגמרא איתא: **מפני** מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח. שאמרו חכמים אחר כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידיה אעיניה מסמא להו ולפיכך צריך לנטלן: ומשתכחא כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא קורט בכור וכתב הראב"ד ז"ל דכיון דמים אחרונים לא נתקנו אלא כדי להשמר מן הסכנה אינו מברך עליהם כשם שאינו מברך כל שעה שהוא נשמר מן הסכנה ומיהו בברכות משמע דמים אחרונים מצוה נמי איכא דאמרינן התם בפרק אלו דברים (דף נג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וקשיא אשמעתין אלא שהרב ז"ל תירץ דהתם (ג) למברך וכשאכל דבר מזוהם שהוא צריך ליטול ידיו כדאמרינן התם כשם שכהן מזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אבל כשלא אכל דבר מזוהם אי נמי לשאר המסובין אין בנטילתן מצוה אלא חובה משום מלח סדומית. וכתב רבינו האי ז"ל דכל דבר לא שהוא מסתבך בידים מיקרי דבר מזוהם ואחרים אומרים שכל דבר שאינו קרב לגבי המזבח קרי מזוהם ושאינו מזוהם הוא הדבר הקרב כדאמרינן בהמה שקרבה לגבי המזבח פסקה זוהמתה הלכך מי שאכל דבר מזוהם ובא לברך בהמ"ז מברך על נט"י כשם שמברך בראשונים ואיכא מ"ד דאחרונים כיון שאין צריכות כלי אינו מברך ענט"י אלא על רחיצת ידים דלשון נטילה הוא מלשון כלי הקרוי נטלא ולא נהירא דאפילו רחיצת ידים שאינה צריכה כלי מיקרי נטילה בלשון חכמים לפי שרוב הרחיצות בכלי כדאמרינן עלה דתני אגרא הוא תני לה והוא אמר לה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים אע"ג דהתם ודאי לא בעינן אלא רחיצה ולפיכך אנו נוהגין לברך על נט"י בשחרית לתפלה אע"פ שאין טעונות כלי. וכתב הראב"ד ז"ל דבנטילת ידים שבין תבשיל לגבינה

נר מצוה | תורה אור

ת"ר *ב"ש אומרים מקנח וב"ה אומרים מדיח ואסיקנא* דבית שמאי אומרים מקנח והוא הדין למדיח וב"ה אומרים מדיח והוא הדין למקנח ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי הילכך בעי קינוח והדחה והילכתא א בכל מילי הוי קינוח ב הפה בין בפת בין במילי אחרינא בר מתמרי וקימחא וירקא וסימנך תק"י: אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. גבינה מותר לאכול בשר א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה °הבשר עודנו בין שיניהם כלומר הבשר שבין השינים בשר הוא: אמר מר עוקבא אנא בהא מילתא חלא בר חמרא אנא דאילו אבא כד הוה אכיל בישרא האידנא לאהוה אכיל גבינה עד °למחר כי השתא ואילו אנא *[בהאי] סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא ושמעינן מהא דהאי דא"ר חסדא אבל בשר אסור לאכול גבינה דלא שרי למיכל גבינה בתר בשרא אלא עד דשהי ליה שיעור מאי דצריך לסעודתא אחריתי דלא אשכחינן מאן דשרי למיכל גבינה בתר בישרא בפחות מהאי שיעורא דהאמר עוקבא אע"ג דשהי ליה כי האי שיעורא קרי אנפשיה חלא בר חמרא: אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן ב מים ראשונים מצוה אחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מים ראשונים ניטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע אחרונים אין ניטלין אלא בכלי ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע מפני שרוח רעה שורה עליהן איכא בינייהו קינסא שהן חתיכות קרשים מים ראשונים ניטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים אין ניטלין אלא בצונן אבל בחמין לא מפני שהחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא ודוקא *חמין שהיד סולדת בהן אבל פושרין לית לן בה. אמצעיים רשות אמר רב נחמן ל"ש אלא בין תבשיל ג לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה איכא מ"ד דגמרינן (א) מיהא דרב נחמן דשרי למיכל גבינה ד בתר בישרא דהא בין תבשיל לגבינה קאמר ואי אסיר למיכל גבינה בתר בישרא הוה ליה למימר בין גבינה לתבשיל ולא לימא (א) בין תבשיל לגבינה והא לאו מילתא היא דלא אתא רב נחמן לאשמועינן אלא דמים אמצעיים חובה [בין בשר לגבינה] אבל אקדומי בשר לגבינה וגבינה לבשר מדרב חסדא שמעינן לה דקי"ל דהא דרב חסדא הילכתא היא דהא קא מקשינן מינה* לרבי יוחנן וקא [מדחינן] לדרבי יוחנן מקמה ואי לאו הילכתא היא היכי דחינן למימרא דרבי יוחנן מקמה ומתרצינן לה אליבא דרב חסדא אלא שמעינן דהילכתא היא והא דרב נחמן לא גמרינן מינה אלא דמים אמצעיים שבין גבינה לבשר חובה ותו לא מידי. אמר רב יהודה בר רב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח ויש בה מלח סדומית שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא כי קורטא בכורא וכו' כדכתיבנא לה במסכת ברכות* ואפילו אם לא אכל מלח קבעו רבנן חובה משום *דמים ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש וכו':

מתני'

רש"י

מקנח. בפת שאוכל בנתים: מדיח. במים: קימחא ותמרי וירקי. דרכין הן ואין מועלין לקינוח: בשר שבין השינים. מי חשיב [בשר]: להאי מילתא חלא בר חמרא. לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין: למחר כי השתא. מעת לעת: חובה. עדיפא היא: אמצעיים. שנוטלין בין תבשיל לתבשיל לנקיות בעלמא: מצוה לגבי רשות. משום דתני לאמצעיים בהדייהו שהן רשות חשבינן ראשונים למיקרי גבייהו חובה אע"פ שאינה אלא מצוה: בין בכלי. מתחתיו לקבלן: קינסא. קיסמין קטנים למ"ד כלי הני לאו כלי הן למ"ד אין ניטלין על גבי קרקע שפיר דמי: מפעפעין. מרככין הידים ומבליעין בו הזוהמא: סולדת. נכוית: כרכוית: שיש בה מלח סדומית. וכי נגע במלח והדר נגע לעיניה מסמיא ליה לכך צריך ליטלם: כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א הכא לאכול בשר אחר גבינה צריך שיקנח פיו בפת או בכל דבר חוץ מן הקמח ומן הירקות ומן התמרים שאין ראוי לקנח בהם. ויש מי שאומר אף שאר הפירות כתמרים ואין שאר הפוסקים מורים כן וכן צריך להדיח פיו במים או ביין וגם צריך לרחוץ ידיו בלילה ולא ביום:

ב ואם שורה פת במים או ביין ואוכל שפיר מהני לקנח הפה או אוכל שום דבר שמקנחין בו ושותה מים או יין אח"כ וכן נוהג ר"י. מא"ז:

ג וצריך נטילה אפי' ביום לפי שנדבק יותר מגבינה עצמה שאין צריכה אלא בלילה. מא"ז:

ד אכל בשר אחר גבינה הרמב"ן ס"ל דאפי' גבינה אחר בשר עוף וחיה נאכל בלא קינוח והדחה ואנ"ל בשר חיה ועוף אחר גבינה דודאי לדידיה נאכל בלא קינוח והדחה גם ס"ל דדוקא בשר עוף נאכל אחר גבינה ואפי' קודם אכל בשר בהמה שהיא דאורייתא אינה נאכלת בסעודה אחת לא קודם הגבינה ולא לאחר הגבינה לא בלא קנוח והדחה ולא עם קנוח והדחה שבכל כהן אינו נאכל הבשר של בהמה בסעודה אחת עם הגבינה וי"ש לדבריו באיזה ענין הוי פלוגתא דב"ש וב"ה בקנוח והדחה דהא לדידיה לא מצינו לשום קינוח והדחה אם לא יאמר דפלוגתא דא הוי באוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה: ומיי' כתב דהאוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה צריך קינוח והדחה ואע"פ דבשר חיה לדידיה הוי נמי מדרבנן מ"מ דומה היא לבהמה והחמיר בה לענין זה כמו בשר בהמה אבל אם אוכל אחר גבינה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה ומדברי הרא"ש והר"ן והטור נראה דבכל ענין צריך קינוח והדחה וקינוח צריך לעשותו בין ביום בין בלילה והדחה לידים אם הוא ביום שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם הגי הכל אם הוא לילה שאינו יכול לעיין אותם היטב צריך לרחצם והטור כתב בשם הר"ר פרץ שיש לרחצם אף ביום לפי שפעמים שהגבינה שמנה ונדבקת בצלעותיה הידים ולאו אדעתיה. ולר"ת ולה"ג האוכל בשר אחר גבינה אינו צריך לא נט"י ולא קינוח כלל ועיקר יהיה הבשר מאיזה ענין שיהיה ומהר"ם היה נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה עד סעודה אחרת משום שפעם אחד מצא גבינה בין שיניו והיה מיקל לאכול בשר עוף אחר גבינה וכשהוא צריך לקינוח רבו המנהגים יש מי שאומר דקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה וכן בכל דבר בירצה חוץ מקמחא ותמרי וירקא לפי שהן נדבקים בחניכים ואין מקנחים יפה ואח"כ ידיח פיו ביין או במים וכתב סמ"ג דיש נוהגים לברות פת ביין או במים ולאוכלו והוא שלא בשביל קינוח והדחה וכתב הטור דיותר טוב להיות כל א' וא' בפני עצמו. ומוצא מן המובחר היכא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השולחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השולחן ואח"כ יביא בשר ויאכל. מא"ז:

דף קה.

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט:

ב מיי' פרק ו מהל' ברכות סמג עשין כו טור א"ח סי' קס קפג קפא:

ג מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט:

בס"י בחדא

הגהות הב"ח

(א) מהא כצ"ל: (ב) כ"ב ובדעביד קנוח: (ג) א"ב לא איירי אלא למברך:

דף קה: | כדף קח. | דף מג ע"ב | דף קי.

הגהות חוות יאיר

(א) בלה"ב אין לגמור מכאן גבינה אחר בשר רק אחר תבשיל של בשר וכ"כ ר"ת:

מלחמת ה' | המאור הגדול | מברכינן

כתוב בספר המאור ומה שפסק הרב אלפסי ז"ל כחמי טבריא כחזקיה במס' ברכות בפ' אלו דברים כו' עד ואין זה בעיני נכון: **אמר** הכותב א"ל להשיב על זה שהרי מפורש בגמ' והרואה יבור לעצמו: [דף קו ע"א] **ומה** שפסק הרי"ף ז"ל בחמי טבריא כחזקיה במס' ברכות בפ' אלו דברים לא נראה הדבר כן והא דא"ר יוחנן כל גופו טובל בהן ידיו לא כ"ש לטעמיה דחזקיה היא דאסר בחמי האור כלומר אודו לי מיהת בחמי טבריא והא דאמרי' אמר רב פפא בפסקינהו במנא כ"ע לא פליגי דאסור למאי דקאמר ר' יוחנן לדבריו דחזקיה הוא דקאמר הכי כלומר אם תמצא לומר חמי האור אסורין ה"ה לחמי טבריא היכא דפסקינהו במנא ואנן השתא דקי"ל כר' יוחנן בחמי האור שמנהגן של גדולי גליל כלישנא בתרא דאמרי' בגמ' מכלל דראשונים אע"פ שהיד סולדת בהן מותר הלכך כל חמי טבריא נוטלין בהן לידים ואפי' בת בירתא ואפי' במנא ותו לא מידי והר"ר שלמה ז"ל הפריש בין חמי האור לחמי טבריא ואמר כי אלו היתה להם שעת הכושר ואלו לא היתה להם שעת הכושר ואין זה בעיני נכון:

מברכינן [ברכה] אע"ג דקרי להו חובה משום דלא דמי לחובה דמים אחרונים . דהתם ליתא אלא משום [illegible]
אחרים אומרים דכה"ג לא מיקרי מצוה שאינן באין אלא להמנע מן העבירה ויש בגמ' בכאן מימרות [illegible]
בפרק ואלו דברים : **מתני'** צורר אדם בשר וגבינה . ואין חוששין שמא יתן אחד לחברו ויפשע ויאכל כיון [illegible]
לה בגמ' : **גמ'** אבל מכירין זה את זה אסור . דמתוך שרגילין זה בזה חיישינן שמא יתן לחברו ויאכל [illegible]

מתני' *צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה רשב"ג אומר אף שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין : **גמ'** וכי נוגעין זה בזה מאי הוי צונן וצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי : רשב"ג אומר אף שני אכסנאין וכו' : אמר רב חנן בר אמי לא שאנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור גרסינן בפרק כל שעה שמותר לאכול* תניא אין לשין העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיוסק את התנור ומסקנא* דאי שני ביה ועבדינהו כעין תורא שרי : (**מתני'** *טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור ניער את הקדירה אם יש בה בנותן טעם באותה קדירה אסור : **גמ'** איתמר אפשר לסוחטו רב ורבי חנינא ורבי יוחנן אומרים אסור ושמואל *וריש לקיש אומרים מותר וסבר רב אסור הא איתמר כזית בשר שנפל ליורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ואי אפשר לסוחטו אסור *חלב אמאי (א) מותר חלב נבלה הוא הבא במ"ע כגון שנפל ליורה רותחת דבלע ולא פלט סוף סוף כי נייח הדר פליט בשקדם וסילקו . ואפשר לסוחטו תנאי היא דתניא טיפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דברי רבי יהודה וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשלא ניער ולא כיסה ודברי חכמים כשניער וכיסה מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער (א) ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט אלא לא ניער בתחלה אלא בסוף לא כיסה בתחלה אלא בסוף (ב) קסבר אפשר לסוחטו אסור *מכלל דרבי יהודה סבר כי ניער מתחלה ועד סוף (ג) אסור אמאי והא לא בלע (ד) ולא פלט אימר לא ניער יפה ולא כיסה יפה אמר רבי נראין דברי חכמים בניער וכיסה מאי ניער וכיסה אילימא ניער וכיסה בסוף ולא ניער וכיסה בתחלה האמר רבי נראין דברי רבי יהודה בהא אלא ניער מתחלה ועד סוף כיסה מתחלה ועד סוף מכלל דרבנן סברי אפילו ניער לבסוף ולא בתחלה כיסה בסוף ולא בתחלה נמי מותר אלמא קסברי אפשר לסוחטו מותר) : **מתני'** *הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו : *המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר עליו בלא תעשה : **גמ'** הכחל קורעו וכו' *אמר ר' זירא אמר רב לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ותניא נמי הכי כחל שבשלו בחלבו מותר קיבה שבשלה בחלבה אסורה ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו והני מילי *שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו

רש"י

כעין קורע בכוד : **מתני'** טיפת חלב שנפלה על חתיכה . אחת בקדרה ולא הגיס הקדרה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה לבדה : אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה . דהיינו בששים כי בכך היא טחנת טעם אז אותה חתיכה נאסרת מיד ובשאר החתיכות לא איירי תנא דמתניתין ובגמרא פליגי בהו : ניער את הקדרה . שהגיס בה מיד קודם שקיבלה החתיכה טעם מן הטיפה דעתה נתערבה הטיפה בכולן : אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה . כלומר אין כח בטיפה לאסור כלום אלא אם כן יש בה ליתן טעם בכל הקדרה :
גמ' אפשר לסוחטו . איסור הנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר הרבה שאיסור הנבלע בו אפשר ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון (אפשר לסוחטו ההיתר הראשון) מותר גם הוא מיהו לכתחלה אסור שאין מבטלין איסור לכתחלה אבל דיעבד שרי לאכול אף הראשון מפני שהאיסור נפלט ממנו:בשר אסור.כי החלב נתן בו טעם : חלב מותר . שהבשר לא נתן בו טעם כי הוא מעט : ואי ס"ד אפשר לסוחטו . לא אמרינן חזר לכמות שהיה אלא נעשה איסור עולמית : חלב אמאי מותר . הרי מעט חלב הנבלע בבשר נעשה נבלה וכשחזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב איסור בחלב היתר ורב אית ליה דמין במינו לא בטיל : שנפל ליורה רותחת . דלא פליט מה שבלע : כשקדם וסילקו . קודם שתנוח : מפני שהן מינה. ומין במינו לא בטיל : ניער . הגיס כשמנער הקדרה מתפשט הטעם בכולו וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולים על פיה זיורדין : אילימא לא ניער כלל . אמאי נאסרות האחרות מיבלע בלע היא חתיכה ולא פלטה את טעם החלב באחרות : לא ניער בתחלה. בתחלה קיבלה זו החתיכה טעם הטיפה ואח"כ ניער וחזרה ופלטה באחרות מה שבלעה : קסבר. רבי דקאמר נראין דברי ר' יהודה לאיסור:אפשר לסוחטו אסור. מפני שכולה נאסר וכל הנכנס ממנו אסור וחוזר [ואוסר] אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל : מכלל . מדקאמר רואה אני את דברי רבי יהודה בזה שלא ניער בתחלה אבל איני רואה דבריו מה שאוסר אף בשניער מכלל דאיהו אף בשניער אוסר הא לא בלעה יותר מאחרות ואין בה שיעור לאסור כולן : אימר לא ניער יפה . בתחלה ובלעה מיד ונאסרת וחוזר ואוסר האחרות:ודברי חכמים.המתירין את הכל : בנ ער מת לה ועד סוף . שמיד פשט טעם הטיפה בכולן ואין בה כדי לאסור כולה: מכלל. מדקאמר רואה אני את דבריהן בניער בתחלה ואין אני רואה דבריהן בלא ניער בתחלה אלא בסוף [ומשום שחיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר] . והשתא דקס ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי חנינא ור' יוחנן נמי סברי הכי הילכתא כרב באיסורא וכר' יוחנן לגבי ריש לקיש ועבדינן כר' יהודה בין באפשר לסוחטו לאסור בין מין במינו דלא בטיל דהא קאי נמי רבי בשיטתיה וגם רב ושמואל סברי הכי במס' ע"ז וכן רבא ואביי גבי חלא לנו חמרא בע"ז ובמס' פסחים ומיהו אם יש ברוטב יותר מששים של אותה חתיכה אז האחרות מותרות דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כו' כדאמרינן לעיל : אינו עובר עליו . מדאורייי' ננקות לא על אכילתו ולא על בישולו דלאו חלב מיקרי : ומותר . לכתחלה באכילה אי בשלו דאפילו אם נסחט ויצא ממנו אינו אסור אלא מדרבנן דחלב שחוטה דרבנן והאי כיון דמבלע ולא פליט אפילו איסור דרבנן ליכא : קיבה . של טלה ושל עגל שיונקים ויש חלב בקיבתו : זה כנוס במעיו . ומשילא מדדי בהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו כלומר לא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסר אלא מובלע בבשר ולא בא לכלל חלב : הכי אמר רב אינו עובר עליו ומותר

הלי גוונא בדיעבד שרי : **והני** מילי שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו . דהתם הוא דשרי וכדכתיבנא אבל [illegible]

פ"י קריעה שתי וערב וטיחה בכותל וכשבא לאכלו אחר צליה כשהוא רותח בסכין של בשר שיש עליו *)טיפת דם ולא נקרע הכחל איכא פלוגתא הר"ן כתב שהוא אסור וכתב שיש מקילין בדבר ואינן נראין בעיני דבריהן:
*) נ"ל טיחת בשר

טעמא דבפני עצמו שרי ובהדי בשר אסור לפי שכשהוא מבשלו עם חתיכות אחרות מקבלות טעם ממנו ואדם טועם בהם טעם בשר בחלב ומחלפי בבשר בחלב ומש"ה אסורות אפילו בדיעבד וכיון שנאסרו אוסרת הכחל אבל כחל שבישלו בפני עצמו בין שקרעו או לא קרעו טעמו שוה והדבר ידוע שטעם חלב שבו מעצמו הוא ומש"ה בדיעבד שרי: **הא** דקתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה הוא. בגמ' אמרינן לקמן בסוף פרקין [דף קטז:] לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה: דפירשא בעלמא הוא כדבעינן למימר קמן. נראה מתוך דברי הרב אלפסי ז"ל שהוא מפרש מאי דאמרינן דפירשא בעלמא הוא היינו דנפיק ליה מתורת אוכל וחשיב כפירשא בעלמא ולא פירש רש"י ז"ל כן אלא דקיבת נבלה מותרת לפי שאינה מגופה אלא פרושה מגופה דהא מעלמא אתאי לפי זה בישלה בחלבה אסורה ולפנינו אאריך בזה בס"ד: **כיצד** קורעו א"ר יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל. כובשו בידו לכותל כדי שיסחוט חלבו: הא קמ"ל (ג) דלא בעינן שתי וערב. ולאפלוגי אדרב יהודה אתא ולומר דמתני' דקתני קורעו קריעה כל דהו אמר דבהכי סגי: א"נ לקדירה. א"נ מודה לדרב יהודה דשתי וערב בעינן אלא דאי ממתניתין הוה אמינא דכי מהניא קריעה ה"מ לצלי אבל לקדרה לא קמ"ל דאפי' לקדירה מהניא קריעה ומדקאמר סתמא משמע אפילו יש עם בשר. ולצלי לא משמע מהכא אי צריך קריעה או לא ומיהו לקמן מסקינן דלצלי לא צריך קריעה כלל דהא אמר להו ר"נ זויקו לה כחלי כלומר בלא קריעה וכמו שנכתב עליה בס"ד ואיכא נוסחא דגרסי הכא הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה וה"פ דר' אלעזר בצלי קאמר דבקריעה כל דהו סגי ולא פליג אדרב יהודה דר"י לא איירי אלא לקדרה ור' אלעזר קמ"ל דלצלי סגי בקריעה כל דהו וזהו דעת הר"ם במז"ל שכך כתב בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות הכחל שקרעו ומרק החלב שבו מותר לצלותו ולאכלו ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו עם הבשר ולפי זה מתני' דקתני קורעו לגדדין קתני לצלי בכל דהו ולקדרה שתי וערב: **גרסי'** בגמרא אמרה ליה ילתא לרב נחמן כל שאסר הקב"ה התיר כנגדו אסר דמא שרא כבדא וכו'. שהכבד הרי הוא כדם קרוש ויש לו טעם דם בעינא למיכל בשר בחלב אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי והא קתני הכחל קורעו לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתנא סיפא קיבה שבישלה בחלבה אסורה דאפילו דיעבד כמי לא תנא רישא שבשלו. והכי פירושו דרב נחמן אמר להו זויקו לה כחלי כלומר תנו לה כחלים נפוחים מרוב החלב שבתוכן שאין צריכין קריעה לצלי וזויקו מלשון ארמאי זוקני שבפרק אין מעמידין [דף לא:] שפירשו נפוחים ורש"י ז"ל מפרש מלשון שפוד וה"ק להו תנו לה כחל בשפוד ומקשינן והא קתני מתני' הכחל קורעו ומשנינן דההיא לקדרה ופרש"י ז"ל דהיינו טעמא משום דכי נפיק מיניה הו"ל חלב שחוטה ומיתסר וכי הדר מבלע ביה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב דאיתמר בגמ' אינו עובר עליו ואסור וברייתא דקתני כחל שבשלו בחלבו מותר מוקמי לה בצלי כדכתיב ויבשלו את הפסח בדברי הימים [ב' לה] ופרכינן נו הא קתני בברייתא שבישלו דמשמע דוקא דיעבד והא ודאי לצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הרי יצא החלב וחזר ונבלע זו היא שיטת רש"י ז"ל ולפיכך כיון דרב נחמן פליגא אדרב קמייתא דחי לה ז"ל מקמה דכיון דאמרינן עלה תניא כותיה דרב משמע דקי"ל כוותיה אע"ג דהאיא ברייתא דמסייעין מינה לרב מתרץ לה רב נחמן אליביה הילכך נקיטינן לפי שיטתו ז"ל דלצלי בעי קריעה לכתחלה ואם לא קרעו מותר ולקדרה צריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל ובהכי סגי אפי' לבשולי עם בשר אחר (א) ואם עבר ובשלו בלא קריעה בין שבשלו בפני עצמו או עם בשר אחר אסור

עצמו אבל בשלו עם הבשר אסור דקי"ל* כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור והא דקתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה הוה אבל האידנא הא איפסיקא הילכתא בהדיא דמעמידין בקיבת הנבלה דפירשא [בעלמא] הוא כדבעינן למימר קמן: *כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחיה בכותל שרי לבשולי בקדרה והיכא דלא עביד ליה הכי שרי למטוייא לכתחלה אבל לבשולי לכתחלה לא (אמר להו ר"נ לטבחיה זויקו כחלי לילתא והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה ומשום דקא בעי למיתני סיפא קיבה שבשלה דאפילו דיעבד תנא נמי רישא שבשלו

רש"י

קודם חזרה הוה. בפרק אין מעמידין מוכח דחזר בו תנא דמתני' מהא דאסר קיבה שבשלה בחלבה כדמסיק דחלב כנוס בה: פירשא בעלמא הוא. ולא הוי חלב: קורעו שתי וערב. דלכתחלה בעי קריעה מדרבנן: וטחו בכותל. כובשו בידיו לכותל כדי שיסחוט חלבו: קרע לי. כחל קודם שתצלנו ואנא איכול: מתני' היא. דאמרה קורעו מתחלה ומותר: הא קמ"ל. (א) דקריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב לפי שהחלב הנוסף יוצא למטה ומאילא הרי הוא חלב ולא חזר אליו ולא בעינן שתי וערב אלא רק לקדרה דהתם ודאי צריך להוציאו כולו לפי דכשהחלב יוצא הוי חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל כחל שבישלו מותר בצלי קאמר דצלי נמי קרוי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח: זויקו. שפודו תנו לה בשפוד כחל: לילתא. אשת רב נחמן: ההוא לקדרה. וטעמא כדפי' לעיל שחלב הנפלט חוזר עליו: והא קתני שבשלו דיעבד. והא ודאי שצלאו קאמר (ב) כדפי' מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הלא החלב היוצא חוזר ונבלע: הלב

לעיל דף מ.
דף קט:
כל זה יתר ונמחק ד"ת

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דבר זה אינו נמצא בהג"א בפירש"י ולא בתוס' ולא בהרא"ש כמביא דברים שהכחל מותר בקריעה שתי וערב וטחו בכותל בהדי בשר אלא בקדרה בלא בשר וכן נמצא בהג"א בשערי דורא בדיני כחל שרש"י אוסרה בקדרה עם בשר אפי' קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא בדיעבד ופירש התוס' כפירשו לקמן במשנתין דכחלא תותי בשרא לפי דעת ר"ת להתירה אפי' לכתחלה וי"ע לא מצינו בקונטרס שחלק עליו בזה:

הגהות חוות יאיר

(א) ור"א אמר לשמעי' לצלותה: (ב) נ"ע א"כ מה תניא נמי הכי ומה קשיא ליה בברייתא כמ"ש ומה הפרש בין זה לזה [א"ה נ"ע דהא לפירש"י ר"נ כלישנא בתרא והתניא נ"ה הוא כל"ק ומיירי הכל בצלי]: (ג) ור"א אמר לשמעי' לבשלה:

מלחמת ה'

ועוד א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול כו' א"ל ילתא לר"נ בעינא למיכל כו' עד ואף לבשלו לכתחלה מותר פי' דאקשינן עלה והא אנן תנן אינו עובר עליו כו': **אמר** הכותב יצא לו מן הדרך והפליג דהא סיפא דמתני' כמי דקתני לא קרעו דמשמע שלכתחלה צריך לקרעו ובגמ' לא קשיא להו אלא אינו עובר עליו ודאמרי' נמי לימא מסייעא ליה הכחל קורעו וכו' לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה אדרבה קשיא דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא ועוד תניא הא אמרי' כלישנא קמא היכי אתיא כלישנא קמא הא רב אמר מותר לכתחלה וברייתא כפשטה משמע דיעבד אין לכתחלה לא והוה לן למידק מתחלה עליה דרב מאי דדיקא עליה דר"נ והא קתני שבשלו והדרבה איכא למימר דברייתא כלישנא בתרא אתיא ומיהו אינו עובר עליו ואסור דקאמר רב אסור לבשלו לכתחלה וכחל עצמו מותר בדיעבד וכך לשון הגמ' עצמו אינו מסכים לפירושו שאילו בא להפריש בין קדרה של בשר לקדרה שהם אלא לבוצ'א את הצלי כענין שאמרו ביו"ש לא שאנו אלא צלי אבל לקדרה אסור ובמנחות וכן לקדרה ואם פירושו אמת דרב נחמן לבשל בקדרה התיר לכתחלה לא אתיא כסוגיא דלעיל ומתני' לדידיה לקדרה של בשר הוא ואינו עובר עליו ואסור באכילה קתני וכיון שכן אנן הסוגיא דלעיל סמכינן ואדר' זירא אמר רב ולתוספתא וגם זה שלה כדברי רבינו ז"ל אבל הפי' הנכון והמחוור דר"נ לצלי הוא שהתיר בלא קריעה כלל ואקשי' עליה ממתני' דקתני סתם קורעו ופריק מתני' לקדרה פי' כמשמעה כלומר בין של בשר בין שאינה של בשר אשמעינן ר"א דמתני' לקדרה וקמ"ל דרב נחמן דוקא לקדרה הא לצלי לא בעי ולא כלום ואקשינן נמי מברייתא דקתני הכחל שבישל דיעבד אין לכתחלה לא כלומר מכדי תנא בתרא אהיתירא דכחל קא מהדר להפריש בין חלב לחלב הקיבה ואי ס"ד מותר לכתחלה בצלי בלא קריעה ליתני הפרש שבין זה לזה שהכחל מותר ואפי' לכתחלה והקיבה אסור לעולם ומפרקי' אין הכי נמי אלא משום דבעי למתני סיפא בדיעבד תנא נמי רישא בדיעבד לא תטעה לומר שאף קיבה לכתחלה ודיעבד מותרת והו הפרש ועכשיו שלא שנה כאן היתר כחל אלא בדיעבד בקדרה על כרחך אתה למד שהקיבה אסורה אפי' בדיעבד בקדרה וה"ה נמי שאין הפרש בקיבה בין צלי לקדרה נמצאת אתה למד בהלכות כחל דלקדרה של בשר בלא קריעה שתי וערב וטחו בכותל אסור ואוסר והיינו דר"נ כפ' גיד הנשה ובקריעה כדינו מותר לכתחלה והיינו דר"א דאמר ואנא איכול בקדרה ומשמע בכל קדרה והיינו ברייתא דקתני הכחל קורעו ומוציא את חלבו והלב קורעו קתני כחל דומיא דלב מה לב אפי' לקדרה של בשר אף כחל לקדרה של בשר ומתני' נמי לקדרה היא אפי' עם הבשר דהא קתני הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא הצריך דבר אחר עבר ולא קרעו אינו עובר עליו לעולם בלא תעשה ופי' רב ומותר שאינו אוסר עצמו והיינו כגון לקדרה בלא בשר אבל בקורעו ומוציא את חלבו לגמרי הכשירתו אפי' עם הבשר ואין לומר שמא לא יצא חלבו יפה יפה דהא קתני קורעו ומוציא את חלבו אלמא חלבו יצא הוא ממנה לגמרי מדלא קתני קורעו וטחו לא קרעו וכו' ואלמלא לא יצא יפה יפה לכתחלה היה אסור אפי' בפני עצמו ולקדרה בלא בשר נמי קורעו שתי וערב וטחו ואם לא קרעו אינו עובר עליו ומותר והני מתני' כרב והיינו דתניא קרע ובצלי לא בעי קריעה כלל והיינו דרב נחמן דילתא ואין מחלקין בשום איסור והיתר בין קרעו שתי בלא ערב או שתי וערב ולא טחו ולא קרעו כלל בין לכתחלה בין דיעבד שכל מדות חכמים כך הם לעולם באיסורו עומד עד שיכשירם לגמרי בקריעת שתי וערב וטחו בכותל וזהו הדרך הטוב והישר שדרך בו רבינו הגדול ז"ל והשמועות עצמן אומרות לך דרשנו כמו שדרשן ופירשן ונתקיימו כל הדברים כפשוטן ומשמען שכולם נתנו מרועה אחד:

המאור הגדול

אמר ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל תנינא מתני' היא הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אי נמי לקדרה כך היא הגירסא בספרי הגאונים ובהלכות הרי"ף ז"ל וכך היא פירושה הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אלא שתי או ערב ומפלג עליה דרב יהודה אי נמי י"ל דלא פליגי ולעולם שתי וערב בעיא והא קמ"ל דבקריעה מותר אפי' לקדרה של בשר שלא תאמר משנתינו במבשל כחל בפני עצמו קמ"ל ר"א דמתני' במבשל כחל עם בשר היא ואהדרן לישנא בתרא סמכינן דלא שרינן כחל עם הבשר אלא בקריעת שתי וערב: אמרה ליה ילתא לרב נחמן בעינא למיכל בשרא בחלבא אמר להו זויקי לה כחלי פי' בשלו לה כחל נפוח בחלבו שלא נקרע כדאמרי' במס' ע"ז הני ארמאי זוקנאי ופירושו נפוחים וכ"כ בעל ספר הערוך ואקשינן עלה דר"נ והא אנן תנן קורעו ופריק ההיא לקדרה כלומר לבשל עם הבשר צריך קריעה אבל בפני עצמו אינו צריך קריעה אע"פ שבשלו בקדרה וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל פי' ההיא לקדרה של בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה אפי' לכתחלה ולהאי פירושא דפריש ר"נ למתניתא שמעתא דרב נמי הכי מפרשא אמר רב אינו עובר עליו ומותר כלומר פעמים שאינו קורעו כלל ולא מיבעיא דלא מיחייבו עליה אלא באכילה נמי מותר ואף לבשלו לכתחלה מותר בלא קריעה והיכי דמי כגון שבשלו (שלא) בפני עצמו שלא עם הבשר ומתני' פעמים פעמים קתני כלומר פעמים הכחל צריך קריעה היכי דמי כגון שבשלו עם הבשר ופעמים שאינו צריך קריעה ומותר אפי' לכתחלה כגון שבשלו בפני עצמו ואיידי דבעי מיתנא סיפא ולא קרעו תנא רישא נמי לא קרעו והא דאקשינן עלה והא אנן תנן אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא הכין פירושא סתם שנינו לא קרעו אינו עובר עליו אבל איסור יש בו וכשם שאתה אומר לא קרעו אינו עובר עליו בכל ענין אפי' עם הבשר דקי"ל חלב שחוטה דרבנן כך זה שאתה אומר הא איסורא איכא בכל ענין אפי' בישלו בפני עצמו ומשני בדין הוא דאיכא צד דאיסורא נמי לית ביה בלא קריעה והיכי דמי כגון דבשליה באנפי נפשיה דאי בהדי בשרא בשליה הא קי"ל כחל בס' אבל תנא דמתני' מלתא פסיקתא קתני ולא חשש לברר ולהפריש בין בישול לבישול משום דבעי למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו ואוקימנא בגמ' דכריתות בלב של עוף דלית ביה כזית דמעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא משום דחצי שיעור אסיר מן התורה תנא נמי אינו עובר עליו זה הפי' נראה בעיני אע"פ שאינו כדברי הרי"ף ז"ל ואינו כדברי רבינו שלמה ז"ל: והוצרך רבינו שלמה ז"ל לומר דר"נ לא ס"ל כלישנא קמא דרב אלא כלישנא בתרא מדאיצטריך ר"נ לשנויי ה"ה דאפי' לכתחלה ולאוקמה לברייתא לטעמיה דרבינו שלמה בבישול דצלי כדאשכחן דצלי אקרי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח באש כמשפט דאי הוה ס"ל לר"נ כלישנא קמא דרב דאמר אינו עובר עליו ומותר לא הוה ברייתא קשיא ליה ואף סיועי נמי מסייעא לדרב ואתיא שפיר בבשול דקדרה ואין דברי ה"ר שלמה ז"ל מחוורין כל הצורך. ונראה מדבריו שהוא גורס קמ"ל דלא בעינן שתי וערב אלא לקדרה וכבר ביארתי לך שלא נמצא כן בספרי הגאונים ז"ל אלא כך הוא עיקר הגירסא נפקא דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה וכן זה שפי' ה"ר שלמה ז"ל בהא דא"ל ר"א לזעירי איכא תנא דאתני לרב כחל כלומר שאם בשלו בלא קריעה שאסור באכילה אין פירושו בזה נכון אלא רב כל כחל היה אוסר בין בקריעה בין שלא בקריעה וראיה לדבר ממנהגא דסורא ודפומבדיתא ומעובדא דראמי בר תמרי דהוא ראמי בר דקולא דנהגו דלא למיכל כחלי כל עיקר מכי אתא רב לבבל ומצא בקעה וגדר בה גדר והא דמתני רב כהנא אני כחל מניקה שניתי לו יהודאה הוא ולא סמכינן עליה וכל כחל שבעולם אפי' של מניקה מותר בקריעה לדידן דלית לן מנהגא דבבלאי בכחל ואין הפרש בין של מניקה בין שאינה של מניקה. ומצאתי לרב ר' יעקב ז"ל שדחה דברי האומרים שיש הפרש בכחל בין צלי לקדרה וכלשון הזה מצאתי בכתב ידו הא דתנן הכחל קורעו ומוציא את חלבו ואמרי' בגמ' קורעו שתי וערב וטחו בכותל ואכלו בין צלי בין מבושל דצלי ומבושל גבי חלב ונבלה ושמנונית חד הוא וכשקרעו מותר אפי' לכתחלה ואפי' בהדי בשר לא קרעו שתי וערב אלא קריעה קצת אינו עובר בין בצלי בין מבושל בין באפי נפשיה בין בהדי בשר א"ר זירא אמר רב אינו עובר עליו כיון שקרעו קצת אע"פ שלא קרעו שתי וערב ולא טחו בכותל אם בשלו בהדי בשר מותר לאכלו אבל אם לא קרעו כלל אם בשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרי' בפירקין דלעיל כחל בס' וכחל מן המנין דחלב שחוטה מדרבנן ואפי' קרעו כיון שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אסור לבשלו בהדי בשר לכתחלה דקרעו תנן ומפרשינן לה בשתי וערב ובהדי בשר לכתחלה מכלל דבלא שתי וערב אסור לכתחלה בהדי בשר ובלא קריעה כלל אסור שטעם הכחל שבבשר דומה לטעם החלב בבשר ולכך גזרו חכמים וכשאין בשר עם הכחל בקדרה מותר לכתחלה כיון שקרעו ואע"פ שלא קרעו שתי וערב אין החלב כנוס עוד בכחל כשהיה קודם ואע"פ שחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו חכמים שכיון שאין בשר אחר לא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא אתי לאחלופי למיכל בשר בחלב ועל כרחנו מה שאמר מותר זה הוא אפי' בהדי בשר כיון שקרעו קצת כמו שפירשתי תדע דסתם בישול אינו אלא בקדרה וכן סוגיא של הלכה זו שאינה מדברת כלל בצלי דשה ענין צלי אצל שמנונית וחלב ואת"א שפיר הא דתני' כלישנא קמא דרב כחל שבשלו בחלבו בקדרה כגון שקרעו קצת בלא שתי וערב ובשליה לחודיה בלא בשר כדפרישית לעיל מותר דההך מתני' בע"כ בלא בשר מדקתני שבשלו בחלבו ולא קתני שבשלו עם הבשר ש"מ דמשום הוא גופיה קאמר ומפרש ר"נ לקמיה דהאי מותר לכתחלה קאמר וא"כ בקריעת קצת מיירי: כיצד קורעו כדי לבשלו אפי' בהדי בשר אמר רב יהודה שתי וערב וטחו בכותל: א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול בצלי או בקדרה בלא בשר קאמר דכי הדדי נינהו ומאי קמ"ל הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אלא לקדרה כלומר לבשלו עם הבשר בקדרה דלקדרה משמע עם הבשר כדתנן אם יש טעם באותה קדרה אבל בקדרה בלא בשר לא בעינן שתי וערב אלא בקריעה קצת כדפי': **אמר** רב נחמן זויקו לה כחל פי' זויקו בשלו לה כחל כשיתבשל יהיה נפוח ומלא מן החלב כנאד וכגון שאינו קרוע שתי וערב ובקדרה נרידא ובלא בשר קאמר ר"נ דאכתי זויקא היא כשלא קרעו שתי וערב ולא טחו בכותל ואקשינן והאנן תנן קורעו ופירשנו קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומתרץ ההוא לקדרה כלומר ההוא לבשל בקדרה בהדי בשר בעינן שתי וערב וטחו בכותל אבל לקדרה בלא בשר בקריעה לחוד סגי ואקשינן והא אפי' לקדרה בלא בשר אמרת בברייתא דלעיל אסור לכתחלה דהכי משתמע ליה בלא בשר כדפרישית ולכתחלה אסור דקתני כחל שבשלו דמשמע בדיעבד ור"נ מתיר אפי' לכתחלה ה"ה דאפי' לכתחלה שרי וכו' ור"נ כלישנא קמא דרב ס"ל דהכי הלכתא וכן פי' ר"ח ז"ל דהא תניא כותיה ואין נראין דברי רבינו שלמה ז"ל שדוחה ואומר דר"נ פליג אלישנא דהלכתא וס"ל כאיכא דאמרי ובשלו היינו צלי וזויקו תנו בשפוד ואין נ"ל דא"כ לישני ליה כדתניא בבדייתא בבשול קדרה אלו דברי הר"י ז"ל ושורש פירושו שלא הוזכר כחל בלא קריעה כלל במשנתנו ולא בכל השמועות כולן בפ' זה אלא יש קריעה קצת בכל מקום שדברו סתם בלא זכר קריעה ועדיין לא שמענו ממשנתנו ולא מן האמור בגמ' דין כחל שבשלו בלא שום קריעה בפני עצמו אם הוא מותר באכילה או אסור ועוד יש לנו תימה בפירושו על מה הוצרך רב נחמן לשנויי' לברייתא ולמימר ה"ה אפי' לכתחלה ה"ל למימר כי קתני שבשלו בחלבו דיעבד אין לכתחלה לא בלא שום קריעה קאמר וכי קאמינא זויקו לה כחלי בקריעה קצת קאמינא והאידנא דתניא כלישנא קמא דרב מה ראיה בשול בפני עצמו בבשול עם הבשר והלא היא סודה שיש הפרש ביניהם מכל הפנים הללו נ"ל הפי' הראשון שכתבתי והוא המחוור מכל הפירושים ומנהגי מקומותינו בכחל ע"פ הלכות הרי"ף ז"ל ולדברי הכל היכא דלא קרעי' כלל ובשליה בהדי בשרא הכל אסור עד שיהא בקדרה ס' בו וכחל עצמו אסור ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל הכל מודים שמותר לבשל לכתחלה עם הבשר אפי' לקדרה אפי' לדברי המפרשים שמפרישים בין בשול צלי לבשול קדרה שאין לנו שום ראיה לאסור: אלא היכי נעביד אמר להו קרעוה שתי וערב והתגיה להתת פי' ה"ר שלמה ז"ל כשנותנים אותו בתנור לצלות וקשיא לן על הדין פירושא מכדי פסק אימור הלכתא דכבדא וכחלא כיחודי נינהו למטוינהו תותי בשרא ויעלו בשרא וכחל באנפי נפשיה בצלי ליכא מאן דאמר דבעי קריעה שתי וערב בצלי:

אסור ובודאי שיטה זו מחוור אלא שאנו צריכין לדחות מימריה דר"נ דעביד בה עובדא ועוד דמתני' סתמא קתני לא קרעו אינו עובר [עליו] ועלה קאמר רב מותר ולא משמע דבלוי דוקא היא ובריית' נמי קתני הכחל שבשלו בחלבו מותר וסתם בשול בקדרה משמע לפיכך נראה דר"נ לא פליג אלישנא קמא דרב דמודה הוא שאם בשלו בפ"ע בלא קריעה דשרי בדיעבד וכי פרכינן מברייתא דקתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא [ולא מוקמת לה בקדרה] הכי פרכינן מכדי תנא איתרא דכחל קא מהדר ואי איתא דשרי למיכליה לכתחלה בלא קריעה בבלוי מיהת הא הוה עדיפא ליה לאשמועינן טפי מלמיתני היתרא בדיעבד בלחוד ומשנינן דאה"נ אלא דאיידי דבעי למיתנא סיפא וכו' ונמצינו למדין לפי שיטה זו דבבלוי לא בעי קריעה כלל כר"נ ולבשלו בין בפני עצמו בין עם בשר צריך קריעת שתי וערב וטיחה בכותל ובהכי סגי. לא קרעו ובישלו בחלבו מותר [ולא אמרינן הרי יצא החלב וחזר ונבלע כדחיישרש"י] ואם בישלו עם בשר אחר אסור ואוסר שאר החתיכות אם אין בהם ששים והוא עצמו אסור לעולם כדאיתא בפרק גיד הנשה (דף צז:) וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכך כתב והלכתא היכא דקרעוה שתי וערב וכו' וזה שלא הביא הרי"ף ז"ל בהלכות הא דאמר רב נחמן זויקא לה כחלי להשמיענו מן הגמ' דבלוי שרי לכתחלה בלא קריעה אפשר שסמך לו אמאי דאמרינן א"נ לקדרה שפירושו דלקדרה הוא דבעינן שתי וערב אבל בלוי לא בעינן ולא מידי וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות כדברי הרב אלפסי ז"ל אלא שהוא מצריך קריעה כל דהו בבלוי ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה שאינו צריך קריעה כלל ואחרים מקילין עוד ואומרים דרב נחמן אפילו לבשלו בפ"ע התיר לכתחלה בלא קריעה כלל ומוכחינן לה מדפרכינן עלה והא קתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא ואם איתא דמודה רב נחמן דלבשלו אפילו בפני עצמו צריך קריעה מאי קא פריך ליה לוקמה בקדרה ובפני עצמו דלכתחלה אסור ובדיעבד מותר אלא ודאי כל שהוא בפני עצמו מותר [לכתחלה] ואפילו לקדרה וזו כבר ישבנוה לפי השיטות האחרות והם מפרשים דהכי מותבינן ליה ממתני' והא קתני קורעו ומשמע כשהוא מבשלו בפ"ע ומשני דמתני' לקדרה של בשר היא ואינו עובר עליו ואסור קתני ופרכינן עלה תו מדתניא הכחל שבישלו בחלבו מותר דיעבד אין לכתחלה לא *דמתני' ודאי כשבישלו בפ"ע היא דאי לקדרה של בשר דיעבד נמי אסור אלא לאו באפי נפשיה ודיעבד אין לכתחלה לא ומתרצינן ה"ה דאפילו לכתחלה ואיידי דתנא וכו' ולפי זה רב נחמן לא בעי קריעה לכחל לבשולי באפי נפשיה ואפילו לכתחלה כך פירש הרב בעל התרומה ז"ל ופסק בשם ר"ת ז"ל כר"נ דכיון דברייתא דמסתייע רב מינה מיתרצא שפיר אליבא דר"נ ואשכחן דר"נ עבד בה עובדא הכי נקיטינן דקי"ל מעשה רב וכן דעת הרא"ה ז"ל ומ"מ לדברי כולם כל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל אפילו לבשלו עם בשר לכתחלה מותר אלא אם כן היא גזרת האחרונים שמא לא יקרענו יפה כמו שגזרו בכבד כפי דעת המפרשים ז"ל כמו שיתבאר בסמוך בס"ד:

תניא בגמ' [דף קט:] הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר. וכתב רש"י ז"ל דמש"ה מהני קריעה בלב לאחר בשולו משום דלב שיע ולא בלע כדאיתא בפרק כילד צולין (דף עד:) ולפי זה אפילו בקדרה נמי שרי משום דלב שיע ולא בלע אלא דבקדרה של בשר צריך ששים להתיר שאר החתיכות לפי שהרוטב נכנס לתוכו ומוליא הדם ממנו ומוליכו בכל הקדרה ואפשר עוד שאם אין בקדרה ששים אפילו הלב אסור לפי שהנפלט מן החתיכות שנאסרו חוזר הלב שאין חלקות הלב מונע מלבלוע אלא דם דשריק אבל שמנונית [דסריך] לא אבל רבינו יצחק כתב דברייתא בבלוי דוקא הוא דאע"ג דתני בשול אשכחן בטעמא צלי בלשון בישול כדכתיב [דה"ב לה] ויבשלו את הפסח באש כמשפט והיינו טעמא דבצלי שריא משום דכבולעו כך פולטו ומיהו צריך קריעה מפני שהדם כנוס בחלל הלב אבל לקדרה אסור משום דמסקינן התם פרק כילד צולין (דף עד:) דלית לן טעמא דשאני לב דשיע דהתם אמרינן אמר רבא האי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלעה דמא א"ל כבולעה כך פולטה כלומר ומש"ה שריא בצלי ומייתינן ת"ש לסיועיה לרבא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר [פי' דקס"ד] דבצלי עסקינן ומש"ה שרי דכבולעו כך פולטו ודחינן שאני לב דשיע כלומר ואפילו בקדרה שרי אלמא למדחייא לדרבא איתמר אבל לדידן דקי"ל כרבא לא מפרשינן טעמא משום דשיע אלא בצלי היא ומשום דכבולעו כך פולטו ומיהו אפשר דמאן דמייתי סייעתא לרבא לא הוה ידע דלב שיע ומש"ה על כרחין הוה מפרש לה בצלי ומסייע מיניה לרבא אבל בתר דאסיקנא דלב שיע נהי נמי דהא דרבא מדחייא אפ"ה קושטא דמילתא דבריותא דברייתא משום דלב שיע ולקדרה נמי שרי דסתם בשול הכי משמע אלא שהר"ס ב"ן ז"ל כתב דאדרבה בין למאי דקס"ד מעיקרא בין למאי דמסקינן שאני לב דשיע ברייתא בצלי היא וברייתא הכי קא תני הכחל לא קרעו אינו עובר עליו ומותר אפילו בקדרה. הלב אפילו בצלי אינו מותר אלא קורעו לאחר בשולו דהיינו צלייתו דאם איתא דבריותא דלב בקדרה נמי הוא היאך אפשר לומר כן והרי הלב חלול ופתוח בכמה מקומות להכנים ולהוציא דם וכיון שכן נהי דבפנים לא בלע משום דשיע מחוץ מיהא בלע דליכא למימר דכי היכי דשיע מבפנים ה"נ שיע מבחוץ ולא בלע שאם כן אפילו בשנתבשל עם הגבלה יהא מותר ואין זו ראיה דאפשר שאין חלקות הלב מונעו מלבלוע אלא דם שסריך אבל שמנונית דסריך לא וכמו שכתבתי למעלה ואחרים מקילין עוד לומר דלמאי דמסקינן דלב שיע אפי' שמנונית נמי לא בלע וליתא. ויש מי שאומר דמאי דאמרינן דלב שיע אפילו נחתך קאמרינן דשיע ולא בלע לפי שחלקי הלב מקובלין ומחוברין הרבה ולפיכך אינו בולע:

לא שנו אלא לב עוף שאין בו כזית דם אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש כרת. מיהו דוקא אם אכלו כשהוא חי אבל בישלו אפילו בלב בהמה אינו חייב כרת דהא קי"ל דדם שבשלו אינו עובר עליו כדאיתא בפ' הקומץ רבה (דף כא.) אלא משום דמתני' קתני סתמא אינו עובר עליו ומשמע אפי' אכלו חי מוקמינן לה התם בכריתות בלב עוף אבל במבושל אפילו בלב בהמה לא מיחייב וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב ואוקימנא בלב עוף שאין בו כזית אבל בלב בהמה דאית ביה כזית עובר עליו אם לא קרעו אחר בישולו:

מיתיבי דם הטחול וכו'. ההוא דאתיא ליה מעלמא. והוא ליה דם האיברים שהיה בלוע בהם ופירש לתוך הלב ודם האיברים שפירש בלא תעשה כדאי' בכריתות (דף ד:): כי קאמר רב בדם דגופיה. דם המכונס ועומד לעולם בחללו של לב דהוה ליה כדם בעין דעלמא דכל היכא דאית ביה כזית חייב: ואי דאתי ליה מעלמא היינו דם האיברים. והא תנא ליה דם האיברים: ולטעמיך מי לא תני דם הכליות. דאע"ג דתני דם האברים: ומעלמא מהיכא אתי. היאך מתכנס דם האיברים ללב: בשעת יציאת נשמה מצריף. מצטרף הדם לתוך הלב:

דם דגים שכנסו אסור. דכיון שכנסו מיתסר מדרבנן משום מראית העין: דכוותה דם מהלכי שתים. דקי"ל דשרי: *אמאי אסור בלא כנסו דתניא דם שעל הככר גורדו. גורד הדם ואוכל הככר אלמא אע"ג דלא כנסו אסור: של בין השינים. מוצץ ואינו חושש דליכא משום מראית העין: אלא הא דאית ביה קשקשים הא דלית ביה קשקשים. אי דאית ביה קשקשים שרי שהדבר ניכר שהוא של דגים לית ביה קשקשים אסור משום מראית העין:

כבדא מה אתון ביה. מה אתם נוהגים בו מותר לבשל בקדרה או לא מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: כי סליק רב ספרא אשכחיה לר' זירא ובעא מיניה וא"ל רבי זירא אנא שלקי לרבי אמי ואכל. בשלתי לו הכבד ואכלו: כי אתא. רב ספרא לגבי אביי וספר לו מה ששמע: א"ל אביי למיסר נפשה. שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרה לא מיבעיא לי דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה אם דם היוצא [ממנה] אוסר בשר אחר המתבשל עמו: דתנן הכבד אינה נאסרת. מדפשיט לך בדידה דשריא אלמא שמיע לך הא מתניתין אם כן למיסר חברתה [נמי] לא תיבעי לך דהא משנה גופא תנן בה דאוסרת ובפרק עשירי דתרומות היא: דילמא ההיא בכבדא דאסורא. כגון דטריפה ומשום שמנונית קאמר דאוסר המתבשל עמה לפי שבולע מן הטריפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם הטריפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מיניה דכבדא דכשרה מיבעי לי אי אסר אחרינא או לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא

רש"י

הלב קורעו לא קרעו אינו עובר עליו. להתחייב כרת וכדמוקי לה בלב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה חייב כרת על דמו אם לא קרעו לאחר בישולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק ואינו בולע והכי אמרינן במסכת פסחים שאני לב דשיע: כי סלקת להתם. לארץ ישראל: כבדא מה אתון ביה. מה אתם נוהגין בו וכי מותר לבשלו בקדירה או אסור מפני שפולטת דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: שלקי ליה. היו מבשלין לו כבד: כי אתא רב ספרא. וסיפר מה ששמע: למיסר נפשה לא מיבעיא לי. דפשיטא לי דכיון דטרודה לפלוט אינה בולעת דכל שעה טרודה לפלוט דם: כי מיבעיא לי. אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמה: בכבדא דאיסורא. כגון דטריפה ומשום שמנונית ואוסרת המתבשל עמה משום שבולע מן הטריפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם הטריפה אינה נאסרת לפי שהיא טרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מכשירה מיבעיא לי אם אוסר המתבשל עמה או לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לן דמותר

נר מצוה

שבשלו): הלב [א] קורעו ומוציא את דמו וכו': גרסינן בכריתות* תנן התם הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו אמר רבי זירא אמר רב לא שאנו אלא לב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש כרת מיתיבי דם הטחול ודם הלב ה"ז בל"ת ההוא דאתא ליה מעלמא כי קאמר רב דם דגופיה ואי דאתי ליה מעלמא היינו דם איברים ולטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם איברים אלא תני והדר תני הכא נמי תני והדר תני ומעלמא מהיכא אתי ליה אמר רבי זירא בשעת יציאת נפש מצריף: *אמר רב דם [ב] דגים שכנסו אסור מיתיבי דם דגים דם חגבים מותר לכתחלה התם שלא כנסו כי הא דא"ל רב לרב שימי בר חייא אבלע לי ואנא איכול דכוותיה נמי דם מהלכי שתים שלא כנסו אמאי אסור והתניא דם שעל הככר גורדו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא הא דאית ביה קשקשים הא דלית ביה קשקשים: *א"ל אביי לרב ספרא כד סלקת להתם בעי מינייהו [ג] כבדא מה אתון ביה כד סליק אשכחיה *לרבי זירא א"ל לרב אמי שלקי ליה (*ואנא אביל) כי אתא א"ל למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה. מ"ש מיסר נפשה דלא קא מיבעיא לך דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר הכבד אינה נאסרת למיסר חברתה נמי לא תבעי לך דתנן ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת דילמא התם בכבדא דאיסורא *ומשום שמנונית. משום דמא מאי וכו' וסוגיא

וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי ואפי' קופיה לבר אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה א וספק איסורא לחומרא (א) ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ושלקי ליה בתר הכי אבל אי שלקי ליה מעיקרא אסור וכן המנהג בכל ישראל והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דעבד מילתא

דרש

רש"י

דמותר וכי פירש מיבעיא לי מאי: חלטי לה בחלא. בחומץ שהחומץ צומתו ואינו פולט שוב עולמית: שליקא. מבושלת: דטוו. צלאו: והני מילי כבדא. מפני שהדם כנוס בתוכו: ביומא דעביד מילתא. הקיזה:

הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא מאי: וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי. דבגמרא אמרינן דרב הונא חלטי ליה בחלא כלומר שורהו בחומץ והחומץ צומתו ששוב אינו פולט עולמית ואח"כ מבשלו עם בשר אחר ורב נחמן חלטי ליה ברותחין כדי שיתבשל דמו בתוכו ולא יפלוט עוד כשיבשלהו עם בשר אחר: ואפילו קופיה לבר. משום דבגמ' בעינא לאוכומי דכבד אינה אוסרת מדרבי יהודה ברבי שמעון בר פזי דקריבו ליה קניא בקופיא ואכל כלומר הקנה עם כל המחובר לו הלב והכבד וכולן נתבשלו יחד ודחינן דילמא פי הקנה חוץ לקדרה הוה כלומר שסמפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך הקנה הגדול [של ריאה] ויוצא הדם דרך חללו חוץ לקדרה לפיכך כתב הרי"ף ז"ל ואפילו קופיה לבר כלומר ופי קנה נגאו: אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה וכו'. והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. ובתר מליחה שרי:

ביומא דעביד מילתא. ביום שהיה מקיז דם: וגרסי' בגמ' [דף קיא.] רב הונא חלטי ליה בחלא ואכיל ורב נחמן חלטי ליה ברותחין ואכיל סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה רבא אי חלייה אסור הוא נמי אסור כי היכי דפליט בלע וה"פ דרב הונא היה טומא הכבד בחומץ לפי שהחומץ צומתו ושוב אינו פולט עולמית והא"כ היה מבשלו עם בשר אחר וסבר רב פפא למימר שאותו חומץ שנבלעת בו אסור דס"ל שהוא מוליא מקלת מן הדם וא"ל רבא דאם איתא דחלייה אסור הוא נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע מאותו חומץ עלמו דכיון שנבלעת שוב אינו טרוד לפלוט וחוזר ובולע: וגרסינן בגמ' רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן קריבו ליה כבדא שליקא ולא אכל כלומר כבד שהיתה שלוקה הרבה מאד ומש"ה לא אכל דהוה ס"ל שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת אמרו ליה לרב נחמן בר בי רב דלגאו לא אכיל אמר רב נחמן גמאו לשבא כלומר הגמיאוהו והלעיטוהו לשבא על כרחו ועל שם אביו קראו כתנאי רבי אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה אומר מבושלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת כלומר מתובלת מפני שהתבלין מרככין אותה ובולעת ושלוקה הרבה לפי שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת והכי קאמר ליה ר' ישמעאל לת"ק כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת דבהא ודאי את גופך מודית כך שלוקה אוסרת ונאסרת ומש"ה פלגינהו רבי ישמעאל בתרתי ולא ערבינהו למיתני מתובלת או שלוקה אוסרת ונאסרת ומשמע דקי"ל דשלוקה אינה נאסרת דהא רב נחמן הכי ס"ל ועביד בה עובדא ולרב בר שבא דלא אכיל לא חיישינן ורבי יוחנן בן נורי נמי סתמא קתני אוסרת ואינה נאסרת ומשמע אפילו בשלוקה ומיהו במתובלת לכ"ע נאסרת וכדכתיבנא:

גרסינן תו בגמ' (דף קיא.) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן חזי לסימפונא דכבדא דהוה מלי דמא אמר להו ואמאי תעבידו הכי כלומר שאע"פ שהדם הנבלע בכבד מותר הוא אפ"ה דם הכנוס בסמפונות דם הוא אלא היכי לעביד אמר להו קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת ופרש"י ז"ל שיהא חתוכו למטה כשיתנהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ורוב המפרשים סוברים דה"ק קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת בשעת מליחה דאגב חתיכה ומליחה נפיק מיניה דמא שפיר מדקאמר להו אמאי עבדיתו הכי ולא אסר להו ש"מ דכבד גופיה שרי מדינא דגמרא שאם נתבשל בפני עצמו הא קי"ל דכבד אינה נאסרת ולבשוליה בהדי בשרא נמי היכא דחלטי ליה בחלא או ברותחים דליכא למיחש דילמא נפיק מיניה דמא מדינא דגמרא נמי שרי אלא דדם שבסימפונות עצמן אע"פ שלא פירש הרי הוא ככנוס בכלי ואסור ומש"ה אמר להו רבה בר רב הונא אמאי תעבידו הכי דנהי דכבד גופיה שרי אפ"ה איכא למיחש דילמא אכיל לסימפונות דידיה דמליאן דמא אלא קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת דאגב חתיכה ומליחה נפיק דמא שפיר זו היא סוגית השמועה בגמ' ופירשו הראשונים ז"ל דמעיקרא כי בעא מיניה כבדא מה אתון ביה הכי קאמר ודאי מפשט פשיטא לי דא"א להתירו בלא מליחה אדרבה מספקא לי אי סגי במליחה או לא דדילמא מתוך שהכבד מרובה בדמים אין המלח מפליט כל הדם שבתוכו ובעינן קריעה ומליחה או דילמא מליחה לבדה מוליאתו מידי דמו כשאר בשר והיינו דמייתי ראיה מהא דקריבו ליה קניא בקופיה דאם איתא דהוה מיבעי ליה אי בעינן מליחה בכבד כלל ומשום דכיון דכבדא גופיה דמא הוה אף דמו הפורש איכא למימר דשרי היכי מוכחינן מההוא עובדא דלא בעינן מליחה והיכי הוו ידעי אי מלחי ליה מעיקרא או לא דאדרבה מדקריבו ליה קניא בקופיה דאיכא לב וריאה דבעי מליחה לכ"ע מסתמא כשם שמלחו לב וריאה מלחו אף הכבד עמהם אלא ודאי דם הפורש מן הכבד פשיטא לן דאסור כדאמרינן לקמן בגמ' [שם] כחלא עילוי בשרא שרי חלב שחוטה דרבנן כבדא עילוי בשרא אסור דם דאורייתא דאלמא דמו של כבד דאורייתא הוא דליכא לפרושי דדם דעלמא קאמר דמדאורייתא דאם כן מאי אולמיה דכבדא מכחלא הא שאר חלב נמי דאורייתא הוא אלא ודאי דם של כבד קאמר מדאורייתא והכא לאחר מליחה הוא דקא מיבעי לן וכדכתיבנן. ודאמרינן למיסר חברתה נמי לא היבעי דתנן הכבד אוסרת היינו טעמא משום דעל כרחין אפי' לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי דאוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ודחינן דילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא וה"ק כבד דאיסורא אוסרת שאר חתיכות משום שמנוניתא דאיסורא דאית בה דלא תימא כשם שהרותחים חולטין אותה שאינה פולטת דם כדאמרינן בגמ' דרב נחמן חלטי ליה ברותחים ואכיל הכי נמי מונעים אותה שלא תפלוט אפילו שמנונית קמ"ל דלא אלא פולטת היא שמנונית ואוסרת והיינו דתנן הכבד אוסרת ודקתני אינה נאסרת היינו לומר שאילו נתבשל כבד דהיתרא בהדי האי כבד דאיסורא אינה נאסרת מחמת שמנונית דאיידי דטריד למיפלט דם בשפע לא בלע מידי ואפילו שמנונית אבל כבד דהיתרא ומשום דמא הכתי קא מיבעיא לן וא"ת אדדחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא לוקמה בכבד דהיתרא ומשום דם ובכבד שלא נמלח וקמ"ל שאע"פ שהרותחין צומתין את הדם משום דכבד שיש דרך בשול אינו כן אי נמי משום סיפא איכא למימר דקים ליה דתנא בכבדא דאיסורא מיירי דאתא לאשמעינן דאיידי דטריד ככד למיפלט לא בלע אפילו שמנונית דאיסורא ומכל מקום הדבר קשה כי נראה לעין שהכבד בולע שמנונית ביותר אע"פ שטרוד למיפלט לפיכך פירש הרא"ה ז"ל דהכי קתני כבד דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שמנונית שהכבד בולעת שמנונית אפילו בשעה שהאי טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה [מלבלוע שמנוניתא] אעפ"כ היא מונעת אותה מלבלוע דם ולפיכך כבד דהיתרא שנתבשלה בפני עצמה בלא בשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאיידי דטרודה למיפלט לא בלעה והא דנקט הכבד אוסרת נראה לי דלרבותא נקטיה דלא מיבעיא שאר חתיכות דאיסורא שיש בהן שמנונית הרבה שאוסרים הכבד מחמת שמנונית אלא אפילו כבד שרוב פליטתו הוא דם ואין בו שמנונית אלא מועט אפ"ה אוסרת כבד אחר זו היא שיטת הראשונים ז"ל ונמלאת למד לפי דבריהם שהבא לבשל כבד לכתחלה צריך לחתכו שתי וערב ולמלחו יפה יפה ותתוכיה לתחת מפני דם סימפונות שבו (א) לא קרעו ולא מלחו כלל ובישל הכבד בפני עצמו מותר דאיידי דטרוד למיפלט לא בלע ואם נתבשל עם הבשר אוסר בנותן טעם. חתכו ומלחו ותתוכיה לתחת אי נמי חלטו בחומץ או ברותחין אינו אוסר כלל. ואלו לפי דעתם ז"ל משמע דלא בעינן חתוך כלל [דהא בהומלא דאסמיק ביעי ומוזריקי אמרינן [דף צג:] חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי שפדיה בשפודא מידב דאיב אלמא לא בעי' חתוך כלל] וזהו פסקן של דברים לפי שיטתם ז"ל אלא דשדרו ממתיבתא דלא בקיאינן בחליטה כמ"ש בהלכות וכתב הרמב"ן ז"ל דה"מ לכתחלה אבל דיעבד היכא דקרעיה ומלחיה ותתוכיה לתחת לא אסרינן ליה לכבדא ולמאי דבשיל בהדיה שכיון שגזרת אחרונים היא אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונן של ישראל ותמהני לפי דבריהם נהי דלא בקיאינן בחליטה. בקריעה ומליחה ודאי בקיאינן דהא הומלא דאסמיק בחתיכה ומליחה שרי ולא מצינו שאסרוהו הגאונים ז"ל ואף בכבד נמי לא שדרו ממתיבתא אלא דלא בקיאינן בחליטה וא"כ למה כתב הרב אלפסי ז"ל דלא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ועוד שאתה רואה שהוצרכו לידחק לפי שטתם אמאי דחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא ולא מוקי לה בכבד דהיתרא ומשום דם ובשלא נמלח ופירוש הרא"ה ז"ל ג"כ שכתבנו דחוק הרבה דפסיק לה למתניתין בסכינא חריפא. לפיכך נ"ל דמעיקרא הכי קא מיבעיא לן כבדא מה אתון ביה כלומר פשיטא לן דמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורדת שמתוך שהיא מרובה בדמים אין המליחה מוציאתו מידי דמו מש"ה מיבעיא לן כיון דסרא לן כבדא אין דמו אוסר כלל ושרי אפילו לקדרה עם הבשר בלא מליחה או דילמא לא שריא לבשלה אלא בפני עצמה ובעינן למיפשטה מדתנן הכבד אוסרת ולא מני למידחייה דילמא בשלא נמלח דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת ודחינן דילמא בכבד דאיסורא ומשום שמנונית ולפום הך דחייה סבירא לן דכבד אפילו משום שמנונית אינה נאסרת מיהו הך דחייה לא סלקא דכיון דלרב הונא חלטו ליה בחלא ולר"נ חלטו ליה ברותחין כדי לבשלה עם בשר אלמא אוסרת [דמתני' כפשטה] ומאי דאמר להו רבה בר רב הונא קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת היינו לצלי כמו שפרש"י ז"ל ומשום דמא דסימפוני אבל לקדרה עם בשר לית ליה תקנתא בהכי אלא בחליטה דאע"ג דסרא לן כבדא לא סרא לן דם הפורש ממנו והיינו דאמרינן בסמוך בגמ' גבי דם כבד דאורייתא ולפיכך כתב הרב אלפסי דשדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה ולא שרי למיכל כבדא שליקא ואילו היה כשר בחתיכה ומליחה למה אסרוהו והלא הכל בקיאין בכך והומלא דאסמיק נמי בחתיכה ומליחה שרי אלא ודאי כדאמרן. ונמלאת למד לפי שטה זו דאפי' קרעיה ומלחיה ותתוכיה לתחת לא שרי לבשלו לקדרה עם בשר דקריעה לא מהניא אלא לדם הסימפונות אבל לדם כבד עלמו לא וכמו שכתבתי וקריעה וחתוך בכבד אין להם ענין בשעת מליחה כלל אלא בשעת צלייה והיינו דלא קאמר קרעו שתי וערב ומלחו כדאמרי' בעלמא חתכיה ומלחיה ואלו הוא דבעינן קריעה שתי וערב ותתוכיה לתחת בשעת צלייה וכן פרש"י ז"ל ואם צלאו שלם ולא חתכו מסתברא שכולו מותר חוץ מן הסימפונות דכבולעו כך פולטו. ועדיין אין דעתי מתיישבת שלפי מה שכתבתי דהא דאמרינן קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת לצלי הוא היה לו לרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות ותמיהני עוד נהי דלא בקיאינן בחליטה אפ"ה כבדא שליקא באנפי נפשיה למה יאסר והא אמר אביי דלמיסר נפשיה לא מיבעיא לי שמא תאמר חומר. הראשונים הוא והא ממתיבתא לא שדרו אלא דלא בקיאינן בחליטה אא"כ תרצה לומר דכיון דלא בקיאינן בחליטה ואינו מותר לבשלה עם בשר

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש מה שכתב רב אלפס זה בלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שבא לאוסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כמתני' דתרומות וכר"י בן נורי דכבד אוסרת ואין נאסרת ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן ר' אמי שלקי ליה ואכל אלא אמנהגא דשדרו ממתיבתא קאי ולא שרי לכתחלה למעבד הכי:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וסברת הר"ן היא לשיטתם דמסתמא כמו שמועיל שתי וערב והתוכיה לתחת במליחה לענין דם שבסמפונות ה"נ מועיל לדם הכבד עצמו והשתא מדאמרינן לרבה בר רב הונא הו לא צריכין לדרב נחמן דחלטי ליה כו':

הגהות חוות יאיר

(א) נ"ע דהא הכבד אינה נאסרת וי"ל דשלוקה נאסרת ולא בקיאין בזה. ול"ע מרי אמי דשלקי ליה:

אף לבשלה בפני עצמה אסורה וכל זה אינו במשמע במה שכתוב בהלכות ועוד שהר"ם במז"ל כתב בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות בלשון הזה הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחין עד שתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואחר כן מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם ד"א. הכבד שבשלה ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה עד כאן. והרי אתה רואה מפורש שהוא אוסר לבשל כבד בפני עצמה מן הדין ולא מן התקנה ולא החמירו הראשונים בכבד אלא שלא לסמוך בחליטתו אבל לבשלה בפני עצמה מן הדין הוא אסור. ועיינתי בפירוש המשנה לרבינו ז"ל דתרומות [פרק י] על משניות הללו שכתבו שם כל הכבשין זה עם זה מותרין אלא עם החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר וכתב שם הרב ז"ל על משנה זו בלשון הזה. כל הכבשים זה עם זה מותרין כילד שכבשו ירק של חולין עם ירק של תרומה אין אוסרין ירק של חולין. וחסית הוא לשון מחסות וכבר ביארנו כי חסיות הם השומים והבצלים ומיניהם וזה לחריפותם וחודם ומפני כך שולט טעמם בכל מה שמכבשין עמהן ושנינו עוד שם רבי יוסי אומר כל הנשלקין עם התרדין אסורין מפני שהן נותנין את הטעם ר' שמעון אומר כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור מפני שהוא בולע רבי עקיבא אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרין אלא עם הבשר ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת וכתב הרב ז"ל עליה בלשון הזה אלו התנאים כולם חולקין על סתם משנה קדם והוא כי המאמר הנקדם התיר הכבושה בלבד וא"ר יוסי כי אפילו השלוקים כששלקו ירק של חולין עם ירק של תרומה שאינו נאסר הירק של חולין אלא אם היה הירק של תרומה תרדים הנקרא בערבי אלסלק"י ורבי שמעון נטה לדעתו ואמר שאם שלק כרובין של שקיא חולין וכרובין של בעל [והיו הכרובין של בעל] תרומה שאסור לאכול הכרובים של שקיא שהן חולין לפי שחלקי הכרובין רכין ובולעין לחלוחית הכרובין האחרים שהן תרומה והוסיף ר"ע ואמר אפילו המבושלים במי הזרעים וזולתן כשמכבשים (נ"א כשמבשלין) תרומה עם חולין לא אסרו החולין אלא אם נתבשל בשר בירק של תרומה אז יאסר הבשר לזרים לפי שהוא מושך מן הירק ומתקן טעמו וזה ברור בו והוסיף ר' יוחנן בן נורי על זה ואמר לא כל הבשר אלא הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו נאסר לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל ודבריהם כולם בשעבר בדיעבד אבל לכתחלה אסור ודבריהם כולם דחויים ואינו מותר אלא מן המכובשין בלבד אבל זולתם בודקין אותם בנותן טעם אבל הכבד כשנתבשל אסור לאכלו הוא וכל מה שנתבשל עמו לפי שהוא מלא דם אלא באחד מג' דרכים האחד שיחליטו אותו בחומץ קודם בשולו עד שיתלבן או במים רותחין או להבהבו ואח"כ יבשל אותו ונהגו כל אדם להבהב בלבד קודם בישולו ע"כ ולמדתי מזה שהרב אלפסי ז"ל והר"ם במז"ל סוברין דכולה סוגיין אליבא דרבי יוחנן בן נורי איתמר אבל רבנן פליגי עליה וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבשול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדידן דלא בקיאינן בחליטה לית לה תקנתא אלא בצלי ונראה גם כן שהם סוברים דהא דאמר להו קרעו שתי וערב ותחוביה לתחת היינו בשעת מליחה והתירה לקדרה אליבא דר' יוחנן בן נורי שהוא אומר שהכבד אינה נאסרת אלא שמפני דם הסימפונות צריכה קריעה שתי וערב קודם מליחה אבל לדידן דלא קי"ל כר' יוחנן בן נורי ולא שריא אלא בצלי אינה צריכה קריעה שתי וערב דהא בהומלא ביעי ומוזריקי אמרינן לעיל [דף צג:] תליה בשפודא מידב דייב אלמא בצלי לא בעי חתיכה כלל זה נראה לי בדרכם ז"ל אבל פליאה דעתם ממני מה ראו לדחות דברי ר' יוחנן בן נורי כיון דרבי זריקא אמר אנא שלקית ליה לר' אמי ואכל ואביי נמי אהדר ליה לרב ספרא למיסר נפשיה לא קא מיבעיא לי ורב נחמן נמי אמר אפי' בשלוקה גמורה שריא ורבה בר רב הונא נמי אמר קרעיה שתי וערב ותחוביה לתחת והיאך אפשר לדחות כל האמוראין הללו דמינייהו נמי עבדו בה עובדא אבל השטה היותר מחוורת אצלי היא אותה שפירשתי למעלה מכל מקום נתפרש מה שנתקשינו בו למעלה היאך אפשר למאי דמוקמי ליה בכבדא דאיסורא דלימא עלה ואינה נאסרת לומר שלא תהא בולעת שמנונית והדבר נראה לעין בהפך ומעתה לא קשיא ולא מידי וה"ק כבד דאיסורא אוסרת ירקות של תרומה ואין כבד של היתר נאסרת מחמתן: **דרש** מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא למשפדינהו בשפודא תותי בשרא שרי. בכבדא לפי שאין דם הכבד יורד על הבשר. ובכחלא נמי אין חלב שבכחל יורד על הבשר דהא כבדא וכחלא תותי בשרא נינהו. ואע"פ שנומן הבשר נכנס בכחל הקילו בכך לפי שאין טעם השומן ניכר בכחל ועוד שלבסוף הוא נפלט ממנו דכבולעו כך פולטו ולפיכך אין ללמוד מזה שיהא מותר לחתוך כחל שצלאו בסכין שיש עליו טיחת בשר שלא כדעת מקצת מפרשים ז"ל שמקילין בכך ומביאין ראיה מזו: עלוי בשרא דיעבד אין לכתחלה לא. ...או הכחל נוטות בשפוד על הבשר לכתחלה אסור מפני שדם הכבד וחלב הכחל יורדין על הבשר ונבלעין בו ומיהו דיעבד שרי ...טעמא בגמרא בכבדא משום דדמא מסרק סריק כלומר מחליק ואינו *מתעבה ואינו נבלע. ובכחלא משום דחלב שחוטה דרבנן ומיהו ...י ז"ל דכי שרינן כבדא וכחלא תותי בישרא לכתחלה היינו דוקא לדידהו שהיו צולין כל צלי שלהן בתנור וראשו של שפוד תלוי למטה ...ן בכל ענין אסורין לכתחלה לפי ששפודין שלנו אינן תלויין אלא שוכבין ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים ...ונמצא חברו עליון ולפיכך בכל ענין אסור לכתחלה ולמלוח כבד עם בשר איכא מאן דאמר דכיון דקי"ל [דף נו:] דמליח הרי הוא ...לי כי היכי דאמרינן בצלי דיעבד אין לכתחלה לא הכי נמי במליחה ותותי בשרא אפילו לכתחלה שרי ולפיכך משמעתין שמותר לצלות ...בשפוד אחד פעמים בשר ופעמים כחל: **ואי** איכא בי דוגי. כלי שנותנין תחת הצלי לקבל השומן נקרא בי דוגי: אסור. מפני ...ף מן הכבד לתוך הבי דוגי: ומאי שנא מדמא דבשרא דשרי. הרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ושרי וכדאיתא לקמן: ...בשרא שכן. ויורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים: קפי. צף למעלה כמו ויצף הברזל דמתרגמינן וקפא פרזלא. ואיכא למידק נהי דדמא דבשרא יורד אפ"ה יאסר השומן מפני שהוא בולע ממנו וכי תימא דמשקה אינו ...משקה אפ"ה יאסר הכלי מחמת הדם ויאסר השומן מפני פליטת הכלי יש לומר דהאי דמא דבי דוגי מדינא לא מיתסר לפי שאין נותנין ...עד שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמו אלא שמפני שעדיין יוצא מיחל אדום ממנו אסרוהו מפני מראית העין ובכבדא שסניהן מתערבין ...ס אסור ובבשרא דשכן דמיה והשאר נגול השומן מותר וכן הכלי מותר: **סכין** ששחט בה אסור לחתוך בה בשר רותח. צונן בעיא הדחה. כתב רש"י ז"ל ואם חתך בה צונן בעי הדחה ההוא צונן ותמהני מה הזקיקו לרש"י ז"ל לדחוק לפרש דבעיא הדחה אצונן ...לא פירש דקאי אסכין ואתי לשון בעיא שהוא לשון נקבה כפשטיה ונראה לי שהזקיקו לפרש כן מדפסקינן לעיל בפ' קמא (דף ח:) ...ששחט בה טריפה דפליגי בה רב אחא ורבינא ופסקינן עלה והלכתא (מדתנן) אפילו בצונן דהלכתא אין חום בית השחיטה גדול כל כך ...סכין שהוא קשה וכמו שכתב רש"י ז"ל עלה דההיא הילכך על כרחין כי אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר לא בא ...ליסגי לסכין בהדחה דולאי אם הדיחה קודם שיחתוך בה סגי לה בהכי אלא כי קאמר אסור לחתוך בה רותח היינו לומר שאם חתך בה קודם הדחת הסכין אסור ההוא בשר רותח מפני טיחת דם שעל הסכין ולא סגי ליה לבשר בהדחה וכיון שכן על כרחין כי אמרינן בתר הכי צונן אמרי לה בעיא הדחה לא קאי אסכין שאם הדיחו אפילו לרותח סגי אלא אצונן מהדר לומר שאם חתך בה צונן קודם הדחה אותו צונן בעי הדחה ואמרי לה דאפילו הדחה לא בעי לפי שהדם בצונן מתפרך וטפל אבל ברותח מתחלחל ונבלע וכ"ת וכיון דסתמא קאמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח היכי אפשר דלימא דבהדחה סגי והא אמרינן בסמוך אאידך דשמואל דאמר קערה שמלח בה [בשר] אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח אלמא לישנא דאסור סתמא דייק דלא סגי ליה לכלי בהדחה דאי לא דייק הכי היכי אמרינן שמואל לטעמיה דילמא שמואל הכי קאמר אסור לאכול בה רותח כלומר שאסור לאכול בה קודם הדחה על *ספק שידיח אותו

נר מצוה

°דרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא למישפדינהו בשפודא תותי א בישרא שרי עילוי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה חזייה לבריה דהחמוה *דשפיד כבדא עילוי בישרא אמר כמה יהיר האי מדרבנן והאמור דיעבד אין לכתחלה לא ואי איכא בי דוגי תותי כבדא *אסיר ומאי שנא מדמא דבישרא דשרי כדבעי למימר קמן (א) אמרי דמא דבישרא [שכן] דמא דכבדא קפי: אמר ר"נ אמר שמואל °סכין ששחט בה אסור לחתוך ב בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה וא"ר *נחמן אמר שמואל קערה

רש"י

שפיד. נותן בשפוד ולא חיים למה שהיה כבד עליון בתנור: אימור דאמרי רבנן דשרי. כדאיתמר ה"מ דיעבד: בי דוגי. כלי שנותנין תחת הצלי לקבל את השומן כמו שאנו עושין לאווזין: אפי' בישרא עילוי כבדא נמי אסור. כי דם הכבד נוטף לבי דוגי ונמצא אוכלו: מאי שנא מדמא דבישרא. אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ואנו אוכלין אותו: דמא דבישרא שכן. יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין בכלי מראה אדמומית שבשולין: קפי. צף למעלה: תותי בישרא. בתנור היו צולין כל צלי שלהן וחוד השפוד למטה וכשהכבד ניתן תחלה ואחר כך הבשר נמצא הבשר עליון ואיפכא הכבד עליון לכתחלה אסור ולדידן הכל אסור לכתחלה דשפודין שלנו אינן תלויין אלא שוכבים ופעמים שמגביה השפוד ונמצא תחתון עליון לכך כבד ובשר בשפוד אחד בכל ענין אסור והלכה כבד וכחל לצלי בעי קריעה שתי או ערב ואם לא קרע מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וסתו בכותל: סכין ששחט בה. ובית השחיטה רותח הוא ובולע הסכין מן הדם: אסור לחתוך בה רותח. מפני שחוזר ופולט: צונן. כלומר חתך בו: בעיא הדחה. (ב) ההוא צונן: אסור

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סט ס"ג:

[דף ש ע"א]

דף קיא:

בס"י אפילו בשרא עילוי כבדא נמי אסור וכ"ה בגמ'

אמר רב יהודה אמר שמואל כ"ה בגמ' (ג"א)

ר"א מתעבה

נ"א מדינא

נ"א ספק

הגהות חוות יאיר

(א) לקמן סי' תתכ"ט:

(ב) נ"ע למה לא פי' לחתוך לכתחלה וכבר קיימה עי' דף ב' ע"ב. מצאתי בר"ן ולא נתיישבו לי דבריו במ"ש דהם גבי שחיטה בפ"ק לשחרי ג"כ לאכול בתר הדחה רותח ע"ש בתוס'.

שלטי הגבורים

א פרש"י בשפודים שלנו שצולין אבל באש אסור לכתחלה ולא שייך לחלק בין תותי בשרא לעלוי בשרא דפעמים מגביה השפוד אבל באש ופעמים משפילין:

ב וכלי שנשתמש בו איסור ונצונן אם מותר להשתמש בו היתר בלי הדחה כלל איכא פלוגתא הר"ן והרא"ש שם כתבו די"א בכלים שנשתמשו בהן איסור שרי לאשתמושי בהו צונן דהיתרא בלא הדחה כלל דהא דצונן לתוך צונן מדיח היינו דוקא בגופו של איסור כגון בשר וגבינה שנגעו זה לזה בצונן צריכי הדחה אבל טעם האיסור שנבלע בדופני הכלי אפי' הדחה לא בעי לצונן ודוקא בשאר כלים שאינן של חרס אבל אם הכלי הבלוע מאיסור הוא של חרס אין לו תקנה להשתמש בו בצונן עד שידיחנו דבולעת היא הרבה עד שפולטת אפי' בצונן והראב"ד חולק ע"ז וכתב דכלי הבלוע מאיסור אסור להשתמש בו בצונן אלא ע"י הדחה ואם נשתמש בה בצונן עד שלא הדיח מדיח מה שנתן בתוכה וש"ד ואם הוא מידי דאורחיה בהדחה מותר לתת אותו בתוך כלי איסור על סמך שידיחנו אחר כך וכמו שכתבתי בחדושי ולדעת הראב"ד הסכימו רוב הפוסקים וכל זה מיירי בכלי הבלוע מאיסור שבא להשתמש בו אח"כ היתר צונן אם מותר לכתחלה או לא אבל אם הכלי הזה היא קערה שמלח בה בשר יש פלוגתא אחרינא לדברי התוס' דסברי שקערה שמלח בה בשר והדיחה לאחר הדחתה צוננת היא או אם נתן בה צונן מדיח הצונן והיא מותרת דכשהוא צונן בהדחה סגי לה ואפי' למ"ד תחלה גבר דלא עדיף האי קערה מסכין ששחט בה דאיכא דוחקא דסכינא דע"י כן בלע ואעפ"כ מדיח ומפסק או הסכין או מה שחתך בו ומותר ואם נתן בה רותח בין רותח נגוב בין רותח לא סגי לה בקליפה ואם מה שנתן בקערה הוא לח גמור או צריך ס' כדי קליפה באומד יפה ולדברי הראב"ד שאמר דקערה שמלח בה בשר אסור להשתמש בו צונן ואפי' בהדחה לא סגי לה דרותחת והרי הוא כצונן לתוך רותח ולא סגי לה בהדחה אם נשתמש בו בצונן בעי קליפה אף לאחר הדחה וכן אם נתן בו רותח נגוב נ"כ לא צריך אלא קליפה כיון שהוא נגוב וגם הקערה נגובה אע"פ ששניהם רותחים אבל אם אותו רותח הוא דבר שיש בו רוטב כמו בשר רותח שא"א בלא רוטב קצת צריך שיטול את מקום מגעו שהוא יותר מכדי קליפה ואם הוא לח גמור כרוטב של היתר או משעריק בכולה קערה אע"פ שהודחה הקערה כיון דלדידיה אע"פ שהודחה לעולם רותחת היא ודעת הטור היא שמותר להשתמש בקערה שמלח בה היתר צונן בלי הדחה ואצ"ל בהדחה:

המאור הגדול

והרב אלפסי ז"ל וכל הגאונים התירו כבד בצלי ולא הצריכוהו חיתוך כלל ולפי' נראה לנו כי זה שהצריך רבה בר רב הונא קריעה שתי וערב וחתוכיה לתחת במליחה הצריך לעשות כן ולבשלו בקדרה והאידנא דשדרו ממתיבתא להחמיר בכבד אין חתוך ומליחה מועלת בכבד כלל עד שיצלוהו ואם צלאו מותר אפי' בלא חתוך ומליחה שאין לנו חתוך ומליחה כלל בצלי:

אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח נראין הדברים מדקא פסיק ואמר אסור לאכול בה רותח דומיא דקערה שמלח בה אלמא צריך הגעלה בחמין ודעתי נוטה משום דאפליגו רב אחא ורבינא בסכין טרפה בפ' הכל שוחטין מר חשיב בית השחיטה רותח ומר חשיב בית השחיטה צונן מש"ה סתים ואמר אסור לאכול בו רותח כלומר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למר עד שיגעילנה בחמין ולמר עד שידיחנה בצונן וקי"ל הלכתא כמ"ד אפי' בצונן דבית השחיטה צונן כלישנא בתרא דאיתמר בהשוחט בסכין של עובדי כוכבים וכוליין בכולה תלמודא כלישנא בתרא צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה ושתם הדחה בצונן ולהוטרא נקיטנן ובעיא הדחה ואנו רגילין לפרשה בהדחת הסכין וה"ר שלמה ז"ל פירשה בהדחת האוכל שהוא צונן וגרים בעי הדחה ולא נראו לנו בזה דבריו. ויש במקצת נוסחי הלכות הרי"ף ז"ל צונן שחתכו בסכין אסור לאוכלו ברותח ולא כן היא הגירסא הנכונה אלא צונן שחתכו בסכין אסיר לאוכלו בכותח משום דאגב חורפיה בלע:

מלחמת ה' רותח

ועוד והרב אלפסי ז"ל וכל הגאונים התירו כבד בצלי ולא הצריכוהו חתוך כלל: **אמר** הכותב דומה שכן דעת רבינו אבל אין הגאונים שוין בדבר שמצינו לבעל הלכות גדולות ובעל פסוקות מאן דמסוי כבדא בשילומא צריך לתתוכי מאי טעמא דאזיל דמא ומכרוך בסמפונא דכבדא והיכא דלא קרעיה קרע ליה לאחר בישולו אלמא בצלי נמי בעי קריעה אע"פ שלא הצריכו כן במיזריקי וביעי ואומלי דאיסמיך דקאמרי' עליה בשפודא מידב דאייב דעת בתמירו יותר בכבד כדקאמרי' נמי תתכיה ומלחיה אפי' לקדרה שפיר דמי והכא בעי שתי וערב ואיתוכיה לתתא:

רותח איכא למימר דליסגא ודאי הכי משמע דאותו כלי צריך הכשר גדול אבל הכא סיפא דמלתא מוכחא אדישא דכיון דאמרינן דלוכן אמרי לה דבעי הדחה כלומר ההוא לוכן ממילא משמע דכי קאמר ברישא אסור לחתוך בה רותח היינו לומר דלא סגי בהדחה דבסוף ולאו למימרא דלא ליסגי לסכיי בתחלה בהדחה זה נראה לי על דרך שטתו של רש"י ז"ל. אבל אחרים פירשו דה"ק אסור לחתוך בה רותח עד שיכשירנו הכשר גדול דהיינו הגעלה או ליבון דס"ל לשמואל דבית השחיטה רותח כדאמרינן נמי בסמוך בקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח דאלמא כל היכא דאיתמר אסור סתם משום שהוא רותח הוא ואע"ג דקי"ל בסכין ששחט בה טרפה מדיח התם הוא שבא לשחוט בו וטעמא משום דאיידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי מיניה [מכיון בהודח] ולפי זה קי"ל נמי כרבה בר רב *הונא דאמר בשוחט בסכין של עובדי כוכבים מדיח ולאו משום דבית השחיטה צונן אלא הייט טעמא משום דכיון דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי וכדאמרינן בפ"ק (דף ח:) וכך פסק הרב אלפסי ז"ל כרבה דאמר מדיח וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' י"ז מהלכות מאכלות אסורות אלא שכתב ואם קלף הרי זה משובח ולא ידעתי למה ואפשר דרפויי מרפיא בידיה. ודאמרינן צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה אסכין נמי קאי שאם בא לחתוך בו צונן שידיח הסכין מפני השמנונית הנדבקת על פניו ואמרי לה לא בעיא הדחה אלא בקנוח סגי ואף לא קנוח יפה שהקנוח היפה דינו כהדחה כדאמרינן בפרקא קמא [שם] ולאי איכא בליאה דפרסא למכפריה תו לא צריך אלא לומר דבקנוח מועט סגי ואיכא דיליף מהכא דהוא הדין דכלי הבלוע מאיסור שמותר להשתמש בו צונן בלא הדחה ואפי' למ"ד בעיא הדחה היינו טעמא משום דוחקא דסכינא אבל בשאר מילי לא צריך דאע"ג דתנן [דף קז:] צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה אמרינן עלה בגמ' דאע"ג דצונן בצונן הוא הדחה מיהא בעי ובפ' כילד צולין (דף עו.) נמי אמרינן צונן לתוך צונן מדיח שאני התם שהן גופו של איסור אבל טעמו ולא ממשו הבלוע בסכין [בצונן] אפילו הדחה לא בעי ואף על גב דאשכחן גבי יין נסך דכלי הבלוע ממנו בעי הדחה ואע"ג דצונן בצונן הוא מיין נסך ליכא למיגמר שהרי נשתנה דינו מכל אסורין שבתורה שהרי החמירו במכניסו לקיום ובכלי חרס שתחלת תשמישן באיסור ובכלי הגת שלא להתירם אפילו בהדחה והכשרו של יין נסך גם כן משונה משאר איסורין שלא מלינו הכשר ערוי וניגוב ולא ישון שנים עשר חדש אלא ביין נסך בלבד ולפיכך אין ללמוד ממנו לשאר איסורין ואין דברים הללו מחוורין להקל בכך אלא הכא היינו טעמא דמאן דאמר לא בעי הדחה משום דדם מישרק שריק והיינו טעמא נמי דמאן דסגי ליה בהדחה דדוקא גבי דם משום דשריק אבל סכין של עובדי כוכבים דאית ביה משום שמנונית בעיא נעיצה עשרה פעמים במקום קשה לחתוך בה צונן דכיון דאיכא דוחקא דסכינא לא סגי לה כשאר כלים בהדחה והיינו שמעתא דסוף ע"ז: **קערה** שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח. לפי שנבלע בה הדם: כבוש בחומץ הרי הוא כמבושל. ומדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל וגבי מליח אמרינן הרי הוא כרותח שמעינן מיניה דמליח לאו כמבושל הוא אלא כרותח דצלי והכי דייקינן בגמרא בפרק גיד הנשה (דף צז:) ויש אומרים דכי אמרינן דקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח דוקא בקערה שאינה מנוקבת שמתוך שהדם משתהא שם הוא נבלע בתוכה אבל במנוקבת אין הדם נבלע בתוכה כלל אלא כולו יוצא דרך הנקבים ובהדחה בעלמא סגי [דאי לא] תימא הכי היאך אנו מולחים בשר בכלי שמלחנו בו פ"א אלא ש"מ דמטקב אינו בולע דם דכיון (א) דדם שריק כולו יוצא דרך הנקבים ושרי ולא נהירא דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפי' במנוקבת ומה שאנו מולחין וחוזרין בכלי אחד מנוקב הייט משום דאיידי דטרידא חתיכה למפלט לא בלעה ולא תימא כי גמרה פליטת דמה בולעת מן הבלוע בכלי דליתא דאפילו בתר הכי טרידא למפלט ציר וכל דפלטה אפילו ציר לא בלעה דם כמו שנפרש לפנינו בס"ד: **אימלח** ליה בשרא בההיא פינכא ותברה. כלי חרס הוא ולא היה נקוב ולהכי תברה משום דכיון דמליח הרי הוא כרותח לא סגי בהדחה ומהא שמעינן דנותן טעם לפגם לכתחלה אסור דאי לא אמאי תברה לשהייה עד למחר דהויא נותן טעם לפגם אלא ש"מ דלכתחלה אסור ומיהו קשיא אמאי תברה לינקבה נקובי ולימלח בה בשרא יש לומר שמתוך שאין נוח לינקוב קדרה של חרס שהרי משתברת היא בנקיבתה מש"ה תברה דודאי של חרס היתה דאי של עץ אמאי תברה יגעילנה ועוד שהבשר הנמלח בה נאסר כולו מפני שסרה בתוכה בדם הנפלט ממנו וכיון שנאסר והפינכא בולעת מצירו שהוא אסור כציר נבלה כשחוזרין ומולחין בתוכה הרי הפינכא פולטת ציר והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפליט דם בלע ציר כדמוכח לקמן. וא"ת אכתי אמאי תברה יניחנה להשתמש בה צונן יש לומר דכלי חרס מכיון שאינו יוצא מידי דפיו ואין לו תקנה להשתמש בו חמין אפי' צונן אסור להשתמש בו שמא יבא להשתמש בו חמין ומש"ה אמר רב בפרק כל שעה (דף ל.) דקדרות בפסח ישברו ולא התירו להשתמש בהן צונן ודברי הרי"ף ז"ל בפרק כל שעה גבי כל הכלים שנשתמש בהן חמץ בחנוין מטין לזאת הסברא שכתבנו דכלי חרס דלית ליה תקנתא לחמין גזרינן ביה צונן אטו חמין: **קערה** שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח. יהבינן טעמא משום דאי אפשר למטעמיה דהא איסורא בלע ומוקמינן לה בגמ' בדליכא קפילא ותמיהני אי הכי פשיטא ונראה לי דהכי קאמר קערה במלח בה בשר אסור לאכול בה רותח כל היכא דליכא קפילא דלא סמכינן אעובד כוכבים דלאו קפילא הוא אבל צונן שחתכו בסכין שחתך בו בשר נהי דאגב חורפיה דצונן בלע משמנונית הבשר אע"ג דליכא קפילא שרי דטעים ליה ישראל כל דהו ומיהו כי אמרינן דאי איכא קפילא שרי ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור לתת בה רותח דלאיסור משהו מיהא איכא: **דגים** שעלו בקערה. שעלו מן הכלי כשהן רותחין ונתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר אסור לאכלן בכותח לפי שבלעו מטעם הבשר הנבלע בקערה: ושמואל אמר מותר. מפרשינן בגמ' משום דנ"ט בר נ"ט הוא כלומר שאם היו מבושלים עם בשר ממש ודאי שהיו אסורין לאכלן בכותח מפני שהבשר נותן בהם טעם ומודה נמי שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה [של בשר] דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא שנבלע בה טעם הבשר ולפיכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום טעם דהוו להו הנך דגים נתינת טעם בר נתינת טעם ולאו כבשר ואמרינן עלה בגמ' והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה חש בעיניה עבדו ליה שיפא בלעא כלומר קילור לעין מסמנין בקערה בתר הכי רמי ליה בשולא בגויה כלומר שנתנו תבשיל באותה קערה לאחר זמן אמר יהיב טעמא כולי האי כלומר וכי נותן כל כך טעם בקערה שחזור ונותן טעם בבישול אלמא דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם בעלמא ולא היא דשאני סמנין דנפיש מררייהו ע"כ. ואיכא למידק כיון דאמרינן דהא דרב מכללא דהא עובדא דשיפא איתמר היכי אמרינן דאפילו שמואל מודה דאסור לאכול חלב רותח בקדרה שבשל בה בשר והא הך עובדא דכותיה היא דהכא נמי ליכא אלא שני טעמים שהקערה קבלה טעם מן השיפא וחזרה ונתנה טעם בבישול והיינו דומיא דהך דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב דאמרינן דאפי' שמואל מודה בה וכיון שכן היכי איתמר מימריה דרב מכללא דההיא. תירץ הרמב"ן ז"ל שאותו שיפא דבר מר היה מעורב בה אבל לא היה עיקר ממשו מאותו דבר מר וכיון שנתן טעם בבישול הוה ליה נ"ט בר נ"ט ממש דומיא דדגים שעלו בקערה ולי אין צורך לכך דאטן הכי קאמרינן מכללא איתמר דרב כי אמר יהיב טעמא כולי האי לאגמורי הלכה הוא דקאמר הכי ולומר דטעם שני חזק וחשוב הוא וראוי לאסור דבר אחר *מטעם ראשון וכ"ת א"כ היכי קאמרינן ולא היא שאני התם דנפיש מרריה טפי דה"ה למאי כוון רב ומאי קמ"ל לאו קושיא הוא שכבר כתבו בזה דכי אמרינן ולא היא דהתם משום דנפיש מרריה טפי למדחייה לדרב גופיה הוא דאתמר כלומר דנהי דודאי מכללא דהא שמעינן דאית ליה לרב נ"ט בר נ"ט אסור אפ"ה ליתא לדרב דאיהו סבר דטעם שני חזק בכל מקום כמו שהוא חזק בזה ודחינן לה דליתא דהתם משום דנפיש מרריה הוא דיהיב טעמא כולי האי ושיערו חכמים אין לך טותן טעם בכל האיסורין גדול כמוהו אבל ודאי מודינן דרב לאשמועינן איסורא הוא דאיכוון והייט דלא אמרינן דאי מכללא מאי כדאמרינן בשאר דוכתי ורב והאי הכי ס"ל דהא אמרינן בגמ' דאהדר ליה ר' אלעזר חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא שמיע לי זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל אחרים סוברים דשמואל אפילו טעם שני התיר והכא בדגים שעלו עם בשר איירי דקאמר דמותר לאוכלן בכותח [אע"פ שאין כאן אלא טעם טעם לשמואל] הבשר בדגים והדגים בכותח והייט דמוכחין הא דרב מההוא עובדא דשיפא ואתי להו כפשטיה למאי דסבירא להו בשני טעמים בלבד הוא שנחלקו וכ"ת א"כ תיקשי לשמואל הא דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם תירצו בזה שע"י האור פולט ממשו של איסור ראשון ואין שיטה זו מחוורת אלא בטעם שני אפילו שמואל מודה דאסור ובטעם שלישי הוא שנחלקו. ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו בכה"ג דוקא שעלו בקערה אע"פ שהן רותחין אבל נתבשלו בה אסורין דכל כה"ג ממשו של בשר הבלוע בקערה נפלט בהם והוה ליה כאילו נתבשלו עם בשר ממש דאסורין והביא ראיה מדתניא בפרק כל שעה (דף ל:) אין טשין את התנור באליה ואם

ר מצוה

°קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח כבוש הרי הוא כמבושל ואף ר' יוחנן סבר לה להא דשמואל דהא ר' אמי תלמידו של ר' יוחנן כד אימלח ליה בשרא בההיא פינכא תברה *יתיב רב כהנא וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח [וצנן] שחתכו בסכין מותר לאכול בכותח מאי טעמא האי אפשר למטעמיה דהיתרא בלע והאי דאיסורא בלע לא אפשר למטעמיה: איתמר [א]דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח אמר רב חזקיה משמיה דאביי הלכתא [א] דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח

ג"א

חגה

תתט

רש"י

אסור לאכול בה רותח. לפי שהדם נבלע בקערה והוא נותן טעם ראשון והוא איסור גמור: פינכא. קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה לכך שיברה: שחתכו בסכין. אע"ג דאגב חורפיה דצונן בולע משמנונית הקרוש על הסכין והוי האי צנון נותן טעם ראשון והוי כבשר מ"מ מותר לאכול הצנון בכותח שיש בו נסיובי דחלבא: האי. צנון אפשר לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח ומותר דקאמר כגון שטעמו ולא היה בו טעם שמנונית: והאי. קערה איסורא בלע דם שאיסור הוא לכך אין לו תקנה והיתר ומיירי דליכא קפילא ארמאה דאי הוה קפילא דארמאה סמכינן עליה כדלעיל: שעלו. מן הכלי כשהיו רותחין נתנן לקערה שכבר אכלו בה בשר: אסור לאוכלן בכותח. לפי שבלע מטעם בשר הנבלע בקערה: ושמואל אמר מותר. וטעמא מפרש בגמ' משום דנותן טעם בר נותן טעם הוא כלומר אם היו מבושלין עם בשר ממש היו אסורין לאוכלן בכותח לפי שהבשר נותן בהם טעם ראשון וגם מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה של בשר דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא הבשר נתן בה טעם לכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום נתינת טעם דהנך דגים הם נ"ט בר נ"ט ואינם כבשר דסתם

[דף ש ע"ב]

א מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' צה צו:

בגמ' איתא יתיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דר"ה ויתיב וקאמר קערה כו' וברא"ש גירסא אחרת (ג"א)

ב"ע

שלטי הגבורים

א נדין דגים שעלו בקערה דמותר לאוכלן בכותח איכא פלוגתא ריב"ן חתנו של רש"י הגיה ורש"י פי' דדוקא דגים שעלו רותחין בקערה של בשר כגון שלאחר שצלאן נתנן בקערה של בשר בת יומא מקונחת משמנונית בשר מותר לאוכלן בכותח שיש בו נסיובי חלב דאין בדגים אלא טעם שני של בשר שהבשר שנתחמם בקערה נתן טעם בקערה והקערה נתן טעם בדגים וטעם שני דהיתר אינו טעם כדבעי' למימר לקמן בס"ד אבל אם נתבשלו הדגים בקדרה של בשר אפי' נתבשלו לבדם אסורין לאוכלן בכותח דכי נתבשלו בקדרה עקר הטעם שהיה בקדרה נפלט ממנה ובלעו בדגים נמצא שיש בדגים טעם ראשון של בשר ואסור לאוכלן בכותח ור"ת פי' דאפי' נתבשלו הדגים בקדרה של בשר ולא היה בקדרה בשר מותר לאוכלן בכותח שפי ממה שנתנם בקערה של בשר רותחין דכי נתנם בקערה של בשר רותחין איכא בדגים טעם שני של בשר שהבשר נותן טעם בקערה והקערה בדגים והכא שנתבשלו בקדרה של בשר איכא בדגים טעם שלישי כי הבשר נתן טעם בקדרה ואחר הקדרה טתנת טעם במים והמים טתנין טעם בדגים הלכך כ"ש הוא שיש להתיר לאוכלן בכותח היכא שנתבשלו בקדרה של בשר במים לבדם בלי בשר כלל מיהו אם מגלו במחבת של בשר ביובש בלי שמן ורוטב כלל או אם צלו בשפוד של בשר ב"י שיש בו שמנונית הבשר בלוע והדגים בולעין אותו טעם דהוי טעם זה בדגים טעם ראשון הז אסור לאוכלן בכותח וכן אם נתבשלו עם בשר בקדרה של בשר דבלעי הדגים טעם הבשר עצמו אסורין לאוכלן בכותח מיהו (בין) [אם] צלאן במחבת עם שמן כנהוג נראה דחשיב כמו בשלן בקדרה של בשר שאע"פ שנוגעים לפעמים במחבת כיון שיש שם שמן הטעם של המחבת יוצא תחלה לשמן ומשמן יוצא לדגים:

חדושי אנשי שם

מהר"ם(א)ובספרי דרלה
בספר ס' מתרץ
שאין לטן מליהה פי'
שאין כח במלח להפליט
האיסור הבלוע בטן וכן
פירשו התוס':

א מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלו טור י"ד סי' צה :

ואם סם כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור מדבעינן היסק ולא סגיא בקטת ש"מ דנ"ט בר נ"ט ע"י בישול אסור דהא הכא כי מקנח ליה בלחוד טעם שלישי הוי האליה בתנור והתנור בפת והפת בכותח ומדבעינן היסק ש"מ דע"י האש חשוב טפי ואוסר והיינו טעמא נמי דמאי דאמרינן דצנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר דאסור לאכלו בכותח דמשום חורפא [דצנון] מפליט ליה לסכין עיקר ממשו של איסור והוה ליה נותן טעם ראשון ואוסר וכ"ש בבשול גמור שאוסר וכבר כתב זה רש"י ז"ל בפירושיו [בלשון שני] ואין אלו ראיות דכי אמרינן לענין פת נר מצוה עד שיסיק את התנור אינו אלא משום גזרה שמא לא יקנחנו יפה יפה שדרך התנור להיות נשאר לח בטיחת האליה ואין אותו לחות עובר ע"י קנוח אבל קדרה שבישל בה בשר אין בה ממשו של איסור ולפיכך אפילו בישל [בה] דגים מותר לאכלן בכותח וצנון שחתכו בסכין נמי דאסור לאכלו בכותח דרך סעודה שנו כאן שדרך הסכינין כשחותכין בהם על השולחן להיות בהם שמנונית ואינן מקנחין כל צרכן ואף זה כתב רש"י ז"ל [בלשון ראשון] וכן עיקר דהם איתא דמשום בליעת הסכין הוא ולא משום טיחה שעל פניו קישות למה ליה למנגרדיה כלל הא נ"ט בר נ"ט הוא אלא ודאי כדאמרן וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות שכך כתב קערה שאוכל בה בשר ובישלו

ריש"י

קערות הם מקונחות משמנונית : צנון שחתכו בסכין אסור . לפי שפעמים השמנונית קרוש (א) על הסכין ואינו ניכר וכשחותך בו הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד משום הורפיה בלע טפי מדגים רותחים והגב דוחקא דסכינא נמי פליט סכינא ובלע צנון : גריד לבי פסקי . לפי שאינו הריף : ואי פתיך בהו ליפתא . עירבו בעת חיתוכו שחתך אחת של לפת ואחת של צנון שרי לפי שהלפת מבטל טעם שמנונית מן הסכין ואין עוד הצנון מקבל טעמו: כמכא . כותח : אסור . דחיישינן שמא יפול מן הכותח בהומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל : האי . כותח דנופל במלח ניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתא בעין וטעמא נמי לא יהיב הכותח בחומץ : שרי רב חיננא. אע"פ שהכותח הוא מלוח : דאינו נאכל מחמת מלחו . אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להכניע

בכותח °צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח ודוקא צנון *דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיה גריד לבי פסקי ואכיל *(ואי פתיך בהו ליפתא ישרי בעי מיניה רב דימי *בר יוסף מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי א כדא דכמכא אמר ליה אסור . דחלא מאי אמר ליה שפיר דמי אמר ליה ומאי שנא אמר ליה ההוא איתא לאיסורא בעיניה ההוא ליתא לאיסורא בעיניה) : °ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמבא שריא רב חיננא בר רבא מפשרניא אמר רבא מאן חכים למשרייה כי האי גוונא אלא רב חיננא מפשרניא דגברא רבה הוא קסבר כי קאמר שמואל מליה הרי הוא כרותח ה"מ ב דאין נאכל מחמת מלחו אבל האי הרי נאכל מחמת מלחו וה"מ

בה דגים [אותם הדגים] מותרין לאכלן בכותח . והוי יודע דלא שרינן נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב דכיון דטעם שני אכתי היתרא הוא כיון דאקלים כולי האי לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כלל אוסר עד סוף כל העולם . וכתב בספר התרומה קערה שהודחו במחבת חולבת במים רותחין ושתיהם בני יומן פשוט דהכל אסור דטעם שבקערות נפלט במים וטעם חלב שבמחבת נפלט במים ומיד נאסרו המים משום בשר בחלב שבהן וכשחזרו ונבלעו במחבת ובקערות אסרו הכל וכתב עליו הרמב"ן ז"ל ואני אומר לישתבוש כהני דהיינו דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח דקערה היינו קערה . מים רותחין שפלטה בהם היינו דגים . מחבת חולבת היינו כותח כשם שהדגים מותר לאכלן בכותח כך המים הללו מותר ליתן אותן בין בכותח בין בפליטת חלב שבמחבת ודבר ברור הוא אע"פ שהסכמנו לפרש דשלשה נותני טעמים בעינן כאן נמי שלשה נותני טעמים הם [בשר] בקערות קערות במים מים בחלב ולא אמרינן חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבהן כשם שאין אומרים בדגים דטעם החלב שבכותח נבלע בדגים ויהא אוסרן וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרין עד שיתערבו עם החלב ויתנו טעם זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם אלא בנותן טעם הילכך הוו להו טעם שלישי והכל מותר ע"כ . ונמשכו לדעתו הבאין אחריו הרשב"א ז"ל ואחרים ותמיהני עליהם שאני רואה דברי בעל התרומה ז"ל נכונים וברורים ולא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהתם הכותח לא קבל טעם כלל מטעם ראשון דהיינו הקערה אלא מן הדגים דהוו טעם שני אבל כאן טעם החלב הנפלט לתוך המים מקבל טעם מטעם הבשר ראשון שבקערות דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר ופליטת החלב בעצמן שלא באמצעית המים הילכך לא הוי נ"ט בר נ"ט אלא נותן טעם ראשון הוא שנותן טעם בחלב הילכך לא דמי כלל ועוד דמאי דשרינן נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברינן שאין הטעם הראשון מתפשט והולך עד השלישי דא"כ אפילו בשאר איסורין נימא הכי למאן דלית ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואנן לא שרינן אלא בבשר בחלב וכיוצא בו דהוו שני נותני טעמים של היתר הילכך דוקא כשטעם שני עומד בהיתר בלא תערובת חלב אבל כאן שטעם שני לא עמד בפני עצמו כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב מסתברא ודאי דאסור (א) וכדברי הרב בעל התרומה ז"ל :

צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח . דאע"ג דקי"ל כשמואל דנ"ט בר נ"ט מותר סכין שאני שלפעמים השמנונית קרוש עליה ואינו ניכר וכשחותך בו הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש דמהוך חורפיה דצנון בלע וכתב הראב"ד ז"ל מדקאמר אסור סתמא משמע דלא סגי בקליפה דמשום חריפותו ואותו בולע ונאסר יותר מכדי קליפה וצריך נטילת מקום ומיהו משמע דבנטילת מקום שהוא יותר מקליפה סגי דלא חמור צנון משום חורפיה מאם לתוך חם דכשהן מסולקין מן האור אמרינן לקמן דסגי בנטילת מקום מיהא וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל הרשב"א ז"ל כתב דמדלא יהיב שיעורא כדיהיב בקישות ואבטיח גריד לבי פסקי משמע דאגב חורפיה בלע טובא ואוסר את כולו דומיא דמאי דאמרינן בע"ז גבי קורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה בסכינא דארמאי ולא הלכו בה בשיעור קליפה ונטילת מקום אלא אסרו את הכל וכתב נ"כ שהדברים החריפים כשום בצל וצנון ושאר מיני תבלין פעמים *שאין מפליטין את הבליעה ולפיכך אסור לשחקם במכתשת של עובד כוכבים אפילו אחר הדחה דאגב דוחקא דכתישה בלעי : **ודוקא** צנון דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיח גריד לבי פסקי ואכיל . גורד מעט בסכין במקום חתך ואוכל אף בכותח וא"ת ואמאי לא סגי להו בהדחה י"ל שמתוך לחותם אי אפשר להדיח אותן דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורד אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרידה . ונטילת מקום המוזכר בפרק כילד צולין [דף עה:] הוא יותר מן הקליפה שצריך להעמיק וליטול חתיכה עבה קצת ובגמרא [דף קיב.] אמרינן קולחי דלפתא שרו דסילקא אסור ואי פתיך בהו דליפתא שפיר דמי והכי פירושו קולחי דלפתא שרו לפי שהלפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו ומשמע לי דכיון דאמרינן שרו סתמא דלא צריכי מידי לא גרידה ולא הדחה וכן מטין דברי רש"י דסילקא אסור *לפי שנתן בהם טעם ואי פתיך בהו דליפתא שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם ממנו : **גרסי'** בגמ' בעא רב אמי בר יוסף מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא . כמכא חלב שהוא עב ולא או כותח מיבעיא ליה מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלח ממנו בשר או יתן ממנו לתוך הקדרה א"ל אסור דחיישינן להכי . ובעא מיניה או דחלא מאי א"ל שרי ומ"ש לכי תיכול עלה כורא דמילחא האי איתיה לאיסורא בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה . כלומר כותח שנפל למלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה ובטל בששים . ואיכא למידק היכי חיישינן בכדא דמלחא שמא יפול מן הכמכא לתוכו והא אמרינן בפרקא קמא דע"ז (דף יב.) לא הלכת לצור מימיך ורואה ישראל ועובד כוכבים ששפתו בתי קדרות זו אצל זו ולא חשו להם חכמים ומפרשינן התם לא חשו להם חכמים משום ניצוצא כלומר דלא חיישינן שמא נתזה ניצוצא מתוך קדרה של עובד כוכבים לקדרה של ישראל איכא למימר דלניצוצא דחד יומא לא חיישינן אבל הכא דכל יומי מסתפקי מינייהו חיישינן וכתבו בתוס' שאין לאסור מטעם זה להניח בתיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב אפילו זמן מרובה דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה אל זה אבל הכא לא מסיק אדעתיה ור"ח ז"ל פירש מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא בסמוך ממש מי שייבא ליה מילחא לכותחא או לא ואמר ליה אסור דמילחא ודאי משאיב שאיב : דחלא מאי . כלומר מי חיישינן דשאיב וא"ל שרי וכ"כ הר"מ במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ובודאי דלהאי פירושא לא שייך מאי דאמרינן האי איתיה לאיסורא בעיניה [והאי ליתיה לאיסורא בעיניה] אלא שגרסא אחרת היה להם וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות : **ההוא** בר יונה דנפל לכדא דכמכא וכו' . יש מי שפירש דכמכא היינו חלב והגוזל היה מלוח אלא שהוא נאכל מחמת מלחו ומש"ה שריא רב חיננא בהדחה בעלמא כדין צונן לתוך צונן שאילו לא היה נאכל מחמת מלחו היה אסור מפני שבולע מן הכמך דהוה ליה חם לתוך צונן וכמ"ד עילאה גבר או היה צריך נטילת מקום וכמו שאפרש לפניו בס"ד ואפילו למ"ד תתאה גבר היה אוסר מיהת כדי קליפה דאדמיקר ליה בלע כדאיתא בפ' כיצד צולין (דף עו.) א"נ שהכמכא הוא המליח ולא הגוזלה שכמך זה הוא כותח שאמרו עליו בפ' אלו עוברין (דף מב:*) דאית ביה תלתא מיא תלתא מלחא אלא דבתר הכי מערבי לה בסיובי דחלבא ומילי אחריני ונקרא כמך והיינו דאמרינן דהאי נאכל מחמת מלחו כלומר אחר שערבו בתוכו החלב ושאר הדברים . וכתב ר"ת ז"ל דאינו נאכל מחמת מלחו דאמרינן היינו בכתם מליחה שבני אדם מולחין לקדרה דכל כה"ג מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו כלומר שאינו נאכל בעוד שמלחו בו וראיה לדבר מדאמר שמואל [דף קיא:] קדרה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח ובסמוך נמי אמרינן אימליחא ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה ואמרינן נמי אין מולחין אלא על גבי כלי מנוקב ואמרינן נמי דגים ועופות שמלחו זה עם זה אסורין ובפרק גיד הנשה (דף נז:) נמי אמרינן הנהו אטמהתא דאמלחן בגידא דנשיה וטעמא דכולהו משום דמליח הרי הוא כרותח וסתמא במליחה דקדרה משמע ועוד הביא ר"ת ז"ל ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כא.) דדם קדשים אי לאו דמעטיה קרא הוה בעי מליחה משום ברית מלח כשאר בשר ופרכינן טעמא דמעטיה קרא הא לא מעטיה קרא הוה בעי מליחה והא אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו דם שבישלו אינו עובר עליו . וטעמא דדם שבישלו משום דכיון שנתבשל נפיק ליה מתורת דם ודכוותה נמי מלחו דכיון דמליח כרותח דלאי הרי נשתנה ואינו עובר עליו וכיון שכן היכי תיסק אדעתין דבעי מליחה והא אי מלחי ליה נפק מתורת דם היינו פירכין התם והרי מליחה דקדשים כמליחה דקדרה היא כדאמרינן התם בהדיא וכן לקדרה אלמא סתם מליחה דקדרה חשבינן לה רותחת וכן נראה מדברי בעל הלכות ז"ל שכתב דשיעור מליחה לקדרה כשיעור צליה ושיעור צליה כדי הלוך מיל ומשמע משום דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי הוא דיהבינן להו

א ורבינו יהודה ב"ר יצחק כתב בשם רש"י שיש להחמיר שלא להניח שני תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת שמא יתערבו ולא ידעו אם לא שיכסו בטוב ומיהו בדיעבד דלמא לא מחזקי' איסורא ושרי . מא"ז :

ב רש"י פי' דמליח שאינו נאכל מחמת מלחו קרוי כשמולחין בשר להכניע שאינו נאכל אלא עד שישרוהו במים וידיחוהו כיטב . וה"ר ישראל פי' דלא מקרי אינו נאכל מחמת מלחו אלא שנמלח כגון עבוד שמולחין אותו לצורך הדרך ור"ת פירש דכל המליחות שלנו שמולחין לקדרה קרוי אינו נאכל מחמת מלחו ורוב הפוסקים כתבו כך כר"ת וכ"כ הרא"ש והר"ן בשם גאונים אחרים ומיהו גבי ציר שנפל על דבר אחר שאוסרו כדבעינן למימר לקמן בס"ד לא שייך לראות אם ציר זה בא ממליח שנאכל מחמת מלחו או לאו דאפי' לא היה כבשר מליח שנוסף זה הציר ממנו מלית כי אם מעט אוסר דאותו ציר גופיה רשיב רותח דהרי אינו נאכל כך מחמת מלחו כך כתבו בגהות אשר"י ומרדכי . גבינות שמלחום תושבן ר"י אינם נאכלים מחמת מלחן אבל לאחר שנרתמו הו לא חשבינן אין נאכלין מחמת מלחן מא"ז :

הגהות חוות יאיר (א) ונבלע בתוכו על ידי הריפותיה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) פי' מפני שלא היתה למים שעת הכושר מעולם והיינו טעמא דלא שרינן נותן טעם בר נ"ט בשאר איסורים וטעם מספיק הוא דהכי פרכינן לקמן בפירקין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר כו' ומיהו בלאו הכי לא דמי כלל לדגים שמר וסרים פליטה ומה שפלטו הוי טעם שבא מן הטעם ומותר אבל מים אינם מחוברים פליטה כמו שכתבו התוס' לענין הגעלה בשמעתין דטפת חלב מיבלע בלע שפלט לא פליט ופר"ת מפלט לא פליט מה שבלע עכשיו ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו בשאין במים ששים לבטל כא סור ולהגיתו בפנים כשהם רותחין משום דמיא מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פלטי ובמים שכן צלולין לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן כאיסור ע"כ הלכך הוי טעם הבא מן הממש ואוסר המים והוו להו נבלה ואוסרים הכלים שבודתו בהם :

דף שא ע"א

דף קיב.

ד"ת מ"ז [ובד"ק ליתה] בגמ' איתא רב דימי מר"נ (ג"א)

דף שא ע"ב

נ"ל שכן

נ' מהר"ס משום שמנונית

[ליתא שם לענין כותח]

חד שיעורא אלמא בהכי חשיב רותח וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל דכל ששהה במלחו שעור שהייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא וא"ת והא אמרינן בסמוך דדגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין דבעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו אלמא אע"ג דלא שלימה פליטת עופות חשבינן להו רותחין י"ל דכיון דבשהייה דקדרה מיקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפו קרמייהו מיקרי רותח מקמי [הכי] הילכך נקטינן דכל ששהה שיעור מליחה לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו לפי שאין ראוי לאכלו אא"כ מדיחו וכן נמי מליח דקא בעי ליה לאורחא שאפי' אחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שרייה במים הוי כרותח לעולם ואפילו אחר הדחה ותרי הגי גווני הוו בכלל אינו נאכל מחמת מלחו: **והני** מילי חי אבל צלי קליפה בעי. מלמעלה סביב: ואי אית בה פילי. בקעים והוא צלי לא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הבקעים וכולו אסור: ואי מתבל בתבלי. התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ועוח לבלוע וכשנפל לכותח היה נמח נבלוע ובלע:

ורוי וצלי. דאמרינן חי הייט צונן וצלי הייט רותח אבל צלי צונן הרי הוא כשאר צונן דעלמא דסגי ליה בהדחה אלא צלי רותח קאמר ואורחא דתלמודא הכי דקרי לצלי רותח צלי כתמא כדתנן בפ' כילד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חי הוא ידיחנו ואם צלי יקלוף את החיצון והתם ודאי צלי רותח קאמר שאין ככין את הצלי אלא בעודו רותח כשצולין אותו על גבי האש ודאמרינן נמי ואי אית ביה פילי [כולו אסור הייט בצלי רותח דאית ביה פילי דאגב פילי] בלע ואי מתבל בתבלין והוי רותח אע"ג דלית ביה פילי כולו אסור [לפי שהתבלים מושכים את הכמכא ומבליעים אותו בכולו וזה שלא כדברי בעל התרומה ז"ל שכתב דאפילו חי דאית ביה פילי כולו אסור]

נר מצוה

וה"מ חי אבל צלי קליפה בעי ואי אית בה פילי אסור ואי מתבל בתבלי אסור אע"ג דלית ליה פילי: גרסינן בפרק כיצד צולין את הפסח* *איתמר א חם לתוך חם דברי הכל אסור צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר ואמרינן תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם אסור וכן צונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וכן צונן לתוך צונן מדיח. חם לתוך צונן מדיח אדקמיקר ליה מיקר בלע וקליפה מיהא ליבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיה. תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן לתוך חם אסור. חם לתוך צונן וכן צונן לתוך צונן מדיח. חם לתוך צונן מדיח אדקמיקר ליה מיקר בלע וקליפה מיהא ליבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף וצונן לתוך צונן מדיח °*וככר בשחתך עליו ב בשר צלי רבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר והילכתא כוותיה: א"ר נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמימות שבו מנא ידעינן ואסקה רב אשי דלית ליה תקנתא עד דמייתי תרי ג תלת גללי דמילחא ושרי ליה בבי דוגי בתר הכי שביק ליה עד דצייל ושפי ליה ושרי שהשומן צף למעלה והדם יורד למטה: *ואמר רב נחמן אמר שמואל ידגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ואפילו בכלי מנוקב מ"ט דגים רפו קרמייהו ופלטי עופות קמיטי ובתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי דגים מינייהו

רש"י

להבליע: פילי. בקעים והוא צלי ולא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הבקעים וכולו אסור: אי מיתבל בתבלי. תבלין שבו מרככין אותו ונוח לבלוע: חם לתוך חם. איסור והיתר שנתערבו ושניהן חמין: עילאה גבר. ואם לתוך צונן דעילאה חם אסור שהעליון מחמם התחתון וצונן לתוך חם דעילאה צונן מקרר התחתון ולשמואל הוי איפכא ולכך פריך חם לתוך צונן כו': חמר בשר. יין הבשר: אין מניחין כלי. בי דוגי דלעיל: עד שיכלה. שכל דמו יפלוט ממנו: תרי או תלת גללי דמילחא. בין תוך הבשר בין תוך הכלי והדם נגרר אגב המלח לשולים: בי דוגי. שם הכלי: ושפי ליה. כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי זה לכלי אחר שלא יתערב הדם בו וראיתי בבה"ג דדוקא נקט תרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים ונעכר ומתערב עם השומן: דגים ועופות. לאו דוקא נקט עופות: אסור. שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים והדגים נאסרין לבדן: רפו קרמייהו. קרום שלהן רך: וקמטי ופלטי (ציר). ממהרים הן לפלוט ציר שלהן: ועופות קמיטי. כלומר לומתין ואין ממהרין לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט גם זה שוהה לפלוט ושניהן פולטין יחד ונחים יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע

ולא נהירא דצונן ודאי בהדחה בעלמא סגי ליה: **גרסי'** בפרק כילד צולין (דף עה:) איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור. איסור חם שנפל לתוך היתר חם או בהפך: חם לתוך צונן (א) וצונן לתוך חם. איסור חם שנגע בצונן של היתר או צונן של איסור שנגע בחם של היתר רב אמר עלאה גבר הלכך חם לתוך צונן אסור וצונן לתוך חם סגי ליה בקליפה: ושמואל אמר תתאה גבר. הלכך חם לתוך צונן סגי ליה בקליפה ומיהו קליפה בעי כדאמרינן בסמוך דאמקרר ליה בלע וצונן לתוך חם דינו כחם לתוך חם דאסור ופלוגתייהו דרב ושמואל בשנטלו מן האור אלא שעדיין הוא חם שאילו האחד מהם על האור או האיסור או ההיתר כלהו מודו דכחם בתוך חם דמי: תניא כוותיה דשמואל. חם לתוך חם ואחד מהם של היסור ושניהם ניטלו מן האור אלא שעדיין הם חמין: חם לתוך צונן מדיח. משום דתתאה גבר: אלא אימא חם לתוך צונן קולף. דאע"ג דתתאה גבר קליפה מיהא בעי. וכתב הרא"ה ז"ל בפירוש ההלכות דכי אמרינן צונן לתוך חם אסור ואמרינן נמי דבשר צונן שנפל לתוך חלב רותח אסור היינו דבעי נטילת מקום ומיהו בהכי סגי [ואמר] דהכי איתא התם בפרק כילד צולין ונראה שלמד מדתנן התם [שם] גבי פסח כנף. מרותחו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ואמרינן התם [דף עו.] קס"ד בחרס צוננת בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי יטול את מקומו וסובר הרב ז"ל דכיון דלמ"ד עלאה גבר סגי בנטילת מקום ה"נ לדידן דקי"ל תתאה גבר סגי בנטילת מקום בצונן לתוך חלב רותח. ולא כ"נ כן דהא התם מפני שהוא צלי דאין שם רוטב אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום ולא התירוהו בקליפה מפני שהוא מפעפע ומה שלא אסרוהו כולו הייט מפני שיש בו ששים לבטלו אלא שכיון שנפל למקום ידוע צריך נטילת מקום או שמא כיון שנטף מרותחו וחזר אליו דומה קצת לרוטב שבקדרה ולפיכך הצריכו בו הכשר אמצעי דהיינו נטילת מקום שהוא יותר מן הקליפה וכר מן דין [דאפילו אין שם ס' לבטלו] משמע דהתם לאחר שסלקו הפסח מעל האור מיירי מדאמרינן התם תא שמע סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה דאקורי קא מיקר ליה ובודאי שאם היה על האור לא שייך למימר אקורי קא מיקר ליה אלא לאחר שסלקו מעל גבי האור מיירי ומש"ה לא אמרינן ביה מפעפע לאסור את כולו כיון שהוא צלי ואין שם רוטב אבל היתר צונן שנפל לתוך רוטב של היסור חם וכן בשר צונן לתוך חלב חם כיון דקי"ל דתתאה גבר משמע שכולו אסור ודאמרינן אבל צלי קליפה בעי ופרישנא לה בצלי חם היינו משום דקי"ל דתתאה גבר אבל לרב דאמר עלאה גבר כולו אסור: **בכבר** שחתך עליו בשר צלי. שנתבשל הבשר כמאכל בן דרוסאי אלא שעדיין יוצא ממנו ציר אדום וקאמר דרבה אכיל ולא חיישינן משום מראית העין וקרי ליה חמר בשר כלומר יין הבשר ומשום דבגמרא איכא מאן דאסר ליה כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כרבה: **אין** מניחין כלי. הייט בי דוגי דלעיל [דף קיא:]: עד שיכלה. עד שיהא כל מראה אדמימות נפלט ממנו: תרתי ותלת גללי דמלחא. בין על הבשר בין בתוך הכלי והדם נגרר אגב המלח לשולים: ושפי ליה. כמו [ב"מ דף ס.] השופה יין. קולא"ר בלע"ז כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי לכלי שלא יתערב בו הדם: **ומיהו** כי שרינן כה"ג דוקא לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וליכא למיחש לנוחל הגוטף אלא מפני מראית העין אבל קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון דדם גמור הוא ע"כ בי דוגי אסור וכיון דאסור א"א לשומן שבתוכו שיהא ניתר וכמו שכתבתי למעלה וכי תימא ואי בשנתבשל כמאכל בן דרוסאי עסקינן היכי מסקינן דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי דמלחא והא בככר שחתך עליה בשר נקיטינן כרבה דאכיל ליה ולא חיישינן למראית העין לא דמי דהתם היינו טעמא לפי שהמוחל בלוע בתוך הככר אבל בכלי שתחת הבשר שהוא עומד בפני עצמו איכא משום מראית העין טפי אע"ג דמדינא ה"נ שרי שכיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כבר נתמלה כל דם גמור שבו והשאר אינו אלא מוחל בעלמא וכתוב בהלכות גדולות דלא שרי רב אשי אלא בתרי גללי דמלחא או תלת אבל טובא לא שכח המלח מבטל כח *השומן והדם מתערב הכל כאחד וכיון שכן נפל בי דוגי בבירא דאנן לא בקיאינן בשיעורא דמילחא דאי רמינן ביה פורתא דילמא לא ממשך בהדי דמא ואי רמינן ביה טובא דילמא מבטל ליה לכח הדם ומתערב בהדי שומנא: והקשה הראב"ד ז"ל למה השפוד אינו נאסר דהא מכי חייס בשרא דאיב דמא עלויה ובלע ליה שהרי שפוד של מתכת חם מקלתו חם כולו כדאיתא בפ' כילד צולין (דף עד.) ונמצא שאפילו מה שבתוך הבשר דינו כחם וכי גמיר בשרא למטויה ושביק ליה נמי ליתסר בשרא תירץ הרמב"ן ז"ל דמש"ה שרי דכבולעו כך פולטו כדאמרינן במוליתא הילכך כל מה שבולע הבשר מן השפוד חוזר ופולט אבל אסור ליתן את השפוד לתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור הוא כ"כ הרא"ה ז"ל ולפי זה אסור לשהות הצלי בשפוד כלל אחר שהעבירוהו מעל האור וכן שמעתי שכתבו להחמיר בכך. ולי אפשר דבשפוד נמי אמרינן כבולעו כך פולטו ואין להחמיר בזה כל כך דהם שבשלו אינו עובר עליו: **דגים** ועופות שמלחן זה עם זה. כשיעור מליחתן לקדרה אסורים: מ"ט דגים רפו קרמייהו ופלטי. כל דם וציר שלהם ועופות קמיטי נמותים ומקובצים ואין ממהרין לפלוט ובתר דנייחי דגים מלפלוט שכבר פלטו כל צירן עדיין העופות פולטין ולפי שאין הדגים טרודים לפלוט בלעי מדם העופות משא"כ בבשר ובשר שכמו שזה שוהה לפלוט זה שוהה לפלוט ואיידי דטריד למפלט לא בלע וכי תימא א"כ היאך מולחין שתי חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה זו עם זו דהא ודאי קטנה גומרת לפלוט דמה קודם שתגמר הגדולה לפלוט ובתר דנייחא קטנה בלעה מפליטתה של גדולה ותאסר כדגים מעופות. לאו קושיא היא שאע"פ שהיא גומרת פליטת דמה קודם פליטת דמה של גדולה אפ"ה עדיין היא פולטת ציר וכל שהיא טרודה לפלוט אפילו ציר אינה בולעת ודגים הייט טעמא דאסירי לפי שכבר יצא כל דמן וצירן ועדיין העופות פולטין דם. ומדאמרינן אסורין סתמא משמע דאסורין לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכי תימא אמאי לא איכא למימר לפי שאין המלח מפליט כל הדם שבחתיכה שכבר כתבו הגאונים ז"ל דשיעור מליחה כדי הלוך מיל [ואע"ג] רואין שהמוחל היוצא מן הבשר אחר שיעור זה יותר מאדים מן הראשון הילכך ודאי אין מליחה באה אלא להוציא הדם שעל פני הבשר והסמוך

שלטי הגבורים

א בשר או גבינה שיש זמן מרובה קצת שנמלחו ועדיין הם לחין ויש בהם לחלוחית במלח או בציר שעליהם יש לחושבם כרותח לענין דברים שיפלו בהם או עליהם אבל אם הם יבשים וניכרין לעינים שאין בהם לחלוחית כלל אין לחוש ואם חוזר ומתלחלחים ע"י מים יש לחוש:

ב בדין שפוד שצולין בו בשר המיד בלא מליחה איכא פלוגתא אם צריך הכשר בין פעם זו לפעם אחרת שהוא בלוע מן הדם שיצא מן הבשר הראב"ד כתב דהשפוד ודאי אסור לצלות בו פעם אחרת שהוא בלוע מן הדם שיצא מן הבשר וכשהוא חוזר וצולה בו בשר הדם נפלט מן השפוד לבשר ואוסרו גם הבשר עצמו שצולין בשפוד זה בפעם הראשונה נאסר דמכי חייס בשרא דאיב דמא עלויה דשפודא ובלע ליה האי שפוד ושפוד של מתכת חם מקצתו חם כולו ונשאר חם במקום מגולה שאין שם בשר חם נמי במקום שהבשר עליו ונמצא שהבשר בולע מן השפוד כשנגמר פליטת בשר ולפ"ז הענין אין אדם רשאי להשהות הצלי על גב השפוד אפי' רגע אחר שנגמר פליטתו אלא תיכף בעוד שהוא זב מוציאו מן האור ומחתכו מעל גב השפוד דכיון שעדיין הוא זב כל זמן שפולט אינו בולע והנ"ל שיהא אסור להשהות הצלי כלל אע"פ שהעבירוה מעל האור דכיון שהשפוד ודאי אסור חוזר ופולט בצלי ואוסרו והרמב"ן כתב דבשר עצמו אינו נאסר אפי' מניחו ע"ג האור לאחר פליטת דמו כי מה שהוא בולע מן השפוד הוא פולט דכבולעו כך פולטו אבל השפוד ודאי נאסר לתתו בתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור וגם אסור להשהות השפוד בצלי כלל לאחר שהעבירוה מעל האור שחוזר השפוד ונפלט בבשר ואין לומר הו כבולעו כך פולטו דאינו עוד על האור ואפשר דאע"פ שהשפוד אסור ליתנו בתבשיל או להניח הבשר עליו לאחר שצלה משום דליכא למימר הו כבולעו כך פולטו מ"מ [מותר] להניח ולצלות בו בשר אחר דאע"פ שהשפוד נפלט בבשר מ"מ האור שואבו דכבולעו כך פולטו וכמ"ג לאוין קל"ז אוסר להתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני דם שלו שנבלע בסכין והרא"ש פסק שהשפוד מיתר לגמרי שהאור שואב הדם ואינו מניח השפוד לבלוע הדם כלל וכתב הטור י"ד סי' ע"ו ה"ה שיתיר הרא"ש נמי הסכין שחתך בו הצלי קודם גמר צלייתו:

ג כתב הרא"ש רש"י כתב בשם ב"ג דדוקא נקט תרי גללי דמלחא כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים ומתערב עם שומן ולפי שאין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות ושלא למעט הלכך אין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנה וישהה במלח כדי צלייה:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלי' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' קה:

ב מיי' פ"ו שם סמג שם טוי"ד סי' עו:

ג מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' ע:

[דף שב ע"א] כאן דף קיב.

דף קיב: אר"נ דגים כ"כ בגמ' (ג"א)

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) חם לתוך צונן איסור חם שנגע בצונן וצונן לתוך חם איסור צונן שנגע בחם של היתר לאו דוקא דהם לתוך צונן אפי' היתר עליון אסור למ"ד עילאה גבר וכן צונן לתוך חם אפי' האיסור חם והוא למטה למ"ד עילאה גבר מותר אלא להודיעך כחו דשמואל דהלכתא כוותיה נקט הכי הר"ן ז"ל:

הדם והשומן

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' ע:

[דף שב ע"ב]

ב מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' סט ועה:

תורה אור

רב מרי בר רחל *אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה (א) מליחא אתא לקמיה דרבא אמר ליה °אלה הטמאים לכם לאסור צירם ורוטבם וקיפם: *דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר והוא שיהיה הטהור מליח א והטמא תפל אבל אם היו שניהן מלוחין אסור ואצ"ל שהיה הטהור תפל והטמא מליח שהוא אסור אמר שמואל ב אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה איתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא רב דימי מנהרדעא מלח במילחא גללניתא ומנפיץ ליה אמר רב משרשיא

ויקרא יא · דף קיב. · תתסא · תתסב

רש"י

בולע: אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה. בכלי מנוקב כמשפט מולחי בשר וקא מבעיא ליה מי אמרי' כי היכי דגבי דם לא חיישינן דלמא פליט עליון ובלע תחתון דכל זמן שטרודין לפלוט אין בולעין ושניהן נחין יחד בפליטתן הכא נמי ל"ש או לא: הטמאים לכם. בכל השרץ: לאסור צירן ורוטבן וקיפן. בשר ותבלין הנקבץ בשולי הקדרה וכיון דצירן אסור קמיתסר בשר שחוטה מחמת ציר בשר נבלה שהציר נוח לבלוע יותר מן הדם: וטמא תפל. מגלי מלח לכך שרי דהשתא טמא לא פליט מידי: אבל שניהן מלוחין. דטמא נמי מליח אסורין דטמא נמי פליט וכ"ש טהור תפל וטמא מליח: הא דחלליה בי טבחי. רב הונא דלא בעי הדחה בריש היינו בדחלליה בי טבחי כל רחילת בשר (קרויה חילול) מתרגמינן חילול: רב דימי מנהרדעא מלח במילחא גללניתא. מלח גסה שלם: ומנפיץ. למלח לאחר זמן כי הדם נבלע בו אבל מלח דקה א"ל לנפץ שהיא נימוחת מעצמה בבשר:

רבינו נסים

והסמוך לו הא לדם הבלוע בחתיכה לא חיישינן דהוה ליה דם האיברים שלא פירש דשרי וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ולפיכך הוא מצריך שלא לתת הבשר בקדרה עד שיהו המים רותחים שאח"כ אין מפליטין אדרבה חולטין הבשר ומונעין הדם שלא יצא ואעפ"כ צריך למלחו כדי שיצא הדם שעל פני הבשר והסמוך לו דאי לא חיישינן שמא קודם שתרגיש הבשר בחום המים תפלוט מן הקרוב לשטחה הילכך דגים שבולעין דם דאתי מעלמא כיון שאין המלח מוציאתו אסור ואין סברא זו נכונה דהא אמרינן בתומא דאסמיך ביעי ומוזריקי דחתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי דאלמא המלח מוציא אפי' הדם שבתוך החוטין ואע"פ שאחר שיעור המליחה המוחל מאדים איכא למימר דקים להו דבשיעור מליחה יוצא כל מה שהוא דם גמור והשאר מיחל אדום הוא שיוצא ומותר ועוד נ"ל שלא רצו חכמים להחמיר בדבר כל כך כיון דקי"ל דדם שמלחו אינו עובר עליו וכי תימא א"כ דגים שמלחן עם עופות יחזרו אחר מליחה להיתר הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים מעצמן אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו ולפ"ז יש להזהר שלא להניח בשר תפל אצל בשר מליח בעוד שמלחו עליו אע"פ שדעתו למלוח התפל לאחר מכן לפי שהתפל כיון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המלוחה והוה ליה דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי אבל הרב רבינו יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהם דם מגופם אלא אותו שבלעו ולפיכך אין כח במלח להפליטו אבל חתיכה זו שדמה בתוכה כשם שהמלח מפליט דם של גופה כך הוא מפליט דם הנבלע בה ממקום אחר ומ"מ אפילו לפי סברא זו כל שנמלח ולא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר בעוד שמלחו עליו ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לו תקנה במליחה וכן יש להזהר שלא להניח בשר שנמלח ופלט כל דם וציר שבו בין שאין מלחו עליו אלא בשר מליח שלא יצא מידי כל דמו דכיון שכבר פלט כל דם וציר שבו שוב אין טרוד לפלוט ובולע וכן יש להזהר שלא למלוח בשר בתחלה עם בשר שנמלח כבר אע"פ שאותו בשר פולט ציר עדיין כל שיש לחוש שתגמר פליטת ציר הראשון קודם פליטת דם האחרון דכי נייח מלפלוט ציר בלע מדמא דאידך כדגים ועופות אלא שבתוספות התירו [לדעת הר"ר יוסף מאורליני"ש] ואמרו דלא דמי לדגים דהיינו טעמא דאסירי לפי שאין העופות פולטין כלום מדם וציר עד שפלטו הדגים דמן וצירן לגמרי וכבר נדבקו חלקי הדגים קודם שיתחילו העופות לפלוט כלל ולפיכך אין הדם הנבלע בדגים יוצא ע"י מליחה וזהו שכתוב במקצת נוסחאות דבתר דנייחי דגים פלטי עופות כלומר שאין העופות מתחילין לפלוט עד שהדגים נחים מכל פליטתן אבל כאן שהבשר הזה בתחלה היה פולט ציר ומתוך כך חלקיו רפים אף כשנגמרה פליטת הציר לאלתר נכנס בה בליעת הדם ולא נדבקו חלקיו עדיין ומש"ה כבולעו כך פולטו ע"י המלח ושרי וזו סברא בלא ראיה דמאי דאמרינן בתר דנייחי דגים לאו למימרא דלא פלטי עופות עד דנייחי דגים אלא לומר דבתר דנייחי דגים אכתי פלטי עופות ובקצת נסחי נמי ליתיה להאי לישנא אלא ה"ג דגים רפו ועופות קמיטי בעידנא דפלטי עופות בלעי דגים ולפיכך נראה דכל שנגמרה פליטת ציר דהיאך מקמי פליטת דם דאידך אסור אלא שר"ת ז"ל מיקל בכל זה והאומר שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת במליחה כל שנמלחו בכלי מנוקב דדם משרק שריק ודרך הנקבים יוצא כולו ואינו נבלע כלל בחתיכה ודוקא בדגים הוא דאסרינן משום דרפי קרמייהו אבל בשר אחר לא ולא נהירא דהא [דף קיג.] רב ששת מלח גרמא גרמא משום דילמא פליט האי ובלע האי כדאיתא בסמוך אע"ג דלא שמעינן ליה דפליג בדמא משרק שריק ואע"ג דאסיקנא דלא שנא ובין חדא ובין תרתי שרי היינו משום דאיידי דטריד למפלט לא בלע אבל היכא דלא פליט ודאי בלע: **והרב** ר"י ז"ל היה אומר דאפילו בשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש על פניו טיחת דם שנפלט וכן המלח מלוכלך בדם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח לפיכך צריך להזהר להדיח הבשר קודם גמר פליטת ציר וכתב הרשב"א ז"ל שהוא מקובל ממנו ז"ל דפליטת ציר בשר כשתים עשרה שעות ומ"מ אין ספק שאפילו עמד במלחו יותר משיעור זה בקליפה סגי ליה דדם משרק שריק ואינו מפעפע. והאי אסורין דאמרינן איכא מ"ד דדוקא דגים הוא שנאסרין אבל עופות ודאי שרי דליכא למימר דילמא בתר דפלטי עופות דמן לגמרי הדרי ובלעי מדם הנבלע בדגים ושוב אין ניתרין במליחה מפני שהוא דם הבא ממקום אחר דהא אכתי פלטי אפי' ציר לא בלעי דם אלא ודאי הדגים בלבד הוא שנאסרים וכן פי' רש"י ז"ל אבל בתוס' כתבו דעופות נמי אסורין ולישנא דייק כוותייהו דכיון דאמרינן אסורין סתמא דאתרוייהו קאי אלא שדחו סברתם מן הטעם שכתבתי ול"נ דדברי התוס' עיקר דכי אמרינן דכל שהוא טרוד לפלוט אפילו ציר לא בלע היינו דלא בלע דם משום דמשרק שריק דמשריותא דמליחה הוא דגמרי הכי אבל דגים שנאסרו ונעשו נבלה כיון דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח היאך אפשר שלא יאסרו העופות מפני פליטת שמנונית שלהם הא ודאי הוו להו כנבלה דאמליחא בהדי שחוטה דמסקי בסמוך לאיסורא. כתבתי זה תחלה על דרך דעת הראשונים בחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל אחר שנתחדשה לי סברא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאכתוב למטה בהלכות טפת חלב מעתה אין מכאן הכרח לאסור העופות אבל ראוי להתירם מן הטעם שכתבתי ומה שאמרו דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ולא אמרו דגים שמלחן עם העופות אסורין משום דאי הכי הוה משמע אפילו דגים מלוחים ועופות תפלין דהכי מפרשינן לקמן הא דתניא דג טהור שמלחו עם דג טמא ובכה"ג אפילו הדגים היו מותרין וכדמוכחא ההיא: **רב** מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה. ובשר נבלה גם כן היה מלוח אתא לקמיה דרבא משום דאע"ג דפשיטא דנהי דאמרינן כל היכא דטריד למפלט לא בלע ה"מ דם דשריק אבל ציר מיהא בלע אכתי מספקא ליה שמא ציר היוצא ע"י מליחה זיעה בעלמא הוא ורבא פשיט ליה מדכתיב הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן שלהן דהטמאין רבויא הוא ומרבינן מיניה צירן והיינו היוצא במליחה דאי בבשול היינו רוטבן אלא ציר במליחה ורוטב בבישול וכי תימא לרוטבן איצטריך ואכתי צירן מנא לן ליתא דרוטב בבישול פשיטא דאסור ואוסר דהיינו טעם כעיקר אלא ודאי לצירן איצטריך והאי קרא דהטמאים בשרצים כתיב ואפשר דליכא למגמר מיניה לשאר איסורין דמה לשרצים שכן מטמאים בכעדשה ובגמ' בפ' העור והרוטב (דף קכ:) מפרשינן מהיכא קי"ל אלא דהכא לא איכפת לן כיון דודאי אתרבי לן והכי הוה אורחא דתלמודא: **דג** טהור שמלחו עם דג טמא מותרין. לאו בנוגעין זה בזה עסקינן אלא שעומדין בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה: והוא שיהיה טהור מליח וטמא תפל. דהשתא טמא לא פליט מידי: אבל אם היו שניהם מלוחים אסורים. דטמא פולט ציר וטהור בולע וציר דג טמא אע"ג דמדאורייתא לא מיתסר כדמוכח בפ' אין מעמידין (דף מ.) מדרבנן מיהא אסור ואין צריך לומר שהיה טמא מליח וטהור תפל שהוא אוסר משום דטמא מליח פולט ציר וציר זה שהוא רותח מחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כ"כ מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרינן דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח (א) אבל מ"מ ציר זה הטפל עליו רותח הוא ונבלע בו ומיהו הבשר עצמו חשבינן ליה דמש"ה אמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר שאע"פ שנבלעין בתוכו טפות רותחות מן הטהור אעפ"כ אינו מתחמם כל כך עד שיפלוט ומיהו משמע [דטמא מליח או שניהם מלוחים] דבקליפה סגי דבכל איסור שע"י מליחה סגי ליה בקליפה וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל דעת הרמב"ן ז"ל מחמיר ואומר דהכא כוליה חיים מרוב טפות מלוחות שהם חמות בעצמן ויותר נ"ל דברי הרא"ה ז"ל ומיהו הוא ז"ל מצריך נטילת מקום ואמר דבפסחים (דף עה:) מוכח בהדיא דברותח דלצי בעינן נטילת מקום ואיני מודה לו בזה דהתם שאני דנטף מרוטבו וחזר אליו שדנו אותו בדין אמלעי וכמו שכתבתי למעלה אבל בצלי לא בעינן אלא קליפה בלחוד ומיהו הכא אפשר דכיון דציר זה יצא מן הטמא ועמד בעינו ונבלע אח"כ בטהור ה"ל כנוטף מרוטבו על החרס וחזר אליו דבעינן נטילת מקום: **אין** הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה [ומדיחו]. כתב הרמב"ן ז"ל מדיחו יפה יפה שתי הדחות במשמע אחת בכלי מנוקב להעביר המלח ואחת בכלי שאינו מנוקב להעביר טפות דם שעליו וכן מולחו יפה יפה הרבה מליחות במשמע משני לצדדין ומתוכו בדבר שמבשלין כולו כאחד: הא דחלליה בי טבחא. רב הונא דלא בעי הדחה בריש דחלליה בי טבחא כל רחיצה בבשר מתרגמינן חלול וכי קתני במתני' מדיח ומולח בדלא חלליה בי טבחא. והדחה ראשונה צריכה להעביר דם שעל פני הבשר שאין המלח מפליט בחומו אלא דם שבתוך הבשר שהוא לח אבל לא מה שנתייבש על פניו ולפיכך אם לא ידיחו אותו בתחלה יש לחוש שמא לאחר שיכוח הבשר מלפלוט דם וציר יהא ניתך הדם ויבלענו כ"כ הרא"ה ז"ל ולפ"ז לא אתי שפיר מה שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל שצריך להזהר שלא להניח הבשר במלחו בכדי שיפלוט כל דמו וצירו וכיון שמסלקין אותו קודם לכן ומדיחין אותו לאחר מליחה למה צריך להדיח קודם מליחה מן הטעם שכתבנו לפיכך נ"ל דהיינו טעמא דמדיח בתחלה כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהא נקרש על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו וטעמא דמדיח אחר מליחה כדי להדיח לחלוחית הדם שעל פני הבשר הבא שם מפליטתו: **רב** דימי מנהרדעא מלח במלחא גללניתא ומנפיץ לה. יש מפרשים שלא היה מדיחו אלא מנפץ המלח ודוקא גללניתא דהיינו מלח גסה אבל דקה לא לפי שאינו מתנפץ יפה והראב"ד ז"ל פירש (ב) שמי שאינו מולח במלחא גללניתא צריך להדיחו בכלי מטקב יפה יפה כדי שלא יחזור

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ויש לי ללמוד מכאן שאם עשה גביעות בדפוס העובד כוכבים ומלאו בתוכו אינם נאסרות דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליח בצן ולא נאסר הצן ע"י מליח כרותח ומעבים בכל יום דמלא הגיהון בקערה במשתמשין בה בשר לוקחין ממנה לתת בתוך הלב ולא חיישינן שמא בלע הקערה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן בדין שאין צריך הבולע להיות רותח אלא הנבלע בו בכל הסוגיא: (ב) ונראה לי שמפרש"י יש להוכיח כדברי הראב"ד מדפי' אבל מלח דקה א"צ לנפץ שאילו היה רב דימי עושה כן כדי להקל מעליו ההדחה האחרונה היה לו לרש"י לפרש אבל מלח דקה צריכה הדחה אלא ודאי גם הגסה צריכה הדחה אלא שהניפוץ הועיל לו להכשיר ההדחה אפי' בכלי שאינו מנוקב:

הגהות חוות יאיר

(א) פי' שכבר נמלחה ופלטה דמה ודו"ק. ורש"י ל"ג כן:

יחזור ויבלע בו הדם הנבלע במלח שהוא נמחה עכשיו במים ורב דימי מנהרדעא דמלח במלחא גללניתא ומנפץ לה ואחר כך מדיח אפילו בכלי שאינו מנוקב דאין כאן אלא טפה דם שעל פניו ואינה כדי לאסור את הבשר דלון הוא ופורתא בטיל לגמרי ולענין המלח עצמו שמולחין בו מסתברא דשרי דאי לא הרי אנו רואין *לעיל שהמלח ניתך על הבשר ונותן טעם בו והיה ראוי לאסרו אלא ודאי משמע דשרי ואומר הרמב"ן ז"ל דטעמא לפי שהדם נשרף במלח ומיהו דוקא בדם הוא דאמרינן הכי אבל בשומן איסור ובלירו לא: **אין** מחזיקין דם בבני מעים. אינם בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו: הדרא דכנתא. דקין שסביב הכנתא אינטרי"ל בלע"ז: מעיא. קיבה או כרס ושאר הדקין: וכרכשא. טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהם דם וצריכין מליחה:

ודקדק הרמב"ן ז"ל מדאמרינן אין מחזיקין דם בבני מעים ולא אמרינן אין דם בבני מעים דדוקא מסתמא הוא דלא מחזיקינן הא אסמיך חיישינן ובעי מליחה וכתב ר"ת ז"ל שהכרס איננו בכלל מעים ומחזיקין בו דם שהרי אמרו במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות שאם אין עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה ולדידי מהא לא איריא דהכי קאמרינן שמתוך שדמן מועט אין צריכין מליחה לפי שאותו דם המועט שבהן אינו פורש מהן בבישול והוה ליה דם האיברים שלא פירש ושרי אבל לא שלא יהא דם בהם כלל שאפילו בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י חבורה. וכנתא גופא דכתיבנא דצריכה מליחה ובמליחה שריא היינו לדין הגמרא אבל בדברי הגאונים ז"ל נמצא שגזרו עליה ואסרוה אלא נגלי וכן כתוב בהלכות גדולות כנתא גופא אסירא משום שורייקי קטיני דאית בה ואע"ג דחתכה פורתא פורתא ומלחה אסירא [לא שנא דהורא ול"ש דכל קיניא]. וכתבו בתוס' דכי אמרינן דאין מחזיקין דם בכרכשא והדרא דכנתא היינו בגופן אבל בשמנן ודאי יש בהם דם ולפי זה טוב למלוח אותן מצד השומן קודם שיהפכו אותן כיון דמשום שומן הוא דבעו מליחה.

מתני' משרשיא *אין מחזיקין דם א בבני מעים תרגומא הדרא °דכנתא מעיא וכרכשא ואמר שמואל אין מניחין בשר מליח אלא על גבי כלי ב מנוקב רב ששת ג מלח ליה גרמא גרמא תרי מ"ט לא דלמא ג פליט האי ובלע האי דחד נמי דלמא פליט האי גיסא ובלע האי גיסא אלא לא שנא (וכמה שיעור ג שהייה שיצטרך להשהות את הבשר במלח אמרו רבנן בכדי שישחוט הבהמה ושתהיה נפשטת ותבדוק הבשר מן החלב ומכל איסורין שיש בה בציר מהאי אסור לאכול מאותו בשר וכו') אמר שמואל משום ר' חייא ד השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה ה"ז מכביד את הבשר וגוזל את הבריות דמיבלע דם באברים ואיבעיא לן הואיל ואבלע דם באברים מי שרי למיכל מינה באומצא או לא וסלקא בתיקו וקי"ל דתיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** ה בשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה ר"ע אומר חיה ועוף אינן מן התורה שנאמר °לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים (שמות כג) פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה: *קיבת העובד כוכבים ושל נבלה אסורה המעמיד בעור של קיבה (א) *נבלה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה *כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה: **גמ'** אטו קיבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר שמואל חדא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הא קיבה גופה שריא °לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה דתנן

רש"י

אין מחזיקין. אינו בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו: הדרא דכנתא. דקים שסביב הכנתא אינטרי"ל ומעיא היא קיבה וכרס ושאר דקין: וכרכשא. היא טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהן דם וצריכין לימלח: לא שנא. והכל מותר וטעמא מפרש לעיל דכל זמן שטרודין לפלוט אין בולעים ומשנח זה כבר נח זה: ה"ז מכביד הבשר. לפי שבשעת שחיטה היא טרודה להוציא דם ובשובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא [דם] והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באבריה ומכביד את הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשמוכרה במשקל והדם שוקל: **מתני'** מותר לבשל ומותר בהנאה. דאין בו משום בישול בשר בחלב כדיליף בגמ' מגדי דבהמה טהורה היא ומ"מ אסור באכילה משום איסור טמאה: פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינה בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה אע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומעטיה. גדי ולא בהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבאי מקראי כדאמרי' בגמ' נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי משמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב: קיבה. זה חלב הקרוש בתוך הקיבה: בעור של קיבה. שהיא בשר אם יש בה כדי ליתן טעם הרי זו אסורה: **גמ'** חדא קתני. ומשום דשל נבלה היא אוסרת: ומי אמר שמואל. קיבת נבלה אסורה אלמא כגופה דמי: והאמר שמואל. במס' ע"ז: הא קיבה גופה. חלב הקרוש קרי קיבה וקאמר דשריא: קודם חזרה. שחזר בו

ויש מי שאומר שאסור למלוח בני מעיים הללו שאין בהן דם עם הבשר משום דפליט ובלעי מינייהו דהא לייחי דלית בהו מידי למפלט וכדאמרינן בדגים ועופות ואין זה נכון שאע"פ שאין בהם דם ציר מיהא אית בהו וכבר כתבתי למעלה שכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם ולא עוד אלא שיש לומר דהני כיון דלית בהו דמא לא [בלעי] אלא משרק שריק ליה ואזיל בהדי מלחא וכן כתבו חכמי הצרפתים ז"ל וכן הדעת מכרעת:

אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב. מדקאמר אין מניחין ולא אמר אין מולחין משמע דלא מיבעיא שאסור למלוח בשר בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניחו שם אסור ומיהו מסתברא דהיינו דוקא כשילא מידי כל דמו ועדיין לא הודח לפי שיש לחוש שיבלע מן הדם שעל פניו דאע"ג דהכתי פליט ציר ליכא למימר דאיידי דטריד למפלט לא בלע כדאמרינן בסתם מליחה לפי שכאן הדם מתכנס תחתיו כיון שהכלי אינו מנוקב וכה"ג ודאי בלע אע"ג דפליט ציר וכיון דבלע אין לו תקנה במליחה שאין המלח מוציא דם הבא ממקום אחר כל שאינו מוציא דם של עצמו אבל אם הניחו בכלי שאינו מנוקב קודם שיצא מידי דמו אפילו תאמר שבלע הבשר מדם שפלט כשיחזור וימלחנו בכלי אחר [שהוא] מנוקב יפליטנו המלח כשם שהוא מפליט דם של עצמו כמו שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל: **דילמא** פליט האי ובלע האי. שאי אפשר לשתיהן לגמור פליטתן כאחת וכשנגמרה האחת בולעת מן האחרת: אלא לא שנא. דכל היכא דטריד לפלוט אפילו ציר לא בלע דם ומסתמא קודם שנגמרה האחת לפלוט ציר נגמרה האחרת לפלוט דמה לגמרי: **הרי** זה מכביד את הבשר. שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא [דם] וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באיבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והוא שוקל הדם: **ואיבעיא** לן הואיל ומבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל וה"פ כיון דמבלע דם באיברים והדם פורש ממקום למקום הוה ליה כדם האברים שפירש דאסור או דילמא דכה"ג לא מיקרי פירש ולפי גירסא זו דוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמיבעיא לן אבל בצלי אי נמי לקדרה ע"י מליחה פשיטא דשרי דנורא שאיב ליה ומליחה מפיק ליה שאע"פ שאין לו כח להוציא דם הנבלע הבא ממקום אחר מוציא הוא את זה. אבל רש"י ז"ל לא גרים באומצא אלא גרים למיכל מיניה שרי או דילמא למיכל מיניה אסור ולפי גירסא זו אפילו צלי ועל ידי מליחה מיבעי לן דדילמא שוב אינו יוצא ואסור ולא נהירא דאם איתא דאין לו תקנה כי היכי דקאמר גוזל את הבריות הו"ל מאכיל דם את הבריות דחמיר טפי אלא ודאי משמע דצלי אי נמי לקדרה שרי ובאומצא בלחוד הוא דקא מבעיא ליה אי שרי או לא דאפילו המאי לומר אסור לא הו"ל מאכיל דם את הבריות דמיכל באומצא לא שכיח:

גרסינן בגמרא [דף קיד.] המבשל במי חלב פטור משום דמי חלב אינו כחלב וכתבו בתוס' דה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא אסור דהא כותח הבבלי משום נסיובי דחלבא דאית בה מתסר כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מג.) ואע"פ שאין זו ראיה דמי חלב לאו היינו נסיובי דחלבא מסתברא כוותייהו: **מתני'** בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה. איסור הנאה נפקא לן בגמרא [דף קטו:] מדכתיב לא תבשל שלשה פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול: בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ומותר בהנאה. דאין בו משום בשר בחלב כדיליף בגמ' [דף קיג:] ובאכילה מיהא אסור משום איסור טמאה: פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינו בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה ואע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומעטיה. גדי ולא בהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל אתרבי מקראי כדתניא [הוא במשנה דף קיג.] בגמרא נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו משמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב: **קיבת** עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה. קיבה היינו חלב קרוש שבתוך הקיבה וקאמר דאסורה משום דכגוף הבהמה חשבינן לה: ושל נבלה. בגמ' פריך אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא: המעמיד בעור של קיבה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה. קמ"ל שאע"פ שעור הקיבה מעמיד החלב לא מיתסר בכל דהו אלא הרי הוא כשאר איסורין בנותן טעם: כשרה שינקה מן הטרפה וכו' מפני שכנוס במעיה. ולא חשיב כגופה ובגמרא פרכינן מינה ארישא דקתני קיבת העובד כוכבים ושל נבלה אסורה אלמא כגופה דיינינן לה: **גמ'** אטו קיבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר שמואל חדא קתני. ומשום נבלה קא אסר לה: ומי אמר שמואל הכי. דקיבת נבלה מתסרא אלמא כגופה דמיא והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הא קיבה גופה שריא משום דמעלמא אתיא ולאו כגופה דמיא. והקשה הר"ר יוסף הלוי ז"ל אמאי איצטריך שמואל למימר בעור קיבת נבלה אפי' עור כשרה נמי תיתסר משום בשר בחלב והו קשיא ליה היכי מיתסרא בכל דהו ליטעמיה קפילא וליהוי בנותן טעם וניחא ליה ז"ל אי משום בשר בחלב לא הוה מיתסר אלא בנותן טעם כדתנן במתני' המעמיד בעור קיבה אם יש בה בנ"ט אסורה ומשום עור קיבת נבלה נאסרת בכל דהו דכיון דאוקומי קא מוקים לא בטיל אבל משום בשר בחלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא אלא האי באפיה קאי והאי באפיה קאי ולזה הסכים הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות מכלל דס"ל ז"ל דבאיסורין הללו הולכין אחר נותן טעם אלא דהכא אסור משום דאוקומי קא מוקים אבל אחרים אומרים דבכל דבר של עובדי כוכבים לא הלכו בו אחר נ"ט כדי שלא יפרצו ואכתוב עוד בזה במסכת ע"ז בס"ד: **לא** קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה (ג). [כי קאמר שמואל חדא קתני

שלטי הגבורים

א כתוס' פסקו דמותר למלחן עם שאר בשר דאע"פ שאין להם דם אין בולעים מדם שאר הבשר דדמא משרק שריק ולא דמו לדגים דרפו קרמייהו וכ"כ הרא"ש שם והרשב"א יהיב טעמא אחרינא משום דאע"ג דאין בבני מעים דם יש בהן ציר וכל עוד שפולטין ציר לא בלעו מדם הבשר ואין נמנעין ולפי טעם התוס' שכתבו דמותר למלוח אותם בבשר משום דקשו קרמייהו א"כ קולית שיש בו מוחא דרפי קרמא יהיה אסור למולחה עם בשר וכן כל כיוצא בזה אבל לפי סברת הרשב"א ניחא ורבינו יואל וא"ז והרבה מן הגאונים שהביא המרדכי הם סברי דאסור למלוח אלו בני מעים עם בשר וכתב המרדכי דה"ה קולית שיש בה מוח שאסור למולחה עם בשר דדמו לדגים ועופות שמלחן זה עם זה:

ב כתב הרא"ש כתב רב אחא משבחא אם מלח על גבי כלי שאין מנוקב הבשר אסור והכלי צריך שבירה. וא"ז כתב היינו דוקא כלי חרס אבל כלי עץ סגי בהגעלה. ואע"ג שלא שהה כ"א מעט צריך הגעלה וכלי מנוקב נמי צריך להשים בשולי הכלי עצים שיהא הפסק בין שולי הכלי כשיעור שלא יגע הציר בבשר שתחתון:

ג מיי' וסמ"ג וטור כתבו שצריך לנפץ הבשר מן המלח ואח"כ ידיחנו וכתב בהגהת מיי' הטעם כדי שלא יהא המלח דם ויהיו כמים דם והוי להו כרותח ונאסר הכלי והבשר הלכך מנפץ תחלה לפתיה כח חריפת המלח משמע מדבריו דכיון שנתנו בכלי אחר ניפוץ אינו אוסר הכלי אע"פ שיש עליו לחלוחית הדם אבל מדברי אחרים נראה דאף לאחר ניפוץ יש לאסור הכלי שנתן שם הבשר לאחר מליחה עם לחלוחית הדם שעליו דהכתי ציר בלוע מדם איסור הוא והרא"ש כתב דניפוץ המלח הוי במקום הדחה ראשונה וסגי בחד מינייהו או ניפוץ אי הדחה ולא נהגו כעולם כוותיה:

המאור הגדול

ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה. כתב ה"ר יוסף הלוי בן מיגש ז"ל במגילת סתרים שלו כי יש בכאן שתי תשובות קושיות גדולות הא' מאי איריא עור קיבת נבלה אפי' עור קיבת שחוטה נמי הא מיתסרא משום בשר בחלב ועוד למה לא שערוה בנותן טעם ותרח בפירוק שתי קושיות הללו בדוחק גדול כמו שכתוב במגלת סתרים שלו ולדעתי אין

עין משפט

[דף קיג ע"א]

הגהות הב"ח

(א) קיבה אם יש בה כו' כצ"ל ותיבת נבלה נמחק: (ג) לאחר חזרה דתנן כו' עד מפני כצ"ל:

קתני לאחרוני למתני' איירי בדינא דקודם חזרה וכי תמר מפני מה אסרו גבינותם אמר לה אליבא דהלכתא דבתר חזרה] : מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. דאע"ג דלאו מגופה היא אפ"ה אסורה דאפילו פירשא דבהמת עבודת כוכבים אסור כדמפרש התם דניחא ליה בנפחיה אבל קיבת נבלה דלא מגופה שריא ומש"ה איצטריך שמואל למימר שמעמידין אותה בעור קיבה הא קיבה שריא ומתני' דמתרץ לה שמואל דה"ק קיבה (ד) עובד כוכבים נבלה משנית קודם חזרה ושוב לא זזה ממקומה ובגמ' פרכינן נמי סיפא דמתני' דקתני כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וכו' דמשמע דלאו כגופה דמי ארישא דמתני' דקתני דקיבת עובד כוכבים אסורה ומשנינן לה כה"ג דרישא קודם חזרה וסיפא לאחר חזרה דאליבא דהלכתא קיבה לאו כגופה חשיבא :

נר מצוה

א מיי' פרק ד ופ"ט מהל' מאכלו' אסורו' סמג לאוין קלד טוש"ע יו"ד סי' פז :

ע"ז דף כט:

תו"י מ"ז

רש"י

בו ר' יהושע כדלקמן בברייתא : וקיבת נבלה. כלומר הקרוש : כהן שדעתו יפה. שאינו איסטניס : שורפה חיה. נומעה חיה : בקיבת עגלי עבודת כוכבים. אלמא חזר בו מקיבת נבלה משום דלאו גופה היא ומ"מ אסורה משום עבודת כוכבים דאפי' פירשא דידה אסור כדמפרש התם משום דניחא ליה בנפיחה הלכך משנתנו זו נשנית קודם חזרה מש"ה אסר וכי איתמר דשמואל דעור קיבה היא אסורה הא קיבה שריא לאחר חזרה קאמר (דניחא ליה בנפיחה שתהא נראית עבה וגדולה) : הדרן עלך כל הבשר

דתנן* שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים אמר לו מפני שמעמידין אותן בקיבת נבלה (א) והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבלה ואמרו (ב) כהן שדעתו יפה שורפה חיה הזר ר' יהושע וא"ל מפני שמעמידין אותה (ג) בעור קיבת עגלי עבודת כוכבים והלכתא *אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין וכל שכן בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה מאי טעמא דחלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא :

והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין וכ"ש בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה מאי טעמא דחלב המכונס בתוך הקיבה פירשא בעלמא הוא כך הגירסא ברוב הנוסחאות וכתבה הרב אלפסי ז"ל וקשיא טובא היכי אמרינן דמעמידין בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהא מתני' קתני בהדיא קיבתה אסורה ואוקימנא לה

סליק פירקא

בגמ' לאחר חזרה תירץ ר"ת ז"ל דכי קתני קיבתה אסורה היינו בגלול דכיון דמן הטרפה בא ועדיין הוא גלול לאו פירשא בעלמא הוא ואסיר והא דשרינן הכא להעמיד בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה היינו דוקא בקרוש שכיון שנקרש יוצא מתורת חלב והוי פירשא בעלמא וסתמא דמילתא הכי הוא שאין מעמידין אלא בקרוש וסיפא דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת אפילו בגלול קאמר דלאו גופה הוא וכ"ש בקרוש דשריא דפירשא בעלמא הוא ולפי זה הא דתניא לעיל קיבה שבישלה בחלבה אסורה מתוקמא אליבא דהילכתא בגלול ואין זה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא כתב עלה דההיא ברייתא דהתיא אליבא דמשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה קיבה שבישלה בחלבה מותרת אלמא ס"ל ז"ל דאליבא דהלכתא שריא אפילו בגלול והרמב"ן ז"ל נדחק להעמיד דבריו ואין מה שכתב בזה מחוור כלל אלא עיקרן של דברים שלשון זה אינו מעיקר גמרא אלא תוספת ראשונים פוסקי הלכות הוא ואינו מכוון בנוסחאות ובמקצת נוסחאות כתוב הלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבת נבלה ובקיבת טרפה שינקה מן הכשרה ולא בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהיינו טעמא דחלב הכנוס בבהמה לאו כבהמה שנמלא בה דיינינן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ודינו כמקום שבא משם ודין חלב גמור יש בו לכל דבר. ומאי דאמרינן עלה בפרק אין מעמידין (דף כט:) דפירשא בעלמא הוא לאו למימרא שיהא כפרש דהא אסרינן ליה בהדיא בתר חזרה דקתני כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה אלא הכי קאמרינן שפורש מגופה ואינו כגופה ומש"ה כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת :

סליק פירקא בהלכות

תנן בפרקין [דף קח.] טיפת חלב שנפלה בחתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה הרי זו אסורה וגרסינן עלה בגמרא אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה ופירשו בתוס' דרב פירושי מפרש למתני' וממתני' הוא דקא מפיק דחתיכה עצמה נעשית נבלה דהכי קתני טיפת חלב שנפלה על חתיכה שהיתה עומדת בקדרה למעלה מן הרוטב אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה ותרתי קמ"ל חדא שכל אותה חתיכה מצטרפת לבטל הטיפה לפי שהיא נכנסת ומתפשטת בכולה דאע"ג דחם בחם באיסור שאינו שמן שיהא מפעפע כל שאין בו רוטב אינו אוסר יותר מכדי קליפה. ה"מ בחום של כלי וכיוצא בו אבל חתיכה זו כיון שעומדת בקדרה מתוך שיש בה הבל ולחות האיסור מתפשט בכל החתיכה וקמ"ל נו דדוקא אותה חתיכה אסורה אבל שאר החתיכות מותרות אא"כ נער את הקדרה והיינו דקתני סיפא נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר שאם נער את הקדרה אחר שאותה חתיכה קבלה טעם מן הטיפה בכה"ג אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה לשאר חתיכות שבקדרה אסורה דחתיכה עצמה נעשית נבלה ובעינן ס' כנגד כולה והיינו דאמר רב חתיכה עצמה נעשית נבלה ובשנער את הקדרה ומיהו מאי דקאמר ואוסרת כל החתיכות משום דמין במינו לא בטיל סברא דנפשיה היא דס"ל כר' יהודה דאמר הכי ולאו פירושא דמתני' דהא בהדיא קתני דאם יש באותה חתיכה בנותן טעם כל הקדרה אסורה הא ליכא נותן טעם כל הקדרה שרי דמתני' רבנן היא דסבירא להו דאפי' מין במינו בטיל ומתני' דפרק גיד הנשה נמי הכי מוכחת דתנן התם [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל בין הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם וכיון דאזלינן ביה בתר נ"ט לשאר גידין אלמא דמין במינו בנותן טעם. ושמעינן ממתני' להאי פירושא שאיסור לא שנפל בחתיכה שהיא עומדת חוץ לרוטב שהאיסור מתפשט בכל החתיכה אבל אינו יוצא מחתיכה לחתיכה דאי לא תימא הכי אפילו בלא נער את הקדרה הוי מצי למתני דאם יש בנ"ט מן החתיכה באותה קדרה אסורה והיינו דאמרינן בגמרא אילימא לא נער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט דמשמע שאין איסור נפלט מחתיכה לחתיכה כל זמן שלא נער והא ודאי לא נהירא דמ"מ נימא שיהא האיסור מתפשט בכל החתיכה ואפילו גסה כמה ולא יהא יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו בדקה שבדקות הא ודאי לא מסתבר ועוד שאפילו נאמר כן דמילתא פסיקתא היא שאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה לעולם מכל מקום היא עצמה פולטת מגופה לתוך החתיכה הסמוכה לה ותאסור בפליטתה כיון דס"ל חתיכה עצמה נעשית נבלה. ותירצו בזה דאפילו למאן דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה אינה אוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו יכול להתפשט לפי שבכל מקום שהאיסור וההיתר מתפשטין יחד חשבינן אף פליטת ההיתר כפליטת האיסור כיון שהוא מתערב עמו אבל במקום שאין האיסור יוצא [אין] ההיתר לבדו אוסר דאי לא תימא הכי רותח דכלי שאנו מתירין בקליפה נימא שאותה קליפה נעשית נבלה ואוסרת הסמוכה לה ושניה לשלישית וכן לעולם אלא ודאי היינו טעמא שכיון שאין בליעת האיסור מתפשט אלא כדי קליפה מוחל של היתר היוצא מאותה קליפה אינו אוסר הסמוך לו וזהו טעם הכשר מליחת בשר שאע"פ שהמלח בולע מדם ונעשה חתיכת נבלה והמלח נותן טעם בבשר אפ"ה אין הבשר נאסר בכך כיון שאין הדם האוסר נבלע בבשר דאיידי דטריד למפלט לא בלע זהו דעת רבינו יצחק ז"ל. אבל אינו מחוור דכיון דקיימא [לן] דחתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר לסוחטו אסור כלומר שאפילו היה אפשר לאיסור שיסחט ויצא מחתיכה זו אפ"ה החתיכה אסורה דרב הכי ס"ל וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד כיון שכן הרי כל מה שחתיכה זו של היתר פולטת איסור גמור הוא דהא [אמרינן אפילו היה] אפשר לאיסור שיסחט מן ההיתר אפ"ה אסור וכיון שהוא כגוף האיסור למה לא תאסור חברתה בפליטתה ומה שהביאו ראיה מן המליחה איכא למימר שהדם נשרף וכלה בתוך המלח לגמרי וכן מה שהביאו ראיה מן הכלי נראה לי דכיון דחתיכה עצמה נעשית נבלה מבשר בחלב למדנו כמו שאפרש לפנינו בס"ד אין אומרים כן אלא דומיא דבשר בחלב דרך בישול ואין בבשר בחלב קליפה מן התורה דדרך בישול אסרה תורה בדוקא ובהא נמי סליק פירוקא למלח של מליחה שלא יאסור ומאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף קח:] מבלע בלע מפלט לא פליט דאלמא כל שלא נער אין החתיכה אוסרת חברתה מחמת פליטתה ה"מ למאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר דכיון שכן אין חתיכה זו שקבלה טעם מן החלב נידונית כחתיכת בשר אסור אלא כחלב שקבלה טעם ממנו ומש"ה מקשינן דמבלע בלעה מפלט לא פלטה פליטה אוסרת לפי שהחלב שבה אפשר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו הוא יוצא ממנה הוה ליה מין בשאינו מינו וא"א שתאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה. אבל למאי דמסקינן אפשר לסוחטו אסור אפשר דאפילו בשלא נער כלל [ולא כיסה כלל] אמרינן דכיון שגוף היתר של חתיכה זו נעשה איסור אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה כיון שכולן עומדות בקדרה שיש בה הבל וליחות ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל דרב הכי מפרש לה למתני' (א) טפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה מפני שחתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כולן מפני שהן מינה דאע"ג דמתני' דלעיל דפרק גיד הנשה מוכחא דמין במינו בנותן טעם משום דרב ס"ל כר' יהודה דאמר מין במינו במשהו קאמר דהנא הכא הכי סתים לן מדפסיק ותני אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והיינו דאמרינן עלה בגמ' א"ל מר זוטרא לרבינא מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל לימא פליגא (ה) דרבה אדרב דאמר רבה קסבר ר"י כל מין ומינו וד"א סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו כלומר מין איסור שנתערב במינו ושאינו מינו דהיתר סלק את מינו כמי שאינו [שאינו] מועיל לו לבטל האיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא שיהא טפל עליו להיות שניהם איסור כדי שלא יוכל שאינו מינו לרבות עליו ולבטלו אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלו והכא נמי הרי יש כאן רוטב לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת דכיון דרב דייק מדקתני תנא סתמא אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה הקדרה כולה אסורה ואפילו כמה משמע לן נמי ממתני' דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה הקדרה כולה אסורה לעולם ולא מבטלינן לה ברוטב אע"פ שאינו מינו ומהדרינן דאי ברוטב רבה ה"נ דבטיל הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא ומש"ה פסיק ותני ברישא דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והדר תני נער את הקדרה כלומר הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה דהשתא נתערבה הטפה בכולן אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר אין כח בטיפה לאסור כלום אלא אם כן יש בה כדי ליתן טעם בכל הקדרה :

וגרסינן

מהר"ם (א) וכ"ל קנת שכר"ן ז"ל סעביר כאן את עיניו בפרש"י ולא ראה רש"י לומר שהב מפרש המשנה כן דא"כ מתני' לא ר' יהודה ולא רבנן דהא ר' יהודה אמר גם בשיעור מתחיל ועד סוף כדמסיק בגמ' דחיישינן שמא לא נימר יפה יפה ודעת רש"י לפרש שהב קאי אסיפא דמתני' ולא יפסוק כמותו אלא כר' יהודה וחז"ק :

המאור הגדול

אין שום טעם בשתי קושיות הללו ואינן כדאי להקשות לכל חכם ונבון כי בשר בחלב צונן בצונן הוא דרבנן ואיסור גבינת עובדי כוכבים חששא בעלמא הוא כי (ו) אנו רואין בעינינו תערובת האיסור ולאיסור נבלה דהוא איסור דאורייתא חששו לאיסורא דרבנן כגון בשר בחלב צונן בצונן הי' לא חששו דכל ספיקא דרבנן לקולא ומה שהקשה למה לא שערוה בנ"ם תדע כי כל דברים של עובדי כוכבים שאסרו (עובדי כוכבים) באכילה אפי' בתערובת משהו אסרום כדי להרחיק ישראל מהם ולפרוש מגיעוליהם ולא הלכו בהם אחר נ"ם כמו שהלכו בדברים של ישראל שנפל בהם האיסור תדע דהא אמרי' התם בגבינות עובדי כוכבים מפני שמחליקין פניהם בשומן חזיר ואע"ג דכל סיכה משהו בעלמא עבדי לה לא סגי לה בקליפה כאותה ששנינו סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים היא יאכלו אם של ישראל יקלוף את החיצון וכשתדקדק בדבר זה בכל מס' ע"ז תמצאנו על בוריו במקשות הרבה שלא הלכו חכמים בדברים של עובדי כוכבים בנ"ם אלא במשהו בעלמא מיתסרי נמי באכילה :

והלכתא אין מעמידין אותה בקיבת נבלה כו' עד מאי טעמא חלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא ה"ר שלמה ז"ל דחה גירסא זו מרוב הספרים ומחק אותה והיא כתובה בכל ספרי ספרד ובהלכות הרי"ף ז"ל וראיתיו של רבינו שלמה בדחיית גירסא זו כתובה בפירושו מפני שבכמה

מלחמת ה'

ועוד והלכתא אין מעמידין אותה בקיבת נבלה כו' ה"ר שלמה דחה גירסא זו מרוב הספרים כו' וה"ר יעקב העמיד גירסא זו על מכונה כו' וכי אמרי' קיבה שבשלה בחלבה אסורה כו' בשלא היה חלב בקיבה כדי לקרוש : אמר הכותב אבל רבינו בעל הלכות שכתב גירסא זו לא סמך על הספרים שהוא ז"ל כתב למעלה קיבה

הגהות הב"ח

(א) נ"ב א"נ וכלא : (ב) נ"ב כל כהן : (ג) אותה בקיבת כצ"ל ותיבת בעור נמחק : (ד) נ"ב קיבת שחיטת עובד כוכבים כו' כצ"ל : (ה) פליגא אדרבא דאמר רבא כצ"ל : (ו) כי אין אנו כצ"ל :

שבכמה משניות שנינו איסור חלב קיבה שבא ממקום אסור כגון כשרה שינקה מן הטרפה וקיבה שבשלה בחלבה אסורה ולא אמרינן פירשא בעלמא היא וה"ר יעקב ז"ל העמיד גירסא זו על מכונה ואמר דכי אמרי' פירשא בעלמא הוא ה"מ בחלב קרוש בששתתה כדי להעמיד ועלה אמרינן במס' ע"ז אסור פרשייהו דכיון שקרש ועמד הוה ליה עיכול וכפירשא בעלמא הוא חשיב ועלה אמרי' הכא והלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבה עצמה כו' וכי אמרי' קיבה שבשלה בחלבה אסורה וכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה בשלא היה החלב בקיבה כדי לקרוש ולהעמיד אלא שהוא שורפה כשהיא לחה מן החלב בעינו לפי' אסור מפני שדינו כדין המקום שבא בכאן (א) לשם כלומר כחלב של מניקה וטעם זה נכון וברור:

מלחמת ה'

קיבה שבשלה בחלבה לאחר הזרה מותרת ולפיכך הוצרכנו לפרש שלפי מה שאמרו ר' יצחק ור' יוחנן ל"ק כאן קודם הזרה כאן לאחר הזרה מתני' הכי קתני קיבתה אסורה שתיכן קודם הזרה (ב) שבתוך הקיבה חלב גמורה הוא ושהנין עליו תורי מקום שילא משם ותורי מקום שהלך לשם דהאי שרית ליה אתי למיכל מן הנבלה עצמה או מן הטרפה עצמה וכדטעמיה דרב חסדא ורבא דנראה דאוכל נבלה וטרפה זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו שאפי' טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ואין זה מקומה אלא ממקום אחר בא ומשינקה זו נעשה עיכול במעיה ופירשא בעלמא הוא ואין צריך לומר כשרה שינקה מן הטרפה שמותרת למשנה אחרונה דהא הוי עיכול ופירשא ואע"ג דאמרי' בגמ' וכ"ש מתני' מילתא רווחא סברא לאשמועינן דלעולן גזירה טרפה שינקה מן טרפה חמירא ואע"ג דאיכא למגזר כיון דאיכא אינשי דאכלי ליה אתי למיכל מן הטרפה עצמה לא גזרינן וזה באמר והלכתא מעמידין בכולן ממהני' למדוהו ופסקוהו הלכה שלא לחוש למשנה ולא לדברי ר"א וזה הפי' שפי' אע"פ שהוא נדחק יותר נכון היא ומהוור לפרש בו בגירסא הזו מדברי ה"ר יעקב שהרי לא השיב ר' ישמעאל לר' יהושע למה באמר לו למה אין מעמידין אלא מקיבת עולה הלהה ולא אמר דבשעת העמדה פירשא בעלמא הוא ועוד קשיא לי

וגרסינן בגמרא [דף קח.] על מימרא דרב ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור דאתמר רב ורבי חנינא *)דאמרי (תרוייהו) אפשר לסוחטו אסור ושמואל ור"ש ברבי ור"ל דאמרי אפשר לסוחטו מותר וכתב רש"י ז"ל כלשון הזה מאי קסבר באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר וביטל היתר זה עם היתר אחר הרבה שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון אי קסבר הותר גם את הראשון מפני שנפלט האסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שפיר דמי דשרי לאכול גם את הראשון אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה הא אפשר הוא לסחוט ממנה ונחלק לאחרים שלא קבלו ממנו כלום וגם אין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמן ואי זה תתיר ואי זה תאסור אלא קסבר משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן דאף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה עכ"ל. ודבריו צריכין פירוש לפירושו דלכאורה משמע דלא ודא אחת היא ואי לא הא לא קיימא הא ובכה"ג היכי שייך למימר אמאי דהא אי קסבר אפשר לסוחטו מותר ודאי דס"ל דאין חתיכה עצמה נעשית נבלה ולא אפשר בלאו הכי ועוד מאי שנא הכא דדייקינן הכי [ולא דייקינן הכי] בפרק גיד הנשה (דף ק.) במילתא דרב דאוקי אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה. ובזה אפשר לומר דהתם משום דמין במינו הוא לא צריכין לטעמא דאפשר לסוחטו אסור דכיון דמשום מינו נאסר אפילו תמצי לומר דאפשר לסוחטו מותר לעולם הוא אסור ואוסר כל החתיכות כיון שהחתיכה שנתערבה בה האיסור בתחלה לא היתה ראויה להעלות אפי' גדולה כמה אבל בשר בחלב שלא במינו הוא וכיון שריבה עליו בדין הוא שיהא מותר כיון שנתבטל החלב בשלא במינו שהרי אף החתיכה אילו היתה גדולה היתה מבטלת החלב וסוף דינא כתחלת דינא אלא כיון דאפשר לסוחטו אסור אפילו בשר נעשה איסור מחמת עצמו ואוסר כל החתיכות משום מין במינו משום דלמ"ד דאפשר לסוחטו אסור אין איסורו של בשר מפני חלב שבו שהרי אפילו נסחט ממנו החלב לגמרי אסור שכך אמרה תורה שכל בשר שנתבשל בחלב יהא אסור מחמת עצמו ולפיכך לא הוזכר אפשר לסוחטו אסור או מותר אלא בבשר בחלב בלבד ולפי זה נראה שאין חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא או בהיסור שנאסר מחמת מינו או בבשר בחלב וליתא שהרי אמרו בירושלמי דערלה [פ"ב הלכה ג] גריסי תרומה שנתבשלו עם העדשים חולין ויש בהן בנותן טעם ריבה עליהם עדשים מותר עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ור' ישמעאל בר' יוסי על דעתיה דרבי דו אמר עד שירבה על כלהון על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר עד שירבו על הגופלין ומשמע דרבי לטעמיה דאמר בשמעתין אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה ומינה דאפילו בשאר איסורין אמרינן אפשר לסוחטו אסור ומה שכתבתי גם כן דחתיכה שנאסרת משום מינה אפילו נאמר אפשר לסוחטו מותר אמרינן בה חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ס' בכולה בשאינו מינו אינו מחוור. ומעתה יש לשאול אמאי לא שקלינן וטרינן בפרק גיד הנשה (שם) באפשר לסוחטו אי מותר או לא ולפיכך נ"ל דעיקרא דמילתא הכי איתא דמשום דבשר בחלב מדינא אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה השוו חכמים דבריהם בכל האיסורין בין שנתערבו במינן או שלא במינן לבשר בחלב ואגן הכי קאמרינן אי קסבר אפילו בבשר בחלב שאילו נסחט חלב שבו יהא הבשר מותר מעתה אין היסור בשר מחמת עצמו אלא מחמת חלב שבו וכיון שכן אינו בדין שתהא חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ששים כיוצא בה בשלא במינה שכיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין כולה אסור ואפילו תאמר שאפשר להחמיר בזה מן הטעם שאכתוב בסמוך בס"ד אכתי אינו בדין שנדון אותה כבשר אסור ושתאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אליבא דר' יהודה שהרי אין איסורה מחמת בשרה אלא מפני חלב שבה ולמה נדון אותו כבשר אלא על כרחך קסבר דאפשר לסוחטו אסור שגזרת הכתוב כך היא שכל בשר שנתבשל בחלב נעשה איסור מחמת עצמו ואפי' היה אפשר לסחוט חלב שבו אסור ומעתה כיון שאיסורו מחמת עצמו בדין הוא שיהא צריך ששים בשאינו מינו ושיאסור כל החתיכות כולן אליבא דר' יהודה וכיון שבבשר בחלב הוא כן מן הדין השוו חכמים כל האיסורים לבשר בחלב מדבריהםכל שנתערבו דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאני עתיד לפרש שם בס"ד הא אילו היינו' הומרים בבשר בחלב דאפשר לסוחטו מותר א"כ לא יהא לנו שום דבר שנתערב בו שום איסור שיהא אותו שנתערב בו איסור מחמת עצמו אלא איסור דבר אחר הוא שגורם לו ליאסר בבשר בחלב כבשאר האיסורין ולמה נאמר בהן חתיכה עצמה נעשית נבלה אינו בדין ומש"ה לא שקלינן וטרינן בפרק גיד הנשה אי קסבר אפשר לסוחטו אסור או לא משום דעיקר אפשר לסוחטו בבשר בחלב הוא ומדאורייתא ובשאר היסורי משום להא דידיה מדרבנן ומ"מ אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה אינן ענין אחד בעצמו ומש"ה אתי שפיר לישנא דאמרינן אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה שהרי היה אפשר לומר דאע"ג דאפשר לסוחטו מותר ה"מ אי ידעינן בודאי שנסחט ממנו האיסור אבל מסתמא יש לנו להצריך ס' בכל החתיכה לפי שהאיסור שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו אפילו אתה מוסיף עליה להשלים שיעור ששים אין האיסור שנבלע בתחלה בחתיכה ונסרך בה מתחלק בשוה בחתיכה ובאותו תוספת כדי שיתבטל בששים אלא לעולם נשאר רובו בחתיכה וכן הוא בודאי ולפיכך אפילו אם נאמר דאפשר לסוחטו מותר היה אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה ששים ושתהא נידונת ג"כ כבשר אסור לאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אע"פ שדבר אחר גרם לה ליפסל אלא דתלמודא לא ס"ל הכי שאינו בדין שהדבר שהוא אפשר לחזור להכשרו יהא נדון כגוף האיסור עד שיאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וכי פריך תלמודא אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה עיקר פירכיה ליתיה למה הצריכה ס' בשאינה מינה שזה אפשר הוא מן הטעם שכתבתי לפי ששוב אין איסור הנבלע בה מתחלק בשוה אבל עיקר פירכיה הוא למה היא נידונת כבשר נבלה שמפני כך אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה והרי כיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין איסורה מחמת בשר שבה שא"כ לעולם תאסר אלא איסורה מחמת חלב שבה ונמצא שהאיסור שבה עם החתיכות מין בשאינו מינו הוא וכ"ת ואפילו נימא דאפשר לסוחטו מותר היאך אפשר שתחזור להכשרה דמאן לימא לן שנסחט ממנה חלב שבה שמא תאמר בשנתערבה בשלא במינה ויש בו ס' בכל החתיכה והרי אעפ"כ ראוי לאסרה מן הטעם שכתבתי שכיון שאין האיסור הנבלע ונסרך בה בתחלה מתחלק בשוה במים שנתוסף עליה לאחר מכן אפילו תוסיף כל מימות שבעולם יש לחוש לכך ושוב לא תחזור להכשרה שמא תאמר אין הכי נמי אלא דאגן הכי קאמרינן דאפשר לסוחטו מותר אע"פ שהוא דבר שא"א לעמוד עליו ומש"ה אי אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אין במשמע הלשון כך דכיון דהאמוראים פליגי בהא מילתא מינייהו אמרי אפשר לסוחטו אסור ומינייהו אמרי אפשר לסוחטו מותר משמע שהוא דבר שאפשר לעמוד עליו ולבא לידי מעשה. איכא למימר אין ודאי ואגן הכי קאמרינן דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר אין איסורו מגופו וכיון שכן כל היכא דטעים לה קפילא ארמאה ואמר שאין בה טעם חלב כלל שריא ולמ"ד אפשר לסוחטו אסור איסורו מגופו עד שאפי' נסחט כל חלב שבה עדיין אסורה ועומדת ולפיכך אפילו אמר לן קפילא שאין בה טעם חלב כלל אסורה מדינא והשוו חכמים מדבריהםכל האיסורים הנבלעים באחד דרך בישול לבשר בחלב כך נראית בעיני שטה זו: וגרסי' תו עלה בגמרא וסבר רב אפשר לסוחטו אסור והא איתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר כלומר בשר אסור לפי שנתן החלב טעמו בו והחלב מותר שלא נתן הבשר בו טעם לפי שבשיעורו מועט ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור [דף קח:] חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא כלומר דכיון דההיתר עצמו נעשה איסור חלב אמאי מותר שהרי חלב מועט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר ושחוזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב מותר ורב אית ליה דמין במינו לא בטיל והרי חלב זה שנבלע ונסחט חלב נבלה הוא ומהדרינן לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא לא תבשל גדי בחלב אמו גדי אסרה תורה ולא חלב כלומר שאפי' היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בבשר בכל החלב ס"ל לרב דחלב מותר ומדאמרינן אמאי מותר חלב נבלה הוא משמע שחתיכה של נבלה שהיא בתוך הרוטב אע"פ שאין בה ליתן טעם בכל הרוטב שהוא בקדרה אעפ"כ היא נותנת טעם לרוטב מרוטב הנבלע בתוכה דאי לא מאי פרכינן חלב נבלה הוא והרי אין כזית זה כ"ט בחלב שבורה אלא ודאי מה שנבלע בתוך החתיכה הרי הוא כאילו חלוק לעצמו ולפיכך למדו מכאן רבינו שמואל ור"ת ז"ל שחתיכה של נבלה שנתערבה בין חתיכות בקדרה אע"פ שיש בתוכה קדרה רוטב ורואין את מינו כאילו אינו והרוטב רבה על החתיכה לבטלה צריך שיהא בחתיכות עצמן ששים לבטל רוטב שהוא נבלע בתוכה חתיכה של נבלה שאלמלא כן כשהוא פולטו אוסר את כל הרוטב מפני שהוא מינו ונמצאו חתיכות מבטלות את הרוטב שלא במינן והרוטב מבטל את החתיכה שלא במינה. כתב הרמב"ן ז"ל דלהאי פירושא הא דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב ולא אסרוהו מפני שהוא כרוטב של גדי עצמו שנאסר שאני התם שלא נאסר חלב לעולם ואע"פ שרוטב גדי של איסור מעורב בו אבל כל שנאסר הרי הוא כמין אותו שנאסר בו ולא ידעתי מה הוא שאע"פ שלא אסרה תורה חלב למה יהא מותר יותר מכל המשקים שבעולם שקבלו טעם מן האיסור שהן אסורין כאילו היו אסורין מגופן אף חלב זה אע"פ שלא נאסר מחמת עצמו הרי טעם זית זה של איסור מעורב בו ונעשה כאילו היה אסור מגופו ואין לומר לפי שטה זו דודאי חלב זה אסור הוא מפני טעם הגדי המעורב בו אלא שכיון שהגדי והחלב אסורין ואפ"ה כיון שתלתה תורה האיסור בבשר ולא בחלב שהזכירה גדי ולא הזכירה חלב גלתה לנו שאע"פ ששניהם אסורין הבשר אסור מחמת עצמו והחלב מכח הבשר המעורב בו ולפיכך אע"פ שהחלב הנבלע בתוך הבשר אסור אינו אוסר החלב שחולה לו מששמין במינו דאכתי איכא למימר הני מילי מדאורייתא אבל מדבריהם למה לא נדון החלב כאילו איסורו מגופו כשם שהן אומרין כך ברוטב אלא כך אני אומר דכיון דמבשר בחלב גמרינן לשאר איסורין שמה שנתערבו בו יהא נעשה נבלה לא גזרו בהן אלא בחתיכה דומיא דבשר אבל במשקין לא כשם שלא אמרה תורה שהחלב יהא נעשה נבלה למה דסלקא דעתין השתא אבל למסקנא דאסיקנא דחלב נמי אסור אף במשקין אמרינן הכי מדבריהם וכתב הרמב"ן ז"ל ורבינו יצחק ז"ל חולק עליהם ומפרש שלא אמרו חלב נבלה הוא אלא בבשר בחלב ששניהם נעשין איסור ואפילו החלב עצמו שהרי אפילו אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה וכיון שהחלב בעצמו אסור אוסר במינו במשהו שהרי איסורו מגופו (א) אבל בשאר איסורין מים ורוטב שנבלעו בחתיכת איסור כשפולטן אע"פ שהן אסורין אין איסורן מגופן אלא מאותו איסור שנתערב בהן וה"ל כמין בשאינו מינו שלא יפה כח הבן מכח האב ואינו אלא כחתיכת דבר שאוסרת והיינו דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב לומר דכיון דאין חלב בכלל איסור אינו אוסר כחלב נבלה אלא כרוטב גדי אסור ולפיכך מלח שמלחו בו בשר שנתנוהו בקדרה או מלח שנמלח בו נבלה אע"פ שהחתיכה עצמה של מלח נעשית נבלה אינה אוסרת אלא בששים כיוצא בה כאילו היתה חתיכה של דם או של נבלה ואילו היה דינה כמלח האסורה מחמת עצמה אוסרת אפילו באלף שהמלח יש בה בנותן טעם אפילו באלף וזו סברא ברורה עד כאן לשון הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל. אבל לא נתבררו אלי דברים הללו דאין ודאי שפיר קאמר דמדינא דווקא בשר בחלב אבל לא בשאר איסורין אבל כבר כתבתי שהשוו חכמים שאר איסורין לבשר בחלב מדבריהם ומשמע דודאי דהכי הוא דכיון דחתיכה עצמה

*) נ"ל ור' יוחנן דאמרי אפשר כו'

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) בחדושי הרמב"ן כתוב כיון דס"ל אפשר לסוחטו אסור דהאי בשר בחלב הוי והאי חלב בבשר הוי והרווייהו גופי איסורא:

הגהות הב"ח

(א) משם כצ"ל: (ב) חזרה דתלב שבתוך הקיבה חלב גמור כצ"ל:

עצמה נעשית נבלה באפשר לסוחטו תלוי אם איתא דבשאר איסורין אפשר לסוחטו מותר למה אמרו בהם חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפילו בשלא במינו וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי אפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין. ומעתה אין בין שאר איסורין לבשר בחלב כלום אלא שזו תורה והללו מדבריהם וכיון שבכל האיסורין אפשר לסוחטו אסור למה לא יהו אוסרין במינן בכל שהוא למ"ד מין במינו לא בטיל אלא ודאי דברי רבינו שמואל ור"ת עיקר והארכתי בדברים הללו אע"ג דאנן נקטינן דכל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם משום דנפקא מינה לדבר שיש לו מתירין שאוסר בכל שהוא במינו והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאמרינן חלב נבלה הוא א"כ חתיכה של נבלה שנתבשלה ביורה גדולה שיש בה מים ורוטב הרבה והתיכות שאין מינה תאסור לעולם שהרי בולעת תמיד מים וראשון ראשון נעשה איסור וכשפולטת אותו אוסרת הכל ולמה אמרו הרוטב בנותן טעם ולאו קושיא היא דאותה פליטה ראשון ראשון בטלה שכיון שאין בחתיכה כדי ליתן טעם ברוטב של יורה כולה אי אפשר שיהא חוזר וניעור: וגרסינן תו בגמ' על מאי דמפרקינן גדי אסרה תורה ולא חלב ומי אמר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא איתמר חלי זית בשר וחלי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו כלומר לוקה על אכילתו דכזית אסור אבל אינו לוקה על בישולו כדמפרש טעמא בגמרא ואי אמרת גדי אסרה תורה ולא חלב על אכילתו אמאי חייב חלי שיעור הוא אלא לעולם קסבר רב (אפשר לסוחטו אסור) שכר"ס מ"ז לא שנא חלב ולא שנא בשר אסור והכא במאי עסקינן שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פליט כלומר מאי דאמר רב לעיל בשר אסור וחלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבלע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט. ופרכינן סוף סוף כי נייח הדר פליט ומפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלקו לאותו זית קודם שתנוח כך פרש"י ז"ל והשיב עליו רבינו שמואל היכי אמרינן שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט והרי הדבר נראה לעין שאם נתן בשר או שלקות ברותחין משנין את מראיהן למראה שומן בשר או למראה שלקות ועוד מתורת הגעלה נלמוד שהרי במים רותחין מגעילין וקודם שינוחו מרתיחתן מסלקין אותן שלאחר שנחו היאך פולטין וכי יש הגעלה בפושרין ולפיכך פירש הוא ז"ל דהכי קאמר דמפלט לא פליט לאלתר עד שיהא שבע מלבלוע ואקשינן סוף סוף כי נייח הדר פליט כלומר כשהוא שבע וכא מלבלוע חוזר ופולט ולפירוש זה צריכים אנו להזהר בהגעלת כלים להשהותן במים זמן מרובה עד שיהו שבעין לבלוע ויפלטו וגם זה אינו מחוור דמאן לימא לן מתי הוא שבע מלבלוע ועוד שמדבר עצמו שהוא משיב שהרי בשר שמנפולט לאלתר לתוך הרותחין והשומן נראה בהן מיד וכן הירקות לאלתר משנין מראה המים. ור"ת ז"ל פירש דהכי קאמר מבלע בלע אבל מפלט לא פליט מה שבלע עכשיו עד שינוחו המים מרתיחתן אבל מה שבלוע בו כבר פולט אפילו במים רותחין שכך דרכן של רותחים מבליעין הלא ביבש ומפליטין ממנו מה שהיה בתוכו והרמב"ן ז"ל פירש דמאי דאמרינן הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו דווקא בחלב שאין כל המשקין שוין דחלב רותח מחליק ונבלע הוא בבשר ואינו מפליט את הבשר. חומץ רותח נומת את הבשר ואינו מפליט. מים רותחים מפליטין ואין מבליעין בעץ וכיוצא בו ונומתים בכבד כדאמרינן לקמן אבל אין חולטין בהן בשר אחר לפי שהוא מפליטו כדמוכח בפ' כילד צולין [דף עד:] ולפיכך אין מגעילין בשאר מיני משקין אלא במים דאע"ג דגבי מורק ושוטף במים דריש בתורת כהנים במים ולא ביין במים ולא במזוג ואמרינן בפ' דם חטאת [דף צו:] דבתרומה נ"ל ביין אפילו *במים אפילו במזוג ההיא אביי הוא דאמרה ולענין מריקה ושטיפה דלוכן אמרה אבל הגעלה דתמן אינה אלא במים אי נמי קסבר אביי דיין ומזוג מפליטין הן וחומר הוא בקדשים אבל שמן ושומן וחלב וכיוצא בהם ודאי מבליעין ואין מפליטין ומיהו רבא פליג עליה דאביי בפרק דם חטאת ומוקי לה במלתא אחריתא ולדידיה אפילו ביין ומזוג אין מגעילין בתרומה ובשאר איסורין שבתורה ואין צריך לומר בשאר כל המשקין והכי סליק פירוקא למאי דאיכא למידק בדינא דהגעלה דאמאי לא חיישינן שאע"פ שהמים מפליטין הכלי שהכלי חוזר ובולע מהן בשלמא כלים קטנים אפשר להגעילן ביורה גדולה שיש בה מים הרבה כדי לבטל כל פליטת הכלי אבל כלי גדול שאין במים שביורה ששים כנגד כולו היאך מגעילין אותו והלא הוא חוזר ובולע ונאסר וליכא למימר שאין הגעלה מכשרת אלא כלי שאינו בן יומו אבל בן יומו לא דהא קי"ל דנותן טעם לפגם שרי ומדינא אפילו לכתחלה וכיון שכן כי כתיב הגעלה בכלי מדין בבן יומו כתיבא דשאינו בן יומו פגום הוא ובלאו הכי שרי ועוד בשאינו בן יומו מאי מהני ליה הגעלה שאם אינו נאסר מחמת מה שבלוע עכשיו בה בהגעלה זו לפי שהוא פגום מה צורך להגעילו והרי הנבלע בתוכו פגום הוא וכי תימא שאין הכלי בולע מה שפלט עכשיו וכי קערה נביאה היא אבל לפי מה שכתבנו ליכא למיחש מידי משום דאיכא למימר שטבע המים עם הכלים להפליט מה שבתוכן ולא להבליע ולפי זה מגעילין ביורה אסורה שכל זמן שהמים רותחין אין הכלים בולעין וכ"ת אם כן אפילו בקדרה של בשר נבלה יגעילו ואי אפשר שהרי אוסרת היא את המותרת והיאך תעלה בה הגעלה לאסורות [שבולעין עכשיו בהגעלה זו] לאו קושיא היא דהתם כיון שיש בה ציר ורוטב של בשר הרבה אין כח המים במקומו להפליט והציר והרוטב מבליעין הן ולפיכך צריך ליזהר שלא להגעיל כלים יותר מדאי ביורה אחת עד שנשתנה צורת המים מחמת פליטת הכלים דהוה ליה מגעיל ברוטב אע"פ שאפשר לומר שאין כח אותה פליטה ככח הציר והשומן לבטל כח המים ולפי זה מגעילין כלי ואפילו בן יומו במים שאין בהם ששים ומגעילין אפילו בכלי אסור בן יומו וההיא יורה [ע"ז דף ע.] דמר עוקבא דעבדו לה גדנפא וארתחוה אפילו בבת יומא מיתוקמא שאין חוששין לפליטת האיסור לפי שאינו חוזר ונבלע בכלים כלל והוא שלא נשתנה מראה המים מחמת הפליטה. ואין זה דעת רבינו יצחק ז"ל שהוא כתב שאין מגעילין כלי בן יומו אלא אם כן יש במים ששים מפני שיש לחוש שלא יחזור ויבלע פליטתו וכן אין מגעילין בכלי איסור בן יומו אא"כ הוא דק הרבה שיחזיקו המים שבתוכו ששים מגופו אבל בשאינו בן יומו אין לחוש שמא יחזור ויבלע שהרי פגום הוא. שמא תאמר אם כן נתירנו בלא הגעלה שהרי הוא פגום ומה הועילה לו הגעלה והרי אף עכשיו חוזר ובולע מן הפגום איכא למימר דלא דמי דקודם הגעלה אע"פ שהוא פגום מ"מ כשבלע היה מושבח ולפיכך צריך הגעלה שמא ישתמש בו בעודו מושבח אבל כל שהוא בולע פגום בהחלת בליעתו אין לחוש כלל ולפיכך אע"פ שהכלי בולע בשעת הגעלה מפליטת עצמו אין לחוש לכך כיון שבתחלת בליעתו הוא פגום והויא יורה [סוף מסכת ע"ז] דהות בי מר עוקבא דעביד לה גדנפא ומליא ליה מיא דלאו בת יומא הות דאילו בת יומא הות לא הוה מהני לה דהדרה ובלעה אא"כ היתה דקה כל כך שיהיו במים ששים מגופה ומיהו הני מילי בשאר איסורין דכי בלע איסורא בלע אבל בחמץ לפני זמנו דהיתרא בלע מגעילין אותן אפילו בני יומן. ואע"פ שאין במים ס' משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט חמץ בכלים וכלים במים ותרווייהו דהיתרא ובהכי סגי כמו שיתבאר לפנינו בס"ד וכ"ש הכא שהמים חוזרין ונבלעין בכלי ואיכא שלשה נותני טעמים דהיתרא ומיהו דוקא כשהוא מגעילן קודם זמן איסורו אבל משעה רביעית ואילך הרי הוא כשאר האיסורין דאע"ג דכי בלע היתרא בלע מ"מ ליכא אלא חד נותן טעם דהיתרא ואנן תרתי בעינן זהו דעת ר"י ז"ל. ולפי זה לא הוגעלו כלי מדין אלא קטנים שבהן אבל הגדולים העבים שאין מחזיקין מים ששים כנגד גופן הגיחום עד למחר והותרו בלא כלום מדאורייתא לדידן דקי"ל דנותן טעם לפגם מותר. ולמאן דאמר דנותן טעם לפגם אסור לא הותרו כלל. ולענין הלכה באפשר לסוחטו נקטינן דאפשר לסוחטו אסור דהא איפלגו בהא מילתא רב ורבי יוחנן ורבי חנינא בהדי שמואל ור"ל ור' שמעון ברבי [ואע"ג דלא ידעינן רבי חנינא ורבי שמעון ברבי] כמאן מינייהו נקיטינן אפ"ה כיון דאיכא רב דקי"ל כותיה לגבי שמואל. ור' יוחנן דקי"ל כותיה לגבי דר"ל ואינהו אסרי נקיטינן כוותייהו. ובברייתא [דף קח:] נמי מכרע רבי סבריה דרבי יהודה דאפשר לסוחטו אסור ועוד דמדנקטו לחומרא עדיף וכיון דקי"ל דאפשר לסוחטו אסור ממילא אמרינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי אפי' נסחטה לגמרי מה שבלוע בתוכה עדיין היא אסורה. ולא בבשר בחלב בלבד אומר כן אלא אף בכל איסורין ואע"פ שיש סוברין דדוקא בבשר בחלב כי סוגין דהכא אי נמי דוקא מין במינו וכסוגיין דפ' גיד הנשה. הרי הירושלמי [דערלה פ"ב] מוכיח דאפילו בשאר איסורין ומין בשאינו מינו נמי אמרינן הכי וכמו שכתבתי למעלה אלא דחבור חבורתא דקמאי ז"ל למרמי אמטעתין מדתנן בפ"ה דתרומות ואיתא נמי בפ"ק דתמורה [דף יב.] אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון אלמא לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה דא"כ יפסלו לפי כולם ולא לפי חשבון שבהם בלבד ותו דאמרינן בפרק בתרא דע"ז [דף עג.] יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו ואמרינן התם לחד לישנא דאפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף נמי רואין את ההיתר כאילו אינו ולא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה שאילו כן אף יין של היתר עצמו היה נעשה איסור ואמרינן נמי התם חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בכ"ע ואמאי נימא ראשון ראשון מסתלק מהיתרא ונעשה איסור. ונאמרה בתירוץ קושיות הללו סברות רבות יש מי שאומר דשאני מדומע ומחומץ שהוא יבש ביבש ואין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בהיסור לח או בבלוע ומים שאובין קולא דרבנן היא משום דשאיבה דרבנן היא ודאמרינן גבי קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו היינו דוקא בשנפל שם יין של איסור מועט שאין בו כדי ליתן טעם בשל היתר ואף על פי שהוא נאסר במשהו אעפ"כ אין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה לשער בכולו אלא כשהאיסור הרבה בכדי שנותן בו טעם ומש"ה בעי רב בפרק גיד הנשה [דף ק.] נתינת טעם בחתיכה ולא סגי ליה בכל שהוא אע"ג דס"ל במין במינו כרבי יהודה וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בשנפל בבת אחת שהוא בנותן טעם אי נמי במערה ואינו מפסיק דכבת אחת דמי אבל שלא בבת אחת ראשון ראשון בטל ואין זה מחוור דבשלמא מדומע איכא לאוקמי ביבש אבל מחומץ כלא דמי שהרי מתערב ונבלע הוא יפה ועוד דהא אמרינן התם [ע"ז דף עג:] שתי כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זה בזה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלו. והא הכא דאיכא חמרא טובא כדי ליתן טעם במים ואפ"ה לא אמרינן דמים שבמזוג התרומה כבר נאסרו וניבעי ששים לבטל את המים ואחרים תירצו שאין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור בלוע בחתיכה לפי שאין ממש איסור זה יוצא ומתערב באחרות. ולפיכך אמרו שתהא חתיכה זו כנבלה אבל בדברים המתערבין ונבללין בשוה אין אומרים כן בין שהוא יבש ביבש או לח בלח דיבש ביבש אין האיסור נבלע בתוך ההיתר ולפיכך אע"פ שאינו ניכר אין אומרים שיעשה המעורב כנבלה ומש"ה אינו אוסר אלא לפי חשבון והיינו מדומע ולח בלח נמי אין אומרין בו חתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי הוא מתפשט ומתערב בשוה ומש"ה אמרינן דאין המחומץ ומים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון. וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא נמי מהאי טעמא בעינן ביה נותן טעם ומש"ה נמי אמרינן ביי"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים לבסוף דרואין את ההיתר כאילו אינו ומים רבין עליו ומבטלין אותו ולא אמרי' בהיתר שיהא נעשה נבלה והיינו ללישנא בתרא דאמרי' התם דלא בעינן תחלה וללישנא קמא דאמרינן התם דלא שריא אלא בשנפל שם קיתון של מים תחלה אבל בסוף לא דמשמע דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו לח בלח. התם משום חומרא דיין נסך הוא ואף תירוץ זה אינו מחוור דהא שמעתין מוכחא דאפי' לח בלח אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה מדאמרינן חלב אמאי שרי חלב נבלה הוא והרמב"ן כתב דפלוגתא ניהו דבפ"ג דמסכת מקואות פליגי רבנן אמתניתין דתמורה דאין המים שאובין פוסלים אלא לפי חשבון

לי נדבריהם מאי כאי דמקשינן מדשמואל אדשמואל (א) כא דתנן קיבת בהמת שוכר טוכנים אסורה נבלה היא וכי קאמר מפני שמעמידין אותה בעור הא קיבה גופה שריא בשעה דקיבה גופה פירשא בעלמא הוא אלא י"ל כיון דקשטא הוא דמתני' קודם חזרה מתרץ הכי ור' ישמעאל מקיו השיבו לר' יהושע מ"מ לא דגמר מינה התם במס' ע"ז איסור נבלה שרי פירשא ולדבריו הרי כשאמרו טורפה היא לאו דהויא פירשא דהרי עדיין לאה היא אלא שהיא כמונחת בקופסא לא בפירשא דאתי מתמצית הגוף אבור על כרתו הוא צריך לפירוש אחר בזה ועוד דברי תימה הן לאה הויא (ב) אבל יבבה פירשא בעלמא ולא מעמידין בה ולא נפסלה מלאכול אדם והכלב יכול לאכלה ועוד מלישנא דגמ' דקאמרי חלב שמכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא ואמרו חלב המכונס משעת כניסתו בתוכו ואפי' בשעה שהוא חלב שלא נקרש פירשא בעלמא הוא ויכולני לפרש דקיבה כשרה שינקה מן הטרפה אסורה לאחר חזרה וכ"ש בפני עצמה כיון דאיכא איכבי דהכני לה אבל להעמיד בה מותר לפי שמעשית עיכול ופירשא בעלמא הוא הלכך כל היכא דלא מינכרא איסורא שרי וסברא דגמ' הוא ולא ממתני' וזה כדרך פי' ה"ר יעקב ומחוור ממנו וכן קיבה שבשלה בחלבה אינה אסורה אלא קורעה לאחר בישולה והבשר מותר וכל זה להעמיד דברי הראשונים אם טכל לה אבל כבר עמדנו על מסתאות ישנות ובדוקות ואינו שהלשון הזה דברי בעל הלכות פסוקות הוא ואינו עיקר הגמרא:

הגהות הב"ח
(א) אדשמואל ביפא הא דתנן כצ"ל: (ב) לאה שריא חלב אבל כצ"ל:

א מיי' פרק ט מהל' בכורים סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא:

חשבון דתנן התם אבל מקוה שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין מים שאובין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו שם פסול ר' יהושע מכשיר שהיה ר' יהושע אומר כל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו שם שלשת לוגין וחסר אפילו קורטוב כשר מפני שחסרו בו ג' לוגין וחכמים אומרים לעולם הוא בפסולו עד שילא ממנו מלואו ועוד פירוש דר' יהושע סבר שכל שחסר אפילו קורטוב מן המקוה לאחר שנפלו בו ג' לוגין כשר להשלימו למ' סאה של מים כשרים לפי שאי אפשר שבאותו קורטוב שחסר לא חסר מעט מן השלשת לוגין וחסרו המים שאובים משלשת לוגין וחכ"א שלעולם הוא בפיסולו עד שילא ממנו מלואו כלומר מים שהיו בו תחלה ועוד דבר מועט למעט משלשת לוגין וסובר הרב ז"ל דבחתיכה עצמה נעשית נבלה פליגי דמים פסולין שנתערבו בכשרין לר' יהושע אין פוסלין אלא לפי חשבון ולרבנן כולן נעשים שאובין ופוסלין ולפיכך אמר ז"ל דכולה מילתא פלוגתא היא בין בלח בין ביבש בין בחתיכה ומה שלא הקשה משמועות הללו זו על זו כאן ובע"ז יש לנו כיולא בזה בתלמוד. ואף דרך זה אינו מחוור

דף עה ע"ב

נר מצוה

תורה אור

הזרוע *והלחיים והקיבה נוהגין בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין שהיה בדין ומה חולין שאין חייבין בחזה ושוק חייבין במתנות קדשים שחייבין בחזה ושוק לא כל שכן ת"ל °ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו אין לי אלא מה שאמור בענין: **גמ'** *אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מ"ט אי בעית אימא משום דכתיב °זה ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין: ההוא

ויקרא ז · דברים יח

רש"י

הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בפני הבית. בעודו קיים: שהיה בדין. שיהוג בקדשים אי לאו קרא: ואתן אותם. בחזה ושוק כתיב ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא ד"א: **גמ'** המזיק מתנות כהונה. קודם שנתנן לכהן השליכן לאור או לים: דכתיב זה יהיה. כלומר בעודן קיימות חייב ליתן אינן קיימות לא חייב בהן הכתוב תשלומין: שאין לו תובעין. אין לו בעלים שיכולים לתובעו שזה יכול לומר אתנם לכהן

דף קל. · דף קל:

אלא שדין מקוה חלוק הוא משאר איסורין שהרי ג' לוגין של איסור שרבו עליהן ששים של היתר כיולא בהן בבת אחת מבטלין אותה ואילו מקוה שנפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין בתחלה אפילו כל מימות כשרין שבעולם אין מכשירין אותו אלמא שלשה לוגין שקודמין לארבעים סאה מחזירין כל המים לפסולן ואין לנו כיולא בזה בשאר איסורין ולפיכך אומרים חכמים שלעולם הוא בפסולו עד שילא ממנו מלואו ועוד. ומה שאמר דהנהו רבנן פליגי אמתני' דתמורה דתנן בה דאין המים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון בודאי שנתיילמה ממנו הלכה זו ומכל מי שהקשה ממנה אשמעתין לפי שאינה ענין לשמועתנו כלל דההוא לאו במים שאובין שנתערבו בכשרים הוא דהא אמרינן בפ"ק דתמורה (דף יב:) דכי תנן אין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון הייני לפי חשבון כלים כלומר דדוקא כשהג' לוגין באו מג' כלים בלבד אבל מד' ואין צ"ל ביותר מכן אין פוסלין ומשום דבמדומע ובמחומץ ובמים שאובין שייך לפי חשבון תנהו בהדי הדדי אע"פ שחשבון המים שאובין אינו מענין חשבון המדומע והמחומץ וליכא נמי הכי מוכח דלא קתני דאין המים שאובין שנתערבו בכשרים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון כדקתני אין המדומע ואין המחומץ פוסל ולפיכך כל מה שנאמר בתירוץ קושיות הללו אינו עולה כהוגן אבל העיקר שנראה לי הוא על הדרך שפירשתי למעלה דחתיכה עצמה נעשית נבלה בבשר בחלב מדאורייתא לפי שבשעת התערובת הוא שמתחדש האיסור ונעשה כל אחד עצמו של איסור ובשאר איסורין אינו אלא מדבריהם שראוי להשוות אותן לבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום לתא דבשר בחלב אין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא בדברים המתבשלים דומיא דבשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה. אי נמי לונן לתוך חם שאף הוא דרך בישול ומש"ה מדומע ומחומץ שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ה"ה והוא הטעם ומש"ה אמרינן לישנא בתרא דיין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו ואע"ג דנפל קיתון של מים לבסוף כלישנא דמתני לה אמתני' דלא בעי תחלה וכדאיתא התם משום דכל שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה וליכא דבעי תחלה לאו משום דחתיכה עצמה נעשית נבלה אמר הכי אלא דס"ל דכיון שיין נסך אוסר במשהו כשמלא יין של היתר בפני עצמו אסרו ואע"פ שנפל שם קיתון של מים לבסוף מה בכך והרי עדיין משהו של איסור מעורב ביין של היתר שהרי אין למשהו שיעור ואין כח במים לבטלו מפני שהוא מעורב ביין אחר של היתר. וכשנפל שם בתחלה משום הכי ס"ל דאמרינן רואין משום דס"ל שמיד שנפל איסור לתוך תערובת זה מתבטל במים של היתר ונמצא שאין כאן איסור כלל שכיון שיש כאן יין של היתר שראוי ליאסר במשהו ומים של היתר הראוים לבטל ברוב יותר ראוי שנאמר שיבטלו המים משיאסר היין שביטול המים שורת הדין ואיסור היין חומרא יתירה ובזה מתחוורות השמועות כולן ועולות יפה אבל יש לתמוה על הרב אלפסי ז"ל למה לא פסק בכאן שחתיכה עצמה נעשית נבלה להלריכה שיעור כיולא בה לדברי חכמים שאומרים מין במינו בטיל. ויש אומרים כדי להעמיד דבריו דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא למ"ד מין במינו לא בטיל שכך הדין שכל חתיכה שקבלה טעם מן האיסור אין מינה מוליאה מכלל איסורה אדרבה היא אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל לדידן דקי"ל דמין במינו בטיל אין ענין לחתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר שהם נתלים בזה מפני שלא מלינו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דמסיים בה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ואין זה דרך מחוור וירושלמי דתרומות הוי תיובתיה ואף הרמב"ן ז"ל כתב שהלכה רווחת היא חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת אפילו לדברי חכמים וכן ראוי לדון ולהורות לענין מעשה עד כאן: הדרן עלך כל הבשר

הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בארץ ובחולה לארץ. משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו לכולהו: בפני הבית. בעודו קיים: אבל לא במוקדשין. משום דכתיב גבי חזה ושוק ואתן אותם ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין דבר אחר לא: **גמ'** אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה. קודם שנתנן לכהן השליכן לאור או לים: אי בעית אימא משום דכתיב זה. דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין: ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין. אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לך ותמהני א"כ מאי איריא מזיק אפילו אי איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעין (א) ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מלוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מלוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי ולפיכך נראה לי דאפילו בבא לנאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו בתוספות דאיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלמאן דמפיק לה מדכתיב זה אפילו בבא לנאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר לה אלא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין בבא לנאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל (דף קג:) ובפרק המפקיד (דף לז.) בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמו להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מלוה מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי לישני מדת חסידות הוא שישלם מדמייתי עלה בגמרא ת"ש בעל הבית העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנלטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני כלומר לפי שעכשיו עני הוא וכשיחזור לביתו ישלם דר"א וחכ"א עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם ואמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן [כלומר אלמא מידי דמחייב רחמנא למיתביה לעניים כל הבא ראשון יכול לתובעו וה"ה למתנות כהונה] וקשיא לרב חסדא דאמר דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין ומתנות עניים נמי ממון שאין לו תובעין הם ומפרקינן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן ומשמע דלתרתי לישני משנינן כן דרבנן הכי קאמרי עני היה באותה שעה ואין כאן אפילו מדת חסידות הא עשיר אם חסיד הוא ראוי הוא שישלם ומדרבי אליעזר לא פרכינן כלל כדאיתא בגמרא מכל מקום משמע דלכולהו לישני אפילו בבא לנאת ידי שמים פטור ואין בזה אלא מדת חסידות בלבד ומאי דאמרינן ואי בעית אימא [לאו משום דאיכא בינייהו מידי אלא] משום דלא ניחא לן בטעמא דאמרינן משום זה דמלטריך לן לדרשא אחרינא בגמרא ואמרינן נמי בגמרא [דף קלא.] הא שמע הרי שאנסו בית המלך את גרנו אם בחובו חייב לעשר כלומר אם לקחוהו בחובו שהיה חייב לו דבר קלוב חייב לעשר ממקום אחר וליתן לכהן מפני שהוא כמוכר אלמא אע"ג דלא פש ליה גביה מידי חייב וקשיא לרב חסדא ומפרקינן שאני התם דקא משתרשי כלומר שהוא משתכר בו שהרי היה צריך לפרוע המעות ומשום הכי אף על גב דממון שאין לו תובעין הוא חייב כשאר חייבי מעשר ומהא שמעינן דאע"ג דקיימא לן כרב חסדא כל היכא דמשתרשי ליה כה"ג חייב וכי תימא אבל מתנות כהונה נמי הא קא משתרשי ליה תירצו בתוספות דאפשר שהיה מתענה ואני אומר לא כי אלא אפילו לא היה לו אפשר להתענות פטור דהא תנן בפירקין דבסמוך [דף קלג.] לא הספיק ליתנו לו עד שלבעו פטור משום דקנייה בשנוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן וכמו שמפרש עלה דההיא בס"ד והתם ודאי הא משתרשי ליה אלא הכי תרלתא דמילתא שכל שנתכוין ליקח מתנות כהונה לעצמו ושינה אותן בלביעה או אכלן שוב אינו משלם אע"ג דמשתרשי ליה שהרי הפקיע מלותו וחיוב ממון אין בהן אבל אנסו בית המלך את גרנו בחובו כיון שלא הפקיע הוא מלותו ומשתרשי ליה עדיין מלותו עליו דמה לי הן מה לי דמיהם וזה ברור ובגמרא [דף קל:] אמרינן דלמאן דס"ל דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין אי אתאי בהמה שלמה ליד כהן זכה במתנותיה ואילו אכלן אחר בתר הכי מיחייב וקי"ל הכי דרבא אסיק בפרק בתרא דנדרים [דף פה.] כמאן דאמר טובת הנאה ממון וכן דעת ר"ח ז"ל מיהו דוקא דאתאי שחוטה ליד כהן אבל בחייה לא דאכתי לא חל חובא עלה והוה ליה כמפרים [חלה פ"ב מ"ה] חלהו קמח דאינה חלה וגזל ביד כהן. ואמרינן נמי בגמ' [דף קל:] דמתנות אינן ניתנות לכהן ע"ה ומיהו היינו בדאיכא חבר אבל ליכא חבר נותנין לו ואין ממתינין לחבר והיינו דתנן במסכת חלה [פ"ד משנה ט] אלו

הדרושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שדבריו מקנתי התוספות דהא ודאי לא מהני טעמא דאין לו תובעים כדי לפטור אלא כי ליתנהו בעין כגון מזיק מיד בעלים. כדקאמר שאני התם דאיתנהו בעינייהו וגבי אנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב דקא משתרשי ליה ואין לך ממון שאין לו תובעים יותר ממעשר עני המתחלק בתוך הבית דקתני מוליאין אותו מידו ובכדיא תני שאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקיבה אין מוליאין אותו מידו לא מכהן לכהן כו' משמע הא מישראל לכהן מוליאין ומה שכתב כר"ן דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מלוה קשה דהאיכא למ"ד האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ופי' התוס' טבלים ממש דיליף נתינה נתינה מתרומה בפ' ראשית הגז וכיון דליה הלכתא הכי איסורא מיהא איכא לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה וה"ז דומה למה שמקשה בגמ' תנא הני ישלם והא אמרת מדת חסידות שנו כאן ועוד דטעמא דמתנות לא טבלי פי' האלפס לקמן דמתנות אין בהן קדושה אלא הוצת שבח הן וכמיי' פי' טעמא מפני שהן מובדלות בבהמה לעצמן:

המאור הגדול מפרק העור והרוטב

האלפסי השמיט זה הפרק

[דף קכ ע"ב] **והא** דתנן דבש תמרים ויין תפוחים כו' במאי פליגי ר"א סבר דון מינה ומינה פי' והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים אין תרומתן תרומה אלא מדברי סופרים וה"ק כיון דבמידי דאורייתא אית ליה דון מינה ומינה ואי הוי תרומה מדאורייתא הוה גמרינן לה מבכורים למשקין היוצאין כמותן ה"נ עביד רבנן בדידהו כעין דאורייתא ור' יהושע סבר א"נ הואי דאורייתא לא היו משקין היוצאין מהן כמותן דאית ליה דון מינה ואוקי באתרא:

[שם] **והא** דתנן אין מביאין בכורים משקה פי' אין מביאין לגמרי משמע אפי' הביא פירות ודרכן דאי בדרוכין ועומדין אפי' ענבים נמי לא דהא אמרי' פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה ומני מתני' ר' יהושע היא דאמר גבי תרומה לא קדישי משקין שזבו משאר פירות משום דאית ליה דון מינה ואוקי באתרא וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לבכורים מתרומה דהאי דרבי רחמנא בהו אשר תביא כזיתים וענבים בלחוד הוא דרבי זה העתקתי מפי' ה"ר שלמה ז"ל:

[דף קכא ע"ב] **אמר** חזקיה הואיל ויכול לגררה ולהעמידה בפחות מכזית. בעוד שהיא מפרכסת קודם שתמות לגמרי עד שלא ישאר בה כזית כגון זו אין סופה לטמא טומאת נבלות משא"כ בנבלת העוף שכבר מתה ובאה לידי טומאה וכן פירשה ה"ר שלמה ז"ל ויש פירושים אחרים בזה ואינם נכונים:

[דף קכב ע"א] **ת"ש** ר' יהודה אומר האלל המכונס כו' אמר רב הונא הוא שכנס אחר הפשט דגלי אדעתיה דלא בטליה מעיקרא כשפלטתו הסכין בהפשיט ועור לא מבטל שאם היה העור מבטלו לא היה הכינוס מועיל כלום שאין מחשבה מועילה לטמא טומאת נבלות אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לר"י לא בטיל על גב העור ר"י דאמר כר' ישמעאל אלא אי אמרת פלטתו סכין לר' ישמעאל נמי עור מבטל ואין כנוס מועיל במקום שהעור מבטל כלום ר' יהודה דאמר כמאן אלא פלטתו סכין לר' ישמעאל לא בטיל על גב העור ורב הונא דאמר והוא שכנסו אליבא דר"י בשיטת ר' ישמעאל ורב הונא דאמר שני חצאי זיתים שישנן על גב העור השור מבטלן ואין כנוס מועיל כלום כר"ע ודקאמרת אי אליבא דר"ע פשיטא מהו דתימא כו':

*ההוא ליואה דהוה א חטיף מתנתא אתו ואמרו ליה לרב אמר להו לא מסתייה דלא שקלינן מינייהו אלא מיחטף נמי חטיף ורב אי איקרו עם מישקל נמי נשקול מינייהו ואי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו מספקא ליה אי איקרו עם או לא: *דרש מרימר הילכתא כוותיה דרב והילכתא כוותיה דרב חסדא כי אתא עולא ב אמר הבו מתנתא לכהנתא אלמא קסבר עולא כהן ואפילו כהנת *אמר רבינא אמר לי מרימר הילכתא כוותיה דרב חסדא והילכתא כוותיה דרב והילכתא כעולא והילכתא כרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה מישראל בנה פטור מה' סלעים °רב כהנא אכיל בשביל ג אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו: כוי חייב בכולהו מתנות דתניא שור מה ת"ל אם שור לרבות את הכלאים שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי: **מתני'** בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כלן פוטרין את כלן אחד שוחט את כלן פוטרין לו אחד השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות והמשתתף עמהם צריך שירשום ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות א"ל

רש"י

דף קלא. אחר ולא לך: חטיף מתנתא. כשהיו התינוקות מוליכין זרוע לחיים וקיבה לכהן היו חוטפים מידיהן: לא מסתייה. כשהוא שוחט בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אלא מיחטף נמי חטיף: ורב. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה משמע דמן הדין היה לנו לכופו ואנו נמנעין: אי איקרו דף קלא: לוים עם לשקול מיניה. דכתיב זה יהיה משפט הכהנים מאת העם: רחמנא פטרינהו. ומאי טיבותא עבדינן בהדייהו: מספקא ליה. ומספיקא פטרינן להו דהמע"ה: הילכתא כרב. דף קלב. דלא שקלי מליואי. וכרב חסדא דאמר המזיק מתנות או אכלן פטור: לכהנת. לבת כהן ואפילו היא אשת ישראל דכיון דלית בהו קדושה דאינן אסורין לזרים הרי היא מותרת בהן ולא דמו לתרומה ואי משום דכתיב ונתן [דף שו ע"א] לכהן קסבר אפילו כהנת במשמע: פטורה מחמשה סלעים. דתנן כהנים ולוים פטורין מן הפדיון וקמ"ל דלויה שילדה נמי אפילו מישראל פוטרת בנה מפדיון דבפטר רחם תליא רחמנא: בשביל אשתו. ישראל היה ואשתו כהנת: כוי. הוא בא מן העז ומן הצבי: **מתני'** בכור. שהוא פטור מן המתנות דהא כוליה דכהן הוא: בכור שנתערב במאה. בהמות חולין והוא בכור בעל מום שמותר לשוחטו: בזמן שמאה שוחטין. שהן של מאה אנשים: כולן פטורין. מן המתנות דכל חד מצי אמר דידי בכור הוא: אחד שוחט את כולן. שכולן של איש אחד פוטרין לו אחד ותו לא: השוחט בהמתו של כהן ושל עובד כוכבים פטור. טבח זה ממתנות אע"ג דחיובא על הטבח רמיא דכתיב מאת זובחי הזבח. ה"מ בבהמה בת חיובא הא לאו בת חיובא היא: וישראל המשתתף עמהן. והולקין בבית הישראל ושוחטין בבית הישראל: צריך שירשום. יעשה סימן היכר שהכהן שותף בו שלא יחשדנו הרואה שאינו מפריש מתנות כרשע: ואב א"ל כהן לישראל. פרה זו מכורה לך חוץ מן מתנותיה פטור ישראל

אלו ניתנין לכל כהן שירצה החרמים והבכורות והזרוע והלחיים והקיבה: **ההוא** ליואה דהוה חטיף מתנתא. כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקיבה לכהן היה חוטפן מידיהם: לא מסתייה. לא די דכשהוא שוחט אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אלא מיחטף נמי חטיף: ורב. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולין לכופו בכך ונמנעים: אם לוים מיקרי עם משקל נמי נשקול מיניה. דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב [דברים יח]. ואי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו. ומאי טיבותא עבדינן בהדייהו: מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא איקרו עם. דתנאי פליגי בהא מילתא בגמרא ורב מספקא ליה כמאן מינייהו הילכתא ומשום הכי פטר להו מספיקא דהמוציא מחבירו עליו הראיה: הילכתא כוותיה דרב. דמספקא ליה לוים אי איקרו עם או לא ולא שקלינן מינייהו מתנות: והלכתא כוותיה דרב חסדא. דמזיק מתנות כהונה פטור מלשלם ומשמע לי דכיון דספקא הוא אפילו נטל הכהן יחזיר ללוי דהא מסקינן בפ' קמא דב"מ (דף ו:) גבי ספק בכורות דתנן בהו המוציא מחבירו עליו הראיה דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מסופק מצד הדין דמוציאין מידו כמו שכתבתי שם בחדושי וה"נ דכוותה ולפיכך לא נתחוור לי מה שכתב הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים שאם נטל הכהן מתנות מלוי לא יחזיר ואמאי מהי שנא מספק בכורות ועוד דבמתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהן טובת הנאה לבעלים ומשמע דכל שיש בו טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין מידו דהא ודאי אפי' מידי דלית להו טובת הנאה לבעלים כלקט שכחה ופאה כדאיתא בגמ' [דף קלא.] אם בא עני ושאל ממנו אם רצה אינו נותן לו דאי אמרת דכל שאין בו טובת הנאה נותן על כרחו למי שתובע ראשון מאי פרכינן [בדף קל:] לרב חסדא מבעל הבית העובר ממקום למקום דלקט שכחה ופאה אין בהם טובת הנאה ואם הוא מחוייב ליתנו למי שתובע ראשון ה"ל ממון שיש לו תובעין אלא ודאי אפילו בדבר שאין בו טובת הנאה לבעלים אינו מחוייב ליתן אלא למי שהוא רוצה אלא שאם בא ולקחו אין מוציאין מידו וממילא במידי דאית ביה טובת הנאה אפילו לקחו מוציאין מידו וכן כתבו בתוספות ולמאן דאמר טובת הנאה ממון ודאי הכי הוא מתנות יש בהן טובת הנאה דנתינה כתיבא בהו ולפיכך נראה שאפילו נטל כהן מתנות מלוי יחזיר והלוי מעכב לעצמו דספקא דממונא הוא: **הבו** מתנתא. הזרוע והלחיים והקיבה: לכהנתא. בת כהן ואפילו היא אשת ישראל דכיון דקדושה לית בהו דאין אסורין לזרים הרי היא מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת במשמע: רב כהנא אכיל בשביל אשתו רב פפא אכיל בשביל אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו משמע דהכי קאמר שכל אחד מאלו היה נוטל מתנות בשביל אשתו שמי שהיה נותן להם היה מקיים מצות נתינה שאף על פי שאין כהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא הפסר ליה כדאיתא לקמן [דף קלג.] אשתו שאני דכגופיה היא ואינו צריך הרשאה דאי לא תימא הכי מאי קמשמע לן וכי מתנות כהונה אסורים לזרים או שמא אתא לאשמעינן דאפילו נשואה אוכלת ואינו מחוור דמאי קמשמע לן והר"ס במז"ל כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוון למה שכתבתי: הלכתא כותיה דרב. דלוים פטורין מן המתנות מספקא: והלכתא כותיה דרב חסדא. דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור: והלכתא כותיה דעולא. דכהן ואפילו כהנת: והלכתא כרב אדא בר אהבה. דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים דתנן התם בבכורות (דף ד.) דכהנים ולוים פטורין מפדיון הבן ואשמעינן רב אדא דלויה כלוי והתם בפרק יש בכור לנחלה [דף מז.] פליגי בה רב פפא ומר בריה דרב יוסף משמיה דרבא רב פפא מוקי לה לדרב אדא בר אהבה כשנתעברה מעובד כוכבים ומר בריה דרב יוסף מוקי לה אפילו בשנתעברה מישראל וקי"ל כמר בריה דרב יוסף הילכך לויה שילדה לא שנא נתעברה מעובד כוכבים ול"ש נתעברה מישראל בנה פטור מחמש סלעים והני מילי בלויה אבל כהנת שילדה דוודאי מישראל הוא שבנה פטור מחמש סלעים אבל נתעברה מעובד כוכבים חייב שכיון שנבעלה לו נפסלה מקדושתה והויא כבת ישראל שנתעברה מעובד כוכבים שבנה חייב בחמש סלעים: **כוי** חייב בכולהו מתנות. דתניא שור מה תלמוד לומר אם שור לרבות את הכלאים. הבא מעז ומרחל: שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי. ולכאורה לפום פשטא דשמעתא האי כוי דמרבינן הייתו הבא מן הצבי ומן התישה דבקלת מתנות מיחייב בודאי משום לד האם אבל באידך פלגא סבירא ליה לרב הונא בר חייא בגמרא דפטור משום דמצי אמר ליה ישראל לכהן אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב שהוא *חיה ופטור מן המתנות ושקול ומשום הכי סבירא ליה לרב הונא בר חייא דאינו חייב אלא בחצי מתנות ובתר הכי מסקינן ואמרינן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא וכו' פרש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא להכי אהני ליה רבויא דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו רבויא הוה מיחייב בפלגא דשה אפילו מקצת שה משמע ואהני רבויא דאם לאידך פלגא. והאי פירושא לא נהירא לי דכיון דאיצטריך רבויא נפשוט מיניה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין [א"כ ספיקא] אמאי איצטריך קרא לרבויא וברים פרק בתרא דיומא (דף עד.) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש אינו באזהרה תלמוד לומר כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה הוא דאי ספקא הוא וכי איצטריך קרא לרבויי כספקא לפיכך נראה לי דרבין [אמר] רבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכלהו מתנות לאו בצבי הבא על התישה מוקי לה אלא סבירא ליה דכוי בריה בפני עצמה הוא ורבייה קרא לשויה כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הר"ס במז"ל למדתי שכך כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות לגבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה עד כאן אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו: **מתני'** בכור של ישראל שנתערב במאה. בהמות אחרות של חולין והוא בעל מום ומותר לשוחטו: בזמן שמאה. בני אדם שוחטין את המאה בהמות והן של מאה אנשים פוטרין את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא ובגמרא פריך יבא עליו כהן משני לדדין: אם אחד שוחט את כולן. [שכולן של אחד אין פוטרין לו אלא אחד הואיל שהוא שוחט את כולן] דאמרינן ליה מתנות גבך ניהו אבל אחד יכול ליפטר ולומר בכור שלי הוא שאי אפשר שלא יהא בכור אחד מהם ומן הבכור אין נותנין מתנות כהונה שאין קדושה חלה על קדושה: **השוחט** בהמתו של כהן ולעובד כוכבים פטור טבח זה מן המתנות. ואע"ג דחיובא אטבח רמיא כדאמרינן בגמרא הני מילי בבהמה דבת חיובא היא הא לאו בת חיובא היא: והמשתתף עמהן. ישראל המשתתף עמהן שוחטין ומחלקין ביניהם פטור מן המתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מן המתנות כדי שיבינו הרואים שאין כולה של ישראל ולא יחשדוהו ברשע והר"ס במז"ל כתב בפרק ט' מהלכות בכורים והמשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא סיים חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעין שהכהן שותף. (א) בו ובגמ' אמרינן דאי יתיב עובד כוכבים אכספתא כלומר במקום שמניחין בו המעות דמי הבשר אינו צריך לרשום דהכל יודעין שהוא שותף דליכא למימר שיחשבו שאין לו חלק בו אלא שהאמינו לשמרם שלא יגנבו דאין אמונה בעובד כוכבים אבל בכהן אפילו יתיב אכספתא צריך לרשום דאמרינן הימוני הימניה לשמור המעות ואין לו חלק בבהמה וכן נמי אי יתיב עובד כוכבים אמסחתא דהייטו סמוך לעלי שמקלבים עליו הבשר אין צריך לרשום דמשום דסתם עובד כוכבים מפעא פעי כלומר שתמיד הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך הכל יודעים שיש לו חלק בה אבל בכהן כי האי גונא לא סגי מתוך שהוא נגוע וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף. ואיכא למידק וחלקו של ישראל אמאי פטור דהא אמרינן בגמרא דכוי הבא מצבי הבא על התישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפי' מקצר שה משמע והכא נמי נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב. איכא למימר דלא דמי דהכי דאמרינן דשה אפילו מקצת שה הני מילי היכא דכל שיות שבו חייב דבכי האי גוונא כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייבו רחמנא: **ואם** אמר כהן לישראל אני מוכר

הגהות הב"ח

(א) שותף לו כצ"ל:

גי' מהר"ס לכי

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ולא יטול הכהן מעצמו ואף לא ישאל חלקו בפיו עד שיתנו לו מאליהן. והכהנים הצנועים היו מושכין ידיהן מלקבל אף כשנותנים להם ויש כהנים מחכמי התלמוד שלא היו מקבלין אלא בערב יוה"כ כשיש רוב בשר וכדי להחזיק עצמם בכהונה:

ב שאלו לרש"י על זרוע ולחיים וקיבה למה לא נהגינן ליתן לכהן ומשנה שלימה שנוהגין אפי' שלא בפני הבית ונהגו בהן אמוראי בתראי והשיב מי ימחה ביד הנותנין והנותן תבא עליו ברכה אבל נהגו העם כר' אלעאי דאמר עליהם ועל ראשית הגז דאין נוהגין אלא בארץ. מא"ז:

לשון ריא"ז

ג מתנות הללו נותנין אפי' לכהנת ואם היה בעלה ישראל אוכל בשבילה. מתנות הללו אינן טובלין כמו שטובלין התרומות והמעשרות ומותר לאכול הבשר אף עד שלא הורמו. כהן ששחט לעצמו פטור מן המתנות ואם שחט למכור לאחרים שתים ושלש שבתות פטור מכאן ואילך חייב ואם קבע מקום למכור בשוק חייב במתנות מאלתר ואם אינו מפריש מתנות חייב. הלוי הוא ספק אם הוא חייב במתנות ואם לאו ומספק אין מוציאין מידו ואם הוציאו מידו שלא כדין מוציאו ומחזירין לו כמבואר בקונט' הראיות:

מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות פטור ישראל מן המתנות משום דהא שיירינהו כהן גביה מיהו דוקא דאמר ליה חוץ אבל אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי חייב ישראל במתנות וטתנם לכל כהן שירצה דעל מנת לאו שיורא היא כדאמרינן בגמ' אע"פ שהתנה אין תנאו כלום דהוי ליה כמתנה על מה שכתוב בתורה שהרשתו [תורה] שיתנם לכל מי שירצה : אמר לו ישראל לטבח מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהם מתנות . קיבה נותן לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שיש המתנות וזה לא מכר לו הקיבה : לקח ממנו במשקל . הליטרא בכך וכך ושקל לו הקיבה נותנה לוקח זה לכהן שהרי הגזלה אצלו והטבח ינכה לו מן הדמים בעל כרחו שמכר לו דבר שאינו שלו . וגרסי' עלה בגמ' [דף קלד.] אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עם הלוקח ואסיקנא דבמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר מתנות כהונה אין נגזלות ומר סבר נגזלות ואיכא דמתני להא שמעתא בפ"ע (א) רב אמר לא שנו הא דתנן דנותן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אבל טבח אינו חייב לכהן כלום אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח דינו של כהן עם הטבח (ב) משום דמשתרשי ליה זוזי לטבח וחייב לשלם שאסור לו למכור חלק כהנים ולעשות עליהן גזלן ולפיכך חייב להחזיר המתנות לכהן מדין הפרשה ולא בדיינין משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ורב אסי סבר דמתנות כהונה אין נגזלות הילכך קמא לאו מידי עבד ושני חייב להפריש דאיתנהו ברשותיה וקי"ל כרב אבל מדברי הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים נראה דה"ק לא שנו דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאוכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות : גמ' אמאי . פוטרין את כולם הא יכול לבא כהן עליו משני צדדין כלומר בשני כחות : בבא לידי כהן . הא דקתני מתני' דפוטרין את סונן בבא אותו בכור לידי כהן ונפל בו מום קבוע וחזר ומכרו לישראל דאי אפשר לומר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומדברי הר"ס במז"ל בפ' הנזכר נראה דהוא מפרש דכיון דבכור זה נתערב בבהמות של ישראל ולקח הכהן האחד מן הספק הרי הוא כמו שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו :

וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות . משום דלא איקרו עם ואמאי תני השוחט : זאת אומרת . מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקא שחט בהמות ישראל הדין עם הטבח כלומר שדינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח דהכי משמע השוחט לכהן פטור הא שוחט לישראל חייב השוחט ואין כהן הולך אלא בעל בהמה אלא דהכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים היא פטור הטבח מן המתנות ואילו תנא כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות לא הוה מצי למגמר מיניה האי ומיהו מסתברא דאף על גב דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך הלה עושה סחורה בפרתו של זה :

תורה אור

א"ל מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקחה ממנו במשקל נותן לכהן ומנכה לו מן הדמים: גמ' אמאי יבא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה אם בכור הוא כוליה דילי הוא ואם לאו בכור הוא הב לי מתנתא *אמר רב הושעיא בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו : השוחט לכהן ולעובד כוכבים וכו' : וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח דרש רבא °מאת העם ולא מאת הכהנים כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפילו כהן טבח במשמע : אושפיזכניה דרבי טבלא כהן הוה והוה דחיקא ליה מילתא אתא לגבי רבי טבלא א"ל זיל אישתתיף בהדי טבחי ישראל דמגו דפטרת להו ממתנתא משתתפי בהדך חייביה רב נחמן אמר ליה והא רבי טבלא פטרן אמר ליה זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך רבי טבלא מאונך (א)ואתא ר' טבלא לקמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל דכי אתא רב אחא בר חיננא מדרומא אמר רבי יהושע בן לוי וכל זקני דרומא אמרו כהן טבח ב' וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב א"ל וליעבד (ב) מר כרב אחא בר חיננא אמר ליה הני מילי היכא דלא קבע מסחתא אבל הכא הא קבע מסחתא : אמר רב חסדא האי כהנא טבחא דלא מפריש מתנתא בשמתא לידוי אמר רב חסדא מתנות כהונה זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לב' ומתנות כהונה דתורא פלגי להו אפילו גרמא גרמא והא דאמר ר' יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה וכל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים לית הלכתא כותיה דמתנות אין בהם משום קדושה אלא חובת טבח הן ואי לא יהיב להו הוא ניהו דקאים באיסורא אבל בישרא שרי וגרסי' נמי בסוף הדין פירקא* והרי מתנות דלא טבלי אלמא דבר ברור הוא דמתנות לא טבלי וכן הילכתא *אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מ"ט א"ק °למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין *אמר (ג) רבא בדיק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא חבובי מצוה הוא או זלזולי מצוה הוא ופשיטנא ליה ונתן ולא שיטול מעצמו אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי מצוה הוא כיון דשמעיתא להא דתניא ונתן ולא שיטול מעצמו מיחטף לא חטיפנא מימר אמינא הבו לי כיון דשמעיתא להא דתניא [°ויטו אחרי הבצע] רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא אי יהבי לי שקילנא כיון דשמעיתא להא דתניא הצנועין מושכין את ידיהם וגרגרנין חולקין מישקל נמי לא שקילנא בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא ולפרוש ידיה *אנסי ליה עידניה כלומר חולה במעיו היה ולא היה יכול לשהות את נקביו ולפיכך לא היה פורש ידיו אמר רב יוסף האי °כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשיבבותיה ודחיקא ליה מילתא °ליזכי ליה מתנתא ואף על גב דלא אתו לידיה במכירי

ר"מ דברים יח | דף קלג: | דף קלב: | דף קלג: | במדבר יח | דף קלג. | ש"א ח | [דף שז ע"א]

רש"י

ישראל זה מן המתנות ואף על פי שרוב בהמה שלו חיובא מיהא דלאו דידיה הוא : אבל ישראל. שמכר לישראל אחר חוץ ממתנותיה חייב השוחט ליתנו דהדין עם הטבח : א"ע ישראל חברו מכור לי בני מעיה . ויודע הוא שהקיבה ניתנת לכהן וע"מ כן נקחם לכך אין הטבח מנכה לו מן הדמים : גמ' בבא ליד כהן . כלומר מתני' בבכור בעל מום שניתן כבר לכהן וחזר ומכרו לישראל במומו ואין עוד לכהן דין עליו : זאת אומרת . מתני' דאמר השוחט לכהן פטור משמע הא שוחט לישראל חייב השוחט ואין הכהן הולך אצל בעל הבהמה : אפילו כהן טבח . שנעשה טבח למכור אבל במה ששוחט לצרכו פטור : משתתפי בהדך . בלא מעות : מפיקנא לך רבי טבלא . כלומר משמתינן לך ולא יועיל לך רבי טבלא : ליעבד מר כרב אחא . לפוטרו ב' וג' שבתות : מסחתא . עלי קבוע לקצב עליו בשר : דתורא . של שור שיש בו כדי נתינה בתאי זרוע פליג להו לזרוע : גרמא גרמא. ב' עצמות יש בה דזרוע הוא מארכובה עד הכף של יד ויש בה שתי עצמות והיו נותנין אותו לשני כהנים : למשחה . במתנות כהונה כתיב נתתי לך למשחה : בדיק לן . מנסה אותנו : חלקם שאלו . גבי בני שמואל דכתיב ויטו אחרי הבצע ואמר ר' מאיר לא היו גוזלין אלא חלקם חלק לויה מעשר ראשון היו שואלין בפיהן:הצנועין מושכין ידיהן.גבי לחם הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהנא. כדי שלא ישתכח שאני כהן : ולפרוס ידיה . כל השנה ובזה יחזיקוהו לכהן : ודחיקא ליה מילתא . עני והכהן רוצה להטיבו : ליזכי ליה . יזכה לו מתנותיהם

דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים . דכהנים לא איקרו עם : כשהוא אומר מאת זובחי הזבח . דמשמע כל מי שהוא זובח אפילו כהן טבח במשמע ומיהו דוקא בשוחט לישראל אבל בשוחט לצרכו ודאי פטור : והוה דחיקא ליה עלמא . דחוק ועני היה : דמגו דפטרת להו ממתנתא . כדאמרינן במתניתין שהמשתתף עמהם פטור מן המתנות : חייביה רב נחמן . להאי ישראל שנשתתף עמו : זיל אפיק . הוצא המתנות שתחת ידך ותנם לכהן ואי לא מפיקנא לך רבי טבלא מאונך כלומר כל ראיותיו אוציא מאזניך ויהיו לך כאילו לא שמעתם ל"א משמתינא לך ולא יועיל לך רבי טבלא : כהן טבח שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות . דכל שלש שבתות כשוחט לעצמו דמי דמימר אמר אי זבני מינאי מוטב ואי לא תהוי דידי מכאן ואילך כיון שהוחזק בטבחות חייב כשוחט בהמות לישראל אי נמי דיותר משתים ושלש שבתות מפני מראית העין הוא חייב אבל מן התורה לעולם הוא פטור הואיל ושלו הוא מוכר : אבל הכא . האי טבח כהן הא קבע מסחתא וגלי אדעתיה דקביע : מסחתא. חנות ועלי קבוע לקצב עליו בשר : ליהוי בשמתא . ואמרינן בגמ' דאי קאי בשמתיה קנסינן מיניה אטמא או גלימא כדחזיא : זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לשנים . כך הם נחלקות לארבעה כהנים דאיכא שיעור מתנה לכולם אבל לחמשה לא דכתיב ונתן שיהא בהם כדי נתינה : אפילו גרמא גרמא . לפי ששור איבריו גדולים ואע"פ שהוא מחלק את האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא :

מתנות כהונה אין נאכלין אלא צלי . לאו דוקא דהא תנן בפרק כל התדיר (דף צ:) ובכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן שלוקין צלויין ומבושלין ועלה נמי איתמר למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין אלא ודאי ה"ק מלותן נאי לאכלם כבני אדם שאלי ערב עליהם ביותר הא למי שאוהב יותר שלוק או מבושל היינו מעליותא וגדולה דידיה ובסמוך נמי [דף קלג.] בגמרא אמרינן גבי מתנות אי לקדרה אדמחתך להו וכו' . ותנן נמי גבי מוקדשין ואוכלין בכל העיר בכל מאכל :

אמר (ד) רבא בדיק לן רב יוסף . מנסה אותנו אם נדע להשיב ורבא היה כהן : דחטיף מתנתא . (ה) לתינוקות שנושאין אותן לכהנים : מי אמרינן חבובי מצוה קא מחבב . ויפה הוא עושה ומיהו משמע לי דדוקא כשיתנם לו הבעלים ברצון אח"כ דאי לא לא מספקא מידי דנתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים : ונתן לכהן . ולא שיטול מעצמו : מימר אמינא הבו לי . הייתי שואלם בפה מלא שהייתי סבור שיהא חבוב מצוה : חלקם שאלו בפיהם . בני שמואל דכתיב ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ואמר רבי מאיר שלא היתה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם : הצנועים מושכין את ידיהם . בחלוק לחם הפנים היא במסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף לט.) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים : בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא. שמתוך ששוחטין בו בהמות הרבה המתנות מרובות והכהנים מתאספין לנטלם ואילו לא היה נוטל היה נראה שאינו כהן : ליזכי ליה מתנתא . יתן לו חלק מתנות לקבל זרוע ולחיים וקיבה בשביל הכהן והוא אוכלן ואף על גב דלא אתא לידיה דכהן יכול לזכות בו :

במכירי

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר מתנות כהונה אין נגזלות: (ב) ופרש"י וכן בתוס' לפי המסקנא דעם הטבח דקאמר רב היינו אף עם הטבח כרב חסדא דאמר גזל ולא התייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רשאי הוא גונב ראה מזה גונב :

המאור הגדול

הא דדרש רבא כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפי' כהן טבח במשמע ואמרי' כהן טבח שנים ושלש פטור מן המתנות לא קשיין אהדדי שאם שחט הכהן בהמתו של ישראל חייב מיד כדכתיב מאת זובחי הזבח ואם שחט בהמה שלו למכרה לישראל שתים ושלש שבתות שלא הוקבע לטבחות פטור מפני שהוא כשוחטה לעצמו מימר אמר אי מזבינא מזבינא ואי לא אכילנא לה מכאן ואילך הוקבע לטבחות והרי הוא כשוחט לישראל וחייב במתנות והמשתתף עם העובד כוכבים אינו צריך לרשום בדיתיב עובד כוכבים אכספתא א"נ אמסחתא משום דסתם עובד כוכבים מפעא פעי איבעיא להו כולה שלי והראש שלך מהו ופשטינא לחובא משא"כ בראשית הגז ועל מנת שהמתנות שלי נותנן לכל כהן שירצה דקי"ל כל ע"מ תנאה הוה ולאו כחוץ דמי ומתני' נמי דיקא דקתני אם אמר ליה חוץ מן המתנות ולא אמר אם אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי ומתנות כהונה נגזלות כרב ודלא כרב אסי דתלמיד הוא לגבי דרב אלו מן ההלכות שהשמיט הרי"ף ז"ל. והוי יודע כי הוה סליק אדעתין לפלוגתייהו דרב ודרב אסי בדרב חסדא הינו מפרשים דברי רב דאמר הדין עם הטבח דוקא עם הטבח אבל לא עמו ולית ליה דרב חסדא ורב אסי הדין עמו אף עמו ואית ליה דרב חסדא וכשאמר רב חסדא ובא אחר ואכלו רבותא קמ"ל אע"פ שאכלו גובה הנגזל ממנו אם רצה ודכ"ע מתנות כהונה נגזלות ובמסקנא דאוקמתא לפלוגתייהו במתנות כהונה נגזלות ה"ל פי' דברי רב דאמר הדין עם הטבח אף עם הטבח וה"ה עמו דמתנאתה דכהן גביה נינהו ופי' דברי רב אסי דאמר הדין עמו דוקא ולא עם הטבח ודכ"ע אית להו דרב חסדא :

עין משפט

א מיי' פ"ט מהל' הלכה טור א"ח סי' קכח :
ב מיי' פרק ט מהל' בכורים סמג עשין קמב טוי"ד סי' סא:

הגהות הב"ח

(א) מאונך אזל ר' טבלא ואתא לקמיה דר"נ כצ"ל : (ב) וליעבד ליה מר מיהא כרב כו' כצ"ל : (ג) רבה כצ"ל: (ד) אמר רבה וכו' ורבה היה כהן כצ"ל : (ה) מתינוקות:

במכירי כהונה ולויה. בכהן שהוא ניכר בעיר ורוב בני העיר אוהבים אותו ונותנין לו המתנות ובאותו כהן אמרו דיכול לזכות מתנותיו אע"ג דלא אתו לידיה: מכירי. לשון איש מאת מכרו: א"ל רבא לשמעיה. לשמשו של בעל הבית והיה כהן ובעה"ב היה נותן לו מתנותיו: זכה לי מתנתא. תן לי רשות ליקח מתנותיך ואוכלן מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהן ובעינא למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב והכי אמרינן בהשוכר את הפועלים (דף פו:) כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל ואע"ג דרבא נמי כהן הוה דהא אמרינן בפ"ק דר"ה (*דף יח.) דמדבית עלי אתי ובבכורות (דף כז.) נמי אמרינן דרבא מבטל תרומת חו"ל ברוב ואכיל לה בימי טומאתו אפ"ה מנפשיה לא הוה שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא הוה בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם ולפיכך היה נוטלן בתורת זר ע"י נתינת כהן ואע"ג דלא מטא לידיה דשמעא כמך רבא אדרב יוסף דלעיל: רב ספרא לא אכל. משום דלא מטא לידיה דשמעא: מעדה בגד ביום קרה. בגד בלוי ונרקב כמו וכבגד עדים בגד רקוב בעת הקור שאינו שוה לכלום וכמו חומץ על נתר שאינו אלא מפסידו נתר מין נריף הוא אלום בלע"ז כן שר בשירים על לב רע כן האומר דבר למי שאינו יודע להבין בה: משום דעברי אשמעתיה דמר. שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לגורבא מרבנן לקבלם [אע"ג] דלא אתי לידי כהן: כי אמרי אנא באחר. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחיה מזכה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעה"ב אי נמי איסור דאמרי אנא דיכול לזכות מתנותיו לאחר אע"ג דלא אתו לידיה היכא דלא אפשר ליה כלומר לאיש שהוא עני אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה: אלא. כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מ"ט אקריוה בחלמיה: כלפי רבא. כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך: נזוף הוה מאותו מעשה דתענית וכו'. ורש"י ז"ל פירש נזוף הוה משום האי מעשה: ירע שריד באהלו. למי ירע שריד באהלו למי שיש באהלו תלמיד רע תאכלהו אש לא נופח אשו של גיהנם: **אמר** רב הונא שותף בראש. ולא ביותר: אפילו אחד ממאה בראש. אפילו לא שייר הכהן לעצמו אלא אחד ממאה בראש נפטר ישראל מן הלחי ובגמ' איבעיא לן כולה שלי והראש שלך מהו ופשטינן דכיון דחיובא גבי ישראל הוא מיחייב: **תנן** בפרקין [דף קלד.] גר שנתגייר והיתה לו פרה ושחטה אם עד שלא נתגייר פטור. כלומר אם נשחטה קודם שנתגייר פטור דחיובא דמתנות בשעת שחיטה חייל והיא שעתא עובד כוכבים הוה. אם משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה ורמינן עלה בגמרא מדתנן גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב [ספק חייב] ומשנינן ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא. כלומר חלה ספק איסור הוא שיש בה עונש מיתה ומש"ה אזלינן בספיקה לחומרא אבל מתנות אין בהם קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה ואפשר שהרב אלפסי ז"ל שהשמיטה סומך על ההוא עובדא דההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא דשמעינן מינה דכל היכא דאיכא ספיקא גבי מתנות אזלינן לקולא: **תניא** מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע. זו היא גרסת רב אלפסי ז"ל אבל ברוב הנוסחאות כתוב לא יפשיט את הזרוע והכי פירושא מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחין ולאכלם עם עורם לא יפשיט את הזרוע דאהני מנהגא לכהן להרבות במתנות כפי המנהג דמן התורה אין העור ניתן עם הזרוע אלא כיון שנהגו שלא להפשיט נותנו לכהן עם עורו והדר תני מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להמעיט ממתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרינן בסמוך הלחיים להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים מה שאין כן בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר אבל לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל שהוא גורס לא ימלוג את הזרוע יש לפרש כך דלעור לא איצטריך רבויא משום דזרוע ולחי בעורן משמע כמו שהוא בשעה שזובחין אותו כדכתיב מאת זובחי הזבח ולא צריך קרא דהא בראש נמי לא מרבינן אלא צמר ומשום הכי קא תני דמקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד במליגתו ואף על פי שהוא חשוב להם כך במנהגם בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל כהן והדר קתני להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואף על פי שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה הוא רוצה לפי שדרך הראש למלגו כדאמרינן בבילה (דף לד.) מולגין את הראש ואת הרגלים ועור הראש של עגל הרך נאכל הוא בבשרו אבל בזרוע במקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש לא מן הטעם שכתבנו ואפשר גם כן דכיון דרבי רחמנא לחיים ומה שעליהם ורבי נמי קיבה וכל מה שעליה אף על גב דהזרוע איצטריך לן לשל ימין וכדאיתא בסמוך אפילו הכי זרוע נמי היא וכל מה שעליה במשמע: **ואם** אין שם כהן. לתת לו את המתנות מעלין אותם בדמים שם את דמי המתנות ואוכלם ונותן את דמיהן לכהן הבא ראשון: נתינה כתיב בהו. ויש לו ליתן לכהן: **מתני'** איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה. הנמכרת עם הראש: עד כף של יד. עצם רחב של כתף שקורין אשפלט"א: והוא של נזיר. וכן זרוע בשלה האמור בנזיר כך היא ניטלת: וכנגדו ברגל שוק. כנגדו ברגל שוק האמור בשלמים ושתי עצמות הם מארכובה הנמכרת עם הראש עד בוקא דאטמא: מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל. והיינו עצם האמצעי שמן הארכובה ועד הקולית: סובך של רגל. היינו פרק שבין הקולית והעצם האמצעי: הפרק של לחי. אבל הלדעין וחותך כלפי מטה: עד פיקה של גרגרת. עד שפוי כובע שהיא פקיעתה ופתחה של בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון: **גמ'** הזרוע. ונתן לכהן הזרוע דמשמע הידוע המיוחד: הלחיים להביא. ה"א דהלחיים קא דריש וכן ה"א דהקיבה:

והתניא

תורה אור | נר מצוה

במכירי כהונה ולויה רבא ורב ספרא איקלעו לגבי מר יוחנא בר רב חנא בר אדא ואמרי לה לבי יוחנא בר רב חנא בר ביזנא עבדו ליה עגלא תילתא א"ל רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא זכי ליה. רבא אכל רב ספרא לא אכל אקריון לרב ספרא בחלמיה °מעדה בגד ביום קרה (משלי כה) אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה דלמא משום דעברי אשמעתיה דמר אקריון הכי אמר ליה כי אמרי אנא [באחר] שמעא על כרחיה מזכה וכי אמרי אנא היכא דלא אפשר ליה והכא אפשר ליה אלא מאי טעמא אקריון (כלפי רב ספרא) כלפי רבא אקריון ולקרויה לרבא נזוף הוה מההוא מעשה דתעניות* (תענית כד:) דאטרח קמי שמיא ואתא מטרא בתקופת תמוז ואחזי ליה אבוה בחלמיה ואמר ליה איכא דמטרח קמי שמיא כולי האי (א) ושני דוכתיה ואשכחיה לדוכתיה דמרגש בסכיני אההיא נזיפה דיליה אמר ליה אביי לרב דימי פשטא דקרא במאי כתיב א"ל °בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל לגיהנם שנאמר °כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו (איוב כ) ואין שריד אלא ת"ח שנאמר °ובשרידים אשר ה' קורא (יואל ג): *אמר רב הונא ואם היה לו כהן שותף בראש פטור מן הלחי. שותף ביד פטור מן הזרוע. שותף בבני מעים פטור מן הקיבה וחייא בר רב אמר אפי' שותף באחד מהן פטור מכולם והלכתא כרב הונא דהא איתותב חייא בר רב מהא דתניא הראש שלי וכולה שלך אפי' אחד ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן וסלקא ליה בתיובתא: *תניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי °ואם אין שם כהן מעלן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן מ"ט נתינה כתיב בהו אבל לקט שכחה ופאה דלא כתיב בהו נתינה אי ליכא עני דשקיל להו לא צריך לאסוקינהו בדמי דכתיב °לעני ולגר תעזוב אותם (ויקרא יט) ולא לעורבים ולא לעטלפים: **מתני'** איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד והוא של נזיר וכנגדו ברגל שוק ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה ועד סובך של רגל אי זהו הלחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת: **גמ'** ת"ר הזרוע זרוע ימין אתה אומר זרוע ימין או אינו אלא שמאל ת"ל הזרוע. פירוש לימא זרוע [ולא אמר] אלא הזרוע כלומר הזרוע הידוע והוא של ימין. הלחיים להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים. הקיבה להביא חלב שעל גבי הקיבה אמר ר' יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוה לבעלים:

איזהו

רש"י

לקבל זרוע ולחיים וקיבה מבני העיר בשביל הכהן והתלמיד חכם יאכלם ואע"ג דלא אתו לידיה דכהן והוי הת"ח כגוזל הכהנים שעדיין לא זכה בהן כהן זה שנתנו לו: במכירי כהונה. בכהן שניכר בעיר ורוב בני העיר אוהבים אותו ונותנים לו דהוי כמאן דאתו לידיה: א"ל רבא לשמעיה. לשמשו של בעל הבית והוא כהן ובעה"ב נותן לו מתנותיו: זכי לי. תן לי רשות ליקח את מתנותיך ואוכלם כי הלשון ניתן לכהן ודעתי לאכלו בחרדל ואע"ג דרבא כהן היה מ"מ לא רצה ליטול מעצמו ולא לישאל כדאמרי' לעיל: רב ספרא לא אכל. משום דלא אתו ליד השמש: מעדה בגד. בגד בלוי ונרקב: ביום קרה. בעת הקור אינו שוה כלום כן שר בשירים על לב רע כך האומר דברי תורה למי שאין לו לב להבין: משום דעברי ליה אשמעתיה למר. רב יוסף דאמר שמותר לגורבא מדרבנן לקבלם ולא רציתי לסמוך עלה במה דמזכי ליה: השמש של בעה"ב. צריך על כרחו לזכות לאדם חשוב שבא בביתו של בעה"ב: כלפי רבא. על רבא שאינו יודע להבין טעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כן: נזוף היה. משום דהטריח כלפי מעלה במס' תענית דבעא מיטרא משום אימיה דשבור מלכא ואמרי' התם דאתחזי ליה אבוה בחלמא ואמר ליה מי איכא דמיטרח קמי שמיא אשני דוכתיך ולי נראה דנזוף היה משום האי מעשה: שותף בראש. ולא ביותר: אפי' באחד ממאה. שבו: פטור הטבח מן הלחי. ובכהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח של ישראל קאמר: למלוג בעגלים. שמולגין אותו עם עורו ברותחין והוכלין גם את העור: אין ישראל רשאי להפשיט הזרוע. אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו: להפשיט הראש. אעפ"כ לא יפשיט הלחי כדמרבינן מקרא בגמ' לקמן שאף הצמר שבראש הכבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש העור: ואם אין שם כהן. לתת לו המתנות מעלין אותן בדמים שם את דמי המתנות והוכלם ונותן את דמיהן לכהן הבא ראשון: נתינה כתיב בהו. ועליו ליתנם לכהן: **מתני'** מן הפרק של ארכובה. מארכובה הנמכרת עם הראש: עד הכף של יד. עצם רחב של כתף: והוא של נזיר. זרוע בשלה האמורה בנזיר כך נטילתה: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים נמי הוו שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא הייתו כל הירך: ועד סובך של רגל. עצם האמצעי עצם שמארכובה עד הקולית עצם האמצעי: הפרק של לחי. אבל הלדעים וחותך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שפוי כובע פקיעתה ופתחה של קנה והוא בית הבליעה דהיינו לחיים תחתונות עם

עין משפט

א מיי' פרק ד מהל' ת"ת טוש"ע י"ד סי' רמו:

גמ' שלנו אי' רבה בר"ה גם בבכורות שם (ג"א)

ב מיי' פרק ט מהל' בכורים סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא:

הגהות הב"ח (א) ג"כ אשני דוכתיך וביני וכו':

מן המאור הגדול

מצאתי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג בזרוע ובכל הספרים שלנו כתוב לא יפשיט את הזרוע וכן נראין הדברים מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחים ולאכלן עם עורן לא יפשיט את הזרוע ואהני מנהגא לכהן להרבות במתנות לפי המנהג אע"פ שאינה של תורה מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להמעיט מתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרי' הלחיים להביא צמר שעל ראש כבשים ושער שבזקן תישים משא"כ בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מצאתי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג בזרוע ובכל הספרים שלנו כתיב לא יפשיט את הזרוע וכן נראין הדברים וכו' מה שאין כן בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר:

אמר הכותב וכן מצאתי בתוספתא כדברי רב אלפסי ז"ל וכוונה היא עד עורו ניתן לכהן אע"פ שלא ריבה אותו הכתוב בזרוע ולחיים כמה שהם קודם הפשטה משמע מאי טעמא מאת זובחי הזבח כתיב משעת שחיטה זכה בהן דהא בתלמודא אף בראש לא עור הוא נותן לפי שלא נתרבה בכתוב א"כ כ"א דהלחיים לרבות עור הוא צריך ומנין להביא צמר ושער שבראשו אלא ודאי שניהם בעורן ניתנין שכך הוא משמעותן ולא הוצרך הכתוב אלא לרבות צמר ושער שבראשו ולפיכך שנו בתוספתא לפי שדרך הזרוע בהפשטה ודרך הראש במליגה והכהנים כמו שאמרו מולגין את הראש ואת הרגלים לפיכך אמרו מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד לגמרי במליגתו ואע"פ שהוא חשוב להם כך בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל כהן להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואע"פ שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט שמא במליגה הוא רוצה כדרכו שאילו בזרוע מקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש שאין דרך העולם אע"פ שהם נהגו בה אינו רשאי לשנות בשל כהן שמא אין רצונו בהפשטתו שעור הראש של עגל הרי הוא כבשרו ונאכל הוא ואפי' בשל שור גדול נמי אסור דכי עבדי אינשי רישא בכבשא בהדי עור עבדי ליה דלא ליתרך הכי מעלי ספי ואם הפי' שגאה ומתקבל והגי' מכריחני שכך הוא בספרי ספרד בתוספתא כדברי רבינו הגדול ז"ל אבל ר"ח ז"ל כתב מקום שנהגו למלוג לא ימלוג את הזרוע פי' להעביר באש הנמר שעליה:

א כתב הרא"ש לא ידענא למה סגיא רב אלפס בלא פיסקא הלכה אע"ג דלענין השחיטה הלכה כר' חנינא לענין לחי הלכה כמתני' ועוד דאיכא שיטה אחריתא דמוקי פלוגתייהו כרבנן ועוד דליכא פלוגתא בלחי דבעינן הלחי שוה בכולם:

א מיי' פרק י' מהל' בכורים סמג עשין קמג טור י"ד סי' שלג:

והתניא נוטלה ובית השחיטה עמה. דמשמע דתופס בעומק הצואר באלכסון יותר מן הפיקה: לא קשיא. כלומר לעולם עד פיקה והו לא ולא קשיא דברייתא דקרי ליה בית השחיטה ר' חנינא היא דמכשר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי ליה בית השחיטה רבנן היא: **וקיימא** לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי. פירוש וקי"ל כר' חנינא לענין שיעור שחיטה והיינו שיור דחיטי כדאיתא בפ"ק (דף יח:) דאילו לענין לחי הניתן לכהן לא פליגי ביה ר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן אלא שהוצרך הרב אלפסי ז"ל לפסוק כאן לענין שחיטה לומר דאע"ג דמתניתין כרבנן דפליגי עליה דר' חנינא בן אנטיגנוס אפי' הכי קי"ל כוותיה. ואי' יודע דאע"ג דכולי פירקין רהיטא ומוכח שהמתנות נוהגות בחוצה לארץ אעפ"כ יש מן המפרשין שסוברין שאין נוהגות אלא בארץ מדאמרינן באידך פירקין [דף קלו:] דבסמוך דנהוג עלמא בראשית הגז כרבי אלעאי דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ ורבי אלעאי גופיה במתנות הכי ס"ל דאין נוהגות אלא בארץ ומחד טעמא יליף הכי לראשית הגז ולמתנות כדמוכח התם וכמו שאבאר בס"ד הילכך כיון דנהוג עלמא כוותיה בראשית הגז משמע דלכאורה שאף במתנות נקיטינן כוותיה אבל אחרים סוברים בראשית הגז בלחוד נהוג כוותיה אבל לא במתנות ויתבאר הדבר לפנינו בס"ד:

הדרן עלך הזרוע

ראשית הגז. כל הגוזז צאנו בין ילדים בין זקנים ואפילו גוזז מאה פעמים נותן מתנה לכהן ושיעורו מפרש לקמן: אבל לא במוקדשין. פריש רבא בגמ' דלמקדיש גיזה עלמה איצטריך דסד"א ליגזוז וליפרוק וליתיב ליה אמר קרא ראשית גז צאנך תתן לו מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדיה ונתינה אבל במקדיש בהמה עלמה למזבח לא איצטריך שהרי אסורה בגיזה ופשיטא דאין ראשית הגז נוהג בה ודאמרינן ליפרוק וליתן ליה היינו משום דבעוד שהגיזה קדושה ליכא למימר דליתיב ליה דלאו דידיה הוא: **חומר** בזרוע ובלחיים ובקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן. דכתיב [דברים יח] אם שור אם שה: ובמועט. אפילו לא שחט אלא אחד: וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים. מפרש בגמ' משום דכתיב בתר קרא דראשית הגז [שם] לעמוד לשרת כלומר שיתן לו ממנו דבר הראוי לשירות כלומר לתכלת דבגדי שרד דתכלת עמרא הוא דהיינו צמר ואין צמר אלא של רחלים: ואינו נוהג אלא במרובה. דכתיב צאנך ומרובה משמע כדמוכח לה באידך מתני' ומקשו הכא וליתני נמי חומר במתנות שהלוקח מתנות מן העובד כוכבים חייב ליתנן לכהן כיון דחיובא גביה הוא כמו שכתבתי למעלה ואילו הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כדתנן בפירקין יש לומר דלא קתני אלא דברים שזה נוהג בהן וזה אינו נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני: **וגרסי'** בגמ' [דף קלו:] עלה דמתני' וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות משא"כ במתנות כלומר דטרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ונתן לכהן לו ולא לכלבו ומפרקינן אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז ושקלינן וטרינן עלה מ"ט דר"ש ומסקינן דיליף צאנך ממעשר וכיון דשקלינן וטרינן טובא עלה ומתניתין אתיא כר"ש היה ראוי לפסוק הלכה כמותו והרב אלפסי ז"ל שהביא משנתנו כצורתה דאתיא כר"ש לפום מאי דאמרינן בגמ' משמע דהכי ס"ל אלא שראיתי לר"ם במז"ל שכתב בפ"י מהלכות בכורים [דראשית הגז] נוהג בטרפה ולא ידעתי למה דכיון דמתני' אתיא כר"ש אפילו פליגי בה רבנן עליה בברייתא היה ראוי לפסוק כסתם משנתנו אבל אפשר שהוא סובר דרבינא דקאמר הא מני ר"ש היא לאו למימרא דס"ל דתנא דמתני' נקיט כר"ש אלא ה"ק משום דפלוגתא דר"ש ורבנן היא לא תנא ליה לפי שלא רצה להכניס עצמו במחלוקת וכיון שכן מתני' לא מוכחא בהא מידי ודאמרינן הא מני ר' שמעון היא מוכח דרבנן פליגי עליה נקיטינן בכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים ובפרק [בא סימן] (דף נא.) נמי משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז דאמרינן התם עלה דמתני' דתנן כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין [דמין קתני כלומר כל מין שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין] אע"ג דאיכא מידי שחייב במעשרות ואין מיטמא טומאת אוכלין דהיינו הפרט ולא המין ואמרינן עלה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ואם איתא כלומר דכל דבר קתני ולא מין דוקא הא איכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות ואע"ג דרבינא דחי התם ואמר ר"ש היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז כדאמר הכא אפ"ה משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז והיא דרבינא דהתם דחייה בעלמא הוא דמסקנא הכי סלקא התם דמין קתני זה כ"ל בטעמו של הרמב"ם ז"ל: **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. כתב רש"י ז"ל וה"ה למתנות שאין נוהגות אלא בארץ וטעמו ז"ל משום דאמרינן בגמ' דס"ל לרבי אלעאי דמתנות וראשית הגז אין נוהגות אלא בארץ ויליף תרוייהו בנתינה נתינה מתרומה דמה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ה"נ בארץ אין בחו"ל לא וכיון דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא להו דילפינן נתינה נתינה ומעתה ה"ה למתנות אבל הדבר קשה דהא כוליה פירקין דהזרוע [משמע] דמתנות נוהגות בחו"ל דהא רבנן בתראי דבבבל קנסי בהו [דף קלב:] [וגבי] אטמא וגלימא ובפרק הבא על יבמתו (דף סג.) נמי אמרינן גבי חברי דאתו לבבל גזרו על שלש בשביל שלש על בשר מפני המתנות אלמא מתנות ראוי לנהוג בהם בכל מקום לפיכך י"ל דנהי דמאן דאית ליה הילכתא כר' אלעאי בראשית הגז פסק נמי דכוותיה במתנות מטעמא דכתבינן אפ"ה ר"נ לא פסיק הלכתא כר' אלעאי אלא נהוג עלמא קאמר וכל היכא דאמרינן נהגו אי אתו לאורויי לא מורינן כדאיתא בפ' בתרא דתענית (דף כו:) הלכך אע"ג דמתנות כי הדדי ניניהו בהדי ראשית הגז אפ"ה אי נהוג נהוג ואי לא נהוג לא מקילינן בהו וי"א עוד דאפילו נהוג כוותיה דמתנות לאו מנהגא הוא דאע"ג דטעמא דר' אלעאי בראשית הגז ובמתנות משום דיליף נתינה נתינה הוא ולדבריו אי אפשר לחלק ביניהם אפ"ה נהוג עלמא כוותיה בראשית הגז ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן בגמ' [דף קלו.] גבי פלוגתא דר' אלעאי ורבנן בבהמת השותפין אי מיחייבא בראשית הגז אי לא דטעמא דר' אלעאי דפטר משום דכתיב צאנך ולא של שותפות ולא של עובד כוכבים ואמרינן דלדידיה לא מצריך למעוטי שותפות עובד כוכבים דנפקא ליה מרישיה דקרא דכתיב ראשית דגנך ולא של שותפות עובד כוכבים הילכך גמר צאן דראשית הגז מתרומה לענין שותפות עובד כוכבים ומייתר ליה צאנך למעוטי שותפות ישראל ומש"ה נהוג עלמא בראשית הגז כוותיה משום דבהאי קרא הוקש ראשית הגז לתרומה ולא מטעמא דנתינה נתינה. ולפיכך מתנות שלא הוקשו נוהגות בחוצה לארץ דילפותא דנתינה נתינה לית לן. ואין זה נוח לי דבגמ' מוכח דהא לאו היקשא היא כדי שנלמוד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק זה דהא אמרינן התם ואי בעית אימא שותפות דעובד כוכבים בתרומה דרבנן חיובי מיחייבי ואם איתא דהיקשא גמורה היא הוה להו למפטר שותפות עובד כוכבים בתרומה מהיקשא דראשית הגז דוק ותשכח אלא ודאי משמע דמאי דאמרינן לר' אלעאי לאו בתורת היקשא אלא דקרא הכי משמע והיינו דאמרינן נפקא ליה מרישא דקרא כלומר דאפילו לא כתב רחמנא צאנך כיון דכתב ברישא דגנך דמשמע ולא של שותפות אפילו לא כתב אלא וראשית גז בלחוד משמע דקאי אמאי דלעיל מיניה דהיינו שלך ולא של שותפות ומעתה צריך ליתן טעם למה נהגו כר' אלעאי בראשית הגז ולא במתנות. והר"ז הלוי ז"ל כתב דלאפשר דלא נהוג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הואיל ונפק מפומיה דרבי יוחנן [דף קלב:] כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחו"ל מדרבנן ובהא אפילו ר' אלעאי מודה וגם זה אינו מחוור ואפשר לי לומר שראו דבריו של רבי אלעאי בראשית הגז ולא ראו אותם במתנות משום דראשית הגז מעורב עם חלקו של ישראל דומה לתרומה וראוי ללמוד הימנו בנתינה נתינה משא"כ במתנות שהם מובדלות ועומדות דמש"ה נמי פרכינן עליה דר' אלעאי בגמ' [דף קלו.] אי מה התרומה טובלת אף ראשית הגז טובל ומפרקינן עליך אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשית ואילך ולא פרכינן הכי במתנות דפשיטא לן דמתנות לא דמו לתרומה אע"ג דר' אלעאי מתנות נמי יליף מתרומה בנתינה נתינה ומש"ה אנן נמי כיון דראשית הגז דמי לתרומה טפי ממתנות מסתברא לן טעמיה דרבי אלעאי בראשית הגז דונתן דאמר רחמנא בתרומה לאגמורי אראשית הגז דדמי ליה כתביה ולא מסתברא לן הכי במתנות דלא דמו לתרומה וכן דעת הרמב"ם ז"ל שהמתנות נוהגות בכל מקום אע"פ שראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ: **וכרבי** יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה. לפיכך בעל קרי אינו צריך לטבול: וכר' יאשיה בכלאים דתניא ר' יאשיה אומר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. טעמיה דר' יאשיה דכיון דכתיב לא תזרע כרמך כלאים בעיא כלאים בר מכרמך ומאי דבעי במפולת יד מדכתיב לא תזרע כרמך כלאים דמשמע שהכרם עימו

רש"י

הגמ': **גמ'** ובית השחיטה עמה. היינו דתופס בעומק הצואר באלכסון יותר מן הפיקה: לעולם עד הפיקה ולא קשיא. דקרי ליה בית שחיטה ר' חנינא הוא דמכשר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתני' דלא קרי ליה בית שחיטה רבנן היא:

הדרן עלך פרק הזרוע

ראשית הגז. כל הגוזז צאנו בין סלעים בין זקנים ואפילו גוזז מאה פעמים נותן ממנו מתנה לכהן ושיעורו מפרש לקמן: בבקר ובצאן. דכתיב אם שור אם שה: ובמועט. אפילו לא שחט אלא אחת: אלא ברחלים. דגז צאנך כתיב ועזים לאו גז נינהו איקרי: **גמ'** מקבלין טומאה. כלומר שטמא מותר לעסוק בתורה ואין צריך טבילה: במפולת יד. שהפילם ביחד:

[גמרא]

נר מצוה

איזהו לחי וכו': והתניא נוטלה ואת בית השחיטה עמה לא קשיא מתני' רבנן ברייתא רבי חנינא בן אנטיגנוס דתניא מוגרמת פסולה העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שכשרה וקיימא א לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי:

הדרן עלך הזרוע

ראשית *א הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין וחומר בזרוע ובלחיים ובקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ואינו נוהג אלא במרובה: **גמ'** *א"ר נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ. כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא ר' יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה. כר' יאשיה בכלאים דתניא ר' יאשיה אומר לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד:

ד"ק קלה. התעד

[דף שח ע"א] דף קלו:

המאור הגדול

לא קשיא הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס כתב עלה הרי"ף ז"ל וקי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס ואין זה המקום ראוי לפסק הזה שהכל שוין במתנות לחי שהיא עד פיקה של גרגרת אלא הא דתניא בברייתא דסבר לה כר' חנינא בן אנטיגנוס במוגרמת קרי לה לפיקה של גרגרת בית השחיטה שהוא מקום שיפוי כובע ותנא דידן סבר לה כרבנן לפיכך לא קרא לה שם בית השחיטה מפני שאין ראוי לשחיטה משבעת גדולה ולמעלה ובשחיטה הוא דפליגי אבל במתנות כהן כ"ע דעד פיקה של גרגרת היא דהוא שיפוי כובע ומר קרי לה הכי ומר קרי לה הכי משום דאזדי לטעמייהו דאיפליגי במוגרמת ומסקנא אוקמינהו הא והא כרבנן ומה עמה עמה דבהמה כלומר שלא היה בית השחיטה במתנה ודלא כר' חנינא בן אנטיגנוס מידו לענין שחיטה ודאי קי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס:

אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי וכו' ומדקי"ל כר' אלעאי בראשית הגז ה"ה למתנות דכי הדדי נינהו גמרי נתינה נתינה מתרומה וכן הא דאמרי' בפירקין דלקמן כל היכא דתנן בארץ בחו"ל שלא לצורך בר מראשית הגז וה"ה

מלחמת ה'

ועוד לא קשיא הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס כתב עלה הרי"ף ז"ל וקי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס ואין זה המקום ראוי לפסק הזה שהכל שוין במתנת לחי שהיא עד פיקה של גרגרת וכו':

אמר הכותב אבל לשון הגמ' משמע דפליגי דקאמר הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס הוא דהיינו פיקה אבל כפי' ההלכה דפיקה של גרגרת הוא הכובע עצמו וכולהו בכלל לפי שהוא בולט ויוצא כעין פיקה בכוס והוא כמו שאמרו פיקה יוצא מגודלו וכן שנינו בנגעים איזהו זקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ואין הזקן מתפשט עד שפוי כובע כלפי הגוף אלא הכובע כולו נקרא פיקה ומהני' עד ולא עד בכלל קתני הלכך ברייתא דקתני בית השחיטה עמה דהיינו גובה של כובע כר' חנינא בן אנטיגנוס דמכיון שמכשיר עד שפוי כובע ולא מכס ולמעלה ש"מ כל הצואר כשר לשחיטה ומשפוי כובע ולמעלה לא צואר היא אלא לחי מקרי וכיון כן לכהן הלכך תוחך במקום השחיטה ונותן לכהן וכלפי הגוף לבעלים והיינו בית השחיטה עמה אבל לרבנן מכיון שאין מקום שחיטה מטבעת גדולה ולמעלה ש"מ שאין כל הצואר כשר לשחיטה דהא ודאי מטבעת גדולה ולמעלה נמי צואר הוא אלא מקום השחיטה הלכתא גמירי לה ולדידהו אמר תנא דידן דמשפוי כובע ולמעלה נמי לא לחי מקרי אלא כל פסוק הגרגרת עד סוף הכובע צואר הוא ולפיכך הוצרך רבינו הגדול ז"ל לפרש כן דהיינו שייר בחיטי ולפסוק הלכה כר' חנינא: והאל יתן לנו חנינה ויביאנו ציון ברנה. אמן סלה: סליקא להו מלחמת ה' ממסכת חולין

עלמו דהיינו החרלן זורע עם הכלאים דאי לא לכתוב כרמך לא תזרע כלאים ורבנן לא דרשי הכי אלא ס"ל דכלאים בהדי כרמך קאמר ואע"פ שהכרם נטוע כבר ומיהו בכלאי זרעים אפילו ר' יאשיה מודה דבשני מינין מיחייב דבכרם הוא דבעינן כלאים בר מכרמך משום דלא מיקרי כרם אלא כדאית ביה גפנים או חרלן אבל זרעים אע"ג דכתיב שדך לא תזרע כלאים אפילו בור נקרא שדה ואמר רחמנא לא תזרע כלאים דהיינו שני מינים וא"ת וכיון דר' יאשיה לא מחייב משום כלאי הכרם עד דאיכא כלאי זרעים לאו דכלאי הכרם למה לי תיפוק ליה משום כלאי זרעים.

תורה אור

מתני' *ובמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר °יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וב"ה אומרים חמש שנאמר °וחמש צאן עשויות. חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס חייבות בראשית הגז דברי רבי דוסא* וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהן: °**גמ'** *תניא ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר °וארבע צאן תחת השה תניא אמר רבי אלמלי דבריהן דברי תורה ודברי בריבי דברי קבלה דברי בריבי אנו שומעין וכ"ש שדבריהן דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת *א"ר יוחנן מפי שמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי: גוזזות כל שהן. וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס ובלבד שיהו מחומשות ושמואל אמר ששים סלעים ונותן סלע אחד לכהן רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שש. חמש לכהן ואחת לו עולא אמר ר' אלעזר כל שהן שנינו רב ושמואל אמרי תרוייהו ראשית הגז בששים ואי קשיא לך הא דתנן כמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי ההוא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש ליתנם לכהן עסקינן דאמרי' כל חד וחד לא תבצר ליה מחמש סלעים. ומנה דקאמר רב מנה בן ארבעים סלעים דה"ל מנה ופרס ששים סלעים כדקאמר שמואל ור' יוחנן נמי בששים ס"ל וההיא דקאמר שש חמש לכהן ואחת לו ההיא משום ר' ינאי רביה הלכך הלכתא ראשית הגז בששים דהוה ליה ר' ינאי יחיד אצל רבים וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים וחזינן קמאי כגון בעל הלכות ומר רב חפץ גאון דפסקו הלכה כמתניתין דקתני חמש רחלות שנאמר °וחמש צאן עשויות וכפשטא

רש"י

מתני' ושתי צאן. אלמא לא איקרו צאן בפחות משנים וגבי גז צאן כתיב: מנה ופרס. שגוזז מכל אחד מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: כל שהן. מפרש בגמ': **גמ'** ודברי בריבי. רבי יוסי קרי בריבי לפי שגדול בדורו היה דנימוקו עמו: דברי בריבי שומעין. ס"ד דהוי מכריע לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש: דברי תורה. תורת משה קרויה תורה ושל נביאים קרוי דברי קבלה: אין הכרעה שלישית. כששנים חולקין זה אומר כך וזה אומר כך והשלישי אומר כאחד מהן הכריע המשקל כאחד או חציו כזה וחציו כזה לא הוי הכרע אם לא שנינו ראשונים סברת השלישי: מנה ופרס. החמשה כולן גוזז מהן רק מנה ופרס: שיהו מחומשין. לכל אחת משקל י"ב סלעים*: כל שהן שנינו. כלומר אפילו אין כולן גוזזות אלא סלע אחד: ראשית הגז בס'. כלומר אחד מס' נותן לכהן בין גוזז הרבה בין גוזז מעט: צואי. שלא התלבן ועדיין בלכלוכו הוא: בישראל שיש לו גיזות הרבה. דחלק ס' שבה יש כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה: כל חד וחד. כל כהן וכהן לא תבצר ליה מחמש סלעים דהואיל ויש בה כדי ליתנו בעינן כדי נתינה ראויה דהיינו ה' סלעים דהן ראוין לאבנט כדמפרש בגמרא והיכא דגוזז נמי גיזות מעט סגי באחת מס': מנה בן ארבעים. שיש מנה שהוא כל כך גדול כדאמרינן בגמ' בברייתא: משום ר' ינאי. אמר

שאלה זו כבר נשאלה בירושלמי דגרסינן התם [כלאים פ"ח הלכה א] על דעתיה דרבי יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר כרמך לא תזרע כלאים רבנן אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה ומינה נמי שאם התרו בו משום שניהם לוקה שתים. ומיהו אע"ג דבעי ר' יאשיה במפולת יד ה"מ לענין מלקות אבל לענין איסור הפירות מודה שאע"פ שלא זרען בבת אחת כל היכא דאיכא תרי מינין בר מכרם נאסרין הפירות דהא קי"ל [פסחים דף כה.] דזרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא בתוספת. ובמקומות הרבה שנינו עליך נקוב לענין קדוש הכרם כדתנן [סוף פ"ז דכלאים] המעביר עליך נקוב בכרם הרי זה קדש ולא מסתברא לאוקמינהו כולהו דלא כרבי יאשיה הילכך משכחת להו לרבי יאשיה בעליך של שני מינין ולרבנן במין אחד אבל הרמב"ם ז"ל כתב דלענין איסור הפירות אפילו לרבי יאשיה בחד מינא סגי ולא נהירא מדאמרינן בסוף פ"ק דקדושין (דף לט.) חזיוה לההוא גברא דהוה זרע חיטי ביני גופני אמרו ליה ליתי מר ולישמתיה אמר להו לא להריתו לא קי"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. ומדלא אסר ליה הפירות ש"מ דאין נאסרין אלא בשני מינין וא"ת והיכי איכא בחטה ושעורה וחרצן משום כלאים דאורייתא והא אמרינן בפרק הקומץ זוטא (דף סו:) מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ופרשינן התם משום דקנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי להך דעבד איסורא קנסו רבנן האי דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן י"ל דכי אמרינן התם קנבוס ולוף אסרה תורה [לאו] לאפוקי חטה ושעורה דכל חמשת המינין ודאי כלאים הקמה"ת אלא לאפוקי שאר זרעוני גנה שאין נאכלין דומיא דקנבוס ולוף שאינו כלאים בכרם כדתניא בתוספתא האירוס והקסוס ושושנת המלך מין זרעים ואינן כלאים בכרם אלא דקנבוס ולוף לפי שגדלים הרבה ואיכא ערבוביא ועושין אשכולות כגפנים אסורין משום כלאי הכרם ומסקי' בפ"ק דקדושין (דף לז) דכלאי הכרם נוהגין אפילו בחו"ל: **גרסי'** בגמ' [דף קלז.] תנא דבי ר' ישמעאל כבשים שאמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם. כלומר שכיון שאינו ראוי ללבישה פטור מראשית הגז דלא מיקרי גז אלא דבר חמוס שאין מתנה זו לכהן אלא כדי ללבוש ממנה: וגרסינן תו בגמ' [שם] תני חדא הגוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור. פי' גוזז את העזים פטור לפי שלא דבר הכתוב אלא ברחלים שהוא דבר הראוי לשירות כמו שכתבתי במשנתנו ושוטף את (העזים) [הרחלים] ג"כ במים בנהר ליפותן והלמר נתלש מהן פטור דלאו גיזה היא ותניא אידך השוטף את הרחלים חייב ומפרקינן לא קשיא הא רבנן הא ר' יוסי דתניא לקט קצירך ולא לקט קטוף שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר הילכך ר' יוסי דדייק לישנא דקרא ואמר שהלוקט בידו שבולי קמתו אין הנוסר לקט. שוטף את הרחלים נמי לא גז מיקרי ורבנן דפליגי עליה ולא דייקי לישנא דקרא בשוטף את הרחלים נמי מחייבי ושקלו וטרו אמוראי בתרתי עליה דר' יוסי בגמ' ומש"ה משמע דנקיטינן כותיה וכן פסקה הר"ס במז"ל להא דרבי יוסי דאמר לקט קצירך ולא לקט קטוף בפ"ב מהלכות מתנות עניים אבל גבי ראשית הגז לא כתב דשוטף את הרחלים פטור אבל כתב בפ"י מהל' בכורים התולש למר רחלו בידו ולא גזזו חייב בראשית הגז ולא ידעתי למה אי משום דהא"ין בגמרא כי בעיא לחובי טולה של עזים אע"פ שהיא נלקחת דרך תלישה דמודה ר' יוסי במידי דאורחיה הני מילי בטולה של עזים שדרכה בכך אבל בצמר של רחלים מנין לו ול"ע: **מתני'** וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן. אלמא שתים מיקרי צאן וכתיב גז צאנך: שנאמר וחמש צאן עשויות. מפרשינן בגמ' [שם] מאי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה חדשה מאי ניהו ראשית הגז דאי בבכורה ומתנות אפי' חדא נמי מיחייב: מנה ופרס. כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: כל שהן. בגמ' מפרש כמה כל שהן: **גמ'** שנאמר וארבע צאן תחת השה. אלמא ארבע מיקרי בלשון תורה צאן: ודברי בריבי. לר' יוסי קרי בריבי שהיה גדול בדורו דקי"ל דר' יוסי נמוקו עמו: אנו דברי בריבי שומעים. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהן לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה חק לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה: אין הכרעה שלישית מכרעת. כי אמרינן הלכה כדברי המכריע ה"מ בזמן ששנים חולקים ואחד מכריע כאחד מהם שנמצאו שנים ואחד והלכה כרבים אבל בזמן שאומר דבר חדש אע"פ שהוא דבר ממוצע אין זה מכריע אלא דעת שלישית היא וכתב רש"י ז"ל אין הכרעה שלישית מכרעת שזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפי' אמלעית היא ביניהן אין זה הכרע כגון חבית של תרומה שנתגלית ב"ה אומרים תשפך *הכל פירוש הכל מיד וב"ש אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת [והאיך] הוא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (דף כט.) רא"א בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' *ישמעאל אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור וא"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלי כל חד דעתיה דשייך לאפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן ואפ"ה לא מפלגי ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר"א ונמלאו שנים מטמאין במוכן ור' יהושע יחיד ומטהר בשאינו מוכן הכריע כר' יהושע והוי השנים מטהרים בשאינו מוכן. אבל גבי חבית לא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו אם יש חילוק בין בית לשדה או לא שאילו אמרו ב"ש בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין בית לשדה התם הוא דהוי הכרעה דקאמר בשדה כב"ש וכב"ה בבית והוי להו בבית תרי ובשדה תרי אבל השתא דלא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו דאיכא לאיפלוגי בין שדה לבית דהא סתמא קאמרי ב"ש תשפך הכל וב"ה תעשה זילוף ואתא איהו ואמר בשדה תשפך הכל ובבית תעשה זילוף אין זה הכרע לדבריהן אלא דעת שלישית: **אמר** רבי יוחנן מפי השמועה אמרה. ר' יוסי [הילכך] הילכתא כותיה. ונראה [מדברי] הרב אלפסי ז"ל דקי"ל כרבי יוסי אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"י מהלכות בכורים כמתני' דתנן חמש רחלות וכבר הזכיר דעת זה הרי"ף ז"ל בסמוך: גוזזות כל שהן וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס. מוקמינן לה בסמוך במנה בן ארבעים סלעים דמנה וחצי הוו ששים סלעים כדשמואל: ובלבד שיהו מחומשות. שלא תהא כל אחת מחמשתן פחות מי"ב סלעים שאם היתה גיזת אחת מהן פחות מכן אע"פ שחמשתן גוזזות ששים סלעים או יותר פטורות מראשית הגז והאי ובלבד שיהו מחומשות אתי אליבא דמאן דבעי ה' לאן ולר' יוסי דאמר ד' בעי שיהו מרובעות רביעית הגז לכל אחד מהן ולא פחות ממנו: ס' סלעים. לא מיחייב בראשית הגז אא"כ יש לו משקל ס' סלעים גז ומאותן ס' סלעים נותן סלע ממנו לכהן: ואי קשיא לך הא דתנן כמה הוא נותן לו. מתני' היא בפירקין: משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר בגליל. מסמכינן ליה בגמרא [דף קלח.] מדכתיב [דברים יח] לעמוד לשרת דבר הראוי לשרת ומאי ניהו אבנט שבמשקל זה יש בו האמר הצריך לאבנט של כהן: מלובן ולא צואי. צואי שלא נתלבן ועדיין בלכלוכו ואמרינן בגמרא לא שילבננו ויתנהו לו אלא כל שילבננו כהן ויעמוד על ה' סלעים: ההוא בישראל שיש לו גיזות הרבה. ולאו ארישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש לחלוק חלק ששים שבהם לכהנים הרבה דאמרינן ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מה' סלעים דהואיל ויש ליתן שיעור ראוי בעינן כדי נתינה ראויה לאבנט ומיהו היכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בסלע אם הוא אחד מס': וחזינן קמאי כגון בעלי הלכות דפסקי הלכתא כמתני' דקתני ה' רחלות. כלומר לאפוקי מדר' ישמעאל

המאור הגדול

וה"ה למתנות דכי הדדי נינהו ומכאן לא נהגו העם בדורותינו להפריש מתנות בחו"ל ורבנן דאכלי בשביל נשותיהן בחו"ל מדת חסידות היתה למפרישים וכן אביי דשקיל מתנתא ורבא דזכי ליה שמעיה הכל מדת חסידות וכ"כ ה"ר שלמה ז"ל ויש מחסידי הדורות מחמירין על עצמם להפריש אף בחו"ל וסומכין לומר דלא נהג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הואיל ונפק מפומיה דר' יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחו"ל מדרבנן ובהא אפי' ר' אלעאי מודה ומסבחי ההוצל דקשו בשמתא דרב חסדא והוצל מחוצה לארץ הוא ומדרב ענן קנים אטמא ורב נחמן קנים גלימא נראה שנהגו להפריש מתנות בחוצה לארץ דלא כר' אלעאי שאם היה מנהג כר' אלעאי לא היו קונסין ומשמתין והמחמיר על עצמו גורם ברכה לעצמו:

[דף קלט ע"א] **תרנגולת** שמרדה חייבת בשילוח מדכתיב לפניך להביא שהיו לפניך ומרדו :

[דף קס ע"ב] וקורא נקבה הכל מודים שחייבת בשילוח אף על פי שרובצת על ביצי אחרים ויונה על גבי תסיל ותסיל על גבי יונה בעיא ולא איפשיטא ולחומרא נקיטינן ואם היתה יושבת על שני חבדי אילן רואין כל שאילו תשמט תופלת עליהן חייב לשלח ואם לאו פטור היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח היתה מעופפת וכנפיה נוגעות .בקן מן הצד פטור מלשלח ואסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהן וכל היכא דאיהו לא מצי לזכי חצירו נמי לא זכיא ליה ולא מהניא להו קנין סודר דלא מצי מקני מאי דלא קני ליה לא תוזכר בזה בהלכות כלום :

הדרן עלך פרק שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

בר' יוסי שאמר משום אביו ארבע : וכפשטא דמתני' דקתני כמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה . פי' לאפוקי ממאי דאוקימנא לה אליבא דרב ושמואל בישראל שיש לו גיזות הרבה : **מתני'** לא הספיק ליתנו עד שלבעו ישראל זה פטור . דקנייה בשינוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן דאמר רב חסדא בפ' הזרוע דפטור מלשלם ואע"ג דלא אמרינן שינוי קונה אלא לענין שאינו מחזיר לו גוף הגזלה אבל מ"מ לריך להחזיר לו דמים אפ"ה מהני שינוי לפטרו לגמרי אף מדמי למר דכיון שפקעה מלותו ליכא חובא דממונא גביה והוה ליה ממון שאין לו תובעין וכמו שכתבתי למעלה [ריש פ"ו] וכ"ת א"כ

נר מצוה

מאי קמ"ל רב חסדא מתני' היא [תוס' דף קלז: ד"ה עד כו'] איכא למימר אי ממתני' הוה אמינא כגון שגזז אחת אחת ולבעו ולומר דאין מצטרפין לאחר לביעה קמ"ל רב חסדא: ליבנו ולא לבעו חייב . שאין זה שינוי דאכתי בעיניה הוא : **הלוקח** גז לאנו של עובד כוכבים . במחובר פטור דגז לאנך כתיב והאי לאן לאו דידיה הוא ואלאן דידיה קפיד רחמנא ולא אגיזין דידיה וגרסי' עלה בגמ' [דף קלח.] איתמר גזז ומכר ראשונה ראשונה כלומר שהיה מוכר את הרחל לאחר גיזתה מיד קודם שלירף ה' גיזין רב חסדא אמר חייב ר' נתן ברבי הושעיא אמר פטור בעידנא דמלי שיעורא בעיא לאנך וליכא כלומר מפני שבאותה שעה שהוא מתחייב ע"י גיזת החמישית בד' ראשונות אותן ד' גיזין אינו מאותן שלו ורמינא עליה דרב נתן ממתניתין דתנן הלוקח גז לאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כלומר אפילו לקחה עד שלא נגוזה פטור הלוקח מראשית הגז דהא לאו לאנו הוא ודייקינן מינה הא לאנו לגוזז שמכר לו גז הלאן והקנה לו הגוף עד שעה שגזזו חייב דלאנך קרינא ביה ואמאי הא כל חדא וחדא בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן וקשיא לרב נתן בר הושעיא דאמר פטור ותרגמא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל ל' יום כלומר שיהיו כל הגופים קויין לו עד תשלום כל הגיזים וכל ל' יום לאו דוקא . זו היא שיטת רש"י ז"ל . אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י' מהלכות בכורים דלוקח גז לאנו של עובד כוכבים דפטור היינו שלקחן אחר שגזזן העובד כוכבים . ולאנו לגוזז דאמרינן חייב היינו כשלקח הלאן לגזזן ובהך פלוגתא דרב חסדא ורב הושעיא יש לו שיטה אחרת ולא נתחוורו לי דבריו . ולענין הלכה בפלוגתייהו דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא מסתברא דקי"ל כרב חסדא דאמר חייב דפשטא דמתניתין כוותיה דייקא ואף על גב דתרגומא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא בשהקנן כל שלשים שנויא הוא ולא סמכינן עליה וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל בספר הלכה ומיהו במאי דדייקינא הא לאנו לגוזז חייב מסתברא לי דלא קי"ל הכי וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד : **לקח** גז לאנו של חברו אם שייר המוכר חייב . מפרשינן בגמ' משום דמסתמא מתנתא דכהן לא מזבין איניש ומש"ה כל ששייר המוכר מסתמא אמרי' מתנתו דכהן גביה ואם לאו הלוקח חייב דא"ל מוכר מתנתא דכהן לא זבינית לך. ותנן [בדף קלה.] או עלה דהא היו לו ב' מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו והך מתני' מפרשא לר' אלעאי בחד גונא ולרבנן בחד גונא משום דבגמ' [דף קלו.] רמי עליה דר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא [אין] דהא תנן היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום דהרי מיני ניכהו אלא עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מתרוייהו הא אוקימנא למתני' דלא כרבי אלעאי . הרי אתה רואה מפורש דלר' אלעאי כי אמרינן בשחופות ולבנות דנותן זה לעצמו וזה לעצמו מדינא הוא דלדידיה בראשית הגז אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולפיכך כל שמכר שחופות אע"ג ששייר לבנות לא הוי שיורא גבי מוכר ומש"ה זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא ומיהו בזכרים ונקבות כיון דודאי חד מינא ניכהו כי קתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום עלה טובה בלחוד הוא . דמדינא מוכר חייב כיון דאיכא שיורא גביה אלא שהשיאוהו חכמים עלה טובה שיקנה מן הלוקח מגז של זכרים כשיעור המגיע לזכרים משום דזכרים אשון ודנקבות רכיך ולרבנן דפליגי עליה דרבי אלעאי וסבירא להו דמתנות נוהגות בחו"ל ולא גמרי נתינה נתינה מתרומה סבירא להו נמי דנוטלין ממין על שאינו מינו בראשית הגז ומעתה כולה מתני' לדידהו משום עלה טובה בלחוד היא שמתוך שגיזת הלבנות טובה משל שחופות השיאוהו עלה שיקנה מן הלוקח לשיעור השחופות ויתן לכהן . והרב אלפסי ז"ל שהשמיט משנה זו משמע דס"ל דכולה מתני' משום עלה טובה היא ובודאי דהכי הוא דהא אוקימנא בגמ' למתני' דלא כר' אלעאי אבל מ"מ כ"ל דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא לן דגמרינן בה נתינה נתינה מתרומה ומעתה בשחופות ולבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא דהא ליכא שיורא גבי מוכר . והרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' בכורים היו שני מיני גיזה כגון גיזה לבנה וגיזה שחופה או גיזת זכרים וגיזת נקבות ומכר מין מזה והניח מין אחר זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה שמכר ע"כ . ואין דברים הללו מכוונים אלא דבזכרים ובנקבות ודאי ליכא אלא עלה טובה וכן אני אומר דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אפילו לוקח לאנו של עובד כוכבים לגוזז פטור דבגמרא פרכינן עליה דרבי אלעאי אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור וכ"ת הכי נמי והא תנן הלוקח גז לאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא לאנו לגוזז חייב כלומר ולרבי אלעאי אמאי והרי גדל הגז בפטור ומסקינן דמתניתין דלא כרבי אלעאי משמע מ"מ דלרבי אלעאי אפילו לאנו לגוזז פטור וכן נמי משמע דבראשית הגז אין נוטלין מחדש על הישן דבגמרא אמרינן אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא . ומסקינן דלרבי אלעאי הכי נמי אלא דלרבנן דלא ילפי נתינה נוטלין מן החדש על הישן [ומעתה מה גי' ד"פ ראה הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר דלאנו לגוזז חייב ומפרים מהחדש על הישן] וממין על שאינו מינו שמא תאמר אע"ג דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז ה"מ דוקא לענין שאין נוהגות אלא בארץ אבל במילי אחריני אע"ג דתלו בהדי הדדי כרבנן נקטינן משום דאמרינן בפרק בתרא דתענית [דף כו:] דהיכא דאמרינן נהגו אורויי לא מורינן מעתה לא היה להרב ז"ל לכתוב שאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ ולפיכך מה שנ"ל בזה יותר נכון הוא דכיון דנהוג עלמא כותיה במתנות לא מקילינן במידי דאזל ביה רבי אלעאי לפום סבריה לחומרא דתרי קולי לא עבדינן ולפיכך אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולא מן החדש על הישן ומיהו בלאנו לגוזז אפשר דמחמירין כרבנן דחייב אע"פ שהיה אפשר להקל ונומר דכיון דמני לה בהדי ההיא דרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרלן במפולת יד דקי"ל הכי כדמוכח בפ"ק דקדושין [דף לט.] דבראשית הגז נמי כרבי אלעאי נקיטינן בין לקולא ובין לחומרא :

הדרן עלך ראשית הגז

שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל . משום דאיצטריך למתני בחולין אבל לא במוקדשין תנא בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית אע"ג דלא הוה לריך למתנינהו דהא שילוח [הקן] לאו חובת קרקע הוא : אבל לא במוקדשין . מוקמינן לה בגמרא [דף קלט.] שהקדיש עופות שברשותו ואח"כ מרדו וקננו חוץ מרשותו דבחולין כה"ג חייב דכיון דמרדו נפקי מרשותיה ולא מיקרי מזומן ואפ"ה במוקדשין פטור משום דכתיב שלח תשלח מי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר דאע"ג דמרדו לא פקעי קדושתייהו אפי' אינן אלא קדשי בדק הבית שאין בהן אלא קדושת דמים ויהבינן טעמא בגמרא משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה דכתיב [תהלים כד] לה' הארץ ומלואה . וכתבו בתוספות דמהא שמעינן דאווזין ותרנגולין של חולין שמרדו בבעליהן והלכו לכם הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא אי לאו טעמא דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה הוו פקעי מקדושתייהו ורב נמי אמר בגמרא דדוקא קדשי מזבח דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו [אבל קדשי בדק הבית דקדושת דמים ניניהו כיון דמרדו פקעה קדושתייהו] ואף על גב דלא קי"ל כרב היינו דוקא לגבי הקדש משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה אבל מרשות בעלים מיהא משמע דנפיק דה"ל [ב"ק דף קטז:] כשיירא שעמד עליה גייס וטרפה דכל היכא דאין הבעלים יכולין להציל יכול לומר מהפקרא קא זכינא הכא נמי כיון שמרדו ואי אפשר לבעלים להחזירן יצאו מרשותן וכל הקודם בהן זכה בהם : **ובגמרא** [חולין דף קלט.] נמי אמרינן דעוף שהרג את הנפש פטור מלשלח משום דבעי לאיתוייה לבי דינא ולקיומי ביה ובערת הרע מקרבך לפי שמלוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל ומכאן אתה דן לכיוצא בזה :

חומר בכיסוי הדם וכו' ושלוח הקן אינו נוהג אלא בשאינו מזומן . מוכחינן לה בגמרא מדכתיב כי יקרא קן לפור לפניך פרט למזומן : שקננו

וכפשטא דמתני' דקתני וכמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה וכו' ואתיא כר' יוחנן משום רביה : *מתני' לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור ליבנו ולא צבעו חייב הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז °לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב ואם לאו הלוקח חייב :

הדרן עלך ראשית הגז

ד'קלח: תתמה *שילוח *הקן נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשים חומר בכיסוי הדם משילוח הקן שכיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ושילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן ואיזהו שאינו מזומן כגון

רש"י

אמר וליה לא ס"ע : כר' יוחנן משום רביה . רבי ינאי : **מתני'** לא הספיק ליתנו לכהן עד שלבעו ישראל פטור. דקנייה בשינוי והא"ע כמזיק מתנות כהונה או שאכלן : ליבנו ולא לבעו. אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא: הלוקח גז לאנו של עובד כוכבים . במחובר פטור דגז לאנך כתיב והאי לאן לאו דידיה הוא ואלאן דידיה קפיד קרא ולא אגיזין דידיה: שייר המוכר [המוכר] חייב. וטעמא משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מידי מלות וכי מזבין לא מזבין מתנות הכהן לכך כי משייר מידי איכא למימר מדלא פי' מוכר ללוקח חוץ מן מתנותיו דכהן ודאי הכל מכר ושייר אלו מתנות הכהן וא"ל לוקח למוכר מתנות דכהן גנבך היא . וכי לא שייר חייב הלוקח ולאו משום דחיוב מלות עליה דלאו לאנך הוא אלא משום דזה לא מכר חלקו של כהן כי אם השיור לכך נותן לכהן חלקו דמתנות הכהן לא מזבין איניש :

הדרן עלך ראשית הגז

שלוח הקן : אבל לא במוקדשין . וטעמא משום דשנה הכתוב בלשון שלח תשלח לומר מי שראוי להשתלח יצא קן של הקדש שאתה לריך להביא לגזבר משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה ובגמ' פריך היכי משכחת קן הקדש אי אקדישה בביתו תיפוק ליה דפטור דכתיב כי יקרא פרט למזומן ואי חזא קן ואקדשיה לא קדיש דכתיב ואיש כי יקדיש ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ומשני כגון דאקדיש תרנגולתו ואח"כ מרדה ומתחלה היתה של המקדיש ועתה מלאה זה כשנעשית פרה:בשאינו מזומן. דכתיב

א מיי' פרק יג מהל' שחיטה סמג עשין סד טור י"ד סי' רלב :

דף קלח.

[דף שם ע"א]

תורה אור

כגון אווזים ותרנגולים שקננו בפרדס קננו בבית וכן יוני הרדסיאות פטור מלשלח: °גמ' *תנו רבנן °כי יקרא קן צפור לפניך מה תלמוד לומר לפי שנאמר °שלח תשלח יכול יחזור בהרים ובגבעות עד שימצא וישלח ת"ל כי יקרא במאורע לפניך. קן קן מכל מקום. צפור טהורה ולא טמאה לפניך זו רשות היחיד בדרך זו רשות הרבים באילנות מנין ת"ל בכל עץ. בבורות בשיחין ומערות מנין ת"ל על הארץ וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר לפניך בדרך (בכל עץ) לומר לך מה דרך שאין קינויו בידך אף כל שאין קינויו בידך מכאן אמרו יוני שובך ויוני עליה וצפורים שקננו בטפיחין ובבירות (ובשיחין ובמערות) ותרנגולין ואווזין שקננו בפרדס חייב לשלח קיננו בתוך הבית וכן יוני הרדסיות פטור מלשלח [*אמר מר מה דרך שאין קינויו בידך אף כל שאין קינויו בידך הא למה לי מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך ל"ל אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו. בדרך כדרב יהודה אמר רב ד]אמר רב יהודה אמר רב המוצא קן בים חייב לשלח שנאמר °כה אמר ה' הנותן בים דרך: מתני' *עוף טמא פטור מלשלח עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין: גמ' *אמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בזכר בעלמא דברי הכל פטור תניא נמי הכי זכר דעלמא דברי הכל פטור קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין: מתני' היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח אם אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום °היו שם אפרוחין מפריחין או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר °והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות שאינן בני קיימא מה הביצים צריכות לאמן אף אפרוחים צריכין לאמן יצאו מפריחין. *שילחה וחזרה שילחה וחזרה אפילו ד' וה' פעמים חייב לשלח שנאמר °שלח תשלח אמר הרי אני נוטל את האם ומשלח את הבנים לא אמר כלום שנאמר שלח תשלח את האם

נטל

[דף קלט:] דברים כב שם ישעיה מג [דף קלח:] [דף קמ:] [דף שי ע"א] דברים כב [דף קמא.] שם

רש"י

[דף שם ע"ב] דכתיב כי יקרא פרט למזומן: שקננו בפרדס. שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולה לברוח אבל קננו תוך הבית שלא מרדו ויוני הרדסיאות שדרכן לגדל עם בני אדם פטור: גמ' לפי שנאמר שלח תשלח. שתי פעמים שומע אני שיחזור אחר מצוה זו עד שתבא לידו: [קן] קן מכל מקום. אפילו ביצה אחת או אפרוח אחת בו חייב לשלח: צפור טהורה. דכתיב במצורע צפרים חיות טהורות אבל עוף משמע בין טמא בין טהור: רה"י. כגון פרדס או שדה שאינה משתמרת דלא קניא חצירו ולאו מזומן הוא: שאין קנויו בידך. אין קן שלו מצוי בידך ואינו מזומן לך: מהר"ס מ"ז יוני שובך. יוני מדבריות שקיננו בשובך: טפיחים. שעושין כמין כלין קטנים בחומה: ובבירות. בירה מגדל עיר: מתני' עוף מהר"ס מ"ז טמא פטור. כדמפרש בגמ' לפור טהור ולא טמא כדאמרינן לעיל: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"פ שהאפרוחים בר שילוח הקן הן פטור דקן לפור כתיב שתהא האם המתקננת לפור: על ביצי עוף טמא פטור. דכתיב ואת הבנים תקח לך ולא לכלביך: קורא. עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצים אחרים אבל הנקבה חייב לשלח אפילו אין הבנים שלה לכך נקט דוקא זכר ובו פליגי דרבי אליעזר מחייב אע"ג דזכר בעלמא פטור כדמסיק בגמרא דכתיב האם רובצת ולא האב רובץ אבל בקורא זכר מחייב דכתיב בקורא דגירה בזכר קורא דגר. ודגירה בנקבה דכתיב ודגרה בצלה ואין חילוק בין זכר לנקבה ורבנן סברי אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר: מפריחין. גדולים: מוזרות. שישבה

שקנו בפרדס. שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולין לברוח משם: קננו בתוך הבית. שלא מרדו וכן יוני הרדסיאות שדרכן לגדל עם בני אדם בבתים פטור דמזומן נינהו ויוני הרדסיאות מיקרו על שם הורדוס המלך שהיה דרכו לגדלם: גמ' לפי שנאמר שלח תשלח. שני פעמים שומע אני שמצוה לחזור אחר מצות שלוח ת"ל כי יקרא במאורע דבר הכתוב לכשיקרא: קן קן מ"מ. אפילו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת כדתנן במתניתין: צפור טהורה ולא טמאה. מפרשינן בגמרא דעוף משמע בין טמא בין טהור אבל צפור לא אשכחן בטמאה אלא בטהורה: לפניך. משמע ברשות היחיד כמו בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא: מה דרך שאין קנויו בידך. שאינו מזומן לך: יוני שובך. יוני מדבר שקננו בשובך ובשלהי פרקין [דף קמא:] פרכינן כיון דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הביצים הם שלו ומזומן הוא ומשנינן דהא אמר רב יהודה אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם וכיון דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכי ליה וחייב בשלוח ומיהו אי טריף אקן עד שהוגבהה האם קניא ליה חצרו לביצים והוי מזומן ופטור וכי קאמרינן דיוני שובך חייבין בשלוח הייט כגון שלא הוגבהה האם מעל הבנים כלל משהטילה הביצים דבכה"ג לא קניא ליה חצרו: ולפורים שקננו בטפיחים. קדרות שטחנין בחומה: שקננו בפרדס. שמרדו דהשתא אין קנויו בידך: שהיו לפניך ומרדו. שהיו שלו ומרדו ולא אמרינן דליפטרו משום דמעיקרא הוו מזומן: מלא קן בים. ששטף הים את האילן וקן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך ואמרי' נמי בגמ' [דף קלט:] שאם מלא קן בראשו של אדם חייב לשלח שנא' ואדמה על ראשו אלמא אע"פ שהיא בראשו לא אישתני שמה הילכך על הארץ קרינא ביה: מתני' עוף טמא פטור מלשלח. מוכחינן לה בגמ' [דף קמ.] מדכתיב כי יקרא קן לפור ולא אשכחן טמא דאיקרי לפור: עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"ג דמינא דביצים בר שלוח הוא אפ"ה פטור דקן לפור בעינן שתהא האם שהיא מקננת לפור טהורה: וטהור רובץ על ביצי עוף טמא נמי פטור. דאע"ג דקן לפור הוא אפ"ה נפקא לן פטוריה בגמ' מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ומיניה נמי דרשינן בגמ' דאפרוחים טרפות פטור מלשלח: קורא זכר. עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצים אחרים: ר' אליעזר מחייב. יליף לה בגמ' [דף קמ:] מדגירה דגירה כתיב הכא קורא דגר וכתיב התם ובקעה ודגרה מה התם דגירה מעליא דבמינה משתעי אף ה"נ דגירה מעליא והכי נקט זכר משום דקורא נקבה אפילו רבנן מודו ואע"פ שאין הבנים שלה כיון שדרכה לרבוץ על ביצים אחרים ומיהו בעוף אחר טהור שאין דרכו לרבוץ אלא על ביצי מינו שקנן על ביצים של מין אחר בעיא ולא איפשיטא בגמ' כמו שאכתוב בסמוך בס"ד: וגרסי' בגמרא [דף קמ.] אם טרפה חייב לשלח אפרוחים טרפות פטור מלשלח. פירוש מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ובעי רב הושעיא [שם ע"ב] עלה הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנין מהו כלומר ששחט תחת האם מיעוט סימנין של אפרוחים מי מיחייב לשלח את האם או לא כיון דאי שביק להו מיטרפו בעינן תקח לך ולא לכלביך הילכך כל שלא גמר לשחוט את הסימנין פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ שוחטן או דילמא כיון דבידו לגמרן תקח לך קרינן ביה וחייב בשילוח וסלקא בתיקו זהו האמור בגמרא. ולפיכך לא נתכוונו אלי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב [בפרק י"ג מהלכות שחיטה] היתה האם טרפה חייב לשלחה שחט מקצת סימנין בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה ונראה מדבריו דשחט מקצת סימנין דאם קאי ואמאי אינו לוקה מאי שנא מאם טרפה ואם לאפרוחים נתכוין לא היה לו לסתום אלא לפרש. וגרסינן תו בגמרא מטלית מהו שתחוץ כלומר מטלית שהיא חוללת בין אם לאפרוחים מי קרינא ביה האם רובצת על האפרוחים או לא. כנפים מהו שיחוצו כלומר נוצה תלושה. ביצים מוזרות שאין אפרוח בא מהן ולא מיחייב בשלוח כדתנן במתניתין מהו שיחוצו. ואם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצין שני סדרי ביצים בני קיימא זה על זה מהו אם נתכוין ליטול (על) התחתונים מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא. זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו כלומר דזכר בעלמא לאו בר שלוח הוא אפילו לרבי אליעזר כדאמרינן בסמוך דעד כאן לא מחייב רבי אליעזר אלא בקורא זכר משום דכתיבא ביה דגירה כמו שכתבתי במשנה אבל בזוכר דעלמא אפילו רבי אליעזר מודה דפטור וסלקן בתיקו כל הנך בעיי בגמרא והר"מ במז"ל כתבן בפרק הנזכר והזכיר עמהן או שהיתה אם על גבי אם אף על פי שלא הוזכר בגמרא ונראה לי שלמדה משני סדרי ביצים זה על גב זה דכיון דמספקא לן בשני סדרים של ביצים אף על גב דתרווייהו בני שלוח ה"נ אית לן לספוקי באם על אם דמאי שנא ולפי זה כי נקט בעיא בזוכר ונקבה הייט לומר דאפילו בכי האי גונא איכא לספוקי שמא חייב בשילוח ומאי דאיכא לספוקי בנקבה על גבי נקבה דדילמא לא מיחייב בשלוח עליונה מספקא דשני סדרי ביצים שמעינן ליה: וגרסינן תו בגמרא בעי רבי זירא יונה על גבי ביצי תסיל ותסיל על גבי ביצי יונה מהו. פירוש עוף טהור הוא שדומה ליונה והוא הדין דמספקא ליה בכל עוף טהור שרובץ על גבי ביצים שאין ממינו ובעינן למפשטה מדתנן טהור שרובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח והא התם ביצים לאו ממינו נינהו ואפילו הכי טעמא דטמא נינהו הא טהור משמע דחייב לשלחה אף על פי שאינן ממינו ודחייה דילמא בקורא כלומר דדילמא האי עוף טהור דמתניתין הייט קורא שדרכו לרבוץ על ביצים של מין אחר ומשום הכי טעמא דטמאה הא טהור חייב דכיון דאורחיה רבילה מעליא היא אבל בעוף טהור דלאו אורחיה אכתי לא איפשיטא: מתני' היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח. ילפינן לה בגמרא דמדלא כתיב יושבת משמע אפילו מעופפת ומיהו כיון דכתיב רובצת בעינן שיהו כנפיה נוגעות בקן ומוכח בגמרא דדוקא כשנוגעות על הביצים או על האפרוחים אבל אי לא נגעה בהו אלא מן הצד פטור ואמרינן נמי בגמרא שאם היתה יושבת בין שני בדי אילן רואין כל שאילו תשמט ונופלת עליהן חייב לשלח דכיון שיושבת כדרכה אע"פ שאינה נוגעת בקן חייב ואמרינן נמי התם שאם היתה יושבת בין האפרוחים פטור כיון שאינה על גביהן וכוגיין מוכחת דאע"ג שנוגעות בהן מן הצד פטור ולפיכך לא נתכוונו לי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר היתה יושבת בין האפרוחים או בין הביצים ואינה נוגעת בקן פטור מלשלח וכן אם היתה בצד הקן וכנפיה נגעו בקן מלדו פטור מלשלח ולא ידעתי מהו דכי אמרינן בגמרא כי קתני מתניתא בנוגעת בקן מן הצד אמעופפת קאי ודוק ותשכח: היו שם אפרוחים מפריחים. גדולים שהם יכולים להפריח: או ביצים מוזרות. שאין אפרוח בא מהם: שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח שנאמר שלח תשלח. בגמרא פרכינן עלה אימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימני ומפרקינן דשלח אפילו מאה פעמים במשמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין תלמוד לומר תשלח מכל מקום כדתנן בסמוך לא יטול אדם אם על בנים ואפילו לטהר בו את המצורע: אמר הרי אני נוטל את האם ומשלח את הבנים. והרי אין אני נוטל האם על הבנים לא אמר

כלום

[נדפוס ושניזניא ליתא לכל זה] ד"ת מ"ז

כלוס לפי שחובה עליו לשלח את האם כדכתיב שלח תשלח את האם : נטל את הבנים והחזירן לקן וחזרה האם עליהן פטור מלשלח. דכיון שכבר זכה בהם מזומן קרינא ביה : מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח. מפרשינן לה בגמ' טעמיה משום דס"ל דשלח מעיקרא משמע דקרא הכי קאמר לא תקח האם אבל מה עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ולפיכך אין לאו זה ניתק לעשה שמאותה שעה שלקח האם עבר על עשה ועל לא תעשה : וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה. דכי קאמר קרא שלח לאחר לקיחה קאמר ומש"ה אינו לוקה. וגרסי' בפרק אלו הן הלוקין (דף סו:) תני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות [לא] תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב אמר ליה מאי קאמרת כלומר ברישא אמרת קיים העשה פטור דאלמא לא קיימו חייב ובתר הכי אמרת ביטל עשה שבה חייב דאלמא דווקא ביטל חייב הא לא קיימו פטור והא סוף מילתא לא שייכא בהדי רישא דהא איכא גונא מציעתא דלא מיקרי לא קיים ולא בטל כמו שנפרש בסמוך בס"ד וא"ל תני קיימו ולא קיימו ור"ש בן לקיש אמר בטלו ולא בטלו ופירש רש"י ז"ל בכאן דמאן דתני קיימו ולא קיימו ה"ק שאם התרו בו אל תקח האם ולקחה ושלחה תוך כדי דיבור פטור שאע"פ שעבר לאו דלא תקח נתקו הכתוב לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה כן ותפטר ואם לא קיים עשה

דף קמא:

תורה אור

נטל את הבנים והחזירם לקן וחזרה האם עליהן פטור : מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכ"א משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה : גמ' *עד כמה משלחה אמר רב יהודה עד כדי שתצא מתחת ידו במה משלחה רב הונא אמר ברגליה רב יהודה אמר בכנפיה וקיימא לן כרב יהודה ההוא דגזרינהו לגפה שלחה ואח"כ תפסה נגדיה רב יהודה א"ל זיל רבי גדפה ושלחה כמאן אי כרבי יהודה לוקה ואינו משלח ואי כרבנן משלח ואינו לוקה לעולם כרבנן ומכת מרדות מדרבנן : *מתני' לא יטול אדם אם על הבנים ואפילו לטהר בהן את המצורע ומה מצוה קלה שהיא בכאיסר אמרה תורה °למען ייטב לך והארכת ימים קל וחומר למצות חמורות שבתורה :

דברים כב

רש"י

עליהן תרנגולת ואין ראויין עוד: ואח"כ חזרה האם עליהם פטור מלשלח. דכיון דשילח הבנים ה"ל קן מזומן : מתני' ואינו משלח. דאיסורא דעבד עבד : אין חייבין עליו. דלהכי ניתקן לעשה לומר דאם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל כלומר לא *תקון אלא שלח תשלח : גמ' עד כמה משלחה. אם נטלה : כדי שתצא מתחת ידו. ואם יכול להזור ולתופסה מותר אע"פ שעבר על התראת לא תקח : ברגל. יאחזנה ברגל וישלחנה ואפילו תלש גפיה ושלח פטור כן נראה לי : באגפיה. יאחזנה בנפיה ולפי מה שנראה לי שיניח לאגפיה שתוכל לעוף : רבי גדפה. השהה אותה עד שיגדלו כנפיה :

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

לשון רש"י לא תקח ואם לקחת שלח

דף קמב.

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

שבה תוך כדי דיבור אפילו שלחה לאחר זמן חייב ולמאן דתני הכי רבנן הכי קאמרי משלח תוך כדי דיבור [של התראה ואינו לוקה] ולמאן דתני בטלו ולא בטלו אינו לוקה עד שישחטנה שבטל העשה בידים. אבל אחרים פירשו דלמאן דאמר קיימו ולא קיימו [קיים העשה כגון ששלח האם לאחר זמן פטור לא קיימו ולא ביטלו] כגון שמתה מאליה חייב וכל שכן אם ביטלה כששחטה. ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בטל עשה כגון ששחט את האם חייב לא בטלו ולא קיימו כגון שמתה מאליה פטור וכל שכן אם קיימו ששלחה וקיימא לן כמאן דתני קיימו ולא קיימו ולפיכך כל שמתה או שברחה מידו לוקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואע"ג דבשעת התראה הויא התראת ספק דשמא ישלחנה לאחר מכאן הא סבירא ליה לרבי יוחנן דהתראת ספק שמה התראה : גמ' עד כמה משלחה. אם נטלה : כדי שתצא מתחת ידו. ואם יכול להזור ולתופסה מותר : במה משלחה ברגליה. יאחזנה ברגליה וישלחנה : באגפיה. יאחזנה באגפיה וישלחנה. ורש"י ז"ל פירש ברגליה שאם תלש כנפיה פטור מן השילוח כיון שהלכה ברגליה שתים ושלש פסיעות ומותר לחזור ולתפסה ורב יהודה אמר באגפיה דבעינן שתוכל לעוף כדרכה ועובדא דבסמוך מוכח כדפירש רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה וקיימא לן כרב יהודה דהא חזינא בסמוך דעבד שבדא כשמעתיה : נגדיה רב יהודה. רב יהודה לטעמיה דסבירא ליה שאין שלוח העוף ברגל : רבי גדפה ושלחה. השהה אותה עד שיגדלו כנפיה ותשלחנה : מכת מרדות. רידוי ותוכחה שלא ירגיל ואין בה קצבה אלא עד שיקבל עליו לעשות : מתני' לא יטול אדם אם על הבנים ואפילו לטהר בו את המצורע. נפקא לן מדכתיב שלח תשלח דמשמע אפילו לדבר מצוה וכמו שכתבתי למעלה ובגמרא* פרכינן אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא אמאי עשה ולא תעשה הוא כלומר דשלוח הקן ואין עשה דטהרת מצורע דוחה לא תעשה ועשה ומפרקינן כגון שנטלה על מנת לשלחה דלאו ליכא עשה הוא דאיכא סד"א ליתי עשה ונידחי עשה ופרכינן תו ומאי אולמיה דהאי מהאי דאיצטריך ריבויא. ומפרקינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר גדול שלום שבין אדם לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור [בתשמיש המטה] ס"ד אמינא ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן קמ"ל : ומה מצוה קלה שהיא בכאיסר. שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים מפרשינן לה בגמרא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך : סליק

[דף קמא.]

הגהות בן אריה על אלפס חולין מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

סי' תרפב [במלחמה] כד"ה אמר הכותב הואיל וקבלה הוא כו'. וכייט דאמרינן בגמ' להך ליטא כו' כארוייהו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ומוחזקין הן דאלמא לא חיישינן אע"ג דאיכא קטן ולשאין מומחין כו'. נ"ב צ"ל דאלמא לעולם לא חיישינן אע"ג דאיכא קטן ולשאין מומחין כו' : שם ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר רבא כו' והא האוכל תרומת חמץ בפסח כו'. נ"ב פסחים דף ל"ה ע"ב : שם ד"ה גרסינן הא בגמ' הנותן כו' אפ"ה כיון דאמר לה מבליכי כמאן דעריב כו' נ"ב צ"ל כיון דאמר לה עבי לי מבליכי כמאן כו' :

סי' תרפג ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר ר' זירא כו' ומהא שמעינן כו' ורב יימר הוא שהי' לומדה לכתחילה בדיעבד דר' זירא ולאן כו'. נ"ב צ"ל שהיה לומדה לכתחילה מדיעבד דר' זירא כו' [וכן העתיק הבית יוסף סי' ס'] : שם ד"ה אמר רבא פעמים שהשוחט כו' וכדאמרינן בע"ז מה שמכבית בדמיה פוגם בגל. נ"ב צ"ל מה שמכבית בנניה פוגם בגל [וכן הוא בגמ' שם] :

סי' תרפח ר"ן ד"ה ושמעינן מתמעתין דאפי' בבדיקות כו' וכן נמי אמרו בריתא דאוכלא כו'. נ"ב בדף מו ע"ב : שם באותו דיבור ממה שאמרו בילמדנו כו'. נ"ב במדרש תנחומא פרשת שמיני :

סי' תרפט ד"ה והיכא דראה אחד ששחט והזיל כו' דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיחי סובא כו'. [נ"ב צ"ל מיעוט דאין מומחין שכיחי טובא כו'] : שם באותו דיבור. וכיון דלא אמר דשאין מצויין לא חיישינן כו'. [נ"ב צ"ל דשאין מומחין לא חיישינן כו'] :

סי' תרצב ר"ן במתני' השוחט בשבת כו' בד"ה אבל רב הונא משכחת כו' דס"ל דלא תאמר הלכה כדר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה אלא מטין כו'. נ"ב צ"ל דלא תאמר הלכה כדר' מאיר ור' יהודה הלכה כר"י אלא כו' : שם בר"ן ד"ה השוחט לחולה בשבת כו' אי בנויא מידב דהיב אי לקדרה אדמחתה להו ומלח להו כו'. נ"ב צ"ל אי לקדרה אדמחתך להו ומלח להו [וכן הוא בגמרא שם] :

סי' תרצג רש"י במתני' ד"ה הכל שוחטין אפי' עובד כוכבים או ישראל מומר. נ"ב צ"ל אפי' כותי אפי' ישראל מומר :

סי' תרצח [illegible]

סי' תשו [illegible]

סי' תשיב ר"ן במתני' ד"ה נשברה השדרה כו' אורחא דמילתא נקט דפסיקת חוט ע"י שבירת חוט השדרה. תיבת חוט מוקף. וצ"ל ע"י שבירת השדרה. [וכן הוא הלשון בפירש"י] :

סי' תשכה נרי"ף אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי איטון ואינקב ושריכי להדדי וטרפה. נ"ב ע' בה"ג [זה לשון הבה"ג הני תרתי בועי דסמיכן להדדי הוי למקום הבור דביני ביני כמאן דנקיב דמי ולא הכשריה. אי הדא ומיתחזיא כי תרתי בדקינן לה בסילוא אי שפיך מוגלא להדדי חדא ניהו וכשרה. להרתין. איתור היכא נוקבא מעילוי דכרכא ועבד תרתי בועי וחדא מינייהו נקיבא ומכה הוא ואתרחא לה והברתה דסתמתה וטרפה עכ"ל הבה"ג. ועל פי זה יש ליישב ולפרש ג"כ הגירסא הכתובה בהרי"ף כאן. תרתי איטון ואינקב ושריכי להדדי וטרפה] :

סי' תשלה ר"ן ד"ה וסימפונא דריאה דאינקב לחבירו טרפה אבל פגולו כו'. נ"ב צ"ל טרפה. אבל פיגולו כו'. [וכן הוא לשון פרש"י] :

סי' תשמז ר"ן ד"ה וכמה מקום בחלחולת כו' לדון בו דין זה שלא תפסל בנקב. כצ"ל :

סי' תשנא בר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר רב הונא כו' והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס כו' מסיים בה הכי ואע"ג דאשתכח כרב ייאמר כו'. נ"ב לפנינו בבה"ג ליתא כן ע"ש [לפנינו בבה"ג הנוסח בסוף המאמר כמו שהוא לפנינו בגמרא. והוא שם בזה הלשון. ההיא אימרתא דהות בי רחבינא ונפלה מאיגרא דהוה שדרן כרעי בהרייתא אמר רב ייאמר כו' שיגרונא בעלמא הוא דנקט לה מתקיף לה רבינא דלמא חוט השדרה איפסיק בדוק ואשכח כרבינא והע"ג דאשתכח כרבינא הלכתא כרב ייאמר מ"ט חוט השדרה לא שכיח שיגרוני שכיח עכ"ל הבה"ג. ובחידושי הרמב"ן על הגמ' כאן (דף נ"א ע"ב) הביא ג"כ גירסת הבה"ג כמו שכתב הר"ן כאן. הגל מדברי הרשב"א בחידושיו על הגמ' דף נ"א ע"א על ההיא אימרתא דהיבהבא כו' משמע לכאורה שגירסתו בבה"ג הי' כמו שהוא לפנינו בבה"ג ע"ש אלא שדחה אותה ע"ש] :

סי' תשסא רש"י ד"ה כוליא שהקטינה מאליה שלא ע"י חולי. תיבת שלא מוקף [וכן בפרש"י [illegible]

כו'. נ"ב צ"ל לבינת הטמאה שאסורה כו' [וכן הוא בגמ' דף ס"ד ע"ב וברא"ש] :

סי' תת ר"ן ד"ה וגרסינן הו בגמ' שמעון שזורי כו' ומצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע מדרבנן בהא מודה דצריך שחיטה שקול יוצא עליו כו'. נ"ב צ"ל בהא מודה שאין צריך שחיטה שקול יוצא כו' :

סי' תתב בליעי לא הוו גומת הגידים כצ"ל : שם ברי"ף אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא ואייתי לקמיה עופא כו'. נ"ב צ"ל הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתי כו' [וכן הוא בגמ' וברא"ש] :

סי' תתכג ר"ן ד"ה אביי אמר אסור ריאה כו' ובגשמים מפני הגשמים והא התם והאי מטי לי' הנאה כו'. נ"ב ע' תוס' שבת דף כ"ט ע"ב ד"ה ונלבד כו' [התוס' כתבו שם שמ"ש ונלבד שלא יכוון בחמה מפני החמה כו' ובענין דלא הוה פסיק רישי' כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים כו' וע' תוס' ע"ז דף ס"ו ב' ד"ה אביי כו' שבהנו הירוק אחר מ"ט לא נאסר משום הנאה] : שם ר"ן ד"ה והא דתני רב כהנא פת כו' הטועם אותן יהא סבר שממנו של איסור נבלה בהן. נ"ב צ"ל שממנו של איסור נבלע בהן כו' : שם ר"ן ד"ה אמר ר' חנינא כשמעברין כו' וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא הביא לבונות הללו בהלכות כו'. נ"ב צ"ל דעת הרב אלפסי ז"ל שלא הביא לבונות הללו בהלכות כו' :

סי' תתמו ר"ן ד"ה וכתב רבינו האי ז"ל שכל דבר לא כו' ואחרים אומרים שכל דבר שאינו קרב לגבי מזבח כו'. נ"ב ע' שאלתות דרב אחאי גאון פרשה יתרו סי' נ"ד [שם מבואר ג"כ כמ"ש הר"ן כאן בשם אחרים אומרים. וז"ל שם. קי"ל דידים מזוהמות פסולות לברכה והלו הן דברים מזוהמים שפסול אדם לברך עד שיטול ידיו אמרו חכמים כל שהוא קרב למזבח לקרבן אינו פסול וכל בהמה ועוף שאין קריבין למזבח וחי' ודגים כולם פסולות עד שיטול ידיו ושכן פסולין לברך אינם פסולין אלא כשמברכין על כוס של ברכה אבל אם [אין] מברכין על הכוס אינם פסולין ואף כשמברכין על היין נמי אין פסול אלא אוהו שהוא מזומן לברכה שצריך ליטול בידו את הכוס כו' עכ"ל ע"ש] :

סי' תתנט ר"ן ד"ה עד שיוסק התנור וה"מ דסגי בקיעות יפה דאי מבום כו'. נ"ב צ"ל עד [illegible]

כו' פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא מאי : הוא סוף דיבור. ואח"כ מתחיל הדיבור. וסוגיא דשמעתא דא חליטו לי' בהלא או ברותחין שרי. דבגמרא כו' כצ"ל [ותיבות וסוגיא דשמעתא כו' הוא ציון ללשון הרי"ף] :

סי' תתסח ר"ן ד"ה והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה כו'. וקשי' טובא כו' מתניתין קתני בהדיא קיבתה אסורה ואוקימנא לה בגמ' לאחר חזרה כו'. נ"ב ע' ירושלמי פרק קמא דבילה. וע' ברא"ש [דקשי' לי' ג"כ קושית הר"ן על הרי"ף וכתב בזה הלשון] וכן צ"ל לגירסתו דכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה קודם חזרה נשנית ולא משמע כן כו' עכ"ל ובירושלמי ריש בילה [הלכה א'] איתא כן להדיא בזה הלשון מתניתא מסייע כו'. כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה כמשנה הראשונה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת כמשנה אחרונה כו' עכ"ל הירושלמי שם וע"ש בקרבן עדה בשירי קרבן וע"ע תשובת הרי"ף סי' ש"ט. [וע' הגירסא בירושלמי מסכת ע"ז פ"ב ה"ז. ובפני משה הגיה שם שצ"ל כמו שהוא בירושלמי דבילה שם וע"ש במראה הפנים. וע' פרי חדש על יורה דעה סי' פ"ז ס"ק כ"כ] : שם בר"ן ד"ה וגרסינן הו בגמ' על מאי דמפרקינן גדי כו' והרמב"ן ז"ל פירש כו' מים רותחים מפליטין כו'. אבל אין חולטין בהן בשר אחר כו'. נ"ב ע' תשובות הגאונים סי' נ"ח : שם ר"ן בא"ד. ומה הועילה לו הגעלה והרי אין עכשיו חוזר ובולע מן הפגום איכא למימר כו'. נ"ב צ"ל ומה הועילה לו הגעלה והרי אף עכשיו חוזר כו' :

סי' תתעד ר"ן במתני' ד"ה לא הספיק ליתנו כו' אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפילו הכא מהני שינוי לפוטרו לגמרי כו'. נ"ב צ"ל להחזיר לו דמים אפילו הכי הכא מהני שינוי כו' :

מרדכי פ"ב סי' תר"ד. ולכך נהגו העם למרוח הצואר בעוסות כו'. נ"ב ע' בית הילל על יורה דעה סוף סימן כ"ד :

פ"ז סימן תרנז עדיין לא נתחייב בכיסוי עוף שלאחר כיסוי חייב. כדתנן שחט חי' כו'. נ"ב צ"ל עדיין לא נתחייב בכסוי עוף שלאחר כסוי חיה. כדתנן שחט חי' כו' :

פ"ט סי' תשלו בסופו שמונה שם הוא קביעתו דהא אינו יכול לילך משם דהא אמרינן ע' שרלים כו' [illegible] סליק